

คณะนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ
Faculty of Forensic Science, Royal Police Cadet Academy

**วารสารวิชาการ
อาชญาวิทยาและนิติวิทยาศาสตร์
Journal of
Criminology and Forensic Science**

ปีที่ 8 ฉบับที่ 2: กรกฎาคม - ธันวาคม 2565
Vol. 8 No. 2: July - December 2022

ISSN 2408-2430
E-ISSN 2673-0588

วารสารวิชาการ

ISSN 2408-2430

E-ISSN 2673-0588

อาชญาวิทยาและนิติวิทยาศาสตร์

Journal of Criminology and Forensic Science

ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 เดือน กรกฎาคม – ธันวาคม 2565

คณะนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเพิ่มช่องทางการเผยแพร่ผลงานวิชาการ องค์ความรู้ของคณาจารย์ นักวิจัย และนักศึกษา ให้มีการตีพิมพ์เผยแพร่ในระดับชาติ
2. เพื่อกระตุ้นให้เกิดการวิจัย พัฒนาองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง ในด้านนิติวิทยาศาสตร์ อาชญาวิทยา และกระบวนการยุติธรรม รวมทั้งด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง สามารถนำมาอ้างอิง ประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน ตลอดจนเกิดประโยชน์แก่สังคมได้

ที่ปรึกษากิตติมศักดิ์

รองศาสตราจารย์ พลตำรวจโท ดร.ธัชชัย ปิตะนีละบุตร
ศาสตราจารย์ พลตำรวจโท ดร.วีรพล กุลบุตร

พลตำรวจตรี ไพโรจน์ สุขรวยธนะโชติ

ผู้บัญชาการโรงเรียนนายร้อยตำรวจ

ผู้ทรงคุณวุฒิพิเศษ

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

รองผู้บัญชาการโรงเรียนนายร้อยตำรวจ

บรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ พันตำรวจเอก วรวัช วิชชวานิชย์

โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

กองบรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.ธงชัย เตโชวิศาล

รองศาสตราจารย์ ดร.สุณีย์ กัลยาจิตร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมเกียรติ ดุลสัมพันธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อาภาศิริ สุวรรณานนท์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฐนันต์ศักดิ์ บวรนนท์กุล

รองศาสตราจารย์ พันตำรวจโท ดร.กฤษณพงศ์ พุตระกูล

อาจารย์ ดร.ณิชา วงศ์ส่องจำ

มหาวิทยาลัยศิลปากร

มหาวิทยาลัยมหิดล

มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

มหาวิทยาลัยมหิดล

มหาวิทยาลัยรังสิต

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

เลขานุการกองบรรณาธิการ

พันตำรวจโทหญิง ปัทพรณ กัจจัญญ

โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ (Peer Reviewers)

ศาสตราจารย์ พลตำรวจโท ดร.วีรพล กุลบุตร
ศาสตราจารย์ ร้อยตำรวจเอก ดร.สุธรรม เชื้อประกอบกิจ
พลตำรวจโท ศิริพงษ์ ติมลา

พลตำรวจโท นายแพทย์ พรชัย สุธีรคุณ
รองศาสตราจารย์ พลอากาศตรี นายแพทย์ วิชาญ เปี้ยวนิม
นาวาอากาศเอก ศาสตราจารย์ ดร.ประสงค์ ปราณีตพลกรัง

รองศาสตราจารย์ พลตำรวจตรี ดร.พงษ์พิชญ์ รักดีณรงค์
รองศาสตราจารย์ พันตำรวจเอกหญิง ดร.สมวดี ไชยเวช
รองศาสตราจารย์ พันตำรวจเอก ดร.สหพัฒน์ หอมจันทร์
รองศาสตราจารย์ พันตำรวจเอก ดร.มีชัย สีเจริญ
รองศาสตราจารย์ ดร.สุภาภย์ ดุลสัมพันธ์
รองศาสตราจารย์ ดร.สุดา เรียงโรจน์พิทักษ์
รองศาสตราจารย์ อัจฉราพรรณ จรัสวัฒน์
รองศาสตราจารย์ ดร.ศรีสมบัติ โชคประจักษ์ชัด
รองศาสตราจารย์ ดร.สุนีย์ กัลยาณจิตร
รองศาสตราจารย์ ดร.กรกฎ ทองชะโชค
รองศาสตราจารย์ ดร.สาโรช พูลเทพ
รองศาสตราจารย์ ดร.สุวรรณา คุณดิลกณัฐสา
รองศาสตราจารย์ ดร.วฤชา ร่มสายหยุด
รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฐินี พันธุ์วิศาสา
รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ วิศาล วรสุวรรณรักษ์
รองศาสตราจารย์พิเศษ พลตำรวจโท ดร.ณรงค์ กุลนิเทศ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พันตำรวจเอก ดร.สฤณี สืบพงษ์ศิริ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พันตำรวจเอกหญิง ดร.กรรณิกา กุกุดเรือ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิเศษ ดร.ศรีปริญา ฐูประจาง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิตรดารมย์ รัตนวุฒิ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสรี วรพงษ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัศกร ไชยพงษ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาติชาย มหาศีตะ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พันตำรวจเอก ดร.ธิตี มหาเจริญ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พันตำรวจโทหญิง ดร.ศิพร โกวิท

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ
มหาวิทยาลัยมหิดล
สำนักงานเทคโนโลยีสารสนเทศและ
การสื่อสาร
โรงพยาบาลตำรวจ
มหาวิทยาลัยมหิดล
โรงเรียนนายเรืออากาศ
นวมินทกษัตริยาธิราช
กองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง
โรงเรียนนายร้อยตำรวจ
โรงเรียนนายร้อยตำรวจ
โรงเรียนนายร้อยตำรวจ
มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
มหาวิทยาลัยมหิดล
มหาวิทยาลัยมหิดล
มหาวิทยาลัยมหิดล
มหาวิทยาลัยทักษิณ
มหาวิทยาลัยศิลปากร
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
มหาวิทยาลัยมหิดล
มหาวิทยาลัยมหิดล
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
มหาวิทยาลัยรังสิต
โรงเรียนนายร้อยตำรวจ
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
มหาวิทยาลัยมหิดล
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
โรงเรียนนายร้อยตำรวจ
โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เชมฤทัย ถามะพัฒน์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริลักษณ์ หล่อพันธุ์มณี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กิตติยาพร สิงห์สัมพันธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิพัทธ์ จงสวัสดิ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนุชา ตุงค์ขันธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภกร ปุณญฤทธิ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุรารักษ์ รมริน

นาวาเอก ดร.เสริมศักดิ์ บุญทา

พันตำรวจเอกหญิง ดร.ธีรินทร์ สินไชย

พันตำรวจเอก ดร.วิวัฒน์ สิทธิสรเดช

พันตำรวจโท ดร.อัศวินุต แสงทองดี

พันตำรวจโท ดร.นรินทร์ เพชรทอง

พันตำรวจโทหญิง ดร.ศลิษา พรหมมะกฤต

พันตำรวจตรีหญิง ดร.นิรมล มาสันติสุข

แพทย์หญิง ดร.ปานใจ ไหวหารดี

พันตำรวจตรี ดร.วงศ์ยศ เกิดศรี

ดร.กมล สุปรียสุนทร

ดร.ธเนศ เกษศิลป์

ดร.บุญแทน กิ่งสายหยุด

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี

พระจอมเกล้าธนบุรี

มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

มหาวิทยาลัยศิลปากร

มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

มหาวิทยาลัยมหิดล

มหาวิทยาลัยศิลปากร

กรมยุทธการทหารเรือ

โรงพยาบาลตำรวจ

สำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ

Teesside University, UK

สำนักงานป้องกันปราบปราม

การฟอกเงิน

โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

สำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ

สถาบันนิติวิทยาศาสตร์

โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

สำนักงานศาลยุติธรรม

มหาวิทยาลัยมหิดล

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี

สวรรค์ประชารักษ์

❖ วารสารวิชาการอาชญาวิทยาและนิติวิทยาศาสตร์ ผ่านการรับรองคุณภาพวารสาร
จัดอยู่ในวารสารกลุ่มที่ 2 ของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย Thai -Journal Citation Index Centre (TCI)

ทุกบทความได้รับการพิจารณาผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) อย่างน้อยสองท่าน ในลักษณะผู้พิจารณา
ไม่ทราบชื่อผู้แต่งและผู้แต่งไม่ทราบชื่อผู้พิจารณา (Double-Blind Peer Review) ก่อนตีพิมพ์ลงในวารสารวิชาการ
อาชญาวิทยาและนิติวิทยาศาสตร์

ทัศนะและข้อคิดเห็น ที่ปรากฏในวารสารนี้เป็นความคิดเห็นของผู้เขียน ทางกองบรรณาธิการ เปิดเสรี
ในด้านความคิด และไม่ถือว่าเป็นความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ

ปีที่ 8 ฉบับที่ 2: กรกฎาคม - ธันวาคม 2565
Volume 8 Number 2: July - December 2022

ผู้ประสานงาน

พันตำรวจโทหญิง ปัทพรธณ	กำจัตถัย	โรงเรียนนายร้อยตำรวจ
พันตำรวจตรี ดร.วงศ์ยศ	เกิดศรี	โรงเรียนนายร้อยตำรวจ
พันตำรวจตรีหญิง สุพรรณษา	มะลิขาว	โรงเรียนนายร้อยตำรวจ
พันตำรวจตรี ภิญโญ	มีเปี่ยม	โรงเรียนนายร้อยตำรวจ
ร้อยตำรวจเอก เฉลิมพล	สุนทรนนท์	โรงเรียนนายร้อยตำรวจ
ร้อยตำรวจเอก นิตินัย	เทพเทียน	โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

เจ้าของผู้จัดพิมพ์

คณะนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

สำนักงาน

สำนักงานคนบตี คณะนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ
90 หมู่ 7 ตำบลสามพราน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม 73110
โทรศัพท์/โทรสาร 0-3431-1110
อีเมล forensic@rpca.ac.th

พิมพ์ที่

เอเค ก๊อปปี ถนนยิงเป้า ตำบลสนามจันทร์
อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม 73000

กำหนดการจัดพิมพ์วารสาร

วารสารวิชาการอาชีวศึกษาและนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ เป็นวารสารราย 6 เดือน โดย
จัดพิมพ์เผยแพร่ปีละ 2 ฉบับ

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม – มิถุนายน

ฉบับที่ 2 เดือนกรกฎาคม – ธันวาคม

จำหน่ายปลีกราคาเล่มละ 150 บาท (รวมค่าจัดส่ง)

กรณีสมัครสมาชิกราย 1 ปี 2 ฉบับ ค่าสมัคร 200 บาท (รวมค่าจัดส่ง)

โรงเรียนนายร้อยตำรวจ
Royal Police Cadet Academy

สารจากบรรณาธิการ

วารสารวิชาการอาชญาวิทยาและนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ ได้ดำเนินการตีพิมพ์เผยแพร่มหาความตามสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านอาชญาวิทยา กฎหมาย นิติวิทยาศาสตร์ และกระบวนการยุติธรรม โดยกองบรรณาธิการได้ให้ความสำคัญกับคุณภาพของบทความในวารสาร ซึ่งจะต้องผ่านการพิจารณากรองโดยผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชาดังกล่าวจากหลากหลายสถาบันการศึกษา และหน่วยงานสำคัญในกระบวนการยุติธรรม เพื่อส่งเสริมคุณค่าทางวิชาการแก่วารสารให้เป็นที่ยอมรับและเกิดความเชื่อมั่นในวงการวิชาการ อันจะเป็นประโยชน์ต่อกระบวนการยุติธรรมและความสงบสุขของประชาชนในสังคม สำหรับวารสารปีที่ 8 ฉบับที่ 2 ประจำเดือน กรกฎาคม-ธันวาคม 2565 ได้รวบรวมบทความที่ครบถ้วนด้วยเนื้อหาและสาระประโยชน์ไว้จำนวน 15 เรื่อง แบ่งเป็นบทความวิจัยจำนวน 11 เรื่อง และบทความวิชาการจำนวน 4 เรื่อง

ขอขอบคุณทุกท่านที่ส่งบทความวิจัยและบทความวิชาการมาตีพิมพ์เผยแพร่แก่สาธารณชน และยินดีต้อนรับทุกท่านที่มีความประสงค์จะนำเสนอบทความในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง เพื่อเปิดกว้างทางด้านเนื้อหาและสาระทางวิชาการในวารสาร ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ความกรุณาเสียสละเวลาในการประเมินบทความและให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น และขอขอบคุณคณะทำงานวารสารวิชาการอาชญาวิทยาและนิติวิทยาศาสตร์ทุกท่านที่มีส่วนร่วมกันพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานของวารสารฉบับนี้ให้เป็นศูนย์กลางแห่งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งองค์ความรู้และประสบการณ์ในด้านความยุติธรรมทางอาญา

สุดท้ายนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าวารสารวิชาการอาชญาวิทยาและนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ จะเป็นประโยชน์แก่ผู้อ่านทุกท่านทั้งในทางวิชาการและวิชาชีพ หากมีข้อเสนอแนะหรือข้อติชมประการใด กองบรรณาธิการยินดีและพร้อมรับฟังทุกความคิดเห็น เพื่อให้วารสารมีคุณภาพตรงตามความต้องการของสังคมและประเทศชาติต่อไป

รองศาสตราจารย์ พันตำรวจเอก วรวัช วิชชวาณิชย์
บรรณาธิการ

สารบัญ

CONTENTS

หน้า

สารจากบรรณาธิการ

บทความวิจัย (Research Article)

แนวทางการพัฒนางานด้านนิติเวชศาสตร์ในโรงพยาบาล วิไลรัตน์ สุริยวงศ์ และ ณิช วงศ์ส่องจำ	1
การวิเคราะห์ทางสถิติของข้อมูลพื้นฐานขนาดใหญ่เกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพ ในสถาบันนิติเวชวิทยา โรงพยาบาลตำรวจปี 2561 ยสุดามา ชัยมามา	14
การเพิ่มคุณค่าของผู้ต้องขังและผู้พ้นโทษภายใต้โครงการแบรนด์ผลิตผลคนดี พงษ์อนันท์ จันทกลิน และ เสาวคนธ์ เกษฏารักษ์	33
กลยุทธ์ในการจัดการพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการรักษาความปลอดภัย ของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย อาณดา วณิชทักษ์, ณิช วงศ์ส่องจำ, ณรงค์ กุลนิตเทศ และ วลัยพร ผ่อนผัน	47
การใช้พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์จากคำพิพากษาฎีกาในการพิจารณา ความผิด เกี่ยวกับการปลอมและการแปลง : ความผิดเกี่ยวกับเงินตราและเอกสาร สรัญญา อภัยยานุพงศ์	64
ขั้นตอนการปฏิบัติงานในการดำเนินการกับเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดเกี่ยวกับ ยาเสพติดที่มีช่วงอายุแตกต่างกัน สุวรรณา คุณดิลกณัฐสา, เฉียงตะวัน ยอดดำเนิน, เอกลักษณ์ นาคพ่วง และ รชต คุณดิลกณัฐสา	80

สารบัญ

CONTENTS

หน้า

บทความวิจัย (Research Article) (ต่อ)

- ความเที่ยงตรงของแบบประเมินความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำ Oxford (OxRec) 99
ฉบับแปลภาษาไทย ในผู้ต้องขังที่ก่อคดีอุกฉกรรจ์ที่ฐานความผิดเกี่ยวกับชีวิต
ร่างกาย และเพศ
สิริประภา แก้วศรีนวล และ ศิริรัตน์ ชูสกุลเกรียง
- การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการงานสอบสวนของสถานีตำรวจ 116
ในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดปทุมธานี
ชยุต มารยาทตร์
- ทวนทางสังคมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการอำนวยความสะดวกให้กับชุมชน 136
สันทกฤษณ์ บุญช่วย
- การคาดคะเนส่วนสูงจากความยาวของนิ้วกลางในประชากรไทย 155
สุจารี บุรณาภา, ธิติ มหาเจริญ และ ปริญญ์ สีสานันท์
- การเปรียบเทียบประสิทธิภาพและประสิทธิผลระหว่าง ผงถ่านกัมมันต์ 172
ในสารชำระล้าง กับ Wet Powder ในการตรวจเก็บรอยลายนิ้วมือแฝงบนเทปขาว
กษิตศ ฉันทวัฒน์ และ วรวัช วิชชุวานิชย์

บทความวิชาการ (Academic Article)

- การพัฒนางานพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์กับสภาพปัญหาในการดำเนิน 186
คดีฆาตกรรม
วริญา ธงภักดิ์ และ นพรุจ ศักดิ์ศิริ
- การยกระดับศักดิ์กฎหมายเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานด้านการติดตามคนหาย การ 204
พิสูจน์คนนิรนามและศพนิรนามของประเทศไทย
อมรเทพ พลศึก, ดวงกมล เพื่อกขาว และ สันติ สิลัยรัตน์

สารบัญ

CONTENTS

หน้า

บทความวิชาการ (Academic Article) (ต่อ)

การพัฒนากระบวนการปฏิบัติงานติดตามคนหายในกลุ่มผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อม ดำรงศักดิ์ ขวนขวาย	215
ข้อเสนอแนะทางการเพิ่มประสิทธิภาพความแม่นยำในขั้นตอนการซื้อตัวผู้ต้องหา ปิยภฤตา แก้วพิกุล	227

แนวทางการพัฒนางานด้านนิติเวชศาสตร์ในโรงพยาบาล Guidelines for Forensic Medicine Development in Hospitals

วิไลรัตน์ สุริยวงศ์ และ นิช วงศ์สงจำ
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Wilairat Suriyawong and Nich Wongsongja
Graduate School, Suan Sunandha Rajabhat University

Received May 13, 2021 | Revised December 12, 2022 | Accepted December 31, 2022

บทความวิจัย (Research Article)

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนารูปแบบมาตรฐานงานนิติเวชศาสตร์ในโรงพยาบาล รวมทั้งข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาด้านนิติเวชศาสตร์ของโรงพยาบาล โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Quality Research) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเจ้าหน้าที่นิติวิทยาศาสตร์จากสำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ และสถาบันนิติวิทยาศาสตร์กระทรวงยุติธรรม ระดับผู้บริหาร ระดับปฏิบัติการหรือแพทย์เฉพาะทางของโรงพยาบาลที่มีประสบการณ์การปฏิบัติงานด้านนิติเวชศาสตร์ของโรงพยาบาลอย่างน้อย 10 ปีขึ้นไป ผลการวิจัยพบว่าปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในปัจจุบันมีไม่เพียงพอ ทำให้บุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ในปัจจุบันมีภาระงานที่รับผิดชอบจำนวนมากต่อเจ้าหน้าที่หนึ่งคน อีกทั้งเจ้าหน้าที่บางคนต้องออกปฏิบัติหน้าที่ ทำให้บุคลากรมีภาระงานที่สูงมาก รวมทั้งทางหน่วยงานมีนโยบายในการลดข้าราชการมาจากข้อจำกัดของงบประมาณแผ่นดินทำให้มีบุคลากรที่ความเชี่ยวชาญไม่เพียงพอ การบริหารงานด้านนิติเวชศาสตร์จึงมีความจำเป็นต่อสถานพยาบาล และให้ความสำคัญกับการพัฒนามาตรฐานคุณภาพกลางในการตรวจทางนิติเวชและมีการถ่ายทอดเพื่อนำไปใช้ เพื่อรักษามาตรฐานคุณภาพในทุกภูมิภาคและเพื่อรองรับต่องานที่เพิ่มให้ทั่วทุกภูมิภาคกลุ่มงานด้านนิติเวชศาสตร์ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงต้องมีการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เพื่อสามารถนำความรู้ความเข้าใจทางนิติเวชศาสตร์มาใช้ในการอำนวยความสะดวกยุติธรรมได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย 1) ควรมีการจัดอบรมความรู้ทางด้านนิติเวชเกี่ยวกับหลักการเก็บวัตถุพยานในสถานที่เกิดเหตุให้กับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติม เพื่อสามารถนำความรู้ความเข้าใจทางนิติเวชศาสตร์มาใช้ในการอำนวยความสะดวกยุติธรรมได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ 2) เนื่องจากหน่วยงานมีนโยบายในการลดข้าราชการ มาจากข้อจำกัดของงบประมาณแผ่นดินทำให้มีบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญด้านนิติเวชและนิติวิทยาศาสตร์ไม่เพียงพอ จึงควรเพิ่มจำนวนเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านนิติเวชและนิติวิทยาศาสตร์ให้มากยิ่งขึ้น เพื่อลดภาระงานของบุคลากรเดิม

คำสำคัญ: นิติเวชศาสตร์, นิติวิทยาศาสตร์, โรงพยาบาล

Abstract

The purposes of this research were to study and develop work standards on forensic medicine in the hospital and other recommendations. This research used a qualitative approach. An in-depth interview collected data from forensic medicine staff of the Office of Police Forensic Science and Forensic Science Institute of the Ministry of Justice, including administrators, operators, and technical doctors who have more experience in forensic medicine in the hospital than ten years. The research result showed that the obstacles for a clerical worker nowadays are not enough, affecting workload problems. Moreover, some workers were on fieldwork which made them work with too much workload. In addition, the organization's policy decreased the number of government officers with the annual government statement of limited expenditure demand that made the organization lack expertise. Therefore, forensic medicine is essential to the hospital, and being aware of the quality standard of forensic medicine contributes to applying and maintaining the quality standard in any region. However, to support an increase in forensic medicine, the duty of the related organizations should train all staff with more knowledge and understanding of forensic medicine exceptionally efficiently. The recommendation for this research is 1) should have a training project on forensic medicine. Evidence investigation at the crime scene can be applied with extreme efficiency. 2) According to the organization's policy on decreasing the number of government officers with the annual government statement of limited expenditure demand, the organization lacks expert staff. So that should add more forensic medicine staff to support their responsibility.

Keywords: Forensic Medicine, Forensic Science, Hospital

บทนำ

นิติเวชศาสตร์ (Forensic Medicine) หมายถึง องค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ที่นำกระบวนการและความรู้ทางด้านการแพทย์มาประยุกต์ใช้ในงานด้านกระบวนการยุติธรรม โดยการใช้ความรู้ทางการแพทย์มาประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ทางกฎหมาย เช่น การให้ความเห็นเกี่ยวกับการบาดเจ็บของผู้ป่วย อันจะนำมาใช้ในกระบวนการยุติธรรมหรือการตรวจสอบเพื่อหาสาเหตุการตาย อันเนื่องมาจากการเสียชีวิตกรณีผิดธรรมชาติ เช่น ฆ่าตัวตาย ถูกฆ่าตาย อุบัติเหตุ ไม่ทราบเหตุการณ์ตายหรือการตายในระหว่างการควบคุมของเจ้าพนักงาน ซึ่งงานทางด้านนิติเวชศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมมีบทบาทที่หลากหลาย เช่น การนำเสนอข้อมูลทางการแพทย์เพื่อประกอบในกระบวนการยุติธรรม เช่น การให้ข้อมูลเกี่ยวกับบาดแผลที่ทำให้เกิดการเสียชีวิต ลักษณะอาวุธที่เข้ากันได้ และอาจบอกถึงเจตนาในการกระทำความผิดหรือเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้มิได้กระทำความผิด อาทิเช่น การนำผลการตรวจสอบสารพันธุกรรม (ดีเอ็นเอ) เพื่อยืนยันผู้กระทำความผิดที่แท้จริง อันทำให้ผู้ต้องสงสัยที่มีได้กระทำความผิดได้รับการปล่อยตัวอย่างทันเวลาหรือเพื่อประกอบการรับเงินชดเชยหรือสินไหมทดแทนต่าง ๆ อาทิ เช่น ตรวจพิสูจน์ว่าสาเหตุการเสียชีวิตนั้น ๆ เกี่ยวข้องกับอุบัติเหตุทางจราจร โดยมีหรือไม่มีแอลกอฮอล์ในเลือด

แม้แต่การตรวจพิสูจน์ว่าการบาดเจ็บหรือการเสียชีวิตนั้นเกี่ยวข้องกับการทำงานตามกฎหมายแรงงานหรือไม่ (Thitachote, n.d.)

แพทย์ด้านนิติเวชศาสตร์หรือแพทย์ทั่วไปที่ต้องทำงานด้านนิติเวชศาสตร์ด้วยความจำเป็นเนื่องจากในหน่วยงานที่ตนปฏิบัติงานอยู่นั้น ไม่มีแพทย์ทางด้านนิติเวชศาสตร์ประจำอยู่ย่อมประสบกับเหตุการณ์ที่ถือว่าเป็นการเฉพาหน้าในหลายรูปแบบที่แพทย์อาจไม่เคยพบไม่เคยประสบ โดยเฉพาะเกี่ยวกับการที่ถูกขอร้องมิให้ต้องดำเนินการด้านนิติเวชศาสตร์ประการหนึ่งประการใดหรือกระทำการเพื่อให้เกิดผลในทางคดีที่เอื้อประโยชน์แก่ฝ่ายตน ถึงขนาดที่แพทย์อาจถูกขัดขวาง “มิให้แพทย์สามารถกระทำการตามหน้าที่ซึ่งถูกบัญญัติไว้ในกฎหมายในระดับต่าง ๆ ได้สำเร็จ” (Fongsiripaibul, 2015) เช่น กรณีที่เกี่ยวข้องกับการตายผิดธรรมชาติ เช่น 1. ในรายที่ยังไม่ทราบสาเหตุแห่งการตาย ญาติจะขอให้ไม่ต้องมีการตรวจศพ (ผ่าชันสูตรศพ) เพื่อหาสาเหตุแต่ให้ระบุสาเหตุอะไรก็ได้ 2. ในรายที่ยังมีข้อสงสัยเกี่ยวกับวัตถุที่กระทำให้ถึงแก่ความตายหรือจากสารพิษ โดยญาติจะไม่ขอให้ดำเนินการผ่าชันสูตรการตรวจหรือเก็บตัวอย่าง เพื่อแยกธาตุวิเคราะห์อาจอ้างถึงศาสนา เป็นต้น 3. ให้แพทย์ระบุสาเหตุการตายเป็นชราภาพหรือหัวใจล้มเหลวทั้ง ๆ ที่ยังไม่ได้ตรวจว่าสาเหตุอื่นจะเป็นเหตุการตายได้หรือไม่ 4. ให้แพทย์ระบุว่าพฤติการณ์แห่งการตายเป็น “อุบัติเหตุ” เพื่อประโยชน์ในการเรียกร้องสิทธิ โดยปัญหาส่วนใหญ่ที่แพทย์หรือเจ้าหน้าที่ประสบอยู่เป็นประจำ คือ ญาติหรือหมู่ญาติบริเวณสถานที่เกิดเหตุ ฯลฯ เพื่อมิให้แพทย์ต้องดำเนินการตามหน้าที่หรือตามกฎหมาย

ทั้งนี้แพทย์นิติเวชและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในประเทศไทยนั้นมีจำนวนไม่มาก เมื่อเทียบกับแพทย์สาขาอื่น ซึ่งโดยมากนั้นจะปฏิบัติหน้าที่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ได้แก่ สถาบันนิติเวชวิทยา โรงพยาบาลตำรวจ โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ โรงพยาบาลศิริราช โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า โรงพยาบาลภูมิพลและสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ โดยการแบ่งเขตพื้นที่ในการทำงานของแพทย์และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องนั้น เป็นไปตามข้อตกลงของแต่ละสถานีดำรง สำหรับในส่วนภูมิภาคจะมีข้อจำกัดในเรื่องของแพทย์นิติเวชซึ่งมีน้อย ดังนั้นแพทย์ส่วนใหญ่ที่ปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับทางพนักงานสอบสวนก็จะเป็นแพทย์ทั่วไปหรือแพทย์สาขาอื่น ๆ ที่ปฏิบัติหน้าที่ตามเวชระเบียนสุตรพลิกศพรวมถึงและบุคลากรที่เกี่ยวข้องที่ได้รับการกำหนดจากหน่วยงานต้นสังกัด ซึ่งในบางครั้งอาจทำให้เกิดข้อผิดพลาดได้ อันเนื่องมาจากขาดความรู้ ความชำนาญและทักษะทางด้านนิติเวชศาสตร์ จึงส่งผลให้มีการลงความเห็นในประเด็นสาเหตุและพฤติการณ์การเสียชีวิตมีความคลาดเคลื่อน และนอกจากนี้แพทย์บางท่านยังเล็งในการที่จะให้ความเห็นในบางกรณี เนื่องจากมีต้องการที่จะมีส่วนร่วมในกระบวนการสืบสวนสอบสวนหรือการเป็นพยานศาล ดังนั้นผู้เกี่ยวข้องในกระบวนการทางกฎหมาย ควรมีองค์ความรู้ในประเด็นที่สำคัญเกี่ยวกับนิติเวชศาสตร์และนิติศาสตร์ เพื่อประกอบการตัดสินใจและบริหารสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการเสียชีวิต อันจะเป็นประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่และดำรงไว้ซึ่งกระบวนการยุติธรรม โดยลักษณะการทำงานยังเป็นไปในลักษณะที่แต่ละหน่วยงานทำงานในกรอบนโยบายและภารกิจของหน่วยงานตนเอง ซึ่งมีมาตรฐานและแนวทางปฏิบัติในการตรวจพิสูจน์ทางนิติวิทยาศาสตร์ของแต่ละหน่วยงานแยกส่วนกัน แม้ว่าจะมีการร่วมมือในการปฏิบัติการทำงานในบางครั้ง

ด้วยเหตุผลข้างต้นทำให้ผู้วิจัยจึงเห็นว่ากระบวนการในการทำงานหรือขั้นตอนในการดำเนินการของแต่ละหน่วยงานและปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน ย่อมทำให้ความรู้ความเข้าใจและระดับความคิดเห็นในด้านปัญหาอุปสรรคในงานนิติวิทยาศาสตร์ของบุคลากรกลุ่มงานนิติเวชศาสตร์แตกต่างกัน ดังกล่าวจึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาถึงกลยุทธ์การพัฒนางานด้านนิติเวชศาสตร์ในโรงพยาบาล โดยใช้

แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก ถึงปัญหาและอุปสรรคงานทางด้านนิติเวชของเจ้าหน้าที่กลุ่มงานนิติเวช ซึ่งจะสามารถนำไปแก้ปัญหาในการปฏิบัติงานและพัฒนาองค์ กรอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงแนวทางการพัฒนารูปแบบมาตรฐานงานนิติเวชศาสตร์ในโรงพยาบาลต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหา และอุปสรรคในการปฏิบัติงานและแนวทางการพัฒนารูปแบบมาตรฐานงานนิติเวชศาสตร์ในโรงพยาบาล
2. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาด้านนิติเวชศาสตร์ของโรงพยาบาล

ทบทวนวรรณกรรม

1. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

นิติเวชศาสตร์ (Forensic Medicine) เป็นอีกสาขาวิชาหนึ่งของแพทยศาสตร์ ประกอบด้วยคำสองคำ คือ “นิติ” ซึ่งแปลว่ากฎหมาย และเวชศาสตร์ซึ่งแปลว่า “วิชาแพทย์” (Ungpraphan, 2005) ดังนั้น นิติเวชศาสตร์จึงมีเรื่องของกฎหมายเข้ามาเกี่ยวข้อง กล่าวคือ เป็นการใช้หลักวิชาทางการแพทย์เพื่อนำไปคลี่คลายเกี่ยวกับคดีความต่าง ๆ โดยเนื้อหาของนิติเวชศาสตร์สามารถจำแนกเพื่อประโยชน์ทางการศึกษาและการให้บริการได้ ทั้งนี้ในการพิสูจน์หลักฐานทางชีววิทยา (Biological Evidence or Trace Evidence Examination) เป็นค้นหาความจริงในคดีนั้น ๆ โดยการหาคราบเลือด คราบอสุจิ คราบน้ำลาย เส้นผม ฯลฯ ทั้งจากผู้ป่วย ศพ สถานที่เกิดเหตุและวัตถุพยาน โดยการตรวจทางห้องปฏิบัติการต่าง ๆ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาบัญญัติไว้ว่า “ให้ทำการชันสูตรศพในที่พบศพ ในกรณีที่มีการตายจากเหตุตายผิดธรรมชาติ คือ ช้ำตัวตาย ถูกฆ่าตาย ตายจากอุบัติเหตุ ถูกสัตว์ทำร้ายตายหรือตายยังไม่ทราบเหตุและตายขณะที่อยู่ระหว่างการควบคุมของเจ้าพนักงาน” กฎหมายมีเจตนารมณ์ให้ดำเนินการในสถานที่พบศพ โดยห้ามเคลื่อนย้ายศพ ยกเว้นแต่เพื่อป้องกันอันตรายแก่อนามัยของประชาชน หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอื่น ๆ (Peonim, 2017)

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การบริหารงานด้านนิติเวชศาสตร์มีความจำเป็นที่สถานพยาบาลทุกแห่งต้องจัดทำขึ้นเพื่อให้แพทย์ทุกสาขาได้ทราบและนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้องอย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้การประยุกต์วิชาแพทย์ทุกสาขาเพื่อช่วยแก้ปัญหาทางกฎหมายหรือคดีที่ต้องประสานงานกับงานนิติวิทยาศาสตร์เพื่อพิสูจน์หลักฐาน (Peonim, 2017) ทั้งนี้นงานนิติเวชศาสตร์ในประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของแพทย์ประกอบด้วย 2 ส่วนหลักคือ งานด้านการชันสูตรพลิกศพและงานนิติเวชคลินิก ซึ่งการปฏิบัติงานด้านนิติเวชศาสตร์ต้องอาศัยบุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญ เพื่อให้บริการและสนับสนุนข้อมูลในกระบวนการยุติธรรม (Vijitpongjinda et al., 2020) โดยมักจะพบว่าแพทย์ที่จบใหม่มีระดับความรู้ ทักษะ ความเชื่อมั่น และความสามารถในการปฏิบัติงานด้านนิติเวชศาสตร์อยู่ในระดับพอใช้ (Sithicharoon, 2011) นอกจากนี้ยังพบว่า พยาบาลมักเป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อการปฏิบัติงานด้านนิติเวชศาสตร์เนื่องจากแรกที่เป็นผู้สัมผัสกับผู้ป่วยคดี โดยมีหน้าที่หลัก คือซักประวัติและคัดแยกผู้ป่วยคดี แนะนำญาติแจ้งความ ดูแลให้ได้รับการรักษา บันทึกอาการและบาดแผล รวมไปถึงการเก็บวัตถุพยานทางนิติเวช เช่น ตัวอย่าง เลือด ปัสสาวะ ออจจาระ เป็นต้น รวมทั้งการส่งตรวจวัตถุพยานทางชีวภาพ (Suwanchasri, 2015) นอกจากนี้พนักงานสอบสวนยังเป็นผู้ที่มีหน้าในการเก็บรวบรวมพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ โดยปัญหาและ

อุปสรรคในการปฏิบัติ ได้แก่ การขาดแคลนงบประมาณในการจัดซื้ออุปกรณ์ จำนวนบุคลากรที่ไม่เพียงพอต่อจำนวนคดี การขาดความรู้ในการรักษาสถานที่เกิดเหตุและการเก็บรวบรวมพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ และสภาพแวดล้อมมีปัจจัยที่ยากต่อการควบคุม (Yosprasit and Wichuwanit, 2019)

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยเรื่องนี้ได้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานและแนวทางการพัฒนารูปแบบมาตรฐานงานนิติเวชศาสตร์ในโรงพยาบาล และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาด้านนิติเวชศาสตร์ของโรงพยาบาล โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ คือ แพทย์ พยาบาล และเจ้าหน้าที่กลุ่มงานนิติเวชศาสตร์ในโรงพยาบาลระดับผู้บริหารซึ่งเป็นผู้มีคุณสมบัติ เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อการปฏิบัติงานด้านนิติเวชศาสตร์ของโรงพยาบาล อย่างน้อย 10 ปีขึ้นไป จำนวน 12 คน รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการศึกษา

ผู้ให้ข้อมูลหลัก	จำนวน (คน)
โรงพยาบาลศิริราช	2
โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า	2
โรงพยาบาลจุฬา	2
โรงพยาบาลกลาง สำนักงานการแพทย์ กรุงเทพมหานคร	2
สถาบันนิติวิทยาศาสตร์	2
สถาบันนิติเวชศาสตร์โรงพยาบาลตำรวจ	2
รวม	12

1. รูปแบบการวิจัย

รูปแบบการวิจัยในด้านเนื้อหา ผู้วิจัยเน้นการใช้วิธีการวิเคราะห์ด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ ตำรา วิทยานิพนธ์ งานวิจัย บทความ วารสารต่าง ๆ รวมทั้งเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ เพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจเรื่องกลยุทธ์การพัฒนางานด้านนิติเวชศาสตร์ในโรงพยาบาล รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการทำงานของเจ้าหน้าที่ในการเก็บรวบรวมและรักษาสภาพหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ของเจ้าหน้าที่กลุ่มงานนิติเวชศาสตร์ของโรงพยาบาล

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสังเกตจากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาทำการเรียบเรียงตามวัตถุประสงค์ ผลที่จะได้รับและนำมาตรวจทานอีกครั้งเพื่อรวบรวมเป็นองค์ความรู้ความเข้าใจ ปัญหาและอุปสรรค แนวทางแก้ปัญหาและอุปสรรค ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เกี่ยวกับการตรวจพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ทางการแพทย์นิติเวชศาสตร์ของโรงพยาบาล จากนั้นสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาความรู้ความเข้าใจของเจ้าหน้าที่กลุ่มงานนิติเวช

ศาสตร์ เกี่ยวกับวัตถุดิบทางนิติเวชและนิติวิทยาศาสตร์ และการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการเก็บรวบรวมและรักษาสภาพของพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ของโรงพยาบาล

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้ คือ การดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview research) เกี่ยวกับการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางด้านนิติวิทยาศาสตร์ รวมทั้งวิธีการรวบรวมพยานหลักฐานและพิสูจน์หลักฐานทางการแพทย์ รวมถึงแนวทางการพัฒนางานด้านนิติเวชศาสตร์ในโรงพยาบาล โดยการสุ่มตัวอย่างเป็นแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเลือกเจ้าหน้าที่ระดับผู้บริหาร ระดับปฏิบัติการหรือแพทย์เฉพาะทางของโรงพยาบาล ซึ่งเป็นผู้มีคุณสมบัติและเป็นที่ผู้มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานด้านนิติเวชศาสตร์ของโรงพยาบาลอย่างน้อย 10 ปีขึ้นไป โดยมีรายละเอียดของคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ดังนี้

ตารางที่ 2 คำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์

ข้อที่	ประเด็นคำถาม
1	ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์
2	ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัตถุดิบและบทบาทหน้าที่ของเจ้าหน้าที่กลุ่มงานนิติเวชที่มีต่องานทางนิติเวชและนิติวิทยาศาสตร์อย่างไร
3	ท่านคิดว่าปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานทางด้านนิติเวชและนิติวิทยาศาสตร์มีปัญหายังไงบ้าง
4	ท่านคิดว่าปัญหาของบุคลากรในการทำงานด้านนิติเวชศาสตร์ในโรงพยาบาลรัฐมีปัญหอะไรบ้างและมีแนวทางแก้ปัญหายังไง
5	มาตรฐานด้านนิติเวชศาสตร์และนิติวิทยาศาสตร์ของโรงพยาบาล ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

เนื่องจากแบบสัมภาษณ์ที่สร้างไว้เป็นไปตามแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนั้นเมื่อนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากการสัมภาษณ์ ซึ่งถือเป็นแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Source) และใช้มาตรการตรวจสอบความน่าเชื่อถือโดยใช้เทคนิคสามเส้าแล้ว ผู้วิจัยจึงได้นำข้อมูลมาจัดหมวดหมู่ตามวัตถุประสงค์ จากนั้นจึงนำมาประมวลและใช้วิธีวิเคราะห์และตีความเนื้อหาที่เชื่อมโยงความสอดคล้องเนื้อหา โดยยึดหลักการวิเคราะห์ข้อมูล/เนื้อหา (Content Analysis) โดยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อนำไปสู่การตอบคำถามในการวิจัย รวมถึงการใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) ช่วยในการนำเสนอเนื้อหาเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ มีความชัดเจนเป็นรูปธรรมและเป็นประโยชน์ในการวิเคราะห์ยิ่งขึ้น

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ระดับผู้บริหาร ระดับปฏิบัติการหรือแพทย์เฉพาะทางของโรงพยาบาล ซึ่งเป็นผู้มีคุณสมบัติและเป็นผู้มีประสบการณ์การปฏิบัติงานนิติเวชศาสตร์ของโรงพยาบาลอย่างน้อย 10 ปีขึ้นไป ผลการสัมภาษณ์ คือ

1. ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัตถุพยานและบทบาทหน้าที่ของเจ้าหน้าที่กลุ่มงานนิติเวชที่มีต่องานทางนิติเวชและนิติวิทยาศาสตร์อย่างไร

กลุ่มงานนิติเวชและนิติวิทยาศาสตร์ในโรงพยาบาล ส่วนใหญ่จะมีหน้าที่รับผิดชอบในการชันสูตรพลิกศพ ผ่าศพ เพื่อหาสาเหตุของการเจ็บป่วยที่ผิดปกติและการตรวจหาสาเหตุการตาย การทำรายงานส่งพนักงานสอบสวนเจ้าของคดี ซึ่งการชันสูตรพลิกศพแพทย์นิติเวชต้องอธิบายให้ญาติของผู้เสียชีวิตทราบถึงความจำเป็น เพื่อหาสาเหตุการตายที่ถูกต้องตามหลักวิทยาศาสตร์ ในการตรวจพิสูจน์หลักฐานจะมีการมอบหมายการตรวจพิสูจน์ให้เหมาะสมกับแพทย์ผู้เชี่ยวชาญ ในกรณีเป็นคดีสำคัญจะเป็นแพทย์และเจ้าหน้าที่ที่มีประสบการณ์และเชี่ยวชาญเป็นผู้ดำเนินการ

2. ท่านคิดว่าปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานทางด้านนิติเวชและนิติวิทยาศาสตร์มีปัญหายังไงบ้าง

ปัญหาเกี่ยวกับอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในปัจจุบันมีไม่เพียงพอ ส่งผลให้บุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ในปัจจุบันมีภาระงานที่รับผิดชอบจำนวนมากต่อเจ้าหน้าที่หนึ่งคน อีกทั้งเจ้าหน้าที่บางคนต้องออกปฏิบัติหน้าที่ ทำให้บุคลากรมีภาระงานที่สูงมาก ควรมีการเพิ่มแพทย์ด้านนิติเวชหรือรับเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการพิสูจน์หลักฐาน เพื่อรองรับการทำงานในหน่วยงานเพิ่มมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ซึ่งการเพิ่มจำนวนแพทย์ด้านนิติเวชจะทำให้การทำงานรวดเร็วมากยิ่งขึ้น

3. ท่านคิดว่าปัญหาของบุคลากรในการทำงานด้านนิติเวชศาสตร์ในโรงพยาบาลรัฐมีปัญหอะไรบ้างและมีแนวทางแก้ปัญหายังไง

บุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่บางส่วนยังขาดประสบการณ์การทำงาน ซึ่งเกิดจากการโยกย้ายสับเปลี่ยนบ่อยครั้ง ทำให้มีจำนวนเจ้าหน้าที่ที่มีประสบการณ์และเชี่ยวชาญในการทำงานไม่เพียงพอ อีกทั้งยังพบว่าปัญหาการขาดแคลนทรัพยากรในการปฏิบัติงานเวลาออกนอกสถานที่ รวมถึงการที่มีบุคคลซึ่งไม่เกี่ยวข้องเข้าไปในสถานที่เกิดเหตุจนทำให้เกิดปัญหาวัตถุพยานในสถานที่เกิดเหตุถูกทำลายหรือสูญหายไป และปัญหาเกี่ยวกับข้อกฎหมายและระเบียบขั้นตอนในการปฏิบัติงานที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ทำให้เป็นอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ในการวินิจฉัยถึงสาเหตุการตายที่แท้จริง รวมทั้งทางหน่วยงานมีนโยบายในการลดข้าราชการ มาจากข้อจำกัดของงบประมาณแผ่นดินทำให้มีบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญไม่เพียงพอ จึงเห็นว่าควรมีการพัฒนาบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญเพื่อลดภาระงานของบุคลากรเดิมหรือมีการรับบุคลากรทางด้านนิติเวชศาสตร์เพิ่มเติม

4. มาตรฐานด้านนิติเวชศาสตร์และนิติวิทยาศาสตร์ของโรงพยาบาล

กลุ่มงานด้านนิติเวชศาสตร์และนิติวิทยาศาสตร์ให้ความสำคัญกับการพัฒนามาตรฐานคุณภาพกลางในการตรวจทางนิติเวชและการถ่ายทอดเพื่อนำไปใช้ เพื่อรักษามาตรฐานคุณภาพในทุกภูมิภาคเนื่องจากในปัจจุบันอาชญากรรมมีการพัฒนา ไม่ว่าจะเป็นสารพิษ สารเสพติด ยาชนิดต่าง ๆ รวมถึงข้อมูลต่าง ๆ สามารถเข้าถึงได้มากขึ้น ทำให้อาชญากรรมและการตายนั้นมีความซับซ้อน ทั้งกระบวนการ และเทคโนโลยีทางนิติเวชศาสตร์และนิติวิทยาศาสตร์ก็มีความก้าวหน้าอย่างรวดเร็วเช่นเดียวกัน และมีความต้องการแพทย์นิติเวชมากขึ้น เพื่อรองรับต่องานที่เพิ่มให้ทั่วทุกภูมิภาคกลุ่มงานด้านนิติเวชศาสตร์และนิติวิทยาศาสตร์ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงต้องมีการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องให้มีความรู้ความสามารถอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ในการตรวจพิสูจน์ อีกทั้งต้องเรียนรู้ติดตามข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องตามสภาวะสังคม และสามารถนำความรู้ความเข้าใจทางนิติเวชศาสตร์มาใช้ในการอำนวยความสะดวกได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ซึ่งแต่

ละหน่วยงานจะมีการพัฒนามาตรฐานในงานนิติเวชและนิติวิทยาศาสตร์ของแต่ละหน่วยงาน เพื่อการคิดค้นนวัตกรรม หรือมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางระบบมาตรฐานทางนิติเวชศาสตร์และนิติวิทยาศาสตร์

จากตารางที่ 3 พบว่า เจ้าหน้าที่กลุ่มงานนิติเวชมีความรู้ในการตรวจพิสูจน์หลักฐาน โดยมีการมอบหมายงานให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถของผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานทางด้านนิติเวชและนิติวิทยาศาสตร์ เป็นปัญหาเกี่ยวกับจำนวนเจ้าหน้าที่ที่ไม่เพียงพอ ทำให้การปฏิบัติงานเกิดความล่าช้า ซึ่งในการพัฒนางานการตรวจพิสูจน์หลักฐานจึงควรมีการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องให้มีความรู้ความสามารถอย่างต่อเนื่อง และมีการพัฒนามาตรฐานในงานนิติเวชและนิติวิทยาศาสตร์ของแต่ละหน่วยงาน เพื่อการคิดค้นนวัตกรรม หรือมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางระบบมาตรฐานทางนิติเวชศาสตร์และนิติวิทยาศาสตร์

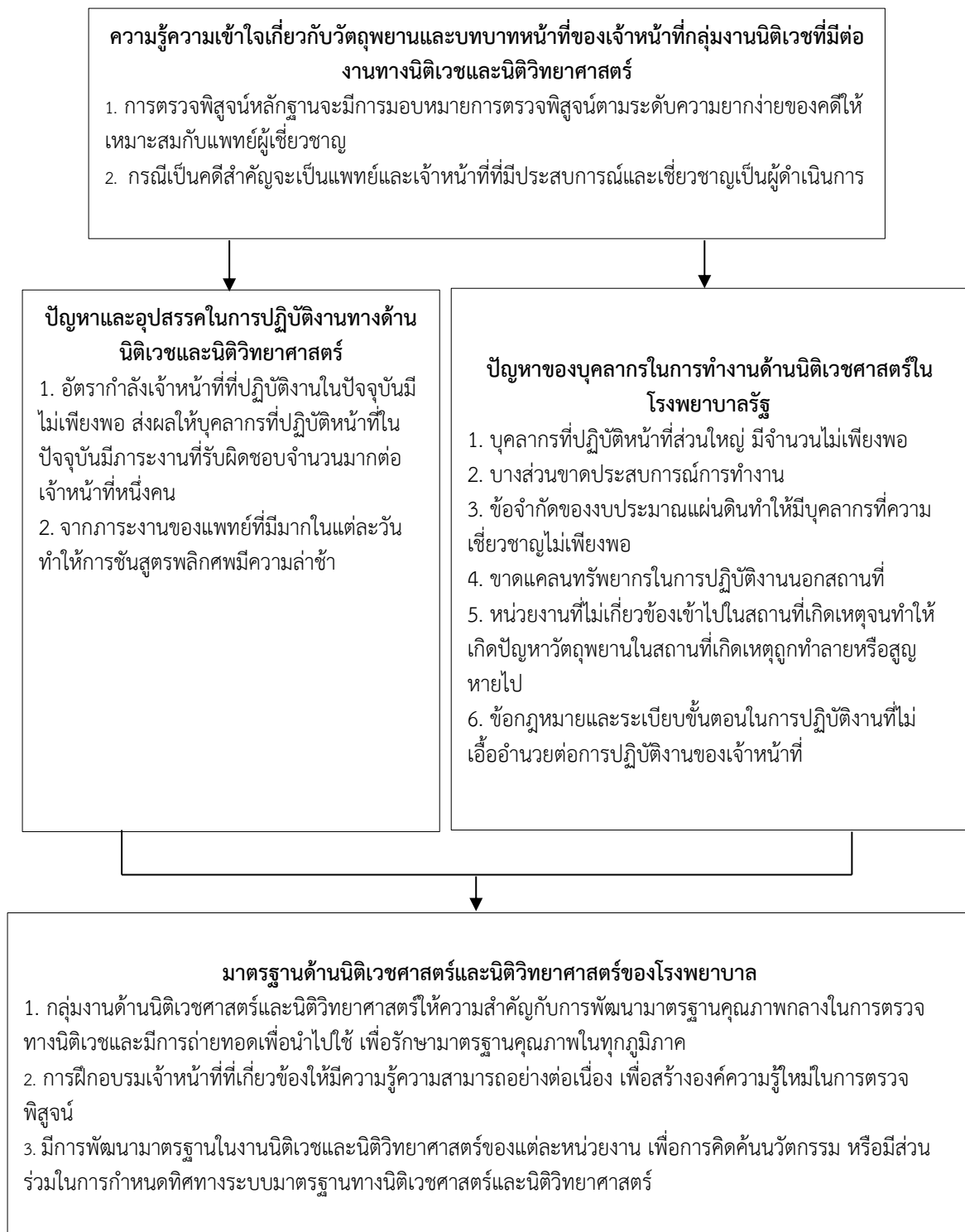
ตารางที่ 3 สรุปผลการวิจัย

ลำดับ	ประเด็นคำถาม	สรุปผลการสัมภาษณ์
1	ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัตถุพยานและบทบาทหน้าที่ของเจ้าหน้าที่กลุ่มงานนิติเวชที่มีต่องานทางนิติเวชและนิติวิทยาศาสตร์	1.1 การตรวจพิสูจน์หลักฐานจะมีการมอบหมายการตรวจพิสูจน์ตามระดับความยากง่ายของคดีให้เหมาะสมกับแพทย์ผู้เชี่ยวชาญ 1.2 กรณีเป็นคดีสำคัญจะเป็นแพทย์และเจ้าหน้าที่ที่มีประสบการณ์และเชี่ยวชาญเป็นผู้ดำเนินการ
2	ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานทางด้านนิติเวชและนิติวิทยาศาสตร์	2.1 อัตรากำลังเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในปัจจุบันมีไม่เพียงพอ ส่งผลให้บุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ในปัจจุบันมีภาระงานที่รับผิดชอบจำนวนมากต่อเจ้าหน้าที่หนึ่งคน 2.2 จากภาระงานของแพทย์ที่มีมากในแต่ละวัน ทำให้การชันสูตรพลิกศพมีความล่าช้า
3	ปัญหาของบุคลากรในการทำงานด้านนิติเวชศาสตร์ในโรงพยาบาลรัฐ มีปัญหาอะไรบ้างและแนวทางแก้ปัญหา	3.1 บุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ส่วนใหญ่ มีจำนวนไม่เพียงพอ 3.2 บางส่วนขาดประสบการณ์การทำงานเนื่องจากการโยกย้ายสับเปลี่ยนบ่อยครั้ง 3.3 หน่วยงานมีนโยบายในการลดข้าราชการ มาจากข้อจำกัดของงบประมาณแผ่นดินทำให้มีบุคลากรที่ความเชี่ยวชาญไม่เพียงพอ 3.4 ปัญหาด้านการขาดแคลนทรัพยากรในการปฏิบัติงานเวลาออกนอกสถานที่ 3.5 หน่วยงานที่ไม่เกี่ยวข้องเข้าไปในสถานที่เกิดเหตุจนทำให้เกิดปัญหาวัตถุพยานในสถานที่เกิดเหตุถูกทำลายหรือสูญหายไป

ลำดับ	ประเด็นคำถาม	สรุปผลการสัมภาษณ์
		3.6 ปัญหาเกี่ยวกับข้อกฎหมายและระเบียบขั้นตอนในการปฏิบัติงานที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ทำให้เป็นอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ในการวินิจฉัยถึงสาเหตุการตายที่แท้จริง
4	มาตรฐานด้านนิติเวชศาสตร์และนิติวิทยาศาสตร์ของโรงพยาบาล	4.1 กลุ่มงานด้านนิติเวชศาสตร์และนิติวิทยาศาสตร์ให้ความสำคัญกับการพัฒนามาตรฐานคุณภาพกลางในการตรวจทางนิติเวชและมีการถ่ายทอดเพื่อนำไปใช้ เพื่อรักษามาตรฐานคุณภาพในทุกภูมิภาค มี ซึ่งแต่ละหน่วยงานจะ 4.2 การฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องให้มีความรู้ความสามารถอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ในการตรวจพิสูจน์ 4.3 มีการพัฒนามาตรฐานในงานนิติเวชและนิติวิทยาศาสตร์ของแต่ละหน่วยงาน เพื่อการคิดค้นนวัตกรรม หรือมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางระบบมาตรฐานทางนิติเวชศาสตร์และนิติวิทยาศาสตร์

จากภาพที่ 1 พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานทางด้านนิติเวชและนิติวิทยาศาสตร์ เป็นปัญหาเกี่ยวกับจำนวนเจ้าหน้าที่ที่มีไม่เพียงพอ บุคลากรบางส่วนขาดประสบการณ์การทำงาน อีกทั้งข้อกฎหมายและระเบียบขั้นตอนในการปฏิบัติงานที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ดังนั้นเพื่อให้การปฏิบัติงานทางด้านนิติเวชและนิติวิทยาศาสตร์ เกิดประสิทธิภาพจึงได้เสนอแนะควรให้ความสำคัญกับการพัฒนามาตรฐานคุณภาพกลางในการตรวจทางนิติเวชและมีการถ่ายทอดเพื่อนำไปใช้ และฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องให้มีความรู้ความสามารถอย่างต่อเนื่อง

ภาพที่ 1 สรุปผลการศึกษา

สรุปและอภิปรายผล

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ระดับผู้บริหาร ระดับปฏิบัติการ หรือแพทย์เฉพาะทางของโรงพยาบาล ซึ่งเป็นผู้มีความสัมพันธ์และมีประสบการณ์การปฏิบัติงานนิติเวชศาสตร์ของโรงพยาบาลอย่างน้อย 10 ปี ขึ้นไป สรุปได้ดังนี้ การบริหารงานด้านนิติเวชศาสตร์มีความจำเป็นที่สถานพยาบาลทุกแห่งต้องจัดทำขึ้น เพื่อให้แพทย์ทุกสาขาได้ทราบและนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้องอย่างมีประสิทธิภาพตามระดับงานที่รับผิดชอบโดยเริ่มจากงานระดับนิติเวชพื้นฐานถึงระดับผู้เชี่ยวชาญ โดยใช้การประยุกต์วิชาแพทย์ทุกสาขาเพื่อช่วยแก้ปัญหาทางกฎหมายหรือคดี โดยมีการประสานงานและทำงานร่วมกันกับงานนิติวิทยาศาสตร์เพื่อพิสูจน์หลักฐานทางสถานที่เกิดเหตุอาชญากรรมและกระสุนปืน การตรวจหาสารพิษ สารเสพติด แอลกอฮอล์ตลอดจนการตรวจสารพันธุกรรม (ดีเอ็นเอ) ลายพิมพ์นิ้วมือและการตรวจประวัติการทำฟันหรือทางทันตกรรมเพื่อพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคล ระดับการปฏิบัติงานทางนิติเวชศาสตร์ขึ้นกับภาวะวิสัย พฤติการณ์และสภาพแวดล้อมที่แพทย์ประกอบวิชาชีพอยู่ เช่น แพทย์ทั่ว ๆ ไปต้องเข้าใจหลักการตรวจบาดแผลจากผู้ป่วย และสามารถทำรายงานการชันสูตรบาดแผลได้ถูกต้องตามหลักนิติเวชได้ และสามารถบริหารจัดการเกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพตามกฎหมายกำหนดได้อย่างถูกต้อง เพื่อนำไปสู่การหาตัวผู้ต้องสงสัยจากศพและการชันสูตรตามที่พนักงานสอบสวนร้องขอได้

ดังนั้นการบริหารงานด้านนิติเวชศาสตร์จึงมีความจำเป็นต่อสถานพยาบาล และควรให้ความสำคัญกับการพัฒนามาตรฐานคุณภาพกลางในการตรวจทางนิติเวชรวมถึงมีการถ่ายทอดเพื่อนำไปใช้ เพื่อรักษามาตรฐานคุณภาพในทุกภูมิภาค และเพื่อรองรับต่องานที่เพิ่มให้ทั่วทุกภูมิภาคกลุ่มงานด้านนิติเวชศาสตร์และนิติวิทยาศาสตร์ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงต้องมีการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เพื่อสามารถนำความรู้ความเข้าใจทางนิติเวชศาสตร์มาใช้ในการอำนวยความสะดวกได้อย่างเต็มประสิทธิภาพจากการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานที่จะต้องอาศัยวิธีการและกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่ได้มาตรฐานและใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในหลากหลายแขนง เพื่อดำเนินการให้ได้มาซึ่งผลและข้อสรุปทางวิทยาศาสตร์ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการอำนวยความสะดวกป้องกันอาชญากรรม อำนวยความสะดวกสุขของสังคม และคุ้มครองความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน ซึ่งสามารถบอกถึงข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในสถานที่เกิดเหตุเชื่อมโยงบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคดีอันเป็นผลให้คุณและโทษกับบุคคลฝ่ายต่าง ๆ และเกิดการนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษตามกฎหมาย เพื่อเป็นแนวการพัฒนาทางด้านนิติเวชศาสตร์ในโรงพยาบาลให้มีประสิทธิภาพและมาตรฐานในการทำงาน จึงควรมีการเพิ่มแพทย์ด้านนิติเวชหรือรับเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการพิสูจน์หลักฐาน เพื่อรองรับการทำงานในหน่วยงานเพิ่มมากยิ่งขึ้น และมีการพัฒนาบุคลากร โดยมีการฝึกอบรมด้านนิติเวชศาสตร์และนิติวิทยาศาสตร์ให้แพทย์และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องมีความรู้ ความเชี่ยวชาญเพิ่มขึ้น หรือมีการรับบุคลากรทางด้านนิติเวชศาสตร์เพิ่มเติมเพื่อรองรับภาระงานที่เพิ่มมากขึ้นในปัจจุบันซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ วราภรณ์ พรหมวิกร (2563) ได้ศึกษามาตรฐานระบบงานนิติวิทยาศาสตร์เพื่อการปฏิรูปประเทศไทยในหัวข้อระบบงานผลิตบุคลากรด้านนิติวิทยาศาสตร์ที่มีคุณภาพและมีความรอบรู้ มีนิติทัศนะ และยึดมั่นในคุณธรรมและจริยธรรม มีการอบรมทางนิติวิทยาศาสตร์เพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะ และสมรรถนะที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานนิติวิทยาศาสตร์และต่อบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม และมีการส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจ จิตสำนึก ค่านิยม และการมีส่วนร่วมในการสนับสนุนระบบงานนิติวิทยาศาสตร์ให้กับประชาชน เพื่อให้เกิดการทำงานที่มีประสิทธิภาพ และประชาชนรับรู้ถึงสิทธิในการขอรับบริการทางนิติวิทยาศาสตร์ คำอธิบาย

เพิ่มเติมการพัฒนาผู้ปฏิบัติงานนิติวิทยาศาสตร์ในแต่ละสาขาจะต้องสอดคล้องตามมาตรฐาน ที่สภาวิชาชีพนิติวิทยาศาสตร์กำหนด

ดังนั้นเพื่อเพิ่มสมรรถนะในการปฏิบัติงานและการให้บริการทางด้านนิติเวชศาสตร์และนิติวิทยาศาสตร์ให้มีความก้าวหน้า รวมถึงการพัฒนาบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม ไม่ว่าจะเป็นพนักงานสอบสวน อัยการ หนายความและผู้พิพากษา มุ่งหวังเพื่อให้บุคลากรที่จะต้องใช้ผลการตรวจพิสูจน์ทางนิติวิทยาศาสตร์มีความเข้าใจเหตุผลทางวิชาการนิติวิทยาศาสตร์อย่างถูกต้องและลึกซึ้ง อันจะทำให้สามารถนำหลักการตรวจพิสูจน์ทางนิติวิทยาศาสตร์ไปใช้ในการอภิปรายพิจารณาข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในคดี ชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานและตัดสินคดีได้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งบุคลากรของหน่วยงานจึงควรมีนักนิติเวชศาสตร์และนักนิติวิทยาศาสตร์ที่มีสมรรถนะสูงรวมอยู่

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

ควรมีการจัดอบรมความรู้ทางด้านนิติเวช เกี่ยวกับหลักการเก็บวัตถุพยานในสถานที่เกิดเหตุให้กับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติม เพื่อสามารถนำความรู้ความเข้าใจทางนิติเวชศาสตร์มาใช้ในการอำนวยความสะดวกได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ โดยข้อเสนอแนะการทำวิจัยครั้งต่อไป คือ ควรศึกษากลยุทธ์การพัฒนาทางด้านนิติเวชศาสตร์และนิติวิทยาศาสตร์ในโรงพยาบาลหรือกลุ่มงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติมเพื่อให้ครอบคลุมถึงประเด็นหรือข้อมูลงานด้านนิติเวชศาสตร์และนิติวิทยาศาสตร์ในโรงพยาบาล เนื่องจากการทำงานของแต่ละหน่วยงานมีความแตกต่างกัน

เอกสารอ้างอิง

- Chamsuwannawong, A. (2001). **Forensic science 3 for crime investigation**. Part 2. Bangkok: Daoreuk Press. (In Thai).
- Fongsiripaibul, V. (2015). **Forensic Medicine Tasks Must Be Done Within The Framework of Law Detail From Relative is Not Reliable: A case report**. Retrieved April 30, 2021. from <http://www.wongkarnpat.com/viewpat.php?id=535>. (In Thai).
- Peonim, V. (2017). Scope of forensic work and services. **Public Health Policy and Laws Journal**, 3(2), 288-246. (In Thai).
- Promwikorn, W. (2020). Standardizing Forensic Science System for Thailand Reform. **Journal of Southern Technology**, 13(1), 200-219. (In Thai).
- Sithicharoon, W. (2011). The medicolegal workload of interns graduating from faculty of medicine, Srinakharinwirot University in the first year internship training program. **Journal of Medicine and Health Sciences**, 18(2), 68-77. (In Thai).
- Suwanchasri, P. (2015). **Understanding of Forensic and Medical Evidence by Professional Nurses in Emergency Department of Phramongkutklo Hospital**. Master of Science Thesis, Silpakorn University, Bangkok. (In Thai)
- Thitachote, P. (n.d.). **Introduction to Forensic Medicine**. Retrieved May 15, 2020. from <http://www.cifs.moj.go.th/main/index.php/th/2013-11-14-01-22-16?>. (In Thai).

- Ungraphan, W. (1918). **Manual of Autopsy**. Bangkok: Pickanes Printing Center Co Ltd. (In Thai).
- Ungraphan, W. (2005). **Forensic Medicine**. 8 th Edition. Bangkok: Ramkhamhaeng University Press. (In Thai).
- Vijitpongjinda, S., Wattanapisit, A., Saengow, U., and Sukhang, U. (2020). **Attitudes and levels of confidence to practice forensic medicine among general physicians in Upper-Southern Thailand**. Retrived September 8, 2022. from <https://kb.hsri.or.th/dspace/bitstream/handle/11228/5165/hs2535.pdf?sequence=3&isAllowed=y>. (In Thai).
- Yosprasit, T., and Wichuwanit, W. (2019). Knowledge and Opinions towards the Collection of Forensic Evidence of the Investigators (Inquiry Officials) of Metropolitan Police Division 8. **Suan Dusit Graduate School Academic Journal**, 16(2), 79-99.

ประวัติผู้เขียน

คำนำหน้า ชื่อ-สกุล	วิไลรัตน์ สุริยวงศ์ *
ตำแหน่ง/สถานะ	นักศึกษาปริญญาโท
ที่อยู่หน่วยงาน/สังกัด	คณะวิทยาศาสตร์ สาขาวิชานิติวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา เลขที่ 1 ถนนอุทองนอก แขวงดุสิต เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300
ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์	Paster_sw88@hotmail.com
คำนำหน้า ชื่อ-สกุล	ดร.นิช วงศ์สงจำ
ตำแหน่ง/สถานะ	อาจารย์พิเศษประจำวิชาหลักสูตรนิติวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชานิติวิทยาศาสตร์
ที่อยู่หน่วยงาน/สังกัด	คณะวิทยาศาสตร์ สาขาวิชานิติวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา เลขที่ 1 ถนนอุทองนอก แขวงดุสิต เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300
ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์	nich.wongsongja@gmail.com

* ผู้ประพันธ์บรรณกิจ (Corresponding Author)

การวิเคราะห์ทางสถิติของข้อมูลพื้นฐานขนาดใหญ่เกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพ ในสถาบันนิติเวชวิทยา โรงพยาบาลตำรวจปี 2561

The Statistical Analysis of Basic-Big Data on Forensic Autopsies Performed in Institute of Forensic Medicine Police Hospital in 2561

ยสุตมา ชัยมาด

สาขาวิชานิติวิทยาศาสตร์และงานยุติธรรม คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

Yasudama Chaimad

Forensic Science and Criminal Justice Faculty of Science, Silpakorn University

Received March 16, 2022 | Revised December 19, 2022 | Accepted December 31, 2022

บทความวิจัย (Research Article)

บทคัดย่อ

ข้อมูลทางสถิติด้านชันสูตรพลิกศพเป็นข้อมูลพื้นฐานในการค้นหาสาเหตุการตาย โดยเก็บข้อมูลที่สถาบันนิติเวชวิทยา โรงพยาบาลตำรวจในปี 2561 จำนวน 5,612 ราย จากหนังสือรับรองการตาย นำมาเข้ารหัสและประมวลผลด้วย Microsoft excel Pivot table และ Pivot chart นำเสนอข้อมูลผ่านโปรแกรม Dashboard จัดข้อมูลเป็นหมวดหมู่ เพศ อายุ จังหวัด ประเทศ พฤติการณ์การตาย เป็นต้น พบว่าอายุระหว่าง 51-60 ปีมีอัตราการตายมากที่สุด พบในเพศชายมากกว่าเพศหญิง ตายผิดธรรมชาติ 91% จากจำนวน 5,121 ราย แบ่งเป็นตายแบบไม่ทราบสาเหตุ 65% ถูกฆ่าตาย 3% อุบัติเหตุ 26% จากจำนวนอุบัติเหตุ 1,306 ราย ส่วนใหญ่เป็นอุบัติเหตุจราจร 74% และฆ่าตัวตาย 6% จากจำนวนฆ่าตัวตาย 286 ราย ใช้วิธีผูกคอตายด้วยเชือกมากที่สุด 89% และฆ่าตัวตายจากสารพิษ 3% นอกจากนี้ เป็นการตายตามธรรมชาติจำนวน 491 ราย (ร้อยละ 9%) พบว่ากลุ่มโรคหัวใจและหลอดเลือดเป็นสาเหตุสำคัญ 59% รองลงมาคือกลุ่มโรคระบบทางเดินหายใจ 22% แพทย์ส่งตรวจวิเคราะห์ในรูปแบบหาสารพิษร่วมกับจุลพยาธิมากที่สุด 76% โดยพื้นที่บ.น. 4 ส่งชันสูตรพลิกศพมากที่สุด และจังหวัดสมุทรปราการส่งชันสูตรพลิกศพมากที่สุดเป็นสถิติเมียนมา ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าสามารถนำข้อมูลพื้นฐานขนาดใหญ่เกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพที่นำเสนอผ่านรูปแบบ Dashboard มาใช้เพื่อพยากรณ์สาเหตุการตาย หรือ พฤติการณ์การตายในคดีต่าง ๆ ได้ และนำมาใช้ในด้านสาธารณสุขเพื่อลดอัตราการตายจากโรคประจำตัว รวมถึงเป็นแนวทางเพื่อวางแผนด้านยุทธศาสตร์ในการพัฒนางานของหน่วยงานต่อไป

คำสำคัญ: ชันสูตรพลิกศพ, ข้อมูลทางสถิติ, สาเหตุการตาย, ข้อมูลขนาดใหญ่, นิติวิทยาศาสตร์

Abstract

Autopsy statistical data is the basis for finding the cause of death. So collecting data at the Institute of Forensic Medicine Police Hospital in 2018, 5,612 cases from death certificates were encoded and processed with Microsoft Excel, Pivot table, and Pivot chart data was presented via Dashboard program. The organized information into categories, gender, age, province, country, the behavior of death, etc. The result found that between the ages of 51 to 60 years had the highest mortality rate, finding in males more than females, 91% of 5,121 unnatural deaths divided into 65% of unknown causes, 3% of homicide, 26% of accidents, of the 1,306 accidents, most of them being in traffic accidents 74%, 6% of suicide, out of 286 suicides, most hanging methods are 89% rope and 3% of death from the poison. In addition, there were 491 natural deaths (9%), with cardiovascular disease being the highest cause for 59%, followed by respiratory disease for 22%. Forensic pathologists sent for analysis in toxicology and histology were the most common cause for 76%. The area of Metropolitan Police Headquarters 4 sent the most autopsies. Samut Prakan Province sent the most autopsies. Myanmar nationals were the highest. Therefore, it concluded that basic data autopsy presented in the Dashboard format could predict the cause of death or manner of death in various cases. Application in public health to reduce mortality from congenital diseases. Including as a guideline for planning strategies for further development of the agency's work.

Keywords: Autopsy, Statistical data, Cause of death, Big data, Forensic science

บทนำ

นิติเวชวิทยา หรือ นิติเวชศาสตร์ เป็นส่วนหนึ่งของนิติวิทยาศาสตร์ และเป็นวิชาทางแพทยสาขาหนึ่งที่นำความรู้ทางการแพทย์ในหลายสาขามาประยุกต์ใช้เพื่อประโยชน์ในกระบวนการยุติธรรม มีหน้าที่ในการตรวจผู้บาดเจ็บเพื่อให้เห็นทางคดีตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชีวิต หรือการตรวจศพหาสาเหตุการตาย อันเกิดจากเหตุอันไม่เป็นธรรมชาติ เช่น ฆ่าตัวตาย ถูกฆ่าตาย อุบัติเหตุ ไม่ทราบเหตุ หรือการตายในระหว่างคุมขัง การชันสูตรพลิกศพของประเทศไทยเป็นกระบวนการที่กำหนดขึ้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 148 ซึ่งบัญญัติไว้ว่า "เมื่อปรากฏแน่ชัดหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลใดตายโดยผิดธรรมชาติหรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน ให้มีการชันสูตรพลิกศพวันแต่ตายโดยประหารชีวิตตามกฎหมาย"

เมื่อพนักงานสอบสวนได้รับแจ้งเหตุพบคนเสียชีวิต พนักงานสอบสวนและตำรวจกองพิสูจน์หลักฐาน พร้อมด้วยแพทย์ผู้ทำหน้าที่ในการชันสูตรพลิกศพ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 หมายถึง นิติเวชแพทย์ แพทย์ประจำโรงพยาบาลของรัฐ นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัด แพทย์ประจำโรงพยาบาลเอกชนหรือแพทย์อาสาสมัครที่ได้ขึ้นทะเบียนไว้กับกระทรวงสาธารณสุข หลังจากได้มีการชันสูตรพลิกศพเบื้องต้นแล้ว ได้ดำเนินการตรวจชันสูตรพลิกศพซึ่งเป็นการตรวจศพแต่เพียงภายนอกอาจมีข้อมูลไม่เพียงพอในการหาสาเหตุการตาย ดังนั้นการกระทำเมื่อมีเหตุจำเป็นเพื่อหาสาเหตุการตาย ในกรณีที่การพลิกศพไม่สามารถบ่งบอกสาเหตุการตายได้ชัดเจน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 151 บัญญัติว่า "ในเมื่อมีความจำเป็นเพื่อพบเหตุของการตาย เจ้าพนักงานผู้ชันสูตรพลิกศพมีอำนาจสั่งให้ผ่าศพเพื่อแยกธาตุส่วนใดหรือจะให้ส่งทั้งศพ หรือบางส่วนไปยังแพทย์ หรือพนักงานแยกธาตุของรัฐบาลก็ได้" สามารถส่งขอตรวจศพโดยละเอียดได้ที่ สถาบันนิติเวชวิทยา สำนักงานตำรวจแห่งชาติหรือโรงพยาบาลที่มีผู้เชี่ยวชาญด้านนิติเวช เช่น โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ โรงพยาบาลรามาธิบดี เป็นต้น ส่วนในพื้นที่ต่างจังหวัดสามารถส่งศพไปชันสูตรพลิกศพที่สถาบันนิติเวชวิทยา โรงพยาบาลตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กระทรวงยุติธรรม โรงพยาบาลของคณะแพทยศาสตร์ในแต่ละภูมิภาค หรือโรงพยาบาลขนาดใหญ่ของกระทรวงสาธารณสุขที่มีแพทย์นิติเวชประจำอยู่

ตามระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ มอบหมายให้แพทย์ประจำสถาบันนิติเวชวิทยา โรงพยาบาลตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นผู้รับผิดชอบในการชันสูตรพลิกศพ ซึ่งต่อมาภายหลังได้มีการแบ่งเขตพื้นที่รับผิดชอบในการชันสูตรพลิกศพ โดยพื้นที่กองบังคับการตำรวจนครบาล 1 (บก.น.1) บางส่วนให้แพทย์นิติเวชโรงพยาบาลรามาธิบดี โรงพยาบาลวชิรพยาบาล และโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า ร่วมกันรับผิดชอบ ส่วนพื้นที่ บก.น. 5 บางส่วน ให้แพทย์นิติเวชโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ เป็นผู้รับผิดชอบ และพื้นที่ บก.น. 7, 8 และ 9 ให้แพทย์นิติเวชโรงพยาบาลศิริราชเป็นผู้รับผิดชอบ สำหรับพื้นที่ บก.น. 2, 3, 4, 1 และ 5 บางส่วน ให้แพทย์นิติเวชสถาบันนิติเวชวิทยา โรงพยาบาลตำรวจเป็นผู้รับผิดชอบ โดยทั้งนี้ สถาบันนิติเวชวิทยา โรงพยาบาลตำรวจต้องทำหน้าที่ร่วมชันสูตรพลิกศพจากพื้นที่อื่น ๆ เช่น เมื่อพนักงานสอบสวนในพื้นที่อื่น ๆ ร้องขอ หรือในพื้นที่ต่างจังหวัดร้องขอ เป็นต้น สำหรับต่างจังหวัด พื้นที่การชันสูตรพลิกศพจะถูกแบ่งเขตโดยการขึ้นทะเบียนเป็นตารางการปฏิบัติงานที่ผู้ว่าราชการจังหวัดในแต่ละจังหวัดกำหนด

บทบาทของสถาบันนิติเวชวิทยา โรงพยาบาลตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ เป็นหน่วยงานในสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบโดยตรงเกี่ยวกับการประสานงาน

ระหว่างกองบัญชาการตำรวจนครบาลและกองบัญชาการตำรวจภูธรทั่วประเทศไทย ในการนำเอาความรู้และความเชี่ยวชาญด้านนิติเวชศาสตร์มาประยุกต์กับงานด้านสืบสวนสอบสวน เพื่อประโยชน์ในกระบวนการยุติธรรม มีหน้าที่ดังต่อไปนี้ 1) ชั้นสูตรพลิกศพหาสาเหตุการตาย โดยใช้หลักวิชานิติเวชศาสตร์และนิติวิทยาศาสตร์ตรวจพิสูจน์และค้นคว้าหาหลักฐาน ในบุคคลที่มีชีวิต ศพ เศษส่วนของศพที่พนักงานสอบสวนส่งมาให้ตรวจ ครอบคลุมพื้นที่กรุงเทพมหานคร ปริมณฑล 2) ผ่าตรวจพิสูจน์หาสาเหตุการตายในศพ เศษส่วนของศพ ที่พนักงานสอบสวนทั่วประเทศส่งมาให้ตรวจ 3) ให้ความรู้ทางนิติเวชศาสตร์แก่นักศึกษาหลักสูตรต่าง ๆ ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และส่วนราชการอื่น ๆ หรือตามที่ผู้ร้องขอ 4) ให้ความเห็น คำแนะนำ หรือคำปรึกษาทางนิติเวชศาสตร์

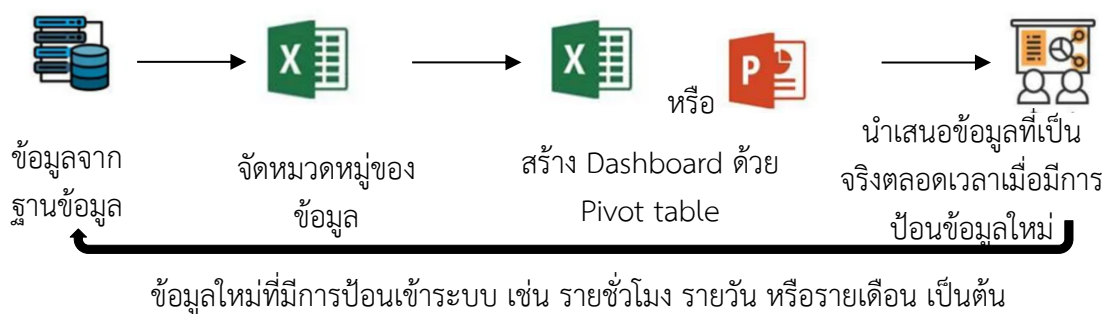
ดังนั้นเมื่อพิจารณาตามบทบาทหน้าที่ และการแบ่งพื้นที่รับผิดชอบการชันสูตรพลิกศพของสถาบันนิติเวชวิทยา โรงพยาบาลตำรวจนั้นจะเห็นได้ว่าในปัจจุบันสถาบันนิติเวชวิทยา โรงพยาบาลตำรวจได้ทำการตรวจชันสูตรพลิกศพเฉลี่ยมากกว่า 5,000 รายต่อปี เพื่อเป็นการวางระบบการพัฒนาระบบให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ 20 ปี ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ (2561-2580) กลยุทธ์ข้อ 2.2.1 เรื่องการเพิ่มประสิทธิภาพในการอำนวยความสะดวกทางอาญา ข้อ 2.2.1.2 เพื่อการพัฒนางานนิติวิทยาศาสตร์และนิติเวชให้เข้าสู่ระบบมาตรฐานสากล เพิ่มขีดความสามารถงานในส่วนภูมิภาค รวมถึงการจัดทำฐานข้อมูลและเชื่อมโยงฐานข้อมูลนิติวิทยาศาสตร์ ตลอดจนบูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งการจัดทำข้อมูลพื้นฐานการชันสูตรพลิกศพของสถาบันนิติเวชวิทยา โรงพยาบาลตำรวจยังไม่เคยมีการจัดทำขึ้นอย่างเป็นระบบ เช่น ข้อมูล เพศ อายุ สาเหตุการตาย จำนวนศพ พหุติการณ์การตาย เป็นต้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้สนใจศึกษารูปแบบหรือวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานการชันสูตรพลิกศพโดยใช้สถิติพื้นฐานและวิธีการนำเสนอข้อมูลพื้นฐานการชันสูตรพลิกศพปริมาณมากในหน้าเดียวซึ่งเมื่อมีข้อมูลใหม่ป้อนเข้าสู่ระบบข้อมูลนั้นจะเป็นข้อมูลที่เปลี่ยนเป็นข้อมูลปัจจุบันตลอดเวลา เรียกโปรแกรมการนำเสนอลักษณะนี้ว่า แดชบอร์ด (Dashboard) เพื่อช่วยให้ผู้บริหารองค์กรตำรวจ หรือผู้ที่สนใจสามารถนำข้อมูลพื้นฐานการชันสูตรพลิกศพไปศึกษาเพิ่มเติมหรือนำไปพยากรณ์สาเหตุการตายซึ่งสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และเชื่อถือได้

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อทราบถึงข้อมูลพื้นฐานการชันสูตรพลิกศพของสถาบันนิติเวชวิทยา โรงพยาบาลตำรวจในปี พ.ศ.2561
- 2) เพื่อประยุกต์ใช้โปรแกรม Pivot table และ Pivot chart วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานการชันสูตรพลิกศพปริมาณมากและนำเสนอรายการสรุปในหน้ากระดานเดียว (Dashboard)

กรอบแนวคิดการวิจัย

การนำข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมได้จากใบรายงานการชันสูตรพลิกศพหรือข้อมูลใหม่อื่น ๆ จัดข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ด้วยโปรแกรม Microsoft excel และประมวลผลข้อมูลด้วย Pivot table และ Pivot chart สรุปให้เห็นภาพรายงานที่ต้องการได้ในหน้าการนำเสนอเดียว ซึ่งเรียกการแสดงผลลักษณะนี้ว่า แดชบอร์ด (Dashboard) และเมื่อมีการป้อนข้อมูลเข้าระบบใหม่ข้อมูลนั้นจะทำการอัปเดตสม่ำเสมอ เพื่อให้ผู้บริหารองค์กรสามารถนำข้อมูลดังกล่าวใช้ตัดสินใจวางแผนพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ภาพที่ 1 แสดงแนวความคิดการนำเสนอรายงานข้อมูลขนาดใหญ่ด้วยหน้ากระดานนำเสนอเดียว (Dashboard) ซึ่งข้อมูลมีการอัปเดตใหม่ตลอดเวลาแบบตามเวลาจริง

ทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาข้อมูลพื้นฐานการชันสูตรพลิกศพของภาควิชานิติเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่นจากศพทั้งหมด 1,780 ราย พบว่านอกจากจังหวัดขอนแก่นแล้วยังมีจังหวัดอื่น ๆ ข้างเคียงที่ขอส่งชันสูตรพลิกศพเนื่องจากขาดแพทย์นิติเวชทำการชันสูตร ซึ่งในปี 2541 มีจำนวนศพส่งชันสูตรพลิกศพมากที่สุด 487 ราย และปี 2543 มีจำนวนศพน้อยที่สุด คือ 273 ราย เฉลี่ย 307 รายต่อปี เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิงอัตราส่วน 5:1 อายุที่เสียชีวิตมากที่สุดอยู่ระหว่าง 20-40 ปี พฤติการณ์การเสียชีวิตจากอุบัติเหตุประเภทอุบัติเหตุจราจรพบมากที่สุด รองลงมาคือป่วยตายและไม่ทราบสาเหตุ (Boonluk, 2004) และจากการศึกษาของมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ในเมืองพลีเวนโดยศึกษาโครงสร้างการชันสูตรพลิกศพ 4 ปีย้อนหลังพบว่าการเสียชีวิตด้วยอุบัติเหตุจากจราจรพบมากที่สุดรองลงมาคือการฆ่าตัวตายด้วยวิธีผูกคอตายและถูกฆ่าตาย ตามลำดับ (Dancho et.al., 2016) และมีการศึกษาที่ให้ผลไปในแนวทางเดียวกันคือพบการตายแบบผิดธรรมชาติจำนวนร้อยละ 50.3 ด้วยอุบัติเหตุจราจรสูงที่สุด และเสียชีวิตตามธรรมชาติร้อยละ 41.7 ด้วยโรคหัวใจเป็นสาเหตุหลัก รองลงมาคือโรคหลอดเลือด (Ji et.al., 2016) ซึ่งมีผู้วิจัยหลายท่านได้เลือกใช้โปรแกรม Microsoft excel เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานการชันสูตรพลิกศพและใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล เมื่อข้อมูลมีปริมาณมากการใช้โปรแกรม Microsoft excel อาจจะเป็นวิธีที่ทำให้ใช้เวลานานในการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเสี่ยงต่อการเกิดข้อผิดพลาดขึ้นได้ (Boonluk, 2004 & Dancho et.al., 2016)

คำจำกัดความของคำว่า บิ๊กดาตา (Big data) ประกอบด้วย 4V ดังนี้ หมายถึงข้อมูลที่มีปริมาณมาก (Volume) เริ่มต้นที่ขนาดมากกว่า 1 เทระไบต์หรือ 1,024 กิกะไบต์ขึ้นไป ข้อมูลที่มีการไหลเข้าตลอดเวลาอย่างรวดเร็ว มีการประมวลผลของข้อมูลที่รวดเร็วเพื่อให้ทันกับความต้องการของผู้ใช้งาน (Velocity), มีความหลากหลายของข้อมูล (Variety) เช่น รูปภาพ ตัวหนังสือ เสียงที่บันทึก วิดีโอ หรือไฟล์ประเภทอื่น ๆ , ข้อมูลที่มีคุณภาพเป็นข้อมูลที่ยังไม่ผ่านการประมวลผลอยู่ในรูปของข้อมูลดิบสามารถนำไปประมวลผลต่อไปได้ (Veracity) (Lefevre, 2017) ขั้นตอนและกระบวนการทำงานของ Big Data มีอยู่ 3 ขั้นตอน หลัก ๆ ดังนี้ 1) จัดเก็บข้อมูลปริมาณมากตามลักษณะ 4V (Storage) เป็นขั้นตอนการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมดจากแหล่งต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลที่มีคุณภาพรวมถึงข้อมูลที่อาจจะไม่ประโยชน์ เช่น ข้อมูลที่เป็นตัวอักษร ไฟล์เอกสาร ไฟล์รูปภาพ ไฟล์วิดีโอ ไฟล์เสียงที่ถูกรับบันทึก 2) การประมวลผลข้อมูล (Processing) หลังจากทีรวบรวมข้อมูลไว้ในที่เดียวแล้ว ข้อมูลต่าง ๆ จะถูกจัดหมวดหมู่ให้อยู่ในกลุ่มที่มีความเกี่ยวข้องกันหรือความสัมพันธ์ใกล้เคียงกัน ให้ผลลัพธ์คล้ายคลึงกันมากที่สุด แล้วจึงเปลี่ยนแปลงข้อมูลเพื่อนำเอาข้อมูลนั้นเข้าสู่การวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลในรูปแบบต่าง ๆ และ 3) การบริหารจัดการข้อมูล (Management) ระบบการจัดการความเป็นส่วน ความปลอดภัยของข้อมูล นโยบายการเข้าถึงข้อมูลและด้านจริยธรรม (Ekaterina et.al., 2015)

วิธีการประมวลผล Big Data ครอบคลุมสาขาวิชาต่าง ๆ เช่น คณิตศาสตร์ประยุกต์ สถิติ วิทยาการคอมพิวเตอร์และเศรษฐศาสตร์ เป็นต้น ซึ่งวิธีการวิเคราะห์ Big data ที่นิยมมีดังนี้ 1) เหมืองข้อมูล (Data mining) คือการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อหาความสัมพันธ์ของข้อมูลที่ซ่อนอยู่ โดยทำการจำแนกประเภทรูปแบบ เชื่อมโยงข้อมูลที่มีความสัมพันธ์กัน และหาความน่าจะเป็นที่จะเกิดขึ้น เพื่อให้ได้องค์ความรู้ใหม่ ที่สามารถนำไปใช้ประกอบการตัดสินใจในด้านต่าง ๆ เช่น ตลาดหลักทรัพย์ ทางธุรกิจ ทางด้านการแพทย์ ยุทธศาสตร์ทหาร เป็นต้น 2) การทำให้ระบบคอมพิวเตอร์เรียนรู้ได้ด้วยตนเองโดยใส่ข้อมูลขนาดใหญ่เข้าระบบ (Machine Learning) ซึ่งปัญญาประดิษฐ์ (Artificial intelligence) เป็น Machine Learning อีกชนิดหนึ่งที่สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตัวเองผ่านการป้อนข้อมูลจำนวนมากและซ้ำ ๆ และป้อนข้อมูล output ซึ่งจะสามารถแสดงผลออกมาได้ตามสภาพแวดล้อมขณะนั้น เช่น การทำงานของ Apple Siri 3) การประมวลผลสัญญาณดิจิทัล (Digital signal processing) กระบวนการทางคณิตศาสตร์แบบดิจิทัล ได้แก่ การบวก ลบ คูณ หาร ด้วยคอมพิวเตอร์ เพื่อค้นหาความหมายในสัญญาณ เช่น เทคโนโลยีการสื่อสาร การทหาร และ มัลติมีเดีย เป็นต้น 4) วิธีการทางสถิติใช้ในการรวบรวม จัดระเบียบ และแปลความหมายของข้อมูล และ 5) การสรุปและแสดงข้อมูลออกมาให้อยู่ในรูปแบบของแผนภาพ กราฟ หรือวิดีโอที่อธิบายเกี่ยวกับข้อมูลที่ต้องการนำเสนอ (Visualization methods) เครื่องมือในการนำเสนอข้อมูลด้วยภาพ เช่น Power BI, Tableau, Google Data Studio และ Microsoft excel ที่มีฟังก์ชัน Pivot table และ Pivot chart ทั้งหมดนี้ต่างนำเสนอข้อมูลด้วยหน้ากระดานนำเสนอเดียว (Dashboard) เป็นต้น (Ekaterina et.al., 2015) การใช้ Big data ในงานทางด้านนิติวิทยาศาสตร์ปัจจุบันนี้ข้อมูลเกี่ยวกับ Big data มีมากขึ้น อาจถึงเวลาที่ควรประเมินความเกี่ยวข้องและนำมาปรับใช้ในงานทางการแพทย์และนิติวิทยาศาสตร์ ควรมีการวางแผนเพื่อพัฒนาระบบการเก็บข้อมูลปริมาณมากอย่างโปร่งใส ยุติธรรม มีประโยชน์ และยั่งยืน ซึ่งอย่างไรก็ตามงานนี้ไม่สามารถเป็นงานของคนไม่กี่คนได้แต่ควรที่จะเกิดจากความร่วมมือกันในหลาย ๆ ฝ่าย การนำผลวิเคราะห์ข้อมูลทางนิติวิทยาศาสตร์นี้สามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานเพื่อทำนายสาเหตุการเสียชีวิต ประเมินพฤติการณ์การตาย ให้ผู้นอ้าองค์กรมีแนวทางวางระบบการชันสูตรพลิกศพและใช้อ้างอิงสำหรับการปรับปรุงระบบการประกันสังคมและระบบสาธารณสุขได้ (Lefevre, 2017)

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive study) โดยเป็นการรวบรวมข้อมูลพื้นฐาน การชั้นสูตรพลิกศพของสถาบันนิติเวชวิทยา โรงพยาบาลตำรวจ ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ข้อมูลการชั้นสูตรพลิกศพทั้งหมดที่พนักงานสอบสวนส่งมาเพื่อชั้นสูตรพลิกศพตลอดปี 2561 จำนวน 5,612 ราย ทั้ง เขตพื้นที่รับผิดชอบของสถาบันนิติเวชวิทยา โรงพยาบาลตำรวจ พื้นที่เขตอื่น ๆ ทั่วกรุงเทพฯ และจังหวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศตามคำร้องขอตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 148-150 โดยเริ่มเก็บข้อมูลตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2561-31 ธันวาคม 2561 โดยอาศัยข้อมูลจากรายงานผลการชั้นสูตรพลิกศพฉบับสมบูรณ์ และหนังสือรับรองการตายของสถาบันนิติเวชวิทยา โรงพยาบาลตำรวจรายละเอียดการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอนมีดังนี้

1) ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ข้อมูลการชั้นสูตรพลิกศพทั้งหมดที่พนักงานสอบสวนส่งมาเพื่อชั้นสูตรพลิกศพตลอดปี พ.ศ. 2561 ทุกราย จำนวนทั้งหมด 5,612 ราย

2) เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

คอมพิวเตอร์แบบพกพา หรือแบบตั้งโต๊ะ ความรู้พื้นฐาน Microsoft excel การใช้ Pivot table Pivot chart และหลักการนำเสนอข้อมูลด้วยหน้ากระดานนำเสนอเดียว (Dashboard)

3) วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 สร้างตารางในโปรแกรม Microsoft excel แบ่งเป็น 24 ช่อง ตั้งแต่ A-X โดยเรียงลำดับของข้อมูลที่ต้องการบันทึกออกเป็นกลุ่ม ๆ ได้ ดังนี้ กลุ่มข้อมูลพื้นฐานของศพ เช่น ลำดับที่ศพ เพศ อายุ วันเดือนปีที่ตรวจ ศาสนา ประวัติการรักษา และประเทศ กลุ่มพื้นที่รับผิดชอบส่งศพชั้นสูตรพลิกศพ เช่น สถานีตำรวจนครบาล สถานีตำรวจภูธร และจังหวัด กลุ่มผลตรวจชั้นสูตรพลิกศพ เช่น จุดเลือดออกที่ตาและลำตัว ความหนาตัวของเส้นเลือดเลี้ยงหัวใจ กระดูกหัก ประวัติการทำปฐมพยาบาลเบื้องต้นที่ใช้ฟื้นคืนชีพให้ผู้ที่หยุดหายใจหรือหัวใจหยุดเต้น (Cardiopulmonary resuscitation) ผลวินิจฉัยสาเหตุการเสียชีวิต ลักษณะเส้นเลือดสมอง สาเหตุการส่งชั้นสูตรพลิกศพของพนักงานสอบสวน และระยะเวลาเสียชีวิต และกลุ่มการส่งตรวจทางห้องปฏิบัติการนิติวิทยาศาสตร์ เช่น ห้องปฏิบัติการพิษวิทยา ห้องปฏิบัติการชีวเคมีและเคมีดินปืน และห้องปฏิบัติการนิติพยาธิ

3.2 นำข้อมูลที่อยู่ในรายงานผลการชั้นสูตรพลิกศพฉบับสมบูรณ์ หรือหนังสือรับรองการตายของสถาบันนิติเวชวิทยา โรงพยาบาลตำรวจ บันทึกข้อมูลลงในตาราง Microsoft excel ตามข้อ 3.1 ที่ละราย จนครบ 5,612 ราย

3.3 นำข้อมูลทั้งหมดในแต่ละกลุ่มมาหาค่าเฉลี่ยด้วยโปรแกรม Microsoft excel และใช้ฟังก์ชัน Pivot table และ Pivot chart วิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอข้อมูลที่ต้องการด้วยหน้ากระดานนำเสนอเดียว (Dashboard)

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ทางสถิติของข้อมูลพื้นฐานการชันสูตรพลิกศพในปี 2561 จำนวน 5,612 รายด้วยโปรแกรม Microsoft excel โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วนใหญ่ ๆ คือ ส่วนที่แสดงผลวิเคราะห์ทางสถิติด้วยสถิติวิเคราะห์พื้นฐาน และส่วนที่แสดงผลวิเคราะห์ทางสถิติด้วยฟังก์ชัน Pivot table และ Pivot chart และมีการนำเสนอรายงานที่ต้องการในหน้าการนำเสนอเดียว (Dashboard)

1. ผลวิเคราะห์ทางสถิติของข้อมูลการชันสูตรพลิกศพด้วยสถิติวิเคราะห์พื้นฐาน และความสัมพันธ์ของอายุในช่วงต่าง ๆ กับการเสียชีวิตแต่ละชนิด และความสัมพันธาระหว่างพฤติกรรมการตายแต่ละชนิดเฉพาะในเขตพื้นที่จังหวัดกรุงเทพมหานครในช่วง 12 เดือนด้วยการทดสอบทางสถิติ Chi-square

1.1 ผลวิเคราะห์ทางสถิติของข้อมูลการชันสูตรพลิกศพด้วยสถิติวิเคราะห์พื้นฐาน

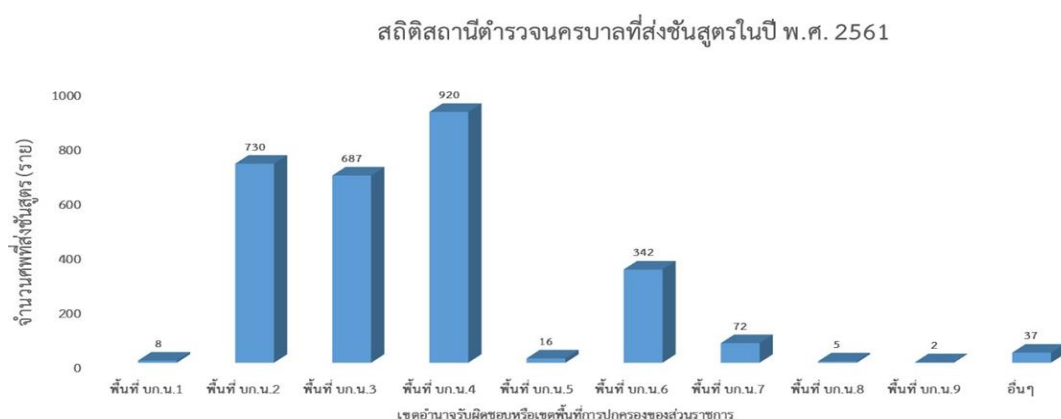
จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่าในปี 2561 มีการส่งชันสูตรพลิกศพ จำนวนทั้งหมด 5,612 ราย ส่วนใหญ่เป็นศพเพศชายถึงร้อยละ 79 เพศหญิงร้อยละ 20 คิดเป็นอัตราส่วน ชาย:หญิง เท่ากับ 3.95 : 1 และไม่ระบุเพศในเอกสารนำส่งจากพนักงานสอบสวนร้อยละ 1 ซึ่งเมื่อพิจารณาจากช่วง

ตารางที่ 1 แจกแจงความถี่เพศของศพที่ชันสูตรพลิกศพในปี 2561 รวมทั้งหมด 5,612 ราย

เพศ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ(%)
ชาย	4,428	(79)
หญิง	1,140	(20)
ไม่มีข้อมูล	44	(1)
รวมทั้งสิ้น	5,612	100.0

อายุต่าง ๆ พบว่าในช่วงอายุ 51-60 ปี มีจำนวนผู้เสียชีวิตมากที่สุดคือร้อยละ 19 ส่วนกลุ่มทารกแรกเกิดพบน้อยที่สุด คือร้อยละศูนย์ นอกจากนี้ยังมีเศษชิ้นส่วนของมนุษย์ที่ส่งมาตรวจพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคลมากที่สุดคือโครงกระดูกร้อยละ 58 จากประเภทชิ้นส่วนอื่น ๆ

จากข้อมูลในภาพที่ 2 แสดงสถิติสถานีตำรวจนครบาลที่พนักงานสอบสวนส่งชันสูตรพลิกศพมากที่สุดคือในเขตพื้นที่กองบังคับการตำรวจนครบาล 4 (บก.น.4) ส่งชันสูตรพลิกศพน้อยที่สุดคือ บก.น. 9 และจากตารางที่ 3 แสดงข้อมูลสถิติสถานีตำรวจทั้งในเขตนครบาลและภูธรที่ส่งชันสูตรพลิกศพมากที่สุดสามอันดับแรกคือ สภ.พญา สภ.สมุทรปราการ และ สภ.สมุทรสาคร ตามลำดับ

ภาพที่ 2 แสดงจำนวนการส่งชันสูตรพลิกศพตามเขตพื้นที่กองบังคับการตำรวจนครบาล 1 ถึง 9

ส่วนตารางที่ 2 แสดงข้อมูลสถิติจังหวัดที่ส่งชันสูตรพลิกศพมากที่สุดโดยในสามอันดับแรกคือ กรุงเทพฯ สมุทรปราการ และชลบุรี ตามลำดับ ส่วนประเทศที่ส่งชันสูตรพลิกศพสามอันดับแรกมากที่สุดคือ ประเทศไทย เมียนมา และเยอรมัน ตามลำดับซึ่งแสดงในตารางที่ 4 และจากจำนวนศพที่ส่งชันสูตรพลิกศพทั้งหมดนั้นพบว่านับถือศาสนาพุทธมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 73

ตารางที่ 2 สถิติแจกแจงความถี่ของจังหวัด 10 อันดับแรกที่ส่งชันสูตรพลิกศพในปี 2561

จังหวัด	กรุงเทพฯ	สมุทร ปราการ	ชลบุรี	สมุทร สาคร	ฉะ เชิง เทรา	ราชบุรี	ประจวบ คีรีขันธ์	สุพรรณ บุรี	กาญ จน บุรี	ภูเก็ต
จำนวน (ราย)	2,910	1,042	682	398	98	32	42	75	38	29
ร้อยละ	(54)	(19)	(13)	(7)	(2)	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)

ตารางที่ 3 สถิติสถานีตำรวจนครบาลและสถานีตำรวจภูธร 10 อันดับแรกที่ส่งชันสูตรพลิกศพในปี 2561

สน.หรือ สภ.	พญา สัตบรรณ	สมุทร สาคร	สมุทร ปราการ	หัวหมาก	โชคชัย 4	อุดม สุข	ประเวศ	มีนบุรี	พระ ประแดง	บาง ชัน
จำนวน (ราย)	302	273	267	144	222	129	132	282	148	202
ร้อยละ	(14)	(13)	(13)	(7)	(11)	(6)	(6)	(13)	(7)	(10)

ตารางที่ 4 สถิติผู้เสียชีวิตในแต่ละประเทศ 10 อันดับแรกที่ส่งมาชันสูตรพลิกศพในปี 2561

ประเทศ	ไทย	เมียนมา	เยอรมัน	อังกฤษ	กัมพูชา	จีน	พม่า	รัสเซีย	อเมริกา	ลาว
จำนวน (ราย)	4,746	132	94	87	65	43	42	42	41	28
ร้อยละ	(89)	(2)	(2)	(2)	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	(0)

จากจำนวนศพทั้งหมด 5,612 ราย แพทย์นิติเวชได้ทำการผ่าตรวจศพมากถึงร้อยละ 92 หรือ 5,370 ราย มีเพียงร้อยละ 8 เท่านั้นที่ไม่ได้ทำการผ่าตรวจศพซึ่งส่วนมากเป็นศพที่นับถือศาสนาอิสลาม จากตารางที่ 5 แสดงข้อมูลรูปแบบของแพทย์นิติเวชที่ทำการส่งตรวจทางห้องปฏิบัติการนิติวิทยาศาสตร์ทั้ง 3 ห้องปฏิบัติการ ดังนี้ ห้องปฏิบัติการทางด้านพิษวิทยา ห้องปฏิบัติการทางด้านชีวเคมีฯ และห้องปฏิบัติการทางด้านนิติจุลพยาธิ จากข้อมูลพบว่าจากรูปแบบการส่งตรวจทางห้องปฏิบัติการแบบต่าง ๆ แพทย์นิติเวชทำการส่งตรวจทางห้องปฏิบัติการนิติจุลพยาธิร่วมกับการตรวจทางด้านพิษวิทยาเป็นส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 76 และไม่ส่งตรวจทางห้องปฏิบัติการนิติวิทยาศาสตร์เพียงร้อยละ 6 เท่านั้น

ตารางที่ 5 แสดงจำนวนแพทย์นิติเวชส่งตรวจทางห้องปฏิบัติการนิติวิทยาศาสตร์ในปี 2561

ลักษณะการส่งตรวจทางห้องปฏิบัติการนิติวิทยาศาสตร์	นิติพิษวิทยา	นิติชีวเคมีและเคมีดินปืน	นิติจุลพยาธิ	นิติพิษฯ+นิติชีวฯ	นิติพิษฯ+นิติจุลพยาธิฯ	นิติชีวฯ+นิติจุลพยาธิฯ	นิติพิษฯ+นิติชีวฯ+นิติจุลพยาธิฯ	ไม่ส่งตรวจทางห้องปฏิบัติการ	รวม
จำนวน (ราย)	120	111	143	53	4,260	83	515	327	5,612
ร้อยละ	(2)	(2)	(3)	(1)	(76)	(1)	(9)	(6)	100.0

ตารางที่ 6 แจกแจงความถี่พฤติกรรมการตายของศพที่ชันสูตรพลิกศพ ในปี 2561

ประเภท	พฤติกรรมการตาย	ร้อยละ
ตายตามธรรมชาติ (Natural death)	491	(9)
ตายผิดธรรมชาติ (Unnatural death)	5,121	(91)
รวม	5,612	100.0

จากตารางที่ 6, 7 และ 8 เป็นข้อมูลที่แสดงถึงลักษณะพฤติกรรมการเสียชีวิตของศพที่ส่งมาชันสูตรพลิกศพที่สถาบันนิติเวชวิทยา โรงพยาบาลตำรวจ พบว่าการเสียชีวิตส่วนใหญ่เป็นแบบผิดธรรมชาติถึงร้อยละ 91 และเสียชีวิตตามธรรมชาติร้อยละ 9 เท่านั้น ซึ่งการเสียชีวิตตามธรรมชาติส่วนใหญ่เกิดจากโรคหัวใจและหลอดเลือดร้อยละ 59 รองลงมาคือโรคในระบบทางเดินหายใจ ปอดติดเชื้อ ร้อยละ 22 ส่วนพฤติกรรมการ

ตารางที่ 7 แจกแจงความถี่พฤติกรรมการตายตามธรรมชาติ (Natural death) ของศพที่ชันสูตรพลิกศพ ในปี 2561 โดยแบ่งเป็นกลุ่มโรคในระบบต่าง ๆ ของร่างกาย ดังนี้

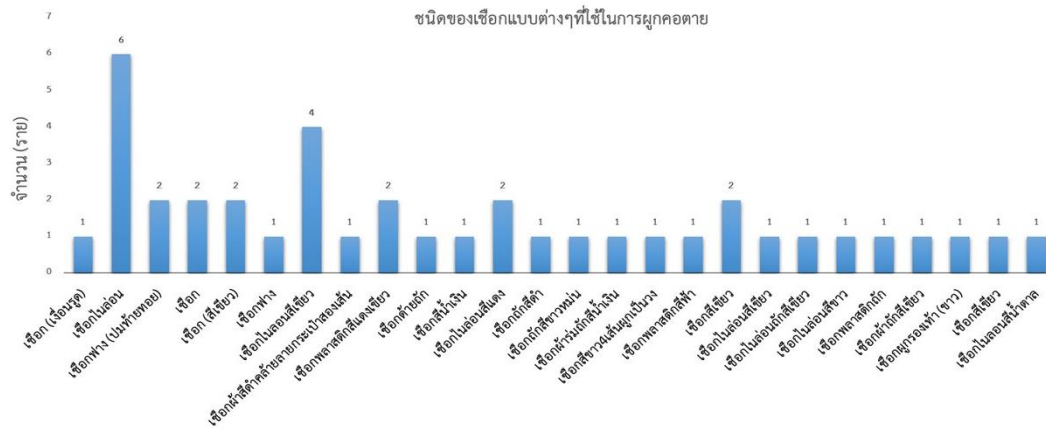
สาเหตุการเสียชีวิต	โรคหัวใจและหลอดเลือด	โรคในระบบทางเดินหายใจปอดติดเชื้อ	โรคในระบบทางเดินอาหาร	พยาธิสภาพที่สมอง	เสียชีวิตจากการติดเชื้อในกระแสเลือด	อื่นๆ	รวม
จำนวน (ราย)	290	110	62	10	17	2	491
ร้อยละ	(59)	(22)	(13)	(2)	(4)	(0)	100.0

ตารางที่ 8 แจกแจงความถี่พฤติกรรมการตายผิดธรรมชาติ (Unnatural death) ของศพที่ชันสูตรพลิกศพ

สาเหตุการเสียชีวิต	ไม่ทราบสาเหตุ	อุบัติเหตุ	ถูกฆ่าตาย	ฆ่าตัวตาย	สัตว์ทำร้าย	รวม
จำนวน (ราย)	3,350	1,306	175	286	1	5,121
ร้อยละ	(65)	(26)	(3)	(6)	(0)	100.0

เสียชีวิตแบบผิดธรรมชาติส่วนมากเป็นแบบไม่ทราบสาเหตุสูงถึงร้อยละ 65 รองลงมาเป็นอุบัติเหตุจากจราจรจำนวน 965 ราย เสียชีวิตจากการฆ่าตัวตายร้อยละ 6 ซึ่งจากจำนวนการฆ่าตัวตายทั้งหมด 286 ราย วิธีที่ใช้ในการฆ่าตัวตายคือการผูกคอตายมีจำนวนสูงที่สุดคือ 240 ราย ส่วนการตายจากการถูกฆ่าตายมีจำนวน 175 ราย และถูกสัตว์ทำให้ตายจำนวน 1 ราย ตามลำดับดังแสดงในตารางที่ 8

จากจำนวนการเสียชีวิตด้วยวิธีผูกคอตายทั้งหมด 240 ราย พบว่าอุปกรณ์ที่ใช้ในการผูกคอตายมากที่สุดคือเชือกจำนวน 40 ราย โดยนิยมใช้เชือกไนลอน เชือกฟาง เชือกผูกรองเท้า เชือกพลาสติกถัก เชือกด้ายถัก เชือกผ้าร่มถัก เป็นต้น (แสดงดังภาพที่ 3) นอกจากนี้ยังใช้อุปกรณ์ผูกคอตายชนิดสายจำนวน 22 รายที่นิยมใช้มากที่สุดคือสายไฟ อุปกรณ์ที่ใช้ผูกคอตายชนิดผ้าจำนวน 13 ราย ผ้าที่นิยมใช้มากที่สุดคือผ้าขาวม้า และมีการใช้ลวดแขวนเสื้อจำนวน 1 ราย ซึ่งในเอกสารนำเสนอชันสูตรพลิกศพจากพนักงานสอบสวนไม่มีข้อมูลระบุอุปกรณ์ที่ใช้ในการผูกคอตายจำนวน 164 ราย

ภาพที่ 3 แสดงการแจกแจงความถี่ประเภทอุปกรณ์ชนิดเชือกแต่ละประเภทที่ใช้ในการผูกคอตาย

ตารางที่ 9 แจกแจงความถี่อัตราการตายผิดธรรมชาติ (Unnatural death) ของศพที่ชันสูตรที่สถาบันนิติเวชวิทยา โรงพยาบาลตำรวจในปี 2561 ในแต่ละพื้นที่รับผิดชอบในจังหวัดกรุงเทพ

พื้นที่	บก.น.1	บก.น.2	บก.น.3	บก.น.4	บก.น.5	บก.น.6	บก.น.7	บก.น.8	บก.น.9	อื่นๆ
A	5,612	5,612	5,612	5,612	5,612	5,612	5,612	5,612	5,612	5,612
B	8	730	687	1,064	16	342	72	5	2	37
C	1	9	4	7	1	18	1	1	0	0
D	7	721	683	1,057	15	324	71	4	2	37
AR1	0.14	13	12	19	0.28	6.1	1.3	0.09	0.03	0.65
AR2	0.12	12.8	12.2	18.8	0.27	5.8	1.3	0.07	0.04	0.66

จากตารางที่ 9 แสดงข้อมูลอัตราการส่งชันสูตรพลิกศพและอัตราการเกิดผู้เสียชีวิตแบบผิดธรรมชาติในแต่ละพื้นที่รับผิดชอบของ บก.น.1 ถึง 9 กองบังคับการ โดย A แทนจำนวน Autopsy (ราย) ทั้งหมดในปี 2561, B แทนจำนวนศพที่บก.น.1 ถึง 9 ส่งชันสูตรพลิกศพในปี 2561 (ราย), C แทนจำนวนศพที่ตายตามธรรมชาติ (ราย), D แทนจำนวนศพที่ตายผิดธรรมชาติ (ราย), AR1 แทน Autopsy Rate1 (อัตราการตายทั้งหมด) และ AR2 แทน Autopsy Rate2 (อัตราการตายผิดธรรมชาติ) ซึ่งค่าอัตราการส่งชันสูตรพลิกศพคำนวณได้จากจำนวนศพที่ส่งชันสูตรพลิกศพในแต่ละ บก.น.1 ถึง 9 หารด้วยจำนวนศพที่ชันสูตรพลิกศพในปี 2561 และคูณด้วย 100 แสดงตามสูตร $AR1 = B/AX100$ และค่าอัตราการเกิดผู้เสียชีวิตแบบผิดธรรมชาติในแต่ละพื้นที่รับผิดชอบของ บก.น.1 ถึง 9 คำนวณได้จากจำนวนศพที่เสียชีวิตแบบผิดธรรมชาติที่ส่งชันสูตรพลิกศพในแต่ละบก.น.1 ถึง 9 หารด้วยจำนวนศพที่ชันสูตรพลิกศพในปี 2561 และคูณด้วย 100 แสดงดังสูตร $AR2 = D/AX100$ พบว่าพื้นที่ที่เกิดเหตุการณ์ตายแบบผิดธรรมชาติมากที่สุดคือ บก.น.4 และน้อยที่สุดคือ บก.น.9 มีอัตราส่วนอยู่ที่ 18.8 และ 0.04 ตามลำดับ

1.2 ความสัมพันธ์ของอายุในช่วงต่าง ๆ กับการการเสียชีวิตแต่ละชนิด และความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการตายแต่ละชนิดเฉพาะในเขตพื้นที่จังหวัดกรุงเทพมหานครในช่วง 12 เดือนด้วยการทดสอบทางสถิติ Chi-square

จากตารางที่ 11 แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการตายตามธรรมชาติกับการตายผิดปกติพบว่ามีทุกช่วงอายุตั้งแต่อายุน้อยกว่า 30 วันถึง 80 ปีขึ้นไปมีโอกาสตายตามธรรมชาติและตายผิดปกติได้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ $p < 0.05$ และจากตารางที่ 10 พบว่าช่วงอายุน้อยกว่า 30 วันหรือตั้งแต่ทารกแรกเกิดถึงอายุ 6 ปีมีโอกาสตายแบบผิดปกติมากกว่าการตายตามธรรมชาติและช่วงอายุตั้งแต่ 7 ปีถึงมากกว่า 80 ปีมีโอกาสเกิดการตายแบบผิดปกติและการตายตามธรรมชาติได้ไม่แตกต่างกัน การตายชนิดไม่ทราบสาเหตุพบมากในช่วงอายุ 51-60 ปีคิดเป็นร้อยละ 20.4% ในช่วงตารางที่ 10 แสดงความสัมพันธ์ของค่าความถี่และร้อยละระหว่างการตายตามธรรมชาติกับการตายผิดปกติในแต่ละช่วงอายุ

		สาเหตุการเสียชีวิต					
		ไม่ทราบสาเหตุ	ฆ่าตัวตาย	อุบัติเหตุ	ถูกฆ่าตาย	ตายตามธรรมชาติ	รวม
ช่วงอายุ	<30 วัน	จำนวน	9	0	1	0	10
		%	0.2%	0.0%	0.1%	0.0%	0.2%
	1 ค.-1 ปี	จำนวน	45	1	16	4	66
		%	1.2%	0.4%	1.1%	2.2%	1.2%
	2-6 ปี	จำนวน	39	3	17	0	59
		%	1.1%	1.1%	1.2%	0.0%	1.1%
	7-15 ปี	จำนวน	23	4	42	6	77
		%	0.6%	1.5%	3.0%	3.4%	1.4%
	12-17 ปี	จำนวน	21	4	33	3	62
		%	0.6%	1.5%	2.4%	1.7%	1.1%
	18-30 ปี	จำนวน	413	46	304	35	807
		%	11.2%	17.0%	21.8%	19.7%	14.4%
	31-40 ปี	จำนวน	564	52	215	29	870
		%	15.3%	19.2%	15.4%	16.3%	15.5%
	41-50 ปี	จำนวน	722	63	235	44	1074
		%	19.6%	23.2%	16.9%	24.7%	19.1%
	51-60 ปี	จำนวน	752	43	213	26	1053
		%	20.4%	15.9%	15.3%	14.6%	18.8%
	61-70 ปี	จำนวน	531	30	138	16	728
		%	14.4%	11.1%	9.9%	9.0%	13.0%
	71-80 ปี	จำนวน	323	16	75	8	430
		%	8.8%	5.9%	5.4%	4.5%	7.7%
	>80 ปี	จำนวน	220	9	100	5	341
		%	6.0%	3.3%	7.2%	2.8%	6.1%
ไม่มีข้อมูล	จำนวน	26	0	5	2	1	34
	%	0.7%	0.0%	0.4%	1.1%	1.3%	0.6%

หมายเหตุ % หมายถึง ค่าร้อยละความสัมพันธ์ระหว่างสาเหตุการตายแต่ละประเภทในช่วงอายุต่าง ๆ

อายุตั้งแต่ 41-50 ปีพบการตายจากการฆ่าตัวตาย ตายจากอุบัติเหตุและถูกฆ่าตายมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 23.2%, 16.9% และ 24.7% ตามลำดับ ส่วนในช่วงอายุ 51-60 ปีพบการตายจากโรคประจำตัว

ตารางที่ 11 สถิติแสดงความสัมพันธ์ระหว่างการตายตามธรรมชาติกับการตายผิดธรรมชาติในแต่ละช่วงอายุ

	Value	df	Asymp.Sig. (2 sides)
Pearson Chi square	260.154 ^a	48	.000*
Likelihood Ratio	257.185	48	.000
N of Valid Cases	5611		

* ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 23.8% ดังนั้นจะพบว่าช่วงอายุที่มีโอกาสตายทั้งแบบตายตามธรรมชาติและตายผิดธรรมชาติได้มากที่สุดคือช่วงอายุ 41-50 ปี

ตารางที่ 12 สถิติแสดงความสัมพันธ์ระหว่างการตายผิดธรรมชาติและตายตามธรรมชาติเฉพาะเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครในช่วง 12 เดือน

	Value	df	Asymp.Sig. (2 sides)
Pearson Chi square	35.807 ^a	44	.806
Likelihood Ratio	36.400	44	.785
Linear-by-Linear Association	.464	1	.496
N of Valid Cases	2825		

* ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 12 แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการตายตามธรรมชาติกับการตายผิดธรรมชาติเฉพาะในเขตพื้นที่จังหวัดกรุงเทพมหานครพบว่าตั้งแต่เดือนมกราคมถึงธันวาคมปี 2561 มีโอกาสพบผู้เสียชีวิตจากการตายตามธรรมชาติและตายผิดธรรมชาติได้ไม่แตกต่างกัน เพื่อพิจารณาสาเหตุการตายชนิดไม่ทราบสาเหตุพบมากในเดือนธันวาคมคิดเป็นร้อยละ 9.9% ในช่วงเดือนมีนาคมและพฤศจิกายนพบการตายจากการฆ่าตัวตายมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 10.8% และในเดือนสิงหาคมพบผู้เสียชีวิตจากอุบัติเหตุและถูกฆ่าตายมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 10.5% และ 13.0% ตามลำดับ ส่วนในเดือน

คุณภาพันธ์พบการตายจากโรคประจำตัวมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 15.8% ดังนั้นจะพบว่าเดือนที่มีโอกาสพบผู้เสียชีวิตทั้งแบบตายตามธรรมชาติและตายผิดธรรมชาติได้มากที่สุดคือเดือนธันวาคมแสดงดังตารางที่ 13

ตารางที่ 13 แสดงความสัมพันธ์ของค่าความถี่และร้อยละระหว่างการตายผิดธรรมชาติและตายตามธรรมชาติเฉพาะในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครในช่วง 12 เดือน

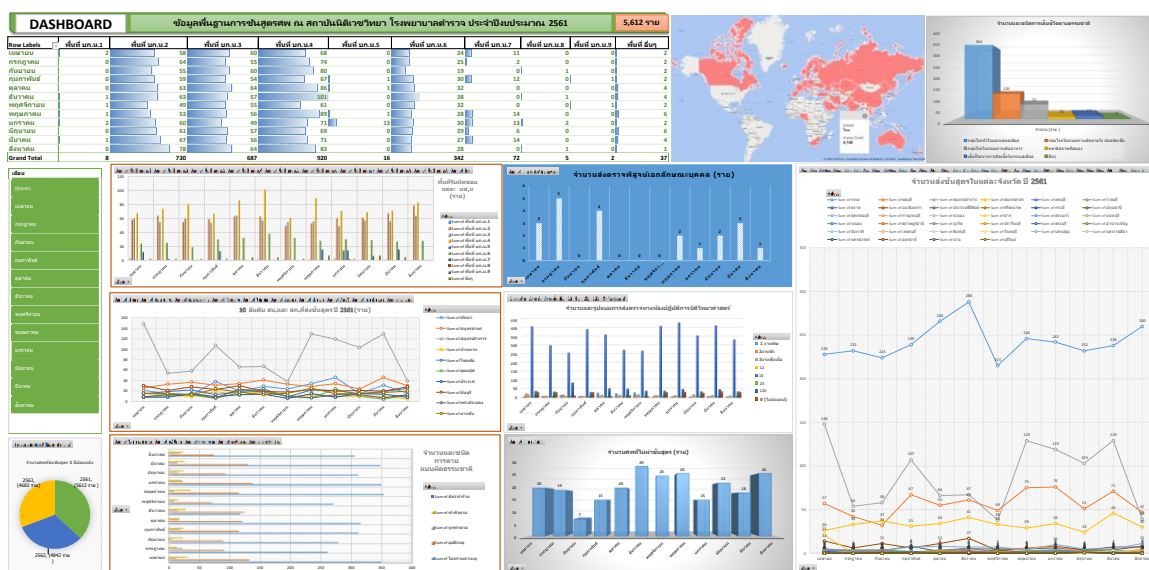
สาเหตุการเสียชีวิต								
		ไม่ทราบสาเหตุ	ฆ่าตัวตาย	อุบัติเหตุ	ถูกฆ่าตาย	ตายตามธรรมชาติ	รวม	
เดือน	ม.ค.	จำนวน	159	10	58	8	4	239
		%	8.2%	7.2%	9.1%	11.6%	10.5%	8.5%
	ก.พ.	จำนวน	156	8	50	6	6	226
		%	8.0%	5.8%	7.8%	8.7%	15.8%	8.0%
	มี.ค.	จำนวน	162	15	45	2	4	228
		%	8.4%	10.8%	7.0%	2.9%	10.5%	8.1%
	เม.ษ.	จำนวน	165	12	41	6	2	226
		%	8.5%	8.6%	6.4%	8.7%	5.3%	8.0%
	พ.ค.	จำนวน	169	13	48	4	3	237
		%	8.7%	9.4%	6.7%	10.1%	7.9%	7.9%
	มิ.ย.	จำนวน	158	13	43	7	3	224
		%	8.1%	9.4%	6.7%	10.1%	7.9%	7.9%
	ก.ค.	จำนวน	162	7	53	6	1	229
		%	8.4%	5.0%	8.3%	8.7%	2.6%	8.1%
	ส.ค.	จำนวน	170	11	67	9	1	258
		%	8.8%	7.9%	10.5%	13.0%	2.6%	9.1%
	ก.ย.	จำนวน	146	10	55	4	6	221
		%	7.5%	7.2%	8.6%	5.8%	15.8%	7.8%
	ต.ค.	จำนวน	171	14	63	5	3	256
		%	8.8%	10.1%	9.8%	7.2%	7.9%	9.1%
	พ.ย.	จำนวน	129	15	54	5	2	205
		%	6.7%	10.8%	8.4%	7.2%	5.3%	7.3%
	ธ.ค.	จำนวน	192	11	63	7	3	276
		%	9.9%	7.9%	9.8%	10.1%	7.9%	9.8%

หมายเหตุ % หมายถึง ค่าร้อยละความสัมพันธ์ระหว่างระหว่างการตายผิดธรรมชาติและตาย ตามธรรมชาติเฉพาะเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครในช่วง 12 เดือน

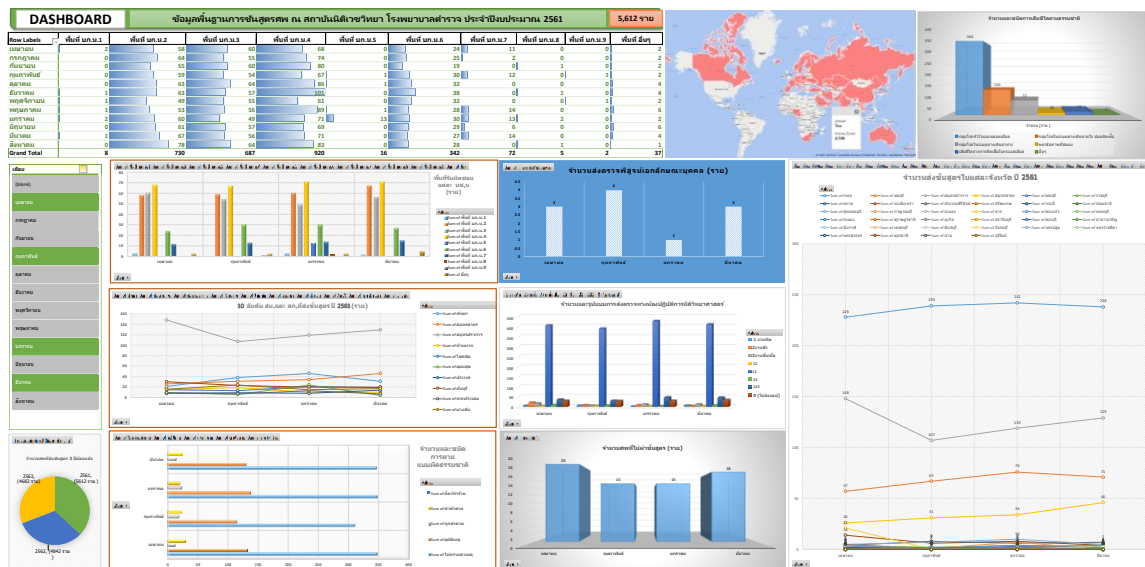
จากข้อมูลทางสถิติพื้นฐานดังกล่าวข้างต้น เห็นได้ว่าการจัดหมวดหมู่ของข้อมูลแต่ละประเภทจากฐาน Big data ถึง 5,612 รายโดยแต่ละรายถูกนำมาแตกย่อยออกเป็นหมวดหมู่เป็นเรื่องที่สูญเสียเวลา กำลังบุคลากร และขั้นตอนยุ่งยาก ดังนั้นการนำข้อมูลปริมาณมากนี้จัดทำให้เป็นระบบด้วยโปรแกรม Microsoft excel และนำเสนอให้เห็นภาพรายงานที่ต้องการได้ในหน้าการนำเสนอเดียว (Dashboard) ซึ่ง

เป็นรูปแบบการนำเสนอข้อมูลแบบตามเวลาจริง ซึ่งเมื่อมีการป้อนข้อมูลใหม่จะทำให้ข้อมูลที่แสดงใน Dashboard เปลี่ยนแปลงตามไปด้วยทันที สามารถค้นหาข้อมูลได้ง่ายและรวดเร็วผ่านตัวกรอง (Slider) ดังแสดงในภาพที่ 4 เป็นการนำเสนอภาพรายงานที่ต้องการได้ในหน้าการนำเสนอเดียว (Dashboard) โดยใช้ตัวกรองทั้ง 12 เดือน และในภาพที่ 5 แสดงการนำเสนอภาพรายงานที่ต้องการได้ในหน้าการนำเสนอเดียว (Dashboard) โดยใช้ตัวกรอง 4 เดือนซึ่งจะเห็นข้อมูลมีการปรับเปลี่ยนและแสดงข้อมูลให้เหลือเพียงเดือนที่เลือกขึ้นมาเท่านั้น

2 แสดงผลวิเคราะห์ทางสถิติด้วยฟังก์ชัน Pivot table และ Pivot chart และมีการนำเสนอรายงานที่ต้องการในหน้าการนำเสนอเดียว (Dashboard)

ภาพที่ 4 การนำเสนอภาพรายงานที่ต้องการในหน้าการนำเสนอเดียว (Dashboard) ของข้อมูลพื้นฐานการชันสูตรพลิกศพโดยใช้ตัวกรอง (Slider) เลือกทั้ง 12 เดือน

ภาพที่ 5 การนำเสนอภาพรายงานที่ต้องการในหน้าการนำเสนอเดียว (Dashboard) ของข้อมูลพื้นฐานการชันสูตรพลิกศพโดยใช้ตัวกรอง (Slicer) เลือก 4 เดือน (มกราคม กุมภาพันธ์ มีนาคม และเมษายน)

สรุปและอภิปรายผล

การศึกษาครั้งนี้ได้ข้อมูลทั้งหมดมาจากหนังสือรับรองการตาย และผลการตรวจชันสูตรพลิกศพจากสถาบันนิติเวชวิทยา โรงพยาบาลตำรวจ โดยเก็บข้อมูลในปี 2561 จำนวนทั้งหมด 5,612 ราย พบว่าตลอดทั้งปี 2561 ผู้เสียชีวิตส่วนใหญ่เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง อายุอยู่ในช่วง 51-60 ปี รองลงมาคืออายุในช่วง 31-40 ปี นับถือศาสนาพุทธมากที่สุด โดยในช่วงอายุ 51-60 ปีพบว่ามีพฤติกรรมการตายตามธรรมชาติพบมากที่สุดซึ่งส่วนใหญ่เกิดจากโรคหัวใจและหลอดเลือด และโรคในระบบทางเดินหายใจ ปอดติดเชื้อ ซึ่งระบบสาธารณสุขของไทยสามารถนำข้อมูลนี้ไปวางแผนมาตรการต่าง ๆ เพื่อป้องกันการเสียชีวิตจากโรคดังกล่าวได้ ส่วนพฤติกรรมการตายแบบผิดธรรมชาติที่พบมากที่สุดคือการตายแบบไม่ทราบสาเหตุ พบมากในช่วงอายุ 51-60 ปี รองลงมาเกิดจากอุบัติเหตุทางจราจร การฆ่าตัวตายด้วยวิธีการผูกคอตายโดยใช้เชือกไนล่อน การยิงตัวตายซึ่งพบมากในช่วงอายุ 41-50 ปี และสัตว์ทำร้าย ตามลำดับ เพื่อพิจารณาเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานครพบว่าสาเหตุการตายชนิดไม่ทราบสาเหตุพบมากที่สุดในเดือนธันวาคม ส่วนเดือนมีนาคมและพฤศจิกายนพบการตายจากการฆ่าตัวตายมากที่สุด และในเดือนสิงหาคมพบผู้เสียชีวิตจากอุบัติเหตุและถูกฆ่าตายมากที่สุด ส่วนในเดือนกุมภาพันธ์พบการตายจากโรคประจำตัวมากที่สุด ดังนั้นเพื่อเป็นการวางแผนป้องกันและปราบปรามภัยอันตรายแก่ประชาชนหน่วยงานราชการต่าง ๆ สามารถนำข้อมูลการวิเคราะห์นี้มาปรับใช้ได้ เช่น ในพื้นที่ บก.น.4 ในช่วงเดือนมีนาคมและพฤศจิกายนมักเกิดเหตุฆ่าตัวตายในคนอายุระหว่าง 41-50 ปี ด้วยวิธีการผูกคอตาย หรือ ในเดือนสิงหาคมคนอายุระหว่าง 41-50 ปีมีโอกาสดายจากอุบัติเหตุและถูกฆ่าตายมากที่สุด ดังนั้นจากข้อมูลดังกล่าวหน่วยงานต่าง ๆ ควรกำชับเจ้าหน้าที่ให้ดูแลประชาชนช่วงอายุ 41-50 ปีเป็นพิเศษ เป็นต้น

เมื่อพิจารณาการนำข้อมูลดังกล่าวมาใช้ในการวางแผนยุทธศาสตร์รองรับการส่งชันสูตรพลิกศพของพนักงานสอบสวนทั่วประเทศไทย ถึงแม้ว่าสถาบันนิติเวชวิทยาจะมีหน้าที่รับผิดชอบเพียงในเขตพื้นที่

บก.น. 2, 3, 4, 1 และ 5 บางส่วนก็ตามแต่เมื่อมีกรณีร้องขอจากพื้นที่อื่น ๆ สถาบันนิติเวชวิทยา โรงพยาบาลตำรวจต้องทำหน้าที่ชันสูตรพลิกศพ ดังนั้นจากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นว่าในพื้นที่ บก.น.4 มีทั้งหมด 8 สถานีตำรวจดังนี้ หัวหมาก วังทองหลาง บึงกุ่ม โชคชัย ลาดพร้าว บางชัน ประเวศ และอุดมสุข ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีอัตราการส่งชันสูตรพลิกศพและมีอัตราการเกิดผู้เสียชีวิตแบบผิดธรรมชาติมากที่สุด เมื่อเทียบกับพื้นที่อื่น ๆ นอกจากนี้ยังมีศพที่ส่งมาจากต่างจังหวัดซึ่งนอกพื้นที่รับผิดชอบของสถาบันนิติเวชวิทยา โรงพยาบาลตำรวจ เช่น สภ.พญาไท สภ.สมุทรปราการ และ สภ.สมุทรสงคราม ส่งมามากที่สุด เนื่องจากศพจากจังหวัดดังกล่าวมีชาวต่างชาติ และชาวต่างด้าวอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก โดยจากข้อมูลพบว่านอกจากศพสัญชาติไทยแล้วยังมี เมียนมา เยอรมัน อังกฤษ พม่า จีน รัสเซีย อเมริกา และลาว เป็นสัญชาติที่ส่งมาชันสูตรพลิกศพมากที่สุด ศพที่ถูกส่งมาชันสูตรพลิกศพที่สถาบันนิติเวชวิทยา โรงพยาบาลตำรวจ แพทย์นิติเวชทำการตรวจชันสูตรพลิกศพทุกราย ยกเว้นศพที่นับถือศาสนาอิสลามและศพที่ญาติร้องขอไม่ผ่าชันสูตรเนื่องจากไม่ติดใจสาเหตุการตาย โดยรูปแบบที่แพทย์นิติเวชเลือกส่งตรวจทางห้องปฏิบัติการทางนิติวิทยาศาสตร์ส่วนใหญ่คือการตรวจร่วมกันระหว่างนิติจุลพยาธิวิทยา ร่วมกับการตรวจทางพิษวิทยา รองลงมาเป็นแบบตรวจร่วมกันทั้งห้องปฏิบัติการนิติจุลพยาธิ พิษวิทยา และชีวเคมีและเคมีดินปืน

จากข้อมูล Big data ดังกล่าวจะเห็นได้ว่าต้องอาศัยการบันทึกและจัดหมวดหมู่ของข้อมูลอย่างเป็นระบบและการประยุกต์ใช้โปรแกรม Pivot table และ Pivot chart วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานการชันสูตรพลิกศพและนำเสนอภาพรายงานที่ต้องการในหน้าการนำเสนอเดียว (Dashboard) เพื่อนำเสนอข้อมูลที่ใหม่ล่าสุดทุกครั้งที่มีการป้อนข้อมูลใหม่ ๆ เข้าระบบ และสามารถนำเสนอให้กับผู้บริหารองค์กรรับทราบเพื่อวางแผนยุทธศาสตร์พัฒนาระบบงานนิติเวชวิทยาดำรวจ เช่น ด้านบุคลากรที่เพียงพอกับปริมาณงานและงบประมาณประจำปี เป็นต้น เพื่อรองรับการให้บริการแก่เจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม รวมถึงหน่วยงานอื่นสามารถเข้าถึงข้อมูลเพื่อใช้เป็นข้อมูลเพื่อวางแผนทางป้องกันการเกิดอาชญากรรม ป้องกันการตายแบบผิดธรรมชาติ รวมถึงการวางแผนมาตรการด้านสาธารณสุขให้กับประชาชนคนไทยเพื่อป้องกันการเสียชีวิตจากโรคหัวใจและระบบหลอดเลือดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

ควรมีการนำโปรแกรม Pivot table และ Pivot chart ใช้วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานการชันสูตรพลิกศพย้อนหลัง 3 ปีและนำเสนอรายการสรุปในหน้ากระดานเดียว (Dashboard) และควรมีการเก็บข้อมูลพฤติกรรมการตายแบบไม่ทราบสาเหตุและนำเสนอความสัมพันธ์ด้านต่าง ๆ เพิ่มเติม

เอกสารอ้างอิง

- Boonluk, S. (2004). Database of Autopsy in Forensic Medicine Department of Khonkean University from 1998 to 2002. *Chulalongkorn Medical Journal*. 48(11), 767-775. (In Thai)
- Dancho, P. D., Ivan, N. I., Sergey, D. K., Savelina, L. P., Petko, I. L., & Plamen, D. D. (2016). Statistical Analysis of the Forensic Autopsies, Performed in the Department of Forensic Medicine of University Hospital-Pleven for the period 2009-2013. *Journal of Biomedical and Clinical Research*, 9(1), 30-36. <https://bit.ly/3wbtD6H>
- Ekaterina, O., Aleksandra, O., Yevgeni, K., & Thomas, O. (2015). Visualizing Big Data. *Springer International Publishing*, 2(22), 101-103. <https://bit.ly/387onZL>
- Ji, H. P., Joo, Y. N., Bong, W. L., Nak, E. C., & Yong, S. H. (2016). A Statistical Analysis on Forensic Autopsies Performed in Korea in 2015. *Korean Journal of Legal Medicine*, (40), 104-108. <https://bit.ly/3kJNdBt>
- Lefevre, T. (2017). Big Data in Forensic Science and Medicine. *Journal of Forensic and Legal Medicine*, 8(1), 1-17. <https://bit.ly/3wb9hdA>
- Royal Thai Police. (2000). Regulation of the Royal Thai Police on Autopsy. *Code of Police Regulation on Lawsuit*, (6), 149-171. <https://bit.ly/3hHE3nS>
- Techsauce. (2020). Get to Know Dashboard. *Techsauce Knowledge Sharing Platform*, <https://techsauce.co/tech-and-biz/what-is-dashboard>.

ประวัติผู้เขียน

คำนำหน้า ชื่อ-สกุล	พันตำรวจโทหญิง ยศดามา ชัยมาต *
ตำแหน่ง/สถานะ	นักศึกษาระดับปริญญาโทบัณฑิต หลักสูตรนิติวิทยาศาสตร์และกระบวนการยุติธรรม คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
ที่อยู่หน่วยงาน/สังกัด	หลักสูตรนิติวิทยาศาสตร์และกระบวนการยุติธรรม คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม 73000
ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์	yasudama2929@gmail.com

* ผู้ประพันธ์บรรณกิจ (Corresponding Author)

การเพิ่มคุณค่าของผู้ต้องขังและผู้พ้นโทษภายใต้โครงการแบรนด์ผลิตผลคนดี The Value Added of The Prisoners and Ex-convicts Under The Quality People Project

พงษ์อภินันท์ จันกลิ่น และ เสาวคนธ์ เจษฎารักษ์
กรมราชทัณฑ์

Pongapinun Chanklin and Saowakon Jetsadarak
Department of Corrections

Received April 12, 2022 | Revised December 13, 2022 | Accepted December 31, 2022

บทความวิจัย (Research Article)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางแก้ไขในการเพิ่มคุณค่าผู้ต้องขังและผู้พ้นโทษภายใต้โครงการแบรนด์ผลิตผลคนดี และศึกษาแนวทางที่เหมาะสมในการสร้างการยอมรับผู้พ้นโทษ โดยดำเนินการวิจัยเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามและการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือ ผู้ต้องขังที่ได้รับแบรนด์ผลิตผลคนดี ญาติ ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่เรือนจำ หน่วยงานภาคสังคมและประชาชน ระยะที่ 2 นำผลการศึกษาที่ได้จากระยะที่ 1 มาจัดทำข้อเสนอแนวทางการเพิ่มคุณค่าผู้ต้องขังและผู้พ้นโทษก่อนนำไปทดลองปฏิบัติจริง ผลการศึกษาระยะที่ 1 พบว่าแบรนด์ผลิตผลคนดีที่กรมราชทัณฑ์จดทะเบียนไว้กับกรมทรัพย์สินทางปัญญาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558 และมอบให้ผู้ต้องขังที่ผ่านการคัดเลือก จำนวน 728 คน เพื่อเป็นเครื่องหมายรับรอง มีผลต่อผลิตผลคนดีในเชิงบวกมากกว่าเชิงลบ รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า แม้เคยผิดพลาดแต่ปรับปรุงแก้ไขพัฒนาตนเองจนได้เป็นผลิตผลคนดี เป็นเครื่องหมายเตือนใจไม่ให้กลับไปกระทำผิดซ้ำ ถ้าที่ติดตราแบรนด์ รวมทั้งญาติ ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่เรือนจำ หน่วยงานภาคสังคมและประชาชน ส่วนใหญ่เห็นว่า แบรนด์ผลิตผลคนดีเป็นเครื่องหมายสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างความเชื่อมั่นต่อสังคม ซึ่งควรมอบเพิ่มและประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง การศึกษาระยะที่ 2 พบว่า แนวทางการเพิ่มคุณค่าผู้ต้องขังและผู้พ้นโทษ คือ การยกระดับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังตั้งแต่เข้าเรือนจำ ได้แก่ การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังเพื่อกำหนดแผนปฏิบัติต่อผู้ต้องขังรายบุคคลอย่างเหมาะสม การใช้แบบประเมินความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำกับผู้ต้องขังที่เป็นผลิตผลคนดี การส่งเสริมให้ผลิตผลคนดีมีงานทำ โดยยึดผลิตผลคนดีเป็นศูนย์กลาง เพื่อให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณค่า เมื่อนำรูปแบบดังกล่าวไปทดลองใช้ในเรือนจำ พบว่า การอบรมให้ความรู้และคำแนะนำการประกอบอาชีพแก่ผลิตผลคนดีเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็น และภาคสังคม ควรเปิดพื้นที่ส่งเสริมการประกอบอาชีพเพื่อสร้างโอกาสให้ผู้พ้นโทษกลุ่มผลิตผลคนดีได้กลับคืนสู่สังคมอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การเพิ่มคุณค่า, ผู้ต้องขัง, ผู้พ้นโทษ, ผลิตผลคนดี

Abstract

This study aims to study the problematic situations and solutions for raising the value of prisoners and ex-convicts under the brand Quality People Project, and studies the appropriate approach to building acceptance of the ex-convicts. The research was conducted in 2 phases: Phase 1 are data collected by questionnaire and in-depth interview. The key informant are prisoners who have received the Quality People Project, prisoners' relatives, executives, prison officers, and the social and citizens' sector. Phase 2 is taking the results of Phase 1 studies to create a proposal for raising the value of prisoners and ex-convicts before putting them into practice. The results of phase 1 revealed that the Quality People registered by the Department of Corrections with the Department of Intellectual Property in 2015 and given to 728 prisoners who have been selected as a mark of recognition has more positive effects on good people productivity than negative ones. They feel self-esteem and improve themselves until they become good people even though they had made mistakes. Also, this brand is a warning sign for the prisoners not to repeat the same mistake, they dare to wear the brand, including relatives, executives, prison officers, and social and citizens' sector mostly agree that the brand Quality People is a very important sign for building trust in society. Thus, this brand should be granted to other people and publicized continuously. The results of phase 2 found that the approach to raising the value of prisoners was to improve the treatment of prisoners since entering the prison such as prisoner classification in order to formulate the proper sentence plan for each inmate, using the recidivism risk assessment of prisoners who are under the good people project and encouraging the prisoners to have jobs by focusing on Quality People Project as the center so as to live in a society with value. When the model was put to trial in the prisons, it was found that it was important and necessary to provide education and occupational advice for good people, Anyway, the social sector should open up occupational promotion areas to create opportunities for ex-convicts under the Quality People Project group has returned to society in a sustainable way.

Keywords: Value Added, Prisoner, Ex-convicts, Quality People

บทนำ

ปัญหาที่สำคัญของผู้ที่กระทำผิดและถูกลงโทษตามคำพิพากษาของศาลให้จำคุก เมื่อได้รับการปล่อยตัวพ้นโทษ พบว่า กลุ่มต้องขังที่พ้นโทษจะถูกตีตราว่าเป็นผู้ที่เคยต้องโทษ ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีตราบาปหรือทฤษฎีตีตรา ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัวกลับไปกระทำ ความผิดซ้ำ ซึ่งในการศึกษาของ Jetsadarak et al., (2009) พบว่า อุปสรรคในการปรับตัวของผู้ต้องขัง หลังปล่อยมีหลายประการ เช่น การมีรายได้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายสำหรับเลี้ยงตนเองและครอบครัว การมีสุขภาพความเจ็บป่วยมีโรคประจำตัว ปัญหาการว่างงาน รวมทั้งการไม่มีใครคบหาสมาคม การศึกษา

ดังกล่าวได้มีข้อเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาในกรณีที่ผู้พ้นโทษไม่กล้าไปคบหาสมาคมกับใคร ไม่รู้จะไปปรึกษาใครนั้น ให้แก้ปัญหาด้วยการเริ่มต้นที่ตัวผู้ต้องขังตั้งแต่ต้องโทษอยู่ในเรือนจำ คือ ควรเริ่มต้นที่ตัวผู้ต้องขังต้องให้ความร่วมมือในการยินยอมเปิดเผยตนเอง การให้ที่อยู่ถูกต้อง การร่วมมือในการอบรมวิชาชีพในเรือนจำเพื่อจะได้มีวิชาชีพติดตัวและภายหลังปล่อยตัว ผู้พ้นโทษควรเข้าร่วมกิจกรรมที่ชุมชนและสังคมจัดขึ้น ในส่วนของญาติควรให้กำลังใจ ให้โอกาสเตรียมที่พักและอาชีพภายหลังปล่อย หน่วยงานภาคสังคมควรจัดเจ้าหน้าที่ให้บริการสวัสดิการสังคมแก่ผู้ต้องขังที่ปล่อยตัวเพื่อสะดวกในการเข้าถึงบริการ และเน้นให้ความช่วยเหลือเรื่องเงินทุนประกอบอาชีพและการหางานทำ ซึ่งจะเป็นการช่วยเหลือที่ตรงกับความต้องการ ในขณะที่เดียวกันครอบครัว ชุมชน และสังคม ก็มีความคาดหวังว่า ผู้พ้นโทษที่ได้รับการแก้ไขพัฒนาพฤติกรรมเสียจากกรมราชทัณฑ์ จะต้องเป็นคนดี ไม่กลับไปกระทำความผิดซ้ำ

จากสถิติการกระทำความผิดซ้ำของกรมราชทัณฑ์ พบว่า ภายใน 1 ปี มีผู้พ้นโทษซึ่งกลับมากระทำความผิดซ้ำ ร้อยละ 15 ภายใน 2 ปี กลับมากระทำความผิดซ้ำ ร้อยละ 25 และภายใน 3 ปี กลับมากระทำความผิดซ้ำ ร้อยละ 35 จากปัญหาการปรับตัวของผู้พ้นโทษ และการกลับมากระทำความผิดซ้ำ กรมราชทัณฑ์ ซึ่งมีบทบาทหน้าที่ในการควบคุมและแก้ไขพัฒนาพฤติกรรมเสียเพื่อคืนคนดีสู่สังคม ดังจะเห็นว่า มีผู้ต้องราชทัณฑ์อยู่ในการควบคุมดูแลจำนวนมากกว่าสถานที่ควบคุมที่จะรองรับได้ จนเกิดเป็นปัญหาความแออัดของผู้ต้องขังจนส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของกรมราชทัณฑ์ในการควบคุมผู้ต้องขัง โดยเฉพาะการพัฒนาพฤติกรรมเสียผู้ต้องขังที่ได้รับผลกระทบอย่างมาก แม้ผู้พ้นโทษจะได้รับการศึกษาอบรม ได้รับการฝึกอบรมทักษะวิชาชีพ เพื่อจะนำความรู้ไปประกอบอาชีพหลังปล่อยตัวแต่อาจยังไม่เป็นเครื่องการันตีว่า จะมีงานทำหลังปล่อยตัว หรือสังคมอาจยังไม่เป็นที่ยอมรับ และไม่มั่นใจว่า สังคมจะมีความปลอดภัย และผู้พ้นโทษไม่หวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำ (Jetsadarak et al., 2009)

อนึ่งปัญหาการคืนคนดีสู่สังคมจึงเป็นความท้าทาย กรมราชทัณฑ์จึงได้พยายามหาแนวทางแก้ไข ด้วยการส่งเสริมให้ผู้ต้องขังได้รับการแก้ไขพัฒนาพฤติกรรมเสีย ได้รับการยอมรับจากสังคมมากขึ้น จึงได้นำไปสู่การดำเนินโครงการแบรนด์ “ผลิตผลคนดี (Quality People)” เพื่อยกระดับคุณภาพผู้ได้รับการปล่อยตัว เพื่อคืนคนดีสู่สังคม เป็นการนำแนวคิดการสร้างคุณค่าภายใต้แบรนด์สัญลักษณ์ เพื่อให้สังคมยอมรับและสนับสนุนสินค้าหรือบริการของผู้ได้รับการปล่อยตัวที่ได้รับการรับรองจากกรมราชทัณฑ์ว่าเป็นคนดีซึ่งโครงการแบรนด์ผลิตผลคนดี เป็นโครงการที่มุ่งแสวงหาแนวทางการเพิ่มคุณค่าผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัว ด้วยการออกเครื่องหมายรับรองการเป็นคนดีของผู้ได้รับการปล่อยตัว เพื่อให้สังคมมีความมั่นใจในความปลอดภัยและให้การสนับสนุนการประกอบอาชีพแก่ผู้พ้นโทษอย่างยั่งยืน

รวมทั้งยังเป็นการส่งเสริมให้ผู้ต้องขังนำวิชาชีพที่ได้รับการฝึกอบรมในขณะต้องโทษในเรือนจำไปใช้ประกอบอาชีพได้จริง และทำให้สังคมรู้จักผู้พ้นโทษ จะได้ให้คำแนะนำช่วยเหลือ ซึ่งจะเป็นการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ และสร้างความเชื่อมั่นให้กับสังคมต่อความมั่นคงปลอดภัยจากอาชญากรรม โดยโครงการแบรนด์ผลิตผลคนดี ดำเนินการตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ.2558 ปัจจุบันมีผู้พ้นโทษที่ได้รับการปล่อยตัว 749 ราย (Department of Corrections, 2015) โครงการแบรนด์ผลิตผลคนดี จึงเป็นโครงการที่มุ่งหาแนวทางการเพิ่มคุณค่าผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัวด้วยการออกเครื่องหมายรับรองการเป็นคนดีของผู้ได้รับการปล่อยตัว เพื่อให้สังคมมีความมั่นใจ ในความปลอดภัย และให้การสนับสนุนการประกอบอาชีพแก่ผู้พ้นโทษ

ดังนั้น การศึกษาการเพิ่มคุณค่าผู้ต้องขังและผู้พ้นโทษภายใต้โครงการแบรนด์ผลิตผลคนดี จึงเป็นประโยชน์ในการสร้างการยอมรับผู้ต้องขังที่เคยต้องโทษจากเรือนจำและทัณฑสถาน ให้สามารถอยู่ร่วมกับ

ครอบครัว ชุมชนและสังคมได้อย่างปกติสุขไม่หวนกลับไปกระทำผิดซ้ำ ชุมชน และสังคมมีความเชื่อมั่น และมีความมั่นใจในการแก้ไขพัฒนาพฤติกรรมผู้ต้องขังของกรมราชทัณฑ์

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางแก้ไขการเพิ่มคุณค่าผู้ต้องขังและผู้พ้นโทษภายใต้โครงการแบรนด์ “ผลิตผลคนดี”
- 2) เพื่อเสนอแนวทางที่เหมาะสมในการสร้างการยอมรับผู้พ้นโทษสำหรับกรมราชทัณฑ์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการนำไปปรับใช้ในการปฏิบัติงาน

ทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาเรื่อง “การเพิ่มคุณค่าผู้ต้องขังและผู้พ้นโทษภายใต้โครงการแบรนด์ผลิตผลคนดี” ผู้วิจัย ได้ศึกษาทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

1) ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีติดตราซึ่งมี Kantee, Peetaneelabut & Wattanaviboon (2000) ได้กล่าวไว้ว่า ทฤษฎีติดตรา (Labeling Theory) มีความเชื่อว่า การศึกษาที่มองเฉพาะพฤติกรรมอาชญากรรมหรือตัวอาชญากรเท่านั้น ไม่สามารถทำให้เข้าใจปรากฏการณ์อาชญากรรมหรือพฤติกรรมเบี่ยงเบนได้อย่างถูกต้อง จึงต้องมองที่ส่วนประกอบทางสังคมทั้งหมด และบุคคลทั่วไปอาจมีพฤติกรรมอาชญากรรม ครั้งแรกหรือดั้งเดิมได้บ้างเป็นครั้งคราว แต่ไม่สม่ำเสมอและไม่รุนแรง หากแต่เมื่อบุคคลที่มีพฤติกรรมดังกล่าวถูกดำเนินการตามกลไกควบคุมทางสังคมแล้ว โดยเฉพาะถูกดำเนินคดีโดยหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมของรัฐ บุคคลดังกล่าวก็จะเข้าสู่กระบวนการกำหนดตนเองเป็นอาชญากรรม ตลอดจนได้รับความอับอายหรือความเสื่อมเสียจึงไม่สามารถกลับไปใช้ชีวิตได้อย่างบุคคลธรรมดาในสังคมได้ เป็นเหตุให้บุคคลสร้างความรู้สึกนึกคิดว่าเป็นอาชญากรที่ไม่สามารถแก้ไขได้และกลับไปกระทำผิดซ้ำ จึงได้เพิ่มโอกาสทำให้บุคคลมีพฤติกรรมอาชญากรรมถาวร

2) แนวคิดที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดการสร้างคุณค่าให้ตราห้อย (Brand Management) Sereerat et al., (2000) ได้กล่าวไว้ว่า ตราสินค้า หมายถึง เครื่องหมายสัญลักษณ์หรือการออกแบบที่ร่วมกันเพื่อใช้ระบุว่าเป็นสินค้าหรือบริการเป็นของผู้ขายรายใด กลุ่มใด ซึ่งบ่งบอกถึงตัวผู้ผลิตภายใต้กฎหมายรับรอง เป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จทางการตลาด ตราสินค้าช่วยให้นักการตลาดแยกแยะสินค้าหรือบริการของตนออกจากผู้อื่นช่วยให้ผู้บริโภคประทับใจสินค้าหรือบริการได้ ซึ่งจะมีผลต่อการซื้อสินค้าซ้ำ ดังนั้น การมีตราสินค้า ตราสัญลักษณ์ที่ได้รับการยอมรับ มีความเชื่อถือสูงจะส่งผลบวกทางการตลาด สำหรับตราสินค้าและเป็นคุณค่าเพิ่มที่ใส่เข้าไปในผลิตภัณฑ์

แนวคิดโครงการแบรนด์ผลิตผลคนดี กรมราชทัณฑ์ เป็นการยกระดับคุณภาพผู้ต้องขังและผู้พ้นโทษที่ได้รับการปล่อยตัวเพื่อคืนคนดีสู่สังคม รวมทั้งเป็นการนำแนวคิดการสร้างคุณค่าภายใต้แบรนด์สัญลักษณ์ เพื่อให้สังคมยอมรับและสนับสนุนสินค้าหรือบริการของผู้ที่ได้รับการปล่อยตัว ซึ่งได้รับการรับรองจากกรมราชทัณฑ์ว่า “เป็นคนดี” รวมทั้งเป็นการส่งเสริมให้ผู้พ้นโทษได้นำวิชาชีพที่ได้รับการฝึกอบรมขณะต้องโทษในเรือนจำไปใช้ประกอบอาชีพและทำให้สังคมรู้จักผู้พ้นโทษ จะได้ให้คำแนะนำช่วยเหลือ ซึ่งจะเป็นการป้องกันการกระทำผิดซ้ำ และสร้างความเชื่อมั่นให้กับสังคมในความมั่นคง

ปลอดภัยจากอาชญากรรมที่เกิดจากการกระทำผิดความซ้ำ ซึ่งการยกระดับคุณภาพผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัว ได้เริ่มดำเนินการตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ.2555 โดยแบ่งการดำเนินงานดังนี้

1. การจัดทำตราสัญลักษณ์แบรนด์ “ผลิตผลคนดี”

เป็นการดำเนินการโดยใช้แนวคิดทฤษฎีการสร้างคุณค่า การป้องกันอาชญากรรม และการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดทำตราสัญลักษณ์แบรนด์ “ผลิตผลคนดี” เพื่อเป็นเครื่องหมายรับรองให้กับผู้ต้องขังและผู้พ้นโทษที่มีคุณสมบัติและผ่านการคัดเลือกจากกรมราชทัณฑ์ ให้ได้รับเครื่องหมายรับรองว่า เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ มีความพร้อมในการเป็นคนดีของสังคม เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับสังคมเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาพฤตินิสัย รวมทั้งเพื่อเป็นเครื่องหมายให้สังคมในการยอมรับและสนับสนุนการประกอบอาชีพของ “ผลิตผลคนดี” กรมราชทัณฑ์ ซึ่งเป็นการป้องกันการกระทำผิดซ้ำได้ทางหนึ่ง (Department of Corrections, 2016) โดยการจัดทำตราสัญลักษณ์ดังนี้

1.1 การประชุมร่วมกันของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องประกอบด้วย ตัวแทนกลุ่มผู้พ้นโทษ ตัวแทนเจ้าหน้าที่เรือนจำ ตัวแทนภาคสังคม ตัวแทนญาติของผู้พ้นโทษ และตัวแทนเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ เพื่อร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการสร้างการยอมรับผู้พ้นโทษ ด้วยแนวคิดการมอบตราสัญลักษณ์เช่นเดียวกับการมอบเครื่องหมายรับรองคุณภาพและความอร่อยของอาหาร ภายใต้หลักเกณฑ์และแนวทางการคัดเลือกของกรมราชทัณฑ์

1.2 การจัดประกวดการออกแบบตราสัญลักษณ์ ด้วยการจัดประกวดแบรนด์สัญลักษณ์ “ผลิตผลคนดีราชทัณฑ์” ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2556 เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังและประชาชนทั่วไปได้ส่ง ผลงานเข้าประกวด และคัดเลือกและพิจารณาผลรางวัลโดยคณะกรรมการประกอบด้วยผู้แทนจากภาครัฐ ภาคสังคม สื่อมวลชน

1.3 การจดลิขสิทธิ์ตราสัญลักษณ์แบรนด์ “ผลิตผลคนดี” เพื่อเป็นการเพิ่มคุณค่าให้ผู้พ้นโทษ และเป็นเครื่องยืนยันว่า ตราสัญลักษณ์ เป็นลิขสิทธิ์ของกรมราชทัณฑ์ เพื่อรับรองให้ผู้พ้นโทษที่ได้รับการปล่อยตัวว่า เป็นคนดี และเพื่อรับรองอาชีพและบริการของผลิตผลคนดีว่า มีคุณภาพ มีคุณค่า ควรค่าแก่การสนับสนุน โดยกรมราชทัณฑ์ ดำเนินการจัดทำคำขอการจดทะเบียนเครื่องหมายบริการกับกรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์ และได้รับหนังสือสำคัญแสดงการจดทะเบียนเครื่องหมายบริการจากสำนักเครื่องหมายการค้า กรมทรัพย์สินทางปัญญา ออกให้กรมราชทัณฑ์ เพื่อแสดงว่าเครื่องหมายบริการนี้ได้จดทะเบียนแล้ว สำหรับบริการ ตรวจสอบสินค้าหรือบริการให้แก่ผู้อื่นในจำพวกที่ 42 ซึ่งการจดทะเบียนเครื่องหมายบริการนี้ มีอายุ 10 ปี นับตั้งแต่วันที่จดทะเบียน (จดทะเบียนเมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม 2558) และอาจต่ออายุได้ทุก ๆ 10 ปี การต่ออายุการจดทะเบียนต้องขอภายในเก้าสิบวันก่อนวันสิ้นอายุ (สิ้นอายุ 27 ตุลาคม 2567) นอกจากนี้ กรมราชทัณฑ์ได้มีการประชาสัมพันธ์เครื่องหมายบริการแบรนด์สัญลักษณ์ “ผลิตผลคนดี” ตามภาพที่ 1 ลงในเว็บไซต์กรมราชทัณฑ์ (www.correct.go.th) ตั้งแต่วันที่ 15 พฤษภาคม พ.ศ.2558 จนถึงปัจจุบัน

2. การมอบตราสัญลักษณ์แบรนด์ “ผลิตผลคนดี”

การมอบตราสัญลักษณ์ กรมราชทัณฑ์มีหลักเกณฑ์และวิธีการคัดเลือกเพื่อสร้างความเชื่อมั่นกับสังคมว่า ผู้พ้นโทษที่ได้รับเครื่องหมายรับรอง “ผลิตผลคนดี” เป็นผู้ที่สังคมมั่นใจได้ว่า ปลอดภัยจากการกระทำผิดความซ้ำ โดยจัดตั้งคณะกรรมการพิจารณาคัดเลือกผู้พ้นโทษที่มีคุณสมบัติเหมาะสมมีทั้งบุคคลภายในเรือนจำและบุคคลภายนอกที่เกี่ยวข้อง โดยมีผู้บัญชาการเรือนจำหรือผู้อำนวยการทัณฑสถานเป็นประธาน ภายใต้หลักเกณฑ์ เช่น เป็นผู้พ้นโทษมาแล้วไม่น้อยกว่า 6 เดือน กระทำความผิดครั้งแรก มีความ

ยินยอมและสมัครเข้าร่วมโครงการ ผ่านการอบรมตามโปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูและพัฒนาพฤตินิสัย การพัฒนาจิตใจ สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับผู้ต้องขังและผู้พ้นโทษคนอื่นๆ สามารถเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ต่อสาธารณชนได้ เป็นต้น

โดยกรมราชทัณฑ์จัดพิธีเปิดตัวและมอบสัญลักษณ์แบรนด์ “ผลิตผลคนดี” ในรูปแบบของ ประกาศนียบัตรให้แก่ผู้พ้นโทษที่ผ่านการพิจารณาคัดเลือกทั้งสิ้น 749 คน เมื่อวันที่ 11 กรกฎาคม พ.ศ. 2556 ณ กรมราชทัณฑ์ ตำบลสวนใหญ่ อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี

ภาพที่ 1 รูปแบบของตราสัญลักษณ์แบรนด์ “ผลิตผลคนดี”
(Department of Corrections, 2016)

3. การส่งเสริมผลิตผลคนดี กรมราชทัณฑ์ ให้เข้ารับรางวัลจากหน่วยงานภายนอก

กรมราชทัณฑ์ โดยมูลนิธิพิบูลสงเคราะห์ ได้พิจารณาเสนอชื่อและประวัติของผู้พ้นโทษซึ่งเป็น ผลิตผลคนดี จำนวน 1 คน ซึ่งพ้นโทษจากเรือนจำกลางคลองเปรม ให้เข้ารับรางวัล “ประชาชนดี” ของ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ประเภทบุคคลผู้อยู่ในภาวะยากลำบากที่ทำความประโยชน์ และดำรงชีวิตเป็นแบบอย่างที่ดี โดยได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการให้ได้รับรางวัลดังกล่าว และเข้า รับประธานรางวัลและเข็มเชิดชูเกียรติจากพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี กรมหมื่นสุทธนารีนาถ เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ.2558

4. การติดตามประเมินผล

ดำเนินการติดตามผลผ่านเรือนจำและทัณฑสถาน ซึ่งเป็นหน่วยงานในพื้นที่ที่เป็นผู้เสนอคัดเลือก ผลิตผลคนดีเป็นผู้ติดตามผู้พ้นโทษที่ได้รับใบประกาศนียบัตรผลิตผลคนดี และ การเยี่ยมบ้าน “ผลิตผลคน ดี” เพื่อให้กำลังใจ ให้คำปรึกษาแนะนำ โดยเจ้าพนักงานเรือนจำร่วมกับเจ้าหน้าที่ส่วนกลางกรมราชทัณฑ์ ออกหน่วยเคลื่อนที่ติดตามผลิตผลคนดีเป็นประจำอย่างสม่ำเสมอ

3) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

Ongard & Sukoom (n.d.) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของศูนย์ยุติธรรมชุมชนในการสร้างโอกาส ฟื้นฟูผู้พ้นโทษกลับคืนสู่สังคม ผลการวิจัย พบว่า สภาพปัจจุบันและปัญหาของการมีส่วนร่วมเพื่อ คืนคนดีสู่ สังคมโดยศูนย์ยุติธรรมชุมชน คือ สังคมมีทัศนคติในด้านลบต่อผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัว การประสาน ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่มีประสิทธิภาพ ไม่มีงานรองรับหลังจากที่ผู้ต้องขังพ้นโทษ สื่อและข่าวสาร ที่สังคมได้รับเกี่ยวกับผู้ต้องขังที่พ้นโทษเป็นไปในด้านลบ ตลอดจนปัญหาที่สังคมไม่ตระหนักถึงความจำเป็น ของการมีส่วนร่วมในการคืนคนดีสู่สังคม จึงเป็นสาเหตุสำคัญในการกระทำความผิดซ้ำของผู้ต้องขัง

หลังปล่อยในสังคม จำเป็นต้องกำหนดรูปแบบและการสร้างโอกาสที่เหมาะสมให้กับผู้พ้นโทษในการมีส่วนร่วมของศูนย์ยุติธรรมชุมชนเพื่อคืนคนดีสู่สังคม

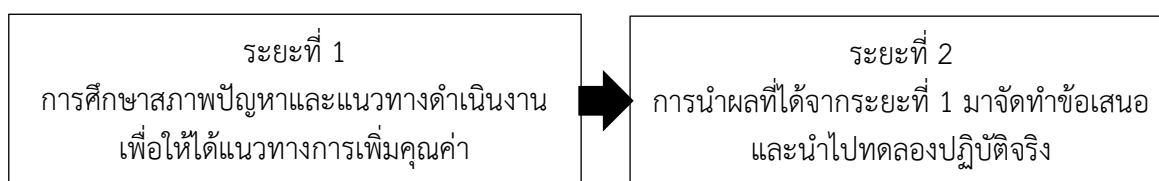
Silapawattanaporn et al., (2012) ได้ศึกษาเรื่องทัศนคติต่อการกระทำผิดกฎหมาย ทัศนคติต่อรูปแบบในการดำเนินชีวิต การใช้กลไกป้องกันตัวเอง และการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้ต้องขังไทย ผลการวิจัย พบว่า ผู้ต้องขังกลุ่มตัวอย่างมีระดับการเห็นคุณค่าในตนเองอยู่ในระดับค่อนข้างสูงและกลุ่มตัวอย่างเพศชายจะมีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่าเพศหญิง เพศชายที่มีอายุ 45 ปีขึ้นไปมีคะแนนเฉลี่ยการเห็นคุณค่าในตนเองสูงสุด กลุ่มตัวอย่างมีสถานภาพสมรสและอยู่ด้วยกัน จบการศึกษาระดับปริญญาตรี นับถือศาสนาอิสลาม ไม่ได้ประกอบอาชีพเพราะอยู่ระหว่างเรียนหนังสือ ต้องโทษครั้งแรก มีระยะเวลาที่เข้ามาอยู่ในเรือนจำในคดีปัจจุบัน 3 ปีขึ้นไป ต้องโทษจำคุกในคดีปัจจุบันในคดีความมั่นคง ต้องโทษจำคุกในอดีตในคดีความผิดเกี่ยวกับเพศ คดีปัจจุบันอยู่ระหว่างการอุทธรณ์-ฎีกา กำหนดโทษจำคุกในคดีปัจจุบัน 15 ปีขึ้นไป ไม่เคยถูกลงโทษทางวินัย และมีประวัติการต้องโทษจำคุกครั้งแรก

Yakadkhanong et al., (2006) ได้ศึกษาเรื่องแบบแผนการดำเนินชีวิตผู้ต้องขังกระทำผิดซ้ำ: กรณีศึกษาพวกเงี้ยวเยี่ยงเงี้ยว พบว่า การเห็นคุณค่าในตนเองมีส่วนเกี่ยวข้องกับการก่ออาชญากรรมของผู้ต้องขัง โดยเห็นได้จาก ผู้ต้องขังกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการเห็นคุณค่าในตนเองต่ำ มักมองตนเองในแง่ลบ คิดว่าตนเองไม่มีค่า รู้สึกว่าตนเองต่ำต้อย ไม่มีความสำคัญไม่มีศักดิ์ศรี ไม่มีประโยชน์ต่อผู้อื่น คิดว่าไม่มีใครรัก ซึ่งการคิดว่า ตนเองไม่มีคุณค่า ทำให้ผู้ต้องขังกลุ่มตัวอย่างดังกล่าว กล้าที่จะกระทำความผิดได้ง่าย ความคิดใคร่ครวญก่อนลงมือกระทำผิดจึงไม่เกิดจึงตัดสินใจกระทำความผิดได้อย่างรวดเร็ว

Taakasem et al., (2010) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการประกอบอาชีพของผู้พ้นโทษที่ได้รับใบรับรองความประพฤติจากกรมราชทัณฑ์ พบว่า ผู้พ้นโทษที่เป็นกลุ่มตัวอย่างแทบทั้งหมดไม่ได้นำไปรับรองความประพฤติไปใช้ในการสมัครงาน โดยให้เหตุผลว่า ประกอบธุรกิจส่วนตัว จึงไม่จำเป็นต้องใช้ใบรับรองความประพฤติ ไม่กล้าบอกข้อเท็จจริงว่า เคยต้องโทษจำคุกมาก่อน เพราะกลัวว่าจะไม่ได้รับเข้าทำงาน และกลัวว่า สังคมไม่ยอมรับ นอกจากนี้ ยังพบว่า ผู้พ้นโทษส่วนใหญ่ไม่ได้นำวิชาชีพที่ได้รับการฝึกอบรมในเรือนจำไปใช้ในการประกอบอาชีพหลังพ้นโทษ และส่วนใหญ่กลับไปประกอบอาชีพเดิมที่เคยทำก่อนต้องโทษ นอกจากนี้ พบว่า เมื่อปล่อยตัวพ้นโทษแล้วส่วนใหญ่ไม่มีปัญหา ร้อยละ 60.3 ส่วนกลุ่มที่มีปัญหา จะเป็นเรื่องไม่มีทุนในการประกอบอาชีพ หางานทำได้ยาก สังคมไม่ยอมรับในการจ้างงานผู้พ้นโทษจำคุกเข้าทำงาน สำหรับปัจจัยที่ส่งผลให้ประสบความสำเร็จ พบว่า ครอบครัว มีส่วนสำคัญในการทำให้ผู้พ้นโทษประสบความสำเร็จเรื่องงาน สามารถกลับสู่สังคม ผู้พ้นโทษเห็นความสำคัญของการประกอบอาชีพอิสระ และการนำประสบการณ์ไปถ่ายทอดโดยไม่ปิดบังตนเอง การทำงานทำให้รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า และสามารถทำประโยชน์ให้ผู้อื่นได้ และการได้รับโอกาสในการฝึกวิชาชีพจากเรือนจำ

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพัฒนา ดำเนินการวิจัยเป็น 2 ระยะ ได้แก่ การศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางในการดำเนินงานเพื่อให้ได้แนวทางการเพิ่มคุณค่าผู้ต้องขังและผู้พ้นโทษ และการนำผลการศึกษาที่ได้จากระยะที่ 1 มาจัดทำข้อเสนอแนวทางการเพิ่มคุณค่าผู้ต้องขังและผู้พ้นโทษก่อนนำไปทดลองปฏิบัติจริง โดยมีรายละเอียดดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 การดำเนินการวิจัย

จากภาพที่ 2 สามารถอธิบายการดำเนินการวิจัยในแต่ละระยะได้ดังนี้

1. **ระยะที่ 1** การศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางในการดำเนินงานเพื่อให้ได้แนวทางการเพิ่มคุณค่าผู้ต้องขังและผู้พ้นโทษ และดำเนินการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการร่วมกันเพื่อปรึกษาหารือกับผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานเพื่อจัดทำร่างรูปแบบแนวทางการดำเนินงานในระยะที่ 2 ต่อไป โดยการวิจัยระยะที่ 1 เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากประชากรและกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 4 กลุ่ม ได้แก่

(1) ผู้พ้นโทษซึ่งเป็น “ผลิตผลคนดี” ที่ได้รับใบประกาศนียบัตรจากกรมราชทัณฑ์ จำนวน 749 คน ตามที่อยู่อาศัยหลังพ้นโทษซึ่งเคยได้แจ้งข้อมูลก่อนปล่อยตัวไว้กับกรมราชทัณฑ์ แต่เมื่อตรวจสอบจากระบบข้อมูลผู้ต้องขัง (ระบบคอมพิวเตอร์) พบว่า สามารถติดต่อผลิตผลคนดีได้เพียง จำนวน 728 คน จึงนำมากำหนดเป็นกลุ่มประชากรในการวิจัย โดยผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามกลับคืนทางไปรษณีย์ จำนวน 173 คน คิดเป็นร้อยละ 23.76

(2) ญาติของผู้พ้นโทษซึ่งเป็น “ผลิตผลคนดี” ที่ได้รับใบประกาศนียบัตรจากกรมราชทัณฑ์ จำนวน 200 คน ที่อยู่อาศัยในภูมิภาคต่างๆ ได้แก่ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันตก ภาคตะวันออก ภาคใต้ และภาคเหนือ โดยได้รับแบบสอบถามกลับคืนทางไปรษณีย์ จำนวน 158 คน คิดเป็น ร้อยละ 79

(3) ประชาชนซึ่งอยู่อาศัยในพื้นที่ที่ผู้พ้นโทษซึ่งเป็น “ผลิตผลคนดี” ที่ได้รับใบประกาศนียบัตรจากกรมราชทัณฑ์ จำนวน 152 คน ที่อยู่อาศัยในภูมิภาคต่างๆ ได้แก่ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันตก ภาคตะวันออก ภาคใต้ และภาคเหนือ โดยได้รับแบบสอบถามกลับคืนทางไปรษณีย์ จำนวน 82 คน คิดเป็นร้อยละ 53.94

(4) ผู้บัญชาการเรือนจำและผู้อำนวยการทัณฑสถานทุกแห่งทั่วประเทศ จำนวน 143 คน โดยได้รับแบบสอบถามกลับคืนทางไปรษณีย์ จำนวน 95 คน คิดเป็นร้อยละ 66.43 และเจ้าหน้าที่เรือนจำและทัณฑสถานที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบโครงการผลิตผลคนดีของเรือนจำ จำนวน 143 คน โดยได้รับแบบสอบถามกลับคืนทางไปรษณีย์ จำนวน 118 คน คิดเป็นร้อยละ 82.52

2. **ระยะที่ 2** การนำผลที่ได้จากการศึกษาในระยะที่ 1 ซึ่งเป็นข้อเสนอรูปแบบแนวทางการเพิ่มคุณค่าผู้ต้องขังและผู้พ้นโทษภายใต้แบรนด์ “ผลิตผลคนดี” เสนอต่อผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานของกรมราชทัณฑ์ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ความเห็นก่อนนำไปทดลองดำเนินการปฏิบัติจริง โดยการวิจัยระยะที่ 2 เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) จากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้พ้นโทษซึ่งเป็น “ผลิตผลคนดี” ที่ได้รับใบประกาศนียบัตรจากกรมราชทัณฑ์ จำนวน 16 คน ซึ่งนำวิชาชีพที่ได้รับการฝึกอบรมในขณะต้องโทษในเรือนจำไปใช้ประกอบอาชีพภายหลังพ้นโทษ เช่น อาชีพบริการนวด ช่างเสริมสวยสตรี ช่างตัดผมชาย ช่างตัดเย็บเสื้อผ้า ค้าขายเบเกอรี่ ค้าขายเครื่องดื่ม เป็นต้น โดยที่ขั้นตอนการทดลองดำเนินการปฏิบัติจริง ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

การจัดอบรมตามหลักสูตรการเพิ่มคุณค่าให้กับผู้พ้นโทษภายใต้โครงการแบรนด์ผลผลิตคนดี โดยหลักสูตรดังกล่าวมีวัตถุประสงค์ เพื่อเพิ่มคุณค่าให้กับผู้พ้นโทษที่เป็นผลิตผลคนดี ซึ่งมีความประพฤติดี มีความพร้อมในการยกระดับการรับรองเป็นผลิตผลคนดี จึงได้กำหนดกรอบเนื้อหาประกอบด้วย 1) ความรู้ด้านการวางแผนการเงิน 2) ความรู้ด้านการวางแผนการตลาด 3) ความรู้ด้านการสร้างการยอมรับของสังคมต่อผู้พ้นโทษ และ 4) การสร้างการยอมรับของสังคมต่อผู้พ้นโทษ จำนวน 8 ชั่วโมง

การจัดพิธีมอบประกาศนียบัตรและป้ายสัญลักษณ์ผลิตผลคนดีให้แก่ผู้พ้นโทษที่มีคุณสมบัติตามหลักเกณฑ์ที่กรมราชทัณฑ์กำหนดเพิ่มเติมจากผลิตผลคนดีเดิมที่กรมราชทัณฑ์เคยมอบให้ไว้ จำนวน 29 คน ในกลุ่ม 13 อาชีพ เช่น เกษตรกรรม ค้าขายอาหาร ค้าขายเบเกอรี่ ค้าขายเครื่องดื่มกาแฟ ร้านเสริมสวย ช่างซ่อมแอร์รถยนต์ เป็นต้น

ผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยระยะที่ 1

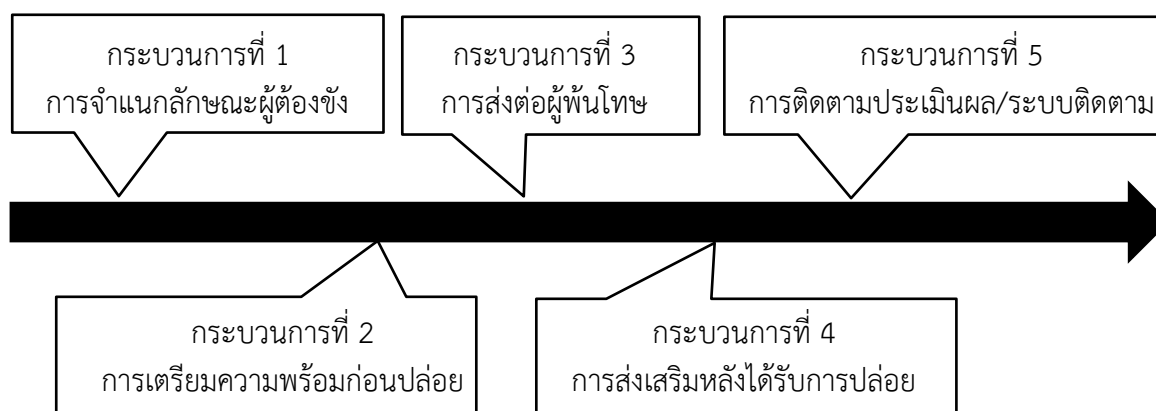
ผู้พ้นโทษซึ่งได้รับการพิจารณาคัดเลือกเป็นผลิตผลคนดีของกรมราชทัณฑ์ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง มีความคิดเห็นว่าการรับรองผู้พ้นโทษซึ่งได้รับการปล่อยตัวภายใต้โครงการผลิตผลคนดี ซึ่งกรมราชทัณฑ์ ได้ริเริ่มดำเนินการตั้งแต่เมื่อปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๕๖ และได้จัดทำตราสัญลักษณ์แบรนด์ “ผลิตผลคนดี” ซึ่งได้รับหนังสือสำคัญแสดงการจดทะเบียนเครื่องหมายบริการจากกรมทรัพย์สินทางปัญญา ทะเบียนเลขที่ บ 66326 คำขอเลขที่ 959798 ออกให้แก่กรมราชทัณฑ์ เพื่อแสดงว่า เครื่องหมายนี้ได้จดทะเบียนแล้ว สำหรับการบริการ ตรวจสอบสินค้าหรือบริการให้กับผู้อื่นจำพวกที่ 42 โดยมีความคิดเห็นว่าการรับรองการเป็นผลิตผลคนดี มีผลในเชิงบวกมากกว่าเชิงลบต่อกลุ่มผู้พ้นโทษซึ่งได้รับการพิจารณาและคัดเลือกให้เป็นผลิตผลคนดีและผู้ที่เกี่ยวข้อง

โดยเฉพาะผลิตผลคนดีที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีความคิดเห็นว่าการได้รับการรับรองเป็นผลิตผลคนดีทำให้กลุ่มตัวอย่างรู้สึกว่ามีคุณค่า ซึ่งตัวผู้ต้องขังได้กระทำผิดและสำนึกผิดได้มีการแก้ไขปรับปรุงพัฒนาพฤติกรรมของตนเอง โดยผ่านการอบรมแก้ไขฟื้นฟูพัฒนาพฤติกรรมนิสัยจากเรือนจำจนได้รับการพิจารณาคัดเลือกเป็นผลิตผลคนดีจากกรมราชทัณฑ์ ตลอดจนมีความรู้สึกภาคภูมิใจในการเป็นผลิตผลคนดี ที่มีเครื่องหมายแสดงให้สังคมเชื่อมั่นในการเป็นคนดี รวมทั้งเป็นเครื่องหมายเตือนใจตนเองไม่ให้กระทำ ความผิดซ้ำ

การติดตราสัญลักษณ์แบรนด์ผลิตผลคนดี ผู้พ้นโทษที่ได้รับการคัดเลือกส่วนใหญ่กลัวที่จะติดตราสัญลักษณ์ผลิตผลคนดี เนื่องจาก ลูกค้ายกมาสนับสนุนสินค้าและบริการของผลิตผลคนดี จะมีท่าทีเข้ามาให้กำลังใจ และยินดีสนับสนุนอุดหนุนสินค้าและบริการของผลิตผลคนดีด้วยความยินดีและความเต็มใจ รวมทั้งเข้ามาอุดหนุนสินค้าและบริการอีกซ้ำๆ ตลอดจนสนใจสอบถามว่า เป็นเครื่องหมายหรือประกาศนียบัตรอะไร นอกจากนี้ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผลิตผลคนดีทุกกลุ่ม ส่วนใหญ่เห็นด้วยว่าตราสัญลักษณ์แบรนด์ผลิตผลคนดีเป็นเครื่องหมายที่มีความสำคัญในระดับสูงต่อการสร้างความเชื่อมั่นของสังคมต่อผู้เคยต้องโทษ และผู้เกี่ยวข้องทุกกลุ่ม รวมทั้งผู้เกี่ยวข้องทุกกลุ่มรวมทั้งกลุ่มผู้พ้นโทษที่เป็นผลิตผลคนดีส่วนใหญ่เห็นด้วยเป็นอย่างยิ่งว่า ควรมอบตราสัญลักษณ์และประกาศนียบัตรแบรนด์ผลิตผลคนดีเพิ่มเติมในรุ่นต่อไป และควรมีการประชาสัมพันธ์ตราสัญลักษณ์แบรนด์ผลิตผลคนดีให้เป็นที่รู้จักต่อไป

2. ผลการวิจัยระยะที่ 2

เป็นการทดลองนำแนวทางการเพิ่มคุณค่าผู้ต้องขังและผู้พ้นโทษภายใต้โครงการแบรนด์ผลิตผลคนดีที่ได้จากการศึกษาระยะที่ 1 ไปดำเนินการทดลองใช้ ซึ่งจากผลการวิจัยพบว่า แนวทางในการเพิ่มคุณค่าให้กับผู้พ้นโทษ ควรมีรูปแบบดำเนินงานตั้งแต่ผู้ต้องขังต้องโทษคุมขังอยู่ในเรือนจำโดยเริ่มในกระบวนการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย การส่งต่อผู้พ้นโทษ การส่งเสริมหลังได้รับการปล่อย และการติดตามประเมินผล/ระบบติดตาม ซึ่งแนวทางการเพิ่มคุณค่าผู้ต้องขังและผู้พ้นโทษภายใต้โครงการแบรนด์ผลิตผลคนดี ที่ได้จากการศึกษาแบ่งออกได้เป็น 5 กระบวนการ รายละเอียดดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 แนวทางการเพิ่มคุณค่าให้กับผู้พ้นโทษซึ่งเป็นผลิตผลคนดี

จากภาพที่ 3 สามารถอธิบายแนวทางทางการเพิ่มคุณค่าให้กับผู้พ้นโทษซึ่งเป็นผลิตผลคนดีได้ดังนี้

(1) กระบวนการที่หนึ่ง กระบวนการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง ที่ต้องมีการดำเนินการเป็น 3 ระยะ คือ ระยะแรก เมื่อผู้ต้องขังเข้าเรือนจำ ต้องผ่านกระบวนการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังเพื่อการควบคุม ระยะที่สอง ต้องผ่านกระบวนการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังเพื่อการแก้ไข และระยะที่สาม เป็นการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย ซึ่งการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังดำเนินการโดยคณะทำงานเพื่อจำแนกลักษณะผู้ต้องขังของเรือนจำ โดยดำเนินการจำแนกผ่านเครื่องมือต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งการใช้แบบจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง (จน.1) ซึ่งเป็นแบบสัมภาษณ์เบื้องต้น การใช้แบบจำแนกลักษณะผู้ต้องขังพื้นฐานเพื่อการควบคุม (Screening: A) แบบจำแนกลักษณะผู้ต้องขังเพื่อการพัฒนาพฤตินิสัย (Rehabilitation Assessment: B) และแบบประเมินความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังก่อนได้รับการปล่อยตัว (Offender Risk Assessment: OA) เป็นต้น

(2) กระบวนการที่สอง การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย เป็นการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังตั้งแต่รับตัวเข้าสู่เรือนจำ โดยกรมราชทัณฑ์กำหนดให้เรือนจำจัดทำแผนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเป็นรายบุคคล (Sentence Plan) ซึ่งจะทำให้ผู้ต้องขังแต่ละรายได้รับการควบคุมและการแก้ไขพัฒนาพฤตินิสัยอย่างเหมาะสม และเมื่อมีกำหนดโทษเหลือจำต่อน้อย และอยู่ในระยะเวลาที่เหมาะสมที่จะต้องได้รับการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย เรือนจำจะดำเนินการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยให้แก่ผู้ต้องขังแต่ละรายโดยนำข้อมูลผู้ต้องขังนั้นมาวิเคราะห์เพื่อเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย และวางแผนการดำเนินชีวิตหลังปล่อย การส่งเสริมการฝึกวิชาชีพที่สามารถนำไปประกอบอาชีพได้หลังปล่อยตัว ตลอดจนการทดสอบมาตรฐานฝีมือแรงงานเพื่อยกระดับความพร้อมที่จะทำให้ผู้ต้องขังมีความมั่นใจในวิชาชีพที่จะไปประกอบ

อาชีพหลังปล่อยตัว ทำให้ผู้พ้นโทษรู้สึกภูมิใจ มั่นใจและกล้าที่จะเปิดเผยตนเองในการสมัครเข้ารับ การพิจารณาคัดเลือกเป็นผลิตผลคนดี

(3) กระบวนการที่สาม การส่งต่อผู้พ้นโทษที่ได้รับการปล่อยตัวเพื่อคืนสู่สังคม ประกอบด้วย 3 ระบบ ได้แก่

ระบบที่ 1 เป็นการส่งต่อข้อมูลผู้ได้รับการปล่อยตัวทุกรายผ่านไปยังคณะกรรมการพัฒนาการ บริหารงานยุติธรรมระดับจังหวัด (กพยจ.) โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน เพื่อเป็นกลไกอำนวยการ ความยุติธรรมและประสานความร่วมมือในระดับจังหวัด

ระบบที่ 2 ระบบส่งต่อข้อมูลเฉพาะผู้ได้รับการปล่อยตัวที่มีปัญหาและต้องการการดูแล ให้คำปรึกษาการสงเคราะห์เป็นการเฉพาะราย โดยเจ้าหน้าที่เรือนจำและทัณฑสถานซึ่งรับผิดชอบด้านการ สงเคราะห์หรือด้านการพยาบาล จะนำเสนอผู้บัญชาการเรือนจำ เพื่อดำเนินการประสานครอบครัวหรือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ความช่วยเหลือสงเคราะห์ต่อไป

ระบบที่ 3 ระบบส่งต่อเพื่อเตรียมผลิตผลคนดี การเตรียมผู้พ้นโทษที่จะเข้าสู่การคัดเลือกเป็น ผลิตผลคนดี เรือนจำจะเตรียมกลุ่มผู้ที่จะได้รับการปล่อยตัวที่มีคุณสมบัติตามหลักเกณฑ์แนวทาง ที่กรมราชทัณฑ์กำหนด เช่น เป็นผู้ต้องโทษครั้งแรก มีความสมัครใจยินยอมเปิดเผยตนเองด้วยการลงนาม ในแบบยินยอมเปิดเผยตนเอง มีการวางแผนการประกอบอาชีพที่สุจริตภายหลังได้รับการปล่อยตัวและ เป็นอาชีพที่ได้รับการฝึกอบรมในขณะต้องโทษ รวมทั้งผ่านการคัดกรองด้วยแบบประเมินความเสี่ยงในการ กระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังก่อนได้รับการปล่อยตัว (Offender Risk Assessment: OA)

(4) กระบวนการที่สี่ การส่งเสริมหลังได้รับการปล่อยตัว แบ่งการส่งเสริมออกเป็น 2 กลุ่ม ประกอบด้วย

กลุ่มที่ 1 กลุ่มผู้พ้นโทษซึ่งเป็นผลิตผลคนดี (เดิม) ดำเนินการติดตามประเมินผลด้วยการลงพื้นที่ เยี่ยมบ้านและแสวงหาข้อมูลการประกอบอาชีพ เพื่อทราบความก้าวหน้าในการประกอบอาชีพหลังได้ รับการปล่อยตัว การดำรงชีวิตภายหลังได้รับตราสัญลักษณ์แบรนด์ผลิตผลคนดีและประกาศนียบัตร รวมทั้ง ดำเนินการวิเคราะห์จัดทำแผนส่งเสริมการเพิ่มคุณค่า การได้รับการยอมรับของสังคม ซึ่งจากการติดตาม ประเมินผลของคณะผู้วิจัย พบว่า หนึ่งในแนวทางการส่งเสริมการเพิ่มคุณค่าผู้พ้นโทษซึ่งเป็นผลิตผลคนดี (เดิม) คือ การประเมินความพร้อมที่จะยกระดับการเป็นผลิตผลคนดีอย่างยั่งยืนด้วยการมอบป้ายผลิตผล คนดีสำหรับติดไว้หน้าสถานประกอบการการค้าหรือบริการหรือหน้าร้านค้า

กลุ่มที่ 2 กลุ่มผู้พ้นโทษซึ่งยังไม่ได้มีการพิจารณาคัดเลือกเป็นผลิตผลคนดี แต่เป็นผู้ที่มีคุณสมบัติ ตามหลักเกณฑ์แนวทางที่กรมราชทัณฑ์ในการเป็นผลิตผลคนดีรุ่นต่อไป โดยผู้วิจัยได้เสนอกรมราชทัณฑ์ กำหนดพื้นที่ทดลองดำเนินการใน 4 จังหวัด ได้แก่ นครสวรรค์ กำแพงเพชร อุทัยธานี และพิจิตร และ กำหนดให้เรือนจำดำเนินการคัดกรองผู้พ้นโทษของเรือนจำตามหลักเกณฑ์และแนวทางที่กำหนดร่วมจัดทำ แผนการประกอบอาชีพหลังปล่อยตัวและได้รับการส่งเสริมติดตามและประเมินผลการดำรงชีวิตภายหลัง ปล่อยตัว โดยเจ้าหน้าที่เรือนจำร่วมกับผู้วิจัยลงพื้นที่ และกรมราชทัณฑ์พิจารณามอบประกาศนียบัตร ผลิตผลคนดีหรือป้ายผลิตผลคนดีให้แก่ผู้พ้นโทษที่เข้าร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการตามหลักสูตรการเพิ่มคุณค่า ผู้ต้องขังและผู้พ้นโทษตามที่กรมราชทัณฑ์อนุมัติให้จัดขึ้นเมื่อวันที่ 18 มิถุนายน พ.ศ.2562 ณ โรงแรม แกรนด์ฮิลล์ รีสอร์ทแอนด์สปา จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 29 คน จาก 23 อาชีพ

(5) กระบวนการที่ห้า การติดตามประเมินผล/ระบบติดตาม ดำเนินการโดยใช้เทคโนโลยีในการ ตรวจสอบการกระทำผิดซ้ำในฐานข้อมูลผู้กระทำผิด หรือการรับข้อมูลจากภาคสังคมในพื้นที่ผ่าน

ช่องทางต่างๆ หากพบว่า ผลิตผลคนดีของกรมราชทัณฑ์กระทำความผิดซ้ำหรือประพฤติตนไม่เหมาะสม จะเรียกประกาศนียบัตรหรือป้ายผลิตผลคนดีคืน หรือมีหนังสือแจ้งระงับการใช้ใบประกาศนียบัตรหรือป้ายผลิตผลคนดี และในรายที่ประสบความสำเร็จในการปรับตัวหลังปล่อยทั้งการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิตในสังคมอย่างมีคุณค่า รู้จักเสียสละเพื่อผู้อื่นและสังคม กรมราชทัณฑ์หรือหน่วยงานภาครัฐ ภาคสังคม ที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมสนับสนุนและประชาสัมพันธ์เพื่อเป็นการเพิ่มคุณค่าให้แก่ผลิตผลคนดีผู้นั้น ซึ่งจะเป็นการสร้างแรงจูงใจให้กับผู้ต้องขังในเรือนจำที่กำลังฟื้นฟูรายอื่นๆ สมัครเข้ารับการพิจารณาคัดเลือกเป็นผลิตผลคนดีต่อไป ซึ่งเป้าหมายที่คาดหวัง เมื่อตราสัญลักษณ์แบรนด์ผลิตผลคนดีเป็นที่รู้จักแพร่หลาย และเมื่อผู้พ้นโทษที่ได้รับการรับรองเป็นผลิตผลคนดี ได้รับการยอมรับส่งผลทางบวกและได้รับการสนับสนุนสินค้าและบริการต่างๆ กรมราชทัณฑ์ควรปรับเปลี่ยนกระบวนการพิจารณาคัดเลือกผลิตผลคนดีจากเดิมเรือนจำเป็นผู้ดำเนินการคัดเลือก และนำเสนอเข้ารับการรับรองเป็นผลิตผลคนดีจากกรมราชทัณฑ์ปรับเปลี่ยนเป็นระบบการพิจารณาคัดเลือกให้ผู้ต้องขังที่จะพ้นโทษตรวจสอบคุณสมบัติด้วยตนเองและรับรองนำเสนอตนเองขอรับการพิจารณาคัดเลือกเป็นผลิตผลคนดีต่อไปในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

การทำให้ผู้ต้องขังและผู้พ้นโทษอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณค่าและไม่หวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำ หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องควรเข้ามามีส่วนร่วมและมีบทบาทในการส่งเสริมผลักดัน ดังนี้

1. กระทรวงยุติธรรม

(1) ควรดำเนินการตั้งบริษัทผลิตผลคนดีจำกัด (ภายใต้กรมราชทัณฑ์) หรือควรจัดตั้งองค์กรหรือหน่วยงานที่ดูแลผู้พ้นโทษหลังได้รับการปล่อยตัว เพื่อดูแลสิทธิประโยชน์ต่างๆ ให้กับผู้ต้องขังและผู้พ้นโทษ ซึ่งดำเนินการคล้ายคลึงกับองค์การทหารผ่านศึกที่เป็นหน่วยงานที่ดูแลทหารที่ผ่านการรบ ซึ่งสามารถนำรูปแบบการบริหารจัดการดังกล่าวมาปรับใช้กับผู้ต้องขังและผู้พ้นโทษได้

(2) ควรมีการแก้ไขกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ ที่ยังเป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิตของผู้ต้องขังและผู้พ้นโทษแล้ว เช่น การเลือกตั้ง (ให้ผู้ต้องขังมีสิทธิเลือกตั้งได้ โดยให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อบต. เข้ามาดูแล) การให้ผู้พ้นโทษสามารถเข้ารับราชการได้ การจูงใจให้เอกชนรับผู้พ้นโทษเข้าทำงานภายหลังปล่อยตัว โดยมีเงื่อนไขการให้มีการลดหย่อนภาษีแก่ภาคเอกชน เป็นต้น

2. กรมราชทัณฑ์

(1) ควรกำหนดเป็นนโยบายในการส่งเสริม “ผลิตผลคนดี” อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน โดยควรเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังสามารถนำเสนอตนเองเข้าสู่การรับรองเป็นผลิตผลคนดี พร้อมทั้งกรมราชทัณฑ์ควรออกระเบียบและแนวทางการดำเนินการว่าด้วย การใช้ตราสัญลักษณ์แบรนด์ “ผลิตผลคนดี” เพื่อให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน มีการกำหนดหน่วยงานรับผิดชอบ และส่งเสริมผลิตผลคนดีให้มีครอบคลุมทั่วประเทศ

(2) ควรส่งเสริมการดำเนินการ 1 เรือนจำ 1 ผลิตภณ เพื่อเตรียมความพร้อมยกระดับการจำหน่ายสินค้าผลิตภณที่มีผู้ต้องขังร่วมกับการจำหน่ายสินค้าฝีมือของชุมชน (OTOP)

(3) ควรมีการจัดทำแผนประชาสัมพันธ์ เพื่อเผยแพร่ผลิตภณของผลิตผลคนดีด้วยการนำสื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลิตผลคนดี เช่น เว็บไซต์ผลิตผลคนดี แอปพลิเคชันไลน์ เฟสบุ๊ก อินสตาแกรม เป็นต้น การเผยแพร่สินค้าผลิตภณราชทัณฑ์ให้สังคมภายนอกทราบภายใต้แบรนด์ผลิตผลคนดี หรือนำผู้ต้องขังที่พ้นโทษที่เป็นบุคคลที่มีชื่อเสียงที่ผ่านกระบวนการพัฒนาพฤตินิสัยมาร่วมเป็นพรีเซนเตอร์ทำการตลาดร่วมกับกรมราชทัณฑ์ต่อไป

3. หน่วยงานภาคสังคม

(1) กรมราชทัณฑ์ ควรประสานความร่วมมือกับกรมการพัฒนาชุมชน ด้วยการส่งเสริมสนับสนุนการเพิ่มคุณค่าสินค้าและบริการของผลิตผลคนดีให้พัฒนาเชื่อมต่อกับภารกิจของกรมการพัฒนาชุมชนด้วยการส่งเสริมการประกอบอาชีพภายใต้โครงการ OTOP ชุมชน โครงการ OTOP นวัตกรรม

(2) กรมราชทัณฑ์ ควรส่งเสริมการนำการตลาดสมัยใหม่มาใช้จำหน่ายผลิตภัณท์ผู้พ้นโทษ และ ใช้ระบบการขายในสื่อ Social Media ให้มากขึ้น โดยเริ่มจากการที่กรมราชทัณฑ์รวบรวมผลิตภัณท์ราชทัณฑ์ที่มีคุณภาพจากเรือนจำและทัณฑสถานต่างๆ ทั่วประเทศมาจำหน่ายภายใต้แนวทาง good products good people จัดจำหน่ายในแอปพลิเคชันมากขึ้น เช่น เฟสบุ๊ก ชื่อ E-Commerce ราชทัณฑ์ออนไลน์ ชื่อ GPGPTTHAI หรือ เว็บไซต์ WWW.GPGPTTHAI.COM และขยายการดำเนินการโดยประสานความร่วมมือในระดับจังหวัดกับพาณิชย์จังหวัด เพื่อเป็นเครือข่ายส่งเสริมการขายในระดับจังหวัดรวมทั้งเพื่อความร่วมมือในการพัฒนาศักยภาพผู้ต้องขังและผู้พ้นโทษให้มีความพร้อมในการเข้าสู่ระบบตลาดสินค้า Online รวมทั้งการรวมตัวกลุ่มอาชีพเป็นวิสาหกิจชุมชนต่อไป

(3) กรมราชทัณฑ์ ควรประสานความร่วมมือกับกรมการพัฒนาสังคม ด้วยการส่งเสริมคุณค่าให้กับผู้พ้นโทษผลิตผลคนดี และเครือข่ายภาคประชาสังคม องค์กร เช่น การเสนอชื่อเข้ารับรางวัล หรือ การประกาศเกียรติคุณ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- Department of Corrections. (2015). *Accumulated statistics, The number of the prisoners and ex-convicts under the Quality People project which received a certificate from Department of Corrections*. <https://www.correct.go.th>.
- Department of Corrections. (2016). *Annual report Department of Correction*. Chulalongkorn University Press.
- Jetsadarak, S., Suwannahong, R., Yantana, N., Roamjit, M., Sakarangoon P., Boonma, V. (2009). *Ex-Prisoners Self-Adjustment [Research Project]*. Department of Corrections.
- Kantee, P., Peetaneelabut, C., & Wattanaviboon, A. (2000). *Criminology Theory and Research*. Booknet.
- Ongard, K., & Sukoom, C. (n.d.). The participation of the Community Justice Center in creating opportunities for the rehabilitation of prisoners to society. http://www2.huso.tsu.ac.th/NCOM/CSD/CSDFUL_WORD/F275.pdf
- Sereerat, S., Rimthai, S., Sereerat, S., Patawanit, O., Raksitanont, P. (2000). *Principle of Marketing*. Theerafilm & Sytex Printing.
- Silapawattanaporn, P., Wasannatasiri, W., Chaijinda, S., Kaewseenown, S., Boonngam, K., Insee, Yong., Rearnroung, S. (2012) Attitudes towards illegal attitude towards lifestyle use of self-defense mechanisms and self-esteem of Thai prisoners. <https://www.correct.go.th/research/letter/filepdf/1610678071.pdf>
- Taekasem, P., Sirisuthidecha W., Aroonkong R. (2010). *Prisoners Dealing with Family broken after their incarceration*. [Research Project]. Department of Corrections.

Yakadkhanong, S., Sukdawang, S., Jetsadarak, S. (2006). *Lifestyle Patterns for Recidivism Offenders: a case study of burglars*. [Research Project]. Department of Corrections.

ประวัติผู้เขียน

คำนำหน้า ชื่อ-สกุล	นาย พงษ์ภินันท์ จันกลิ่น *
ตำแหน่ง/สถานะ	นักวิชาการอบรมและฝึกวิชาชีพชำนาญการพิเศษ
ที่อยู่หน่วยงาน/สังกัด	กองทัณฑปฏิบัติ กรมราชทัณฑ์ ตำบลสวนใหญ่ อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี 11000
ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์	katosang141@gmail.com
คำนำหน้า ชื่อ-สกุล	นาง เสาวคนธ์ เจษฎารักษ์
ตำแหน่ง/สถานะ	ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านทัณฑวิทยา
ที่อยู่หน่วยงาน/สังกัด	สำนักผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านทัณฑวิทยา กรมราชทัณฑ์ ตำบลสวนใหญ่ อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี 11000
ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์	saowak@gmail.com

* ผู้ประพันธ์บรรณกิจ (Corresponding Author)

กลยุทธ์ในการจัดการพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการรักษาความปลอดภัย ของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย Strategy of Management Evidence Relating to Security of Electricity Generating Authority of Thailand

อาณดา วณิชทัษ¹, นิช วงศ์สงจำ², ณรงค์ กุลนิตะ³ และวลัยพร ผ่อนผัน⁴

^{1,3} สาขาวิชานิติวิทยาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

² สาขาวิชานิติวิทยาศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

⁴ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Arnada Wanittak¹, Nich Wongsongja², Narong Kulnides³ and Walaiporn Phonphan⁴

^{1,3} Forensic Science Program, Graduate School, Suan Sunandha Rajabhat University

² Forensic Science Program, Faculty of Science and Technology, Suan Sunandha Rajabhat University

⁴ Faculty of Science and Technology, Suan Sunandha Rajabhat University

Received May 06, 2022 | Revised December 07, 2022 | Accepted December 31, 2022

บทความวิจัย (Research Article)

บทคัดย่อ

นิติวิทยาศาสตร์เป็นการนำวิทยาศาสตร์มาใช้ในการพิสูจน์พยานหลักฐาน นอกจากนั้นยังต้องนำความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมาเชื่อมโยงกับองค์ความรู้ทางนิติวิทยาศาสตร์เพื่อนำไปสู่การนำพยานหลักฐานต่าง ๆ มาใช้ในการบริหารจัดการกลยุทธ์งานด้านการรักษาความปลอดภัยของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) โดยการวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความสัมพันธ์ของพยานหลักฐานนวัตกรรม เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และระบบการตรวจสอบความปลอดภัยที่ส่งผลต่อกลยุทธ์ในการจัดการพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการรักษาความปลอดภัย และอิทธิพลของความสัมพันธ์เพื่อการพัฒนาแบบกลยุทธ์ที่เกี่ยวข้องกับการรักษาความปลอดภัยของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย งานวิจัยนี้ใช้วิธีการผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างของการวิจัยเชิงปริมาณ คือ เจ้าหน้าที่ของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย จำนวน 340 คน โดยใช้แบบสอบถาม และผู้ให้ข้อมูลหลักของการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ ผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์และปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับงานรักษาความปลอดภัย จำนวน 15 คน โดยวิธีการสัมภาษณ์เจาะลึกและนำมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาและแบบจำลองสมการเชิงโครงสร้าง ผลการวิจัย พบว่า 1) ระดับความสัมพันธ์ของพยานหลักฐาน นวัตกรรม เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารและระบบการตรวจสอบความปลอดภัยส่งผลต่อกลยุทธ์ในการจัดการพยานหลักฐานเห็นด้วยในระดับมาก และ 2) ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อกลยุทธ์ในการจัดการพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ระบบตรวจสอบความปลอดภัย โดยการเข้าออกพื้นที่ต้องมีการกำหนดกลยุทธ์รูปแบบที่มีเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ โดยการนำไปโอเมทริกซ์หรือข้อมูลอัตลักษณ์บุคคลสำหรับพิสูจน์ยืนยันตัวบุคคลที่ผสมผสานด้านชีวภาพ

และด้านการแพทย์กับเทคโนโลยีทางคอมพิวเตอร์เข้าด้วยกัน โดยผลการวิจัยนี้พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์สามารถนำมาใช้ในเชิงองค์ความรู้ใหม่โดยใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อกลยุทธ์ในการจัดการพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการรักษาความปลอดภัยของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยได้

คำสำคัญ: นิติวิทยาศาสตร์, การรักษาความปลอดภัย, พยานหลักฐาน

Abstract

Forensic science is the application of science to forensic evidence. In addition, Technology linked with forensic science knowledge to use of forensic evidence in the management strategy of Electricity Generating Authority of Thailand (EGAT). The research has proposed to study the relationship level of evidence, innovation, information technology and communication, and monitoring security system that affected evidence management strategy related to security and analyze the influences of actual conditions to develop the strategy form related to security of Electricity Generating Authority of Thailand. This research employed a mixed research methodology combining a quantitative and qualitative research methods. For the quantitative research part, the sample consisted of 340 staff of Electricity Generating Authority of Thailand and data were collected by using the questionnaire. As for the qualitative research component, in-depth interviews were conducted with 15 expertise of security work and data were analyzed by using descriptive statistic and structure equation model. The result showed that 1) the relationship of evidence, innovation, information technology and communication, and security testing system affected to evidence management strategy was strongly agreed. 2) The influencing variable including monitoring security system showing entering and exiting an area with a new strategy form with new technology and innovation of biometric data of personal identification combined biotechnology and medical technology with computer technology. This research result discovered new knowledge of forensic evidence that benefits to evidence management strategy related to security of Electricity Generating Authority of Thailand.

Keywords: Forensic Science, Security System, Evidence

บทนำ

พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์นับว่ามีบทบาทสำคัญต่องานด้านความปลอดภัยของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) เพื่อส่งเสริมการทำงานด้านการรักษาความปลอดภัยให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยการนำบทบาททางนิติวิทยาศาสตร์และการพัฒนาประยุกต์ใช้เทคโนโลยีมาสนับสนุนในการทำงาน จึงเป็นกลไกประการหนึ่งของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นการสนับสนุนการพัฒนาประเทศตามนโยบายของภาครัฐและเป็นไปตามแผนของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ที่ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญ

ด้วยการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เพื่อยกระดับงานด้านรักษาความปลอดภัยขององค์กรที่เป็นภาครัฐให้มีความทันสมัย รวดเร็วและมีความแม่นยำของพยานหลักฐานและข้อมูล หากเกิดกรณีอาชญากรรมที่จะส่งผลกระทบต่อ ทรัพย์สิน อาคารสถานที่ เอกสาร และประชาชนผู้ที่มาติดต่อประสานงานกับหน่วยงานของรัฐ จะสามารถนำกลไกที่สำคัญนี้ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ทุกฝ่าย ตลอดจนเป็นการเพิ่มศักยภาพของงานด้านรักษาความปลอดภัยให้มีความมั่นคงและมีความยั่งยืน (Barrett D., 2013)

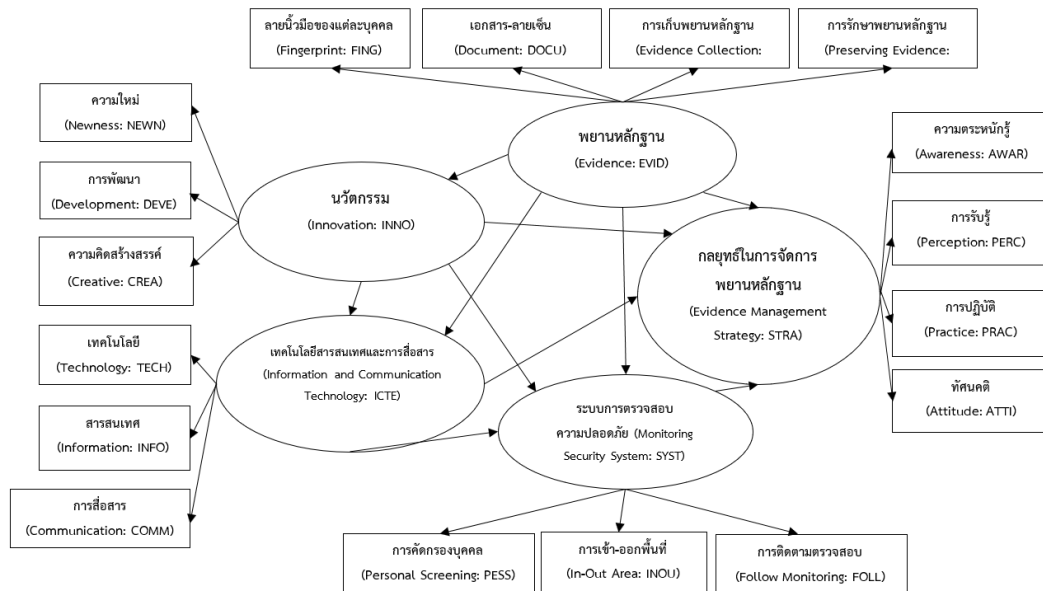
จากวิสัยทัศน์ของ กฟผ. (Electricity Generating Authority of Thailand, 2019) ปี พ.ศ. 2562 กำหนดให้ทุกสายงานมีวิสัยทัศน์เดียวกันเพื่อความชัดเจนในการปฏิบัติและมุ่งสู่เป้าหมายร่วมกันว่า “กฟผ. คือ นวัตกรรมพลังงานไฟฟ้าเพื่อชีวิตที่ดีกว่า : Innovate Power Solutions for a Better Life” ซึ่งฝ่ายความปลอดภัยได้นำมากำหนดเป็นยุทธศาสตร์ในการทำงาน โดยผู้วิจัยได้ศึกษาและวิเคราะห์เพิ่มเติมถึงการเกิดอาชญากรรม (Best-Rowden, Han, Otto, Klare and Jain, 2014) ภัยคุกคามและการก่อการร้ายที่เกิดขึ้นหลากหลายรูปแบบ เช่น มีผู้ก่อเหตุเพื่อสร้างสถานการณ์และก่อความสงบได้แฝงตัวปะปนเข้ามาในพื้นที่ โดยใช้พื้นที่ดังกล่าวเป็นช่องทางสัญจรและเป็นจุดนัดรวมตัวก่อนที่จะออกปฏิบัติการตามแผนการก่อความไม่สงบในสถานที่ต่าง ๆ ตามเป้าหมายที่ผู้ก่อเหตุได้กำหนดไว้ ซึ่งเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นย่อมส่งผลกระทบต่อความเสียหายต่อภาพลักษณ์และชื่อเสียงขององค์กร รวมถึงมีความเสี่ยงต่อความมั่นคงด้านพลังงานที่อาจเกิดการสูญเสียทั้งต่อชีวิตและทรัพย์สินของผู้ปฏิบัติงานในองค์กรและชุมชนที่อาศัยอยู่รอบพื้นที่ กฟผ. ได้ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ฝ่ายความปลอดภัย กฟผ. จะต้องปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานตามความคุ้นชินมา เช่น การแลกบัตรผ่านเข้า-ออก โดยใช้บัตรประจำตัว การเข้าพื้นที่หวงห้ามโดยใช้บัตรประจำตัวสแกน เป็นต้น โดยให้ปรับเป็นการทำงานแบบบูรณาการในเชิงรุก โดยการนำวิธีทางนิติวิทยาศาสตร์มาประยุกต์ใช้เพื่อค้นหาข้อเท็จจริงโดยผ่านระบบเทคโนโลยีดิจิทัล ได้แก่ พยานหลักฐานที่สามารถใช้พิสูจน์หลักฐานได้ นวัตกรรมที่เป็นสิ่งใหม่และทันสมัยเพื่ออำนวยความสะดวกการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และระบบการตรวจสอบความปลอดภัยที่สามารถบันทึกหรือเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาเป็นพยานหลักฐานโดยการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลได้ เพื่อส่งเสริมการทำงานด้านการรักษาความปลอดภัยให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (Neumann, Evett & Skerrett, 2012) การนำบทบาททางนิติวิทยาศาสตร์และการพัฒนาประยุกต์ใช้เทคโนโลยีมาสนับสนุนในการทำงาน จึงเป็นกลยุทธ์ประการหนึ่งของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยที่ช่วยสนับสนุนการพัฒนาประเทศตามนโยบายของรัฐและเป็นไปตามแผนของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ที่ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญด้วยการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เพื่อยกระดับงานด้านรักษาความปลอดภัยขององค์กรที่เป็นภาครัฐให้มีความทันสมัย รวดเร็ว และมีความแม่นยำของพยานหลักฐานและข้อมูล หากเกิดกรณีอาชญากรรมที่จะส่งผลกระทบต่อทรัพย์สิน อาคารสถานที่ เอกสารและประชาชนผู้ที่มาติดต่อประสานงานกับหน่วยงานของรัฐ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ทุกฝ่าย ตลอดจนเป็นการเพิ่มศักยภาพของงานด้านรักษาความปลอดภัยให้มีความมั่นคงและมีความยั่งยืนของหน่วยงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยต่อไป

วัตถุประสงค์

1) เพื่อศึกษาระดับความสัมพันธ์ของพยานหลักฐาน นวัตกรรม เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และระบบการตรวจสอบความปลอดภัยที่ส่งผลต่อกลยุทธ์ในการจัดการพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการรักษาความปลอดภัย

2) เพื่อศึกษาอิทธิพลของความสัมพันธ์เพื่อการพัฒนา รูปแบบกลยุทธ์ที่เกี่ยวข้องกับการรักษาความปลอดภัยของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดและแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงกับตัวแปรประจักษ์

จากกรอบแนวคิดที่ได้จากการทบทวน แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานการวิจัย คือ กลยุทธ์ในการจัดการพยานหลักฐาน (Evidence Management Strategy : STRA) ขึ้นอยู่กับระบบการตรวจสอบความปลอดภัย (Monitoring Security System: SYST) เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Information and Communication Technology: ICTE) นวัตกรรม (Innovation: INNO) และวัตถุพยาน (Evidence: EVID)

ทบทวนวรรณกรรม

1) ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1.1) ทฤษฎีที่เกี่ยวกับนิติวิทยาศาสตร์

จากหลักวิทยาศาสตร์ประยุกต์โดยอาศัยหลักการของทฤษฎีของหลักการแลกเปลี่ยนของโลคาร์ด โดยหลักการนี้ถือกำเนิดจาก ดร.เอดมันด์ โลคาร์ด กล่าวว่า “ทุก ๆ การสัมผัส มีการทิ้งร่องรอย” (Fuller, 2015) พบว่า อาชญากรย่อมทิ้งร่องรอยการเก็บวัตถุพยานในที่เกิดเหตุและจะเป็นจุดเริ่มแรกของการสืบสวนสอบสวน ความสัมพันธ์ต่อเนื่องของวัตถุพยานหรือลูกโซ่แห่งวัตถุพยานจะต้องไม่ขาดตอน ขั้นตอนการเก็บวัตถุพยาน การนำส่งวัตถุพยานจะต้องถูกต้อง ซึ่งหมายความว่า ไม่ว่าร่องรอยที่พบจะมีการจับการสัมผัส การสวมใส่เสื้อผ้า วัตถุที่วางใกล้กับจุดเกิดเหตุ ไม่ว่าจะเป็นการเดินไปเหยียบ ณ ที่แห่งใด ย่อมจะมีการทิ้งร่องรอยหรือหลักฐานไว้เสมอ หากเป็นการจับวัตถุใดจะมีการทิ้งลายนิ้วมือ จากหลักการนี้จึงเป็นที่มาของการศึกษาค้นคว้าทางนิติวิทยาศาสตร์ด้านการตรวจวัตถุพยานอย่างแพร่หลายจนถึงปัจจุบัน

1.2) ทฤษฎีที่เกี่ยวกับพยานหลักฐาน

พยานหลักฐาน หมายถึง สิ่งใด ๆ ที่สามารถใช้พิสูจน์ได้ว่าการกระทำผิดเกิดขึ้นได้บอกได้ว่าใครเป็นผู้กระทำความผิด และสามารถเชื่อมโยงผู้กระทำความผิดเข้ากับอาชญากรรมที่เกิดขึ้นได้ พยานหลักฐานจึงประกอบด้วย พยานบุคคล พยานเอกสาร และพยานวัตถุ (Engsomboon, 2008)

จากการได้มาซึ่งพยานหลักฐานมีความเชื่อมโยงกับหลักทฤษฎีผลไม้พิษ (Fruit of The Poisonous Tree Theory) ทฤษฎีนี้กล่าวไว้ว่า หากต้นไม้มิได้มีพิษแล้ว ผลไม้ หรือสิ่งต่าง ๆ ที่ได้จากต้นไม้นั้นย่อมมีพิษไปด้วย ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบเกี่ยวกับการใช้พยานหลักฐานในคดีว่า หากพยานหลักฐานใดที่ได้มาโดยมิชอบแล้ว แม้ผลการตรวจสอบจะมีความสำคัญในคดีเพียงใดก็ไม่สามารถนำมาใช้ในทางคดีได้ ดังที่ได้มีบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226/1 ดังนี้ “มาตรา 226/1 กรณีที่ความปรากฏแก่ศาลว่า พยานหลักฐานใดเป็นพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นโดยชอบ แต่ได้มาเนื่องจากการกระทำโดยมิชอบ หรือเป็นพยานหลักฐานที่ได้มาโดยอาศัยข้อมูลที่เกิดขึ้นหรือได้มาโดยมิชอบ ห้ามมิให้ศาลรับฟังพยานหลักฐานนั้น เว้นแต่การรับฟังพยานหลักฐานนั้นจะเป็นประโยชน์ต่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรมมากกว่าผลเสีย อันเกิดจากผลกระทบต่อมาตรฐานของระบบงานยุติธรรมทางอาญาหรือสิทธิเสรีภาพพื้นฐานของประชาชน” ดังนั้น การตรวจพิสูจน์ทางนิติวิทยาศาสตร์ซึ่งถือว่าเป็นพยานหลักฐานที่สำคัญในคดีความในกระบวนการยุติธรรม จึงจะต้องมีการได้มาซึ่งพยานหลักฐานนั้นอย่างถูกต้องตามกฎหมาย และจะต้องมีความชัดเจนชี้ให้เห็นถึงที่มาของพยานหลักฐานนั้น มิเช่นนั้นจะเป็นสิ่งที่ทำให้พยานนั้นสูญเสียไปทำให้เกิดความเสียหายในคดีความในกระบวนการยุติธรรมได้ (Pakdeethanakul, 2016)

นอกจากนี้ อินแมนและรูดีน (Inman & Rudin, 2002) กล่าวถึงแนวคิดที่มีการพัฒนาเพื่อประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์ทางนิติวิทยาศาสตร์ ได้แก่ การโยกย้ายและเปลี่ยน (Transfer) การชี้เฉพาะ (Identification) ความเป็นเอกลักษณ์ (Individualization) การเชื่อมโยงระหว่างแหล่งกำเนิดกับตัวอย่าง (Association) การลำดับย้อนเหตุการณ์ของอาชญากรรม (Reconstruction) และการแลกเปลี่ยนพยานวัตถุซึ่งกันและกัน ขณะที่มีการแตกหัก (Divisible Matter) โดยแนวคิดดังกล่าวสามารถนำไปใช้ในขั้นการรับรอง/ตรวจพิสูจน์พยานวัตถุ

1.3) แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรม

นวัตกรรม หมายถึง รูปแบบทางความคิดต่าง ๆ พฤติกรรมหรือสิ่งใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นแตกต่างไปจากสิ่งเดิม ไม่ว่าจะเป็นสิ่งที่มองไม่เห็นก็สามารถสัมผัสได้ด้วยประสาทสัมผัสทั้งห้า รวมถึงแบบแผนพฤติกรรม ความประพฤติปฏิบัติตามสังคมประเพณี วัฒนธรรมต่าง ๆ ตลอดจนสิ่งประดิษฐ์ใหม่ หรือวิทยาการใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น (Choeiprathap, 1993) ทั้งนี้ แนวคิดและหลักทฤษฎีเกี่ยวกับนวัตกรรม จากงานเขียนของศาสตราจารย์ เคลย์ตัน คริสเตนเซน (Clayton Christensen) แห่งมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ซึ่งปัญหาหลักคือ องค์กรธุรกิจชั้นนำจะมีการใช้แนวคิดของการบริหารจัดการที่ดีและมีความสม่ำเสมอ แต่กลายมาเป็นปัจจัยในความล้มเหลวขององค์กร เพราะเป็นสิ่งที่องค์กรทั้งหลาย “ยึดติด” เช่น การยึดติดแบบเดิมอย่างใดก็ได้ บริษัทขนาดเล็กที่สามารถคิดค้นสินค้าและบริการที่มีนวัตกรรมแปลกใหม่ ที่เรียกว่า “Disruptive Innovation” เข้าแข่งขันกับผู้ใหญ่ได้ Disruptive Innovation เป็นกระบวนการที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงอันสร้างความเติบโตให้กับองค์กรธุรกิจอย่างยั่งยืน โดยอาศัยการใช้นวัตกรรมและการสร้างความแตกต่างจากผู้ใหญ่ว่าจะเป็นเรื่องเทคโนโลยี (Christensen & Raynor, 2003)

1.4) แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

ณัฐพันธุ์ เขจรนันท์ (Kechonnun, 2002) ได้ให้ความหมายของเทคโนโลยีสารสนเทศ หมายถึง เทคโนโลยีที่ประกอบขึ้นด้วยระบบจัดเก็บและประมวลผลข้อมูลระบบสื่อสารโทรคมนาคมและอุปกรณ์

สนับสนุนการปฏิบัติงานด้านสารสนเทศที่มีการวางแผนจัดการและใช้งานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ โดยต้องมียุทธศาสตร์ประกอบสำคัญ 3 ประการ คือ ระบบประมวลผล ระบบสื่อสารโทรคมนาคม และระบบจัดการข้อมูล ทั้งนี้ แนวคิดที่สำคัญเป็นไปตามหลักของทฤษฎีบูรณาการการยอมรับและการใช้เทคโนโลยี โดยการศึกษาการรวมตัวของทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับเทคโนโลยีหลัก (Venkatesh & et al, 2003) เช่น ทฤษฎีการยอมรับเทคโนโลยีของผู้ใช้งานเป็นตัววัดความสำเร็จของการพัฒนาการใช้เทคโนโลยี และเรื่องของทฤษฎีจิตวิทยาเกี่ยวกับแรงจูงใจที่ส่งผลต่อการแสดงพฤติกรรม พบว่ามีความเกี่ยวข้อง กับพฤติกรรมของมนุษย์ โดยที่ศึกษาบริษัทและองค์กรที่อยู่ในระหว่างการใช้เทคโนโลยีใหม่ โดยเป็นองค์กรที่มีความแตกต่างกัน ซึ่งมีการนำเทคโนโลยีประเภทต่าง ๆ ไปใช้แตกต่างกันในลักษณะของ การใช้งาน จากผลการศึกษาพบว่าปัจจัยหลักที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อพฤติกรรมของความตั้งใจที่จะใช้ เทคโนโลยี และลักษณะการใช้งานเทคโนโลยี

1.5) แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับระบบรักษาความปลอดภัย

ในปัจจุบันระบบรักษาความปลอดภัย นั้นเป็นอีกระบบหนึ่งที่มีความนิยมมากไม่ว่าเป็นกลุ่ม สำนักงานสถานที่ราชการที่พักอาศัยในคอนโดมิเนียมหรือหมู่บ้านจัดสรร โรงพยาบาล โรงเรียน มหาวิทยาลัย โรงงาน หรือแม้แต่พื้นที่สาธารณะ ทั้งนี้คงเป็นเพราะลักษณะการใช้งานของระบบรักษาความปลอดภัยนั้น สามารถเชื่อมต่อเข้ากับเครือข่ายคอมพิวเตอร์ ทำให้ระบบรักษาความปลอดภัยได้รับความไว้วางใจจาก หน่วยงานต่าง ๆ ให้สอดส่องดูแลความเรียบร้อยทดแทนการเสียค่าใช้จ่ายในการจ้างพนักงาน ซึ่งทำให้มีความรู้สึกเหมือนมีคนดูแลความปลอดภัยตลอด 24 ชั่วโมง โดยระบบรักษาความปลอดภัยที่ดี จึงควรจะต้อง ตอบสนองความต้องการของผู้ใช้งานได้เป็นอย่างดี โดยมีการออกแบบให้ครอบคลุมพื้นที่ใช้งานเลือกใช้อุปกรณ์ที่ได้มาตรฐาน เหมาะสมกับสถานะของการใช้งานและพื้นที่ที่ใช้งาน จะต้องมีการบริหารจัดการ และบริหารข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ สะดวกในการใช้งานและสะดวกในการบำรุงรักษาระบบที่เกี่ยวข้อง กับงานรักษาความปลอดภัย เช่น ระบบกล้องโทรทัศน์วงจรปิด ระบบควบคุมการเข้าออกภายในสถานที่ ระบบเสียงประกาศ ระบบแจ้งเตือนการบุกรุก และระบบป้องกันอัคคีภัย เป็นต้น (Jasmine Telecom Systems PCL, 2020)

จากแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปความสัมพันธ์ได้ว่า หลักการของ นิติวิทยาศาสตร์นั้นเป็นการนำพยานหลักฐานต่าง ๆ ที่ได้ประกอบด้วย พยานบุคคล พยานวัตถุ หรือพยาน เอกสารนั้น มาจัดทำนวัตกรรมการที่เป็นรูปแบบหรือสิ่งใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นแตกต่างไปจากสิ่งเดิม โดยใช้ระบบ เทคโนโลยีสารสนเทศที่ทำการจัดเก็บและประมวลผลข้อมูล ระบบสื่อสารโทรคมนาคมและอุปกรณ์ สนับสนุนในการปฏิบัติงานมารวบรวมและจัดเก็บเพื่อนำมาเชื่อมโยงกับการจัดทำระบบรักษาความปลอดภัยที่สามารถสนองความต้องการของผู้ใช้งานระบบ และจัดการระบบ และบริหารจัดการข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

Manocharoen & Jarintho (2012) ได้ทำการศึกษาเรื่องการบริหารเชิงกลยุทธ์ของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย กรณีศึกษาโรงไฟฟ้าบางปะกง มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกที่มีผลต่อการบริหารของโรงไฟฟ้าบางปะกง ศึกษาจุดอ่อนจุดแข็งปัญหาและอุปสรรคในการบริหารงาน และศึกษาความคิดเห็นจากผู้บริหารของโรงไฟฟ้าบางปะกง ผลการศึกษาพบว่าโรงไฟฟ้าบางปะกง มีการปฏิบัติงานที่เป็นไปตามมาตรฐานสากล ทั้งทางด้านงานดำเนินงาน การบริหารงานคุณภาพทั่วองค์กร (TQM) และตามเกณฑ์ TQA และมีโอกาสที่ดี

จากทำเลที่ตั้งเป็นยุทธศาสตร์ด้านการผลิตไฟฟ้าของประเทศ และได้รับการยอมรับจากสังคมชุมชนโดยรอบ ส่วนอุปสรรคที่พบ คือ การบังคับใช้กฎหมายโดยรัฐบาลให้โรงไฟฟ้าต้องจัดทำรายงานวิเคราะห์ผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ (EHIA) ซึ่งมีผลกระทบต่อการผลิตไฟฟ้า ส่วนการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในพบว่ามีจุดแข็ง คือ มีกระบวนการผลิตและบำรุงรักษาที่มีมาตรฐานและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง บุคลากรมีประสบการณ์และเชี่ยวชาญพร้อมด้วยการทำงานเป็นทีม และเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ส่วนจุดอ่อนรวมถึงปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการ พบว่าต้องมีการปรับปรุงทัศนคติจิตสำนึกในการทำงาน และปรับปรุงกระบวนการสื่อสารให้มากขึ้น ส่วนปัจจัยแห่งความสำเร็จ พบว่าโรงไฟฟ้าบางปะกง มีการปรับปรุงประสิทธิภาพกระบวนการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องด้วยการทำงานเป็นทีมและผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ที่ดีและกลยุทธ์ที่สำคัญ ในปี 2554 เป็นการกำหนดกลยุทธ์ระดับหน้าที่ในด้านพัฒนาบุคลากรเพื่อเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กรและค่านิยมร่วม ด้านปรับปรุงการดำเนินงานและด้านสังคมและชุมชนเพื่อให้เกิดภาพลักษณ์และการยอมรับที่ดี

Saengkaeo (2013) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานแบบฐานสมรรถนะเพื่อการพัฒนาพนักงานในธุรกิจรักษาความปลอดภัย การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานแบบฐานสมรรถนะเพื่อการพัฒนาพนักงานในธุรกิจรักษาความปลอดภัย และเพื่อประเมินผลการปฏิบัติงานแบบฐานสมรรถนะของพนักงานรักษาความปลอดภัยและติดตามผลหลังจากเข้าร่วมแผนพัฒนาบุคลากรรายบุคคล ผลการวิจัย พบว่า 1) การพัฒนารูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานแบบฐานสมรรถนะสำหรับพนักงานในธุรกิจรักษาความปลอดภัยในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) การประเมินผลการปฏิบัติงานแบบฐานสมรรถนะของพนักงานรักษาความปลอดภัย พบว่าผ่านเกณฑ์การประเมินผลการปฏิบัติงานร้อยละ 80 และมีช่องว่าง (Gap) ด้านความรู้และทักษะในบางสมรรถนะย่อย

Rabieboat (2015) ทำการศึกษากลยุทธ์การจัดการธุรกิจรักษาความปลอดภัยตามแนวพระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่จะส่งผลกระทบอันเนื่องมาจากพระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัยและปัจจัยที่ได้รับผลกระทบและความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลกระทบกับปัจจัยที่ได้รับผลกระทบและปัจจัยด้านการรักษามาตรฐาน ด้านการประสานงานกับเจ้าหน้าที่รัฐ ด้านการฝึกอบรมพนักงานที่ส่งผลกระทบต่อปัจจัยด้านต้นทุนและปัจจัยด้านกระบวนการบริหารงาน และส่งผลกระทบต่อกลยุทธ์การจัดการด้านประสิทธิภาพการทำงานของพนักงาน ผลการวิจัย พบว่าปัจจัยที่จะส่งผลกระทบกับปัจจัยที่ได้รับผลกระทบความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับเห็นด้วยแต่กลยุทธ์การจัดการด้านประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานรักษาความปลอดภัยส่วนใหญ่อยู่ในระดับไม่แน่ใจ และพบว่ามีความสัมพันธ์กันระหว่างตัวแปรที่จะส่งผลกระทบกับตัวแปรที่จะได้รับผลกระทบปัจจัยที่ส่งผลกระทบด้านการรักษามาตรฐานกับด้านการฝึกอบรมพนักงานมีอิทธิพลต่อปัจจัยด้านต้นทุนและยังทำให้ด้านต้นทุนมีอิทธิพลต่อด้านกระบวนการบริหารงานในขณะที่ปัจจัยด้านกระบวนการบริหารงานยังส่งผลต่อไปยังกลยุทธ์การจัดการด้านประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานแสดงให้เห็นว่าแม้ด้านต้นทุนจะไม่มีผลโดยตรงต่อกลยุทธ์การจัดการด้านประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานแต่ยังคงมีผลทางอ้อมผ่านทางด้านกระบวนการบริหารงาน

Phromsri et al. (2017) ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาเกณฑ์การประเมินมาตรการทางด้านการรักษาความปลอดภัย มีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดมาตรการทางด้านการรักษาความปลอดภัยให้สอดคล้องกับแนวปฏิบัติงานของหน่วยงานภาคเอกชน เมื่อทำการสังเคราะห์ และวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากวิธีการทั้งสอง

มาบูรณาการเข้าด้วยกันเพื่อนำไปสู่การพัฒนาเกณฑ์เพื่อกำหนดมาตรการด้านการรักษาความปลอดภัย ซึ่งได้ผลการวิจัยประกอบไปด้วย การสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับการพัฒนาด้านเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการรักษาความปลอดภัย การบูรณาการองค์ประกอบด้านสถาปัตยกรรม การพัฒนาระบบการรักษาความปลอดภัย การจัดการทรัพยากรมนุษย์ที่ครอบคลุมเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยและการให้ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับบุคลากรในองค์กร และการกำหนดหลักปฏิบัติด้านการรักษาความปลอดภัยที่สอดคล้องกับธรรมชาติและกายภาพขององค์กร

ระเบียบวิธีวิจัย

1) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยเชิงปริมาณคัดเลือกประชากร คือ เจ้าหน้าที่ของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย จำนวน 18,882 คน โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างประมาณ 20 เท่าของตัวแปรในแต่ละโมเดล ซึ่งมีตัวแปรทั้งสิ้น 17 ตัวแปร จำนวน 340 คน และการวิจัยเชิงคุณภาพทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งเป็นระดับผู้บริหารและเป็นเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการรักษาความปลอดภัยของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย จำนวน 15 คน

2) ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยได้พิจารณาตัวแปรต้นและตัวแปรตาม ซึ่งแต่ละตัวแปร มีตัวแปรประจักษ์ ดังนี้

ตารางที่ 1 ตัวแปรแฝงและตัวแปรประจักษ์ที่ใช้ในการศึกษา

ตัวแปรแฝง	ตัวแปรประจักษ์
1. กลยุทธ์ในการจัดการพยานหลักฐาน (Strategy in Managing Evidence: STRA)	(1) ความตระหนักรู้ (Awareness: AWAR) (2) การรับรู้ (Perception: PERC) (3) การปฏิบัติ (Practice: PRAC) (4) ทศนคติ (Attitude: ATTI)
2. พยานหลักฐาน (Evidence: EVID)	(1) ลายนิ้วมือของแต่ละบุคคล (Fingerprint: FING) (2) เอกสาร-ลายเซ็น (Document: DOCU) (3) การเก็บพยานหลักฐาน (Evidence Collection: COLL) (4) การรักษาพยานหลักฐาน (Preserving Evidence: PREE)
3. นวัตกรรม (Innovation: INNO)	(1) ความใหม่ (Newness: NEWN) (2) การพัฒนา (Development: DEVE) (3) ความคิดสร้างสรรค์ (Creative: CREA)

ตารางที่ 1 ตัวแปรแฝงและตัวแปรประจักษ์ที่ใช้ในการศึกษา (ต่อ)

ตัวแปรแฝง	ตัวแปรประจักษ์
4. เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Information and Communication Technology: ICTE)	(1) เทคโนโลยี (Technology: TECH) (2) สารสนเทศ (Information: INFO) (3) การสื่อสาร (Communication: COMM)
5. ระบบการตรวจสอบความปลอดภัย (Monitoring Security System: SYST)	(1) การคัดกรองบุคคล (Personal Screening: PESS) (2) การเข้า-ออกพื้นที่ (In-Out Area: INOU) (3) การติดตามตรวจสอบ (Follow Monitoring: FOLL)

3) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม จำแนกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไป และความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม และเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์ แบ่งเป็น 5 ประเด็น คือ กลยุทธ์ในการจัดการพยานหลักฐาน ระบบการตรวจสอบความปลอดภัยเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร นวัตกรรม และพยานหลักฐาน

4) การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ จากกรอบแนวคิดที่ได้จากการทบทวน แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยเลือกใช้การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ที่บูรณาการ และการประมาณค่าพารามิเตอร์ในการวิเคราะห์ความถดถอย (Regression Analysis) ไปด้วยกันในรูปของโมเดลสมการโครงสร้าง (SEM) ทำการวิเคราะห์เพื่อแสดงลักษณะข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างและลักษณะการแจกแจงของตัวแปรและสหสัมพันธ์ทวิเพื่อหาค่าความสัมพันธ์ของความคิดเห็นระหว่างตัวแปรประจักษ์กับตัวแปรแฝงทุกตัว ระหว่างตัวแปรอิสระทุกตัวกับตัวแปรตามและระหว่างตัวแปรอิสระด้วยกัน เพื่อวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างตัวแบบการวิจัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์เพื่อทดสอบสมมติฐานที่กำหนดไว้ และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้นำผลการศึกษาดังกล่าวข้างต้นมาดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้วิธีการวิเคราะห์นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาสนับสนุนผลการวิจัยเชิงปริมาณ

ผลการวิจัย

1. การศึกษาระดับความสัมพันธ์ของพยานหลักฐาน นวัตกรรม เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และระบบการตรวจสอบความปลอดภัยที่ส่งผลต่อกลยุทธ์ในการจัดการพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการรักษาความปลอดภัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่สังกัดอยู่ในสายงานความปลอดภัยของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยเป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 51-60 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ตำแหน่งระดับ 6-8 และมีระยะเวลาและประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน 26-30 ปี และระดับความคิดเห็นของตัวแปรแฝงโดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) พบว่า การศึกษาระดับความสัมพันธ์ของระดับความคิดเห็นด้านพยานหลักฐาน นวัตกรรม เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และระบบการตรวจสอบความปลอดภัยที่ส่งผลต่อกลยุทธ์ในการจัดการพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการรักษาความปลอดภัย โดยภาพรวมมีระดับความสัมพันธ์อยู่ในระดับมาก (Mean = 3.91, S.D. = 0.76) เมื่อพิจารณาเป็นรายตัวแปร พบว่า ระดับความสัมพันธ์ของระดับความคิดเห็นของระบบการตรวจสอบความปลอดภัย (Mean = 3.98, S.D. = 0.73) กลยุทธ์ในการจัดการพยานหลักฐาน (Mean = 3.97, S.D. = 0.76) นวัตกรรม (Mean = 3.91, S.D. = 0.78) และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Mean = 3.89, S.D. = 0.81) และพยานหลักฐาน (Mean = 3.82, S.D. = 0.76) มีระดับความสัมพันธ์อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน พบว่า มีค่าน้อยกว่า 1 แสดงให้เห็นว่า การกระจายข้อมูลทุกตัวแปรอยู่ในระดับความคิดเห็นที่เหมาะสม คือ กลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นไม่แตกต่างกันมากนัก ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของตัวแปร

ลำดับ	ตัวแปรแฝง	Mean	S.D.
1	พยานหลักฐาน	3.82	0.76
2	นวัตกรรม	3.91	0.78
3	เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร	3.89	0.81
4	ระบบการตรวจสอบความปลอดภัย	3.98	0.73
5	กลยุทธ์ในการจัดการพยานหลักฐาน	3.97	0.76
ภาพรวม		3.91	0.76

2. การศึกษาอิทธิพลของความสัมพันธ์เพื่อการพัฒนาแบบกลยุทธ์ที่เกี่ยวข้องกับการรักษาความปลอดภัยของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย

2.1 ผลการศึกษาอิทธิพลของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

จากผลการศึกษาอิทธิพลของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทุกตัวที่ใช้ในการวิเคราะห์ พบว่า กลยุทธ์ในการจัดการพยานหลักฐานมีความสัมพันธ์กับนวัตกรรม เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และระบบการตรวจสอบความปลอดภัย และยังพบว่า ความสัมพันธ์กลยุทธ์ในการจัดการพยานหลักฐานที่ประกอบด้วย ตัวแปรเชิงประจักษ์ คือ ความตระหนักรู้ การรับรู้การปฏิบัติ และทัศนคติมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ตัวแปรแฝงพยานหลักฐาน ซึ่งประกอบด้วยตัวแปรเชิงประจักษ์ คือ ลายนิ้วมือของแต่ละบุคคล เอกสาร-ลายเซ็น การเก็บพยานหลักฐาน และการเก็บรักษาพยานหลักฐานมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ตัวแปรนวัตกรรม ประกอบด้วย ตัวแปรเชิงประจักษ์ คือ ความใหม่ การพัฒนา และความคิดสร้างสรรค์ มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ตัวแปรแฝงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ซึ่งประกอบด้วย ตัวแปรเชิงประจักษ์ คือ เทคโนโลยี สารสนเทศ และการสื่อสารมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ ตัวแปรแฝงระบบการตรวจสอบความปลอดภัย ซึ่งประกอบด้วย ตัวแปรเชิงประจักษ์ คือ การคัดกรองบุคคล การเข้า-ออกพื้นที่ และการติดตามตรวจสอบมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2.2 ผลการเปรียบเทียบแบบจำลองตามสมมติฐานกับแบบจำลองทางเลือก

แบบจำลองทางเลือกมีค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนของรูปแบบที่สร้างขึ้นกับแมทริกซ์ความแปรปรวนร่วมของประชากร พบว่า รูปแบบมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์อยู่ในระดับดี โดยพบว่า ขนาดตัวอย่างวิกฤตเป็นตัวแทนที่ดีพอสำหรับข้อมูล แต่ระดับความกลมกลืน หลังปรับรูปแบบมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์อยู่ในระดับดี ส่วนดัชนีแก้ความสัมพันธ์ของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับเกือบดี จึงถือได้ว่าแบบจำลองทางเลือกเป็นแบบจำลองที่ดีตามเกณฑ์มาตรฐาน และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ดีกว่าแบบจำลองตามสมมติฐาน และมีความเหมาะสมดีเพียงพอที่จะเป็นแบบจำลองขององค์ประกอบที่มีต่อการตรวจพิสูจน์หลักฐาน ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบแบบจำลองตามสมมติฐานกับแบบจำลองทางเลือก

รายการ	ค่าสถิติ	แบบจำลองสมมติฐาน	แบบจำลองทางเลือก
1. Chi-Square Statistics	*ต่ำกว่า 0	566.37	89.97
	*เท่ากับ df	109	74
Relative Chi-Square	ผลหารด้วย df < 2	5.197	1.216
2. GFI	>.90	0.84	0.97
3. AGFI	>.90	0.77	0.94

รายการ	ค่าสถิติ	แบบจำลองสมมติฐาน	แบบจำลองทางเลือก
4. RMR	เข้าใกล้ 0	0.066	0.036
5. RMSEA	<.05	0.111	0.025
6. CFI	*0-1	0.92	1.00
7. CN	>200	60.74	388.37

2.3 ผลการวิเคราะห์เส้นทางความสัมพันธ์รวม ความสัมพันธ์ทางตรง และความสัมพันธ์ทางอ้อม

ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อกลยุทธ์ในการจัดการพยานหลักฐานมากที่สุด ได้แก่ ระบบการตรวจสอบความปลอดภัย ผลการวิเคราะห์โดยภาพรวม พบว่า ค่าดัชนีวัดความกลมกลืนมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานที่แสดงถึงความสอดคล้องของแบบจำลองและข้อมูลเชิงประจักษ์ที่มีมาตรฐานอยู่ในระดับดี ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์เส้นทางความสัมพันธ์รวม ความสัมพันธ์ทางตรง และความสัมพันธ์ทางอ้อม

ตัวแปรตาม	ความสัมพันธ์	ตัวแปรอิสระ			
		EVID	INNO	ICTE	SYST
INNO	DE	0.57	-	-	0.35
	IE	-	-	-	0.22
	TE	0.57	-	-	0.57
ICTE	DE	0.34	0.57	-	0.28
	IE	0.33	-	-	0.11
	TE	0.67	0.57	-	0.39
SYST	DE	0.24	0.22	0.35	0.13
	IE	0.36	0.20	-	-
	TE	0.60	0.42	0.35	0.13
STRA	DE	0.26	0.35	0.28	-
	IE	0.47	0.22	0.11	-
	TE	0.73	0.57	0.39	-
Chi-Square		Df=74	GFI=0.97	AGFI=0.94	RMR=0.036
=89.97		RMSEA=0.025	CFI=1.00	CN=388.37	

หมายเหตุ : DE=Direct Effects

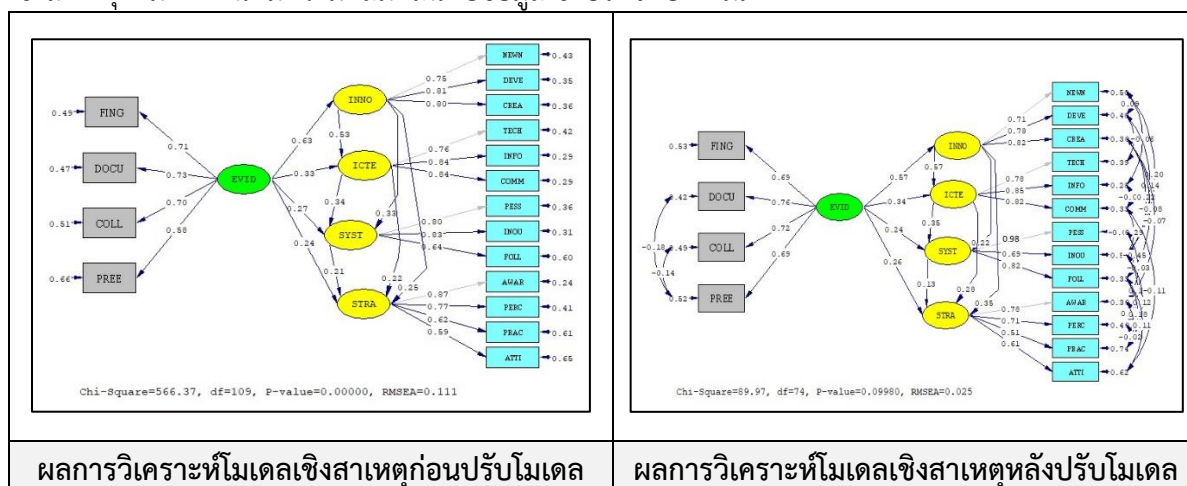
IE=Indirect Effects

TE=Total Effects

2.4 ผลการทดสอบความสอดคล้องของโมเดลเชิงสาเหตุ

การทดสอบความสอดคล้องของโมเดลเชิงสาเหตุ เป็นการทดสอบความสอดคล้องกลมกลืนกันระหว่างข้อมูลที่ได้จากการสังเกตกับตัวแบบความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยตั้งสมมติฐานไว้จากการทบทวนวรรณกรรม โดยการประเมินความพอเหมาะพอดีของการเข้าได้กับข้อมูล (Goodness-of-Fit Statistics) ด้วยดัชนีที่ใช้ตรวจสอบความกลมกลืน ผลการวิเคราะห์โมเดลเชิงสาเหตุ

ตามสมมติฐานก่อนปรับโมเดลและหลังปรับโมเดล พบว่า ก่อนปรับโมเดลเชิงสาเหตุยังไม่มี ความคล่องกับ ข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากค่า χ^2 เท่ากับ 885.84 ที่องศาอิสระ (df) เท่ากับ 164 โดยค่าไคสแควร์ สัมพัทธ์ (χ^2 / df) เท่ากับ 5.197 ซึ่งควรมีค่าน้อยกว่า 2 p-value เท่ากับ 0.000 ซึ่งควรมีค่ามากกว่า 0.05 ค่า GFI มีค่า 0.84 และค่า AGFI มีค่า 0.77 ซึ่งทั้ง 2 ดัชนีควรมีค่ามากกว่า 0.90 ค่า RMSEA มีค่า 0.094 และค่า RMR มีค่า 0.066 ซึ่งทั้ง 2 ดัชนีควรมีค่าน้อยกว่า 0.05 และค่า Critical N มีค่า 60.74 ซึ่งควรมีค่ามากกว่า 200 จึงแสดงให้เห็นว่า โมเดลเชิงตามสมมติฐาน (Hypothesis Model) ยังไม่มีความ กลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Model Non Fit) จึงส่งผลทำให้การประมาณค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพล ในโมเดล ยังไม่มีความน่าเชื่อถือเพียงพอที่จะนำไปใช้ได้จริง และหลังจากการปรับโมเดล พบว่าค่าสถิติของ โมเดลทุกค่าผ่านเกณฑ์มาตรฐานตามที่กำหนดไว้ทั้งหมด คือ χ^2 เท่ากับ 89.97 ที่องศาอิสระ (df) เท่ากับ 74 โดยค่าไค-สแควร์สัมพัทธ์ (χ^2/df) เท่ากับ 1.216 ซึ่งน้อยกว่า 2.00 ค่า p-value เท่ากับ 0.0998 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.05 ค่าCFI มีค่า 1.00 ค่า GFI มีค่า 0.97 และค่า AGFI มีค่า 0.94 ซึ่งทั้ง 3 ดัชนี มีค่ามากกว่า 0.90 ส่วนค่า RMR มีค่า 0.036 และค่า RMSEA มีค่า 0.025 ซึ่งทั้ง 2 ดัชนีมีค่าน้อยกว่า 0.05 และค่า Critical N มีค่า 388.37 ซึ่งมากกว่า 200 จึงแสดงให้เห็นว่าสามารถยอมรับโมเดลอิทธิพล เชิงสาเหตุตามที่กำหนดมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ตามภาพที่ 2

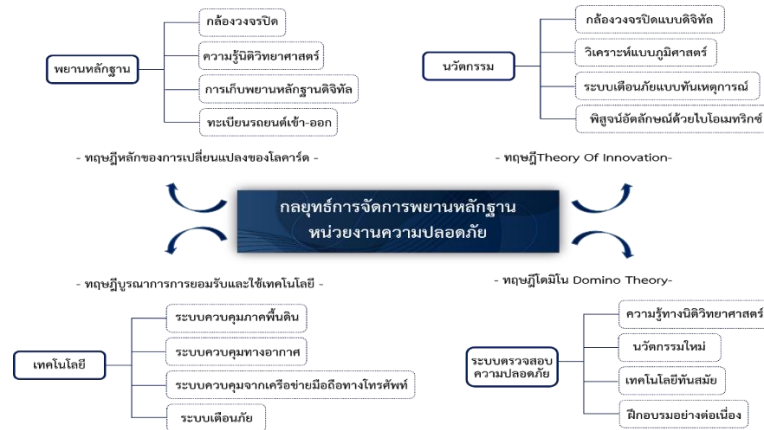

ภาพที่ 2 ผลการวิเคราะห์โมเดลเชิงสาเหตุตามสมมติฐานก่อนปรับโมเดลและหลังปรับโมเดล

2.5 การพัฒนารูปแบบกลยุทธ์ที่เกี่ยวข้องกับการรักษาความปลอดภัยของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย

จากผลการวิจัยเชิงคุณภาพ ที่ได้ทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งเป็นระดับผู้บริหารและ เป็นเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการรักษาความปลอดภัยของ กฟผ. สามารถสรุปได้ว่า การพัฒนารูปแบบกลยุทธ์ที่เกี่ยวข้องกับการรักษาความปลอดภัยของ กฟผ. นั้น ต้องประกอบไปด้วยทฤษฎี หลักของการเปลี่ยนแปลงของโลคาร์ด โดยพิจารณาจากพยานหลักฐานที่ได้นำเอาความรู้ด้านนิติวิทยาศาสตร์ มาใช้ในการเก็บรวบรวมพยานหลักฐานประเภทต่าง ๆ และนำนวัตกรรมที่ทันสมัยเช่น ระบบกล้องวงจรปิด การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นที่โดยใช้ระบบภูมิศาสตร์ การพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคล หรือการยืนยันตัวตนบุคคล ด้วยระบบไบโอเมทริกซ์ตามทฤษฎี theory of Innovation ทฤษฎีบูรณาการยอมรับและใช้เทคโนโลยี ที่นำระบบทางเทคโนโลยีต่าง ๆ มาเชื่อมโยงและรวบรวมข้อมูลที่ได้มาใช้อย่างมีประสิทธิภาพ และทฤษฎี

Domino เป็นระบบตรวจสอบความปลอดภัยที่ใช้ความรู้ทางนิติวิทยาศาสตร์นวัตกรรมใหม่เทคโนโลยีทันสมัย และสามารถนำข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้เก็บรวบรวมไว้อย่างเป็นระบบและสะดวกต่อการใช้งาน อีกทั้งบุคคลที่เกี่ยวข้องต้องได้รับการฝึกอบรมเพื่อให้กลยุทธ์นี้สามารถดำเนินการตามวัตถุประสงค์ วิสัยทัศน์ และพันธกิจที่วางไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 รูปแบบกลยุทธ์ที่เกี่ยวข้องกับการรักษาความปลอดภัยของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย

สรุปและอภิปรายผล

จากการวิจัย พบว่า 1) ความสัมพันธ์ของพยานหลักฐาน นวัตกรรม เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร และระบบการตรวจสอบความปลอดภัยส่งผลต่อกลยุทธ์ในการจัดการพยานหลักฐาน มีความสัมพันธ์ในระดับมาก และ 2) ตัวแปรที่มีอิทธิพล ได้แก่ ระบบตรวจสอบความปลอดภัย โดยการเข้าออกพื้นที่ ต้องมีการกำหนดกลยุทธ์รูปแบบใหม่ที่มีเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ไบโอเมตริกซ์ข้อมูลอัตลักษณ์บุคคล คือเทคโนโลยีสำหรับพิสูจน์ยืนยันตัวบุคคลที่ผสมผสานเทคโนโลยีทางด้านชีวภาพ และทางการแพทย์กับเทคโนโลยีทางคอมพิวเตอร์เข้าด้วยกัน โดยผลการวิเคราะห์ภาพโดยรวม พบว่า ค่าดัชนีวัดความกลมกลืนมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานที่แสดงถึงความสอดคล้องของแบบจำลอง และข้อมูลเชิงประจักษ์ที่มีมาตรฐานอยู่ในระดับดีมาก โดยสามารถอภิปรายผลได้ว่า ระดับความสัมพันธ์ของพยานหลักฐาน นวัตกรรม เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และระบบการตรวจสอบความปลอดภัยที่ส่งผลต่อกลยุทธ์ในการจัดการพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการรักษาความปลอดภัย พบว่า มีสอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงปริมาณที่พบว่า เอกสาร-ลายเซ็น การรักษาพยานหลักฐาน ลายนิ้วมือของแต่ละบุคคลและการเก็บพยานหลักฐาน มีระดับความสัมพันธ์อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ด้านนวัตกรรม พบว่า มีความสอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงปริมาณที่พบว่า ความใหม่ การพัฒนาและความคิดสร้างสรรค์ มีระดับความสัมพันธ์อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร พบว่า มีความสัมพันธ์กับผลการวิจัยเชิงปริมาณ พบว่า เทคโนโลยีการสื่อสาร และสารสนเทศ มีระดับความสัมพันธ์ในระดับเห็นด้วยมาก และด้านระบบการตรวจสอบความปลอดภัย พบว่า มีความสอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงปริมาณที่พบว่าความโปร่งใส การเข้า-ออกพื้นที่ การคัดกรองบุคคลและการติดตามตรวจสอบ มีระดับความสัมพันธ์อยู่ในระดับเห็นด้วยมากโดยเรื่องของนวัตกรรม มีความสอดคล้องกับทฤษฎีของ Clayton Christensen (Theory of Disruptive Innovation) โดยทฤษฎี Theory of Disruptive Innovation เป็นกระบวนการที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงอันสร้างความเติบโตให้กับ

องค์กรธุรกิจอย่างยั่งยืน โดยอาศัยการใช้นวัตกรรมและการสร้างความแตกต่างจากผู้นำไม่ว่าจะเป็นเรื่องเทคโนโลยี (Christensen & Raynor, 2003) และเรื่องของเทคโนโลยีสารสนเทศ มีความสอดคล้องกับหลักของทฤษฎีบูรณาการการยอมรับและการใช้เทคโนโลยี (Unified Theory of Acceptance and Use of Technology: UTAUT) โดย Venkatesh และคณะ ได้ทำการศึกษารวมตัวของทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับเทคโนโลยีหลัก (Venkatesh & Morris, 2003) เช่น ทฤษฎีการยอมรับเทคโนโลยีของผู้ใช้งานเป็นตัววัดความสำเร็จของการพัฒนาการใช้เทคโนโลยี (Technology Acceptance Model: TAM) เป็นต้น และจากผลการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า ต้องทบทวนกลยุทธ์การบริหารจัดการและพัฒนาปรับกลยุทธ์ให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น (Dror, Wertheim, Fraser-Mackenzie & Walajjys, 2012) ต้องมีการกำหนดกลยุทธ์ในเชิงรุกและในเชิงรับของนิติวิทยาศาสตร์เป็นเรื่องใหม่สำหรับพนักงานผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานความปลอดภัย ผูกอบรมทั้งความรู้ทางนิติวิทยาศาสตร์และซ่อมแผนการปฏิบัติหน้าที่อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอวิธีการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าอย่างมีสติ เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพตามนโยบายความปลอดภัย อาชีวอนามัยและสภาพแวดล้อมในการทำงานของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย การให้เสริมสร้างและการบูรณาการความเชื่อมโยงทางข้อมูล ได้แก่ พยานหลักฐาน นวัตกรรม เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และระบบการตรวจสอบความปลอดภัย และพัฒนารูปแบบกลยุทธ์ในการจัดการพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการรักษาความปลอดภัย ให้มีองค์ความรู้ทางนิติวิทยาศาสตร์ความเหมาะสมครบทุกมิติ (Gelb & Clark, 2013) ประกอบกับมุมมองและหลักการของนิติวิทยาศาสตร์เพื่อให้เกิดการกำหนดมาตรการรองรับการทำงานด้านรักษาความปลอดภัยที่เหมาะสมมีความสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันและอนาคต รวมถึงเป็นการยกระดับการทำงานด้านรักษาความปลอดภัยให้มีความทันสมัย และมีมาตรฐานการทำงานแบบสากล

ข้อเสนอแนะ

1) ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1.1) ประโยชน์ต่อพนักงานผู้ปฏิบัติงานหน่วยงานความปลอดภัย กล่าวคือ เป็นประโยชน์เรื่องการบริหารจัดการและการนำเอาความรู้ทางนิติวิทยาศาสตร์มาประยุกต์ใช้ในงานความปลอดภัย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน รวมถึงการปรับตัวให้เข้ากับการทำงานในยุคดิจิทัลกับเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ (Meuwly & Veldhuis, 2012) ที่เกิดขึ้นอยู่เสมอ

1.2) ประโยชน์ต่อองค์กรภาครัฐที่ให้ความสำคัญในเรื่องของกลยุทธ์การบริหารจัดการรักษาความปลอดภัย กล่าวคือ เป็นประโยชน์ในการพัฒนาแนวทางหรือโครงการด้านรักษาความปลอดภัยที่สำคัญในรูปแบบระบบงานเพื่อการบริหารจัดการระบบอย่างมีมาตรฐานเดียวกัน และการพัฒนาบุคลากรควรได้รับการส่งเสริมให้ได้รับการฝึกอบรมตามมาตรฐานของวิชาชีพ

1.3) ประโยชน์ต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมเพื่อเป็นองค์กรต้นแบบของความยั่งยืน กล่าวคือ เป็นประโยชน์ต่อสังคม (Mnookin et al., 2011) ที่จะสร้างความสัมพันธ์ต่อชุมชนรอบข้างให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาองค์กรต้นแบบในด้านพลังงานสีเขียวและสิ่งแวดล้อม เนื่องจากการลดการใช้กระดาษในองค์กรโดยนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในการปฏิบัติงาน

2) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1) ควรศึกษาด้านการบริหารจัดการพยานหลักฐานกับงานความปลอดภัยของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยจากเทคโนโลยีใหม่บนโลกดิจิทัล

- 2.2) ควรมีการพัฒนากระบวนการเกี่ยวข้องกับการนำเอานิติวิทยาศาสตร์มาใช้ในการปฏิบัติงานมากขึ้น
- 2.3) ควรจัดให้มีการพัฒนาโครงการอบรมให้ความรู้ด้านนิติวิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับงานในด้านรักษาความปลอดภัยภายในองค์กร

เอกสารอ้างอิง

- Barrett, D. (2013). **One surveillance camera for every 11 people in Britain, says CCTV survey**. Retrieved December 30, 2021. From <https://www.telegraph.co.uk/technology/10172298/One-surveillance-camera-for-every-11-people-in-Britain-says-CCTV-survey.html>.
- Best-Rowden, L., Han, H., Otto, C., Klare, B. & Jain, A. K. (2014). Unconstrained face recognition: identifying a person of interest from a media collection. **IEEE Transactions on Information Forensics and Security**. 9(12), 2144–2157. <http://doi.org/10.1109/tifs.2014.2359577>
- Choeiprathap, S. (1993). **Mass media and national development**. Bangkok: Chulalongkorn University. (In Thai).
- Christensen, C. M. & Raynor, M. (2003). **The innovator's solution: creating and sustaining successful growth**. Boston, Mass.: Harvard Business School Press.
- Dror, I. E., Wertheim, K., Fraser-Mackenzie, P. & Walajtys, J. (2012). The impact of human-technology cooperation and distributed cognition in forensic science: biasing effects of AFIS contextual information on human experts. **Journal of Forensic Sciences**. 57(2), 343–352. <http://doi.org/10.1111/j.1556-4029.2011.02013.x>
- Electricity Generating Authority of Thailand (2019). **Digitalization Roadmap**. Retrieved December 20, 2020. From <https://www.egat.co.th/egattoday/images/pr-egat/egatnews/EGATNEWS-62-03.pdf>. (In Thai).
- Engsomboon, S. (2008). **Introduction of Crime Scene Investigation**. Nakhon Pathom: Royal Police Cadet Academy. (In Thai).
- Fuller, J., (2015). **Locard's Exchange Principle – How stuff works**. Retrieved January 15, 2021. From <http://science.howstuffworks.com/locards-exchange-principle2.html>.
- Gelb, A. & Clark, J. (2013). **Identification for development: the biometrics revolution. Technical report**. Washington, DC: Center for Global Development.
- Inman, K. & Rudine, N. (2002). The Origin of evidence. **Forensic Science International** 126(1). 11-16. [https://doi.org/10.1016/S0379-0738\(02\)00031-2](https://doi.org/10.1016/S0379-0738(02)00031-2).
- Jasmine Telecom Systems PCL. (2020). **Security System**. Retrieved January 15, 2021. From <http://www.jts.co.th/th/component/content/56.html>.
- Kechonnan, N. (2002). **Human Resource Management**. Bangkok: SE-Eduaction. (In Thai).

- Manocharoen, K. & Jarintho, K. (2012). Strategic management of EGAT: a case study of bangpakong power plant. **RMUTT Global Business and Economics Review**. 7(2). 97-108. (In Thai).
- Meuwly, D. & Veldhuis, R. (2012). Forensic biometrics: from two communities to one discipline. **Proceedings of the International Conference of Biometrics Special Interest Group (BIOSIG)**, Vol 2. September 6–7, 2012. Germany. (In Thai).
- Mnookin, J. L., et.al. (2011). The need for a research culture in the forensic sciences. **SSRN Electronic Journal**. 58(3), 725–779. <http://doi.org/10.2139/ssrn.1755722>.
- Neumann, C., Evett, I. W. & Skerrett, J. (2012). Quantifying the weight of evidence from a forensic fingerprint comparison: a new paradigm. **Journal of the Royal Statistical Society**, 175(2), 371–415. <https://doi.org/10.1111/j.1467-985X.2011.01027>.
- Pakdeethanakul, C. (2016). **Explanation of law of Evidence**. Bangkok: Institute of Legal Education Thai Bar Association. (In Thai).
- Phromsri, C., Chaikusin, S. & Kaeochueaknang, W. (2017). **Development of Security Measures Assessment for Private Organization**. Bangkok: Rajamangala University of Technology Phra Nakhon. (In Thai).
- Rabieboat, K. (2015). **Strategic Management of Security Businesses Conforming to the Security Business Act**. Master of Business Administration. Rajamangala University of Technology Thanyaburi, Pathumthani. (In Thai).
- Saengkaeo, P. (2013). **Developing a Competency-Based Performance Assessment Model for Employee Development in Security Business**. Philosophy of Business Administration. King Mongkut's University of Technology North Bangkok, Bangkok. (In Thai).
- Venkatesh, V., Morris, M. G., Davis, F. D., & Davis, G. B. (2003). User Acceptance of Information Technology : Toward a Unified View. **Management Information Systems Quarterly**. 27(3), 425-478. <https://doi.org/10.2307/30036540>.
- White, J. H. et al., (2011). The utilization of forensic science and criminal profiling for capturing serial killers. **Forensic Science International**. 209(1-3), 160-165. <https://doi.org/10.1016/j.forsciint.2011.01.022>.

ประวัติผู้เขียน

คำนำหน้า ชื่อ-สกุล	นางสาวอาณดา วณิชทักษ์*
ตำแหน่ง/สถานะ	นักศึกษาปริญญาเอก
ที่อยู่หน่วยงาน/สังกัด	สาขาวิชานิติวิทยาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา เลขที่ 1 ถนนอุทองนอก แขวงดุสิต เขตดุสิต กทม. 10300
ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์	530883@egat.co.th
คำนำหน้า ชื่อ-สกุล	ดร.นิช วงศ์ส่องจำ
ตำแหน่ง/สถานะ	หัวหน้าสาขาวิชานิติวิทยาศาสตร์
ที่อยู่หน่วยงาน/สังกัด	คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา เลขที่ 1 ถนนอุทองนอก แขวงดุสิต เขตดุสิต กทม. 10300
ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์	nich.wo@ssru.ac.th
คำนำหน้า ชื่อ-สกุล	รองศาสตราจารย์พิเศษ พลตำรวจโท ดร.ณรงค์ กุลนิเทศ
ตำแหน่ง/สถานะ	ประธานหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต และวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชานิติวิทยาศาสตร์
ที่อยู่หน่วยงาน/สังกัด	บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา เลขที่ 1 ถนนอุทองนอก แขวงดุสิต เขตดุสิต กทม. 10300
ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์	narong.ku@ssru.ac.th
คำนำหน้า ชื่อ-สกุล	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วัลย์พร ผ่อนผัน
ตำแหน่ง/สถานะ	หัวหน้าสาขาวิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม
ที่อยู่หน่วยงาน/สังกัด	คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา เลขที่ 1 ถนนอุทองนอก แขวงดุสิต เขตดุสิต กทม. 10300
ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์	walaiporn.ph@ssru.ac.th

* ผู้ประพันธ์บรรณกิจ (Corresponding Author)

การใช้พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์จากคำพิพากษาฎีกาในการพิจารณาความผิด เกี่ยวกับการปลอมและการแปลง : ความผิดเกี่ยวกับเงินตราและเอกสาร The Use of Forensic Evidences from Supreme Court Judgements to Determine Fault about Forgery and Conversion : Conflicts on Money and Documents

สรัญญา อัทธยานพวงศ์

คณะนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

Sarunya Attayanupong

Faculty of Forensic Science, Royal Police Cadet Academy

Received May 19, 2022 | Revised December 08, 2022 | Accepted December 31, 2022

บทความวิจัย (Research Article)

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและรวบรวมคดีอาญาในหมวดความผิดที่เกี่ยวกับเงินตราและเอกสารที่ได้นำหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์มาใช้ในการพิพากษา เพื่อวิเคราะห์กรณีคดีที่ศาลฎีกาพิจารณาพิพากษาถึงที่สุดแล้วและเป็นคดีที่ประสบความสำเร็จในการนำความรู้ด้านนิติวิทยาศาสตร์มาใช้ในการพิจารณาพิสูจน์ข้อเท็จจริงของคดี และสามารถนำผู้กระทำผิดมาลงโทษได้ตามกฎหมาย และเพื่อศึกษาแนวทางของศาลฎีกาในการวิเคราะห์และชี้แจงน้ำหนักความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ที่ใช้ในแต่ละคดีของความผิดที่เกี่ยวข้องกับเงินตราและเอกสาร ผลจากการวิจัยพบว่าสามารถแบ่งแนวทางการพิจารณาพิพากษาโดยศาลออกเป็นสองกรณี ได้แก่ กรณีที่หนึ่งศาลฎีกาไม่ได้ระบุรายละเอียดของผลการตรวจพิสูจน์ทางนิติวิทยาศาสตร์ในคำพิพากษาเหล่านั้น เนื่องจากศาลฎีกาพิจารณาพิพากษาตามผลการตรวจพิสูจน์แต่เดิมที่ฝ่ายโจทก์นำเข้าสู่การพิจารณาให้ชัดเจน แล้วลงความเห็นว่างเงินตราในข้อพิพาทนั้นมีจุดสังเกตที่ทำให้รู้ว่าแตกต่างจากเงินตราที่เป็นของจริง หรือเอกสารที่พิพาทนั้นปรากฏร่องรอยของการแก้ไขรายละเอียดชัดเจน ใช้วิธีพิจารณาพยานหลักฐานด้วยตาเปล่าก็สามารถพิสูจน์ข้อเท็จจริงได้ และกรณีที่สองศาลฎีกาอธิบายรายละเอียดผลการตรวจพิสูจน์ทางนิติวิทยาศาสตร์ในคำพิพากษาเหล่านั้นโดยชัดเจน เนื่องจากคู่ความใช้วิธีการทางนิติวิทยาศาสตร์เข้ามาช่วยในการพิสูจน์พยานหลักฐานและข้อเท็จจริงในคดีจนปราศจากข้อสงสัยและสามารถนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษได้อย่างถูกต้อง เพียงธรรม

คำสำคัญ: คำพิพากษาฎีกา, เงินตรา, เอกสาร

Abstract

The objectives of this research are to study and collect criminal cases in the category of offenses related to money and documents that has used forensic evidences in the trial. To analyze cases that the Supreme Court has finally adjudged and succeeded in applying forensic science knowledges to prove the facts of the cases and can bring the offenders to be punished according to the law. To study the guidelines of the Supreme Court in order to analyze and weigh the credibility of forensic evidences used in each crime case that related to money and documents. The results of this research revealed that we can divided into two cases as follows case one the Supreme Court did not explain the results of the forensic investigations in these judgments. Because the Supreme Court considers the results of original examinations that the accusers brought into the court hearings. Then concluded that the money in that dispute was markedly different from the real money or the documents in that dispute showed obvious signs of amendment and considering them with naked eyes can prove all facts. And case two the Supreme Court clearly explained all results of the forensic investigations in these judgments. It showed that the litigants use forensic methods to prove the facts beyond doubt and can bring the offenders to the precise judgement.

Keywords: Supreme Court Sentences, Money, Documents

บทนำ

ในปัจจุบันนี้ มีคดีอาญาที่เกี่ยวข้องกับการปลอมและการแปลงเงินตราและเอกสารเกิดขึ้นอย่างแพร่หลาย เนื่องจากผู้กระทำความผิดมีเทคนิควิธีที่พัฒนาก้าวหน้าไปไกล อีกทั้งยังมีอุปกรณ์ที่ช่วยในการปลอมและการแปลงเงินตราหรือเอกสารนั้นสะดวก รวดเร็ว และใกล้เคียงกับของจริงมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้ประชาชนทั่วไปไม่สามารถแยกแยะได้โดยการสังเกตด้วยตาเปล่าหรือเพียงแค่สัมผัสเงินตราหรือเอกสารที่เป็นปัญหาเท่านั้น ดังนั้นพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์จึงจำเป็นอย่างมากต่อการนำมาประกอบการใช้พิจารณาและพิพากษาในชั้นศาล เพื่อค้นหาข้อเท็จจริงในคดีและเป็นประโยชน์ต่อการพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหาหรือจำเลย อันจะนำไปสู่การนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ เพราะพยานหลักฐานประเภทนี้มีความน่าเชื่อถือและมีน้ำหนักมากต่อการพิจารณาพิพากษาคดีในชั้นศาล เนื่องจากเป็นพยานหลักฐานที่เปลี่ยนแปลงข้อเท็จจริงได้ยาก ข้อเท็จจริงที่จะได้มานั้นต้องผ่านกระบวนการตรวจพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์หลากหลายแขนงด้วยขั้นตอนและวิธีการที่มีมาตรฐานและเทคโนโลยีที่ทันสมัย เพื่อให้ได้ข้อสรุปและการแปลผลที่สามารถนำไปใช้ในกระบวนการยุติธรรมได้ พยานหลักฐานที่เกิดขึ้นด้วยการวิเคราะห์ตามหลักการและทฤษฎีทางนิติวิทยาศาสตร์จึงมีความน่าเชื่อถือ ถูกต้อง และแม่นยำค่อนข้างมาก ทำให้การนำพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์มาใช้ในกระบวนการยุติธรรมเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางในปัจจุบัน และมีแนวโน้มที่จะนำไปใช้ในกระบวนการยุติธรรมมากขึ้นในอนาคต

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีจุดประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์คุณลักษณะของศาลฎีกาในการพิจารณาพิพากษาความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์จากรายงานของผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งนำมาใช้ประกอบการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาความผิดเกี่ยวกับการปลอมและการแปลงเงินตราและเอกสาร เพื่อให้ทราบแนวทางในการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลในที่สุด

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษาและรวบรวมคดีอาญาของศาลฎีกาในหมวดความผิดที่เกี่ยวกับเงินตราและเอกสารที่ได้ นำพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์มาใช้ในการพิจารณาพิพากษาคดี
- 2) เพื่อวิเคราะห์กรณีคดีที่ศาลฎีกาพิจารณาพิพากษาถึงที่สุดแล้วและเป็นคดีที่ประสบความสำเร็จ ในการนำความรู้ด้านนิติวิทยาศาสตร์มาใช้ในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงของคดี และสามารถนำผู้กระทำผิด มาลงโทษได้ตามกฎหมาย
- 3) เพื่อศึกษาแนวทางของศาลฎีกาในการวิเคราะห์และชี้แนะนักความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐาน ทางนิติวิทยาศาสตร์ที่ใช้ในแต่ละคดีความผิดที่เกี่ยวข้องกับเงินตราและเอกสาร

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ทบทวนวรรณกรรม

1. ทฤษฎีเกี่ยวกับวัตถุพยาน ประเภทเอกสาร และการตรวจพิสูจน์ (Siripan, 2003 as cited in Suwanmut, 2013)

1) เอกสารและเอกสารปัญหา

ความหมายถึงเอกสารตามสามัญสำนึกกว้าง ๆ คือ วัตถุใด ๆ ที่ปรากฏเครื่องหมายสัญลักษณ์ หรือตัวอักษร ซึ่งแสดงความหมายหรือข้อมูลข่าวสารไปสู่มนุษย์ อาจประทับบนกระดาษโดยใช้เครื่องพิมพ์ เครื่องพิมพ์ดีด หรือเขียนด้วยมือโดยใช้ดินสอหรือปากกาและหมึก นอกจากนี้ยังมีลักษณะอื่น ๆ อีก เช่น

ข้อความแสดงความประสงค์ไว้บนแผ่นไม้ก็เคยได้รับการเสนอว่าเป็นพินัยกรรม สร้างรูปสัญลักษณ์ด้วยสีบนกำแพง ตัวอักษรสักบนสลักหินหรือศิลาจารึก รวมทั้งเอกสารในลักษณะอื่น ๆ ที่สร้างขึ้นจากวัสดุที่ต่างกันไป ซึ่งมนุษย์ใช้บันทึกและถ่ายทอดพฤติกรรมและความคิดอันหลากหลาย

อย่างไรก็ตาม ในประมวลกฎหมายอาญาของไทยนั้นได้ระบุความหมายของคำว่า “เอกสาร” ไว้คือ เอกสารหมายความว่า กระดาษหรือวัตถุอื่นใดซึ่งทำให้ปรากฏความหมายด้วยตัวเลข ผัง หรือแผนแบบอย่างอื่น จะเป็นโดยวิธีพิมพ์ ถ่ายภาพ หรือวิธีอื่นอันเป็นหลักฐานแห่งความหมายนั้น

ในท่ามกลางเอกสารอันหลากหลายนั้น ยังมีเอกสารประเภทหนึ่งซึ่งนับวันจะยังมีปริมาณที่เพิ่มมากขึ้นตามความซับซ้อนของสังคมและจำนวนประชากรที่เพิ่มมากขึ้น เอกสารประเภทนี้เราเรียกว่า “เอกสารปัญหา” หรือ “เอกสารพิพาท” ซึ่งความหมายก็คือ เอกสารที่ถูกสงสัยว่าจะมีการปลอมแปลงหรือเอกสารที่ความเป็นมายังมีข้อโต้แย้งกันอยู่

2) เอกสารตัวอย่าง

การตรวจพิสูจน์เอกสารนั้น บางจุดประสงค์สามารถพิสูจน์จากเอกสารปัญหาได้โดยตรงเลย หากแต่สำหรับบางจุดประสงค์จะต้องตรวจเปรียบเทียบเอกสารปัญหากับเอกสารตัวอย่างที่ทราบแหล่งที่มาด้วย ซึ่งเอกสารตัวอย่างนี้จะต้องคัดเลือกและจัดเตรียมอย่างเหมาะสม คือต้องประทับและเป็นตัวแทนของเอกสารที่แท้จริงได้ ทั้งลักษณะ วัสดุ และแหล่งที่มา

3) ลายมือเขียน ลายมือชื่อหรือลายเซ็น

ความหมาย “ลายมือเขียน” คือ การเขียนเครื่องหมายหรืออักษรใด ๆ ที่สามารถเข้าใจความหมายได้ “ลายมือชื่อ” หรือเรียกอีกอย่างว่า “ลายเซ็น” หมายรวมถึง ลายพิมพ์นิ้วมือและเครื่องหมายซึ่งบุคคลลงไว้แทนลายมือชื่อของตน ไม่ว่าจะอ่านออกหรือไม่ก็ตาม

4) ผู้ตรวจพิสูจน์เอกสาร

จากปัญหาที่มีเอกสารปัญหาเกิดขึ้นมากมาย แน่แน่นอนว่าจะต้องมีการตรวจพิสูจน์ค้นหาความจริงหรือความเป็นมาของเอกสารปัญหาเหล่านั้น จึงทำให้เกิดผู้ที่ทำการตรวจพิสูจน์ดังกล่าวขึ้น กลุ่มบุคคลดังกล่าวจะทำการศึกษาข้อมูลแง่มุมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเอกสารปัญหาอย่างลึกซึ้งในทุกแง่มุมจนมีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านในการตรวจพิสูจน์ และไม่เพียงแต่ต้องมีความรู้ด้านการตรวจลายมือแต่ยังต้องสามารถตรวจพิสูจน์เอกสารสิ่งพิมพ์ชนิดต่าง ๆ และสามารถตรวจได้ว่าเอกสารชนิดนั้นเป็นเอกสารจริงหรือเอกสารปลอมหรือมีการปลอมแปลงส่วนหนึ่งส่วนใดหรือปลอมแปลงทั้งหมด รวมทั้งสามารถวิเคราะห์หมึก กระดาษ และวัสดุอื่น ๆ ได้ อีกทั้งยังต้องสามารถอ่านข้อความที่ถูกกลบฝังแก้ไขได้ด้วย ฉะนั้นผู้ตรวจพิสูจน์เอกสารจึงเป็นมากกว่าช่างเทคนิค เพราะโดยพื้นฐานแล้วจะต้องเป็นนักวิทยาศาสตร์ที่สามารถประยุกต์ใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์มาใช้แก้ปัญหาแต่ละปัญหา และการที่จะนำไปสู่เป้าหมายดังกล่าวนี้ผู้ตรวจพิสูจน์จำเป็นจะต้องมีความแม่นยำ และปราศจากความลำเอียงใด ๆ ทั้งสิ้น

5) การตรวจพิสูจน์เอกสาร

ผู้ชำนาญการตรวจพิสูจน์เอกสารแตกต่างจากบุคคลทั่วไปที่พยายามจะตัดสินข้อเท็จจริงด้วยตนเอง บุคคลโดยทั่วไปหากจะตรวจพิสูจน์เกี่ยวกับเอกสารก็จะมองเพียงเนื้อหาในส่วนหยาบ ๆ ที่สามารถมองเห็นได้เท่านั้น แตกต่างกับผู้ชำนาญการตรวจพิสูจน์เอกสารที่จะต้องมุ่งเน้นการตรวจไปจนถึงรายละเอียด ตลอดจนได้รับการฝึกฝนเป็นพิเศษเกี่ยวกับการรู้จำและประเมินส่วนประกอบต่าง ๆ ของการตรวจพิสูจน์ จนกว่าจะได้ศึกษาในทุกรายละเอียดที่อาจเกี่ยวกับปัญหา

2. หลักการเบื้องต้นในการตรวจสอบลายมือชื่อหรือลายเซ็น (Thairath Online, 2015)
มีทั้งหมด 2 ประเภท คือ

1) นำลายมือเขียนชื่อหรือลายเซ็นหรือลายมือชื่อที่เคยเขียนไว้ มาเทียบเคียงกับลายเซ็นที่ส่งไปตรวจสอบ ซึ่งลายเซ็นหรือลายมือชื่อที่เคยเขียนอาจเป็นการเขียนในช่วงปีเดียวกับที่เกิดเหตุการณ์ การปลอมแปลงหรือก่อนหน้าปีดังกล่าวก็ได้ แต่ทั้งนี้ หากเป็นปีใกล้เคียงหรือระยะเวลาใกล้เคียงกัน ก็จะ สามารถตรวจพิสูจน์ได้ดีกว่า

2) หากในกรณีที่เจ้าของลายเซ็นยังไม่เสียชีวิต ต้องนำตัวมาพิสูจน์ด้วยการเขียนลายมือชื่อหรือลายเซ็น ประมาณ 5 หน้ากระดาษต่อหน้าเจ้าหน้าที่หรือต่อหน้าศาล เพื่อเป็นการพิสูจน์ลักษณะของการเขียน ซึ่งการพิสูจน์ลายเซ็นทั้งสองลักษณะนั้นมีทั้งข้อดีและข้อเสีย ในกรณีที่เป็นหลักฐานประเภทที่เคยเขียนไว้ ข้อดีคือจะทำให้มั่นใจได้ว่าเป็นลายมือที่เขียนขึ้นโดยปกติธรรมดา เพราะเขียนขึ้นก่อนเกิดเหตุ ไม่มีการดัดแปลง แต่มีข้อเสียคือบางคนอาจไม่ค่อยได้เขียนบ่อย เช่น เกษตรกร ที่จะไม่ค่อยมีตัวอย่างประเภทนี้ หรือหากมีก็อาจไม่ใช่ประเภทเดียวกัน เช่น หลักฐานที่เคยเขียนเป็นลายเซ็น แต่ที่ปลอมแปลงกลับเป็นลายมือเขียน ส่วนประเภทที่สอง มีข้อดีคือการเขียนต่อหน้าจะสามารถให้เขียนตามลายมือหรือลายเซ็นที่ปรากฏได้เลยทันที แต่ข้อเสียคือการเขียนนี้จะเป็นการเขียนหลังเกิดเหตุ อาจมีการแก้งเขียนหรือจงใจดัดแปลงเกิดขึ้นได้

ด้วยหลักฐานทั้งสองรูปแบบยังคงมีข้อเสียในการตรวจพิสูจน์ จึงจำเป็นต้องการหลักฐานทั้งสองประเภทเพื่อสะดวกต่อเจ้าหน้าที่ ที่จะสามารถดูได้ว่าลายมือมีความปกติหรืออยู่ในระยะเวลาการเขียนใกล้เคียงกันหรือไม่ แต่หากเป็นหลักฐานที่ลักษณะต่างหากก็จะทำให้การตรวจสอบเป็นไปได้ยากมากขึ้น

การเซ็นชื่อหรือเขียนหนังสือมาก ๆ ในคราวเดียวกันจะทำให้เกิดความผิดพลาดน้อยกว่าการเซ็นชื่อหรือเขียนหนังสือไว้คนละวัน หรือห่างกันหลาย ๆ วันได้ ตัวอย่างลายมือชื่อหรือลายเซ็นแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1) ประเภทที่เขียนขึ้นใหม่ เช่น ให้ผู้ต้องหาหรือผู้ต้องสงสัย โจทก์หรือจำเลย เขียนขึ้นต่อหน้าศาลหรือพนักงานสอบสวน (Request Standards)

2) ประเภทที่เคยเขียนไว้เดิมก่อนเกิดเหตุ เช่น ลายมือชื่อหรือลายเซ็นที่ผู้ต้องหาหรือผู้ต้องสงสัย โจทก์หรือจำเลย ได้เคยเขียนหรือเซ็นชื่อไว้ในเอกสารต่าง ๆ ก่อนเกิดเหตุ (Incidental Standards) เช่น ลายมือในสมุดบันทึก จดหมาย คำขอทำบัตรประชาชน บัญชีทะเบียนสมรส คำขอเปิดบัญชีจากธนาคาร เป็นต้น

3. ขอบเขตและประเภทของการตรวจพิสูจน์เอกสาร

การตรวจพิสูจน์เอกสารมีประโยชน์ต่อการสืบสวนสอบสวนอย่างกว้างขวาง การตรวจลายมือเขียนลายมือชื่อหรือตัวอักษรพิมพ์ดีดและการตรวจสอบหาการปลอมแปลง เป็นการตรวจพิสูจน์เอกสารโดยทั่วไป แต่ก็ยังไม่สามารถกล่าวได้ว่าการตรวจสอบเหล่านี้จะครอบคลุมงานทั้งหมดเกี่ยวกับเอกสารปัญหาในทุก ๆ กรณี

สำหรับปัญหาทั้งหมดเกี่ยวกับเอกสารดังกล่าวมาในข้างต้นแล้วนั้น แบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่ม คือ

1) การตรวจพิสูจน์ประเภทที่ต้องมีเอกสารตัวอย่างหรือตัวอย่างอ้างอิงอยู่แล้ว

- เอกสารที่ถูกขูด ลบ ลบล้าง แก้ไข ตัวอักษรหรือข้อความเดิม

เอกสารที่ปลอมด้วยวิธีนี้อาจสังเกตร่องรอยของการปลอมจากรอยคราบ รอยขีดกระดาก หรืออาจเห็นว่าเนื้อกระดาษตรงส่วนที่ขูดลบบางลงกว่ากระดาษส่วนอื่น ๆ เมื่อนำมาส่องดูกับแสงสว่าง อย่างไรก็ตามการตรวจพิสูจน์โดยละเอียดจะต้องอาศัยเครื่องมือทางวิทยาศาสตร์เข้ามาช่วย เช่น กล้องจุลทรรศน์ หรือแสงอินฟราเรด เป็นต้น

- การป้ายทับด้วยหมึกหรือน้ำยาลบคำผิด

จุดประสงค์ของการปลอมโดยวิธีนี้คือ ทำให้ไม่สามารถอ่านข้อความเดิมว่าเป็นอะไร แต่ในกรณีนี้สามารถอ่านข้อความเดิมได้ คือ กรณีของการป้ายทับด้วยหมึกจะตรวจอ่านด้วยแสงอินฟราเรดหรืออุลตราไวโอเลต ส่วนกรณีน้ำยาลบคำผิดจะตรวจสอบโดยน้ำยาเคมี

- การต่อเติมเขียนแทรก

การต่อเติมตัวอักษรหรือข้อความ เช่น ล ต่อเติม เป็น ส หรือ เขียนข้อความเพิ่มเติมลงไป เอกสารนั้นมักจะสังเกตได้ง่ายถ้าสีของหมึกเดิมกับหมึกที่เติมลงไปมีสีต่างกัน แต่ถึงแม้ว่าจะเห็นสีของหมึกดูเหมือนกันก็ตาม หากเห็นร่องรอยพิรุณอย่างอื่น เช่น ตัวหนังสือหรือข้อความมีขนาดหรือแบบผิดไปจากข้อความในส่วนอื่นของเอกสาร หรือมีการเขียนทับ ให้สงสัยไว้ก่อนว่าเอกสารนั้นอาจจะมีการต่อเติมข้อความด้วย

- การตรวจการเขียนก่อน – หลัง

ในกรณีที่ลายเส้นของหมึกของข้อความสองข้อความหรือข้อสองข้อมีการตัดกัน ก็สามารถตรวจได้ว่าข้อความใดเขียนขึ้นก่อนหรือหลัง โดยการตรวจดูด้วยกล้องจุลทรรศน์ว่าเส้นใดมีการกระจายออกของหมึก ซึ่งเทคนิคเดียวกันนี้ยังใช้กับกรณีตรวจการเขียนที่มีลายเส้นตัดกับรอยพับของกระดาษว่าเขียนก่อนพับหรือพับก่อนเขียน

- การตรวจธนบัตรและเหรียญกษาปณ์ (Bank of Thailand, 2012)

ธนบัตรต่างประเทศที่พบบ่อยที่สุดและมักมีปัญหาการปลอมแปลงอยู่บ่อย ๆ คือ ธนบัตรประเทศสหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะอย่างยิ่งธนบัตรชนิดราคา 100 ดอลลาร์ เนื่องจากเป็นธนบัตรที่มีราคาสูง

การที่ยังมีผู้ผลิตหรือผู้พยายามนำธนบัตรปลอมมาใช้ ส่วนหนึ่งเกิดจากผู้ใช้ธนบัตรมักไม่สังเกต หรือไม่ทราบวิธีสังเกตธนบัตรที่ถูกต้อง ดังนั้น วิธีป้องกันธนบัตรปลอมที่ให้ผลดีที่สุด ก็คือการกระตุ้นเตือนให้ประชาชนสังเกต พร้อมกับให้ความรู้ในการสังเกตธนบัตรซึ่งนอกจากจะช่วยป้องกันมิให้ตกเป็นเหยื่อของธนบัตรปลอมแล้ว ยังมีส่วนช่วยยับยั้งการแพร่กระจายของธนบัตรปลอมอย่างมีประสิทธิภาพอีกด้วย

การตรวจธนบัตรที่สงสัยว่าปลอม โดยปกติจะต้องตรวจเปรียบเทียบกับตัวอย่างธนบัตรที่แท้จริงและมีราคาเดียวกัน โดยเปรียบเทียบอย่างละเอียดด้วยกล้องจุลทรรศน์และแสงอุลตราไวโอเลต ทั้งลักษณะของเทคนิคการพิมพ์และสัญลักษณ์พิเศษต่าง ๆ ว่าถูกต้องตรงกันหรือไม่

ส่วนเหรียญกษาปณ์ รวมทั้งเหรียญอื่น ๆ ซึ่งผลิตโดยใช้แม่พิมพ์นั้น จะทำการตรวจด้วยการเปรียบเทียบกับตัวอย่างที่แท้จริงเช่นกัน ซึ่งเปรียบเทียบได้ทั้งเหรียญกับเหรียญ หรือเหรียญกับแม่พิมพ์ เพื่อดูลักษณะของความคมชัดและตำหนิต่าง ๆ

2) การตรวจพิสูจน์ที่ต้องเปรียบเทียบกับตัวอย่างเฉพาะราย

- การตรวจพิสูจน์ลายมือข้อความ ลายมือชื่อ (ลายเซ็น) การปลอมแปลงเอกสารลายมือลายเซ็น (Forgery) แบ่งออกเป็นหลักใหญ่อยู่ 5 ประเภทคือ

1. การปลอมโดยวิธีเลียนแบบ (Simulation)
2. การปลอมโดยวิธีลากทาบแบบ (Tracing)

3. การถูกจับมือให้เขียน (GuideHand)

4. การเขียนขึ้นเองโดยไม่มีตัวอย่าง (Free-Hand)

5. การเขียนขึ้นโดยบุคคลหลายบุคคล (Joint Writers) หลักของการตรวจสอบลายมือเขียนข้อความและลายมือชื่อ ก็คือการศึกษาคุณสมบัติของการเขียนและรูปลักษณะของตัวอักษรของลายมือชื่อเขียนข้อความหรือลายมือชื่อที่เป็นปัญหาและตัวอย่างโดยละเอียด แล้วนำมาเปรียบเทียบกัน ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทตามวิธีการที่ได้มา ดังนี้

5.1) ตัวอย่างลายมือที่เคยเขียนไว้เดิมก่อนเกิดเหตุ คือตัวอย่างลายมือ ที่เจ้าของลายมือเขียนไว้ในเอกสารใด ๆ ก่อนที่จะเกิดปัญหานั้น ข้อดีของตัวอย่างลายมือชนิดนี้คือ จะได้ลายมือที่เป็นลายมือปกติของเจ้าของลายมือและระยะเวลาของการเขียนอาจใกล้เคียงกับลายนิ้วมือในเอกสารปัญหามากกว่า ส่วนข้อเสียคือถ้าเป็นตัวอย่างลายมือเขียนข้อความ ข้อความและตัวอักษรในตัวอย่างอาจจะไม่ตรงกับข้อความในเอกสารปัญหาที่จะตรวจเปรียบเทียบ ส่งผลให้การตรวจพิสูจน์ทำได้ยากและใช้เวลามากขึ้น

5.2) ตัวอย่างลายมือที่เขียนขึ้นใหม่ ในทางปฏิบัตินั้นการจัดเตรียมตัวอย่างประเภทนี้ปกติจะให้เจ้าของลายมือเขียนต่อหน้าพนักงานสอบสวนหรือเจ้าหน้าที่ โดยให้เขียนลงในกระดาษเปล่า

- การตรวจเอกสารทางเคมีและฟิสิกส์

กรรมวิธีในการตรวจพิสูจน์นี้ จะต้องตัดเจาะเอกสารโดยทำให้บางส่วนของตัวอักษรและเอกสารเกิดการเลอะเลือนและชำรุด เนื่องจากจะต้องเจาะเอกสารตรงบริเวณที่พิสูจน์ชนิดของหมึก แต่สร้างความเสียหายเล็กน้อยเท่านั้น ดังนั้น หากพนักงานสอบสวนต้องการทราบว่าเป็นหมึกชนิดเดียวกันหรือไม่ และเขียนจากปากกาตัวเดียวกันหรือไม่ ก็ต้องระบุให้ชัดเจน

- การตรวจเกี่ยวกับการพิมพ์

เอกสารต่าง ๆ ที่ผลิตขึ้นจากกระบวนการพิมพ์ ทั้งเอกสารราชการและเอกสารทั่วไปหรือเครื่องหมายการค้า เช่น โฉนดที่ดิน เช็กเดินทาง ฉลากสินค้า เป็นต้น เมื่อดูลักษณะทั่วไปโดยผ่าน ๆ อาจจะคล้ายกัน แต่เมื่อนำมาเปรียบเทียบกันโดยละเอียดด้วยกล้องจุลทรรศน์แล้วจะเห็นความแตกต่างของเอกสารที่พิมพ์เลียนแบบกันโดยมีแม่พิมพ์คนละอันได้

- เครื่องมือวิทยาศาสตร์ที่ใช้ในการตรวจพิสูจน์เอกสาร (Temhiwong, 2017)

1. เครื่อง ESDA (Electrostatic Data Analyzer)

การอ่านข้อความที่เกิดจากรอยกดบนเอกสาร (Indented Writing) สามารถทำได้โดยใช้เครื่องมือ ESDA ดังกล่าว การเขียนข้อความด้วยปากกาหรือดินสอซึ่งเป็นวัสดุที่มีปลายแหลม รอยกดจะเกิดขึ้นบนกระดาษแผ่นที่อยู่ถัดลงไปจากกระดาษแผ่นที่เขียนข้อความด้วยปากกาหรือดินสอนั้นและจะเกิดขึ้นบนแผ่นที่อยู่รองลงไปอีกหลาย ๆ แผ่น ขึ้นอยู่กับความหนักเบาของการเขียน

ข้อความรอยกดนี้มีประโยชน์อย่างยิ่งในการสืบสวนสอบสวน เช่น ในกรณีที่มีคนร้ายคุ้ยกันทางโทรศัพท์นัดแนะกันในเรื่องที่จะไปก่ออาชญากรรม และได้จดข้อความสถานที่ต่าง ๆ ลงบนสมุดฉีกใกล้ ๆ โทรศัพท์ เมื่อคนร้ายฉีกเอากระดาษแผ่นที่เขียนไปแล้วก็จะไม่ระแวงว่ากระดาษแผ่นที่อยู่ถัดลงไปจะมีข้อความเช่นเดียวกับที่ตนเขียนไว้ และเมื่อนำกระดาษดังกล่าวนี้ไปทำกรรมวิธีทางเคมีและฟิสิกส์ก็สามารถอ่านข้อความได้อย่างชัดเจน สามารถใช้เป็นหลักฐานผูกมัดคนร้ายในการกระทำผิดนั้นได้

2. เครื่อง Docucenter

เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการตรวจพิสูจน์เอกสาร โดยใช้คลื่นแสงหลายความถี่ (Light Sources) ซึ่งในแต่ละ Light Sources สามารถทำการตรวจพิสูจน์เอกสารแต่ละประเภทได้ เช่น การตรวจหาร่องรอย

ของการแก้ไข ตรวจสอบลักษณะตำหนิพิเศษของเอกสาร (บัตรประจำตัวประชาชน) ตรวจสอบชนิดของหมึก ตรวจสอบชนิดของกระดาษ เป็นต้น

ระเบียบวิธีวิจัย

1. วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ในรูปแบบการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เพื่อวิเคราะห์และรวบรวมแนวทางในการพิพากษาคดีจากคำพิพากษาฎีกาที่ศาลฎีกาพิจารณาคดีตัดสินถึงที่สุดแล้วและเป็นคดีที่ประสบความสำเร็จในการนำความรู้ทางด้านนิติวิทยาศาสตร์มาใช้ในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงของคดีอาญาความผิดเกี่ยวกับการปลอมและการแปลงเงินตราและเอกสาร ตลอดจนสามารถนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้ตามกฎหมาย

แบ่งกระบวนการทำงานออกเป็น 2 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ 1) ขั้นตอนการรวบรวมคำพิพากษาศาลฎีกาคดีอาญาความผิดเกี่ยวกับการปลอมและการแปลงเงินตราและเอกสาร จากระบบสืบค้นคำพิพากษาคำสั่งคำร้อง และคำวินิจฉัยของศาลฎีกา (<http://deka.supremecourt.or.th>) ตั้งแต่ ปีพ.ศ.2550 ถึง ปีพ.ศ.2560 และ 2) ขั้นตอนการวิเคราะห์คำพิพากษาศาลฎีกาคดีอาญาความผิดเกี่ยวกับการปลอมและการแปลงเงินตราและเอกสาร ซึ่งมีลำดับการศึกษาวิจัยดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 กิจกรรมและระยะเวลาในการดำเนินการศึกษาวิจัย

กิจกรรมการดำเนินการศึกษาวิจัย	ระยะเวลา (เดือน)
ขั้นตอนที่ 1 การรวบรวมคำพิพากษาศาลฎีกาคดีอาญาความผิดเกี่ยวกับการปลอมและการแปลงเงินตราและเอกสาร จากระบบสืบค้นคำพิพากษา คำสั่งคำร้อง และคำวินิจฉัยของศาลฎีกา	
1.การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	3
2.การออกแบบระเบียบวิธีวิจัย	1
ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์คำพิพากษาศาลฎีกาคดีอาญาความผิดเกี่ยวกับการปลอมและการแปลงเงินตราและเอกสาร	
3.การรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมจากผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางด้านกฎหมายอาญา	2
4.การสรุปผลและอภิปรายผลการวิจัย	3
5.การจัดทำเอกสารและรายงานการวิจัย	3

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 ค้นหาและรวบรวมคำพิพากษาศาลฎีกาคดีอาญาความผิดเกี่ยวกับการปลอมและการแปลงเงินตราและเอกสารที่ศาลฎีกาพิพากษาถึงที่สุดแล้ว จากระบบสืบค้นคำพิพากษา คำสั่งคำร้อง และคำวินิจฉัยของศาลฎีกา ([www.http://deka.supremecourt.or.th](http://deka.supremecourt.or.th)) ตั้งแต่ ปีพ.ศ.2550 ถึง ปีพ.ศ. 2560 (ย้อนหลัง 10 ปี)

2.2 นำคำพิพากษาศาลฎีกาที่รวบรวมได้ทั้งหมดมาทบทวนและอ่านให้ละเอียด เพื่อทำความเข้าใจในคดีแต่ละคดีให้กระจ่าง จากนั้นจึงวิเคราะห์คำพิพากษาศาลฎีกาทั้งหมด โดยอ้างอิงจากเอกสารและงานวิจัยทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง

2.3 สรุปแนวทางและหลักเกณฑ์ของศาลฎีกาที่ได้จากการวิเคราะห์คำพิพากษาศาลฎีกาทั้งหมด

3. วิธีวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 วิเคราะห์คดีที่ศาลฎีกาพิจารณาพิพากษาถึงที่สุดแล้ว และเป็นคดีที่ประสบความสำเร็จในการนำความรู้ทางด้านนิติวิทยาศาสตร์มาใช้ในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงของคดี ตลอดจนสามารถนำผู้กระทำผิดมาลงโทษได้ตามกฎหมาย

3.2 ศึกษาแนวทางของศาลฎีกาในการวิเคราะห์และชี้แนะน้ำหนักความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ที่ใช้ในแต่ละคดีอาญาความผิดเกี่ยวกับการปลอมและการแปลงเงินตราและเอกสาร โดยการปรึกษาผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางด้านกฎหมายอาญา

3.3 รวบรวมแนวทางและหลักเกณฑ์ของศาลฎีกา ในการนำพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์มาใช้ในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาความผิดเกี่ยวกับการปลอมและการแปลงเงินตราและเอกสาร พร้อมทั้งอภิปรายผลและให้ข้อเสนอแนะ เพื่อช่วยให้เกิดการพัฒนานิติศาสตร์ที่ศาลฎีการับฟังพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์และได้ลงโทษผู้กระทำผิด ตลอดจนเพื่อแก้ไขปรับปรุงในคดีที่ศาลไม่อาจรับฟังพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ได้

ผลการวิจัย

ผลการรวบรวมคำพิพากษาศาลฎีกาคดีอาญาความผิดเกี่ยวกับการปลอมและการแปลงเอกสารที่อยู่ภายในขอบเขตของการวิจัยนี้ พบว่า มีทั้งคำพิพากษาศาลฎีกาที่ไม่ได้ระบุรายละเอียดในส่วนของการตรวจพิสูจน์ทางนิติวิทยาศาสตร์ และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ศาลฎีการะบุรายละเอียดชัดเจนถึงผลการตรวจพิสูจน์จากกองพิสูจน์หลักฐาน ชี้ให้เห็นการนำความรู้ทางนิติวิทยาศาสตร์เข้ามาช่วยพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดี

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ศาลฎีกาพิจารณาคัดสินถึงที่สุดแล้ว พบว่า มีหลายคดีที่ประสบความสำเร็จในการนำความรู้ด้านนิติวิทยาศาสตร์มาใช้ในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงของคดี และสามารถนำผู้กระทำผิดมาลงโทษได้ตามกฎหมาย เช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2236-2237/2550 ศาลใช้วิธีพิจารณาพิพากษาโดยการเปรียบเทียบลายมือชื่อของผู้ตายในจดหมายทั้ง 2 ฉบับที่ถูกส่งให้กับทางโรงพยาบาลและทางครอบครัวของผู้ตายกับลายมือชื่อที่แท้จริงของผู้ตายในเอกสารฉบับอื่น โดยการส่งไปตรวจสอบที่กองพิสูจน์หลักฐาน ผลปรากฏว่าลายมือชื่อในจดหมายนั้นไม่ใช่ลายมือชื่อที่แท้จริงของผู้ตาย จำเลยจึงเป็นผู้ปลอมลายมือชื่อของผู้ตาย โดยมีจุดประสงค์เพื่อลวงผู้อื่นให้เข้าใจผิดว่าผู้ตายยังคงมีชีวิตอยู่ อันเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 268 วรรคแรก ประกอบมาตรา 264 วรรคแรก เป็นต้น

ผลศึกษาแนวทางของศาลฎีกาในการวิเคราะห์และชี้แนะน้ำหนักความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ที่ใช้ในแต่ละคดีความผิดที่เกี่ยวข้องกับเอกสาร พบว่า บางคำพิพากษาศาลฎีกาไม่ได้ระบุรายละเอียดของการตรวจพิสูจน์ทางนิติวิทยาศาสตร์ ซึ่งอาจเป็นไปได้สองแนวทาง คือ ศาลฎีกาอาจไม่ประสงค์กล่าวถึงรายละเอียดในส่วนนี้ หรือ ศาลฎีกาพิจารณาตามผลการตรวจพิสูจน์แต่เดิมที่ฝ่ายโจทก์นำเข้าสู่ชั้นพิจารณา แล้ววินิจฉัยว่าเอกสารในข้อพิพาทนั้นปรากฏร่องรอยของการแก้ไขชัดเจนเพียงใช้การพิจารณาด้วยตาเปล่าก็สามารถพิสูจน์ข้อเท็จจริงได้ เช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 10578/2554 ศาลฎีกาใช้วิธีพิจารณาเอกสารรายงานการประชุมโดยการวิเคราะห์ในส่วนของการต่อเติมเขียนแทรก

ในกรณีนี้จะสังเกตได้ง่ายถ้าสีของน้ำหมึกเดิมกับน้ำหมึกที่เขียนเติมลงไปนั้นสีที่ต่างกันชัดเจน หรือ อาจจะดูจากร่องรอยพิรุณอย่างอื่น เช่น ตัวหนังสือมีขนาดหรือรูปลักษณะผิดแผกแตกต่างไปจากข้อความในส่วนอื่นของเอกสารหรือมีการเขียนทับ และทำให้เกิดข้อสงสัยว่าเอกสารนั้นถูกต่อเติมหรือตัดทอนข้อความ รวมถึงพิจารณา การใช้น้ำยาลบคำผิดด้วยการใช้น้ำยาเคมีตรวจสอบเพื่อให้เห็นข้อความเดิม เมื่อพิจารณาแล้วศาลจึงวินิจฉัยว่าจำเลยได้แก้ไขเปลี่ยนแปลงเพิ่มเติมข้อความลงในสมุดรายงานการประชุมของคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลบางระจัน เป็นต้น

และกรณีที่ศาลฎีกาวิเคราะห์แล้วว่ามีความจำเป็นที่จะต้องใช้วิธีการทางนิติวิทยาศาสตร์เข้ามาช่วยในการพิจารณาพิพากษาคดี เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงให้ประจักษ์ชัดโดยไร้ข้อสงสัยอย่างสิ้นเชิง เช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 10287/2554 ศาลฎีกาพิจารณาจากหลักฐานที่พยานโจทก์นำสืบโดยการตรวจการป้ายทับด้วยน้ำหมึกหรือน้ำยาลบคำผิด ซึ่งในกรณีนี้เป็นการแก้ไขตัวเลขในสลากกินแบ่งรัฐบาลด้วยการเขียนทับด้วยน้ำหมึกจะใช้การตรวจอ่านด้วยแสงอินฟราเรดหรืออุลตราไวโอเลต นอกจากนั้นผู้เชี่ยวชาญในคดียังได้ตรวจหาข้อมูลเกี่ยวกับวัสดุที่ใช้พิมพ์สลากกินแบ่งรัฐบาล โดยใช้วิธีการของเครื่อง Docucenter ที่ใช้ตรวจพิสูจน์เอกสารโดยใช้คลื่นแสงหลายความถี่ (Light Sources) ซึ่งในแต่ละความถี่ของคลื่นแสงนั้นสามารถตรวจพิสูจน์เอกสารได้หลากหลายแบบ ยกตัวอย่างเช่น การตรวจหาร่องรอยของการแก้ไข การตรวจหาชนิดของกระดาษ เป็นต้น และข้อเท็จจริงปรากฏว่าสลากกินแบ่งรัฐบาลที่จำเลยนำมาขอรับรางวัลที่สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลนั้นเป็นสลากกินแบ่งรัฐบาลปลอม เป็นต้น

สรุปและอภิปรายผล

การศึกษาวินิจฉัยเรื่อง การใช้พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์จากคำพิพากษาฎีกาในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาความผิดเกี่ยวกับการปลอมและการแปลง : ความผิดเกี่ยวกับเงินตราและเอกสาร เป็นการศึกษาวินิจฉัยเรื่องที่ศาลฎีกาพิจารณาพิพากษาคดีถึงที่สุดแล้วและเป็นคดีที่ประสบความสำเร็จในการนำความรู้ทางด้านนิติวิทยาศาสตร์มาใช้ในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงของคดีและสามารถนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้ตามกฎหมาย ซึ่งนำไปสู่การศึกษาแนวทางของศาลฎีกาในการวิเคราะห์และชี้แนะให้นักความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ที่นำมาใช้ในแต่ละคดีอาญาความผิดที่เกี่ยวข้องกับการปลอมและการแปลงเงินตราและเอกสาร

ในการศึกษาวินิจฉัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาและรวบรวมวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง อันประกอบไปด้วย ทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย ทฤษฎีอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และผลงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการวิเคราะห์ในด้านการนำพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เข้าสู่การพิจารณาพิพากษาในชั้นศาลฎีกา ตลอดจนแนวทางของศาลฎีกาในการพิจารณาชี้แนะให้นักความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในแต่ละคดี

ผู้วิจัยได้วางกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยเริ่มจากการรวบรวมคำพิพากษาศาลฎีกาคดีอาญาความผิดเกี่ยวกับการปลอมและการแปลงเงินตราและเอกสาร ในช่วงปีพ.ศ.2550 จนถึง ปีพ.ศ.2560 แล้ววิเคราะห์คำพิพากษาศาลฎีกาที่นำพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์จากผู้เชี่ยวชาญมาใช้ในการพิจารณาพิพากษาคดีและประสบความสำเร็จในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ เพื่อหาแนวทางของศาลฎีกาว่ามีหลักในการพิจารณาและชี้แนะให้นักความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เหล่านั้นอย่างไรบ้าง อันจะเป็นประโยชน์ต่อการเพิ่มความเชื่อมั่นในพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์จากผู้เชี่ยวชาญมากขึ้นในอนาคต

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ในรูปแบบการวิจัยเชิงเอกสาร โดยการนำทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัยและทฤษฎีอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง มาใช้เป็นข้อมูลประกอบการวิเคราะห์คำพิพากษาศาลฎีกา โดยผู้วิจัยได้วิเคราะห์ให้ครอบคลุมถึงกระบวนการเก็บรวบรวมพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ การตรวจพิสูจน์พยานหลักฐาน ปัญหาและอุปสรรคในการนำพยานหลักฐานขึ้นสู่การพิจารณาในชั้นศาล ตลอดจนแนวทางของศาลฎีกาในการพิจารณาความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์จากผู้เชี่ยวชาญที่ได้นำมาใช้ประกอบการพิจารณาคดี พร้อมทั้งนำผลการวิเคราะห์ทั้งหมดนี้ไปปรึกษาผู้เชี่ยวชาญในด้านกฎหมายอาญาซึ่งมีประสบการณ์ในการว่าความในศาลมาเป็นเวลาหลายสิบปี

คำพิพากษาศาลฎีกาคืออาญาความผิดที่เกี่ยวกับการปลอมและการแปลงเงินตราและเอกสาร ที่ผู้วิจัยได้รวบรวมจากจากระบบสืบค้นคำพิพากษา คำสั่งคำร้อง และคำวินิจฉัยของศาลฎีกา ตั้งแต่ปี พ.ศ.2550 ถึงปีพ.ศ.2560 มีทั้งหมด 201 คดี แบ่งเป็น คดีอาญาความผิดเกี่ยวกับการปลอมและการแปลงเงินตรา 6 คดี และคดีอาญาความผิดเกี่ยวกับการปลอมและการแปลงเอกสาร 195 คดี

เมื่อคัดเลือกเฉพาะคดีที่ศาลฎีกาได้นำหลักฐานและวิธีการทางนิติวิทยาศาสตร์มาใช้ในการพิจารณาพิพากษาคดี พบทั้งหมด 11 คดี แบ่งเป็น

1. คดีอาญาความผิดเกี่ยวกับการปลอมและการแปลงเงินตรา จำนวน 3 คดี จาก 6 คดี
2. คดีอาญาความผิดเกี่ยวกับการปลอมและการแปลงเอกสาร จำนวน 8 คดี จาก 195 คดี

จากการวิเคราะห์คำพิพากษาศาลฎีกาทั้งหมดที่อยู่ในขอบเขตของการวิจัย ประกอบกับข้อมูลจากทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัยและทฤษฎีอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง สามารถจัดกลุ่มแนวทางการพิจารณาของศาลฎีกาได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แนวทางของศาลฎีกาในการวิเคราะห์และชั่งน้ำหนักความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ที่ใช้ในแต่ละคดี

กลุ่ม	ตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกา	แนวทางของศาลฎีกา
กลุ่มที่ 1 ศาลฎีกาไม่ได้ระบุรายละเอียดของผลการตรวจพิสูจน์ทางนิติวิทยาศาสตร์ในคำพิพากษาเหล่านี้	1.จำเลยทั้ง 3 คนร่วมกันทำปลอมขึ้นซึ่งธนบัตรแล้วนำออกใช้ ในกรณีนี้สำเนาธนบัตรตามเอกสารหมาย จ.1 สามารถมองเห็นได้ด้วยตาเปล่าว่าสำเนานั้นเกิดจากการถ่ายสำเนาธนบัตรฉบับละ 1,000 บาท (ของจริง) ลงในกระดาษธรรมดา แล้วตัดกระดาษให้มีขนาดเท่ากับของจริง บุคคลทั่วไปสังเกตแล้วแยกได้ว่าเป็นธนบัตรของปลอมเพราะมีสีสันแตกต่างจากธนบัตรของจริงอย่างเห็นได้ชัด ถึงแม้จะมีลวดลายและขนาดเท่ากับธนบัตรของจริงก็ตาม แต่บุคคลทั่วไปไม่อาจหลงเข้าใจผิดได้เลย กรณีนี้จึงถือไม่ได้ว่า	การพิจารณาโดยใช้มาตรฐานในระดับบุคคลทั่วไปก็สามารถพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดีได้ เนื่องจากบุคคลทั่วไปสามารถพิจารณาได้ว่าเป็นธนบัตรของปลอม จากลักษณะที่ปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจน เช่น สีสันของธนบัตรของกลางนั้นแตกต่างจากธนบัตรของจริงอย่างเห็นได้ชัด เนื่องจากการถ่ายเอกสารนั้นย่อมไม่อาจให้สีสันที่ชัดเจนเท่ากับต้นฉบับได้อยู่แล้ว และถึงแม้ธนบัตรของกลางจะมีขนาดความกว้างและความยาวเท่ากับธนบัตร

	จำเลยทั้ง 3 คนร่วมกันทำธนบัตรให้มีลักษณะและขนาดคล้ายคลึงกับเงินตรา ดังนั้นจำเลยจึงไม่มีความผิดฐานร่วมกันทำบัตรให้มีลักษณะคล้ายคลึงกับธนบัตร	ของจริง รวมไปถึงมีลวดลายที่คล้ายคลึงกับธนบัตรของจริง แต่บุคคลทั่วไปเมื่อได้เห็นแล้วจะไม่มีทางเข้าใจผิดว่าเป็นธนบัตรของจริงได้เลย
	2.จำเลยร่วมกันแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อความในเอกสารการประชุม ตั้งแต่หน้า 15 ถึงหน้า 17 โดยที่สามารถมองเห็นถึงความผิดปกติในเอกสารดังกล่าวได้โดยการพิจารณาอย่างถี่ถ้วน ไม่จำเป็นต้องส่งเอกสารที่มีปัญหาไปตรวจสอบที่ กองพิสูจน์หลักฐานแต่อย่างใด	การพิจารณาโดยใช้มาตรฐานในระดับบุคคลทั่วไปก็สามารถพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดีได้ เนื่องจากศาลใช้วิธีพิจารณาเอกสารรายงานการประชุมโดยการพิจารณาในส่วนของการต่อเติมเขียนแทรก ในกรณีนี้จะสังเกตได้ง่ายถ้าสีของน้ำหมึกเดิมกับน้ำหมึกที่เขียนเติมลงไปนั้นมีสีที่แตกต่างกันชัดเจน หรืออาจดู
กลุ่ม	ตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกา	แนวทางของศาลฎีกา
		จากร่องรอยพิรุณอย่างอื่น เช่น ตัวหนังสือมีขนาดหรือรูปลักษณะผิดแผกไปจากข้อความในส่วนอื่นของเอกสารหรือมีการเขียนทับและทำให้เกิดข้อสงสัยว่าเอกสารถูกต่อเติมหรือตัดทอนข้อความรวมถึงพิจารณาการใช้น้ำยาลบคำผิดด้วยการใช้น้ำยาเคมีตรวจสอบเพื่อให้เห็นข้อความเดิม เมื่อพิจารณาแล้วศาลจึงลงความเห็นว่าจำเลยได้แก้ไขเปลี่ยนแปลงเพิ่มเติมข้อความลงในสมุดรายงานการประชุมของคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลบางระจัน
กลุ่มที่ 2 ศาลฎีการะบุรายละเอียดของผลการตรวจพิสูจน์ทาง	1.ศาลเปรียบเทียบลายมือชื่อของผู้ตายในจดหมายทั้ง 2 ฉบับที่ถูกส่งให้ทางโรงพยาบาลและทางครอบครัวของ	ศาลวิเคราะห์แล้วว่าจำเป็นต้องใช้วิธีการทางนิติวิทยาศาสตร์เข้ามาช่วยในการพิจารณาคดี เพื่อพิสูจน์

นิติวิทยาศาสตร์ในคำพิพากษาเหล่านี้ยังชัดเจน	ผู้ตายกับลายมือชื่อที่แท้จริงของผู้ตายในเอกสารอื่น โดยการส่งไปตรวจสอบที่กองพิสูจน์หลักฐาน ผลปรากฏว่าลายมือชื่อในจดหมายไม่ใช่ลายมือชื่อที่แท้จริงของผู้ตาย จำเลยจึงเป็นผู้ปลอมลายมือชื่อของผู้ตายโดยมีจุดประสงค์เพื่อลวงผู้อื่นให้เข้าใจผิดว่าผู้ตายยังคงมีชีวิตอยู่ ซึ่งมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 268 วรรคแรก ประกอบมาตรา 264 วรรคแรก	ข้อเท็จจริงให้สิ้นสงสัย โดยการส่งเอกสารไปตรวจเพื่อเปรียบเทียบกับลายมือชื่อในเอกสารพิพาทกับลายมือชื่อที่แท้จริงของผู้ตาย และข้อเท็จจริงปรากฏว่าลายมือชื่อในเอกสารพิพาทนั้นไม่ใช่ลายมือชื่อที่แท้จริงของผู้ตาย แต่จำเลยเป็นผู้ปลอมลายมือชื่อของผู้ตายเพื่อลวงให้ผู้อื่นเข้าใจผิดว่าผู้ตายยังคงมีชีวิตอยู่
--	---	--

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาและรวบรวมคำพิพากษาศาลฎีกาที่อาญาความผิดเกี่ยวกับการปลอมและการแปลง : ความผิดเกี่ยวกับเงินตราและเอกสาร เพื่อศึกษาแนวทางของศาลฎีกาในการวิเคราะห์และชี้แนะนักความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ที่ผู้เชี่ยวชาญนำเข้าสู่ศาล ทั้งในรูปแบบที่ศาลส่งไปตรวจพิสูจน์ที่กองพิสูจน์หลักฐานและรูปแบบที่โจทก์หรือจำเลยพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนเอง และพบว่าศาลฎีกามีแนวทางในการวิเคราะห์และชี้แนะนักความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ที่ผู้เชี่ยวชาญนำเข้าสู่ศาล ดังนี้

1. คำพิพากษาศาลฎีกาที่ศาลไม่ได้อธิบายรายละเอียดในส่วนของการตรวจพิสูจน์ทางนิติวิทยาศาสตร์นั้น ไม่ได้หมายความว่าในการพิจารณาคดีนั้นไม่มีการตรวจพิสูจน์ทางนิติวิทยาศาสตร์เสมอไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของศาลโดยเฉพาะ ซึ่งจะแตกต่างกันไปในแต่ละกรณี เนื่องด้วยการปลอมแปลงเงินตราและเอกสารนั้นมีหลากหลายวิธีการและรูปแบบ ดังนั้นศาลฎีกาจึงไม่สามารถกำหนดแนวทางและหลักเกณฑ์ที่จะใช้เป็นบรรทัดฐานเดียวกันสำหรับทุก ๆ การพิจารณาพิพากษาคดีได้

2. การพิจารณาว่าจำเป็นต้องส่งพยานหลักฐานไปตรวจพิสูจน์ทางนิติวิทยาศาสตร์หรือไม่ จะกระทำโดยพนักงานสอบสวนและอัยการ

ในกรณีที่ดุลพินิจของศาลฎีกาเห็นว่าไม่จำเป็นต้องส่งพยานหลักฐานไปตรวจพิสูจน์ทางนิติวิทยาศาสตร์อีก เนื่องจากพยานหลักฐานที่ปรากฏในคดีนั้น ๆ มีความชัดเจนเพียงพอแล้ว คนทั่วไปสามารถสังเกตได้ด้วยตาเปล่าถึงความผิดปกติและสามารถพิจารณาแยกแยะข้อเท็จจริงได้ ก็ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องตรวจพิสูจน์ซ้ำอีก โดยให้ยึดถือผลการตรวจพิสูจน์เดิมนั่นเอง

แต่ปกติแล้วฝ่ายโจทก์จะดำเนินการตรวจพิสูจน์ทางนิติวิทยาศาสตร์ในทุกชั้นศาล เพื่อยืนยันผลให้เป็นที่น่าเชื่อถือทุกครั้ง รวมถึงเพื่อไม่ให้มีช่องโหว่ใด ๆ ที่จะส่งผลให้ฝ่ายจำเลยนำมาเป็นข้อโต้แย้งในผลการพิจารณาพิพากษาได้อีก

ในกรณีที่ศาลฎีกาวิเคราะห์โดยใช้หลักเกณฑ์ว่า บุคคลทั่วไปไม่อาจสังเกตและวิเคราะห์ได้เอง อันเนื่องมาจากการพิจารณาด้วยตาเปล่าเพียงอย่างเดียว นั้นไม่เพียงพอต่อการแยกแยะรายละเอียดเชิงลึกได้ ศาลฎีกาจึงจำเป็นต้องใช้ความรู้ทางนิติวิทยาศาสตร์เข้ามาช่วยในการพิจารณาพิพากษาคดีเพื่อพิสูจน์ความจริง เช่น การเปรียบเทียบลายมือชื่อของคู่ความในคดี ศาลจะให้คู่ความเขียนตัวหนังสือลงบนกระดาษต่อหน้าศาล แล้วส่งไปตรวจพิสูจน์ที่กองพิสูจน์หลักฐาน โดยใช้วิธีการตรวจเปรียบเทียบกับเอกสารที่คู่ความเคยเขียนเอาไว้แล้ว เป็นต้น

พยานหลักฐานที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญนับเป็นพยานหลักฐานที่มีความน่าเชื่อถือสูง ในคดีอาญานั้น ศาลจะไม่ได้พิจารณาพิพากษาคดีโดยใช้พยานหลักฐานจากผู้เชี่ยวชาญเพียงอย่างเดียว เพราะศาลฎีกาจำเป็นต้องพิจารณาหลักฐานหลากหลายประเภทประกอบกัน หากแต่ศาลฎีกาก็ให้น้ำหนักกับพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์มากพอสมควร อีกทั้งในชั้นพิจารณา คู่ความมักจะไม่ต้องสู้กันในประเด็นความน่าเชื่อถือของพยานผู้เชี่ยวชาญ เนื่องจากพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์นั้นผ่านการตรวจพิสูจน์โดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ตามหลักและขั้นตอนที่เป็นสากล แต่คู่ความจะไปต่อสู้กันในประเด็นการได้มาซึ่งพยานหลักฐานแทน เช่น ขั้นตอนการเก็บหลักฐานถูกต้องตามหลักกฎหมายพยานหลักฐานหรือไม่ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของคงขวัญ ผดาวลัย (2556) ที่แสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างพนักงานอัยการส่วนใหญ่ คือ เพศชาย อายุ 30-40 ปี คุณวุฒิการศึกษาส่วนใหญ่ของกลุ่มตัวอย่างคือปริญญาตรี ตำแหน่งที่ดำรงปัจจุบันคือ ชั้น 3-4 และมีระยะเวลารับราชการตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป ไม่รู้จักคุ้นเคยหรือรู้จักเป็นการส่วนตัวกับเจ้าหน้าที่พิสูจน์เอกสารและการปลอมแปลง ระดับทัศนคติในด้านที่เกี่ยวข้องกับลายมือและลายมือชื่ออยู่ในระดับมาก และมีความเชื่อมั่นในการผลตรวจพิสูจน์ของผู้เชี่ยวชาญอิสระที่มีประสบการณ์สูง (ไม่สังกัดหน่วยงานทั้งสอง) อยู่ในระดับปานกลาง และผลการวิจัยข้อมูลเชิงคุณภาพสรุปได้ว่า ผู้เชี่ยวชาญของศาลและสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กระทรวงยุติธรรม สามารถให้ความยุติธรรมกับประชาชนได้ เพราะการตรวจพิสูจน์ของกลุ่มตรวจพยานเอกสารเป็นการตรวจพิสูจน์โดยผู้เชี่ยวชาญและผู้ชำนาญการโดยตรงที่มีทั้งคุณวุฒิ คุณสมบัติ และฝึกประสบการณ์เฉพาะด้านอย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- Bank of Thailand (2012). Protection against Counterfeit Banknotes. <https://www.bot.or.th/Thai/Banknotes/Pages/counterfeit.aspx> (In Thai)
- Bird, C., Found, B., & Rogers, D. (2010). Forensic Document Examiners' Skill in Distinguishing Between Natural and Disguised Handwriting Behaviors. *Journal of Forensic Sciences*, 55(5), 1291-1295.
- Chamsuwanwong, A. (2009). *Forensic Science for Investigation, Volume 1* (6th ed). Bangkok: G.B.P. Center. (In Thai)
- Chamsuwanwong, A. (2009). *Forensic Science for Investigation, Volume 2* (6th ed). Bangkok: G.B.P. Center. (In Thai)
- Judgment retrieval system, Petition orders and Supreme Court rulings. (2015). <http://deka.supremecourt.or.th> (In Thai)
- Kamprasert, K. & Chanpradab, S. (2009). *History of Thai Law and The Main Legal System. (The Thai Legal History and Major Legal System)*. Bangkok: Ramkhamhaeng University Publishing. (In Thai)
- Meenakanit, T. (2019). *Reference Criminal Code* (41st ed.). Bangkok: Winyuchon Publication House. (In Thai)
- Padawan, K. (2013). *Prosecutor's Perspective Underpinning per Verification to Forensic Science: Studies and Documentation Proofing only opposed to Counterfeiting Handwriting and Signature* [Master's thesis, Silpakorn University]. The Central Library

- of Silpakorn University. http://www.thapra.lib.su.ac.th/objects/thesis/fulltext/snamcn/Kongkwan_Padawan/fulltext.pdf (In Thai)
- Phanwattana, P. (2017). The Handwriting Examinations shown in the Document. *Journal of Criminology and Forensic Science Royal Police Cadet Academy*. 3(2), 28-36. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/forensic/article/download/187777/131856/> (In Thai)
- Scott, E. (2020). Confrontation Compromise: How Modern State Rules of Evidence Could Ensure Transparent Forensic Reports. *Criminal Law Bulletin*, 56(4), 670-707.
- Suwanmut, A. (2013). Guidelines to Developing Work Systems and Promote Trustworthiness of Forensic Document Examination and Forgery: Case Study of The Inquiry Officers Attending Proficient Training Course Series 1 [Master's thesis, Silpakorn University]. The Central Library of Silpakorn University. http://www.thapra.lib.su.ac.th/objects/thesis/fulltext/snamcn/Aujcharapun_Suwannamut/fulltext.pdf (In Thai)
- Temhiwong, T. (2017). *Developing Guidelines for the Use of Forensic Science in Court Trials: Guidelines for Weighing Forensic Evidence*. Bangkok: College of Justice Institute for The Development of Judicial Officers of The Court of Justice. (In Thai)
- Thai Penal Code (Updated Version). (2017). Title 7 Offences Relating to Forgery and Conversion (Section.240-267/15). [https://en.wikisource.org/wiki/ThaiPenalCode_\(updated_version\)](https://en.wikisource.org/wiki/ThaiPenalCode_(updated_version)) (In Thai)
- Thairath Online. (2015). Fake signatures : Accident or murder?. <http://www.thairath.co.th/content/512361> (In Thai)
- The Royal Thai Mint. (2017). Offences Relating to Currencies. http://www.royalthaimint.net/ewtadmin/ewt/mint_web/ewt_news.php?nid=40&filename=index. (In Thai)
- Tingsaphat, J. (2012). *Criminal Law Part 1, Part 2 and Part 3* (11th ed.). Bangkok: Publisher of The Thai Bar Association. (In Thai)
- Vajanasawad, K. (2011). *Human Rights and The Criminal Justice Process in Thailand* (2nd ed.). Bangkok: Puey Ungphakorn Electronic Library Project. (In Thai)
- Wangkahat, L. (2019). Practical Guidelines for Lawyer in Document Forgery. *Journal of Criminology and Forensic Science Royal Police Cadet Academy*. 6(2), 153-166. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/forensic/article/view/244842/166652> (In Thai)

ประวัติผู้เขียน

คำนำหน้า ชื่อ-สกุล	นางสาวสรัญญา อภัยานพวงศ์ *
ตำแหน่ง/สถานะ	นักศึกษาหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติวิทยาศาสตร์ คณะนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ
ที่อยู่หน่วยงาน/สังกัด	ร้านพานิชเจริญ 3-003/15 ซอยพานิชย์เจริญ 1 ถนนพานิชย์เจริญ ตำบลนครนายก อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก 26000
ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์	a.sarunya@hotmail.com

* ผู้ประพันธ์บรรณกิจ (Corresponding Author)

ขั้นตอนการปฏิบัติงานในการดำเนินการกับเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ที่มีช่วงอายุแตกต่างกัน

Procedures For Dealing With Children and Youth Who Commit Drug- Related Offenses With Different Age Ranges

สุวรรณา คุณดิลกณัฐธสา¹ เฉียงตะวัน ยอดดำเนิน² เอกลักษณ์ นาคพวง³ และ รชต คุณดิลกณัฐธสา⁴

¹ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

² คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

³ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

⁴ ตำรวจภูธรจังหวัดนครสวรรค์

Suwanna Khundiloknattawasa¹ ChiengTawan Yoddamnoen² Aekkalak Nakphoung³
and Rachata Khundiloknatawasa⁴

^{1,2,3} Faculty of Humanities and Social Sciences Nakhon Sawan Rajabhat University

⁴ Nakhon Sawan Provincial Police

Received June 18, 2022 | Revised December 14, 2021 | Accepted December 31, 2022

บทความวิจัย (Research Article)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาขั้นตอนการปฏิบัติงานในการดำเนินการกับเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่มีช่วงอายุแตกต่างกัน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัย ได้แก่ (1) การสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ที่มีประสบการณ์ในการดำเนินการกับเด็กและเยาวชนที่กระทำเกี่ยวกับยาเสพติด จำนวน 60 คน (2) การสนทนากลุ่ม เพื่อจัดทำขั้นตอนการปฏิบัติงานในการดำเนินการกับเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่มีช่วงอายุแตกต่างกัน โดยทำการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจงจากผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการดำเนินการกับเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดโดยตรง จำนวน 15 คน และทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินการกับเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มได้แก่ (1) เป็นการดำเนินการกับเด็กอายุไม่เกิน 12 ปี เป็นการดำเนินการตาม พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 69/1 (2) เป็นการดำเนินการกับเด็กอายุเกิน 12 ปี แต่ไม่เกิน 15 ปี มีกระบวนการดำเนินการ 2 กรณี กรณีแรกเด็กถูกจับกุม นำตัวส่งพนักงานสอบสวน กรณีที่สองเข้าพบพนักงานสอบสวนโดยไม่ถูกจับกุมตัว (3) เป็นการดำเนินการกับเยาวชนที่มีอายุเกินกว่า 15 ปีแต่ต่ำกว่า 18 ปี เป็นการดำเนินการตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 69 และมาตรา 70

คำสำคัญ: ขั้นตอนการปฏิบัติงาน, การสอบสวนเด็กและเยาวชน, กระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

Abstract

This research was a qualitative research. The objectives of this study were to study the procedures for dealing with drug-related juveniles of different ages. Key informants in the research were (1) in-depth interviews. Persons with experience in dealing with children and youth who deal with drugs, number 60 people. (2) focus group discussion. To establish procedures for dealing with drug-related offenders of children and youth of different ages. A purposive selection was made from 15 experts on dealing directly with children and youth offenders related to drug offences, and content analysis was performed.

The results showed that Actions against children and youth who commit drug-related offenses are divided into 3 groups: (1) Actions against children under 12 years of age; The Juvenile and Family Court Act and Juvenile and Family Trial Procedures B.E. 2553, Section 69/1 (2), is an action against children over 12 but not over 15 years of age. The second case met with the investigator without being arrested (3) was an action against a youth over the age of 15 but under 18, which is an action under the Juvenile and Family Court Act and Juvenile and Family Trial Procedures B.E. 2010, section 69. and section 70.

Keywords: Operational procedures, Juvenile investigations, Drug-related offences

บทนำ

สถานการณ์ยาเสพติดของประเทศไทยยังไม่ลดระดับความรุนแรงลงอันเป็นผลมาจากการขยายตัวของการผลิตยาเสพติดในพื้นที่สามเหลี่ยมทองคำ ในช่วงหลายปีที่ผ่านมากลุ่มขบวนการค้ายาเสพติดยังมีการลักลอบนำยาเสพติดจำนวนมากเข้ามายังประเทศไทยอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้มีการจับกุมยาเสพติดได้เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะยาเสพติดประเภทสารสังเคราะห์ (ยาบ้าและไอซ์) ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 มีการจับกุมคดียาเสพติดทั้งหมด 337,186 คดี ผู้ต้องหา 350,758 คน ของกลางยาบ้า 554.7 ล้านเม็ด ไอซ์ 26,662 กิโลกรัม เฮโรอีน 4,520 กิโลกรัม คีตามีน 1,350 กิโลกรัม โคเคน 45 กิโลกรัม เอ็กซ์ตาซี 447,213 เม็ด และกัญชา 41,573 กิโลกรัม ยังพบว่ากลุ่มผู้ค้ายาเสพติดได้ใช้ช่องทางออนไลน์ควบคู่กับการส่งยาเสพติดทางพัสดุไปรษณีย์ในการกระจายยาเสพติดไปสู่กลุ่มผู้เสพมากขึ้น เช่น Line Twitter Facebook Instagram ฯลฯ โดยเฉพาะช่องทาง Twitter เป็นช่องทางที่ได้รับความนิยมสูงสุดในการซื้อขาย ซึ่งกลุ่มผู้ใช้ส่วนใหญ่เป็นเด็กและเยาวชนพบว่าการซื้อขายยาเสพติดเกือบทุกชนิดอย่างแพร่หลาย (Monitoring and Evaluation Section Strategy Office, 2021, p.18-19) สอดคล้องกับข้อมูลจากรายงานสถิติคดีศาลเยาวชนและครอบครัวในกรุงเทพ และศาลเยาวชนและครอบครัว ภาค 1 – 9 ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2554 ถึงปี พ.ศ.2563 โดยจำแนกตามฐานความผิด พบว่าเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด 3 อันดับแรก ได้แก่ (1) ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ (2) ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน และ (3) ความผิดอื่น ๆ โดยแต่ละปีมีจำนวนผู้กระทำความผิดไม่แตกต่างกันมาก ในปี พ.ศ. 2563 จำนวนคดีเด็กและเยาวชนซึ่งถูกดำเนินคดีโดยสถานพินิจทั่วประเทศ จำนวนทั้งหมด 19,470 คดี เมื่อพิจารณาจำแนกตามอายุพบว่า คดีส่วนใหญ่เป็นคดีที่ผู้กระทำความผิดมีอายุเกิน 15 ปี แต่ไม่ถึง 18 ปี มีจำนวน 16,865 คดี นอกนั้นเป็นคดีที่ผู้กระทำความผิดมีอายุเกิน

10 ปี แต่ไม่เกิน 15 ปี จำนวน 2,605 คดี (Department of Observation and Protection of Children and Youth Ministry of Justice, 2020, p.9)

เด็กและเยาวชนถือเป็นกำลังสำคัญของประเทศ หากเด็กและเยาวชนในวันนี้ได้รับการศึกษาและการอบรมเลี้ยงดูที่ดีเด็กและเยาวชนย่อมเติบโตเป็นทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพและมีคุณค่าในการพัฒนาประเทศต่อไป (Ritthit, 2017) แต่เด็กและเยาวชนมีวุฒิภาวะต่างจากผู้ใหญ่ ยังไม่รู้จักรับผิดชอบชั่วดี ขาดประสบการณ์ทำให้กระทำความผิดได้ง่าย (Pianlumlert, 2018) การกระทำผิดของเด็กและเยาวชนในความหมายทางอาชญาวิทยาและทัณฑวิทยาไม่ถือว่าเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดเป็นอาชญากร แต่ถือว่าการกระทำที่เรียกว่า พฤติกรรมเบี่ยงเบนเท่านั้น (Khundiloknattawasa, 2020, p.16) ดังนั้นจึงต้องปฏิบัติต่อเด็กอย่างเหมาะสม โดยเจตนารมณ์ของกฎหมายในการดำเนินคดีอาญาของผู้กระทำความผิดซึ่งเป็นเด็กหรือเยาวชนแตกต่างจากการดำเนินคดีอาญาของผู้กระทำความผิดซึ่งเป็นผู้ใหญ่ ที่มุ่งการคุ้มครองสวัสดิภาพและอนาคตเด็กเป็นสำคัญเพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล (Sirichatchawanwong & Doloh, 2018, p.868) ประเทศไทยดำเนินการตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535 กระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนตาม พ.ร.บ.ศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณายาวชนและครอบครัว ที่มุ่งหมายบำบัดฟื้นฟูและเบี่ยงเบนคดีออกจากกระบวนการยุติธรรม มากกว่าการพิสูจน์ว่ากระทำความผิดหรือไม่ ทำให้มีขั้นตอนมากกว่ากระบวนการยุติธรรมของผู้ใหญ่ (Lawyer Center for Human Rights, 2021) มาตรการในการสอบสวนเด็กและเยาวชนซึ่งกระทำความผิดทางอาญา จะต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 75 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ, 134/1 และ มาตรา 134/2 ซึ่งได้กำหนดให้พนักงานสอบสวนจะต้องดำเนินการอย่างเคร่งครัด (Chanthong, 2014, p.72; Phothisai, 2015, p.166) ในการดำเนินการของพนักงานสอบสวน พบปัญหาข้อจำกัดทางกฎหมายที่เป็นอุปสรรคต่อการสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน เช่น เกี่ยวกับสถานที่ที่ทำการสอบสวน ปัญหาทนายความไม่สามารถคุ้มครองเด็กได้อย่างแท้จริง ปัญหาการส่งรายงานแสดงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนปัญหาการตรวจสอบการจับ (Yodpanya, 2021, p.117) ปัญหาการพิจารณาเรื่องอายุของเด็ก ปัญหาการสอบสวนผู้ต้องหาต้องมีทนายความร่วมอยู่ด้วย ปัญหาเรื่องความไม่ชัดเจนเกี่ยวกับบุคคลที่เด็กร้องขอ (Srikanchanakart, 2018, p.3) และปัญหาที่สำคัญอีกประการในกระบวนการสอบปากคำเด็กตามมาตรา 133 ทวิ และมาตรา 134/2 คือ การกำหนดบทบาทของพนักงานอัยการในการเข้าร่วมการสอบปากคำเด็กซึ่งยังไม่มี ความชัดเจนแน่นอนว่า พนักงานอัยการมีบทบาทหน้าที่อย่างไร และในส่วนที่กฎหมายกำหนดให้มีบุคคลที่เด็กร้องขออยู่ร่วมด้วยในการสอบปากคำนั้นก็ไม่ได้มีการกำหนดตัวบุคคลที่เด็กร้องขอดังกล่าวให้ชัดเจนว่าต้องเป็นบุคคลใดบ้าง ทำให้เด็กอาจร้องขอให้บุคคลอื่นไม่ใช่บิดา มารดา หรือผู้ปกครองของเด็กเข้าร่วมในการสอบปากคำ (Hantherdpongchai, 2014, p.594)

จะเห็นได้ว่าปัญหาที่เกิดขึ้นในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนนั้นมีอยู่หลากหลาย และกระบวนการสอบสวนเด็กมีความยุ่งยากซับซ้อนหลายประเด็น ประกอบกับกฎหมายได้กำหนดเกณฑ์อายุของเด็กและเยาวชนไว้อย่างชัดเจนว่าแต่ละช่วงอายุนั้นต้องปฏิบัติอย่างไรบ้าง หากพนักงานสอบสวนไม่มีประสบการณ์โดยตรงกับการสอบสวนเด็กและเยาวชน ก็จะทำให้เกิดความสับสนไม่เข้าใจข้อกฎหมายระเบียบ ขั้นตอน วิธีการและการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนกระทำความผิดที่มีช่วงอายุแตกต่างกัน ประกอบกับในขณะนี้เด็กและเยาวชนกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดค่อนข้างมากและมีแนวโน้มต่อเนื่องทุกปี ดังนั้นพนักงานสอบสวนจำเป็นต้องมีความพร้อมและองค์ความรู้ในการอำนวยความสะดวกให้แก่เด็ก

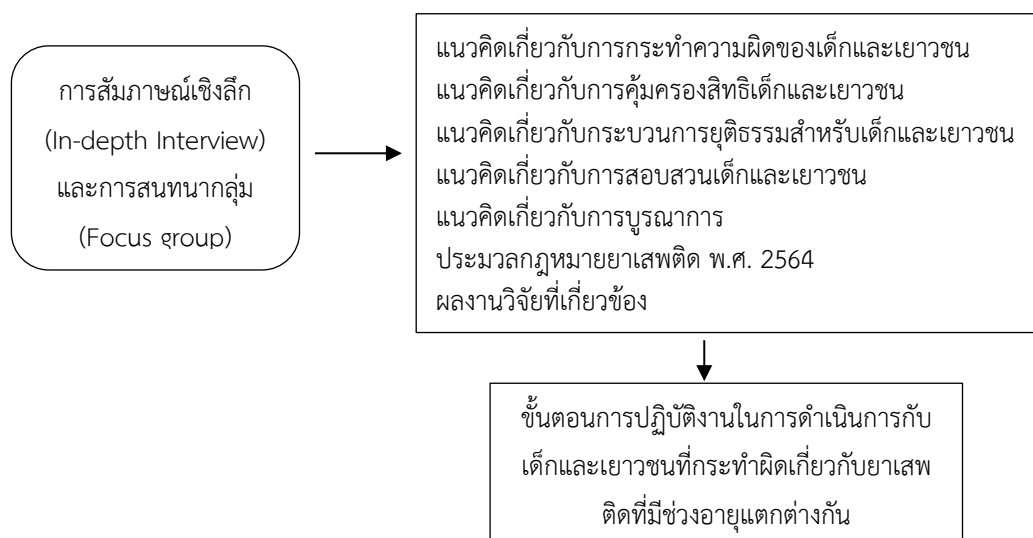

และเยาวชนกระทำความผิดที่มีช่วงอายุแตกต่างกัน ในการที่จะทำให้พนักงานสอบสวนมีแนวทางในการปฏิบัติที่ถูกต้องตามหลักกฎหมายที่บัญญัติไว้และเป็นการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนอย่างแท้จริง ดังนั้น จากที่กล่าวมาข้างต้น คณะผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญอย่างยิ่งที่ต้องศึกษาองค์ความรู้ ประสบการณ์ ความรู้ความชำนาญและประสบการณ์เกี่ยวกับการดำเนินการสอบสวนเด็กและเยาวชน เพื่อศึกษาขั้นตอนในการดำเนินการกับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่มีช่วงอายุแตกต่างกัน เพื่อส่งเสริมให้การอำนวยความสะดวกยุติธรรมมีประสิทธิภาพภายใต้การคำนึงถึงการคุ้มครองสิทธิและประโยชน์สูงสุดของเด็กและเยาวชนเป็นสำคัญ

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาและนำเสนอขั้นตอนการปฏิบัติงานในการดำเนินการกับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่มีช่วงอายุแตกต่างกัน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรม ทำให้ทราบว่าในการดำเนินการอำนวยความสะดวกยุติธรรมให้กับเด็กและเยาวชนในชั้นพนักงานสอบสวน จะต้องประสานความร่วมมือในการรวบรวมเอกสารต่าง ๆ เช่น ผลประวัติอาชญากร ผลการตรวจพิสูจน์ของกลาง รายงานการสืบเสาะข้อเท็จจริงเด็กและเยาวชน หรือการประสานงานเพื่อขอรับการสนับสนุนบุคลากรร่วมทำการสอบปากคำเด็กและเยาวชน ซึ่งประกอบด้วยสำนักงานอัยการคดีเด็กและเยาวชน ศาลเยาวชนและครอบครัว สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ที่ปรึกษากฎหมาย พิสูจน์หลักฐานตำรวจ ศูนย์วิทยาศาสตร์การแพทย์ กองทะเบียนประวัติอาชญากร และในการปฏิบัติงานหน่วยงานเหล่านี้ได้กำหนดรายละเอียด ข้อกำหนด ระเบียบ ขั้นตอน วิธีการ และการ

ปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานต้องยึดถือและปฏิบัติในการปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ และประมวลกฎหมายอาญาได้กำหนดเกณฑ์อายุของเด็กและเยาวชนเป็นเกณฑ์ในการกำหนดโทษเมื่อเด็กและเยาวชนได้กระทำความผิด แบ่งออกเป็น 3 ช่วง ได้แก่ (1) อายุไม่เกิน 12 ปี (2) อายุเกินกว่า 12 ปี แต่ไม่เกิน 15 ปี และ (3) อายุเกินกว่า 15 ปีแต่ต่ำกว่า 18 ปี

ทบทวนวรรณกรรม

1) ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1.1 แนวคิดเกี่ยวกับการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน

การกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน (Juvenile Delinquency) การกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนนั้น ตรงกับคำว่า "Juvenile Delinquency" ซึ่งในทางวิชาอาชญาวิทยาและทัณฑวิทยาไม่ถือว่าการกระทำเช่นนั้นเป็นอาชญากรรมแต่จะเรียกการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนว่า "การกระทำผิด" และไม่เรียกเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดว่าเป็นอาชญากร การกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนจึงมีความหมายไปในทางพฤติกรรมบางรูปแบบที่ขัดแย้งหรือต่อต้านสังคม ทำให้เกิดการเสียระเบียบทั้งในทางสังคมและตัวบุคคล เป็นการกระทำความผิดที่ฝ่าฝืนระเบียบ ค่านิยมวัฒนธรรมและจารีตของสังคมนั้น ๆ และมีอายุไม่เกินที่กำหนดไว้ซึ่งได้ฝ่าฝืนกฎหมายใด ๆ หรือซึ่งแก้ไขเยียวยาไม่ได้ (Wachirapraditporn, 2012, p.8; Powers and Witmer, 1951, p.352)

1.2 แนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชน

เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานสิทธิหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อันเป็นสิทธิที่จะต้องได้รับการรับรองและคุ้มครอง แม้บุคคลผู้นั้นจะเป็นผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดทางอาญาก็ตามแต่ผู้นั้นก็ต้องได้รับการปฏิบัติในฐานะมนุษย์อย่างเท่าเทียมกัน และยิ่งในกรณีที่ต้องหาหนั้นเป็นเด็กและเยาวชนด้วยแล้ว เมื่อเด็กและเยาวชนเป็นบุคคลที่มีความอ่อนอายุ สภาพร่างกาย จิตใจ อารมณ์ ตลอดจนข้อจำกัดในการศึกษาอบรม ประสบการณ์เรียนรู้และการถ่ายทอดข้อเท็จจริงที่ไม่สมบูรณ์เท่ากับผู้ใหญ่ ผู้ต้องหาซึ่งเป็นเด็กและเยาวชนจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับดูแลและคุ้มครองเป็นพิเศษมากกว่าผู้ต้องหาที่เป็นผู้ใหญ่ (Jaihar, 2000, p.358-359)

1.3 แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน

ในการดำเนินคดีอาญากับเด็กหรือเยาวชนนั้น ต้องเป็นกรณีที่เด็กหรือเยาวชนไปสร้างความเสียหายหรือความเดือดร้อนให้เกิดขึ้นแก่ผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็นความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน ชีวิตร่างกาย เสรีภาพ และความผิดเกี่ยวกับเพศ เป็นต้น การดำเนินคดีอาญากับเด็กและเยาวชนเป็นเรื่องละเอียดอ่อนมากจะต้องกระทำอย่างละมุนละม่อม ปรัชญาการดำเนินคดีอาญาเด็กหรือเยาวชนของศาลไทยวางกฎเกณฑ์ไว้ว่าในการพิจารณาพิพากษาคดีที่มีเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดให้ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเยาวชนคำนึงถึงสวัสดิภาพและอนาคตของเด็กหรือเยาวชน ซึ่งควรจะต้องได้รับการฝึกอบรมสั่งสอนและสงเคราะห์ให้กลับตัวเป็นพลเมืองดียิ่งกว่าการลงโทษ และในการพิพากษาคดีนั้นให้ศาลคำนึงถึงบุคลิกลักษณะ สุขภาพ และภาวะแห่งจิตของเด็กหรือเยาวชนซึ่งแตกต่างกันเป็นรายคน และการลงโทษหรือเปลี่ยนโทษหรือใช้วิธีการสำหรับเด็กหรือเยาวชน ต้องใช้ให้เหมาะสมกับเด็กหรือเยาวชน และพฤติการณ์เฉพาะเรื่อง กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน เป็นกระบวนการดำเนินคดีอาญา กล่าวคือเมื่อมี

การกระทำความผิดอาญาแล้ว การนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษจะต้องปฏิบัติ และดำเนินการอย่างไร ต่อเด็กและเยาวชน โดยศาลเยาวชนและครอบครัวจะเข้ามามีบทบาทหน้าที่ในการดูแลเด็กและเยาวชน (Ruangrit, 2019, p.30-38; Kittayarak, Dechsuriya and Chatpaitoon, 2004)

1.4 แนวคิดเกี่ยวกับการสอบสวนเด็กและเยาวชน

ประเทศไทยให้ความสำคัญเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน โดยได้กำหนดแนวทางในการคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมไว้ในกฎหมายหลายฉบับ โดยเริ่มตั้งแต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 และพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 โดยกฎหมายแต่ละฉบับได้มุ่งคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด (Yodpanya, 2021, p.179)

2) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

Chomphunich (2016) นัฐพล ชมภูนิช (2559) ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาบทบาทของพนักงานสอบสวนในการคุ้มครองสิทธิผู้ต้องหาเด็กและเยาวชนในคดีอาญา ผลการศึกษาพบว่า แนวทางการพัฒนาบทบาทของพนักงานสอบสวนในการคุ้มครองสิทธิผู้ต้องหาเด็กและเยาวชนในคดีอาญา ควรพัฒนาให้ความรู้พนักงานสอบสวนให้มีความเชี่ยวชาญ ด้านการสอบสวนเด็กและเยาวชนอย่างต่อเนื่อง สมควรมีการจัดตั้งหน่วยงานเฉพาะทาง หรือหน่วยงานเพื่อประสานงานกลาง เพื่อช่วยเหลือพนักงานสอบสวนติดตามผู้ต้องหาเด็กและเยาวชน และผู้ปกครองเด็กเพื่อสอบสวนปากคำ ตลอดจนจัดสถานที่ควบคุมเด็กและเยาวชน ควรจัดให้มีความเหมาะสมเพื่อให้กระบวนการยุติธรรมมุ่งไปที่ประโยชน์สูงสุดของ เด็กและเยาวชนอย่างแท้จริง

Cherdchoo (2015) ทำการวิจัยเรื่อง ปัญหาการบังคับใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา แก่เด็กและเยาวชน จากการศึกษาพบว่า การนำมาตราการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญามาบังคับใช้แก่เด็กและ เยาวชนยังมีปัญหาในส่วนบทบัญญัติของกฎหมายและปัญหาในทางปฏิบัติขององค์กรที่เกี่ยวข้องที่ยังไม่ อาจแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนให้สามารถกลับคืนสู่สังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ วิจัยฉบับนี้จึงได้เสนอแนะให้มีการปรับปรุงแก้ไขปัญหาทั้งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายและในส่วนที่เกี่ยวกับการบังคับใช้ เพื่อให้การนำมาตราการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาแก่เด็กและเยาวชนสามารถบังคับใช้ได้อย่างบรรลุผลตามเจตนารมณ์ของกฎหมายอย่างแท้จริง

Teeraphan (2018) ทำการศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาการเปี่ยงเบนคดีในชั้นสอบสวนที่เด็กและเยาวชนเป็นผู้กระทำความผิด พบว่าในปัจจุบันการกระทำความผิดของบุคคลที่เป็นเด็กและเยาวชนเป็นประเด็นที่สำคัญ ซึ่งเกิดขึ้นในสังคมเนื่องจากการกระทำดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความสามารถในการจัดการด้านต่าง ๆ ของครอบครัวและของรัฐ เช่น การให้ความรักและความเอาใจใส่ระหว่างสมาชิกในครอบครัว การเตรียมระบบการศึกษาโดยรัฐ และได้เสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ดังนี้ ประการแรก ควรแก้ไขกฎหมายโดยการกำหนดให้การใช้มาตรการตามมาตรา 69/1 ครอบคลุมไปถึงการกระทำความผิดของเยาวชนด้วย ประการที่สอง เพื่อเป็นการรักษาสวัสดิภาพและอนาคตของเด็กและเยาวชน บทบัญญัติตาม มาตรา 69/1 ไม่ควรนำจำนวนครั้งของการกระทำความผิดมาเป็นเงื่อนไขในการใช้มาตรการดังกล่าวนี้ และประการสุดท้าย ควรกำหนดให้พนักงานสอบสวนหรือเจ้าพนักงานสามารถเลือกใช้มาตรการที่เหมาะสมเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรม โดยไม่ถูกจำกัดไว้แต่เฉพาะการกล่าวตักเตือนตัวเด็ก บิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลหรือผู้แทนองค์กรซึ่งเด็กนั้นอาศัยอยู่ด้วยเท่านั้น

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยกำหนดขั้นตอนดังต่อไปนี้

1) ผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัย

ผู้วิจัยเลือกกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) กลุ่มที่ 1 การสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key information) เป็นผู้ที่มีความรู้ประสบการณ์ในการดำเนินการกับเด็กและเยาวชนที่กระทำเกี่ยวกับยาเสพติด จำนวน 60 คน กลุ่มที่ 2 เป็นการจัดการสนทนากลุ่ม เพื่อพิจารณา (ร่าง) ขั้นตอนการปฏิบัติงานในการดำเนินการกับเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่มีช่วงอายุแตกต่างกัน โดยผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการดำเนินการกับเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดโดยตรงในหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 15 คน ตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญการวิจัย

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	การสัมภาษณ์เชิงลึก (คน)	การสนทนากลุ่ม (คน)
พนักงานสอบสวน	20	4
พนักงานอัยการคดีเด็กและเยาวชน	5	1
ศาลเยาวชนและครอบครัว	5	1
สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน	5	1
กองทะเบียนประวัติอาชญากร (ทว.)	5	1
พิสูจน์หลักฐานตำรวจ	5	1
ศูนย์วิทยาศาสตร์การแพทย์	5	1
พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด	5	1
ที่ปรึกษากฎหมาย	5	1
บ้านพักเด็กและครอบครัวกรุงเทพมหานคร	-	1
กองบังคับการกฎหมายและคดี ตร.	-	1
นักวิชาการ	-	1
รวม	60	15

2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผ่านการตรวจประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน และได้รับรองจริยธรรมในมนุษย์จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์เครือข่ายภูมิภาค มหาวิทยาลัยนเรศวร ดำเนินการให้การรับรองโครงการวิจัยตามแนวทางหลักจริยธรรมการวิจัยในคนที่เป็นมาตรฐานสากลได้แก่ Declaration of Helsinki, The Belmont Report, CIOMS Guideline และ International Conference on Harmonization in Good Clinical Practice หรือ ICH-GCP แบบเร่งรัด (Expedited Review) เลขที่ COA No. 030/2021 RREC No. 036/64

3) การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูล โดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key information) ที่ได้ทำการนัดหมายไว้ล่วงหน้าทำการของผู้ให้ข้อมูลสำคัญในประเด็นข้อ

กฎหมาย ระเบียบ หลักการและวิธีการปฏิบัติในการดำเนินการกับเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ตลอดถึงปัญหาข้อขัดข้องที่เป็นอุปสรรคต่าง ๆ ในการปฏิบัติงาน ใช้วิธีเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากตัวแทนหน่วยงานเป็นผู้ให้ข้อมูล และดำเนินการสนทนากลุ่ม จำนวน 1 ครั้ง ที่โรงแรมเอสดีอเวนิว กรุงเทพฯ

4) การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยเลือกวิธีใช้ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งเป็นการตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย โดยบรรยายเป็นเนื้อหาตามที่ปรากฏในข้อความและเนื้อหาโดยผู้วิจัย ไม่มีอคติหรือความรู้สึกส่วนตัวเข้าไปพัวพัน

ผลการวิจัย

จากการวิจัยพบว่าขั้นตอนการดำเนินการกับเด็กหรือเยาวชนที่กระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มได้แก่ (1) ขั้นตอนการดำเนินการกับเด็กที่กระทำผิดที่มีอายุไม่เกิน 12 ปี (2) ขั้นตอนการดำเนินการกับเด็กที่กระทำผิดที่มีอายุเกิน 12 ปีแต่ไม่เกิน 15 ปี และ (3) ขั้นตอนการดำเนินการกับเยาวชนที่กระทำผิดที่มีอายุเกิน 15 ปีแต่ต่ำกว่า 18 ปี

กรณีเด็กอายุไม่เกิน 12 ปี

เด็กอายุยังไม่เกิน 12 ปี กระทำผิดไม่ต้องรับโทษ เมื่อพนักงานสอบสวนรับตัวเด็กมาจะต้องดำเนินการตาม มาตรา 69/1 ต้องพิจารณาว่าเป็นความผิดที่อยู่ในอำนาจการเปรียบเทียบปรับของพนักงานสอบสวนหรือไม่ แต่ก็ไม่สามารถทำการเปรียบเทียบปรับได้ เนื่องจากเด็กไม่ต้องรับโทษ ดังนั้นพนักงานสอบสวนสามารถดำเนินการได้ 2 แนวทาง ได้แก่ (1) คดีที่อยู่ในอำนาจที่เปรียบเทียบปรับได้ และ (2) คดีไม่อยู่ในอำนาจเปรียบเทียบปรับได้ ซึ่งทั้ง 2 กรณีนี้พนักงานสอบสวนมีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการที่แตกต่างกันออกไป

กรณีความผิดนั้นเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจเปรียบเทียบ โดยมีหลักเกณฑ์ และวิธีการ ดังนี้

- (1) เป็นการกระทำครั้งแรก
- (2) ให้พนักงานสอบสวนและเจ้าพนักงานอื่น เรียกเด็ก บิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือ บุคคลหรือผู้แทนองค์การที่เด็กนั้นอาศัยอยู่ด้วย มาว่ากล่าวตักเตือน
- (3) ถ้าเด็กสำนึกในการกระทำ และบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลหรือผู้แทน องค์การที่เด็กนั้นอาศัยอยู่ด้วย สามารถดูแลเด็กได้
- (4) ให้แจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ทราบก่อนที่จะมอบตัวเด็กให้อยู่ในความดูแลบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลหรือองค์การซึ่งเด็กอาศัยอยู่ด้วย หรือมอบตัวเด็กให้พนักงานเจ้าหน้าที่ในกรณีที่เด็กไม่มีบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลหรือองค์การซึ่งเด็กอาศัยอยู่ด้วย เพื่อดำเนินการสงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก ตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็ก

(5) ให้งดการสอบสวนและปล่อยตัวไป (ลงประจำวันไว้เป็นหลักฐาน)

การลงประจำวันของงดการสอบสวน ข้อความว่า “ตามที่เด็กกระทำผิด ฐาน..... จากการสอบสวนได้ความว่าเป็นการกระทำผิดครั้งแรก และพนักงานสอบสวนได้ว่ากล่าวตักเตือนเด็ก และเด็กสำนึกต่อการกระทำผิดแล้ว พนักงานสอบสวนจึงมอบตัวเด็กให้แก่ บิดา มารดา หรือ ผู้ปกครอง ดูแลเด็กไปดูแลและงดการสอบสวนคดีดังกล่าว นับแต่เวลานี้ จึงบันทึกไว้”

พนักงานสอบสวนจึงไม่ต้องส่งสำนวนการสอบสวนมาให้พนักงานอัยการเพื่อพิจารณาสั่ง หากพนักงานสอบสวนส่งสำนวนการสอบสวนมาให้พนักงานอัยการต้องสั่งไม่รับและคืนสำนวนการสอบสวน

นั้นให้พนักงานสอบสวนเก็บรักษาไว้เพราะอาจต้องใช้ในกรณีที่ผู้เสียหายฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาต่อศาล

กรณีความผิดนั้นเป็นความผิดอื่นนอกจากคดีที่อยู่ในอำนาจเปรียบเทียบ

(1) พนักงานสอบสวนต้องส่งตัวเด็กอายุยังไม่เกิน 12 ปี ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตาม พ.ร.บ.คุ้มครองเด็กเพื่อดำเนินการคุ้มครองสวัสดิภาพ ในโอกาสแรกที่กระทำได้แต่ต้องภายในเวลาไม่เกิน 24 ชั่วโมงนับแต่เวลาที่เด็กอายุยังไม่เกิน 12 ปีนั้นมาถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ (ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร แจ้งอธิบดีกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ และต่างจังหวัดแจ้งพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด)

(2) ให้พนักงานสอบสวน ดำเนินการรวบรวมพยานหลักฐานจากการกระทำความผิดของเด็กไว้เพื่อให้ทราบพฤติการณ์แห่งคดี เหตุใดเด็กจึงถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้กระทำความผิด เพื่อให้สามารถตรวจสอบข้อเท็จจริงได้เท่านั้น มิได้กระทำเพื่อพิสูจน์ความผิดหรือบริสุทธิ์ของเด็กหรือเพื่อฟ้องต่อศาล และห้ามทำการสอบสวนหรือแจ้งข้อกล่าวหาเด็ก หรือพิมพ์ลายนิ้วมือเด็กโดยเด็ดขาด

(3) หลักฐานเกี่ยวกับอายุ จะต้องมีหลักฐานอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง เช่น สำเนาสูติบัตร สำเนาทะเบียนบ้าน สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน หนังสือรับรองจากสำนักงานทะเบียนราษฎร เป็นต้น หากไม่ปรากฏหลักฐานให้ใช้ใบรับรองแพทย์หรือคำรับรองแพทย์ที่ปรากฏในรายงาน ของสถานพินิจฯ

(4) สรุปสำนวนการสอบสวนทำความเห็นส่งไม่ฟ้องผู้ต้องหาและส่งสำนวนการสอบสวนไปยังพนักงานอัยการเพื่อพิจารณา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 142

กรณีเด็กอายุเกิน 12 ปีแต่ไม่เกิน 15 ปี

เด็กอายุเกิน 12 ปีแต่ไม่เกิน 15 ปี กระทำความผิดและถูกจับกุมตัวนำส่งพนักงานสอบสวน หรือถูกเรียกมา ส่งตัวมา เข้าหาพนักงานสอบสวนเอง มาปรากฏตัวอยู่ต่อหน้าพนักงานสอบสวน หรือมีผู้นำตัวเด็กนั้นเข้ามามอบตัวต่อพนักงานสอบสวน กระบวนการดำเนินการเกี่ยวกับเด็ก มีแนวทางปฏิบัติ 2 แนวทาง ดังนี้

แนวทางที่ 1 กรณีถูกจับกุมตัวนำส่งพนักงานสอบสวน

1. รับตัวผู้ต้องหาเด็ก พร้อมด้วยของกลาง บันทึกจับกุม และนำตัวไปควบคุมไว้ในสถานที่จัดไว้เฉพาะสำหรับเด็ก โดยไม่ปะปนกับผู้ต้องหาที่เป็นผู้ใหญ่
2. ลงบันทึกประจำวันเกี่ยวกับคดีอาญารับตัวผู้ต้องหา แจ้งสิทธิผู้ต้องหาในบันทึกประจำวัน พิมพ์ลายนิ้วมือผู้ต้องหาส่งกองทะเบียนประวัติอาชญากร (ทว.)
3. ทำหนังสือแจ้งที่ปรึกษากฎหมายเพื่อเข้าร่วมรับฟังการสอบสวน
4. ติดต่อบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่ดูแลเด็กไว้วางใจ ให้เข้าร่วมรับฟังการสอบสวนเด็ก
5. ในความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ให้จัดทำบันทึกแจ้งสิทธิที่จะมีสิทธิวิชาชีพเข้าร่วมฟังการสอบสวนเด็ก ลงชื่อรับทราบว่ามีคำสั่งที่จะต้องให้การพนักงานสอบสวนจัด พนักงานอัยการ นักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์เข้าร่วมรับฟังการสอบสวนหรือไม่ กรณีเด็กต้องการก็ต้องทำหนังสือแจ้งบุคคลดังกล่าวเข้าร่วมรับฟังการสอบสวน หากไม่ต้องการก็ไม่ต้องแจ้ง และให้บันทึกความต้องการให้ชัดเจน
6. จัดเตรียมสถานที่สอบสวนเด็กไว้โดยเฉพาะมิดชิดและไม่ให้บุคคลที่ไม่เกี่ยวข้องเข้ารับฟังการสอบสวน
7. จัดเตรียมกล้องวิดีโอไว้บันทึกเหตุการณ์ขณะทำการสอบสวน

8. ดำเนินการสอบปากคำเด็กเมื่อทุกอย่างพร้อม และหากเด็กร้องขอให้มีสหวิชาชีพร่วมฟังการสอบปากคำด้วย

9. เตรียมจัดทำคำร้องขอ “ตรวจสอบการจับเด็กโดยระบุขอให้ศาลควบคุมตัวเด็กไว้ระหว่างสอบสวน (คำร้อง ตจ.)” และทำหนังสือแจ้งการจับกุมและดำเนินคดีกับเด็ก” เรียน ผู้อำนวยการสถานพินิจ เพื่อส่งตัวเด็กที่เป็นผู้ต้องหาเข้าควบคุมที่สถานพินิจหลังศาลมีคำสั่งอนุญาตตามคำร้อง ตจ.แล้ว โดยแนบสำเนาบัตรประจำตัวประชาชนผู้ต้องหา สำเนาบันทักจับกุมไปพร้อมคำร้อง

10. พิมพ์ลายนิ้วมือผู้ต้องหาส่งกองทะเบียนประวัติอาชญากร (ทว.) ตรวจประวัติ

11. จัดทำหนังสือส่งของกลางในคดีอาญาไปตรวจพิสูจน์ยังกองพิสูจน์หลักฐาน (กรณีมีของกลาง)

12. สอบสวนผู้เสียหายในฐานะผู้กล่าวหา สอบสวนพยานที่รู้เห็นเหตุการณ์

13. จัดทำปกสำนวน บันทักตรวจเบื้องต้นเสนอหัวหน้างานสอบสวนและหัวหน้าพนักงานสอบสวน ตรวจเบื้องต้น ภายใน 3 วัน นับแต่วันที่รับคำร้องทุกข์ลงบันทึกประจำวัน

14. นำตัวผู้ต้องหาพร้อมคำร้อง "ตรวจสอบการจับ (คำร้อง ตจ.)" ไปยังศาลเยาวชน ภายใน 24 ชั่วโมง นับแต่วันพนักงานสอบสวนรับและควบคุมตัวเด็กที่เป็นผู้ต้องหาไว้ เพื่อให้ศาลตรวจสอบการจับเด็กว่าชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ และสมควรควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้ระหว่างการสอบสวนหรือไม่ โดยก่อนนำเด็กไปศาลต้อง "พิมพ์ลายนิ้วมือเด็กหรือเยาวชนที่เป็นผู้ต้องหา" ไว้เสียก่อน

15. เมื่อศาลเห็นว่า "การจับกุมเด็กชอบด้วยกฎหมายแล้ว และอนุญาตให้ควบคุมตัวเด็กที่เป็นผู้ต้องหาไว้ระหว่างสอบสวน" ตามคำร้องของพนักงานสอบสวน ให้ส่งตัวผู้ต้องหาเข้าสถานพินิจและคุ้มครองเด็กหรือเยาวชนพร้อมหนังสือแจ้งการจับกุมและดำเนินคดีกับเด็กหรือเยาวชน ที่จัดทำไว้ไปยังสถานพินิจฯ

16. หลังจากส่งตัวเด็กเข้าสถานพินิจแล้วให้สอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับคดีต่อไป โดยอาจกลับมายังที่ทำการสอบสวนปากคำ ผู้เสียหาย ในฐานะผู้กล่าวหา หรือแม้แต่ตัวเด็กที่เป็นผู้ต้องหา (กรณียังไม่ได้สอบปากคำไว้)

17. สอบสวนเจ้าหน้าที่ตำรวจที่จับกุมเด็กเป็นพยานในฐานะผู้จับกุม อย่างน้อย 2 ปาก

18. ติดตามผลการตรวจพิสูจน์ของกลางในคดี หรือ ผลตรวจอื่น ๆ จาก กองพิสูจน์หลักฐาน และผลตรวจลายพิมพ์นิ้วมือผู้ต้องหา จากกองทะเบียนประวัติอาชญากร (ทว.) มาประกอบสำนวนคดี

19. จัดทำบันทึกพนักงานสอบสวนประกอบสำนวน

20. จัดทำบันทึกการควบคุมผู้ต้องหาประกอบสำนวน

21. นำวิดีโอการสอบสวนเด็กหรือเยาวชนที่บันทึกไว้ Copy ลงในแผ่น CD หรือ DVD เพื่อนำรวมเข้าสำนวนส่งพนักงานอัยการ

22. หากครบกำหนดระยะเวลาการสอบสวน 30 วัน นับแต่วันจับกุมหากดำเนินการไม่แล้วเสร็จ พนักงานสอบสวนจะต้องทำการผัดฟ้อง โดยดำเนินการยื่นคำร้องขอผัดฟ้องและฝากขังเด็กต่อศาลเยาวชน ในระหว่างสอบสวนตามกำหนดดังนี้

(1) คดีที่มีอัตราโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน มีเวลาสอบสวน 30 วัน

(2) คดีที่มีอัตราโทษจำคุกเกิน 6 เดือนแต่ไม่เกิน 5 ปี มีเวลา 60 วัน สามารถผัดฟ้องได้ 2 ครั้ง ครั้งละ 15 วัน

(3) คดีที่มีอัตราโทษจำคุกเกิน 5 ปี มีเวลา 90 วัน คือ 30 วันแรก นับแต่วันที่เด็กถูกจับกุม และจะผัดฟ้องได้ 4 ครั้ง ครั้งละไม่เกิน 15 วัน

23. ติดตามรายงานผลการสืบเสาะข้อเท็จจริงจากสถานพินิจและคุ้มครองเด็กหรือเยาวชนมาประกอบสำนวนการสอบสวน เมื่อได้รับเอกสารและทำการสอบสวนพยานครบทุกปากแล้ว ได้รับผลการตรวจพิสูจน์ต่าง ๆ ครบถ้วนแล้ว ให้สรุปสำนวนการสอบสวน ทำความเห็นทางคดี เห็นควรสั่งฟ้อง หรือไม่ฟ้องผู้ต้องหาตามข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานในสำนวน

24. ออกเลขกำกับเอกสารในสำนวนด้วยปากกาสีแดง จัดทำบัญชีท้ายสำนวนการสอบสวน ทำสำเนาสำนวนการสอบสวนไว้ 1 ชุด เรียงและเย็บสำนวนการสอบสวนที่มุมด้านซ้ายบนด้วยเหล็กเย็บสำนวนให้สวยงาม

25. หน้าปรายงานการสอบสวน ประทับตรายางหรือเขียนด้วยหมึกสีแดงด้านหน้าว่า

ด้านบนสุด “ผู้ต้องหาเป็นเยาวชนควบคุมตัว”

ด้านซ้ายมือ “ศาลเยาวชน”

ด้านขวามือ “สั่งฟ้อง” หรือ “สั่งไม่ฟ้อง”

26. เสนอความเห็นพร้อมสำนวนการสอบสวนให้หัวหน้างานสอบสวนและหัวหน้าพนักงานสอบสวนลงนามทำความเห็นทางคดี

27. ทำหนังสือนำส่งสำนวนการสอบสวนไปให้พนักงานอัยการ

28. แจ้งเจ้าหน้าที่งานคดีให้ลงรายละเอียดในสมุดควบคุมคดีของสถานีตำรวจว่า คดีนี้สอบสวนเสร็จสิ้นและส่งสำนวนไปยังพนักงานอัยการแล้ว ตามหนังสือที่ ลงวันที่..... และจัดการวงกลมสีแดงที่เลขคดีออกจากสารบบ

29. พนักงานสอบสวนลงรายละเอียดในสมุดควบคุมคดีประจำตัวพนักงานสอบสวน คดีนี้สอบสวนเสร็จสิ้นและส่งสำนวนไปยังพนักงานอัยการแล้ว ตามหนังสือที่ ลงวันที่..... และจัดการวงกลมสีแดงที่เลขคดีออกจากสารบบส่วนตัว

30. ทำหนังสือแจ้งผลการสอบสวนให้ผู้ร้องทุกข์ หรือผู้เสียหาย หรือผู้กล่าวหา ทราบ

แนวทางที่ 2 กรณีเข้าพบพนักงานสอบสวนโดยไม่ถูกจับกุมตัว

คดีประเภทนี้ผู้ต้องหาที่เป็นเด็กพร้อมกับบิดา มารดา หรือ ผู้ปกครอง จะเข้าพบพนักงานสอบสวนตามหมายเรียก เมื่อมาพบแล้วให้พนักงานสอบสวนดำเนินการดังนี้

1. ให้พนักงานสอบสวนพิมพ์ลายนิ้วมือเด็กไว้เพื่อส่งไปตรวจการต้องหาคดีอาญา ยังกองทะเบียนประวัติอาชญากร (ทว.)

2. แจ้งที่ปรึกษากฎหมายเด็ก (ที่ปรึกษากฎหมายจะต้องเป็นผู้ที่ได้รับใบอนุญาตเป็นที่ปรึกษากฎหมาย พนักงานสอบสวนต้องขอเอกสารที่แสดงว่าเป็นที่ปรึกษากฎหมายด้วย) เข้าร่วมรับฟังการสอบสวน

3. ให้บิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือ บุคคลที่ดูแลเด็กหรือเยาวชนไว้วางใจเข้าร่วมรับฟังการสอบสวนด้วย กรณีเด็กหรือเยาวชนมาพบเพียงลำพังพนักงานสอบสวนต้องติดต่อบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่ดูแลเด็กหรือเยาวชน หรือบุคคลที่เด็กหรือเยาวชนไว้วางใจ เข้าร่วมรับฟังการสอบสวนด้วย

4. เตรียมจัดทำคำร้องขอ “ตรวจสอบการดำเนินคดีเด็กและขอให้ศาลควบคุมตัวเด็กไว้ระหว่างสอบสวน (คำร้อง มต.)” และทำหนังสือแจ้งการดำเนินคดีกับเด็ก” เรียง ผู้อำนวยการสถานพินิจ เพื่อส่งตัวเด็กที่เป็นผู้ต้องหาเข้าควบคุมที่สถานพินิจหลังศาลมีคำสั่งอนุญาตตามคำร้อง มต. แล้ว โดยแนบสำเนาบัตรประจำตัวประชาชนผู้ต้องหา สำเนาบันทีกจับกุมไปพร้อมคำร้อง

5. จัดทำหนังสือส่งของกลางในคดีอาญาไปตรวจพิสูจน์ยังกองพิสูจน์หลักฐาน (กรณีมีของกลาง)

6. นำตัวผู้ต้องหาพร้อมคำร้อง "ตรวจสอบการดำเนินคดี (คำร้อง มต.)" ไปยังศาลเยาวชน ภายใน 24 ชั่วโมง นับแต่พนักงานสอบสวน แจ้งข้อกล่าวหาแก่เด็กที่เป็นผู้ต้องหาเพื่อให้ศาลตรวจสอบว่า การแจ้งข้อหาแก่เด็กนั้นมีมูลเหตุเพียงพอและชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ และสมควรควบคุมตัวเด็กไว้ระหว่างการสอบสวนหรือไม่ โดยก่อนนำเด็กไปศาลต้อง "พิมพ์ลายนิ้วมือเด็กที่เป็นผู้ต้องหา" ไว้เสียก่อน

7. เมื่อศาลเห็นว่า "การแจ้งข้อกล่าวหาและดำเนินคดีกับเด็กหรือเยาวชนชอบด้วยกฎหมายและสั่งอนุญาตให้ควบคุมตัวเด็กหรือเยาวชนที่เป็นผู้ต้องหาไว้ระหว่างการสอบสวน" ตามคำร้องของพนักงานสอบสวน ให้ส่งตัวผู้ต้องหาเข้าสถานพินิจและคุ้มครองเด็กหรือเยาวชนพร้อมหนังสือแจ้งการดำเนินคดีกับเด็ก ที่จัดทำไว้ไปยังสถานพินิจฯ

8. หลังจากส่งตัวเด็กเข้าสถานพินิจแล้วให้สอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับคดีต่อไป กระทำเช่นเดียวกับเด็กที่ถูกจับกุมตัวมาส่งยังที่ทำการพนักงานสอบสวน ดำเนินการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานและมีความเห็นทางคดีภายในระยะเวลาที่กำหนด หากยังไม่แล้วเสร็จพนักงานสอบสวนต้องดำเนินการยื่นคำร้องขอผิดฟ้องและฝากขังเด็กต่อศาลเยาวชนในระหว่างการสอบสวน ระยะเวลาการผิดฟ้องฝากขังนั้นขึ้นอยู่กับอัตราโทษ

กรณีเยาวชนอายุเกิน 15 ปีแต่ต่ำกว่า 18 ปี

เมื่อมีการจับกุมเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดตามมาตรา 69 วรรคหนึ่ง หรือกรณีเด็กและเยาวชนปรากฏตัวอยู่ต่อหน้าพนักงานสอบสวนตามมาตรา 70 วรรคหนึ่ง ให้พนักงานสอบสวนรีบดำเนินการสอบสวน และส่งสำนวนการสอบสวนพร้อมทั้งความเห็นไปยังพนักงานอัยการ เพื่อให้พนักงานอัยการยื่นฟ้องต่อศาลเยาวชนและครอบครัวให้ทันภายในสามสิบวันนับแต่วันที่เด็กหรือเยาวชนนั้นถูกจับกุมหรือปรากฏตัวอยู่ต่อหน้าพนักงานสอบสวน แล้วแต่กรณี จึงสรุปได้ว่าสามารถดำเนินการได้ 2 กรณี ได้แก่ (1) กรณีจับกุมตัว ม.69 และ (2) กรณีไม่มีการจับกุม ม.70 พนักงานสอบสวน ต้องดำเนินการดังนี้

1. เมื่อพนักงานสอบสวนได้รับตัวเยาวชนซึ่งถูกจับ หรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดถูกเรียกมาส่งตัวมาเข้าหาพนักงานสอบสวนเอง มาปรากฏตัวอยู่ต่อหน้าพนักงานสอบสวน หรือมีผู้นำตัวเยาวชนนั้นมามอบตัวต่อพนักงานสอบสวน ให้พนักงานสอบสวนรีบสอบถามเด็กหรือเยาวชนในเบื้องต้นเพื่อทราบชื่อตัว ชื่อสกุล อายุ สัญชาติ ถิ่นที่อยู่ สถานที่เกิด และอาชีพของเด็กหรือเยาวชน ตลอดจนชื่อตัว ชื่อสกุล และรายละเอียดเกี่ยวกับบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลหรือองค์การซึ่ง เด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย แล้วแจ้งเรื่องที่เด็กหรือเยาวชนถูกกล่าวหาให้บุคคลหรือผู้แทนองค์การดังกล่าวทราบ โดยให้โอกาสบุคคลหรือผู้แทนองค์การดังกล่าวที่จะแสดงข้อเท็จจริงอันเป็นประโยชน์แก่เยาวชนได้ และแจ้งให้ผู้อำนวยการสถานพินิจที่เยาวชนนั้นอยู่ในเขตอำนาจเพื่อดำเนินการ ตามมาตรา 82 (มาตรา 70 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2559)

2. ในกรณีที่เยาวชนถูกเรียกมา ส่งตัวมา เข้าหาพนักงานสอบสวนเอง มาปรากฏตัวอยู่ต่อหน้าพนักงานสอบสวน หรือมีผู้นำตัวเด็กหรือเยาวชนนั้นเข้ามามอบตัวต่อพนักงานสอบสวน ให้พนักงานสอบสวนดำเนินการตามมาตรา 134 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาโดยอนุโลม (มาตรา 71 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติ ศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2559) (เมื่อผู้ต้องหาถูกเรียก หรือส่งตัวมา หรือเข้าหาพนักงานสอบสวนเอง หรือปรากฏว่าผู้ใดมาอยู่ต่อหน้าพนักงานสอบสวนเป็นผู้ต้องหา ให้ถามชื่อตัว ชื่อรอง ชื่อสกุล สัญชาติ บิดามารดา อายุ อาชีพ ที่อยู่ ที่เกิด และแจ้งให้ทราบถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำที่กล่าวหาว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิด แล้วจึงแจ้ง

ข้อหาให้ทราบ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134 วรรคแรก) (เมื่อได้มีการแจ้งข้อกล่าวหาแล้ว ถ้าผู้ต้องหาไม่ใช่ผู้ถูกจับและยังไม่ได้มีการออกหมายจับ แต่พนักงานสอบสวนเห็นว่ามิเหตุที่จะออกหมายจับผู้ต้องหาได้ตามมาตรา 71 พนักงานสอบสวนมีอำนาจสั่งให้ผู้ต้องหาไปศาลเพื่อขอออกหมายจับโดยทันที ตามมาตรา 134 วรรคห้า)

3. ในกรณีที่พนักงานสอบสวนได้รับตัวเยาวชนซึ่งถูกจับ ให้พนักงานสอบสวนนำตัวเยาวชนไปศาลเพื่อตรวจสอบการจับกุมทันที ทั้งนี้ ภายในเวลา 24 ชั่วโมงนับแต่เวลาที่เยาวชนไปถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ แต่มิให้นับเวลาเดินทางตามปกติที่นำตัวผู้ถูกจับจากที่ทำการของพนักงานสอบสวนมาศาลเข้าในกำหนดเวลา 24 ชั่วโมงนั้นด้วย (มาตรา 72 แห่ง พระราชบัญญัติ ศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553)

4. ในการแจ้งข้อกล่าวหาและสอบปากคำเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิด จะต้องมีการปรึกษากฎหมายร่วมอยู่ด้วยทุกครั้ง

5. พนักงานสอบสวนต้องแจ้งด้วยว่ามีสิทธิที่จะไม่ให้การหรือให้การก็ได้ และถ้อยคำอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้ (มาตรา 75 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553)

6. ในการถามคำให้การผู้ต้องหา ให้พนักงานสอบสวนแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบก่อนว่า

(1) ผู้ต้องหาสิทธิที่จะให้การหรือไม่ก็ได้ ถ้าผู้ต้องหาให้การ ถ้อยคำที่ผู้ต้องหาให้การนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้

(2) ผู้ต้องหาสิทธิให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำตนได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134/4 วรรคแรก

7. ในคดีความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกซึ่ง ผู้ต้องหาที่มีอายุไม่เกิน 18 ปี ร้องขอทิมสหวิชาชีพ การสอบสวนผู้ต้องหาที่มีอายุไม่เกิน 18 ปี พนักงานสอบสวนจะต้องดำเนินการโดยแยกกระทำเป็นสัดส่วนในสถานที่เหมาะสม และให้นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่ผู้ต้องหาร้องขอ และพนักงานอัยการอยู่ร่วมด้วย ในกรณีจำเป็นเร่งด่วนอย่างยิ่งซึ่งมีเหตุอันควรไม่อาจรอนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่ผู้ต้องหาร้องขอ และพนักงานอัยการเข้าร่วมในการสอบสวนพร้อมกันได้ ให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนผู้ต้องหาโดยมีบุคคลหนึ่งบุคคลใดอยู่ร่วมด้วยก็ได้ แต่ต้องบันทึกเหตุที่ไม่อาจรอนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลอื่นไว้ในสำนวนการสอบสวน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134/2 ประกอบมาตรา 133 ทวิ

8. การสอบสวนผู้ต้องหาตามกรณีข้างต้น ให้พนักงานสอบสวนจัดให้มีการบันทึกภาพและ เสียงซึ่งสามารถนำออกถ่ายทอดได้อย่างต่อเนื่องไว้เป็นพยาน (ให้พนักงานสอบสวนแจ้งให้ผู้ต้องหาที่มีอายุไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์ในวันที่พนักงานสอบสวน ทำการสอบสวนทราบถึงสิทธิที่จะให้บุคคลดังกล่าวข้างต้นร่วมสอบสวนด้วยทุกคดีที่มีอัตราโทษจำคุก ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134/2 ประกอบ มาตรา 133 ทวิ วรรคสอง)

ขั้นตอนการสอบสวนปากคำผู้ต้องหาซึ่งมีอายุไม่เกิน 18 ปี

เมื่อพนักงานสอบสวนได้รับตัวซึ่งถูกจับ หรือต้องหาว่ากระทำความผิดถูกเรียกมา ส่งตัวมา เข้าหาพนักงานสอบสวนเอง มาปรากฏตัวอยู่ต่อหน้าพนักงานสอบสวน หรือมีผู้นำเข้ามามอบตัวต่อพนักงานสอบสวน ให้ดำเนินการดังนี้

1. ให้จัดทำบันทึกการถามปากคำเบื้องต้นเพื่อทราบชื่อตัว ชื่อสกุล อายุ สัญชาติ ถิ่นที่อยู่ สถานที่เกิด และอาชีพของเด็กหรือเยาวชน ตลอดจนชื่อตัว ชื่อสกุล และรายละเอียดเกี่ยวกับบิดามารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือองค์การซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย

2. ทำหนังสือแจ้งข้อกล่าวหาให้บุคคลดังกล่าว (บิดา มารดา ฯลฯ) ให้เด็กหรือเยาวชนทราบ

3. ทำหนังสือแจ้งให้ผู้อำนวยการสถานพินิจที่เด็กหรือเยาวชนนั้นอยู่ในเขตอำนาจทราบเพื่อดำเนินการตามมาตรา 82 แห่ง พ.ร.บ. ศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553

4. ทำหนังสือแจ้งที่ปรึกษาทนายความร่วมอยู่ด้วยขณะทำการสอบสวนทุกครั้ง ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 75 วรรคสอง

5. แจ้งสิทธิว่าเด็กหรือเยาวชนมีสิทธิที่จะให้การหรือไม่ให้การก็ได้ และถ้อยคำของเด็กหรือเยาวชนอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้

6. การสอบถามเบื้องต้น ให้พนักงานสอบสวน

6.1 จัดสถานที่ที่เหมาะสม โดยไม่เลือกปฏิบัติ และ

6.2 ไม่ปะปนกับผู้ต้องหาอื่น หรือมีบุคคลอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องอยู่ในสถานที่นั้น อันมีลักษณะเป็นการประจานเด็กหรือเยาวชน

6.3 โดยคำนึงถึงอายุ เพศ สภาพของเด็กหรือเยาวชนเป็นสำคัญ

6.4 ต้องใช้ภาษาหรือถ้อยคำ ที่ทำให้เด็กหรือเยาวชนสามารถเข้าใจได้โดยง่าย โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

6.5 ถ้าเด็กหรือเยาวชนไม่สามารถสื่อสารหรือไม่เข้าใจภาษาไทย ก็ให้จัดหาล่ามให้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือจัดหาเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก หรือความช่วยเหลืออื่นใดให้ตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ และพนักงานสอบสวนจะต้องดำเนินการให้แล้วสาบานตนก่อนที่จะทำหน้าที่ทุกครั้ง

6.6 หากเด็กหรือเยาวชนประสงค์จะติดต่อสื่อสารหรือปรึกษาหารือกับบิดา มารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือผู้แทนองค์การซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย และอยู่ในวิสัยที่จะดำเนินการได้ ให้พนักงานสอบสวนดำเนินการให้ตามควรแก่กรณีโดยไม่ชักช้า

7. เมื่อได้สอบถามเบื้องต้นและแจ้งข้อกล่าวหาแล้ว ในกรณีที่ไม่มีหมายจับ และเด็กหรือเยาวชนถูกเรียกมา ส่งตัวมา เข้าหาเอง มาปรากฏตัวอยู่ต่อหน้า หรือมีผู้นำตัวเด็กหรือเยาวชนนั้นเข้ามามอบตัว ให้พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบดำเนินการตามมาตรา 134 ดังนี้

7.1 ถามชื่อตัว ชื่อรอง ชื่อสกุล สัญชาติ บิดามารดา อายุ อาชีพ ที่อยู่ที่เกิด

7.2 แจ้งให้ทราบถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำที่ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำผิด

7.3 แล้วจึงแจ้งข้อหาให้ทราบ การแจ้งข้อหา จะต้อง มีหลักฐานตามสมควรว่าผู้นั้นน่าจะได้กระทำความผิดตามข้อหา

7.4 ผู้ต้องหาสิทธิได้รับการสอบสวนด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม

7.5 ต้องให้อีกโอกาสผู้ต้องหาที่จะแก้ข้อหาและที่จะแสดงข้อเท็จจริงอันเป็นประโยชน์แก่ตนได้

7.6 ทำหนังสือแจ้งให้ผู้อำนวยการสถานพินิจที่เด็กและเยาวชนนั้นอยู่ในเขตอำนาจเพื่อทำการสืบเสาะข้อเท็จจริงโดยไม่ต้องส่งตัวเด็กหรือเยาวชนไปด้วย

7.7 พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบทำการสอบสวนพยานหลักฐานอื่นต่อไปและให้ติดตามรายงานการสืบเสาะข้อเท็จจริงมารวมเข้าสำนวนไว้ด้วย

7.8 หากพนักงานสอบสวนเห็นว่า มีเหตุที่จะออกหมายขังผู้นั้นได้ตามมาตรา 71

7.9 พนักงานสอบสวนมีอำนาจสั่งให้ผู้ต้องหาไปศาลเพื่อขอออกหมายขังโดยทันที

7.10 แต่ถ้าขณะนั้นเป็นเวลาที่กำลังปิด หรือใกล้จะปิดทำการ ให้พนักงานสอบสวนสั่งให้ผู้ต้องหาไปศาลในโอกาสแรกที่ศาลเปิดทำการ

7.11 กรณีเช่นว่านี้ให้นำมาตรา 87 มาใช้บังคับแก่การพิจารณาออกหมายขังโดยอนุโลม

7.12 หากผู้ต้องหาไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงานสอบสวนดังกล่าว ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจจับผู้ต้องหานั้นได้ โดยถือว่าเป็นกรณีจำเป็นเร่งด่วนที่จะจับผู้ต้องหาได้โดยไม่มีหมายจับ และมีอำนาจปล่อยชั่วคราวหรือควบคุมตัวผู้ต้องหานั้นไว้

8. เมื่อพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบได้รับตัวเด็กหรือเยาวชนซึ่งถูกจับ และได้ดำเนินการสอบถามเบื้องต้นแล้ว ให้พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบดำเนินการดังนี้

8.1 ให้นำเด็กหรือเยาวชนไปศาลเพื่อให้ศาลตรวจสอบการจับกุมทันที ทั้งนี้ ภายในเวลาที่ยี่สิบสี่ชั่วโมงนับแต่เวลาที่เด็กหรือเยาวชนไปถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ แต่ไม่นับเวลาเดินทางตามปกติที่นำตัวเด็กหรือเยาวชนผู้ถูกจับจากที่ทำการของพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบมาศาลเข้าในกำหนดเวลายี่สิบสี่ชั่วโมงนั้นด้วย

8.2 ในกรณีที่เด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหว่ากระทำความผิด มีบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคล หรือองค์การซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย และบุคคลหรือองค์การดังกล่าวแสดงให้เห็นว่ายังสามารถปกครองดูแลเด็กหรือเยาวชนนั้นได้ พนักงานสอบสวนอาจมอบตัวเด็กหรือเยาวชนให้แก่บุคคลดังกล่าวไปปกครองดูแล

8.3 สั่งให้นำตัวเด็กหรือเยาวชนไปยังศาลภายในยี่สิบสี่ชั่วโมงนับแต่เวลาที่เด็กหรือเยาวชนไปถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวนภายหลังถูกจับ

8.4 ในกรณีเช่นว่านี้ หากมีพฤติการณ์น่าเชื่อว่าเด็กหรือเยาวชนจะไม่ไปศาล พนักงานสอบสวนจะเรียกประกันจากบุคคลดังกล่าวตามควรแก่กรณีก็ได้

8.5 บทบัญญัติมาตรานี้มิให้นำไปใช้บังคับในคดีที่พนักงานสอบสวนเห็นว่า คดีอาจเปรียบเทียบปรับได้

9. พนักงานสอบสวนต้องแจ้งสิทธิให้ผู้ต้องหาทราบก่อนที่จะทำการถามคำให้การ ดังนี้

9.1 ผู้ต้องหามีสิทธิที่จะให้การหรือไม่ให้การก็ได้ ถ้าผู้ต้องหาให้การ ถ้อยคำที่ผู้ต้องหาให้การนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้

9.2 ผู้ต้องหามีสิทธิให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำตนได้

10. ในกรณีจำเป็นเร่งด่วนอย่างยิ่ง ซึ่งมีเหตุอันควร ไม่อาจรอนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการเข้าร่วมในการถามปากคำพร้อมกันได้ ให้พนักงานสอบสวนถามปากคำเด็ก โดยมีบุคคลใดบุคคลหนึ่งตามวรรคหนึ่งอยู่ร่วมด้วยก็ได้แต่ต้องบันทึกเหตุที่ไม่อาจรอนักสังคมสงเคราะห์ไว้ในสำนวนการสอบสวน และมีให้ถือว่าการถามปากคำผู้เสียหายหรือพยานซึ่งเป็นเด็กในกรณีดังกล่าวที่ได้กระทำไปแล้วไม่ชอบด้วยกฎหมาย

สรุปและอภิปรายผล

การดำเนินการกับเด็กและเยาวชนมีการกำหนดช่วงอายุของเด็กและเยาวชนเป็นเกณฑ์ในการกำหนดโทษเมื่อเด็กและเยาวชนได้กระทำความผิด ในวิจัยนี้จะยึดเกณฑ์อายุตามประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งได้แบ่งออกเป็น 3 ช่วง ได้แก่ (1) อายุไม่เกิน 12 ปี (2) อายุเกินกว่า 12 ปี แต่ไม่เกิน 15 ปี และ (3) อายุเกินกว่า 15 ปี แต่ต่ำกว่า 18 ปี จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญได้ให้ข้อเสนอแนะในการดำเนินการกับเด็กและเยาวชนโดยเฉพาะการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ซึ่งปัญหาเสพติดในปัจจุบันนี้พบว่ากลุ่มเด็กและเยาวชนเข้าไปเกี่ยวข้องมากขึ้นจะอาศัยกลไกทางด้านกฎหมายมาแก้ไขปัญหาลำนี้ ด้านเดียวอาจไม่เพียงพอและไม่มีความเหมาะสมเท่าที่ควร ประกอบกับการคุ้มครองเด็กและเยาวชนเป็นประเด็นสำคัญที่หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมได้ให้ความสำคัญ เน้นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมคนคนดีสู่สังคม มองเด็กเป็นผ้าขาวที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงและเป็นการกำลังสำคัญของประเทศในอนาคตจนบางครั้งการคุ้มครองเด็กอาจเป็นการละเลยสังคมที่ได้รับผลกระทบจากการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน แม้ว่าในปัจจุบันจะมี พ.ร.บ.ศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 กำหนดวิธีการดำเนินการกับเด็กและเยาวชนไว้ก็ตาม เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดจะต้องอยู่ในกระบวนการยุติธรรมในห้วงระยะเวลาหนึ่งจนกว่าศาลจะมีคำพิพากษาลงโทษหรือใช้มาตรการอื่นที่เหมาะสมในการดำเนินการกับเด็ก กระบวนการบางอย่างที่กำหนดไว้อาจเป็นเพียงกระบวนการเท่านั้น แต่ในการปฏิบัติจริงแล้วไม่ได้เป็นไปตามเจตนารมณ์ที่แท้จริง หน่วยงานหรือองค์กรที่ทำหน้าที่คุ้มครองเด็กในปัจจุบันมีมากมายหลายองค์กร แต่ละองค์กรต่างก็มีกฎหมายของตนเองเป็นแนวทางในการปฏิบัติ ต่างคนต่างแยกกันทำไม่ได้เดินไปด้วยกันติดขัดเรื่องงบประมาณและข้อกฎหมายที่มีส่งผลให้การแก้ไขปัญหาลูกและเยาวชนขาดเจ้าภาพรับผิดชอบที่ชัดเจน เด็กและเยาวชนยังคงได้รับการปฏิบัติตามกรอบระยะเวลาที่หน่วยงานมีขอบเขตของอำนาจหน้าที่ดำเนินการเท่านั้น ทำให้เกิดการสะสมจำนวนเด็กและเยาวชนในระบบกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเพิ่มมากขึ้น การกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดไม่ได้ลดลง

ดังนั้นกระบวนการที่พนักงานสอบสวนต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 75 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ จึงค่อนข้างมีขั้นตอนที่สลับซับซ้อน อย่างเช่นกรณี ผู้ต้องหาเป็นเด็กอายุยังไม่เกิน 12 ปีได้กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดแต่เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 73 แนวทางการปฏิบัติที่พนักงานสอบสวนต้องดำเนินการก็เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่แตกต่างกันออกไป ดังนั้นขั้นตอนการปฏิบัติงานในการดำเนินการกับเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่มีช่วงอายุแตกต่างกัน ที่ได้นำเสนอมาข้างต้นนี้จะเป็นแนวทางสำหรับพนักงานสอบสวนได้ใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาพบว่าในขั้นตอนการดำเนินการของพนักงานสอบสวนมีปัญหาและอุปสรรคบางประการที่ทำให้พนักงานสอบสวนได้รับผลตรวจพยานหลักฐานจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น พิสูจน์หลักฐานจังหวัด ศูนย์วิทยาศาสตร์การแพทย์ กองทะเบียนประวัติอาชญากร (ทว.) ต้องใช้ระยะเวลานานกว่าปกติเป็นเหตุให้ไม่สามารถทำการสรุปสำนวนการสอบสวนได้ตามระยะเวลาที่กำหนด ควรมีการแก้ไขดังนี้

(1) การส่งยาเสพติดเพื่อตรวจพิสูจน์ บรรจุหีบห่อไม่เรียบร้อย พนักงานสอบสวน ผู้ต้องหา ลงชื่อ ไม่ครบถ้วน จำนวนของกลางที่ส่งไม่ตรงกับที่ระบุในหนังสือนำส่ง ฯลฯ สำนักงานตำรวจแห่งชาติควรที่จะมีการจัดงบประมาณสนับสนุนให้มีการฝึกอบรมให้กับพนักงานสอบสวน ผู้ช่วยพนักงานสอบสวน โดยมอบหมายให้ศูนย์ฝึกอบรมตำรวจกลาง และศูนย์ฝึกอบรมตำรวจภูธรภาค 1-9 ดำเนินการจัดอบรมทบทวนความรู้เพิ่มเติมให้กับพนักงานสอบสวน ผู้ช่วยพนักงานสอบสวน เกี่ยวกับวิธีดำเนินการจัดส่งของกลางในคดีอาญาโดยเฉพาะยาเสพติด อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

(2) ควรมีการนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ในการรับส่งเอกสารระหว่างหน่วยงาน เช่น ศูนย์วิทยาศาสตร์การแพทย์มีการนำเอาระบบรายงานผลการตรวจมาใช้แล้วในขณะนี้เห็นควรกำชับหัวหน้าสถานีตำรวจทั่วประเทศให้สมัครใช้งานระบบรายงานผลของศูนย์วิทยาศาสตร์การแพทย์ (โปรแกรมไอแล็บพลัส) เพื่อรับรายงานผลการตรวจสารเสพติดในปัสสาวะที่ส่งตรวจพิสูจน์

(3) การส่งยาเสพติดตรวจพิสูจน์ พนักงานสอบสวนจะต้องระบุให้ชัดเจนในวัตถุประสงค์การตรวจว่าขอให้ตรวจหาปริมาณสารบริสุทธิ์ด้วยทุกครั้ง เพื่อที่พนักงานอัยการจะได้้นำเอาผลที่ได้ไปใช้ในการพิจารณาแจ้งข้อกล่าวหาเพิ่มเติม สำนักงานตำรวจแห่งชาติควรมีบันทึกสั่งการกำชับให้พนักงานสอบสวนดำเนินการระบุขอให้ทางพิสูจน์หลักฐานจังหวัดตรวจหาปริมาณสารบริสุทธิ์ด้วยทุกครั้ง โดยกำชับให้หัวหน้าสถานีตำรวจต้องเป็นผู้กำกับการปฏิบัติดังกล่าวด้วยตนเอง

(4) พนักงานสอบสวนในสถานีตำรวจ สามารถนำเอาผลงานวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน

เอกสารอ้างอิง

- Chanthong, W. (2014). Measures for the investigation of children and youth who commit criminal offenses under the Juvenile and Family Court Act and the Juvenile and Family Tribunal Act 2010. *Ramkhamhaeng Journal of Laws*. 3(1), 71-80. (In Thai).
- Cherdchoo, P. (2015). *The problem of enforcement of special measures instead of criminal prosecution against children and youth*. Nonthaburi : Sukhothai Thammathirat Open University. (In Thai).
- Chomphunich, N. (2016). *The development of the role of investigators in protecting the rights of accused children and youth in criminal cases. Study only the Metropolitan Police Headquarters*. Master of Arts Program. Bangkok : Kasetsart University. (In Thai).
- Department of Observation and Protection of Children and Youth Ministry of Justice. (2020) *Case statistics report for the fiscal year 2020*. Bangkok: Strategy and Planning Division. Department of Observation and Protection of Children and Youth. (In Thai).
- Hantherdpongchai, S. (2014). *Legal Problems in Interrogation of Children at the Interrogation Level*. Bangkok: Law Branch Dhurakij Pundit University. (In Thai).
- Khundiloknattawasa, S. (2020). Treating a child accused of committing an act that is stipulated by the law is an offense but is under the age of being subject to criminal penalties. *Police Cadet Academy Journal*. 1 (2), 4-30. (In Thai).

- Kittayarak, K., Dechsuriya, C. & Chatpaitoon, N. (2004). **United Nations Standards on Criminal Justice**. (2nd edition). Bangkok: Foundation. Improving the justice process.
- Jaihan, N. (2000). **The Role of Psychologists and Social Workers in Child Interrogation in Criminal Cases: Handbook for Conducting Child Interrogation Training and Examination**. Nonthaburi: Department of Mental Health, Ministry of Public Health. (In Thai)
- Lawyer Center for Human Rights. (2564). **Examine the process of juvenile cases When youths are subject to political prosecution, they are more likely to be burdened and abused than adults**. (online). Accessed from: <https://tlhr2014.com/archives/31315>. (In Thai).
- Monitoring and Evaluation Section Strategy Office (2021). **Narcotics Prevention and Suppression Performance Report for the year 2021**. Bangkok: Office of the Narcotics Control Board. (In Thai).
- Phothisai, A. (2015). Problems of criminal prosecution in cases where a child or youth is accused of an offence. **Junniti**, 12 (4), 165-173. (In Thai).
- Pianlumlert, C. (2018). **Criminal acts of children and youth. and criminal acts against children and youth**. (online). Accessed from: <http://law.stou.ac.th/dynfiles/Ex.41716-8.pdf>. [2022, 5January]. (In Thai).
- Powers, E. and Witmer, H. (1951). **An experiment in the Prevention of delinquency: The Cambridge-Somerville Youth Study**. New York: Columbia University Press.
- Ritthit, W. (2017). **Principles of law of litigation in the Juvenile and Family Court**. (4th edition). Bangkok: Winy chon. (In Thai).
- Ruangrit, P. (2019). **Problems of Enforcement of the Juvenile and Family Court Act and Juvenile and Family Court Procedure, 2010**. Master of Laws. Bangkok : Sriprathum University. (In Thai).
- Sirichatchawanwong, N & Doloh, R. (2018). **Problems and solutions for the investigation of arrests in juvenile cases in the jurisdiction of the Juvenile and Family Court of Songkhla Province**. The 9th National and International Hat Yai Academic Conference Songkhla: Hat Yai University. (In Thai).
- Srikanchanakart, P. (2018). **Legal problems related to the investigation of children as the accused**. Master of Laws thesis. Faculty of Law. Bangkok: Ramkhamhaeng University. (In Thai).
- Teeraphan,P. (2018). Guidelines for the development of diversion cases in the investigation stage where juveniles are offenders. **jurisprudence journal Thammasat University**. 47(2) : 365- 381. (In Thai).
- Wachirapraditphon, O. (2012). **Causes of juvenile delinquency and proactive remedial measures**. Bangkok: Judicial Training Institute Office of the Court of Justice.

Yodpanya, W. (2561). Legal Development on the Investigation of Children and Juvenile Cases. *Journal of Criminology and Forensic Science Police Cadet School*. 7(1), 174-185. (In Thai).

ประวัติผู้เขียน

คำนำหน้า ชื่อ-สกุล	รองศาสตราจารย์ ดร.สุวรรณา คุณดิลกณัฐวิสา*
ตำแหน่ง/สถานะ	รองศาสตราจารย์
ที่อยู่หน่วยงาน/สังกัด	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ 60000
ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์	suwanna6605@gmail.com
คำนำหน้า ชื่อ-สกุล	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เฉียงตะวัน ยอดคำเนิน
ตำแหน่ง/สถานะ	ผู้ช่วยศาสตราจารย์
ที่อยู่หน่วยงาน/สังกัด	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ 60000
ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์	natsawarn@gmail.com
คำนำหน้า ชื่อ-สกุล	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เอกลักษณ์ นาคพ่วง
ตำแหน่ง/สถานะ	ผู้ช่วยศาสตราจารย์
ที่อยู่หน่วยงาน/สังกัด	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ 60000
ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์	nakphoung31@gmail.com
คำนำหน้า ชื่อ-สกุล	พันตำรวจโท รชต คุณดิลกณัฐวิสา
ตำแหน่ง/สถานะ	สารวัตรอำนวยการตำรวจภูธรจังหวัดนครสวรรค์
ที่อยู่หน่วยงาน/สังกัด	ตำรวจภูธรจังหวัดนครสวรรค์ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ 60000
ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์	Rachata3229@gmail.com

* ผู้ประพันธ์บรรณกิจ (Corresponding Author) suwanna6605@gmail.com

ความเที่ยงตรงของแบบประเมินความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำ Oxford (OxRec) ฉบับแปลภาษาไทย ในผู้ต้องขังที่ก่อคดีอุกฉกรรจ์ที่ฐานความผิดเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย และเพศ Validity of the Thai Version of Oxford Risk of Recidivism Tool (OxRec) in Offenders with Felony Charges Related to Life and Sex

สิริประภา แก้วศรีนวล¹ และศิริรัตน์ ชูสกุลเกรียง²

¹ นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชานิติวิทยาศาสตร์และงานยุติธรรม คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

² คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

Siriprabha Kaewsrinual¹ and Sirirat Choosakoonkraing²

¹ Doctor of Philosophy (Forensic Science and Criminal Justice) Graduate School, Silpakorn University.

² Faculty of Science, Silpakorn University.

Received June 22, 2022 | Revised December 27, 2022 | Accepted December 31, 2022

บทความวิจัย (Research Article)

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาและตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบประเมินความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำ Oxford (OxRec) ฉบับแปลภาษาไทย โดยวิธีการศึกษา นำแบบประเมิน OxRec ฉบับแปลภาษาไทย ไปศึกษากับผู้ต้องขังที่ก่อคดีอุกฉกรรจ์ที่ฐานความผิดเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย และเพศ จำนวน 370 คน หาความเที่ยงตรงของแบบประเมิน โดยวิเคราะห์ค่าพื้นที่ใต้โค้ง (AUC) ค่าความไว ค่าความจำเพาะ และค่าทำนายผลทดสอบที่ระดับคะแนนต่าง ๆ ซึ่งผลการศึกษาแบบประเมิน สามารถจำแนกผู้ต้องขังที่ก่อคดีอุกฉกรรจ์ที่ฐานความผิดเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย และเพศ ที่มีความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำและไม่มีความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำออกจากกันได้ โดยมีค่าพื้นที่ใต้โค้ง ROC เท่ากับ 0.94 มีจุดตัดที่ร้อยละ 8 ขึ้นไป โดยให้ค่าความไว เท่ากับ ร้อยละ 84.2 ค่าจำเพาะ เท่ากับ ร้อยละ 97.9 ค่าทำนายผลทดสอบเชิงบวก (PPV) และเชิงลบ (NPV) เท่ากับ ร้อยละ 92.0 และ 95.6 ตามลำดับ

สรุป แบบประเมิน OxRec ฉบับแปลภาษาไทย มีความเที่ยงตรงที่เหมาะสม มีอำนาจการจำแนกผู้ต้องขังที่มีความเสี่ยงกับผู้ต้องขังที่ไม่มีความเสี่ยงหรือมีความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำต่ำอยู่ในระดับดีมาก โดยแสดงให้เห็นว่าค่าร้อยละความเสี่ยงตั้งแต่ 8 ขึ้นไป จะมีประโยชน์มากในการทำนายว่าจะเกิดการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขัง สามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการประเมินความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังต่อไปได้

คำสำคัญ ความเที่ยงตรง ความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำ ผู้ต้องขัง

Abstract

Objectives: To study and evaluate the validity of the Thai version of Oxford Risk of Recidivism Tool (OxRec)

Methods: A Thai version of Oxford Risk of Recidivism Tool (OxRec) was administered to 370 offenders with felony charge related to life and sex. Then, the OxRec tool was assessed for its validity, including area under receiver operating characteristic curve (AUC), sensitivity, specificity, predictive values at any scores.

Results: The Thai version of OxRec could differentiated the offenders who have risk of recidivism from the offenders who have not risk of recidivism. The AUC was 0.94 with the cut-off score of 8 percentage or more, including the sensitivity, specificity, positive predictive value (PPV) and negative predictive value (NPV) were 84.2%, 97.9%, 92.5% and 95.6% respectively.

Conclusion: The Thai version of OxRec has supported the psychometric properties. This tool will be a useful tool for assessing risk of recidivism among offenders.

Keywords: Validity, Risk Assessment, Recidivism

บทนำ

ในปัจจุบัน เรือนจำและทัณฑสถานทั่วประเทศไทยกำลังประสบปัญหาสภาพความแออัดของผู้ต้องขังในเรือนจำ เป็นสภาวะนักโทษล้นคุกหรือผู้ต้องขังล้นเรือนจำซึ่งเกิดขึ้นมาอย่างต่อเนื่องโดยตลอด นั่นคือ จำนวนผู้ต้องขังในเรือนจำที่มากเกินไปกว่าความจุของเรือนจำที่ได้รับได้ โดยสถิติรายงานแสดงสภาพความแออัดของผู้ต้องขังในเรือนจำและทัณฑสถานย้อนหลัง 3 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2561-2563 พบว่าจำนวนผู้ต้องขัง มีประมาณ 360,000 คน มีจำนวนมากกว่าปริมาณความจุของผู้ต้องขัง คือประมาณ 260,000 คน อยู่ถึงประมาณกว่า 100,000 คน (กรมราชทัณฑ์, 2563) ซึ่งสิ่งนี้ไม่เพียงส่งผลต่อสภาพความเป็นอยู่ของผู้ต้องขัง แต่ยังส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการเรือนจำอีกด้วย ทำให้การจัดสวัสดิการและการดูแลผู้ต้องขังในด้านต่าง ๆ ทำได้ด้วยความยากลำบากมากยิ่งขึ้น (เชมชยุตม์ โภคินจารุเสถียร, 2562) อีกทั้งการก่อคดีกระทำผิดในสังคมยังคงเกิดขึ้นในแต่ละวัน ลักษณะการก่อคดีหรือวิธีการกระทำผิดมีความรุนแรงและซับซ้อนมากขึ้น กรมราชทัณฑ์ จึงมีการควบคุมผู้ต้องขังที่มีความหลากหลาย และยังพบว่าผู้ต้องขังที่พ้นโทษไปแล้ว กลับไปก่อคดีกระทำผิดซ้ำอีกเป็นจำนวนมาก จากสถิตินักโทษเด็ดขาด แยกตามจำนวนครั้งที่ต้องโทษของกรมราชทัณฑ์ (กรมราชทัณฑ์, 2564) มีจำนวนผู้ต้องขังคดีเด็ดขาดทั้งหมด 231,414 คน มีประวัติกระทำผิดซ้ำตั้งแต่ครั้งที่ 2-5 ขึ้นไป จำนวน 96,773 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 41.82 เทียบเป็นอัตราส่วนเกือบถึง 1 ใน 2 ของผู้ต้องขังคดีเด็ดขาด มีประวัติเคยกระทำผิดมาก่อน ในขณะที่สถิติผู้ต้องขังปล่อยตัวทั้งแบบไม่มีเงื่อนไขและมีเงื่อนไขทั่วประเทศในแต่ละเดือนเฉลี่ยมีประมาณ 20,000 คนต่อเดือน ซึ่งทำให้ประชาชนในสังคมเกิดความกังวลและไม่มั่นใจในความปลอดภัยทั้งชีวิตและทรัพย์สิน หวั่นเกรงผู้ได้รับการปล่อยตัวจะกลับไปก่อคดีซ้ำอีก โดยเฉพาะผู้ต้องขังที่ก่อคดีอุกฉกรรจ์ร้ายแรงและมีพฤติกรรมเป็นภัยต่อสังคม ซึ่งจากการนำเสนอข่าวของสื่อต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการก่ออาชญากรรมที่ผ่านมา พบว่าหลายคดีผู้กระทำผิดมีประวัติเคยจำคุกมาก่อน สอดคล้องกับงานวิจัยของทัพภาค สิ้นพูลผล (2559) ที่

พบว่าประชาชนยังมีความรู้สึกหวาดกลัวภัยอาชญากรรมที่เกี่ยวกับคดีประเภทอุกฉกรรจ์และสะเทือนขวัญ รู้สึกไม่ปลอดภัย มีความหวาดระแวงความไม่มั่นคงในชีวิตและทรัพย์สิน สำหรับคดีอุกฉกรรจ์ที่ร้ายแรงและมีพฤติกรรมเป็นภัยต่อสังคม กรมราชทัณฑ์ (2562ก) ได้ดำเนินการจัดประชุมเพื่อหาแนวทางมาตรการเฝ้าระวัง (Watch list) ในกลุ่มผู้ต้องขังที่กระทำผิดร้ายแรงในคดีเกี่ยวกับเพศ ความผิดเกี่ยวกับชีวิต และความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินที่มีลักษณะคล้ายกันตั้งแต่ 2 ครั้งขึ้นไป หรือกระทำความผิดซ้ำลักษณะคดีคล้ายคลึงกับการกระทำผิดครั้งก่อนตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 276, 288, 289, 290, 339 ทวิ, 340 และ 340 ทวิ ไม่ให้กระทำความผิดซ้ำขึ้นอีก โดยมีมติให้ดำเนินการสำรวจข้อมูลผู้ต้องขังของเรือนจำและทัณฑสถานทั่วประเทศ ว่ามีผู้ต้องขังที่กระทำผิดคดีอุกฉกรรจ์ร้ายแรงตามลักษณะข้างต้น เพื่อกำหนดเป็นกลุ่มเฝ้าระวังขึ้นอีก 1 กลุ่ม ดังนั้น จึงจะเห็นได้ว่า กรมราชทัณฑ์ได้เริ่มดำเนินการพิจารณาค้นหาแนวทางมาตรการเฝ้าระวังในกลุ่มผู้กระทำความผิดซ้ำในกลุ่มที่มีลักษณะความผิดร้ายแรงดังกล่าวให้เป็นไปตามหลักมาตรฐานสากล เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบริหารจัดการงานที่ดียิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มผู้ต้องขังที่มีการกระทำผิดซ้ำ

กรมราชทัณฑ์ เป็นหน่วยงานสำหรับการควบคุมและแก้ไขพฤติกรรมนิสัยของผู้ต้องขัง เพื่อแก้ไขหรือฟื้นฟูผู้ต้องขังให้กลับตนเป็นพลเมืองดี มีสุขภาพกายและจิตที่ดี ไม่หวนกลับมากระทำความผิดซ้ำ สามารถดำรงชีวิตในสังคมภายนอกได้อย่างปกติโดยสังคมให้การยอมรับ แต่จากสถานการณ์ปัจจุบันผู้ต้องขังที่พ้นโทษและกลับไปกระทำความผิดซ้ำเป็นจำนวนมาก ที่ผ่านมามีกรมราชทัณฑ์มีนโยบายคืนคนดีสู่สังคม แต่กลับกลายเป็นคนคนเดิมสู่สังคม ดังนั้น การกระทำผิดซ้ำจึงเป็นปัญหาหลักและเป็นปัญหาสำคัญที่ต้องให้ความสำคัญ และกระบวนการทางอาญาของไทยในปัจจุบันเน้นการบังคับโทษ ซึ่งมีโทษจำคุกมากเกินไป ส่งผลให้ผู้ต้องขังล้นเรือนจำ ทำให้การแก้ไขพัฒนาพฤติกรรมนิสัยของผู้ต้องขังไม่เต็มประสิทธิภาพ แก้ไขฟื้นฟูเสียยากก็ไม่เป็นผล สวนทางกับแผนการปฏิรูปประเทศ ประเด็นที่ 4 การปรับกระบวนการยุติธรรมในการบริหารงานยุติธรรม เพื่อสร้างความปลอดภัยและความเป็นธรรมในสังคม ในเรื่องการกระทำผิดซ้ำลดลง และสำหรับขั้นตอนการดำเนินงาน ก็ได้กำหนดให้การลดการกระทำผิดซ้ำ เป็นเป้าหมายการดำเนินงานของทุกหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งให้ความสำคัญเป็นอย่างมากกับการพัฒนาตัวชี้วัดด้านการลดการกระทำผิดซ้ำ ระบบ และเครื่องมือการประเมินความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำเพื่อให้ทุกหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมนำไปใช้ได้อย่างเป็นมาตรฐานเดียวกัน (กรมราชทัณฑ์, 2562ข) โดยกรมราชทัณฑ์มีการจัดทำแบบประเมินความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังก่อนได้รับการปล่อยตัว (Offender Risk Assessment: OA) เป็นเครื่องมือในการประเมินความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังก่อนได้รับการปล่อยตัว ตลอดจนนำมาใช้กักขัง การเฝ้าระวัง และเชื่อมโยงข้อมูลผู้ต้องขังในรายที่มีความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำกับงานพักโทษ งานลดวันต้องโทษ ฯลฯ เพื่อให้กระบวนการกักขังก่อนปล่อยตัวมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยแบบประเมินประกอบด้วย 2 ส่วน คือปัจจัยด้านภูมิหลังส่วนบุคคลของผู้ต้องขัง และปัจจัยในการปฏิบัติในเรือนจำ เมื่อรวมคะแนนในการประเมินทั้ง 2 ส่วนแล้วจะวัดความเสี่ยงได้เป็น 5 ระดับ คือ มีความเสี่ยงมาก มีความเสี่ยงค่อนข้างมาก มีความเสี่ยงปานกลาง มีความเสี่ยงค่อนข้างน้อย และมีความเสี่ยงน้อย อีกหนึ่งแบบประเมินที่ได้รับการพัฒนาขึ้นมาคือแบบทดสอบความเป็นอาชญากร (Criminal Mind) พัฒนาโดยศูนย์วิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรมราชทัณฑ์ เป็นเครื่องมือในการประเมินความเสี่ยงในการกระทำผิด ซึ่งจะทำให้ดำเนินการจำแนกและแยกประเภทผู้ต้องขังได้อย่างรวดเร็ว เป็นประโยชน์ในด้านการควบคุมผู้ต้องขัง แต่มีข้อจำกัดในการใช้เนื่องจากเป็นแบบทดสอบที่ใช้เวลาในการประเมินค่อนข้างนาน ผู้ใช้แบบทดสอบต้องได้รับการอบรมในการ

นำไปใช้ ในขณะที่การพัฒนาแบบประเมินความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำในประเทศไทยยังมีน้อยแตกต่างกับในต่างประเทศที่มีการพัฒนาเครื่องมือในการประเมินความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำออกมามากมาย นอกจากนี้เครื่องมือประเมินความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำที่ใช้ในประเทศไทยใช้กันอย่างกระจัดกระจายและไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจนำแบบประเมินความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำของต่างประเทศ คือ แบบประเมินความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำ Oxford (Oxford Risk of Recidivism Tool: OxRec) นำมาแปลเป็นฉบับภาษาไทย โดยแบบประเมินนี้มีความน่าเชื่อถือ หัวข้อประเมินกระชับ เข้าใจง่าย ใช้เวลาในการประเมินไม่นาน มีการแปลแบบประเมินในการนำไปใช้ในหลายประเทศ ได้แก่ อังกฤษ สวีเดน กรีก ฝรั่งเศส จีน รัสเซีย อิตาลี สเปน ฟินแลนด์ และเยอรมัน นอกจากนี้ การให้คะแนนแบบประเมินสามารถเข้าถึงได้ง่าย โดยเป็นแบบประเมินออนไลน์ ใช้ข้อคำถาม 13 ข้อ สามารถใส่ข้อมูลที่ได้และประมวลผลออกมาได้ทันที วัดความเสี่ยงได้เป็น 3 ระดับ คือมีความเสี่ยงน้อย มีความเสี่ยงปานกลาง มีความเสี่ยงสูง และมีการทำนายความเสี่ยงในการกลับมากระทำผิดซ้ำเมื่อปล่อยตัวพ้นโทษในระยะ 1 ปี และ 2 ปี เป็นอัตราร้อยละ และเพื่อให้เครื่องมือวัดเป็นไปตามมาตรฐานสากล ผู้วิจัยจึงได้ทำการพัฒนาและตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบประเมิน (OxRec) ฉบับแปลภาษาไทย ในกลุ่มผู้ต้องขังที่ก่อคดีอุกฉกรรจ์ที่ฐานความผิดเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย และเพศ เพื่อให้ได้แบบประเมินมีความเป็นมาตรฐานสากลสามารถใช้ประเมินความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังก่อนปล่อยตัวออกจากที่คุมขัง และสามารถใช้เป็นแนวทางสำหรับการวิจัยในประเทศไทยต่อไป

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของแบบประเมินความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำ Oxford (OxRec) ฉบับแปลภาษาไทย
- 2) เพื่อพัฒนาเกณฑ์คะแนนจุดตัดของแบบประเมินความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำ Oxford (OxRec) กับผู้ต้องขังที่ก่อคดีอุกฉกรรจ์ที่ฐานความผิดเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย และเพศ

ทบทวนวรรณกรรม

1) ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดซ้ำ เช่น ทฤษฎีความกดดันทางสังคม ทฤษฎีการคบหาสมาคมที่แตกต่าง ทฤษฎีพันธะทางสังคม ทฤษฎีตีตรา เพื่อใช้ในการอธิบายและกำหนดเป็นแนวทางในการศึกษาการพัฒนาระบบการประเมินผู้ต้องขังที่ก่อคดีอุกฉกรรจ์ที่ฐานความผิดเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย และเพศ สามารถอธิบายในแต่ละแนวคิดดังต่อไปนี้

ทฤษฎีความกดดันทางสังคม (Social Strain Theory) โดย Robert K. Merton (สาธิต บุษยากุล, 2555 อ้างถึงใน สุวรรณ ใจคลองแคล้ว, 2546) ได้นำหลักการสังคมไร้บรรทัดฐานของ Durkheim มาสร้างเป็นทฤษฎีใหม่ โดยทฤษฎีนี้ใช้โครงสร้างทางสังคมเป็นตัวอธิบายถึงสาเหตุที่ชนชั้นล่างของสังคมมีอัตราการกระทำผิดสูงกว่าชนชั้นกลางหรือชนชั้นสูง โดย Merton ได้เสนอแนวทางที่บุคคลจะตอบโต้ต่อความกดดันออกเป็น 5 แนวทาง สามารถอธิบายได้ว่า ผู้กระทำผิดซ้ำอาจเกิดมาจากการมีรูปแบบปรับตัวแบบเปลี่ยนแปลง (Innovation) นั่นคือ การยอมรับเป้าหมายและจุดมุ่งหมายที่สังคมนั้นกำหนด แต่ไม่ยอมรับวิธีการที่ถูกต้องหรือยอมรับของสังคม กล่าวคือ ยอมรับการมีฐานะที่ร่ำรวย มีชื่อเสียง

เกียรติยศ เป็นที่ยอมรับในสังคม แต่ไม่ยอมรับการประกอบอาชีพสุจริต จึงเดินทางเข้าสู่สิ่งผิดกฎหมายหรือการประกอบอาชญากรรม เช่น ลักทรัพย์ รับจ้างฆ่าคน ขยายยาเสพติด เป็นต้น และถึงแม้จะถูกจับได้และถูกลงโทษให้จำคุกแล้วก็ตาม ก็ไม่สามารถที่จะปรับเปลี่ยนแนวคิดได้ เมื่อพ้นโทษออกมาแล้วยังคงกลับไปกระทำผิดซ้ำแบบเดิม ๆ อีก ซึ่งเมื่อจัดประเภทแล้วถือว่าเป็นอาชญากรติดเป็นนิสัย

ทฤษฎีการคบหาสมาคมที่แตกต่าง (Differential Association Theory) โดย Edwin Sutherland (สาธิต บุษยากุล, 2555 อ้างถึงใน สุวรรณ ใจคล่องแคล่ว, 2546) ได้เสนอว่า กระบวนการที่มีความสำคัญและมีความเฉพาะเจาะจงในการพัฒนาพฤติกรรมที่เป็นอาชญากรรมของบุคคล คือ การคบหาสมาคมกับบุคคลที่มีความแตกต่างกันในด้านความเป็นอาชญากรรมและความเป็นพลเมืองที่ดี โดยสาเหตุของการคบหาสมาคมกับบุคคลที่แตกต่างกันนั้นมาจากสังคมที่ไร้ระเบียบ และสังคมที่มีความขัดแย้ง จากแนวคิดดังกล่าว สามารถอธิบายได้ว่า การกระทำผิดซ้ำเกิดมาจากการเรียนรู้ที่จะคบหาสมาคมกับบุคคลที่เป็นอาชญากรที่มีความใกล้ชิดสนิทสนมกัน เรียนรู้ที่จะกระทำความผิด ยอมรับวิธีการละเมิดกฎหมาย ให้มีความสำคัญกับการกระทำผิดกฎหมาย เปรียบเทียบกับบุคคลอื่นที่แสดงพฤติกรรมต่อต้านอาชญากรรม ซึ่งเป็นการเรียนรู้จากการคบหาสมาคมกับบุคคลที่แตกต่างกัน เรียนรู้ว่าการทำผิดกฎหมายหรือละเมิดกฎหมาย ก็ได้ผลลัพธ์เช่นเดียวกันกับพฤติกรรมต่อต้านอาชญากรรม เมื่อทำผิดกฎหมาย ถูกจับได้และถูกลงโทษให้จำคุกแล้วก็ตาม ก็ไม่สามารถปรับเปลี่ยนแนวคิดได้ เมื่อพ้นโทษออกมาแล้วยังคงกลับไปกระทำผิดซ้ำแบบเดิม ๆ อีก เนื่องจากได้เรียนรู้พฤติกรรมอาชญากรรมไปแล้ว

ทฤษฎีพันธะทางสังคม (Social Bond Theory) โดย Travis Hirschi (สาธิต บุษยากุล, 2555 อ้างถึงใน สุวรรณ ใจคล่องแคล่ว, 2546) ได้กล่าวว่า บุคคลที่มีความผูกพันกับองค์การหรือกลุ่มคนในสังคม อันได้แก่ ครอบครัว โรงเรียน กลุ่มเพื่อน เป็นต้น มักจะมีแนวโน้มที่จะไม่ประกอบอาชญากรรม โดยหลักการที่สำคัญของทฤษฎีนี้ นั่นคือ พันธะทางสังคม หรือ ความผูกพันทางสังคม สามารถแบ่งออกเป็น 4 ประเภท โดยสามารถอธิบายได้ว่า การกระทำผิดซ้ำ หรือการก่ออาชญากรรมซ้ำ ๆ เป็นผลมาจากการไม่มีความผูกพันหรือพันธะสัญญากับกลุ่มองค์กรหรือกลุ่มคนในสังคม นั่นคือ ไม่ได้รู้สึกมีความรักใคร่กับผู้อื่น ไม่ผูกมัดกับการดำเนินชีวิตในสิ่งที่สังคมยอมรับ ไม่เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ในสังคม รวมทั้งมีความเชื่อที่ขัดแย้งกับค่านิยมและบรรทัดฐานของสังคม กล่าวคือ มีแนวโน้มที่จะกระทำผิดหรือละเมิดกฎหมาย เมื่อถูกจับ ถูกลงโทษ แล้วกลับไปใช้ชีวิตในสังคมก็ยังไม่มีความผูกพันกับผู้อื่น ก็มีโอกาที่จะกระทำผิดซ้ำไปเรื่อย ๆ

ทฤษฎีติดตรา (Labeling Theory) โดย Frank Tannenbaum (สาธิต บุษยากุล, 2555 อ้างถึงใน สุวรรณ ใจคล่องแคล่ว, 2546) เป็นบุคคลแรก ๆ ที่กล่าวถึงทฤษฎีการติดตรา โดยกล่าวถึงหลักการสำคัญที่ทำให้บุคคลมีพฤติกรรมอาชญากรรมแบบเป็นครั้งคราว นำไปสู่พฤติกรรมอาชญากรรมที่คงทนถาวร ส่วน Edwin Lemert ได้เสนอการวิเคราะห์ถึงอิทธิพลของระบบในการควบคุมทางสังคมต่อการเกิดขึ้นและการสร้างรูปแบบพฤติกรรมอาชญากรรม รวมทั้งพฤติกรรมที่เป็นความเบี่ยงเบนต่าง ๆ แต่บุคคลที่ทำให้แนวคิดทฤษฎีติดตราได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางในวงการอาชีววิทยามากขึ้น คือ Howard Becker โดยเน้นให้เห็นถึงอิทธิพลหรือผลกระทบในทางลบของการลงโทษทางสังคมและความไม่โปร่งใส รวมทั้งการมีอคติของเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมต่อการดำเนินการกับบุคคลที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนหรือพฤติกรรมที่ผิดกฎหมาย นอกจากนี้ John Braithwaite ได้นำแนวคิดทฤษฎีติดตราผสานเข้ากับทฤษฎีอื่นเพื่ออธิบายการเพิ่มขึ้นของอาชญากรรมในสังคมนักวิชาการ โดยได้อธิบายว่า พฤติกรรมอาชญากรรมของบุคคลอาจมีสาเหตุมาจากปัจจัยภายนอกหลายประการ แต่เมื่อสังคมได้ดำเนินการลงโทษแล้ว ทำให้บุคคล

ดังกล่าวเกิดความละอาย ส่งผลให้บุคคลนั้นได้สร้างความสำนึกในตนเองรับรู้ว่าเป็นอาชญากร รวมทั้งจะมีพฤติกรรมอาชญากรรมดังกล่าวต่อไปในอนาคต ซึ่งเรียกกระบวนการลงโทษทางสังคม ในลักษณะเช่นนี้ว่าเป็นการตีตรา หรือเป็นการทำให้บุคคลเสียหน้า เท่ากับเป็นการปิดโอกาสให้บุคคลดังกล่าวกลับมา มีพฤติกรรมที่สอดคล้องกับบรรทัดฐานทางสังคมได้อีกต่อไป

จากแนวคิดดังกล่าว สามารถอธิบายได้ว่า การกระทำผิดซ้ำ หรือการก่ออาชญากรรมซ้ำ ๆ เป็นผลมาจากการตีตราบุคคลนั้นได้ทำพฤติกรรมเบี่ยงเบนหรือพฤติกรรมอาชญากรรม รวมทั้งเมื่อกลุ่มคนในสังคมได้ลงโทษบุคคลนั้นให้เกิดความละอาย ทำให้บุคคลเหล่านั้นเกิดการรับรู้ว่าเป็นอาชญากร และในอนาคตคงหนีไม่พ้นการเป็นอาชญากรด้วย

จากแนวคิดต่างๆเกี่ยวกับการกระทำผิดซ้ำ สามารถสรุปได้ว่า ผู้กระทำผิดซ้ำ อธิบายได้ตามแนวคิดต่าง ๆ ได้แก่ ทฤษฎีความกดดันทางสังคม ทฤษฎีการคบหาสมาคมที่แตกต่าง ทฤษฎีพันธะทางสังคม ทฤษฎีตีตรา เป็นการทำความเข้าใจถึงพฤติกรรมอาชญากรรม ว่าเพราะเหตุใดผู้ต้องขังจึงกระทำผิดซ้ำ จึงนำไปสู่การศึกษาการพัฒนาระบบการประเมินและติดตามผู้ต้องขังที่ก่อคดีอุกฉกรรจ์ที่ฐานความผิดเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย และเพศ โดยมุ่งเน้นที่ระบบการประเมินความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำในกลุ่มผู้ต้องขัง

2) การประเมินความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำ

แบบประเมินความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำ Oxford (Oxford Risk of Recidivism Tool: OxRec) เป็นเครื่องมือที่พัฒนาขึ้นภายใต้โครงการโดยกลุ่มนิติจิตเวชและจิตวิทยาในมหาวิทยาลัย Oxford ปัจจุบันเป็นเครื่องมือที่มีการคำนวณความเสี่ยงผ่านเว็บไซต์ ซึ่งมีใช้ในภาษาสวีเดน กรีก ฝรั่งเศส จีน และรัสเซีย ซึ่ง เครื่องมือนี้ถูกออกแบบเพื่อทำนายการกระทำผิดซ้ำในผู้ต้องขังก่อนได้รับการปล่อยตัวจากที่คุมขัง โดยทำการวัดในตัวแปรต่าง ๆ ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพคนเข้าเมือง ช่วงเวลาที่ถูกจำคุก ดัชนีความรุนแรง ประวัติการก่อคดีรุนแรง ความยากจนในพื้นที่ ระดับรายได้ ความเจ็บป่วยทางจิต สถานภาพ ระดับการศึกษาสูงสุด การจ้างงาน รายจ่าย ประวัติการใช้แอลกอฮอล์ ประวัติการใช้สารเสพติด เป็นต้น เครื่องมือนี้นำมาใช้กับบุคคล อายุตั้งแต่ 16 ปีขึ้นไป ใช้เวลาในการประเมินประมาณ 10-15 นาที เป็นเครื่องมือที่ใช้และเข้าถึงได้ที่เว็บไซต์ <https://oxrisk.com/oxrec/> และไม่ต้องมีการฝึกอบรมอย่างเป็นทางการถึงการใช้เครื่องมือ เมื่อทำการคำนวณแล้ว สามารถแบ่งความเสี่ยงของผู้ต้องขังได้เป็น 3 ระดับ คือ ระดับต่ำ ระดับปานกลาง และระดับสูง

3) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

Fazel et al. (2016) ได้ทำการศึกษาปัจจัยการทำนายการกระทำผิดซ้ำรุนแรงก่อนปล่อยตัวจากที่คุมขัง มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและตรวจสอบการทำนายเชิงคลินิกเกี่ยวกับความเสี่ยงของการกระทำผิดรุนแรงในผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัว โดยได้ทำการจำแนกและเทียบกับมาตรฐานสำหรับการทำนายผลลัพธ์ที่สำคัญ คือ การกระทำผิดซ้ำรุนแรง ในช่วง 1-2 ปี ผลการวิจัยพบว่า มีผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัวในประเทศสวีเดนระหว่างปี 2001-2009 จำนวน 47,326 คน พบว่า มีผู้กระทำผิดซ้ำรุนแรงจำนวน 11,263 คน โดยได้ทำการพัฒนาเครื่องมือวัด ประกอบด้วย 14 ข้อคำถาม ที่ใช้ทำนายการกระทำ

ผิดซ้ำรุนแรง และทำการตรวจสอบกับอีกกลุ่มตัวอย่างหนึ่ง พบว่า โมเดลแสดงให้เห็นถึงการวัดการจำแนกที่ดี สำหรับความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำใน 1 ปี มีค่าความไว 76% และค่าความจำเพาะ 61% ค่าทำนายเชิงบวกและเชิงลบ 21% และ 95% ตามลำดับ ส่วนในช่วง 2 ปี มีค่าความไว 67% และค่าความจำเพาะ 70% ค่าทำนายเชิงบวกและเชิงลบ 37% และ 89% ตามลำดับ นอกจากนี้ ยังพบว่าบุคคลสามารถทำนายความเสี่ยงการกระทำผิดซ้ำได้ถึงร้อยละ 50 หรือมากกว่า

Van den Berg et al. (2018) ได้ทำการศึกษาคุณสมบัติเชิงทำนายของเครื่องมือประเมินความเสี่ยงของผู้กระทำผิดทางเพศเชิงพลวัต การวิเคราะห์เมตาดา โดยเป็นการวิเคราะห์เมตาดาเพื่อรวบรวมองค์ความรู้เพื่อประเมินคุณสมบัติเชิงทำนายของเครื่องมือประเมินความเสี่ยงของผู้กระทำผิดทางเพศเชิงพลวัต ซึ่งถูกออกแบบมาเพื่อประเมินปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการกระทำผิดซ้ำ จากการสืบค้น พบว่ามี 52 งานวิจัย โดยพบว่าเครื่องมือประเมินความเสี่ยงเชิงพลวัตมีคุณสมบัติเชิงทำนายขนาดเล็กไปจนถึงปานกลาง ซึ่งมีค่าอิทธิพลของโคเฮน อยู่ระหว่าง 0.71 (การกระทำผิดซ้ำทางเพศ) และ 0.43 (การกระทำผิดซ้ำรุนแรง) สำหรับความเที่ยงตรงเชิงทำนายมีนัยสำคัญทางสถิติ นั้นแสดงให้เห็นว่า เครื่องมือประเมินความเสี่ยงเชิงพลวัตเป็นเครื่องมือที่มีประโยชน์ซึ่งช่วยพัฒนาการบำบัดรักษาผู้กระทำผิดทางเพศได้ นอกจากนี้ ยังมีศักยภาพที่จะส่งเสริมการเลือกแนวทางการบำบัดรักษาอย่างเหมาะสม โดยมุ่งเน้นปัจจัยที่เกี่ยวข้องและสามารถช่วยในการประเมินผลอิทธิพลของการบำบัดรักษา

Fazel et al. (2019) ได้ทำการศึกษาปัจจัยการทำนายของการกระทำผิดซ้ำในกลุ่มผู้ต้องขังและบุคคลที่อยู่ในช่วงคุมประพฤติ ซึ่งศึกษากับชาวเดนมาร์ก มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือประเมินความเสี่ยง OxRec และวิเคราะห์ปัจจัยทำนายที่มีผลต่อการกระทำผิดซ้ำ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลระดับชาติกับกลุ่มผู้กระทำผิดทั้งหมดในปี 2011-2012 ในประเทศเดนมาร์ก แบ่งเป็นบุคคลที่ถูกปล่อยตัว จำนวน 9,072 คน และบุคคลในช่วงคุมประพฤติ จำนวน 6,329 คน โดยได้ติดตามข้อมูลการกระทำผิดซ้ำมากกว่า 2 ปี กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุมีฐานเท่ากับ 30 ในกลุ่มผู้ต้องขัง และอายุมีฐานเท่ากับ 34 ในกลุ่มคุมประพฤติ ปัจจัยการทำนายสำหรับเครื่องมือประเมินความเสี่ยง (OxRec) ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลโดยหน่วยงานยุติธรรมทางอาญา และผลลัพธ์จากเจ้าหน้าที่ลงทะเบียนทางอาญา ผลการวิจัยพบว่า อัตราการกระทำผิดซ้ำในผู้ต้องขังชาวเดนมาร์ก ร้อยละ 16 สำหรับผู้กระทำผิดซ้ำรุนแรง 2 ปี และร้อยละ 44 สำหรับผู้กระทำผิดซ้ำ 2 ปี พร้อมกับมีอัตราการกระทำผิดซ้ำต่ำในกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในช่วงคุมประพฤติ และพบว่า โมเดลเทียบกับมาตรฐานมีความเพียงพอ สามารถใช้ได้ในประเทศเดนมาร์กสำหรับบุคคลที่ได้รับการปล่อยตัวจากเรือนจำและบุคคลที่อยู่ในช่วงคุมประพฤติเกี่ยวกับความเสี่ยงของความรุนแรงในอนาคตและการกระทำผิดซ้ำ แสดงให้เห็นว่า เครื่องมือประเมินความเสี่ยงมีปัจจัยทำนายที่เทียบเคียงกับเครื่องมือประเมินความเสี่ยงอื่น ๆ ได้

ข้างต้นเป็นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในต่างประเทศ พบการศึกษาอย่างมากมายที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาเครื่องมือประเมินความเสี่ยงที่นำมาใช้ในการประเมินการกระทำผิดซ้ำ โดยพบเครื่องมือวัดหลากหลายประเภท ทั้งเครื่องมือประเมินความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำทางเพศ ความรุนแรงอื่น ๆ เป็นต้น ในขณะที่งานวิจัยในประเทศไทยยังไม่พบการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาเครื่องมือประเมินความเสี่ยงที่นำมาใช้กับผู้ต้องขังก่อนปล่อยตัวในการประเมินการกระทำผิดซ้ำ ส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยที่ศึกษาค้นหาปัจจัยที่มีผลต่อการกระทำผิดซ้ำ

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเชิงปริมาณด้วยการพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของแบบประเมิน OxRec ฉบับแปลภาษาไทย รวมทั้งพัฒนาเกณฑ์คะแนนจุดตัด ซึ่งมีรายละเอียดของวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

(1) ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้ต้องขังคดีอุกฉกรรจ์ที่ฐานความผิดเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย และเพศ (กระทำผิดคดีอาญา มาตรา 276, 288, 289, หรือ 290) ที่จำคุกในเรือนจำและทัณฑสถาน เขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลของกรมราชทัณฑ์ ข้อมูล ณ วันที่ 18 สิงหาคม พ.ศ. 2564 มีจำนวนทั้งสิ้น 5,016 คน

(2) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) การคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษา ใช้สูตรการคำนวณของ Yamane (1973) ซึ่งกำหนดความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้เท่ากับ .05 พบว่าจะได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เพียงพอต่อการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ จำนวน 370 คน โดยเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ประจำเรือนจำที่เก็บข้อมูลงานวิจัยเป็นผู้สุ่มตัวอย่างและรวบรวมแบบสอบถามกลับคืนให้กับผู้วิจัย

2) การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการขอรับการพิจารณารับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยศิลปากร สำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์ ทำหนังสือขออนุญาตในการทำวิจัยถึงอธิบดีกรมราชทัณฑ์ เพื่อใช้ในการติดต่อขอความร่วมมือในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลกับเรือนจำและทัณฑสถานที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง พร้อมทั้งได้แนบรายละเอียดงานวิจัย และตัวอย่างเครื่องมือ อธิบายวัตถุประสงค์และลักษณะของการวิจัย รวมทั้งชี้แจงรายละเอียดของการเก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งยังประสานงานในการเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมทั้งนัดวันเวลาในการรับแบบสอบถามกลับคืน

3) เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วย แบบประเมินความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำ Oxford (OxRec) ฉบับแปลภาษาไทย โดยขั้นตอนการพัฒนาแบบประเมิน OxRec ฉบับภาษาไทย มีดังนี้

(1) ศึกษาแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งคำอธิบายเกี่ยวกับแบบประเมิน OxRec

(2) นำแบบประเมิน OxRec ซึ่งผู้วิจัยได้ขออนุญาตนำมาศึกษาวิจัยจากผู้สร้างเครื่องมือเรียบร้อยแล้ว ทำการแปลให้เป็นฉบับภาษาไทย ตรวจสอบความถูกต้อง ความชัดเจน และความครอบคลุมของเนื้อหา แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้มีความเหมาะสม จึงได้เป็นแบบประเมิน OxRec ที่เป็นฉบับร่าง

(3) นำแบบประเมินที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้อง ทั้งด้านนิติวิทยาศาสตร์และงานยุติธรรม และด้านการวัด จำนวน 3 ท่าน ทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ว่ามีความครอบคลุม ความชัดเจน และความถูกต้องของภาษาที่ใช้ พร้อมทั้งทำการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ พิจารณาปรับข้อคำถาม กรณีหากมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ต่ำกว่า 0.50 (Rovinelli & Hambleton, 1977)

4) การวิเคราะห์ข้อมูล

(1) การวิเคราะห์ด้วยค่าสถิติพื้นฐานได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) รวมทั้งค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) จากแบบประเมินความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำ Oxford (OxRec)

(2) การตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นของการแจกแจงปกติ โดยใช้ความเบ้ ความโด่ง และสถิติ Kolmogorov-Smirnov Test

(3) การวิเคราะห์ความแม่นยำในการทำนายของแบบประเมินความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำ Oxford (OxRec) ฉบับแปลภาษาไทย ได้แก่ ค่าพื้นที่ใต้โค้ง ROC (Area Under Receiver Operating Characteristics Curve) คำนวณโดยใช้โปรแกรม SPSS ส่วนค่าความไว (Sensitivity) ค่าความจำเพาะ (Specificity) ค่าความน่าจะเป็นที่จะกระทำผิดซ้ำเมื่อผลเป็นบวก (Positive Predictive Value: PPV) ค่าความน่าจะเป็นที่จะไม่กระทำผิดซ้ำเมื่อผลเป็นลบ (Negative Predictive Value: NPV) ค่า Likelihood Ratio และค่าความถูกต้อง (Accuracy) คำนวณและพิจารณาได้จากตาราง 2X2 และสัญลักษณ์ a, b, c, d แทนจำนวนความถี่ของผลลัพธ์ที่ได้ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวินิจฉัยด้วยแบบประเมิน OxRec เทียบกับวิธีมาตรฐาน

ผลการวินิจฉัยด้วย แบบประเมิน OxRec	ผลการวินิจฉัยด้วยวิธีมาตรฐาน		รวม
	กระทำผิดซ้ำ	ไม่กระทำผิดซ้ำ	
ผลบวก (Positive)	A	B	a+b
ผลลบ (Negative)	C	D	c+d
รวม	a+c	b+d	a+b+c+d

หมายเหตุ: a คือ กลุ่มผู้ต้องขังที่กระทำผิดซ้ำและให้ผลบวกในการตรวจ หรือเรียกว่าผลบวกจริง (true positive)
b คือ กลุ่มผู้ต้องขังที่ไม่ได้กระทำผิดซ้ำ แต่ให้ผลบวกในการตรวจ หรือเรียกว่าผลบวกหลวง (false positive)
c คือ กลุ่มผู้ต้องขังที่กระทำผิดซ้ำ แต่ให้ผลลบในการตรวจ หรือเรียกว่าผลลบหลวง (false negative)
d คือ กลุ่มผู้ต้องขังที่ไม่ได้กระทำผิดซ้ำ และให้ผลการตรวจเป็นลบ หรือเรียกว่าผลลบจริง (true negative)

ผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไป

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้แบบประเมิน OxRec ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 317 คน คิดเป็นร้อยละ 85.7 ส่วนใหญ่เป็นสัญชาติไทย จำนวน 361 คน คิดเป็นร้อยละ 97.6 ส่วนใหญ่มีระยะเวลาต้องโทษ ตั้งแต่ 24 เดือนขึ้นไป จำนวน 359 คน คิดเป็นร้อยละ 97.0 ส่วนใหญ่มีดัชนีความรุนแรง จำนวน 355 คน คิดเป็นร้อยละ 95.9 ส่วนใหญ่ไม่มีคดีก่อนหน้า จำนวน 353 คน คิดเป็นร้อยละ 95.4 ส่วนใหญ่สถานภาพโสด จำนวน 240 คน คิดเป็นร้อยละ 64.9 ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น/ปวช. จำนวน 219 คน คิดเป็นร้อยละ 59.2 ส่วนใหญ่มีกงานทำ จำนวน 297 คน คิดเป็นร้อยละ 80.3 ส่วนใหญ่มีรายรับ ร้อยละ 20-80 จำนวน 196 คน คิดเป็นร้อยละ 53.2 ส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาการติดสุรา จำนวน 367 คน คิดเป็นร้อยละ 99.2 ส่วนใหญ่ไม่ใช้สารเสพติด จำนวน 314 คน คิดเป็นร้อยละ 84.9 และส่วนใหญ่ปฏิเสธ ประวัติการเจ็บป่วยทางจิตเวช จำนวน 343 คน คิดเป็นร้อยละ 92.7 (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างจากแบบประเมินความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำ (OxRec)
(n = 370)

ข้อมูลทั่วไป	ประชากร จำนวน (คน)	กลุ่มตัวอย่าง (คน)	ร้อยละ กลุ่มตัวอย่าง
เรือนจำ/ทัณฑสถาน			
เรือนจำกลางบางขวาง	1,474	87	23.5
เรือนจำกลางคลองเปรม	870	51	13.8
เรือนจำกลางนครปฐม	632	35	9.5
เรือนจำกลางสมุทรปราการ	453	39	10.5
ทัณฑสถานวัยหนุ่มกลาง	438	40	10.8
เรือนจำพิเศษธนบุรี	415	32	8.6
เรือนจำจังหวัดนนทบุรี	126	30	8.1
ทัณฑสถานหญิงกลาง	82	20	5.4
เรือนจำจังหวัดสมุทรสาคร	51	15	4.1
ทัณฑสถานโรงพยาบาลราชทัณฑ์	43	7	1.9
ทัณฑสถานบำบัดพิเศษกลาง	38	6	1.6
ทัณฑสถานหญิงธนบุรี	16	6	1.6
ทัณฑสถานบำบัดพิเศษปทุมธานี	2	2	0.6
คดี			
ชีวิตและร่างกาย		220	59.5
เพศ		150	40.5
เพศ			
ชาย		317	85.7
หญิง		53	14.3
สัญชาติ			
ไทย		361	97.6
อื่น ๆ		9	2.4
ระยะเวลาต้องโทษ			
น้อยกว่า 6 เดือน		1	0.3

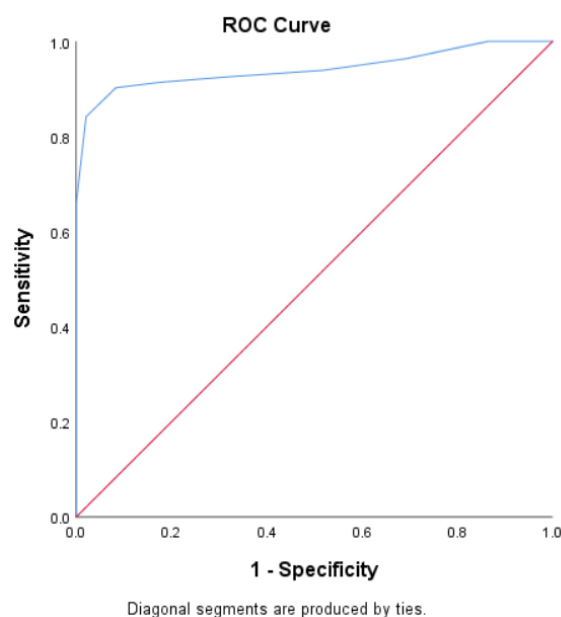
ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
6-12 เดือน	3	0.8
12-24 เดือน	7	1.9
24 เดือนขึ้นไป	359	97.0
ดัชนีความรุนแรง		
ไม่มี	15	4.1
มี	355	95.9
คดีก่อนหน้า		
ไม่มี	353	95.4
มี	17	4.6
สถานภาพ		
โสด	240	64.9
อื่น ๆ	123	33.2
ไม่ทราบสถานะ	7	1.9
การศึกษา		
มัธยมศึกษาตอนต้น/ปวช.	219	59.2
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวส.	59	15.9
อนุปริญญา	17	4.6
ไม่ทราบ	75	20.3
การทำงาน		
ไม่มี	62	16.8
มี	297	80.3
ไม่มีข้อมูล	11	2.9
รายรับ		
ติดลบ	17	4.6
เท่ากับศูนย์	116	31.4
น้อยกว่าร้อยละ 20	38	10.3
ร้อยละ 20-80	196	53.0
มากกว่าร้อยละ 80	3	0.7
ประวัติการมีปัญหาดิตสุราก่อนต้องโทษ		
ไม่ติด	367	99.2
ติด	3	0.8

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
ประวัติการใช้สารเสพติดก่อนต้องโทษ		
ไม่ใช่	314	84.9
ใช่	56	15.1
ประวัติการเจ็บป่วยทางจิตเวชก่อนต้องโทษ		
ปฏิเสธ	343	92.7
มีประวัติ	27	7.3

ข้อมูลการวิเคราะห์ความแม่นยำในการทำนายของแบบประเมินความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำ Oxford (OxRec) ฉบับแปลภาษาไทย

ผู้วิจัยใช้วิธีการทางสถิติเพื่อประเมินความเที่ยงตรงหรือความถูกต้องของเครื่องมือ (Validity) และวิธีการทางสถิติเพื่อประเมินความเชื่อมั่นหรือความแม่นยำ หรือความเชื่อถือได้ (Reproducibility or Precision or Reliability) ของแบบประเมิน OxRec ฉบับแปลภาษาไทย ประกอบด้วยค่าพื้นที่ใต้โค้ง ROC (AUC) และการประเมินค่าจุดตัด (Cut-off point) ของแบบประเมิน OxRec ฉบับแปลภาษาไทย

พบว่า ค่า AUC เท่ากับ 0.942 (95% CI = 0.903-0.980, $p < .000$) แสดงให้เห็นว่า แบบประเมินความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำ Oxford (OxRec) ฉบับแปลภาษาไทย มีอำนาจการจำแนกผู้ต้องขังที่มีความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำกับผู้ต้องขังที่ไม่มีความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำ หรือมีความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำต่ำ อยู่ในระดับดีมาก โดยการใช้ผลลัพธ์นั้นคือ การกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังมากำหนดเป็น Gold Standard และในการประเมินค่าจุดตัด (Cut-off point) ของแบบประเมินนี้ พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างค่าคะแนนความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำ กับค่าความไวและความจำเพาะ มีค่าแตกต่างกันไปตามค่าจุดตัดของค่าคะแนนความเสี่ยงที่แตกต่างกันไป รายละเอียดตามแผนภาพที่ 1 และตารางที่ 3

แผนภาพที่ 1 ROC Curve ของคะแนนความเสี่ยงการกระทำผิดซ้ำจากแบบประเมิน OxRec ฉบับแปลภาษาไทย

ตารางที่ 3 ค่าความไว (Sensitivity) ความจำเพาะ (Specificity) ความน่าจะเป็นที่จะกระทำผิดซ้ำเมื่อผลเป็นบวก (PPV) ความน่าจะเป็นที่จะไม่กระทำผิดซ้ำเมื่อผลเป็นลบ (NPV) วิเคราะห์หาค่า Likelihood Ratio และค่าความถูกต้องของแบบประเมินความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำ Oxford (OxRec) ฉบับแปลภาษาไทย ณ จุดตัดที่ร้อยละความเสี่ยง

จุดตัด	Sensitivity (%)	Specificity (%)	PPV (%)	NPV (%)	+LR	-LR	Accuracy (%)
≥ 4	93.9	48.3	34.1	96.5	1.82	0.13	58.4
≥ 5	92.7	66.0	43.7	96.9	2.72	0.11	71.9
≥ 6	91.5	81.6	58.6	97.1	4.97	0.10	83.8
≥ 7	90.2	91.7	75.5	97.1	10.83	0.11	91.4
≥ 8	84.2	97.9	92.0	95.6	40.39	0.16	94.9
≥ 9	65.9	100.0	100.0	91.1	na	0.34	92.4
≥ 10	50.0	100.0	100.0	87.5	na	0.50	88.9

พบว่า ร้อยละตั้งแต่ 8 ขึ้นไป เป็นร้อยละที่มีความเหมาะสมสำหรับเป็นคะแนนจุดตัดร้อยละของความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำจากแบบประเมิน OxRec ฉบับแปลภาษาไทย แบบประเมินให้ค่าความไว (Sensitivity) เท่ากับ 84.2% ให้ค่าจำเพาะ (Specificity) เท่ากับ 97.9% รวมทั้งยังให้ค่าทำนายผลทดสอบเชิงบวก (PPV) เท่ากับ 92.0% และให้ค่าทำนายผลทดสอบเชิงลบ (NPV) เท่ากับ 95.6% และเมื่อพิจารณาความถูกต้องในการทำนายของการทดสอบดังกล่าว พบว่า แบบประเมินมีความถูกต้องตามความเป็นจริงเท่ากับ 94.9%

สรุปและอภิปรายผล

ผู้วิจัยได้พิจารณาเกณฑ์คะแนนจุดตัดที่เหมาะสมของแบบประเมิน Oxford (OxRec) ฉบับแปลภาษาไทย จากการเปรียบเทียบคะแนนจุดตัดแต่ละคะแนน กับวิธีการทางสถิติในการประเมินความเที่ยงตรงหรือความถูกต้องของเครื่องมือ (Validity) และวิธีการทางสถิติเพื่อประเมินความเชื่อมั่นหรือความแม่นยำ หรือความเชื่อถือได้ (Reproducibility or Precision or Reliability) พบว่า ณ จุดตัดค่าร้อยละความเสี่ยงที่ 8 สามารถประเมินความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังได้ดี โดยให้ค่าความไว (Sensitivity) เท่ากับ 84.2% ซึ่งเครื่องมือวัดที่มีค่าความไวสูงแสดงว่าเครื่องมือวัดดังกล่าว จะให้ผลลบหลวง (false negative) น้อยมาก จะสามารถค้นหาผู้ต้องขังที่มีความเสี่ยงที่จะกระทำผิดซ้ำได้อย่างถูกต้องเป็นคุณลักษณะที่สำคัญของเครื่องมือที่ใช้ในการจำแนกผู้ต้องขังที่มีความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำออกจากผู้ต้องขังที่ไม่มีความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำ นอกจากนี้ยังให้ค่าจำเพาะ (Specificity) เท่ากับ 97.9% โดยเครื่องมือวัดดังกล่าว จะให้ผลบวกหลวง (false positive) น้อยมาก จะสามารถค้นหาได้ว่าผู้ต้องขังที่

ไม่ได้กระทำผิดพลาด จะมีผลประเมินว่ามีความเสี่ยงในการกระทำผิดพลาด เป็นคุณลักษณะสำคัญของเครื่องมือที่ใช้ยืนยันการกระทำผิดพลาดได้ ให้ค่าทำนายผลทดสอบเชิงบวก (PPV) เท่ากับ 92.0% เมื่อทำแบบประเมิน OxRec แล้ว โอกาสที่ผู้ต้องขังจะเกิดการกระทำผิดพลาดเมื่อผลคัดกรองเป็นบวก หรือโอกาสที่แบบประเมินความเสี่ยงนี้จะทำนายถูกกว่ามีการกระทำผิดพลาดถึงร้อยละ 92.0 เมื่อให้ค่าทำนายผลทดสอบเชิงลบ (NPV) เท่ากับ 95.6% เมื่อทำการประเมินด้วยแบบประเมิน OxRec แล้ว โอกาสที่ผู้ต้องขังจะไม่เกิดการกระทำผิดพลาดเมื่อผลคัดกรองเป็นลบ หรือโอกาสที่แบบประเมินความเสี่ยงนี้จะทำนายถูกกว่าไม่มีการกระทำผิดพลาดถึงร้อยละ 95.6 เมื่อพิจารณาความถูกต้องในการทำนายของการทดสอบดังกล่าว พบว่า แบบประเมิน OxRec ฉบับแปลภาษาไทย มีความถูกต้องตามความเป็นจริง เท่ากับ 94.9% หมายความว่า ความสามารถของแบบประเมิน OxRec ที่ใช้ทดสอบหรือคัดกรองในการให้ผลการตรวจที่ถูกต้องตามความเป็นจริงได้ถึงร้อยละ 94.9 และจากการนำแบบประเมิน OxRec ไปทำการทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เมื่อเทียบกับกลุ่มตัวอย่างที่มีการกระทำผิดพลาด พบว่า ค่า AUC เท่ากับ 0.942 (95% CI = 0.903-0.980, $p < .000$) แสดงให้เห็นว่า แบบประเมิน OxRec มีอำนาจการจำแนกผู้ต้องขังที่มีความเสี่ยงในการกระทำผิดพลาดกับผู้ต้องขังที่ไม่มีความเสี่ยงในการกระทำผิดพลาด หรือมีความเสี่ยงในการกระทำผิดพลาดต่ำ อยู่ในระดับดีมาก โดยค่าร้อยละความเสี่ยงตั้งแต่ 8 ขึ้นไป จะมีประโยชน์มากในการทำนายว่าจะเกิดการกระทำผิดพลาดของผู้ต้องขังหรือมีความเสี่ยงที่จะกระทำผิดพลาด แต่ถ้าจากการประเมินค่าร้อยละอยู่ระหว่าง 0-7 จะไม่มีประโยชน์ในการทำนายได้ว่ามีความเสี่ยงที่จะกระทำผิดพลาด แต่จะมีประโยชน์ในการทำนายได้ว่า ไม่มีความเสี่ยงที่จะกระทำผิดพลาด ดังนั้น การประเมินคุณสมบัติและตรวจสอบคุณภาพของแบบประเมิน OxRec จึงเลือกใช้ค่าร้อยละจุดตัดที่ 8 เป็นจุดตัดที่เหมาะสมและเป็นเกณฑ์ร้อยละความเสี่ยงในการกระทำผิดพลาด หมายความว่า ถ้าร้อยละเสี่ยง 0-7 แสดงว่า ไม่มีความเสี่ยงต่อการกระทำผิดพลาด แต่ถ้าร้อยละความเสี่ยงตั้งแต่ 8 ขึ้นไป อยู่ในกลุ่มเสี่ยงที่จะเกิดการกระทำผิดพลาด โดยกลุ่มผู้ต้องขังกลุ่มนี้จึงควรให้ความสำคัญเป็นพิเศษ ในการดูแลและแก้ไขพัฒนาพฤติกรรมนิสัยของผู้ต้องขังมากยิ่งขึ้น และควรพัฒนาแนวทางในการติดตามผู้ต้องขังก่อนปล่อยตัวพ้นโทษ เพื่อลดการกระทำผิดพลาดของผู้ต้องขังก่อนปล่อยที่ก่อคดีอุกฉกรรจ์ที่ฐานความผิดเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย และเพศ

จากการทบทวนงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศเกี่ยวกับการพัฒนาแบบประเมิน OxRec ในกลุ่มผู้ต้องขัง พบว่าในประเทศไทยยังไม่มีหรือนำแบบประเมิน OxRec นี้มาใช้ในกรมราชทัณฑ์ แต่พบในงานวิจัยต่างประเทศ ที่ศึกษาเกี่ยวกับแบบประเมินความเสี่ยงในการกระทำผิดพลาด ได้แก่ Fazel et al. (2016) ได้ทำการศึกษาปัจจัยการทำนายการกระทำผิดพลาดรุนแรงก่อนปล่อยตัวจากที่คุมขังในประเทศสวีเดน ระหว่างปี 2001-2009 มีผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัว จำนวน 47,326 คน มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและตรวจสอบการทำนายเชิงคลินิกเกี่ยวกับความเสี่ยงของการกระทำผิดรุนแรงในผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัว โดยได้ทำการจำแนกและเทียบกับมาตรฐานสำหรับการทำนายผลลัพธ์ที่สำคัญ คือ การกระทำผิดซ้ำรุนแรง ในช่วง 1-2 ปี ผลการวิจัยพบว่า มีผู้กระทำผิดซ้ำรุนแรง จำนวน 11,263 คน โดยได้ทำการพัฒนาเครื่องมือวัด ประกอบด้วย 14 ข้อคำถาม ที่ใช้ทำนายการกระทำผิดซ้ำรุนแรง และทำการตรวจสอบกับอีกกลุ่มตัวอย่างหนึ่ง พบว่า โมเดลแสดงให้เห็นถึงการวัดการจำแนกที่ดี โดยมีค่า AUC เท่ากับ 0.75 สำหรับความเสี่ยงในการกระทำผิดพลาดใน 1 ปี มีค่าความไว 76% และค่าความจำเพาะ 61% ค่าทำนายผลทดสอบเชิงบวกและเชิงลบ 21% และ 95% ตามลำดับ ส่วนในช่วง 2 ปี มีค่าความไว 67% และค่าความจำเพาะ 70% ค่าทำนายผลทดสอบเชิงบวกและเชิงลบ 37% และ 89% ตามลำดับ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Fazel et al. (2019) พบว่า ผู้ต้องขังมีอัตราการกระทำผิดซ้ำคดีรุนแรง 16%

และมีอัตราการกระทำผิดซ้ำคดีอื่น ๆ 44 % โดยเมื่อทดสอบกับแบบประเมิน OxRec ร้อยละความเสี่ยงที่ 10 (หรือ 10%) มีค่าความไว 91% และค่าความจำเพาะ 32% ค่าทำนายเชิงบวกและเชิงลบ 20% และ 95% ตามลำดับ นั่นคือ ร้อยละความเสี่ยงที่ 10 สามารถทำนายการกระทำผิดซ้ำคดีรุนแรง ส่วนร้อยละความเสี่ยงที่ 30 คะแนน (หรือ 30%) มีค่าความไว 90% และค่าความจำเพาะ 31% ค่าทำนายเชิงบวกและเชิงลบ 51% และ 81% ตามลำดับ นั่นคือ ร้อยละความเสี่ยงที่ 30 สามารถทำนายการกระทำผิดซ้ำคดีทั่วไปที่ไม่ใช่คดีรุนแรงได้ ดังนั้น จะเห็นได้ว่า ร้อยละความเสี่ยงที่ 8 ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ มีคะแนนจุดตัดที่ต่ำกว่างานวิจัยต่างประเทศ และมีความแม่นยำในการคัดกรองหรือประเมินความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำได้ดีกว่า

สรุปจากการวิจัยครั้งนี้ แบบประเมิน OxRec ฉบับแปลภาษาไทยที่พัฒนาขึ้นมานั้น มีความเที่ยงตรงที่เหมาะสม มีอำนาจการจำแนกผู้ต้องขังที่มีความเสี่ยงกับผู้ต้องขังที่ไม่มีความเสี่ยงหรือมีความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำต่ำอยู่ในระดับดีมาก โดยแสดงให้เห็นว่าค่าร้อยละความเสี่ยงตั้งแต่ 8 ขึ้นไป จะมีประโยชน์มากในการทำนายว่าจะเกิดการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขัง สามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการประเมินความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังและศึกษาหาแนวทางเพื่อลดการกระทำผิดซ้ำต่อไปได้

ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้ เป็นการศึกษาในช่วงเริ่มต้นเกี่ยวกับการสร้างแบบประเมินความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังในประเทศไทย ซึ่งจะเป็นประโยชน์กับหน่วยงานที่มีภารกิจควบคุมดูแลและพัฒนาพฤตินิสัยให้แก่ผู้กระทำผิด นั่นก็คือ กรมราชทัณฑ์ ควรตระหนักถึงความสำคัญของการใช้แบบประเมินความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำที่เป็นมาตรฐานสากลสอดคล้องกับการประกาศใช้พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 เพราะผลจากการวิจัยแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า แบบประเมิน OxRec ฉบับแปลภาษาไทย ช่วยในการคัดกรองความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังคดีอุกฉกรรจ์ที่ฐานความผิดเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย และเพศ อีกทั้งสามารถใช้แบบประเมินนี้ในการประเมินและติดตามการเฝ้าระวังการก่อคดีซ้ำของผู้ต้องขังคดีอุกฉกรรจ์ที่ฐานความผิดเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย และเพศ ซึ่งเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์สามารถนำแบบประเมินไปใช้ได้ง่าย และมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพียงพอในการทำนายการกระทำผิดซ้ำในอนาคตได้เป็นอย่างดี ผู้บริหารกรมราชทัณฑ์ ผู้บัญชาการเรือนจำ ผู้อำนวยการทัณฑสถาน ควรให้การส่งเสริม สนับสนุนและกระตุ้นให้เจ้าหน้าที่ในสังกัดได้มีการนำแบบประเมินนี้ไปใช้กับผู้ต้องขังคดีอุกฉกรรจ์ที่ฐานความผิดเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย และเพศอย่างจริงจัง และควรให้ความสำคัญกับการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยหรือการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ต้องขังที่จะได้รับการปล่อยพ้นโทษจากเรือนจำหรือทัณฑสถาน นอกจากนี้ กรมราชทัณฑ์ ควรศึกษาวิจัยเพิ่มเติมในการเก็บข้อมูลตัวอย่างในระดับประเทศ เพื่อให้ได้ตัวแทนที่เหมาะสมของกลุ่มประชากรอย่างแท้จริง ซึ่งอาจทำให้ได้ข้อมูลมีความแม่นยำมากยิ่งขึ้น เนื่องจากผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลกลุ่มตัวอย่างเฉพาะเรือนจำในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล และเพื่อให้การประเมินและติดตามการเฝ้าระวังการกระทำผิดซ้ำครอบคลุมกลุ่มผู้ต้องขังทั้งหมด กรมราชทัณฑ์ ควรนำแบบประเมิน OxRec ฉบับแปลภาษาไทย ทำการศึกษาในกลุ่มผู้ต้องขังกลุ่มอื่น ๆ เช่น คดีลักทรัพย์ คดียาเสพติด เป็นต้น โดยเฉพาะคดียาเสพติด ซึ่งมีจำนวนผู้กระทำผิดซ้ำมากขึ้นในทุกปี จะทำให้กรมราชทัณฑ์ได้ระบบการประเมินและการติดตามผลผู้ต้องขังก่อนปล่อยจากผู้กระทำผิดในทุกประเภทคดี

เอกสารอ้างอิง

- กรมราชทัณฑ์. (2562ก). การสำรวจข้อมูลผู้ต้องขังที่กระทำผิดคดีอุกฉกรรจ์ร้ายแรงและมีพฤติการณ์เป็นภัยต่อสังคม. สืบค้นจาก <http://www.correct.go.th/infosaraban62/letter/filepdf/1576825456.pdf>
- กรมราชทัณฑ์. (2562ข). ร่างแผนปฏิบัติการกรมราชทัณฑ์ พ.ศ. 2563 – 2565. นนทบุรี: กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม.
- กรมราชทัณฑ์. (2563). รายงานแสดงสภาพความแออัดของผู้ต้องขังในเรือนจำ/ทัณฑสถาน ณ วันที่ 5 ตุลาคม พ.ศ. 2563. สืบค้นจาก http://www.correct.go.th/rt103pdf/crowded_pdf.php?filename=2020_2020-10-05
- กรมราชทัณฑ์. (2564). เอกสารรายงานสถิติข้อมูลผู้ต้องขังตามแบบ รท. 103 กรมราชทัณฑ์ ณ วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2564. สืบค้นจาก http://www.correct.go.th/rt103pdf/report_rt103_pdf.php?date=01-10-2021
- เชมชยุตม์ โภคินจารุเสถียร. (2562). การใช้เรือนจำเอกชนในการแก้ไขปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำ. *วารสารคุณภาพชีวิตกับกฎหมาย*, 15(2), 94-106.
- ทัฬหภาค สิ้นพุลผล. (2559). ความหวาดกลัวภัยอาชญากรรมของประชาชนที่เกี่ยวกับคดีประเภทอุกฉกรรจ์และสะท้อนขวัญในเขตพื้นที่รับผิดชอบของสถานีตำรวจนครบาลท่าข้าม กรุงเทพมหานคร (สารนิพนธ์มหาบัณฑิต). ปทุมธานี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรังสิต.
- สาธิต บุษยากุล. (2555). สาเหตุการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังชาย กรณีศึกษา เรือนจำพิเศษ กรุงเทพมหานคร (สารนิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: คณะรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- Fazel, S., Chang, Z., Fanshawe, T., Långström, N., Lichtenstein, P., Larsson, H., & Mallett, S. (2016). Prediction of violent reoffending on release from prison: Derivation and external validation of a scalable tool. *The Lancet Psychiatry*, 3(6), 535-543.
- Fazel, S., Singh, J. P., Doll, H., & Grann, M. (2012). Use of risk assessment instruments to predict violence and antisocial behaviour in 73 samples involving 24827 people: Systematic review and meta-analysis. *BMJ*, 345, e4692.
- Fazel, S., Wolf, A., Vazquez-Montes, M. D. L. A., & Fanshawe, T. R. (2019). Prediction of violent reoffending in prisoners and individuals on probation: A Dutch validation study (OxRec). *Scientific Reports*, 9, 841.
- Rovinelli, R. J., & Hambleton, R. K. (1977). On the use of content specialists in the assessment of criterion-referenced test item validity. *Dutch Journal of Educational Research*, 2, 49-60.
- Van den Berg, J. W., Smid, W., Schepers, K., Wever, E., Van Beek, D., Janssen, E., & Gijs, L. (2018). The predictive properties of dynamic sex offender risk assessment instruments: A meta-analysis. *Psychological Assessment*, 30(2), 179-191.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (3rd ed.). New York: Harper and Row.

ประวัติผู้เขียน

คำนำหน้า ชื่อ-สกุล	นางสาวสิริประภา แก้วศรีนวล*
ตำแหน่ง/สถานะ	นักศึกษาปริญญาเอก
ที่อยู่หน่วยงาน/สังกัด	คณะวิทยาศาสตร์ สาขาวิชานิติวิทยาศาสตร์และงานยุติธรรม มหาวิทยาลัยศิลปากร อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม 73000
ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์	panntatojung@gmail.com

คำนำหน้า ชื่อ-สกุล	ดร.ศิริรัตน์ ชูสกุลเกรียง
ตำแหน่ง/สถานะ	อาจารย์ที่ปรึกษา
ที่อยู่หน่วยงาน/สังกัด	คณะวิทยาศาสตร์ สาขาวิชานิติวิทยาศาสตร์และงานยุติธรรม มหาวิทยาลัยศิลปากร อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม 73000
ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์	sirirat_157@yahoo.com

* ผู้ประพันธ์บรรณกิจ (Corresponding Author)

การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการงานสอบสวนของสถานีตำรวจ ในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดปทุมธานี The Efficiency Improvement of Police Station Investigation Management under Pathum Thani Provincial Police Division

พลตำรวจตรี ดร.ชยุต มารยาตตร์
มหาวิทยาลัยปทุมธานี

Police Major General Chayut Marayard, Ph.D
Pathumthani University

Received September 06, 2022 | Revised December 08, 2021 | Accepted December 31, 2022

บทความวิจัย (Research Article)

บทคัดย่อ

พนักงานสอบสวน เป็นหัวใจสำคัญและเป็นต้นธารของกระบวนการยุติธรรมที่มีบทบาทสำคัญในการที่จะสร้างเสริมความถูกต้อง ชอบธรรมให้กับสังคมอีกทั้งงานด้านสอบสวนของสถานีตำรวจเป็นขั้นแรกกระบวนการยุติธรรมอันสำคัญยิ่งต่อประชาชน งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคด้านประสิทธิภาพการบริหารจัดการและศึกษาแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพงานสอบสวนของสถานีตำรวจ ในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดปทุมธานี กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 39 คน แบ่งเป็น ข้าราชการตำรวจและอดีตข้าราชการตำรวจ จำนวน 29 คน และภาคประชาชน จำนวน 10 คน ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีความเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่า ปัจจัยด้านการบริหารงานบุคคล (Staffing) เป็นปัจจัยการบริหารที่มีความสำคัญที่สุดต่อการบริหารงานสอบสวนอย่างมีประสิทธิภาพ รองลงมาเป็นปัจจัยด้านการจัดการงบประมาณ (Budgeting) และปัจจัยด้านการอำนวยความสะดวก (Directing) ตามลำดับ โดยมี ปัจจัยการบริหารด้านการรายงานผลการปฏิบัติ (Reporting) เพียงด้านเดียวที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีความเห็นไปในทิศทางเดียวกันน้อยที่สุด ในส่วนของปัจจัยประสิทธิภาพการบริหารจัดการงานสอบสวน พบว่า ด้านความรวดเร็วของกระบวนการสอบสวนยังไม่มี ความรวดเร็วเท่าที่ควร ด้านความเป็นธรรมของกระบวนการสอบสวน พบว่า ระยะเวลาการดำเนินคดีมีอยู่อย่างตามกฎหมายมีอยู่จำกัดอาจจะทำให้สำนวนคดีอาญาไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ส่งผลต่อความเป็นธรรมได้ ด้านความโปร่งใสของกระบวนการสอบสวน พบว่า เนื่องจากการสืบสวนสอบสวนเป็นกระบวนการลับไม่ได้เปิดเผยต่อสาธารณชนได้ ทำให้บุคคลที่เกี่ยวข้องในคดีอาจจะเกิดความไม่ไว้วางใจในการดำเนินการสอบสวนได้ ด้านความเพียงพอของการให้บริการในงานสอบสวน พบว่า สถานีตำรวจขนาดใหญ่และขนาดกลางไม่เพียงพอต่อการให้บริการประชาชน อีกทั้งปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการงานสอบสวน แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านวัสดุ อุปกรณ์/เทคโนโลยีและสารสนเทศ และด้านการบริหาร

จัดการ และงานวิจัยชิ้นนี้ยังได้นำเสนอแนะแนวทางเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการงานสอบสวนของสถานีตำรวจในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดปทุมธานีอีกด้วย

คำสำคัญ: การสอบสวน, การบริหารจัดการ, การพัฒนา, ตำรวจภูธรจังหวัดปทุมธานี

Abstract

The inquiry officers are the core of the criminal justice process, whom play an essential role in social safety and public order maintainers. In order to bring justice to society, the investigation of the police station is the first step toward the criminal justice system. This research is a qualitative study. Its purpose is to study the problems and obstacles in management efficiency and the guidelines for improving the investigation efficiency of the police station in the Pathum Thani Provincial Police Division. Additionally, there are 39 participants gave out vital information, the key informants were divided into two groups, which are 29 police officers and former police officers, whereas the other 10 were civilians. The study found that the most important investigation management factors is staffing factor, which affected to investigation management, followed by budget factor and administrative directing factor. On the other hand, reporting factors in which key informants projected in the one direction. Additionally, in term of investigation management efficiency factors found that the speed of the investigation process is not as fast as it should be satisfied. Moreover, the length of time for legal proceedings factor found that the prosecution period is limited, which may cause the inquiry file to be incomplete, affecting fairness. Next, the investigation process transparency factor found that the investigation is a secret process and could not be disclosed to the public, which may cause the involved to be distrustful in the conduct of the investigation. Furthermore, the sufficiency of the inquiry officers, it was found that large and medium-sized police stations were insufficient the inquiry officers to serve the public. In addition, the obstacles to investigation management are divided into four areas: personnel, budget, materials, equipment/technology, and information management. The study also proposed guidelines for improving the efficiency of investigation and management in police stations in the Pathum Thani Provincial Police Division.

Keywords: Investigation, Management, Development, Pathum Thani Provincial Police

บทนำ

พนักงานสอบสวน เป็นหัวใจสำคัญและเป็นต้นธารของกระบวนการยุติธรรมที่มีบทบาทสำคัญในการที่จะสร้างเสริมความถูกต้อง ชอบธรรมให้กับสังคม แม้ในระยะหลังจะมีการปรับปรุงแก้ไขระเบียบการปฏิบัติ ให้พนักงานสอบสวนสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุดต่อ

ประชาชน แต่ก็ยังไม่เป็นการเพียงพอและสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของสภาวการณ์ในปัจจุบัน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วตามโลกาภิวัตน์ พนักงานสอบสวน จึงต้องปรับตัวในการทำงานมากขึ้น แม้จะมีการจัดสรรพนักงานสอบสวนเข้ามาปฏิบัติหน้าที่ในสถานีตำรวจ เพิ่มขึ้น แต่ก็ยังไม่สามารถตอบสนองงานสอบสวนในสถานีตำรวจได้อย่างมีประสิทธิภาพ ยังพบปัญหา และอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่อีกมากมาย

ในปัจจุบันจะเห็นได้ว่า มีหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมบางหน่วยงาน ได้พยายามที่จะเข้ามา ควบคุมงานสอบสวนของตำรวจโดยตรง โดยได้เสนอให้มีการแก้ไขกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง และมีการวิพากษ์วิจารณ์ในการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวนว่า ไม่มีความเข้าใจใน ตัวบทกฎหมายอย่างถ่องแท้ ทำให้เกิดการบิดเบือนข้อเท็จจริงแห่งคดี ไม่ให้เป็นธรรมแก่คู่กรณี ลิตรอนสิทธิเสรีภาพของประชาชน โดยเฉพาะสิทธิตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ทำให้พนักงานสอบสวนต้องมีความละเอียดรอบคอบ ชะมัด อดทน ทั้งยังต้องเป็นผู้ที่เสียสละทุ่มเท แรงกายและแรงใจในการปฏิบัติหน้าที่มากกว่าข้าราชการตำรวจในสายงานอื่น ๆ ในสถานีตำรวจ เพราะ ด้วยภาระงานของพนักงานสอบสวนที่ต้องผูกพันกับช่วงเวลาอันเร่งด่วนและมีกรอบเวลากำหนดอย่างจำกัด เช่น การฝากขัง การสอบปากคำ การรวบรวมพยานหลักฐานให้ทันตามกรอบเวลาการฝากขัง การคัดฟ้อง หรือแม้แต่การจับกุมผู้ต้องหาตามหมายจับที่พนักงานสอบสวนจะต้องรีบดำเนินการสอบสวน เพื่อจะส่ง ฝากขังยังศาลภายในเวลากำหนด 48 ชั่วโมง เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ทำให้การปฏิบัติหน้าที่ของพนักงาน สอบสวนแตกต่างกับสายงานอื่น ๆ ในสถานีตำรวจ ไม่ว่าจะเป็นงานป้องกันปราบปราม งานจราจร งาน อำนาจการ หรือแม้แต่งานสืบสวน ที่มีระยะเวลาที่กำหนดในการปฏิบัติหน้าที่และสามารถจบภารกิจได้ใน เวลาที่ปฏิบัติหน้าที่ในวันนั้น ๆ ทำให้พนักงานสอบสวนมักประสบปัญหาในการถูกร้องเรียน ถูกฟ้องร้อง และถูกลงโทษทางวินัยอยู่เสมอ

ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่า แ อีกรทั้ง ยังมีปัจจัยใดบ้างที่สำคัญอันส่งผลต่อการบริหารงานสอบสวนของ สถานีตำรวจ ในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดปทุมธานี โดยใช้แนวคิดประยุกต์ของหลักการบริหาร 7 ประการ หรือเรียกว่า “POSDCORB” โดย Luther H. Gulick และ Lyndall Urwick ซึ่งประกอบไปด้วย 1) การวางแผน (Planning) 2) การจัดองค์การ (Organizing) 3) การบริหารงานบุคคล (Staffing) 4) การอำนาจการ (Directing) 5) การประสานงาน (Coordinating) 6) การรายงานผลการปฏิบัติ (Reporting) และ 7) การจัดการงบประมาณ (Budgeting) (Gabbuasri, 2019) ผู้วิจัยเห็นว่า พื้นที่ของ สถานีตำรวจ ในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดปทุมธานี มีสภาวะแวดล้อม วัฒนธรรม สภาพสังคมและปัญหา อาชญากรรมแตกต่างจากงานวิจัยอื่นที่ได้ทำการทบทวนวรรณกรรมมาแล้ว การวิจัยในครั้งนี้จะสามารถ นำไปพัฒนาการบริหารงานสอบสวนได้เป็นอย่างดี อีกรทั้ง ผู้วิจัยทำวิจัยในขณะดำรงตำแหน่งผู้บังคับการ ตำรวจภูธรจังหวัดปทุมธานี เป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดของข้าราชการตำรวจของสถานีตำรวจ ในสังกัด ตำรวจภูธรจังหวัดปทุมธานี จึงเหมาะสมยิ่งที่จะศึกษางานวิจัย “การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหาร จัดการงานสอบสวนของสถานีตำรวจในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดปทุมธานี”

วัตถุประสงค์

1) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคด้านประสิทธิภาพการบริหารจัดการงานสอบสวนของสถานี ตำรวจ ในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดปทุมธานี

2) เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการงานสอบสวนของสถานีตำรวจในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดปทุมธานี

ทบทวนวรรณกรรม

1) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับปัจจัยการบริหาร

ความหมายของการบริหาร การบริหาร (Administration) จะใช้ในการบริหารระดับสูง โดยเน้นที่การกำหนดนโยบายที่สำคัญและการกำหนดแผนของผู้บริหารระดับสูงเป็นคำนิยมใช้ในการบริหารรัฐกิจ (Public Administration) หรือใช้ในหน่วยงานราชการและคำว่า “ผู้บริหาร” (Administration) จะหมายถึง ผู้บริหารที่ทำงานอยู่ในองค์กรของรัฐ หรือองค์กรที่ไม่มุ่งหวังกำไร การบริหาร คือ กลุ่มของกิจกรรม ประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การจัดการองค์กร (Organizing) การสั่งการ (Leading/Directing) หรืออำนวยการและการควบคุม (Controlling) ซึ่งจะมีความสัมพันธ์โดยตรงกับทรัพยากรขององค์กร (6M's) เพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์และด้วยจุดมุ่งหมายสำคัญในการบรรลุความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลครบถ้วน (Schermerhorn, 1999)

2) แนวคิดเกี่ยวกับการบริหาร

2.1) ในการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กรนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการบริหาร เพื่อบริหารจัดการองค์กร เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ปี ค.ศ.1916 ฟาโย ได้เขียนบทความเกี่ยวกับเรื่องการจัดการและจัดพิมพ์เป็นหนังสือชื่อ Administration Industrielle et Generale เป็นภาษาฝรั่งเศส โดย ฟาโย เห็นว่า หลักในการจัดการนั้นควรยืดหยุ่นและสามารถปรับไปตามตัวแปรต่างๆ เขาได้กำหนดหลักการสำหรับผู้บริหาร ไว้ 14 ประการ ซึ่งในการจัดการควรยืดหยุ่นและสามารถปรับไปตามตัวแปรต่างๆ ได้ ฟาโย (Fayol) ยังได้พูดถึงหน้าที่ของนักบริหาร (Administrative Duties) 16 ประการ คือ (1) วางแผนอย่างสุขุม (2) คำนึงถึงโครงสร้างของหลักทรัพยากรและเป้าหมายทางธุรกิจ (3) กำหนดสายบังคับบัญชาตามลำดับ (4) ประสานความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (5) มีการตัดสินใจที่แน่นอน (6) เลือกคนงานอย่างมีหลัก (7) บอกหน้าที่อย่างชัดเจน (8) สนับสนุนความคิดริเริ่มและการรับผิดชอบ (9) สร้างระบบความยุติธรรม เช่น จ้างและประหยัด (10) รักษาระเบียบข้อบังคับ (11) มีการลงโทษ (12) รักษาผลประโยชน์ส่วนรวมเหนือส่วนบุคคล (13) มีผู้บังคับบัญชาเพียงคนเดียว (14) มีการควบคุมในทุกกิจการ (15) ควบคุมความเป็นระเบียบของบุคคลและวัตถุ และ (16) ไม่เคร่งครัดต่อระเบียบจนเกินไป (Wattana, 2002)

2.2) กุลิกและเรดอน Luther H. Gulick และ Lyndall Urwick เป็นนักทฤษฎีที่อยู่ในกลุ่มการศึกษาการจัดการตามหลักการบริหารได้เสนอหลักที่เกี่ยวกับการบริหาร ซึ่งคนที่เป็นผู้บริหารจะต้องทำมีหน้าที่สำคัญอยู่ 7 ประการ คือ การวางแผนการจัดองค์การ การจัดคนเข้าทำงาน การสั่งการ การประสานงานการรายงานและการงบประมาณ หรือเรียกสั้น ๆ ว่า “POSDCORB” ประกอบด้วย 1. การวางแผน (Planning) 2. การจัดองค์การ (Organizing) 3. การบริหารงานบุคคล (Staffing) 4. การอำนวยการ (Directing) 5. การประสานงาน (Coordinating) 6. การรายงานผลการปฏิบัติ (Reporting) และ 7. การจัดการงบประมาณ (Budgeting) (Gabbuasri, 2019)

3) ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับงานสอบสวน

3.1) “สอบสวน” ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (11) หมายความว่า การรวบรวมพยานหลักฐานและการดำเนินการทั้งหลายอื่นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ซึ่งพนักงานสอบสวนได้ทำไปเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหาเพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิดและเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ (Naowakittinart, 2021)

3.2) การเป็นพนักงานสอบสวน ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (6) “พนักงานสอบสวน” หมายความว่า เจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้อำนาจและหน้าที่ทำการสอบสวน (Thai Government Gazette, 1934) ซึ่งพนักงานสอบสวนมีอำนาจในการสอบสวนคดีอาญา ที่เกิดขึ้น หรืออ้างหรือเชื่อว่าได้เกิดในเขตอำนาจการสอบสวน เว้นแต่เมื่อมีเหตุจำเป็นหรือเพื่อความสะดวกก็อาจจะให้พนักงานสอบสวนท้องที่ที่ผู้ต้องหาถูกจับเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบก็ได้ แต่ถ้าในเขตท้องที่ใดมีพนักงานสอบสวนหลายคน พนักงานสอบสวนผู้เป็นหัวหน้าในท้องที่นั้นจะเป็นผู้วินิจฉัย

3.3) เขตอำนาจการสอบสวนและผู้รับผิดชอบ

3.3.1) กรณีอำนาจการสอบสวนตามปกติในราชอาณาจักรไทย โดยปกติความผิดอาญาเกิด หรืออ้าง หรือเชื่อว่าได้เกิดภายในเขตอำนาจของพนักงานสอบสวนท้องที่ใด ให้พนักงานสอบสวนท้องที่นั้นเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ เว้นแต่ เมื่อมีเหตุจำเป็น หรือเพื่อความสะดวกก็อาจจะให้พนักงานสอบสวนท้องที่ที่ผู้ต้องหาจับกุมอยู่ หรือท้องที่ที่ผู้ต้องหาถูกจับกุมเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบก็ได้

3.3.2) กรณีการกระทำความผิดเกี่ยวพันกันหลายท้องที่ในราชอาณาจักรไทย ความผิดเกิดขึ้นหลายท้องที่ที่เกี่ยวข้องกันหรือต่อเนื่องกันตาม ป.วิ.อาญา มาตรา 19 (1) – (6) นั้น แม้ความผิดตาม ป.วิ.อาญา มาตรา 19 วรรคหนึ่ง จะบัญญัติให้พนักงานสอบสวนในท้องที่หนึ่ง ท้องที่ใดที่เกี่ยวข้องล้วนมีอำนาจสอบสวนได้ทุกข้อหาความผิด โดยไม่ต้องคำนึงว่าฐานความผิดที่เกี่ยวข้องนั้นเกิดในเขตอำนาจท้องที่ของตนหรือไม่ก็ตาม แต่ตัวพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบซึ่งจะมีอำนาจสรุปสำนวนและทำความเห็นสั่งฟ้อง หรือสั่งไม่ฟ้อง ส่งไปพร้อมกับสำนวนเพื่อให้พนักงานอัยการพิจารณานั้น ป.วิ.อาญา มาตรา 19 วรรค (ก) และ (ข) ได้วางหลักเกณฑ์ในการชี้ขาดว่า บรรดาพนักงานสอบสวนทุกท้องที่ที่เกี่ยวข้องนั้น ใครเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ กล่าวคือ ถ้าจับผู้ต้องหาได้แล้ว พนักงานสอบสวนท้องที่ที่จับกุมตัวผู้ต้องหาได้เป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ แต่ถ้ากรณียังจับกุมตัวไม่ได้ พนักงานสอบสวนที่พบการกระทำความผิดก่อนเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ

3.3.3) กรณีอำนาจการสอบสวนนอกราชอาณาจักรไทย ป.วิ.อาญา มาตรา 20 กำหนดให้อัยการสูงสุดหรือผู้รักษาการแทน เป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบในการสอบสวนคดีการกระทำความผิดซึ่งมีโทษตามกฎหมายไทย ที่ได้กระทำความผิดนอกราชอาณาจักรไทย และให้ดุลยพินิจในการมอบหมายหน้าที่การเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบคดีนั้น ให้พนักงานอัยการคนใดหรือพนักงานสอบสวนคนใด เป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบทำการสอบสวนแทนก็ได้

4) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

มนตรี คำขาว และวิจิต บุญสนอง ได้ทำการวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวน กองบัญชาการตำรวจนครบาล สำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีวัตถุประสงค์เพื่อเพื่อศึกษาระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวน กองบัญชาการตำรวจนครบาล สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และ 2) เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวน กองบัญชาการตำรวจ

นครบาล จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ พนักงานสอบสวน กองบังคับการตำรวจนครบาล 1 - 9 กองบัญชาการตำรวจนครบาล สำนักงานตำรวจแห่งชาติ จำนวน 315 นาย ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทดสอบที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) ผลการวิจัย พบว่า ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวน กองบัญชาการตำรวจนครบาล สำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ค่าเฉลี่ยรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยแบ่งการศึกษาเป็น 3 ด้าน คือ ด้านภาระงานที่ได้รับมอบหมาย ด้านกระบวนการในการทำงาน และด้านผลลัพธ์ที่ได้จากการปฏิบัติงาน และผลการเปรียบเทียบ ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวน กองบัญชาการตำรวจนครบาล สำนักงานตำรวจแห่งชาติ จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล พบว่า ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวน กองบัญชาการตำรวจนครบาล สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ด้านเพศ อายุ มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านระดับการศึกษา และสังกัดมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (Khamkhao & Boonsanong, 2020)

ชนะชนม์ วงศ์นุ่น ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลงานสอบสวนของกองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิผลงานสอบสวน 2) ระดับประสิทธิผลงานสอบสวน และ 3) ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลงานสอบสวนของกองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลงานสอบสวนของกองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค คือ ปัจจัยด้านพื้นฐานในเรื่องการสอบสวน และภาวะผู้นำของผู้บังคับบัญชา ซึ่งมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายของการวิจัยไว้ว่า ผู้บังคับบัญชาควรปรับเปลี่ยนการบริหารงานและให้ความสำคัญต่อการดำเนินงานในภาพรวมขององค์กรเพิ่มมากขึ้น โดยให้ความสำคัญและจริงจังกับเรื่องการกระจายอำนาจให้กับหน่วยงานระดับล่างมากขึ้น สร้างความชัดเจนในการจัดแบ่งหน้าที่ งานสอบสวนให้เหมาะสมกับเขตอำนาจหน้าที่ เพื่อลดปัญหาเรื่องความซ้ำซ้อนและสิ้นเปลืองในงานสอบสวน (Wongnoon, 2016)

วสันต์ ธีรกุลวานิช ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนสังกัดกองบัญชาการตำรวจนครบาล ผลการศึกษวิจัย พบว่า ปัญหาอุปสรรคการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนทั้ง 4 ขั้นตอนอยู่ในระดับปานกลางและเมื่อพิจารณารายขั้นตอน พบว่า ขั้นตอนเกี่ยวกับอัยการมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง รองลงมาเป็นขั้นตอนเกี่ยวกับศาลมีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับปานกลาง ขั้นตอนเกี่ยวกับพนักงานสอบสวนอยู่ในระดับปานกลาง และขั้นตอนเกี่ยวกับราชทัณฑ์มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำ ในส่วนของการศึกษาเชิงคุณภาพ พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในด้านพนักงานสอบสวน คือ ปัญหาด้านกำลังพลที่ไม่เพียงพอกับปริมาณงาน ปัญหาอีกประการคือ เรื่องอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ไม่เพียงพอ เนื่องจากงบประมาณที่จำกัด การจัดสรรวัสดุอุปกรณ์ ทำให้ไม่เพียงพอและทั่วถึงกับพนักงานสอบสวน (Teerakulvanit, 2014)

กิตติชัย รุจิราวินิจัย ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการงานสอบสวนของกองบัญชาการตำรวจนครบาล สำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ปัญหาการปฏิบัติหน้าที่ด้านงานสอบสวน (2) ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานสอบสวนและ (3) แนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการงานสอบสวนของสถานีตำรวจนครบาล

กองบัญชาการตำรวจนครบาล สำนักงานตำรวจแห่งชาติโดยผลการวิจัย พบว่า ผลการศึกษาระดับการส่งผลกระทบปัจจัยทางการบริหารทั้ง 7 ตัว ที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพ การปฏิบัติงานสอบสวน สถานีตำรวจนครบาล กองบัญชาการตำรวจนครบาล สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ในภาพรวม พบว่า มีการส่งผลอยู่ในระดับปานกลาง ($R=0.581$) ปัจจัยทางการบริหารจัดการด้านการอำนวยการ ด้านการรายงานและด้านการจัดทำงบประมาณ นอกนั้นส่งผลอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ .05 (Rujiravinitchai, 2015)

ภาวินี หาญธงชัย ได้ทำการศึกษาเรื่อง เอกภาพสอบสวนในคดีอาญา จากการศึกษาความเป็นมาของอำนาจการสอบสวนคดีอาญาของไทย พบว่า ระบบการสอบสวนคดีอาญาของไทยขาดความเป็นเอกภาพและขาดการถ่วงดุลอำนาจของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ส่งผลให้การรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนมีข้อบกพร่องหลายประการ โดยได้ศึกษาเปรียบเทียบกับระบบการสอบสวนคดีอาญาของ 1) ประเทศฝรั่งเศส พบว่า ระบบการดำเนินคดีอาญาฝรั่งเศสเป็นระบบที่เป็นยอมรับของสากล เนื่องจากระบบการดำเนินคดีอาญาขึ้นเจ้าพนักงานเกิดจากความร่วมมือขององค์กรเกี่ยวข้องในการค้นหาความจริงที่เป็นลักษณะความสัมพันธ์ที่มีความเชื่อมโยงกันตามหลักการสอบสวนฟ้องร้องเป็นกระบวนการ ซึ่งองค์กรซึ่งทำหน้าที่สอบสวนคดีอาญา ได้แก่ ตำรวจฝ่ายคดี และผู้พิพากษาสอบสวน และการสอบสวนจะอยู่ในความรับผิดชอบของอัยการทั้งระบบตั้งแต่เริ่มคดี การใช้มาตรการบังคับ เช่น การตรวจค้น การควบคุม การจับ และการขัง ที่จะต้องถูกตรวจสอบถ่วงดุลจากพนักงานอัยการก่อนการออกคำสั่งของศาล พนักงานอัยการมีอำนาจเข้าร่วมสอบสวนได้หากเห็นสมควร และตำรวจฝ่ายคดีไม่ได้ทำการสอบสวนและใช้มาตรการบังคับดังกล่าวไปโดยลำพัง แต่มีพนักงานอัยการที่มีบทบาทเชิงรุกเข้ามาควบคุม ทิศทางการสอบสวน เพื่อให้ได้พยานหลักฐานที่มีประสิทธิภาพ และเพียงพอต่อการพิจารณาในชั้นศาล 2) สหราชอาณาจักร พบว่า ระบบดำเนินคดีอาญาขึ้นเจ้าพนักงานของอังกฤษ มีลักษณะแบ่งแยกการสอบสวนและการฟ้องร้องออกจากกันชัดเจน กล่าวคือ สำนักงานอัยการของอังกฤษ (Crown Prosecution Service) มีหน้าที่รับผิดชอบฟ้องคดีและมีตำรวจเป็นผู้สอบสวนสวนทั้งหมด ตั้งแต่การสืบสวนสอบสวน และมาตรการบังคับ การตรวจคน จับกุม ควบคุม ปลดปล่อยตัวชั่วคราว ส่วนการพิจารณาตรวจสอบสำนวนการสอบสวนและการฟ้องคดีเป็นหน้าที่รับผิดชอบของพนักงานอัยการคล้ายกับระบบของประเทศไทย แต่โครงสร้างองค์กรตำรวจของอังกฤษจะมีลักษณะพิเศษโดยแยกเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ใช้อำนาจที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนออกเป็นฝ่าย อาทิเช่น พนักงานสอบสวน เจ้าหน้าที่ควบคุมตัว เจ้าหน้าที่คุ้มกัน ตามแนวคิดที่เห็นว่าการรวบรวมพยานหลักฐานกระทำโดยเจ้าพนักงานตำรวจหลายฝ่ายจะเป็นการตรวจสอบซึ่งกันและกันและเป็นการป้องกันการทุจริตหรือการใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบ จากการศึกษาพบว่าหลักการแบ่งแยกอำนาจระหว่างการสอบสวนและการฟ้องคดีของอังกฤษนั้น มีนักวิจัยทางกฎหมายได้วิจารณ์ข้อเสียของการไม่มีอำนาจของพนักงานอัยการเข้าไปควบคุมการสอบสวนว่า ส่งผลให้มีปัญหาในทางปฏิบัติหลายประการ และ 3) สหรัฐอเมริกา พบว่า ระบบดำเนินคดีอาญาขึ้นเจ้าพนักงานของสหรัฐอเมริกา กระบวนการดำเนินคดีอาญาขึ้นเจ้าพนักงานได้ใช้หลักการแยกสอบสวนออกจากอำนาจฟ้องร้องคดีอาญา ซึ่งอำนาจสอบสวนคดีอาญาเป็นขององค์กรตำรวจ แยกจากอำนาจสอบสวนเป็นของพนักงานอัยการ แต่อย่างไรก็ตาม การสอบสวนของสหรัฐอเมริกาก็ยังอยู่ภายใต้การกำกับดูแลจากกระทรวงยุติธรรมซึ่งมีอัยการสูงสุดเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมโดยตำแหน่ง อีกทั้งกฎหมายได้บัญญัติให้พนักงานอัยการสามารถเข้ามามีบทบาทและหน้าที่ในการร่วมสอบสวนกับพนักงานสอบสวนได้ในคดีสำคัญเพื่อประสิทธิภาพในการรวบรวมพยานหลักฐาน นอกจากนี้กฎหมายได้กำหนดให้การจัดการเรื่องหมายจับและหมายค้นเป็นหน้าที่ของพนักงานอัยการเพื่อเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบการตรวจค้นและการจับกุมของตำรวจได้ แม้

สหรัฐอเมริกาจะมีระบบงานสอบสวนรับผิดชอบโดยเจ้าพนักงานตำรวจ แต่กฎหมายก็มีกลไกให้พนักงานอัยการเข้ามาตรวจสอบหรือกำกับดูแลการสอบสวนของพนักงานสอบสวนตำรวจได้ในบางกรณี ท้ายที่สุดจากผลการวิเคราะห์เห็นว่า ประเทศไทยควรปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับระบบสอบสวนให้เป็นไปตามหลักการสอบสวนฟ้องร้องเป็นกระบวนการเดียวกันและมุ่งพัฒนาระบบการสอบสวนให้องค์กรที่เกี่ยวข้องร่วมมือในการค้นหาความจริงตามหลักการสอบสวนสากล โดยให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจสอบสวนและให้พนักงานอัยการมีบทบาทควบคุมการสอบสวนหรือสามารถเข้าร่วมการสอบสวนได้ เพื่อการรวบรวมพยานหลักฐานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเพื่อตรวจสอบถ่วงดุลการใช้อำนาจสอบสวนอย่างเหมาะสม สมตลอดจนเป็นหลักประกันความเป็นธรรมและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพประชาชนอันนำไปสู่ความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม (Hanthongchai, 2021)

โดยสามารถสรุปได้ว่า 1) การปฏิบัติหน้าที่ด้านงานสอบสวนของสถานีตำรวจนครบาลกองบัญชาการตำรวจนครบาล สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ยังขาดแคลนบุคลากร โดยเฉพาะบุคลากรที่เชี่ยวชาญเทคโนโลยีสารสนเทศ งบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนยังไม่สอดคล้องกับภาระงานที่รับผิดชอบ และด้านสถานที่ส่วนใหญ่มีบริเวณ หรือพื้นที่ใช้สอยน้อย ไม่เอื้อต่อการปฏิบัติงาน 2) ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการงานสอบสวน ประกอบด้วย ปัจจัยทางการบริหารจัดการด้านการอำนวยความสะดวก ด้านการรายงานและด้านการจัดทำงบประมาณ และ 3) แนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการงานสอบสวน กองบัญชาการตำรวจนครบาล สำนักงานตำรวจแห่งชาติ คือ ด้านการอำนวยความสะดวก ด้านการรายงาน และด้านการจัดทำงบประมาณ

ระเบียบวิธีวิจัย

1) **ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ** ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง เพื่อสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และสนทนากลุ่ม (Focus Group) จำนวน 39 คน ประกอบด้วย รายละเอียดตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงการแบ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ลำดับ	รายการ	จำนวน (คน)
1	กลุ่มอดีตข้าราชการตำรวจในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดปทุมธานี	18
2	กลุ่มข้าราชการตำรวจในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดปทุมธานี	11
3	กลุ่มคณะกรรมการตรวจสอบและติดตามการบริหารงานตำรวจ (กต.ตร.) ในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดปทุมธานี	5
4	ประชาชนผู้มาใช้บริการงานสอบสวนของสถานีตำรวจ ในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดปทุมธานี	5
รวม		39

2) การเก็บข้อมูลและเครื่องมือการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้พัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ซึ่งมีประเด็นคำถามเกี่ยวกับการวิจัยในครั้งนี้ประกอบด้วย 1) ประสิทธิภาพในการบริหารงานสอบสวนในปัจจุบันเป็นเช่นไร 2) ปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการงาน

สอบสวน 3) ปัญหาและอุปสรรคด้านประสิทธิภาพการบริหารจัดการงานสอบสวน มีอะไรบ้าง 4) แนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการงานสอบสวนของสถานีตำรวจภูธร ในจังหวัดปทุมธานี เป็นอย่างไร และ 5) ข้อเสนอแนะอื่น ๆ โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อเก็บข้อมูล ตามประเด็นที่ปรากฏ แล้วจึงดำเนินการจัดทำกรรณการสนทนากลุ่มเพื่อใช้ในการยืนยันข้อมูลและ เสนอแนะแนวทางการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น

3) การวิเคราะห์ข้อมูล

ตรวจสอบข้อมูล โดยใช้วิธีแบบสามเส้า (Triangulation) เพื่อให้ข้อมูลวิจัยมีความ น่าเชื่อถือและสมบูรณ์เพียงพอ ซึ่งประกอบด้วยการตรวจสอบด้านสถานที่ การตรวจสอบด้านบุคคล และ การทบทวนข้อมูล ดังนี้ 1) การตรวจสอบด้านสถานที่ ด้วยวิธีการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีความ แตกต่างด้านสถานที่ หากมาจากสถานที่แตกต่างกันอาจได้ข้อมูลเชิงคุณภาพที่มีความแตกต่างกัน และ 2) การตรวจสอบด้านบุคคล โดยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่แตกต่างกัน เพื่อยืนยันข้อมูลว่าตรงกัน หรือ แตกต่างกัน การตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยผู้วิจัยสรุปประเด็นข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ให้ผู้วิจัยแล้วทบทวนให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญฟัง เพื่อให้มั่นใจว่าการตีความและความเข้าใจของผู้วิจัยมีความ ถูกต้องและตรงกับความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จากนั้น สรุปข้อมูลแบบการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) อภิปรายผลข้อมูล ตามทฤษฎีและปรากฏการณ์ เพื่อสร้างข้อสรุปขยายและ ข้อเสนอแนะต่อไป

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการงานสอบสวนของสถานีตำรวจ ใน สังกัดตำรวจภูธรจังหวัดปทุมธานี โดยได้วิเคราะห์และสรุปข้อมูลเป็นจำนวน 3 ตอน ดังนี้

1) ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ด้านปัจจัยการบริหาร

ผู้วิจัยสัมภาษณ์แบบเชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องตรงกับความ เป็นจริงมากที่สุด โดยพิจารณาความสนใจผู้ให้ข้อมูลเป็นสำคัญ โดยแนวทางสัมภาษณ์เป็นไปในทางเดียวกัน คือ การสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัจจัยในการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการงานสอบสวน โดย สามารถสรุปได้ ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงผลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัจจัยในการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพ การบริหารจัดการงานสอบสวน

ลำดับ	ปัจจัยด้านการบริหาร	ผลการสัมภาษณ์
1	การวางแผน (Planning)	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 24 คน จาก 29 คน เห็นว่า การวางแผน การจัดการ ไม่ว่าจะในส่วนของการวางแผนการปฏิบัติหน้าที่ การ จัดตารางเวรพนักงานสอบสวนให้สอดคล้องกับปริมาณงานและ สถานภาพกำลังพล การส่งเสริมให้พนักงานสอบสวนมีส่วนร่วมใน การวางแผนการปฏิบัติหน้าที่และจัดตารางเวร รวมถึงการวางแผนการสอบสวนหรือการกำหนดประเด็นการสอบสวน มีส่วน

ลำดับ	ปัจจัยด้านการบริหาร	ผลการสัมภาษณ์
		สำคัญที่จะทำให้สามารถบริหารงานสอบสวนได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2	การจัดการองค์กร (Organizing)	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 24 คน จาก 29 คน เห็นว่า การจัดการองค์กร เป็นส่วนที่สำคัญส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้การบริหารงานสอบสวนมีประสิทธิภาพ เนื่องด้วยจาก องค์กรของสถานีตำรวจนั้น มีปริมาณกำลังพลค่อนข้างมาก และมีหลากหลายสายงาน ด้วยความหลากหลายนี้มีความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงมาที่งานสอบสวน ไม่ว่าจะเป็นงานสายตรวจที่ต้องเผชิญเหตุ จับกุม เก็บข้อมูลเบื้องต้น อันส่งผลให้พนักงานสอบสวนมีข้อมูลและพยานหลักฐานมากที่สุดในการพิสูจน์ความผิดหรือบริสุทธิ์ของผู้ถูกกล่าวหา หรือ งานสืบสวนที่จะต้องติดตามจับกุมผู้กระทำผิด มาให้พนักงานสอบสวนดำเนินการในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งทำให้ความรวดเร็วในกระบวนการยุติธรรมนั้นสามารถตอบสนองต่อประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3	การประสานงาน (Coordinating)	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 คน จาก 29 คน เห็นว่า งานด้านสอบสวนนั้นมีความจำเป็นที่จะต้องประสานงาน เพื่อขอรับข้อมูลจากหน่วยงานต่างๆ ทั้งหน่วยงานภายในข้างเคียงและหน่วยงานภายนอกเป็นอย่างมาก เช่น ผลการตรวจสอบประวัติอาชญากรรม ผลการตรวจพิสูจน์หรือผลการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ผลการตรวจพิสูจน์ทางนิติวิทยาศาสตร์ ผลการดำเนินคดีของผู้ต้องหา ในคดีที่พบประวัติการกระทำความผิด การออกหมายเรียกพยาน เอกสารและพยานวัตถุมาประกอบสำนวนการสอบสวน เป็นต้น การประสานงานจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้สามารถผู้บริหารและตัวพนักงานสอบสวนเองสามารถบริหารงานสอบสวนให้ตอบสนองรวดเร็ว เป็นธรรม ต่อประชาชน
4	การบริหารงานบุคคล (Staffing)	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ทั้งหมด 29 คน เห็นว่า งานสอบสวนเป็นงานที่ต้องใช้ความรู้ความสามารถและทักษะในการปฏิบัติงานเป็นอย่างมาก อีกทั้งการทำสำนวนการสอบสวนยังมีขั้นตอนการปฏิบัติหลายขั้นตอน การบรรจุหรือแต่งตั้งข้าราชการตำรวจผู้มีความรู้ความสามารถมาดำรงตำแหน่งพนักงานสอบสวน อย่างเพียงพอและสอดคล้องกับปริมาณงานของแต่ละสถานีตำรวจ หรือ หากมีจำนวนพนักงานสอบสวนไม่เพียงกับปริมาณงาน การที่ผู้บริหารหรือหัวหน้าหน่วยงานใช้อำนาจบริหารปรับเปลี่ยนพนักงานสอบสวนในบังคับบัญชา เพื่อให้สอดคล้องกับปริมาณงานที่ต้องรับผิดชอบ หรือไม่มีคำสั่งให้พนักงานสอบสวนไปปฏิบัติหน้าที่อื่น

ลำดับ	ปัจจัยด้านการบริหาร	ผลการสัมภาษณ์
		ซึ่งไม่ใช่งานสอบสวน เป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การบริหารจัดการงานสอบสวนมีประสิทธิภาพอย่างมาก
5	การอำนวยการ (Directing)	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 26 คน จาก 29 คน เห็นว่า โครงสร้างของสถานีตำรวจที่มีการแบ่งงานแต่ละงานและมีสายการบังคับบัญชาอย่างชัดเจน มีการกำหนดวิธีการทำสำนวนการสอบสวน ระยะเวลาในการสอบสวน มาตรการควบคุม ตรวจสอบ และเร่งรัดการสอบสวนคดีอาญาของผู้บังคับบัญชาแต่ละระดับไว้อย่างชัดเจน อีกทั้งการสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่พนักงานสอบสวน ด้วยการพิจารณาเลื่อนเงินเดือนหรือแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งสูงขึ้น เป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การบริหารจัดการงานสอบสวนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
6	การรายงานผลการปฏิบัติ (Reporting)	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 12 คน จาก 29 คน เห็นว่า การเสนอสำนวนการสอบสวนให้ผู้บังคับบัญชาตรวจเป็นระยะ เพื่อควบคุม ตรวจสอบและเร่งรัดการสอบสวน ทำให้การสอบสวนเป็นไปอย่างรัดกุม รอบคอบ รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การแจ้งความคืบหน้าการสอบสวนให้ผู้เสียหายทราบ ทำให้ผู้เสียหายมีความพึงพอใจต่อการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวน ที่จะส่งผลให้การบริหารงานสอบสวนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
7	การจัดการงบประมาณ (Budgeting)	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 24 คน จาก 29 คน เห็นว่า อุปกรณ์ คอมพิวเตอร์ เครื่องพิมพ์ น้ำหมึกเครื่องพิมพ์ กระดาษ วิทยุสื่อสาร น้ำมันเชื้อเพลิงสำหรับเดินทางไปตรวจสถานที่เกิดเหตุ การรับ-ส่งของกลางหรือพยานหลักฐาน การนำตัวผู้ต้องหาไปมัดฟ้อง-ฝากขัง การส่งตัวผู้ต้องหาในคดีสพช.ไปตรวจหาสารเสพติดในปัสสาวะและบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพ เป็นต้น การจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอต่อการจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ น้ำมันเชื้อเพลิง ยานพาหนะ รวมทั้งค่าใช้จ่ายอื่นๆ ที่จำเป็นต้องใช้ในงานสอบสวน จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะส่งผลให้การบริหารจัดการงานสอบสวนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

จากตารางที่ 2 ผลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัจจัยในการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการงานสอบสวน พบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีความเห็นไปในทิศทางเดียวกันในปัจจัยการบริหารที่ประกอบด้วย ด้านการวางแผน (Planning) ด้านการจัดองค์กร (Organizing) ด้านการประสานงาน (Coordinating) ด้านการบริหารงานบุคคล (Staffing) ด้านการอำนวยการ (Directing) และด้านการจัดการงบประมาณ (Budgeting) มีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการงานสอบสวน ซึ่งปัจจัยด้านการบริหารงานบุคคล (Staffing) เป็นปัจจัยการบริหารที่มีความสำคัญที่สุดต่อการบริหารงานสอบสวนอย่างมีประสิทธิภาพ รองลงมาเป็นปัจจัยด้านการจัดการงบประมาณ (Budgeting) และปัจจัยด้านการ

อำนวยการ (Directing) ตามลำดับ โดยมี ปัจจัยการบริหารด้านการรายงานผลการปฏิบัติ (Reporting) เพียงด้านเดียวที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเห็นว่า การเสนอสำนวนการสอบสวนให้ผู้บังคับบัญชาตรวจเป็นระยะ เพื่อควบคุม ตรวจสอบและเร่งรัดการสอบสวน ทำให้การสอบสวนเป็นไปอย่างรัดกุม รอบคอบ รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การแจ้งความคืบหน้าการสอบสวนให้ผู้เสียหายทราบ ทำให้ผู้เสียหายมีความพึงพอใจต่อการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวน

2) ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ด้านประสิทธิภาพการบริหารจัดการงานสอบสวน

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการงานสอบสวน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ให้ความเห็นโดยสามารถรวบรวมปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการสอบสวนที่สามารถจำแนกประเด็นตามรายละเอียดใน ตารางที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 3 แสดงผลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการงานสอบสวน

ลำดับ	ประสิทธิภาพการบริหารจัดการงานสอบสวน	ผลการสัมภาษณ์
1	ด้านความรวดเร็วของกระบวนการสอบสวน	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เห็นว่า การสอบสวนดำเนินคดีของพนักงานสอบสวนยังไม่รวดเร็วพอที่จะตอบสนองความต้องการของประชาชน ส่งผลให้ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาหรือชดเชยค่าเสียหายล่าช้า ในทางกลับกันผู้ต้องหาที่ถูกจับกุมและควบคุมตัวไว้ในระหว่างการสอบสวน ก็เสียสิทธิและเสรีภาพเป็นระยะเวลานาน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผลมาจากพนักงานสอบสวนมีจำนวนไม่เพียงพอต่อปริมาณงาน หรือคดีมีความยุ่งยากซับซ้อนทำให้ต้องใช้เวลาในการรวบรวมพยานหลักฐานเป็นระยะเวลานาน
2	ด้านความเป็นธรรมของกระบวนการสอบสวน	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เห็นว่า โดยส่วนมากพนักงานสอบสวนมักมุ่งเน้นรวบรวมพยานหลักฐานและรับฟังพยานหลักฐานจากฝ่ายผู้เสียหายหรือผู้กล่าวหาเพียงฝ่ายเดียว มีเพียงส่วนน้อยที่จะรวบรวมพยานหลักฐานของฝ่ายผู้ต้องหาหรือเสาะแสวงหาพยานหลักฐานอื่นๆ เพื่อพิสูจน์ความผิดหรือบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา โดยมองว่าเป็นหน้าที่ของผู้ต้องหาที่จะต้องเสาะแสวงหาพยานหลักฐานมามอบให้พนักงานสอบสวนเอง ซึ่งส่วนมากเป็นผลมาจากพนักงานสอบสวนมีสำนวนการสอบสวนในความรับผิดชอบจำนวนมาก ทำให้ไม่สามารถรวบรวมพยานหลักฐานได้ทันตามกรอบระยะเวลาที่ระเบียบ คำสั่งและกฎหมายกำหนด เมื่อครบกำหนดหรือใกล้ครบระยะเวลาที่กำหนด จึงสรุปสำนวนการสอบสวนทำความเห็นทางคดีเสนอพนักงานอัยการตามพยานหลักฐานที่มีเพียงเท่านั้น สำหรับการทำความเห็นทางคดีของพนักงานสอบสวนนั้น ส่วนมากมีความเห็นสอดคล้องกับความเห็นทางคดีของพนักงานอัยการและ

ลำดับ	ประสิทธิภาพการบริหาร จัดการงานสอบสวน	ผลการสัมภาษณ์
		คำพิพากษาของศาล ทำให้ฝ่ายผู้ต้องหาหวังว่าอาจจะไม่ได้รับความเป็นธรรมได้
3	ด้านความโปร่งใสของ กระบวนการสอบสวน	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เห็นว่า ส่วนมากพนักงานสอบสวนได้ทำการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความผิดหรือบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาไปตามอำนาจหน้าที่ มีเพียงส่วนน้อยที่ถูกแทรกแซงจากผู้บังคับบัญชาหรือผู้มีอิทธิพล แต่เนื่องจากตามกฎหมายแล้วพยานหลักฐานต่างๆ ในคดี โดยเฉพาะข้อมูลการสืบสวนสอบสวน รวบรวมพยานหลักฐานของเจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายสืบสวนและพนักงานสอบสวนนั้นเป็นความลับ ไม่สามารถเปิดเผยให้ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา หรือสื่อมวลชนทราบได้ จึงทำให้บุคคลที่เกี่ยวข้องในคดี และประชาชนผู้ไม่รู้ข้อกฎหมายเข้าใจว่า พนักงานสอบสวนทำงานไม่โปร่งใสหรือปิดบังข้อมูล ทำให้ประชาชนไม่สามารถตรวจสอบการทำงานของพนักงานสอบสวนได้
4	ด้านความเพียงพอของการ ให้บริการในงานสอบสวน	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เห็นว่า สถานีตำรวจขนาดใหญ่และขนาดกลาง ซึ่งมีปริมาณงานเป็นจำนวนมาก มีพนักงานสอบสวนไม่เพียงพอต่อปริมาณงาน หรือต้องรับผิดชอบทำการสอบสวนมากกว่าค่าเฉลี่ยมาตรฐาน 70 คดีต่อปีต่อคน ส่งผลให้พนักงานสอบสวนไม่สามารถให้บริการประชาชนผู้มาติดต่อราชการงานสอบสวนได้อย่างเพียงพอหรือเป็นที่พึงพอใจได้ ส่วนสถานีตำรวจขนาดเล็ก ซึ่งมีปริมาณงานน้อย มีพนักงานสอบสวนเพียงพอต่อปริมาณงาน และเพียงพอต่อการให้บริการประชาชนผู้มาติดต่อราชการงานสอบสวน แต่ก็มีส่วนน้อยที่ขาดความเอาใจใส่ในการให้บริการประชาชน

จากตารางที่ 3 พบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีความเห็นไปในทิศทางประสิทธิภาพการบริหารจัดการงานสอบสวน พบว่า แ

3) ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการงานสอบสวน

จากข้อมูลในการสนทนากลุ่มร่วมกับหัวหน้างานสอบสวนของสถานีตำรวจ ในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดปทุมธานี จำนวน 10 คน พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารงานสอบสวนให้มีประสิทธิภาพมีดังนี้

ตารางที่ 4 แสดงผลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการงานสอบสวน

ลำดับ	ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการงานสอบสวน	ผลการสัมภาษณ์
1	ด้านบุคลากร (Man)	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญให้ความเห็นว่า ปัญหาด้านบุคลากร ประกอบด้วย 1) ปัญหาด้านจำนวนกำลังพลพนักงานสอบสวนมีไม่เพียงพอต่อการให้บริการประชาชน ไม่สอดคล้องกับปริมาณงานที่มีอยู่มาก 2) ด้านความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานและการแก้ไขปัญหาไม่พบว่าเป็นปัญหา หรืออุปสรรคเพราะพนักงานสอบสวนทุกคนรู้ว่าหน้าที่คืออะไรและต้องปฏิบัติตนอย่างไรและสาเหตุที่บุคลากรไม่เพียงพอและสอดคล้องกับปริมาณงานนั้น 3) การยืมตัวไปช่วยงานราชการในหน่วยงานหรือส่วนอื่นๆ ทำให้กำลังพลลดน้อยลงไปกว่าที่ควรจะเป็นอยู่จริง แต่หากบุคลากรมีการปฏิบัติงานในหน้าที่ครบตามตำแหน่งจริง คาดว่าจะไม่ขาดแคลนมากเกินไปนัก จึงอาจทำให้งานสอบสวนไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร
2	ด้านงบประมาณ (Money)	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญให้ความเห็นว่า ปัญหาด้านงบประมาณ ประกอบด้วย 1) พนักงานสอบสวนส่วนใหญ่มีรายได้ไม่สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบันเงินประจำตำแหน่งน้อยมาก เมื่อเปรียบเทียบกับหน่วยงานยุติธรรมอื่นๆ 2) ค่าตอบแทนการทำสำนวนไม่สอดคล้องกับสภาพการปฏิบัติงานตามความเป็นจริง ซึ่งส่วนใหญ่แล้วพนักงานสอบสวนจะเป็นคนจัดหาวัสดุอุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวกที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานมาใช้เอง เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ วิทยุสื่อสาร รวมทั้งโทรศัพท์เคลื่อนที่ เป็นต้น 3) รัฐบาล/สำนักงานตำรวจแห่งชาติให้งบประมาณหรือสนับสนุนไม่มากเท่าที่ควร
3	ด้านวัสดุ อุปกรณ์/เทคโนโลยีและสารสนเทศ (Material)	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญให้ความเห็นว่า ปัญหาด้านนี้ประกอบด้วย 1) อุปกรณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนมีไม่เพียงพอต้องจัดซื้อและนำมาใช้ในการปฏิบัติงานเอง 2) การขาดแคลนเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการปฏิบัติงาน เมื่อมีคดีทางด้านอาชญากรรมธุรกิจ เช่น คดีเกี่ยวกับอินเทอร์เน็ต หรือบัตรเครดิต ซึ่งมีความจำเป็นต้องใช้เครื่องมือ หรือเทคโนโลยีที่ทันสมัย และใช้ความรู้เฉพาะทางในการสอบสวนแต่ปัญหา
4	ด้านการบริหารจัดการ (Management)	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญให้ความเห็นว่า ปัญหาด้านการบริหารจัดการ ประกอบด้วย 1) มีการจัดองค์กรแบบราชการ สายการบังคับบัญชาแบบทหาร และเป็นการบริหารงานแบบรวมศูนย์อำนาจ 2)

ลำดับ	ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการงานสอบสวน	ผลการสัมภาษณ์
		พนักงานสอบสวนขาดหลักประกันเรื่องความเป็นอิสระ โดยเฉพาะคดีสำคัญ หรือคดีที่เกี่ยวข้องกับผู้มีอิทธิพล 3) การจัดเจ้าหน้าที่ตำรวจสายงานอื่นๆ ที่มีปัญหาในการทำงานมาทำงานในสายงานสอบสวน 4) แต่งตั้งบุคคลไม่ตรงกับสายงาน

จากตารางที่ 4 พบว่า ด้านบุคลากร มีจำนวนไม่เพียงพอกับปริมาณงาน หากมีจำนวนที่เพียงพอ แต่ก็ถูกยืมตัวไปช่วยราชการยังหน่วยงานอื่น ทำให้เกิดปัญหาขาดแคลนบุคลากร งบประมาณสนับสนุนในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานก็ไม่เพียงพอและสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง เช่น ค่าตอบแทนในการทำสำนวนยังอยู่ในระดับต่ำไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง วัสดุอุปกรณ์ในการปฏิบัติงาน เช่น โต๊ะ เก้าอี้ คอมพิวเตอร์ วิทยุสื่อสาร ฯลฯ ต้องจัดหามาเองใช้ทั้งสิ้น ส่วนด้านสถานที่ก็คับแคบ ไม่สอดคล้องกับจำนวนของเจ้าหน้าที่และผู้ต้องหา ภูมิทัศน์และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ก็ไม่สนับสนุนให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานมากนัก และเทคโนโลยี เช่น วัสดุ อุปกรณ์และกระเป๋าทรวจที่เกิดเหตุ อุปกรณ์เก็บลายพิมพ์นิ้วมือแฝง ในการไปตรวจยังที่เกิดเหตุไม่ทันสมัย บางคดีต้องอาศัยหน่วยงานอื่นๆ เช่น การเกิดคดีทางด้านอาชญากรรมธุรกิจ เช่น คดีเกี่ยวกับอินเทอร์เน็ต หรือบัตรเครดิต

สรุปและอภิปรายผล

1) ด้านปัจจัยการบริหาร จากการสัมภาษณ์เชิงลึกในด้านปัจจัยการบริหารทั้ง 7 ด้าน ประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การประสานงาน (Coordinating) การบริหารงานบุคคล (Staffing) การอำนวยการ (Directing) การรายงานผลการปฏิบัติ (Reporting) และการจัดการงบประมาณ (Budgeting) นั้น ในส่วนของปัจจัยด้านการบริหารงานบุคคล (Staffing) มีผู้ถูกสัมภาษณ์ให้ความเห็นพ้องต้องกันเป็นจำนวนมากที่สุดว่า ปัจจัยด้านการบริหารงานบุคคลส่งผลต่อการบริหารจัดการงานสอบสวนงานสอบสวน โดยมุ่งเน้นไปยังความเพียงพอของพนักงานสอบสวนต่อปริมาณงานที่เกิดขึ้นจริง ความมีความสามารถ ทักษะของพนักงานสอบสวน ซึ่งจะสอดคล้องกับการที่แต่งตั้งบรรจุผู้ที่เหมาะสมที่มีความสามารถ ความรู้ ทักษะ ให้เหมาะสมกับตำแหน่งนั้น เมื่อสามารถบริหารงานบุคคลโดยยึดหลักการอันสำคัญดังกล่าวนี้ได้ จะช่วยให้สามารถบริหารงานงานสอบสวนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จากนั้นพบว่าปัจจัยการบริหารด้านงบประมาณ เป็นปัจจัยที่สำคัญรองลงมา โดยปัจจัยด้านงบประมาณนั้นจะช่วยให้การบริหารงานสอบสวนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพก็โดยความเพียงพอของงบประมาณ ซึ่งใช้ในการสนับสนุนและดำเนินการในงานสอบสวน เช่น การจัดหาคณะให้พนักงานสอบสวน วัสดุ อุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับงานสอบสวน รวมไปถึงเครื่องคอมพิวเตอร์ เครื่องปริ้นเตอร์ และหมึกพิมพ์ เป็นต้น ทั้งนี้ งบประมาณดังกล่าวควรจะต้องสนับสนุนการเดินทาง ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง รถยนต์หลวง เพื่อนำส่งผู้ต้องหา และสิ่งของที่ตรวจพิสูจน์ และกิจกรรมอื่นๆ ในการสอบสวน เมื่องบประมาณมีเพียงพอที่จะจัดหาสิ่งของ อุปกรณ์ และสิ่งสนับสนุนการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับงานสอบสวนได้แล้วนั้น ตัวพนักงานสอบสวนจะเกิดความสะดวกมากยิ่งขึ้น ลดปัญหาในหลายๆ ด้านที่เกิดขึ้นกับงานสอบสวน อันจะทำให้งานสอบสวนสามารถตอบสนองประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นการบริหารงานสอบสวนในปัจจัยด้านงบประมาณถือเป็นปัจจัยสำคัญที่จะต้องพิจารณาความสำคัญและจัดหาอย่างพอเพียง เพื่อให้งาน

สอบสวนเกิดประสิทธิภาพ ในปัจจัยรองลงมาจากปัจจัยการงบประมาณนั้น คือ ปัจจัยด้านการอำนวยความสะดวก จากผลการสัมภาษณ์สามารถสรุปได้ว่า ปัจจัยด้านการอำนวยความสะดวกนั้นเป็นการกำกับดูแล ควบคุม ตรวจสอบ อย่างใกล้ชิดของผู้บังคับบัญชาต่อพนักงานสอบสวนและงานสอบสวน เนื่องจากโครงสร้างของสถานีดำรวจ แบ่งออกเป็นหลายสายงาน เพื่อให้มีการสอดรับประสานงานกันอย่างสอดคล้อง ช่วยให้แต่ละสายงาน สามารถดำเนินกิจการได้อย่างมีประสิทธิภาพ การกำกับดูแลของผู้บริหารหรือผู้บังคับบัญชา ควรทำโดย ใกล้ชิด มีการติดตาม ตรวจสอบ วางหลักเกณฑ์การปฏิบัติงานและมาตรฐานในการปฏิบัติอย่างมืออาชีพ โดยเฉพาะงานสอบสวนที่มีการกำหนดหลักเกณฑ์และระยะเวลาในการทำสำนวนการสอบสวน ซึ่งเป็น เอกสารสำคัญในการพิสูจน์ความบริสุทธิ์หรือความผิดของผู้ต้องหา โดยเมื่อมีการวางหลักเกณฑ์ไว้อย่างดี แล้ว จะช่วยให้สามารถบริหารงานสอบสวนได้อย่างดียิ่งขึ้น ทั้งนี้ยังพบอีกว่า นอกจากหลักเกณฑ์ที่บังคับใช้ กับกระบวนการสอบสวนนั้น ในด้านตัวของพนักงานสอบสวนเองก็มีส่วนสำคัญที่จะทำให้งานสอบสวน ประสบผลสำเร็จ การให้รางวัล ชื่นเงินเดือน ประกาศเชิดชูเกียรติหรือสิ่งที่เป็นแรงจูงใจ เมื่อพนักงาน สอบสวนสามารถปฏิบัติงานได้เป็นไปตามมาตรฐานและหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ซึ่งจะทำให้เกิดแรงจูงใจต่อ พนักงานสอบสวนในการรักษามาตรฐานเหล่านั้นไว้ต่อไป

2) ด้านประสิทธิภาพการบริหารงานสอบสวน จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ปัจจัยด้านประสิทธิภาพ การบริหารจัดการงานสอบสวน จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความรวดเร็วของกระบวนการสอบสวน 2) ด้านความเป็นธรรมของกระบวนการสอบสวน 3) ด้านความโปร่งใสของกระบวนการสอบสวน และ 4) ด้าน ความเพียงพอของการให้บริการในงานสอบสวน พบว่า ในด้านความรวดเร็วของกระบวนการสอบสวนนั้น การ สอบสวนดำเนินคดีของพนักงานสอบสวนยังไม่รวดเร็วพอที่จะตอบสนองความต้องการของประชาชน ส่งผล ให้ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาหรือชดเชยค่าเสียหายล่าช้า ในทางกลับกันผู้ต้องหาที่ถูกจับกุมและควบคุมตัว ไว้ในระหว่างการสอบสวน ก็เสียสิทธิและเสรีภาพเป็นระยะเวลานาน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผลมาจากพนักงาน สอบสวนมีจำนวนไม่เพียงพอต่อปริมาณงาน หรือคดีมีความยุ่งยากซับซ้อนทำให้ต้องใช้เวลาในการรวบรวม พยานหลักฐานเป็นระยะเวลานาน สำหรับด้านความเป็นธรรมของกระบวนการสอบสวน พนักงานสอบสวน มักมุ่งเน้นรวบรวมพยานหลักฐานและรับฟังพยานหลักฐานจากฝ่ายผู้เสียหายหรือผู้กล่าวหาเพียงฝ่ายเดียว มีเพียงส่วนน้อยที่จะรวบรวมพยานหลักฐานของฝ่ายผู้ต้องหาหรือเสาะแสวงหาพยานหลักฐานอื่นๆ เพื่อ พิสูจน์ความผิดหรือบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา โดยมองว่าเป็นหน้าที่ของผู้ต้องหาที่จะต้องเสาะแสวงหา พยานหลักฐานมามอบให้พนักงานสอบสวนเอง ซึ่งส่วนมากเป็นผลมาจากพนักงานสอบสวนมีสำนวนการ สอบสวนในความรับผิดชอบจำนวนมาก ทำให้ไม่สามารถรวบรวมพยานหลักฐานได้ทันตามกรอบระยะเวลา ที่ระเบียบ คำสั่งและกฎหมายกำหนด เมื่อครบกำหนดหรือใกล้ครบระยะเวลาที่กำหนด จึงสรุปสำนวนการ สอบสวนทำความเข้าใจทางคดีเสนอพนักงานอัยการตามพยานหลักฐานที่มีเพียงเท่านั้น สำหรับการทำความเข้าใจทางคดีของพนักงานสอบสวนนั้น ส่วนมากมีความเห็นสอดคล้องกับความเห็นทางคดีของพนักงาน อัยการและคำพิพากษาของศาล ส่วนด้านความโปร่งใสของกระบวนการสอบสวน พนักงานสอบสวนได้ทำ การสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความผิดหรือบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาไปตามอำนาจหน้าที่มี เพียงส่วนน้อยที่ถูกแทรกแซงจากผู้บังคับบัญชาหรือผู้มีอิทธิพล แต่เนื่องจากตามกฎหมายแล้ว พยานหลักฐานต่างๆ ในคดี โดยเฉพาะข้อมูลการสืบสวนสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานของเจ้าหน้าที่ ตำรวจฝ่ายสืบสวนและพนักงานสอบสวนนั้นเป็นความลับ ไม่สามารถเปิดเผยให้ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา หรือ สื่อมวลชนทราบได้ จึงทำให้บุคคลที่เกี่ยวข้องในคดีและประชาชนผู้ไม่รู้ข้อกฎหมายเข้าใจว่า พนักงาน สอบสวนทำงานไม่โปร่งใสหรือปิดบังข้อมูล ประชาชนไม่สามารถตรวจสอบการทำงานของพนักงาน

สอบสวนได้ และด้านความเพียงพอของการให้บริการในงานสอบสวน สถานีตำรวจขนาดใหญ่และขนาดกลาง ซึ่งมีปริมาณงานเป็นจำนวนมาก มีพนักงานสอบสวนไม่เพียงพอต่อปริมาณงาน หรือต้องรับผิดชอบทำการสอบสวนมากกว่าค่าเฉลี่ยมาตรฐาน 70 คดีต่อปีต่อคน ส่งผลให้พนักงานสอบสวนไม่สามารถให้บริการประชาชนผู้มาติดต่อราชการงานสอบสวนได้อย่างเพียงพอหรือเป็นที่พึงพอใจได้ ส่วนสถานีตำรวจขนาดเล็ก ซึ่งมีปริมาณงานน้อย มีพนักงานสอบสวนเพียงพอต่อปริมาณงาน และเพียงพอต่อการให้บริการประชาชนผู้มาติดต่อราชการงานสอบสวน แต่ก็มีส่วนน้อยที่ขาดความเอาใจใส่ในการให้บริการประชาชน

3) ด้านปัญหาและอุปสรรค 1) ด้านบุคลากร (man) สรุปได้ว่า มีปัญหาด้านจำนวนกำลังพลน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับปริมาณงาน ส่วนด้านความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงานและการแก้ไขปัญหา ไม่พบว่าเป็นปัญหาหรืออุปสรรค เพราะพนักงานสอบสวนทุกคนรู้สำนึกในหน้าที่ และสาเหตุที่บุคลากรไม่เพียงพอและสอดคล้องกับปริมาณงานนั้น เป็นเพราะว่าเกิดการยืมตัวไปช่วยราชการในหน่วยงานหรือส่วนอื่นๆ แต่หากบุคลากรมีการปฏิบัติงานในหน้าที่ครบตามตำแหน่งจริง คาดว่าจะไม่ขาดแคลนมากเกินไปนัก จึงอาจทำให้งานสอบสวนไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร 2) ด้านงบประมาณ สรุปได้ว่า พนักงานสอบสวนส่วนใหญ่มีรายได้ไม่สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบัน เงินประจำตำแหน่งน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับหน่วยงานอื่น ค่าตอบแทนการทำงานไม่สอดคล้องกับสภาพการปฏิบัติงานตามความเป็นจริง ส่วนใหญ่แล้วพนักงานสอบสวนจะเป็นคนจัดหาวัสดุอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานมาใช้เอง เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ วิทยุสื่อสาร รวมทั้งโทรศัพท์เคลื่อนที่ เป็นต้น รัฐบาล/สำนักงานตำรวจแห่งชาติให้งบประมาณหรือสนับสนุนไม่มากเท่าที่ควร 3) ด้านวัสดุ อุปกรณ์และเทคโนโลยีสารสนเทศ (material) สรุปได้ว่า ปัญหาในการปฏิบัติงานสอบสวน สาเหตุเพราะสถานีตำรวจสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดปทุมธานี มีวัสดุ อุปกรณ์และเทคโนโลยีสารสนเทศน้อย พื้นที่คับแคบ เกิดความแออัดในขณะปฏิบัติหน้าที่ และ 4) ด้านการบริหารจัดการ (management) สรุปได้ว่า มีปัญหาในเรื่อง ระบบการบังคับบัญชาที่คล้ายกับระบบการบังคับบัญชาแบบทหาร และเป็นการบริหารงานแบบรวมศูนย์อำนาจ พนักงานสอบสวนขาดหลักประกันเรื่องความเป็นอิสระ โดยเฉพาะคดีสำคัญ หรือคดีที่เกี่ยวข้องกับผู้มีอิทธิพล และการจัดเจ้าหน้าที่ตำรวจสายงานอื่นๆ ที่มีปัญหาในการทำงานมาทำงานในสายงานสอบสวน ซึ่งเป็นการแต่งตั้งบุคคลไม่ตรงกับสายงาน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการงานสอบสวนของสถานีตำรวจ ในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดปทุมธานี แบ่งเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย

1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและปฏิบัติการ ผลจากการวิจัย เรื่อง การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการงานสอบสวนของสถานีตำรวจ ในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดปทุมธานี เสนอมาไปกำหนดนโยบายและเชิงปฏิบัติการด้านต่าง ๆ ได้ดังนี้

1.1) ด้านการบริหารงานบุคคล ในส่วนของการสรรหาและคัดเลือก ควรดำเนินการให้โรงเรียนนายร้อยตำรวจควรผลิตนักเรียนนายร้อยตำรวจที่สมัครใจปฏิบัติหน้าที่งานสอบสวนเพิ่มขึ้น เพื่อให้เพียงพอต่อปริมาณงานที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน โดยรับสมัครบุคคลภายนอกที่มีวุฒิการศึกษาทางด้านนิติศาสตร์ บัณฑิต หรือเนติบัณฑิตมาปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวน โดยตำรวจชั้นประทวนที่มีวุฒิการศึกษา

ทางด้านนิติศาสตร์บัณฑิต ให้ฝึกอบรมและแต่งตั้งเป็นพนักงานสอบสวน โดยให้ปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ช่วยพนักงานสอบสวน และการบริหารทรัพยากรบุคคลในองค์กร ควรมีการปรับเปลี่ยนพนักงานสอบสวนที่มีความรู้ความสามารถจากจังหวัดอื่นที่มีปริมาณคดีน้อย ให้มาปฏิบัติหน้าที่ในจังหวัดที่มีคดีมาก ซึ่งการแต่งตั้งข้าราชการตำรวจมาดำรงตำแหน่ง หัวหน้าสถานีตำรวจ ควรผ่านงานสอบสวนไม่น้อยกว่า 5 ปี และการแต่งตั้งข้าราชการตำรวจมาดำรงตำแหน่ง รองผู้กำกับการ (สอบสวน) ควรปฏิบัติหน้าที่ในสายงานสอบสวนไม่น้อยกว่า 3 ปี การแต่งตั้งข้าราชการตำรวจมาดำรงตำแหน่ง สารวัตร (สอบสวน) ควรปฏิบัติหน้าที่ในสายงานสอบสวนไม่น้อยกว่า 5 ปี และฝึกอบรมพนักงานสอบสวนให้มีจิตให้บริการ (Service Mine) 6) การบริหารจัดการในสถานีตำรวจ โดยให้พนักงานสอบสวนที่ปฏิบัติหน้าที่เวรคดีอาญา-จราจร ควรช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เช่น พนักงานสอบสวนที่เข้าเวรจราจร เมื่อมีประชาชนมาแจ้งความร้องทุกข์ในคดีอาญาจำนวนมาก ก็ควรช่วยพนักงานสอบสวนเวรคดีอาญาในการรับแจ้งความ 8) จัดให้มีพนักงานสอบสวนหญิง เพื่อทำการสอบสวนคดีบางประเภทตามที่กฎหมายกำหนด ท้ายที่สุดการจัดพนักงานสอบสวนเป็นทีม (เป็นชุด) 1) ควรมีหัวหน้าทีมระดับสารวัตร (สอบสวน) หรือ รองผู้กำกับการ (สอบสวน) ช่วยดูแลให้ความช่วยเหลือ แนะนำและตรวจสถานที่เกิดเหตุ ควรจัดให้มีเจ้าหน้าที่ตำรวจสายงานอื่นๆ คอยช่วยเหลือพนักงานสอบสวน เช่น เจ้าหน้าที่ฝ่ายสืบสวน เจ้าหน้าที่พิมพ์มือผู้ต้องหา เจ้าหน้าที่รับ-ส่งของกลาง เจ้าหน้าที่นำรถของกลางที่เกิดอุบัติเหตุไปตรวจพิสูจน์ เป็นต้น โดยมีการจัดอบรมให้ความรู้ในเรื่องกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับใหม่ๆ เป็นประจำทุกสัปดาห์ เพื่อให้มีความรู้เท่าทันเหตุการณ์ในปัจจุบัน 4) มีการเรียกประชุมพนักงานสอบสวน เพื่อเร่งรัดสำนวนการสอบสวน

1.2) ด้านงบประมาณ ควรจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการทำงานของพนักงานสอบสวนให้เพียงพอ เช่น ค่าตอบแทนพยาน ต้องจ่ายให้กับพยานได้ทันที ไม่ต้องรอเบิกจากหน่วยเหนือ จัดน้ำมันเชื้อเพลิงและรถยนต์ให้เพียงพอสำหรับการออกตรวจสถานที่เกิดเหตุ การผิดฟ้อง-ฝากขัง การรับ-ส่งของกลาง เป็นต้น มีการพิจารณาเงินเดือนพนักงานสอบสวนให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบัน หรือใกล้เคียงกับหน่วยงานยุติธรรมอื่นๆ เช่น เงินประจำตำแหน่ง เงินค่าตอบแทนการทำสำนวนการสอบสวน เป็นต้น

1.3) ด้านการอำนวยการ ควรจัดให้มีการบริหารจัดการงานสอบสวนควรมีสายงานบังคับบัญชาเฉพาะ มีความเป็นอิสระในการทำสำนวนการสอบสวน ไม่ถูกแทรกแซงหรือสั่งการจากผู้มีอำนาจ พนักงานสอบสวนควรมีหลักประกันหรือมีกฎหมายคุ้มครองในการทำคดี เพื่อมิให้ถูกฟ้องร้องและถูกดำเนินคดีจากการปฏิบัติหน้าที่ที่ชอบด้วยกฎหมายในภายหลัง และพนักงานสอบสวนควรหาแนวร่วมจากภาคประชาชน โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบการทำงานของพนักงานสอบสวนได้ โดยพนักงานสอบสวนควรแสวงหาความร่วมมือหรือประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะพนักงานอัยการและศาล เพื่อขอคำปรึกษาและคำแนะนำในการทำสำนวนการสอบสวน

1.4 ด้านความรวดเร็วของกระบวนการสอบสวน ควรให้หัวหน้าสถานีและหัวหน้างานสอบสวนต้องควบคุม ตรวจสอบและเร่งรัดสำนวนการสอบสวนอย่างสม่ำเสมอ พิจารณาปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบและคำสั่งที่เกี่ยวข้องกับงานสอบสวน เพื่อลดขั้นตอนการปฏิบัติที่มีความซ้ำซ้อน และยกเลิกการปฏิบัติที่ไม่มีความจำเป็น มีการจัดเจ้าหน้าที่ตำรวจสายงานอื่นมาสนับสนุนการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวน เช่น เจ้าหน้าที่ฝ่ายสืบสวน เจ้าหน้าที่พิมพ์มือผู้ต้องหา เจ้าหน้าที่รับ-ส่งของกลาง เจ้าหน้าที่นำรถของกลางที่เกิดอุบัติเหตุไปตรวจพิสูจน์ เป็นต้น

1.5) ด้านความยุติธรรมของกระบวนการสอบสวน ควรให้พนักงานสอบสวนรวบรวมพยานบุคคล พยานวัตถุและพยานเอกสาร ให้ครบถ้วน ทั้งพยานหลักฐานฝ่ายผู้กล่าวหาและฝ่ายผู้ต้องหา เพื่อพิสูจน์ความผิดหรือบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา มีการพิจารณาพยานหลักฐานและหาความเห็นทางคดีโดยปราศจากอคติ ไม่เห็นแก่พวกพ้อง หรือผลประโยชน์อันมิชอบด้วยกฎหมาย หากผู้บังคับบัญชาพบว่าพนักงานสอบสวนมีส่วนได้เสียหรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับคู่เสียหายหรือผู้ต้องหา ต้องพิจารณาปรับเปลี่ยนพนักงานสอบสวนโดยทันที จัดให้มีการอบรมคุณธรรมและจริยธรรมให้แก่พนักงานสอบสวนอย่างสม่ำเสมอ

1.6) ด้านความโปร่งใสของกระบวนการสอบสวน ควรกำหนดให้ผู้บังคับบัญชาต้องไม่แทรกแซงการสอบสวนของพนักงานสอบสวน รวมทั้งปกป้องพนักงานสอบสวนจากผู้มีอิทธิพลต่างๆ ไม่ให้เข้ามาแทรกแซงการทำงานของพนักงานสอบสวน พนักงานสอบสวนต้องทำความเข้าใจและประชาสัมพันธ์ให้ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา รวมทั้งญาติของบุคคลดังกล่าว ให้เข้าใจถึงขั้นตอนการสอบสวนและการเปิดเผยข้อมูลหรือรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับคดี ว่าตามกฎหมายแล้วข้อมูลดังกล่าวเป็นความลับ ไม่สามารถเปิดเผยได้ เพื่อป้องกันการเข้าใจผิดว่าพนักงานสอบสวนปกปิดข้อมูลหรือช่วยเหลือคู่กรณีของตน แจ้งความคืบหน้าการสอบสวนให้ผู้เสียหายทราบเป็นระยะ

1.7) ด้านวัสดุ อุปกรณ์ เทคโนโลยีและสารสนเทศ จัดหาวัสดุ อุปกรณ์ ในการปฏิบัติหน้าที่ให้กับพนักงานสอบสวนอย่างเพียงพอ เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ เครื่องปริ้นเตอร์ กระดาษ วิทยุสื่อสาร เป็นต้น ควรมีรถยนต์พร้อมเจ้าหน้าที่และน้ำมันเชื้อเพลิงสำหรับการปฏิบัติหน้าที่ เช่น ออกตรวจสถานที่เกิดเหตุ การผิดฟ้อง-ฝากขัง การรับ-ส่งของกลาง เป็นต้น นำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการสอบสวน โดยเฉพาะคดีสำคัญ เพื่อให้ได้พยานหลักฐานมาประกอบสำนวนการสอบสวน และให้ศาลพิจารณาลงโทษผู้กระทำความผิด

2) ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1) ปัจจัยทางการบริหารจัดการที่ผู้วิจัยนำมาศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยประยุกต์แนวคิดของ Luther H. Gulick และ Lyndall Urwick ที่เรียกว่า “POSDCoRB Model” เพียงทฤษฎีเดียวเท่านั้น ดังนั้น การวิจัยครั้งต่อไปจึงควรศึกษาองค์ประกอบจากทฤษฎีอื่นๆ ให้หลากหลายมากยิ่งขึ้น

2.2) การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการงานสอบสวนของสถานีตำรวจ ในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดปทุมธานี ครั้งนี้ ปัจจัยทางการบริหารจัดการที่ศึกษา ในส่วนของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นข้าราชการตำรวจหรืออดีตข้าราชการตำรวจ เป็นตัวแทนที่วัดจากการรับรู้ของผู้บริหารหรือผู้บังคับบัญชา (ระดับต้น ระดับกลาง หรือระดับสูง) ที่เป็นนายตำรวจสัญญาบัตรระดับยศร้อยตำรวจตรีขึ้นไปเท่านั้น ซึ่งการวิจัยครั้งต่อไปอาจวัดจากการรับรู้ของตำรวจชั้นประทวนด้วยก็ได้

2.3) ควรเลือกรูปแบบการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการงานสอบสวนที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ ไปดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) กับกลุ่มเป้าหมายอื่นๆ เช่น ตำรวจภูธรจังหวัดต่าง ๆ

เอกสารอ้างอิง

Gabbusari, T. (2019). Process and Technique of POSDCoRB. *Journal of Association of Professional Development of Educational Administration of Thailand (JAPDEAT)*, 1(3). (In Thai).

Hanthongchai, P. (2021). Unity of Criminal Inquiry. *Graduate Law Journal*, 14(3). (In Thai).

- Khamkhao, M., & Boonsanong V. (2020). The Operational Efficiency of the Investigative Officers, Bangkok Metropolitan Command Police Headquarter, Office of Royal National Police. **Journal of Humanities and Social Sciences, Rajapruk University**, 6(2). (In Thai).
- Naowakittinart, A. (2021). The Problem and Obstacles in the Competency Development of Investigative Officers Royal Thai Police. **Journal of Suvarnabhumi Institute of Technology (Humanities and Social Sciences)**, 7(1). (In Thai).
- Rujiravinitchai, K. (2015). Development Effective Management of Investigation, Metropolitan Police Bueau, The Royal Thai Police. **EAU Heritage Journal Social Science and Humanities**, 5(2). (In Thai).
- Schermerhorn, J. R. (1999). **Management**. 5th Edition. USA: John Wiley and Sons.
- Teerakulvanit, V. (2 0 1 4) . **Problems and obstacles of investigator's working in Metropolitan Police Bureau**. Retrieved from https://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:138397. (In Thai).
- Thai Government Gazette. (1934). **The Criminal Procedure code**. Book 52. (In Thai).
- Wattana, D. (2002). **Organizational Theory**. Bangkok: Burapha University. (In Thai).
- Wongnoon, C. (2016). Factors Affecting Effectiveness of Investigation of Consumer Protection Police Division. **Phranakhon Rajabhat Research Journal (Humanities and Social Sciences)**, 11(1). (In Thai).

ประวัติผู้เขียน

คำนำหน้า ชื่อ-สกุล	พลตำรวจตรี ดร. ชยุต มารยาทตร์*
ตำแหน่ง/สถานะ	อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์
ที่อยู่หน่วยงาน/สังกัด	มหาวิทยาลัยปทุมธานี
ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์	chayut2137@gmail.com

* ผู้ประสานงานบรรณกิจ (Corresponding Author)

ทุนทางสังคมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการอำนวยความสะดวกให้กับชุมชน Social Capital of Local Administrative Organization in Providing Justice to the Community

สัณห์ฤกษ์ บุญช่วย

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

Sunhakrisana Boonchuay

Faculty of Humanity and Social Science, Nakornpathom Rajabhat University

Received October 20, 2022 | Revised December 19, 2022 | Accepted December 31, 2022

บทความวิจัย (Research Article)

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์บทบาท หน้าที่ และการดำเนินการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านการอำนวยความสะดวกให้กับชุมชน และเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของทุนทางสังคมกับการอำนวยความสะดวกขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ในลักษณะของการศึกษาเฉพาะกรณี (case study) ซึ่งมีหน่วยที่ทำการศึกษาคือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 3 แห่ง ได้แก่ เทศบาลเมืองไทรบุรี องค์การบริหารส่วนตำบลศาลายา และองค์การบริหารส่วนตำบลแหลมใหญ่ ซึ่งคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจากการร่วมสนทนากลุ่ม (focus group) กับผู้ทรงคุณวุฒิในสำนักงานยุติธรรมจังหวัด จากนั้นได้เลือกใช้การวิจัยภาคสนาม (field research) ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม (focus group) ผู้เชี่ยวชาญเป็นครั้งที่ 2 ผลการศึกษาพบว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 3 แห่งมีบทบาทที่เข้มแข็งอย่างมากในการอำนวยความสะดวกให้กับชุมชนโดยได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาสังคม การจัดระเบียบชุมชนสังคม และประชาชนต้องเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่ายเพื่อเป็นการลดความเหลื่อมล้ำในสังคม ผ่านภารกิจประจำของศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบล ส่วนปัจจัยที่ส่งเสริมให้การดำเนินการอำนวยความสะดวกจนประสบความสำเร็จถือเป็นทุนทางสังคม แบ่งเป็น 2 ปัจจัย คือ ทุนทางสังคมที่เกิดจากปัจจัยภายในองค์กร ได้แก่ ผู้นำองค์กร สมรรถนะและความสามารถของข้าราชการ ศักยภาพขององค์กร และทุนทางสังคมที่เกิดจากปัจจัยภายนอกองค์กร ได้แก่ ความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายภายนอก ความเข้มแข็งของภาคประชาชนและการมีส่วนร่วม

คำสำคัญ: ทุนทางสังคม, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, ยุติธรรมชุมชน, ยุติธรรมทางเลือก

Abstract

This research has objectives to study and analyze roles, duties, and execution of local administrative organization regarding justice facilitation for communities, and to study relations between social capital and justice facilitation of local administrative organization by conducting qualitative research with case study characteristic. There are 3 local administrative organizations, namely, Raikhing Municipality, Salaya Subdistrict Administrative Organization and Laem Yai Subdistrict Administrative Organization, that have been studied by sample group selection from group conversation (focus group) with dignitaries of Provincial Justice Offices. After that, field research has been employed with in-depth interview and focus group with experts for the second time. Study results have shown that all 3 local administrative organizations have vigorous roles in justice facilitation for communities since they have determined strategy on social development, social community organization, and peacekeeping operation within development plan of each organization. This clearly demonstrates that these organizations pay attention to issues regarding peacebuilding, criminal prevention, well-being, local security. And if any dispute occurs, the people shall be able to access judicial proceedings easily, then social inequality is decreased through habitual mission of Subdistrict Community Justice Centre. Factors that promote successful justice facilitation execution are considered social capital, and they can be divided in 2; social capital deriving from intra-organizational factor, such as, organization leader, capacity and capability of civil servants, potential of the organization, and social capital deriving from factors outside of the organization, such as cooperation among external parties, strength of civil sector and participation.

Keywords: Social capital, local administrative organization, community justice, alternative justice

บทนำ

ปัจจุบันกระบวนการยุติธรรมกระแสหลักถูกตั้งคำถามจากสังคมอันเนื่องมาจากความรู้สึกอึดอัดใจต่อการปฏิบัติงาน การตั้งคำถามของสังคมที่เกิดขึ้นนี้ได้กลายเป็นเครื่องยืนยันว่าปัญหาต่าง ๆ เกิดขึ้นจริงและได้เกิดมานานพอสมควรแล้วจึงมีความจำเป็นที่ต้องมีการนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกในรูปแบบอื่น ๆ เข้ามามีบทบาทในการปรับกระบวนการทศน์และเสนอเป็นอีกทางเลือกในการนำมาใช้แก้ปัญหาสังคม งานวิจัยของจุฑารัตน์ เอื้ออำนวย และคณะ (Ua-amnuay et al., 2010) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนากรอบแนวทางการวิจัยชุดโครงการกระบวนการยุติธรรมทางเลือกในสังคมไทย โดยสรุปถึงเหตุผลและความจำเป็นของการนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้โดยมุ่งเน้นเพื่อทดแทนการคุมขังว่าจะสามารถช่วยบรรเทาปัญหาความแออัดของผู้ต้องขังในเรือนจำได้ และเป็นช่องทางให้เกิดการทบทวนการกำหนดความเป็นอาชญากรรมของลักษณะพฤติกรรม หรือการกระทำผิดกฎหมายและความเหมาะสมของวิธีการที่กระบวนการยุติธรรมกระแสหลักใช้จัดการกับความผิดดังกล่าว นอกจากนี้กระบวนการ

ยุติธรรมทางเลือกสอดคล้องกับกรอบทฤษฎีในการฟื้นฟูสัมพันธภาพ สร้างความสมานฉันท์ และการบูรณาการกลับคืนสู่สังคมช่วยให้บรรลุเป้าหมายในการคุ้มครองป้องกันสังคมจากอาชญากรรมระยะยาว กระบวนการยุติธรรมทางเลือกรูปแบบใหม่มุ่งที่จะลดภาระของรัฐบาลและเพิ่มพูนบทบาทของชุมชน และมุ่งที่จะส่งเสริมคุ้มครองสิทธิมนุษยชนผู้กระทำผิด (Ua-amnuay et al., 2010) ซึ่งที่ผ่านมาได้มีความพยายามต่าง ๆ ในการนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกไปใช้เพื่อลดเวลาในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา กระแสหลัก เช่น ศาลยุติธรรมได้นำเอากระบวนการพิจารณาคดีแบบต่อเนื่องมาใช้ ในขณะที่กระทรวงยุติธรรมก็ส่งเสริมให้ใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกโดยเฉพาะ “ยุติธรรมชุมชน” และ “ยุติธรรมสมานฉันท์” ซึ่งผลปรากฏว่าสามารถหันเหคดีออกจากกระบวนการยุติธรรมกระแสหลักได้ประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพในหลายกรณี งานวิจัยของปิยะนุช เงินคล้าย และคณะ (Ngernklay et al., 2019) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาล: ศึกษาเปรียบเทียบ ระหว่างมาตรการระงับข้อพิพาทกับมาตรการชะลอการฟ้อง บ่งชี้ไว้อย่างชัดเจนถึงความสำเร็จในการนำยุติธรรมกระแสทางเลือกมาใช้ลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาลของมาตรการการระงับข้อพิพาท ได้แก่ 1) มาตรการชะลอการฟ้องที่มีแนวทางสำคัญ คือให้ใช้กับคดีใน 3 ประเภท คือ ความผิดที่มีโทษปรับสถานเดียว คดีความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกินห้าปี หรือคดีความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท และ 2) การนำกระบวนการยุติธรรมชุมชนภายใต้การดำเนินงานของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดอุดรธานีโดยได้จัดตั้งและดำเนินการจัดตั้งศูนย์ยุติธรรมชุมชน ทั้งสิ้น 180 ศูนย์ พบว่า กรณีพิพาทเกี่ยวกับนิติกรรมสัญญามากที่สุด รองลงมากรณีพิพาทเกี่ยวกับที่ดิน กรณีพิพาทเกี่ยวกับสัตว์ ส่วนใหญ่ประสบความสำเร็จในการระงับข้อพิพาท ที่สำคัญในงานวิจัยของปิยะนุช ฯ ขึ้นนี้ได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ความคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์ของกระบวนการยุติธรรมทางเลือกเปรียบเทียบกับดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก พบว่ากระบวนการระงับข้อพิพาทที่ดำเนินการโดยศูนย์ยุติธรรมชุมชนสามารถประหยัดค่าใช้จ่ายโดยรวมได้ถึง 42 เท่าของกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก และได้ตอกย้ำความสำเร็จของทั้งสองมาตรการต้องเน้นให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอำนวยความสะดวกยุติธรรมอีกทั้งต้องมีการวางรูปแบบและกลไกการดำเนินงานให้มีการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจระหว่างผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง รวมถึงควรมีการประยุกต์ใช้แนวคิดเรื่องการเสริมพลังของชุมชน การเยียวยา การให้โอกาสผู้กระทำผิดกลับคืนสู่สังคม และการขจัดความขัดแย้งในกระบวนการยุติธรรมให้มากขึ้น เพื่อเป้าหมายในการลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาลได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Ngernklay et al., 2019)

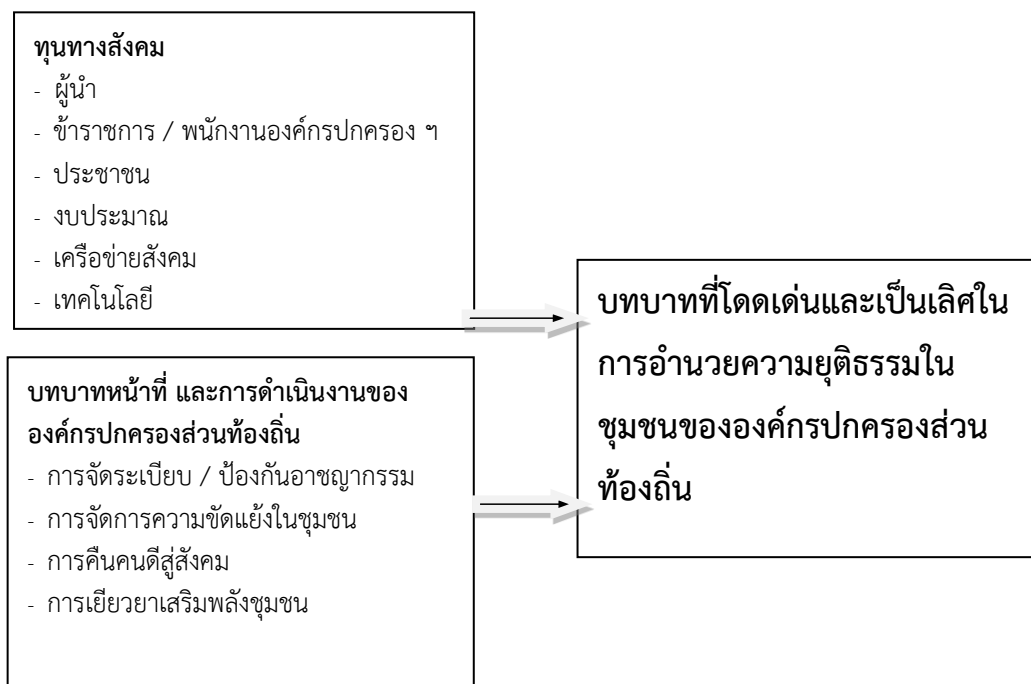
อย่างไรก็ตามถึงแม้จะมีงานวิจัยบ่งชี้ว่าควรมีการส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอำนวยความสะดวกยุติธรรมในลักษณะกระบวนการยุติธรรมกระแสทางเลือกก็ตาม แต่ในความเป็นจริงภารกิจในด้านการอำนวยความสะดวกยุติธรรมยังคงยึดติดอยู่กับการบริหารราชการส่วนกลาง อีกทั้งยังไม่สามารถถ่ายโอนภารกิจมาสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้อย่างเต็มที่ สิ่งที่ยากจะทำให้เกิดขึ้นได้จริง จึงเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างกระทรวงยุติธรรมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบการลงนามบันทึกข้อตกลงร่วมกัน (MOU) เพียงเท่านั้น ทั้ง ๆ ที่ในปัจจุบันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีต้นทุนที่เต็มไปด้วยศักยภาพสามารถดำเนินการจัดการงานสาธารณะได้ (Boonchuay, 2018) ตัวอย่างที่เห็นได้อย่างชัดเจนคือเกิดบรรดานวัตกรรมท้องถิ่นมากมายที่ถูกคิดค้นมาเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนของตนเองโดยอาศัยทุนทางสังคม ทุนทางเศรษฐกิจ และทุนทางทรัพยากรที่มีอยู่บูรณาการกันอย่างเต็มกำลังผ่านบรรดาโครงการต่าง ๆ จากอดีตที่ไม่เคยดำเนินการมาก่อน เช่น โรงพยาบาล อบจ. ภูเก็ต สถานสงเคราะห์คนชรา อบจ. นครปฐม อุทยานการเรียนรู้ อบจ. สมุทรสาคร โรงเรียนกีฬา อบจ. พิชญ์โลก เป็นต้น

จากความสำเร็จของบรรดานวัตกรรมที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ดำเนินการเป็นที่ประจักษ์นี้ ทำให้พบว่ามีการวิจัยได้พยายามถอดบทเรียนจากความสำเร็จนี้ว่ามีปัจจัยใดที่เป็นเครื่องกระตุ้นบ้าง แต่ กระนั้นการศึกษา และวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการถอดบทเรียนความสำเร็จจากการดำเนินงานขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น หรือแม้กระทั่งความร่วมมือในฐานะหุ้นส่วนกับหน่วยงานราชการอื่น ๆ ในด้านอำนวย ความยุติธรรมสำหรับชุมชนยังมีอยู่ค่อนข้างจำกัด ผู้วิจัยจึงมีความสนใจต่อประเด็นนี้เพื่อในอนาคตจะมี ความเป็นไปได้ในการขยายขอบเขตภารกิจด้านอำนวยความยุติธรรมไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เกิดขึ้นได้อย่างเป็นรูปธรรม และเป็นประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่นต่อไป

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์บทบาท หน้าที่ และการดำเนินการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในด้านการอำนวยความยุติธรรมให้กับชุมชน
- 2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของทุนทางสังคมกับการอำนวยความยุติธรรมขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ทบทวนวรรณกรรม

ในส่วนนี้เป็นการนำเสนอแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยและทบทวนวรรณกรรม โดยผสมผสานระหว่าง แนวคิดทางสังคมวิทยา กฎหมาย อาชีววิทยา และรัฐประศาสนศาสตร์เข้าด้วยกันแบบบูรณาการเพื่อเป็น พื้นฐานในการศึกษา และเพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบการวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างทุนทางสังคมที่มี ต่อการอำนวยความยุติธรรมในชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพและก่อให้เกิดความ

สงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ก่อปรกับความมั่นคงปลอดภัยในชุมชน โดยในมิติแรก ผู้วิจัยได้เลือกสรรแนวคิด ทฤษฎีที่เน้นถึงความร่วมสมัยอยู่พอสมควรของแนวคิดทางสังคมวิทยากฎหมาย และอาชญาวิทยาที่มีต่อการปรับมุมมองในการอำนวยความสะดวกยุติธรรมให้กับชุมชนและประชาชน ประกอบไปด้วย

1) ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

(1) ทฤษฎีการเสริมพลังและการมีส่วนร่วมของชุมชน (Community Empowerment and Participation) ในงานวิจัยเรื่องยุติธรรมชุมชนของจุฑารัตน์ เอื้ออำนวย (Ua-amnuay, 2013) ได้มีการทบทวนแนวคิดและทฤษฎีการเสริมพลังและการมีส่วนร่วมของชุมชนซึ่งเป็นแนวคิดที่ถูกตีพิมพ์ในงานเรื่อง Restorative and Community Justice in the United States ของ Leena Kurki (Kurki, 2000) ในวารสารอาชญากรรมและกระบวนการยุติธรรมของสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยชิคาโก ในปี ค.ศ. 2000 โดยตั้งอยู่บนสมมติฐานที่ว่า “การที่ชาวชุมชนร่วมกันมีส่วนในการป้องกันอาชญากรรมและแสดงความพยายามฟื้นฟูสัมพันธ์ภาพที่ตึงเครียดระหว่างเพื่อนบ้านของตนนั้นจะช่วยลดอาชญากรรมและความรู้สึกหวาดกลัวอาชญากรรมได้โดยตรง รวมทั้งเพิ่มปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและการควบคุมทางสังคมทางอ้อมได้” ดังนั้นหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของการเสริมพลังชุมชนจึงควรทำงานกับกลุ่มผู้พักอาศัยและชุมชนในการแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรม (Ua-amnuay, 2013)

(2) แนวคิดกระบวนการยุติธรรมชุมชน (Community Justice) และแนวคิดเรื่องศูนย์ยุติธรรมชุมชน กระบวนการยุติธรรมชุมชนถือเป็นกระบวนการยุติธรรมทางเลือกหนึ่งที่อาศัยชุมชนเป็นตัวขับเคลื่อนที่สำคัญเป็นอีกหนึ่งทางเลือกในการเข้าถึงความยุติธรรม ทำให้ประชาชนปลอดภัย และที่สำคัญชุมชนของตนเองก็จะมีคามเข้มแข็งไปพร้อม ๆ กัน สำหรับนิยามตามมุมมองของ Adriaan Lanni (Lanni, 2005) ศาสตราจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยฮาวาร์ด ในผลงานวิชาการเรื่อง The Future of Community Justice มองว่ากระบวนการยุติธรรมชุมชนเกิดขึ้นโดยส่วนหนึ่งในการพยายามต่อสู้กับปัญหากระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก Lanni มองว่าเป็นนวัตกรรมใหม่ในการที่จะเข้ามาปฏิรูประบบงานยุติธรรม สอดคล้องกับงานของจุฑารัตน์ เอื้ออำนวย (Ua-amnuay, 2013) ที่มองกระบวนการยุติธรรมชุมชนว่าจะเป็นการดำเนินการสร้างความปลอดภัย และความสงบสุขในชุมชน โดยชุมชนเพื่อชุมชน ก่อให้เกิดการสร้างภูมิคุ้มกันขึ้นภายในชุมชนของตนเองโดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีการนำทุนทางสังคมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ประชาชนจะมีโอกาสเข้าถึงความยุติธรรมได้ดีกว่าเดิม โดยมีเป้าหมายความสำเร็จที่สำคัญคือ 1) ประชาชนต้องรู้สึกว่าคุณมีความมั่นคงปลอดภัย เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก และ 2) ชุมชนจะเกิดศักยภาพภายในที่มีขีดความสามารถในการแก้ไขปัญหา และเกิดความสมานฉันท์

สำหรับประเทศไทยนั้นในปี พ.ศ. 2556 กระทรวงยุติธรรมได้ดำเนินการเพิ่มโอกาสการเข้าถึงความยุติธรรม (Access to Justice) แก่ประชาชน และเป็นการตอบสนองนโยบายที่สำคัญเร่งด่วนในการลดความเหลื่อมล้ำด้วยการพัฒนาแนวคิด “ยุติธรรมชุมชน” ให้บังเกิดเป็นรูปธรรม โดยการจัดตั้งศูนย์ยุติธรรมชุมชน (ศยช.) ทั่วประเทศ

(3) แนวคิดเรื่องทุนทางสังคม (Social Capital) แนวคิดนี้เป็นที่ได้รับความสนใจของบรรดานักวิชาการด้านสังคมศาสตร์ในต่างประเทศมาก่อนเมื่อองค์การโลกลาอย่างธนาคารโลก (World Bank) ได้ตีพิมพ์เอกสารเรื่อง Social Capital: A Multifaceted Perspective (1999) ซึ่งเป็นการรวบรวมบทความจากนักวิชาการที่เกิดจากการประชุมเชิงปฏิบัติการที่จัดโดยธนาคารโลกในเดือนเมษายน ปี ค.ศ. 1997 (World Bank, 1999) เป็นการรวบรวมแนวคิดและกำหนดปัญหาที่ควรหยิบยกขึ้นมากล่าวถึง

สำหรับสหัสวรรษใหม่ที่ประชาคมโลกจะต้องปรับและทำความเข้าใจ ส่งผลให้แต่ละศาสตร์ต้องหันกลับมาพิจารณาผลงานของตนว่าจะยังคงเข้าใจความเชื่อมโยงของปัญหาได้ดีหรือไม่ หนึ่งในงานชิ้นสำคัญที่ตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 1987 ผลงานของ James Coleman ได้พัฒนาแนวคิด “ทุนทางสังคม” (Social Capital) มาใช้ในการจัดระเบียบทางสังคมศาสตร์ และสรุปนิยามไว้ว่าคือคุณสมบัติในการไว้วางใจกันในเรื่องการทางสังคม บรรทัดฐานของพฤติกรรมโดยรวม หรืออาจหมายถึงการสร้างเครือข่ายของสังคมรวมไปถึงความรู้สึกที่ดีงาม อาทิ ความสมัครสมานสามัคคี ความไว้วางใจ เป็นต้น จะส่งผลให้สังคมมีความมั่นคง เพราะมีความเสมอภาค มีการกระจายทรัพยากรอย่างทั่วถึง เป็นต้น (Pakapalakorn, 2006) ส่วนในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้จำกัดความหมายของทุนทางสังคมเพิ่มเติมตามที่ Khongsong (2019) กำหนดว่าคือสิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนมีการนำมาใช้ในลักษณะใหม่ที่ไม่ใช่เพียงทุนทางเศรษฐกิจที่มุ่งหวังในการทำกำไรหรือแสวงหาผลประโยชน์สูงสุดของตัวเอง แต่มีลักษณะเป็นผลประโยชน์ หรือต้นทุนส่วนรวมที่มาจากการช่วยเหลือและความร่วมมือกันระหว่างบุคคลและระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมประกอบด้วยบุคคล ทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิปัญญาและการจัดการ (Khongsong, 2019) ทั้งนี้เมื่อนำมาประยุกต์กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงหมายถึงต้นทุนที่จะเป็นปัจจัยนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จ อาทิ ในด้านความสามารถผู้นำ ศักยภาพของข้าราชการ / พนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การมีส่วนร่วมภาคประชาชน การบริหารงบประมาณที่มีประสิทธิภาพ เครือข่ายสังคมที่มีความเข้มแข็งร่วมมือร่วมใจ และเทคโนโลยีที่มีความทันสมัยเหมาะสมในการจัดการ

2) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เมื่อผู้วิจัยได้ค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ พบว่ามีวรรณกรรมที่เป็นลักษณะตำรางานวิจัย ตลอดจนวิทยานิพนธ์ร่วมสมัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเกี่ยวกับวิธีการในการจัดการทุนทางสังคม นวัตกรรมที่ประสบความสำเร็จรวมไปถึงการถอดบทเรียนของบรรดาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพโดยอาจชี้วัดด้วยการได้รับรางวัลของหน่วยงานภาครัฐระดับชาติในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะเจาะจงไปที่ด้านการอำนวยความสะดวก การป้องกันอาชญากรรมในท้องถิ่น และชุมชนของตนเอง อย่างไรก็ตามถึงแม้ผลที่เกิดจากการปฏิบัติการกิจอย่างเต็มที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะสำเร็จเป็นที่พึงพอใจและตอบโจทย์กับความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นเป็นอย่างมากเพียงใด แต่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังคงต้องพึงระวัง และต้องปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดให้ทำเท่านั้น องค์กรฯ จะดำเนินการที่นอกเหนือไปจากที่กฎหมายกำหนดไม่ได้ อาทิ ในด้านการป้องกันปัญหาอาชญากรรม และการอำนวยความสะดวก งานวิจัยชิ้นสำคัญของ อรรถัย กักพล (Kokpol, 2017) จึงได้พยายามศึกษาการขยายบทบาทและการกิจงานยุติธรรมสู่ท้องถิ่น : ศักยภาพ แนวทางปฏิบัติ และขอบเขตภารกิจเพื่อวิเคราะห์ศักยภาพ และความเป็นไปได้ของการขยายบทบาท และการกิจงานยุติธรรมของกระทรวงยุติธรรมสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งนำเสนอข้อเสนอรูปแบบและแนวทางความร่วมมือระหว่างกระทรวงยุติธรรมและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สอดคล้องกับภารกิจ และความหลากหลายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเป็นการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการ ประกอบทั้งการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ และสถิติทดลองในพื้นที่นาร่อง 4 แห่งผลการศึกษาพบว่า ภารกิจที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีศักยภาพระดับสูงในการดำเนินการกิจด้านงานยุติธรรม ได้แก่ 1) การป้องกันและเฝ้าระวัง 2) การให้ความรู้ / คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับกฎหมาย และ 3) การจัดการความขัดแย้ง / โกล่เกลี่ยประณอมข้อพิพาท ส่วนภารกิจที่มีศักยภาพระดับปานกลาง ได้แก่ 1) การบริการด้านงานยุติธรรม และ 2) การแก้ไขฟื้นฟูและพัฒนาพฤติกรรมผู้กระทำผิด

อย่างไรก็ตามมีกรณีตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจนในการอำนวยความสะดวกในชุมชนท้องถิ่น คือการที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดตั้งเป็นศูนย์ยุติธรรมประจำท้องถิ่นของตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อต้องดำเนินการร่วมกับหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมอื่น ๆ พบว่ามีงานวิจัยหลายชิ้นได้ต่อยอดถึง ศักยภาพและความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเหล่านี้ว่าสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นภายในชุมชนได้อย่างแท้จริง อาทิ ในงานวิจัยของศรายุทธ คงยืน และคณะ (Kongyuen et al., 2019) ที่ได้ศึกษาเรื่องศักยภาพและความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการดำเนินงานศูนย์ยุติธรรมชุมชน พบว่าในการบริหารจัดการศูนย์ยุติธรรมชุมชนที่มีความพร้อมและศักยภาพมากที่สุด ได้แก่ ศูนย์ยุติธรรมชุมชนที่มีโครงสร้างผสมผสานระหว่างภาคประชาชนกับภาครัฐโดยมีผู้นำชุมชนเป็นประธานศูนย์ยุติธรรมชุมชนมีที่ตั้ง ณ ที่ทำการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (Kongyuen et al., 2019)

ทั้งนี้ความมีประสิทธิภาพของศูนย์ยุติธรรมชุมชนดังกล่าวได้นั้น มีเกณฑ์ในการพิจารณา และประเมินผ่านตัวชี้วัดอย่างชัดเจน โดยในรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ในโครงการศึกษาแนวทางการลดปริมาณคดีอาญาของกระบวนการยุติธรรม : บทบาทของยุติธรรมชุมชนของมาตาลักษณ์ เสรมธากุล และคณะ (Seramethakul et al., 2022) ระบุถึงการมีกรอบการประเมินศูนย์ยุติธรรมชุมชนที่ผ่านมามีว่าประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านโครงสร้างทางกายภาพของศูนย์ยุติธรรมชุมชน 2) ด้านบุคลากร 3) ด้านการบริหารงานศูนย์ยุติธรรมชุมชน และ 4) ด้านการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชน

นอกจากประเด็นในเรื่องประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีความสำคัญแล้ว ยังมีงานวิจัยที่ศึกษาถึงความสำเร็จขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านการป้องกันอาชญากรรม หรือด้านการอำนวยความสะดวก ซึ่งปัจจัยต่าง ๆ ถือเป็นจุดแข็งภายในของท้องถิ่นได้กลายเป็นทุนทางสังคมภายในท้องถิ่น นั้น ๆ อาทิ

จกกรินทร์ วรนาม (Woranam, 2019) ได้ศึกษาเงื่อนไขที่เอื้อต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลในจังหวัดขอนแก่น โดยที่ศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลตั้งขึ้นตามนโยบายของกระทรวงยุติธรรม เพื่อประโยชน์ในการอำนวยความสะดวกและลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงความเป็นธรรมจึงมีกระทรวงยุติธรรมเป็นผู้ควบคุมดูแลและกำหนดโครงสร้างการทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐและประชาชน แต่ศูนย์มีความยืดหยุ่นในการดำเนินงานและมีผลการดำเนินงานที่ต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า ศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลที่ได้รับรางวัลมีลักษณะการดำเนินงานแตกต่างจากศูนย์ที่ไม่ได้รับรางวัล เงื่อนไขที่เอื้อต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบล มี 4 ด้าน ได้แก่ เงื่อนไขด้านการบริหารจัดการ เงื่อนไขด้านชุมชน เงื่อนไขด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ และเงื่อนไขด้านเครือข่ายและผู้ปฏิบัติงาน นำมาสู่ข้อเสนอแนะที่ว่าภาครัฐควรมีนโยบายกำหนดให้ศูนย์ยุติธรรมชุมชนเป็นหน่วยงานหลักอำนวยความสะดวกยุติธรรมระดับชุมชน ผลักดันให้มีแผนปฏิบัติการระดับชุมชนที่ชัดเจนและต่อเนื่อง ขณะเดียวกันศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลต้องดำเนินนโยบายสร้างภาคีเครือข่ายและบริหารเครือข่ายกับชุมชนให้เกิดประสบการณ์ร่วมกันรับผิดชอบ

สุวิทย์ คงสงศ์ (Khongsong, 2019) ได้ศึกษาเรื่องชุมชนเข้มแข็งบนฐานทุนทางสังคมและทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนตลาดน้ำในเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่าความเป็นชุมชนเข้มแข็งของพื้นที่ชุมชนตลาดน้ำ ในเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานครเกิดจากการเป็นชุมชนเก่าแก่ที่มีประวัติเป็นมายาวนานตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาเคยเป็นพื้นที่อพยพยกทัพผ่านของผู้คนตั้งแต่พระเจ้าอู่ทองและตั้งเป็นเมืองหลวงในสมัยพระเจ้าตากสินมหาราช

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ในลักษณะของการศึกษาเฉพาะกรณี (case study) และเป็นวิจัยที่เน้นการบรรยายและวิเคราะห์ (descriptive analysis) เพื่อหาข้อสรุปในเชิงอุปนัย (inductive) จากนั้นเป็นการเลือกใช้วิธีการวิจัยสนาม (field research) ด้วยการใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in - depth interview) จากในพื้นที่ของกรณีศึกษา ประกอบกับในท้ายที่สุดผู้วิจัยเลือกการวิจัยแบบการสนทนากลุ่ม (focus group) ของกลุ่มที่เจาะจงขึ้นมาเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและตรงประเด็นต่อการวิเคราะห์

1) หน่วยการวิเคราะห์และกลุ่มตัวอย่าง

(1) หน่วยการวิเคราะห์ในงานวิจัยนี้ คือ องค์รปกครองส่วนท้องถิ่นประกอบด้วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 5 รูปแบบ ตามหลักบริหารราชการแผ่นดิน ในส่วนของการกระจายอำนาจ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เทศบาล กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา จากจำนวนทั้งสิ้น 7,850 แห่ง

(2) ขอบเขตในการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้จัดประชุมกลุ่มย่อยกับผู้ทรงคุณวุฒิของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดเพื่อร่วมกันคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจากหน่วยวิเคราะห์ทั้งหมดที่กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นได้สรุปสถิติไว้ โดยพิจารณาและประเมินผลจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ดำเนินการในด้านการอำนวยความสะดวกที่มีประสิทธิภาพโดยใช้เกณฑ์คัดเลือกจากการประเมินโครงสร้างทางกายภาพ บุคลากรในองค์กร ด้านการบริหารงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชน และการดำเนินการของศูนย์กอบปรักจากการที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีนโยบายส่งเสริมการมีบทบาทในการอำนวยความสะดวกในท้องถิ่นอย่างแท้จริงผ่านการกำหนดไว้ในแผนยุทธศาสตร์ของหน่วยงาน หรือการส่งเสริมสนับสนุนนโยบายจนสามารถผ่านการประเมินได้รับรางวัลในระดับชาติ เป็นต้น จำนวน 3 แห่ง นอกจากนี้ผู้วิจัยยังเจาะจงเลือกเฉพาะภูมิภาคในภาคกลางและภาคตะวันตกเท่านั้น เพราะเป็นพื้นที่ที่อยู่ในเขตรับผิดชอบของมหาวิทยาลัยต้นสังกัดที่จะต้องมีส่วนในการบริการทางด้านวิชาการเพื่อนำองค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัยไปขยายผลต่อการพัฒนาการบริหารจัดการในท้องถิ่นตามแนวนโยบายภาครัฐต่อไป

- ผู้ให้ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิจัยสนาม (field study) จากที่ผู้วิจัยได้คัดเลือกไว้จากการประชุมกลุ่มย่อยกับผู้ทรงคุณวุฒิ (ครั้งที่ 1) จากสำนักงานยุติธรรมจังหวัด จำนวน 3 แห่งจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีนโยบายส่งเสริมการมีบทบาทในการอำนวยความสะดวกในท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม มีผลการปฏิบัติงานที่โดดเด่นผ่านการกำหนดไว้ในแผนยุทธศาสตร์ของหน่วยงาน หรือการส่งเสริมสนับสนุนนโยบายจนสามารถผ่านการประเมินได้รับรางวัลในระดับชาติ เป็นต้น ทั้งนี้ อาสาสมัครผู้วิจัยได้คัดเลือกไว้แบบเจาะจง (purposeful sampling) ได้แก่ ผู้บริหาร หรือบุคลากรของสำนักงานยุติธรรมจังหวัด ผู้บริหาร หรือข้าราชการบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประชาชนผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 3 แห่ง แห่งละ 4 ราย

- ผู้ให้ข้อมูลที่ได้จากการจัดการประชุมการสนทนากลุ่ม (focus group) (ครั้งที่ 2) ผู้วิจัยได้สรรหาตามคุณสมบัติที่กำหนดขึ้นไว้โดยเป็นการแบ่งสัดส่วนของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ 1) ผู้นำชุมชน 2) ประชาชนผู้เคยรับบริการหรือมีส่วนเกี่ยวข้องในศูนย์ยุติธรรมชุมชน 3) ผู้บริหาร / ข้าราชการสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 4) ผู้บริหาร / ข้าราชการสังกัดยุติธรรมจังหวัด และ 5) นักวิชาการด้านอาชีวศึกษา / บริหารงานภาครัฐ / บริหารงานยุติธรรม รวมครั้งละ 5 ท่าน

2) การเก็บรวบรวมข้อมูล

(1) การศึกษาจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (documentary research) จากทั้งหนังสือ ตำรา คุชชินีพนธ์ ทั้งในและต่างประเทศ รวมไปถึงกฎหมายและข้อระเบียบเกี่ยวกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและอำนาจหน้าที่ อีกทั้งเอกสารที่มีการเผยแพร่ของหน่วยงานภาครัฐในระดับชาติที่รับผิดชอบโดยตรงต่อการประเมินผลการปฏิบัติงานและให้รางวัลยกย่องเชิดชูเกียรติองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีผลงานดีเด่น (best practice) โดยเฉพาะในด้านการอำนวยความสะดวกในท้องถิ่น / ชุมชน

(2) การศึกษาวิจัยสนาม (field study) จากในพื้นที่กรณีศึกษาที่ได้คัดเลือกไว้จำนวน 3 แห่ง ด้วยการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยได้คัดเลือกไว้แบบเจาะจง (purposeful sampling) ได้แก่ ผู้บริหาร หรือข้าราชการบุคลากรของสำนักงานยุติธรรมจังหวัด ผู้บริหาร หรือข้าราชการบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประชาชนผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 3 แห่ง แห่งละ 4 ราย โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth interview) แบบถ้อยทีถ้อยอาศัยกันระหว่างฝ่ายหนึ่งผู้ให้สัมภาษณ์ในฐานะเป็นผู้เล่าประสบการณ์ ความคิด และความรู้ของตนเองในรูปของเรื่องเล่า (narrative) ขณะเดียวกันกับฝ่ายผู้สัมภาษณ์ (ผู้วิจัย) ต้องพร้อมที่จะกระตุ้นให้ฝ่ายแรกสามารถเรียกความคิด ความจำ ประสบการณ์ต่าง ๆ ของตนขึ้นมาเป็นเครื่องมือขึ้นสำคัญ เพื่อจะสามารถทำให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับการดำเนินการบริหารจัดการ รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการที่ผ่านมา

(3) การจัดการประชุมการสนทนากลุ่ม (focus group) ของกลุ่มที่เจาะจงขึ้นมาโดยมีจุดมุ่งหมายชัดเจน เพื่อจะได้ข้อมูลที่ถูกต้องตรงประเด็น และได้ข้อมูลที่ดีที่สุดสำหรับตอบโจทย์คำถามการวิจัยโดยเฉพาะ ซึ่งสมาชิกของกลุ่มสนทนาที่ถูกคัดเลือกมาเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informant) นี้ ผู้วิจัยได้สรรหามาตามคุณสมบัติที่กำหนดขึ้นไว้แล้ว ครึ่งละ 5 ท่าน โดยจัดประชุม 2 ครั้ง ครั้งที่ 1 เป็นการประมวลความรู้ ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน และผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านอาชีวศึกษาและงานยุติธรรม จำนวน 5 รายเพื่อขอความรู้เกี่ยวกับระบบและกลไกของกระบวนการยุติธรรมและบทบาทอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการอำนวยความสะดวกในท้องถิ่น เพื่อสร้างกรอบแนวคิดให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น และครั้งที่ 2 เมื่อได้ลงมือทำวิจัยในระยหนึ่งเสร็จสิ้น ซึ่งอาจเป็นการลงภาคสนามแล้วเสร็จ ผู้วิจัยจัดประชุมนำเสนอผลการศึกษาต่อผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับการปกครองท้องถิ่น และการอำนวยความสะดวกในชุมชน จำนวน 5 ราย เพื่อวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการจัดตั้งศูนย์ยุติธรรมชุมชนให้ครอบคลุมทุกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

3) เครื่องมือการวิจัย

(1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (indepht – interview) ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามจากทั้ง 3 ภาคส่วน ได้แก่

- คณะผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของกลุ่มตัวอย่าง ทั้งฝ่ายการเมืองและฝ่ายประจำ
- ผู้บริหาร หรือบุคลากรของสำนักงานยุติธรรมจังหวัด
- ประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

โดยอิงแนวการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (semi structured) กล่าวคือ ข้อมูลในการวิจัยทางสังคมไม่ใช่สิ่งที่ปรากฏอยู่อย่างอิสระจากนักวิจัย แต่กระนั้นมันกลับถูกสร้างขึ้นมากับกระบวนการวิจัยมากกว่า และที่สำคัญมีความยืดหยุ่น ดังนั้นในระหว่างการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยสามารถปรับถ้อยคำและการเรียงคำถามให้เหมาะสมกับผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละคนและบริบทการสัมภาษณ์จริง และที่สำคัญที่สุดเพื่อให้

ผู้ถูกสัมภาษณ์ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษานี้เกิดความไว้วางใจในตัวผู้วิจัยจนสามารถให้ข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงได้ทั้งหมด ผู้วิจัยจำเป็นต้องมีการสร้างสัมพันธ์ที่ดีทั้งก่อน ระหว่าง และหลังการสัมภาษณ์ ไม่ใช่มีหน้าที่เพียงยิงคำถามอย่างเดียว แต่ต้องใช้ศิลปะและความสามารถในการมีปฏิสัมพันธ์ด้วย

(2) แนวคำถามจากการสนทนากลุ่ม (focus group) ซึ่งเป็นกลุ่มที่เฉพาะเจาะจงเลือกมาโดยเฉพาะจำนวนหนึ่ง ได้แก่

- ผู้นำชุมชน
- ประชาชนผู้เคยรับบริการหรือมีส่วนเกี่ยวข้องในศูนย์ยุติธรรมชุมชน
- ผู้บริหาร / ข้าราชการสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- ผู้บริหาร / ข้าราชการสังกัดยุติธรรมจังหวัด และ
- นักวิชาการด้านอาชีวศึกษา / บริหารงานภาครัฐ / บริหารงานยุติธรรม

แนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่มนี้ ผู้วิจัยเลือกที่จะใช้เป็นคำถามปลายเปิด และไม่มีโครงสร้างที่เข้มงวดในการถามสามารถยืดหยุ่นได้มากกว่าการตอบแบบสอบถาม ซึ่งในแต่ละคำถามจะมีผู้ดำเนินรายการสนทนาและสามารถมีการซักถามได้มากตามที่ผู้วิจัยต้องการ แนวคำถามจะประกอบไปด้วย 3 ส่วนที่สำคัญ ได้แก่ มโนทัศน์หรือประเด็นการศึกษา คำถาม และประเด็นการซักถามต่อเนื่อง

4) การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง คณะผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นักวิชาการ และผู้ทรงคุณวุฒิในส่วนที่เป็นการจดบันทึกและจากเครื่องบันทึกเสียง มาวิเคราะห์ในขั้นต้นเพื่อแยกประเด็นข้อมูลออกเป็นประเด็น ๆ ตามที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ของการวิจัย หลังจากนั้นจึงวิเคราะห์ว่าข้อมูลที่มีอยู่ในแต่ละประเด็นนั้นมีความหมายว่าอะไร โดยใช้วิธีการตีความข้อมูลตามหลักการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ (content analysis)

5) การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นไปขอความอนุเคราะห์จากผู้ทรงคุณวุฒิ และเป็นผู้เชี่ยวชาญในด้านอาชีวศึกษา งานยุติธรรม ด้านการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และด้านรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบเนื้อหา และความเหมาะสมในการนำข้อมูลมาใช้ประโยชน์ในการวิจัย กอปรกับคำนึงถึงจริยธรรมในการสัมภาษณ์ด้วย จากนั้นได้นำคะแนนที่ได้จากการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องของคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence : IOC) เป็นรายชื่อ

ในท้ายที่สุดผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ และแนวคำถามในการสนทนากลุ่มไปปรับปรุงแก้ไขตามที่ผู้ทรงคุณวุฒิ / ผู้เชี่ยวชาญได้ทำการประเมินและให้ข้อเสนอแนะไว้เพื่อให้เครื่องมือในการวิจัยมีความสมบูรณ์และเหมาะสมยิ่งขึ้น

6) การขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัยจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม โครงการวิจัยที่ 052/2564 เลขที่ใบรับรอง 054/2564

ผลการวิจัย

1. บทบาทหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย หรือแผนยุทธศาสตร์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในด้านการอำนวยความสะดวก นำไปสู่การแปลงนโยบายที่เป็นรูปธรรม

เมื่อผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อสังเกตการณ์ ประกอบกับสัมภาษณ์เชิงลึกพบว่า การดำเนินงานภายใต้ศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบล ทั้ง 3 แห่งมีลักษณะที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ มีบทบาทที่เข้มแข็ง และส่งเสริม สนับสนุนอย่างต่อเนื่องผ่านโครงการต่าง ๆ ทั้งนวัตกรรมที่ริเริ่มใหม่ด้วยหน่วยงานตนเองเพียงหน่วยงานเดียว หรือโครงการความร่วมมือกับหน่วยราชการด้วยกัน อีกทั้งเมื่อผู้นำสูงสุดขององค์กร อย่างนายกองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นได้ให้ความสำคัญในประเด็นการอำนวยความยุติธรรมของประชาชนในชุมชนด้วยการกำหนดยุทธศาสตร์ไว้อย่างชัดเจนแล้ว ย่อมเป็นการแสดงให้เห็นได้แจ่มชัดว่าเจตนารมณ์ของผู้นำคือต้องการให้ประชาชนที่อาศัยอยู่ได้รับรู้สิทธิที่มีหลักประกันความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน หรือเมื่อเกิดกรณีพิพาทระหว่างกันขึ้น จะได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกันด้วยความยุติธรรม ไม่มีการทอดทิ้ง หรือละเลยประชาชนให้โดดเดี่ยว ผ่านภารกิจประจำของศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบล อาทิ การดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจนนำไปสู่การประนีประนอมยอมความกัน การจัดให้มีการอบรม และให้คำปรึกษาทางด้านกฎหมายหรือการเข้าไปสู่กระบวนการยุติธรรม หรือในท้ายที่สุดถ้าหากเกินขอบอำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะได้มีการประสานนำเรื่องส่งต่อส่วนราชการที่มีความเกี่ยวเนื่องต่อไป

สำหรับในการกำหนดนโยบาย หรือแผนยุทธศาสตร์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ใช้เป็นตัวแทนกรณีศึกษาทั้ง 3 แห่ง พบว่าได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์ที่มีความเกี่ยวข้องกับการอำนวยความเป็นธรรม ไว้ในแผนด้านการพัฒนาสังคม การจัดระเบียบชุมชนสังคม และการรักษาความสงบเรียบร้อยตามแผนพัฒนา 3 ปี หรือแผนพัฒนา 4 ปี ของแต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ย่อมแสดงให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่าองค์กรเหล่านี้ได้ให้ความสำคัญต่อประเด็นในการที่จะสร้างความสงบเรียบร้อย การป้องกันอาชญากรรม การอยู่ดีมีสุข ความปลอดภัยในท้องถิ่น และต้องเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย เพื่อเป็นการลดความเหลื่อมล้ำในสังคมให้บรรเทาเบาบางลง ทั้งนี้เพราะแผนพัฒนานั้นเกิดจากการที่แต่ละองค์กรต้องมีการลงพื้นที่รับฟังความคิดเห็น หรือความต้องการของประชาชนในพื้นที่จริงเพื่อนำมาแปลงเป็นนโยบาย / โครงการที่จะต้องตอบสนองความอยู่ดีมีสุขของประชาชนในพื้นที่ต่อไป

เมื่อกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกิดจากการระดมความเห็นจากประชาชนโดยแท้ส่งผลให้ผู้นำสูงสุดกล่าวคือ นายกองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นต้องมีการริเริ่มโครงการต่าง ๆ หรือนวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อสนองตอบกับความต้องการของภาคประชาชนให้ได้มากที่สุดเพราะนับวันความต้องการ และความคาดหวังของประชาชนจะขยายขอบเขตไปไกลแบบไม่มีที่สิ้นสุด กอปรกับภาคประชาชนมีการตื่นตัว ตื่นรู้ในระบอบการปกครองที่ต้องการเข้ามามีส่วนร่วมกับส่วนราชการ ไปจนกระทั่งคอยตรวจสอบการใช้อำนาจของภาครัฐมิให้ใช้อำนาจจนเกินขอบเขตที่กฎหมายได้กำหนดไว้

2. ทูตทางสังคมที่เป็นปัจจัยสำคัญในการอำนวยความยุติธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ประสบความสำเร็จ

จากผลการลงพื้นที่ภาคสนามของผู้วิจัยประกอบกับการสัมภาษณ์เชิงลึกบรรดาอาสาสมัครที่เกี่ยวข้องพบว่า การดำเนินงานภายใต้ศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบล ที่ผู้วิจัยคัดเลือกเป็นตัวแทนจำนวน 3 องค์กรสามารถวิเคราะห์ถึงควมมีต้นทุนทางสังคมที่เป็นปัจจัยที่เกื้อหนุนและไปสู่ความสำเร็จในการดำเนินงาน และที่สำคัญองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเหล่านี้มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ริเริ่มการลงนามบันทึกข้อตกลงจนกระทั่งปัจจุบันแสดงให้เห็นถึงความยั่งยืนของนโยบาย ดังนั้นจึงสามารถประมวลปัจจัยออกเป็นองค์ความรู้ที่มีลักษณะร่วมกันได้ดังปัจจัยต่อไปนี้

2.1 ทูตทางสังคมที่เกิดจากปัจจัยภายในองค์กร

2.1.1 ผู้บริหาร หรือผู้นำองค์กร

เป็นปัจจัยที่ถือเป็นทูตทางสังคมที่สำคัญในลำดับต้น ๆ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินการบริหารราชการแผ่นดินตามหลักการกระจายอำนาจได้อย่างประสบความสำเร็จ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อสังคมมีพลวัตไปอย่างรวดเร็ว ผู้บริหารฝ่ายการเมืองที่อาสาทำหน้าที่ปกป้องประโยชน์สาธารณะในชุมชนจะต้องเป็นผู้ที่มีทิศทางในการดำเนินการที่ชัดเจน กอปรไปด้วยการมีวิสัยทัศน์ที่มองการณ์ไกลเพื่อที่จะได้ขับเคลื่อนการดำเนินงานที่นำทั้งองค์ความรู้ไปสู่เป้าประสงค์ที่ได้ตั้งไว้ให้จงได้อย่างรวดเร็ว อีกทั้งการดำเนินการในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นปัจจุบันมิใช่การทำงานในลักษณะเป็นงานประจำ (routine) อีกต่อไปแล้ว การมีผู้นำที่มีลักษณะบุคลิกเป็นนักแก้ปัญหาให้สังคมได้เป็นรูปธรรมจึงเป็นสิ่งที่ประชาชนปรารถนา ซึ่งกรณีตัวอย่างทั้ง 3 แห่งนั้น ผู้นำ หรือ นายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีศักยภาพในการบริหารที่อยู่ระดับเดียวกัน และอาจมีความแตกต่างกันอยู่บ้างในรายละเอียด ดังนี้

นายกเทศมนตรีเมืองไผ่เชิง เป็นผู้นำท้องถิ่นที่ใส่ใจต่อการแก้ปัญหาอย่างแท้จริงกอปรกับการที่ผู้นำมีบุคลิกภาพเป็นที่น่าเชื่อถือ เป็นผู้มีความรู้ เข้าใจบริบทท้องถิ่นของตนได้อย่างแท้จริง การแก้ปัญหาจึงแก้ไขได้ตรงประเด็นความต้องการของภาคประชาชน

นายกองค์การบริหารส่วนตำบลศาลายา เน้นการทำงานด้วยความกระตือรือร้น กระฉับกระเฉง และเป็นไปในลักษณะที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงได้โดยง่าย พร้อมทั้งจะรับฟังความคิดเห็นของประชาชนที่มาติดต่อราชการยิ่งจะส่งผลให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่น และศรัทธาต่อผู้นำท้องถิ่นอย่างบริสุทธิ์ใจ นอกจากนี้การเป็นคนในพื้นที่ / ท้องถิ่นเองจะเป็นจุดแข็งของผู้นำที่ย่อมรับรู้ปัญหา พร้อมเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาได้มากกว่า และดีกว่าข้าราชการประจำที่ได้รับการแต่งตั้งจากภาคส่วนอื่น

นายกองค์การบริหารส่วนตำบลแหลมใหญ่ เป็นผู้นำท้องถิ่นที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล อาศัยจิตวิทยาในการบริหารงาน และเป็นนักไกล่เกลี่ยมีอาชีพ อีกทั้งเป็นนักแก้ปัญหาด้วยความละมุนละม่อม

2.1.2 สมรรถนะความสามารถของข้าราชการ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติ

การมีข้าราชการ พนักงานเทศบาล หรือพนักงาน อบต. ที่สมรรถนะในการทำงานสูง โดยเฉพาะข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ในระดับปฏิบัติ ตำแหน่งนิติกร ถือเป็นอีกปัจจัยที่ส่งผลโดยตรงในการอำนวยความสะดวกให้เกิดขึ้นจริง และประสบผลสำเร็จตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ ยิ่งไปกว่านั้นหากข้าราชการในระดับบริหารส่งเสริมการดำเนินการด้วยแล้วจะก่อให้เกิดผลสำเร็จในการแก้ไขปัญหาให้กับประชาชนได้อย่างรวดเร็ว และถูกต้อง ชัดเจนยิ่งขึ้น เพราะในประเด็นการอำนวยความสะดวกเหล่านี้มักจะเป็นปัญหาในเชิงเทคนิค และข้อกฎหมายที่ต้องอาศัยความชำนาญเฉพาะด้านในการวินิจฉัยข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นกับประชาชนในท้องถิ่นเพื่อปรับให้เข้ากับตัวบทกฎหมายให้ถูกต้องกับข้อเท็จจริงนั้น ๆ นอกจากนี้ในสมรรถนะทางความเชี่ยวชาญในวิชาชีพแล้ว สมรรถนะทางด้านการมีจิตสาธารณะที่ต้องการบำบัดทุกข์บำรุงสุขเพื่อประโยชน์แก่ประชาชนในท้องถิ่นนับว่าเป็นสิ่งสำคัญเช่นกัน เนื่องจากภาระงานในส่วนของงานประจำ ได้แก่ การดูแลทางด้านข้อกฎหมาย งานดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับงานวินัยของข้าราชการภายในสำนักงานเทศบาล / อบต. มีภาระงานที่มากอยู่แล้ว ส่งผลให้ภาระงานที่เกี่ยวข้องกับการอำนวยความสะดวกให้กับประชาชนผ่านศูนย์ยุติธรรมชุมชนนี้เปรียบเสมือนเป็นภาระงานที่เพิ่มเติมเข้ามาจากภาระงานหลัก กระนั้นการดำเนินงานจึงมีลักษณะต้องอาศัยการมีจิตอาสา จิตสาธารณะที่สูงเป็น

อย่างยิ่งเพื่อหวังเพียงให้ประชาชนได้รับความเป็นธรรม และการอยู่ดีมีสุข ซึ่งกรณีตัวอย่างทั้ง 3 อบต. นี้มีปัจจัยที่เป็นต้นทุนด้านบุคลากรที่ดีจึงทำให้การดำเนินการอำนวยความสะดวกผ่านศูนย์ยุติธรรมชุมชน ตำบล หรือโครงการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ดำเนินไปได้ด้วยความสำเร็จและเกิดประโยชน์แก่ประชาชนในท้องถิ่น

2.1.3 ศักยภาพขององค์กร

ความพร้อมในด้านทรัพยากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเองถือเป็นต้นทุนที่สำคัญเหมือนกัน โดยเฉพาะความพร้อมในเรื่องงบประมาณที่ดูเหมือนว่าบรรดาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีความคล่องตัว อิสระทางด้านการบริหารการคลัง และงบประมาณด้วยตนเอง แต่ในความเป็นจริงถึงแม้ว่า อบต.จะมีงบประมาณที่มากมายเพียงใดก็ตามยังคงถูกจำกัดอำนาจ และมีการตรวจสอบอย่างเข้มงวดต่อการดำเนินการใช้งบประมาณอยู่เพื่อเป็นการป้องกันการใช้งบประมาณเกินสมควร หรือไม่ตรงกับเจตนารมณ์ในการช่วยเหลือประชาชน นั่นเอง นอกจากนี้ยังมีความพร้อมในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในการมาบูรณาการกับการปฏิบัติราชการในยุคปัจจุบันผ่านการเชื่อมโยงเครือข่ายสังคมออนไลน์ (social network) ที่เป็นที่ยอมรับกันอย่างสากลในการที่จะร่นระยะทางและเวลา ให้เกิดความรวดเร็วต่อการแก้ไขปัญหาของประชาชนในเขตพื้นที่รับผิดชอบองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น และเข้าถึงมือประชาชนได้เป็นอย่างดี อีกทั้งความพร้อมที่เป็นศักยภาพที่โดดเด่นของ อบต. กลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 คือการมีสถานที่ที่เอื้ออำนวยความสะดวกได้อย่างเหมาะสม กล่าวคือ มีสถานที่จัดไว้เป็นสัดส่วนในการดำเนินการของศูนย์ยุติธรรมชุมชน มีห้องสำหรับการจัดการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท มีห้องสำหรับให้คำปรึกษาข้อกฎหมาย เป็นต้น

กระนั้นการมีสมาชิกสภาท้องถิ่นที่มีความเข้มแข็งในการตรวจสอบ ผสมผสานกับความสัมพันธ์อันดีระหว่างฝ่ายบริหาร กับฝ่ายสมาชิกสภาท้องถิ่นถือเป็นต้นทุนภายในองค์กรที่สำคัญเช่นกัน ที่แสดงให้เห็นถึงศักยภาพขององค์กร กล่าวคือสมาชิกสภา ฯ มาจากการเลือกตั้งของประชาชนซึ่งมีหน้าที่ในการเป็นตัวแทนของประชาชนคนในท้องถิ่นที่จะต้องรักษาผลประโยชน์ภายใน และแก้ไขปัญหาที่จะเป็นอุปสรรคเป็นทุนอยู่แล้ว ดังนั้นแล้วการมีสมาชิกสภาที่มีความเข้มแข็ง และมีสมรรถนะที่พร้อมการทำงานยิ่งเป็นประโยชน์ต่อคนในชุมชนท้องถิ่นเป็นอย่างมากที่จะพิทักษ์รักษาผลประโยชน์ให้กับประชาชนในพื้นที่ของตนเองเป็นอันดับแรก ซึ่งจากการได้สัมภาษณ์ฝ่ายสภาจากทั้ง 3 องค์กร พบว่าเป็นไปในทิศทางเดียวกันคือสภามีความเข้มแข็งในการดำเนินการพิทักษ์รักษาผลประโยชน์ของประชาชนอย่างแท้จริง แต่ก็ไม่ได้ขัด หรือแย้งกับฝ่ายบริหารมากเกินไปหากแต่จะอาศัยการตรวจสอบอย่างเข้มข้นเพื่อป้องกันความผิดพลาดที่อาจจะเกิดขึ้นได้

2.2 พუნทางสังคมที่เกิดจากปัจจัยภายนอกองค์กร

2.2.1 ความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายภายนอก

การมีภาคีเครือข่ายที่พร้อมทำงานในเชิงบูรณาการ ซึ่งในการบริหารงานภาครัฐยุคใหม่มีความสำคัญมาก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะดำเนินการเพียงฝ่ายเดียวไม่ได้อีกต่อไป จึงถือเป็นต้นทุนความสำเร็จในการอำนวยความสะดวกของ อบต. หากพนักงานได้อาศัยการสร้างเครือข่ายซึ่งกันและกันระหว่างส่วนราชการในจังหวัด จากการสังเกตของผู้วิจัยเห็นได้ชัดเจนว่ากลุ่มตัวอย่างที่โดดเด่นในเรื่องการสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานภายนอก คือเทศบาลเมืองไร่ขิง กล่าวคือ พนักงานเทศบาลในส่วนหนึ่งของฝ่ายนิติการจะมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับส่วนราชการในส่วนภูมิภาค ได้แก่ สำนักงานยุติธรรมจังหวัดส่งผลสำคัญต่อ

การสร้างพลังของบุคลากรภาครัฐที่จะตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

2.2.2 ความเข้มแข็งของภาคประชาชนในการมีส่วนร่วม และการตื่นตัวทางการเมือง

การที่ประชาชนมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมทางการเมืองมากที่สุดเท่าที่จะสามารถกระทำได้เพื่อเป็นการพิทักษ์รักษา และปกป้องผลประโยชน์ของท้องถิ่นตนเองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 สะท้อนสิ่งที่ตามมาคือเกิดเป็นความเข้มแข็งของชุมชนในการที่จะพิทักษ์รักษาซึ่งสิทธิของตนเองตามที่กฎหมายกำหนด ชุมชนในเขตเทศบาล / อบต. จึงมีความเข้มแข็งและตื่นตัวต่อระบบการเมืองการปกครองอยู่ในระดับสูงมากซึ่งปัจจุบันมีแนวโน้มการตื่นตัวของประชาชนโดยเฉพาะเขตเมืองที่จะสูงขึ้นเรื่อย ๆ ส่งผลสำคัญต่อการดำเนินนโยบายของข้าราชการฝ่ายการเมืองที่จะดำเนินการที่คำนึงถึงประโยชน์ต่อคนส่วนน้อย หรือพวกพ้องไม่ได้อีกต่อไปแล้ว เพราะประชาชนในพื้นที่ที่มีความพร้อมที่จะคอยตรวจสอบให้เป็นไปตามกฎหมายอยู่ตลอดเวลา เปรียบเป็น watch dog ที่ต้องคอยตรวจสอบการดำเนินการของฝ่ายบริหารเพื่อไม่ให้ดำเนินการตามอำเภอใจได้ อีกทั้งต้องดำเนินการให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของประชาชนที่ได้รับการเลือกตั้งมาอย่างแท้จริง

ในส่วนของการดำเนินการจัดให้มียุติธรรมชุมชนนั้นต้องเป็นเรื่องของความสมัครใจของชุมชนที่จะมาร่วมทำงานร่วมกันกับภาครัฐเพื่อประโยชน์ของชุมชนนั่นเอง โดยการทำให้ชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่นั้นสงบสุข ปลอดภัยน่าอยู่โดยตั้งอยู่บนหลักการที่ว่า ไม่มีใครรัก ห่วงใยชุมชนมากไปกว่าคนที่อยู่ในชุมชนนั่นเอง อบต.จึงต้องเฟ้นหากลุ่มผู้แทนในชุมชนที่อาสาสมัครเข้าทำงานเพราะมีความห่วงใย พร้อมที่จะดูแลชุมชนของตน มาจัดฝึกอบรมให้ความรู้ จัดสร้างเครือข่ายการประสานงานที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการสื่อสาร เพื่อรับแจ้งเหตุร้ายจากยุติธรรมชุมชน เพื่อให้คำปรึกษาหารือด้านกฎหมายหรือการป้องกันอาชญากรรม เพื่อการป้องกันและเฝ้าระวังระวังเรื่องยาเสพติดเพื่อให้คำแนะนำในการแก้ปัญหาสังคมให้กับยุติธรรมชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อเป็นพี่เลี้ยงอาสาสมัครยุติธรรมชุมชนในการไกล่เกลี่ยข้อขัดแย้งหรือข้อพิพาทในชุมชน

3. ความพร้อมในการรับการถ่ายโอนภารกิจด้านอำนวยการยุติธรรม และปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานที่ผ่านมา

สืบเนื่องจากในปัจจุบันการดำเนินการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการอำนวยการยุติธรรมในด้านต่าง ๆ ยังไม่มีความชัดเจนของบทบาท และหน้าที่ เพราะยังไม่มีกฎหมายการถ่ายโอนอำนาจหน้าที่ให้ไว้ การดำเนินการที่ผ่านมาจึงเป็นลักษณะการทำตามบันทึกข้อตกลงร่วมกันระหว่างหน่วยงานราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น ส่งผลให้การดำเนินการในหลาย ๆ โครงการเกิดปัญหาในการใช้งบประมาณ ทั้ง ๆ ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความพร้อมมากในการดำเนินการและมีเจตนารมณ์เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนในท้องถิ่นเป็นสำคัญ หากแต่ไม่มีกฎหมายเป็นหลักประกันในการดำเนินการจึงส่งผลกระทบโดยตรงกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กล่าวคือหน่วยงานที่มีหน้าที่ตรวจสอบการใช้งบประมาณมีความเคร่งครัดในกฎระเบียบที่ปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษรเท่านั้น และละเอียดถึงการพิจารณาคำวินิจฉัยประโยชน์ หรือผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นกับประชาชนในท้องถิ่นไปอย่างสิ้นเชิง อาจเพียงเพราะว่าหน่วยงานที่ตรวจสอบยังมีกรอบกระบวนการทัศน์เดิมที่มักจะตีตราว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการต่าง ๆ ก็แค่แฝงไปด้วยเจตนาที่ทุจริต คอร์รัปชันอยู่เสมอ ทั้ง ๆ ที่ในปัจจุบันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่สามารถกระทำการใด ๆ ตามอำเภอใจได้อีกแล้ว โดยเฉพาะ

อย่างยิ่งเมื่อภาคประชาชนมีความเข้มแข็ง ชุมชนมีการรวมกลุ่มกันคอยตรวจสอบการทำงานของ อบท. ซึ่งในที่สุดจะไปเชื่อมโยงกับคะแนนนิยมในสมัยต่อ ๆ ไป

กระนั้นเมื่อผู้วิจัยได้เสนอประเด็นความพร้อมในการรับโอนภารกิจด้านนี้มาจริงจัง องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นกรณีศึกษาทั้ง 3 แห่ง ได้แสดงถึงความพร้อมในการรับโอนโดยเฉพาะเทศบาลเมืองไร่ขิง จะมีความพร้อมพร้อมมากที่สุด อาจเป็นเพราะที่เป็นองค์กรฯ ขนาดใหญ่ และมีศักยภาพเป็นต้นทุนอยู่แล้ว หากต้องรับภาระหน้าที่เพิ่มเติมขึ้นมา แต่เป็นความอยู่ดีมีสุขของภาคประชาชน เทศบาลก็พร้อมที่จะอาสาจัดบริการให้ สำหรับอบต. ทั้ง 2 ก็มีความพร้อมเช่นกันหากต้องรับโอนมาอยู่ในสังกัดจริง ๆ แต่มีเงื่อนไขว่าจะต้องกระจายบุคลากร และงบประมาณมาด้วยเพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการปฏิบัติการกิจที่เพิ่มขึ้นตามมา

สรุปและอภิปรายผล

การศึกษาวិจัยเรื่อง “ทุนทางสังคมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการอำนวยความสะดวกให้กับชุมชน” ผู้วิจัยได้มีการทบทวนวรรณกรรม ตำรา ทฤษฎี พร้อมสำรวจเอกสารงานวิจัยประกอบดัชนีพนธ์ และนำทฤษฎีแนวคิดทางสังคมวิทยากฎหมาย อาชญาวิทยา มาบูรณาการร่วมกับแนวคิดทางรัฐประศาสนศาสตร์มาใช้เพื่อเป็นกรอบแนวทางในการวิจัยเชิงสำรวจ โดยนักวิจัยได้มีการลงพื้นที่ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) กรณีศึกษาทั้งสิ้น 3 แห่ง ได้แก่ เทศบาลเมืองไร่ขิง (จังหวัดนครปฐม) องค์การบริหารส่วนตำบลศาลายา (จังหวัดนครปฐม) และองค์การบริหารส่วนตำบลแหลมใหญ่ (จังหวัดสมุทรสงคราม) ที่ดำเนินการในด้านอำนวยความสะดวกให้กับชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลการดำเนินงานมีความโดดเด่นจนเป็นที่ยอมรับของหน่วยราชการภายนอกในส่วนภูมิภาค ผ่านศูนย์ยุติธรรมชุมชนประจำตำบลที่จัดตั้งขึ้นโดยมีโครงสร้างผสมผสานระหว่างภาคประชาชนกับภาครัฐ มีผู้นำชุมชนเป็นประธานศูนย์ยุติธรรมชุมชน และมีที่ตั้ง ณ ที่ทำการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศรายุทธ คงยืน และคณะ (Kongyuen et al., 2019) ที่ได้ศึกษาเรื่องศักยภาพและความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการดำเนินงานศูนย์ยุติธรรมชุมชน และข้อค้นพบว่าในการบริหารจัดการศูนย์ยุติธรรมชุมชนที่มีความพร้อมและศักยภาพมากที่สุดคือ รูปแบบที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการบูรณาการระหว่างภาครัฐกับประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชุมชนของตนเอง จากผลการลงพื้นที่ภาคสนามเมื่อนำมาวิเคราะห์ที่เชื่อมโยงกับแนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ รวมทั้งข้อสังเกตของผู้เชี่ยวชาญจากการประชุมกลุ่มย่อยประกอบการวิเคราะห์อย่างเป็นระบบของผู้วิจัย สามารถสรุปผล และอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ในการศึกษาออกเป็น 2 ข้อ ดังนี้

1. บทบาทหน้าที่ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 3 แห่งในการดำเนินการด้านการอำนวยความสะดวกให้กับชุมชนนั้นถือว่ามีความบทบาทที่เข้มแข็งอย่างมากโดยได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาสังคม การจัดระเบียบชุมชนสังคม และการรักษาความสงบเรียบร้อยไว้ในแผนพัฒนาของแต่ละองค์กร แสดงให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่าองค์กรเหล่านี้ได้ให้ความสำคัญต่อประเด็นในการที่จะสร้างความสงบเรียบร้อย การป้องกันอาชญากรรม การอยู่ดีมีมีความสุข ความปลอดภัยในท้องถิ่น สอดคล้องกับงานวิชาการของสันตฤกษ์ บุญช่วย (Boonchuay, 2019) ที่มองว่าความท้าทายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในยุคสมัยใหม่ที่โลกมีพลวัตอย่างมาก การดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงต้องมีการปรับตัวให้เท่าทันสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นโดยการกำหนดเป็นแผนยุทธศาสตร์ในเชิงรุก รอบด้าน และที่สำคัญนโยบายต้องมีความทันสมัย และตอบโจทย์กับยุคสมัยปัจจุบันให้มากที่สุด ยกกรณีตัวอย่างหากเกิด

กรณีพิพาทขึ้นประชาชนต้องเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่ายเพื่อเป็นการลดความเหลื่อมล้ำในสังคม ผ่านภารกิจประจำของศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบล อาทิ การดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจนนำไปสู่การ ประนีประนอมยอมความกัน หรือการจัดให้มีการอบรม และให้คำปรึกษาทางด้านกฎหมายหรือ กระบวนการยุติธรรม เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหการเข้าไม่ถึงกระบวนการยุติธรรม ทั้งนี้จากการรายงานผล การดำเนินงานไปที่สำนักงานยุติธรรมจังหวัดอย่างต่อเนื่องนั้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกรณีตัวอย่างได้ ดำเนินการอยู่ในระดับดีเยี่ยม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอรทัย ก๊กผล (Kokpol, 2017) ที่ได้ศึกษา การขยายบทบาทและภารกิจงานยุติธรรมสู่ท้องถิ่น : ศักยภาพ แนวทางปฏิบัติ และขอบเขตภารกิจเพื่อ วิเคราะห์ศักยภาพ และความเป็นไปได้ของการขยายบทบาท และภารกิจงานยุติธรรมของกระทรวง ยุติธรรมสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยผลวิจัยค้นพบว่าภารกิจที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีศักยภาพ ระดับสูงในการดำเนินการกิจด้านงานยุติธรรม ได้แก่ ภารกิจในด้านการป้องกันเฝ้าระวัง การไกล่เกลี่ยข้อ พิพาท และการให้คำปรึกษาทางด้านกฎหมาย

2. ปัจจัยที่ส่งเสริมให้การดำเนินการอำนวยความสะดวกยุติธรรมประสบความสำเร็จถือเป็นทุนทางสังคม ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แบ่งเป็น 2 ปัจจัย คือ

2.1 ทุนทางสังคมที่เกิดจากปัจจัยภายในองค์กร ได้แก่ 1) ผู้นำองค์กร เป็นปัจจัยที่ถือเป็นทุน ทางสังคมที่สำคัญในลำดับต้น ๆ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการขับเคลื่อนองค์กรให้ประสบ ความสำเร็จ ผู้นำจึงต้องมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล เป็นนักแก้ไขปัญหาและมีความจริงใจในการแก้ไขปัญหาใน ชุมชนในฐานะที่รับอาสามาเป็นผู้แทนของประชาชนในการพิทักษ์รักษาประโยชน์แทนภาคประชาชนจึง ต้องเข้าถึงได้สะดวก รวดเร็ว และที่สำคัญผู้นำต้องมีเครือข่ายกับหน่วยงานภายนอก สอดคล้องกับงาน ของไตรรัตน์ โศภพลากรณ์ (Pakapalakorn, 2006) ที่ได้ศึกษาทุนทางสังคมกับการบริหารการคลังของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : ศึกษากรณีองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยกะปิ อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี และองค์การบริหารส่วนตำบลเขาสามยอด อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี และมีข้อค้นพบเบื้องต้นว่าทุนทาง สังคมที่เป็นปัจจัยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ศึกษาประสบความสำเร็จจนได้รับรางวัลธรรมาภิบาล ปัจจัยแรกคือการมีผู้นำ และทีมงานที่เป็นทุนมนุษย์ การมีส่วนร่วม การรับรู้ร่วมกัน และการให้ความ ช่วยเหลือแก่ชุมชนโดยรวมทั้งหมด ทำให้องค์กรประสบความสำเร็จ 2) สมรรถนะและความสามารถของ ข้าราชการ เป็นอีกปัจจัยที่เป็นทุนทางสังคมที่ก่อให้เกิดความสำเร็จในองค์กรเพราะนอกจากในสมรรถนะ ทางความเชี่ยวชาญในวิชาชีพแล้ว สมรรถนะทางด้านการมีจิตสาธารณะที่ต้องการบำบัดทุกข์บำรุงสุขเพื่อ ประโยชน์แก่ประชาชนในท้องถิ่นนับว่าเป็นสิ่งสำคัญเช่นกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของสันตฤกษ์ บุญช่วย (Boonchuay, 2018) ที่ศึกษาเรื่องการพัฒนาารูปแบบนวัตกรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการป้องกันอาชญากรรมในเขตภาคกลางโดยมีข้อค้นพบที่สำคัญว่าความสำเร็จขององค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นปัจจัยภายในองค์กรคือ ทรัพยากรบุคคลภายในที่มีหน้าที่ในการขับเคลื่อนนโยบายจากผู้บริหาร องค์กรมาสู่การปฏิบัติจึงจำเป็นที่จะต้องมีความรู้และทักษะ ความชำนาญการเป็นพิเศษ ที่สำคัญจะต้องมี จิตใจที่แน่วแน่ในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง และ 3) ศักยภาพขององค์กรที่มีความพร้อมในด้าน ทรัพยากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเองถือเป็นต้นทุนที่สำคัญเหมือนกัน โดยเฉพาะความพร้อมใน เรื่องงบประมาณที่ดูเหมือนว่าบรรดาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีความคล่องตัว อิสระทางด้านการ บริหารการคลัง มีงบประมาณด้วยตนเอง มีเครือข่ายในการประสานงานระหว่างหน่วยราชการ อีกทั้ง ความพร้อมที่เป็นศักยภาพที่โดดเด่นของ อบท. กลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 คือ การมีสถานที่ที่เอื้ออำนวยความเป็น ธรรมได้อย่างเหมาะสม กล่าวคือ มีสถานที่จัดไว้เป็นสัดส่วนในการดำเนินการของศูนย์ยุติธรรมชุมชน

มีห้องสำหรับการจัดการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท มีห้องสำหรับให้คำปรึกษาข้อกฎหมาย เป็นต้น สอดคล้องกับงานวิจัยของศรายุทธ คงยืน และคณะ (Kongyuen et al., 2019) ที่มองว่ารูปแบบการดำเนินการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ดำเนินการบูรณาการระหว่างภาครัฐกับประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชุมชนของตนเองจะมีศักยภาพและประสิทธิภาพสูงสุดอันเนื่องมาจากการที่ผู้นำชุมชนเป็นประธานศูนย์ยุติธรรมชุมชน และมีที่ตั้ง ณ ที่ทำการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแสดงให้เห็นถึงการมีศักยภาพของ อปท. อย่างแท้จริง นอกจากนี้ความเข้มแข็งของฝ่ายสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรวมไปถึงความสัมพันธ์ในการประนีประนอมระหว่างฝ่ายบริหารและฝ่ายสภาถือเป็นทุนทางสังคมที่สร้างศักยภาพภายในองค์กรอีกด้วยเช่นกัน

2.2 ทุนทางสังคมที่เกิดจากปัจจัยภายนอกองค์กร ได้แก่ 1) ความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายภายนอกที่พร้อมทำงานในเชิงบูรณาการ ซึ่งในการบริหารงานภาครัฐยุคใหม่มีความสำคัญมาก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะดำเนินการเพียงฝ่ายเดียวไม่ได้อีกต่อไป จึงถือเป็นต้นทุนความสำเร็จในการอำนวยความสะดวกของ อปท. หากผู้บริหาร หรือพนักงานได้อาศัยการสร้างเครือข่ายซึ่งกันและกันระหว่างส่วนราชการในจังหวัด สอดคล้องกับงานวิจัยของวีระศักดิ์ เครือเทพ (Krueathep, 2007) ได้พัฒนารูปแบบการทำงานของเครือข่าย โดยศึกษาเชิงลึกจากกลุ่มตัวอย่างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน 15 กรณีตัวอย่างจากข้อมูลทั้งสิ้น 529 องค์กร สะท้อนให้เห็นว่าการทำงานในระบบเครือข่ายเป็นสิ่งที่มีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ จนกระทั่งนำไปสู่การเพิ่มขีดความสามารถในการจัดการปัญหาสาธารณะ ทั้งนี้ข้อกำหนดของกฎหมายหรือเงื่อนไขของการบริหารงานภาครัฐ ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ วัตถุประสงค์ในการทำงานเครือข่าย ลักษณะของการระดมทรัพยากร และปัจจัยด้านสังคมและเศรษฐกิจในชุมชน จะเป็นตัวกำหนดถึงรูปแบบการทำงานของเครือข่ายที่เหมาะสมกับการบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ต้องการ ในขณะที่ยังรักษาหลักความรับผิดชอบต่อสาธารณะไว้ได้ และ งานวิจัยของจักรกรินทร์ วรนาม (Woranam, 2019) ได้ศึกษาเงื่อนไขที่เอื้อต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลในจังหวัดขอนแก่น มองว่าเงื่อนไขด้านเครือข่ายและผู้ปฏิบัติงานเป็นหนึ่งในเงื่อนไขที่ทำให้การดำเนินงานยุติธรรมชุมชนประสบความสำเร็จ และ 2) ความเข้มแข็งของภาคประชาชนและการมีส่วนร่วม การที่ประชาชนมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมทางการเมืองมากที่สุดเท่าที่จะสามารถกระทำได้เพื่อเป็นการพิทักษ์รักษาและปกป้องผลประโยชน์ของท้องถิ่นตนเองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 สะท้อนสิ่งที่ตามมาคือเกิดเป็นความเข้มแข็งของชุมชนในการที่จะพิทักษ์รักษาซึ่งสิทธิของตนเองตามที่กฎหมายกำหนด สอดคล้องกับ งานวิจัยของสุวิทย์ คงสงค์ (Khongsong, 2019) ได้ศึกษาเรื่องชุมชนเข้มแข็งบนฐานทุนทางสังคมและทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนตลาดน้ำในเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร พบว่าความเป็นชุมชนเข้มแข็งของพื้นที่ชุมชนตลาดน้ำ ในเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานครเกิดจากการเป็นชุมชนเก่าแก่ที่มีประวัติความเป็นมายาวนานเป็นทุนทางสังคมและทุนทางวัฒนธรรมที่เข้มแข็งของชุมชนได้กลายเป็นจุดแข็งให้ชุมชนมีการพัฒนาไปในทิศทางที่ดี ได้แก่ การตระหนักรู้ในวัฒนธรรม และความสมัคศรัทธาสามัคคีของคนในชุมชน

ข้อเสนอแนะ

1) จากผลการวิจัยที่ได้บ่งชี้ชัดเจนว่ากลุ่มตัวอย่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ถูกคัดเลือกมานี้มีบทบาทที่โดดเด่นในการพัฒนาสังคม การจัดระเบียบชุมชน และการรักษาความสงบเรียบร้อยในชุมชน ขณะเดียวกันได้สร้างความเป็นธรรมด้วยการขจัดความขัดแย้งภายในชุมชนออกปรกอบให้ประชาชนได้เข้าถึง

ความยุติธรรมได้โดยสะดวกซึ่งถือเป็นความท้าทายที่เกิดขึ้นอันเนื่องจากการที่ไม่มีกฎหมายรองรับถึงอำนาจและหน้าที่ไว้จึงส่งผลให้การดำเนินงานได้กระทำไปโดยเกินขอบเขตอำนาจหน้าที่งานวิจัยนี้จึงเสนอให้รัฐบาลควรเร่งส่งเสริมการกระจายอำนาจโดยเฉพาะด้านการอำนวยความยุติธรรม ไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีความชัดเจน และเมื่อกระจายอำนาจแล้วเห็นควรจัดสรรงบประมาณ และบุคลากรตามไปด้วย เพราะตามหลักการแล้ว องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมต้องรับรู้ปัญหาและวิธีการแก้ปัญหาของประชาชนในท้องถิ่นได้ดีและถูกวิธีที่สุด ยิ่งต้องอาศัยงบประมาณและบุคลากรในการขับเคลื่อนภารกิจเหล่านี้ให้ประสบความสำเร็จ อีกทั้งรัฐบาลควรต้องมีการตรากฎหมายในประเด็นบทบาท หน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ชัดเจนในด้านการอำนวยความยุติธรรม เพื่อป้องกันการถูกตั้งข้อสังเกตจากหน่วยงานตรวจสอบการใช้งบประมาณ

2) เมื่อผลการวิจัยบ่งชี้ว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ถูกคัดเลือกมาประสบความสำเร็จในการอำนวยความเป็นธรรมอันเนื่องมาจากมีทุนทางสังคมภายนอกที่เกิดจากการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาคส่วนอื่น ๆ อยู่เป็นนิจ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงควรมีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดำเนินการกิจการในลักษณะเป็นเครือข่ายกับหน่วยงานในภาคส่วนอื่น ๆ ย่อมทำให้ปัญหาการเข้าถึงบริการของประชาชนได้รับการจัดการแก้ปัญหาได้เป็นอย่างดีรวดเร็ว หน่วยงานต่าง ๆ เองก็เป็นการลดภาระหน้าที่ในส่วนที่ศักยภาพก้าวไปไม่ถึงด้วยเช่นกัน

เอกสารอ้างอิง

- Boonchuay, S. (2018). **The Development of Innovative models of Local Administrative Organization in Crime Prevention in The Central Region.** Doctor of Philosophy Thesis, Chulalongkorn University, Bangkok. (In Thai).
- Khongsong, S. (2019). **Community Empowerment Of Taling Chan Floating Market Community, Bangkok Metropolitan Based On Social.** Doctor of Philosophy Thesis, Burapha University, Chonburi. (In Thai).
- Kokpol, O. (2017). **Expanding the Role and Mission of Judicial Affairs to Local Administrative Organizations: Proposals, Guidelines, and Scopes of Mission.** *King Prajadhipok's Institute Journal*, 15 (2), 24 – 48. (In Thai).
- Kongyuen, S. et al., (2019). **Capacity and Preparedness of Local Administrative Organization To Promote Community Justice Center.** The full paper research, The National Research Council of Thailand. (In Thai).
- Krueathep, W. (2007). **Network: Innovative work of local government organizations.** Bangkok: The Thailand Research Fund. (In Thai).
- Kurki, L. (2000). Restorative and Community Justice in the United States. *Crime and Justice*, 27 (2), 235 - 303.
- Lanni, A. (2005). The Future of Community Justice. *Harvard Civil Rights – Civil Liberties Law Review*, 40 (1). 359 – 405.
- Ngernklay, P. et al. (2019). **Guideline on Reduction of Number of Legal cases to Court: Comparative Case studies on the Measure of Dispute Resolution of Community**

- Justice and the Measure of Suspension of Prosecution. *Journal of Thai Justice System*, 12(1), 41 – 62. (In Thai).
- Pokapalakorn, T. (2006) . **Social Capital and Financial Administration of Local Government Organization: Cases study of Huay – Ka – Pi Sub District Administration Organization, Muang District, Chonburi Province, and Kao – Sam – Yod Sub District Administration Organization, Muang District, Lopburi Province.** Doctor of Philosophy Thesis, Thammasat University, Bangkok. (In Thai).
- Seramethakul, M. et al. (2022). **Project to study guidelines for reducing the number of criminal cases in the justice system: The role of community justice.** The full paper research. Ministry of Justice. (In Thai).
- Ua-amnuay, J. et al. (2010). **Developing a research framework for alternative justice projects in Thai society.** The full paper research. Chulalongkorn University. (In Thai).
- Ua-amnuay, J. (2013). **Justice System and alternative Justice: On Sociological perspectives.** Bangkok: Chulalongkorn Press. (In Thai).
- World Bank. (1999). **Social Capital: A Multifaceted Perspective.** Washington, D.C.: The International Bank for Reconstruction and Development.
- Woranam, J. (2019). Exploring Conditions Conducive to Successful Operation of Community Justice Centers in Khon Kean Province. *Journal of Social Work*, 27 (2), 163 – 193. (In Thai).

ประวัติผู้เขียน

คำนำหน้า ชื่อ-สกุล	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สันทกฤษณ์ บุญช่วย *
ตำแหน่ง/สถานะ	ผู้ช่วยศาสตราจารย์
ที่อยู่หน่วยงาน/สังกัด	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม เลขที่ 85 ถนนมาลัยแมน ตำบลนครปฐม อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม 73000
ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์	thodsaponboonchuay@hotmail.com

* ผู้ประพันธ์บรรณกิจ (Corresponding Author)

การคาดคะเนส่วนสูงจากความยาวของนิ้วกลางในประชากรไทย ESTIMATING STATURE FROM MIDDLE FINGER LENGTH IN THAI POPULATION

สุจารี บุรณภา¹ ธิติ มหาเจริญ² และปริญญ์ สีสานนท์³

คณะนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

Sujaree Buranapha¹, Thiti Mahacharoen² and Parinya Seelanan³

Faculty of Forensic Science, Royal Police Cadet Academy

Received November 21, 2021 | Revised December 08, 2022 | Accepted December 31, 2022

บทความวิจัย (Research Article)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างส่วนสูงกับความยาวของนิ้วกลาง และสร้างสมการถดถอยใช้ในการคาดคะเนส่วนสูงจากความยาวของนิ้วกลางในประชากรไทย โดยการวัดส่วนสูงและความยาวของนิ้วกลางจากกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนนายร้อยตำรวจที่มีอายุระหว่าง 20-29 ปี จำนวน 200 คน เป็นเพศชาย 100 คน และเพศหญิง 100 คน

ผลการวิจัยพบว่า ความยาวของนิ้วกลางทั้งสองข้างมีความสัมพันธ์กับส่วนสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 กับเพศชาย เพศหญิง และกลุ่มตัวอย่างทั้งสองเพศ และสามารถนำมาสร้างสมการถดถอยคาดคะเนส่วนสูงได้ ผลการศึกษาพบว่า ความยาวนิ้วกลางข้างขวาและข้างซ้ายของเพศชาย ทำนายส่วนสูงได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งสามารถทำนายได้ร้อยละ 27.1 และ 30.5 ตามลำดับ ความยาวนิ้วกลางข้างขวาและข้างซ้ายของเพศหญิงทำนายส่วนสูงได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งสามารถทำนายได้ร้อยละ 16.0 และ 14.2 ตามลำดับ สำหรับความยาวนิ้วกลางข้างขวาและข้างซ้ายของกลุ่มตัวอย่างทั้งสองเพศ ทำนายส่วนสูงได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งสามารถทำนายได้ร้อยละ 37.0 และ 40.3 ตามลำดับ

คำสำคัญ: การคาดคะเนส่วนสูง, นิ้วกลาง, ส่วนสูง

Abstract

This research aimed to investigate the correlation between stature and middle finger length and create a regression equation to estimate the stature from the length of the middle finger in the Thai population. Data on stature and the middle finger length were collected from a sample group of 200 police cadets aged 20 to 29 years (100 males and 100 females). The results showed that the length of both middle fingers and stature were correlated with a statistically significant level of 0.01 with males, females, and both

genders and were able to create a regression equation to estimate a person's stature. The results showed that the right and left middle finger length of males could be used to estimate stature with a statistically significant level of 0.01, which predicted 27.1%, and 30.5%, respectively. The right and left middle finger length of females could be used to estimate stature with a statistically significant level of 0.01 which predicted 16.0% and 14.2 %, respectively. The length of the right and left middle fingers in both genders could be used to estimate stature with a statistically significant level of 0.01, which predicted 37.0% and 40.3%, respectively.

Keywords: Estimating Stature, Middle finger, Stature

บทนำ

การพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคล หรือการระบุบุคคล (Personal Identify) เป็นกระบวนการที่สำคัญในทางนิติวิทยาศาสตร์ และการสืบสวนสอบสวน เพื่อเชื่อมโยงไปสู่ผู้กระทำความผิด ผู้เสียหายหรือผู้ตาย โดยมีหลักการในการพิสูจน์บุคคล 2 ข้อ ได้แก่ 1) หลักการพิสูจน์บุคคลโดยเปรียบเทียบกับข้อมูลต่าง ๆ ก่อนตาย เช่น ประวัติการผ่าตัด การถ่ายภาพเชิงซ้อน และ 2) หลักการพิสูจน์บุคคลโดยใช้คุณสมบัติกว้าง ๆ หลายอย่างรวมกัน เช่น เพศ เชื้อชาติ อายุ และความสูง เป็นต้น (Rojanasunand, 2001)

ถึงแม้ในปัจจุบันมีการตรวจพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคลจะมีหลายวิธี เช่น การตรวจลายพิมพ์นิ้วมือ การตรวจสอบภาพเชิงซ้อน และการตรวจจากโครงกระดูก รวมไปถึงการคาดคะเนส่วนสูงจากความยาวของกระดูกจากส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย แต่ในบางวิธีอาจมีข้อจำกัด เช่น การคงอยู่ของพยานหลักฐานต่าง ๆ หรือบางกรณีพบชิ้นส่วนของร่างกายในสถานที่เกิดเหตุเพียงแคบางส่วน เช่น แขน ขา เท้า หรือมือ เท่านั้น ดังนั้น จึงมีนักนิติวิทยาศาสตร์และนักวิจัยทำการศึกษาค้นคว้าโดยใช้ส่วนต่าง ๆ ของร่างกายที่พบในสถานที่เกิดเหตุมาคาดคะเนส่วนสูงประกอบการระบุเอกลักษณ์บุคคล เช่น femur tibia humerus เป็นต้น ซึ่งมีข้อแนะนำในแต่ละรายงาน เช่น การศึกษาเหล่านั้นมักทำกับคนเชื้อชาติหนึ่ง ณ เวลาหนึ่ง การนำผลการวิจัยเหล่านั้นมาใช้กับคนต่างเชื้อชาติ และเวลาต่างกันย่อมทำให้เกิดความผิดพลาดขึ้นได้ โดยงานวิจัยที่นำกระดูกจากส่วนต่าง ๆ ของร่างกายมาใช้ในการคาดคะเนส่วนสูง เช่น Sreewichai (2012) ศึกษาเรื่อง การคาดคะเนส่วนสูงจากความยาวกระดูกหน้าแข้งและกระดูกปลายแขนด้านในของประชากรไทย, Noakam (2013) ศึกษาเรื่อง การประมาณความสูงจากการวัดศีรษะและใบหน้าในประชากรไทย ซึ่งเป็นการนำกระดูกที่มีความยาวและชิ้นใหญ่มาศึกษา นอกจากนี้ยังพบว่ามีการวิจัยหลายฉบับของต่างประเทศโดยเฉพาะประเทศอินเดีย ได้ศึกษาถึงความสัมพันธ์ความสูงกับความยาวหรือขนาดของส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย เช่น ความยาวของแขน ขา เท้า มือ และรวมถึงนิ้วมือ เพราะมีวิธีการดำเนินการที่ง่ายและไม่ซับซ้อน

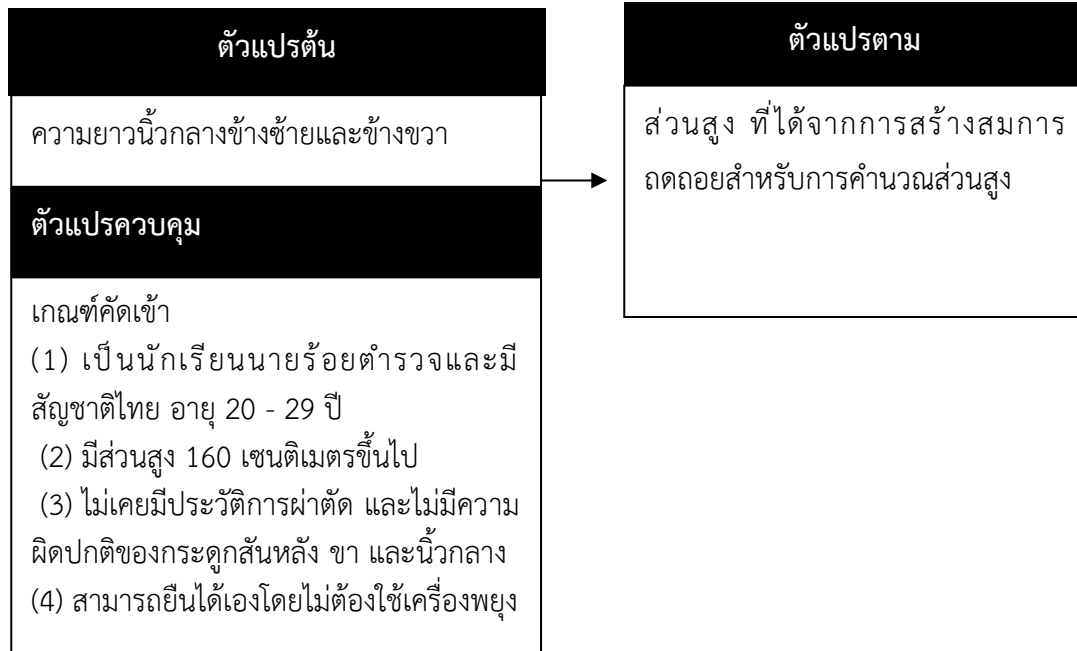
ผู้วิจัยจึงให้ความสนใจที่ทำการศึกษาค้นคว้าเรื่อง การคาดคะเนส่วนสูงจากความยาวนิ้วกลางในประชากรไทย เนื่องจากวิธีการดำเนินการวิจัยไม่ยุ่งยากซับซ้อน อีกทั้งยังไม่เคยมีการศึกษารื่องดังกล่าวในประเทศ จึงสามารถนำไปศึกษาและวิเคราะห์เพื่อหาสมการคาดคะเนส่วนสูงของประชากรไทย เป็นประโยชน์ต่อการพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในกรณีที่พบศพที่ถูกตัดมือ แขน แยกชิ้นส่วนออกจากร่างกาย หรือพบเฉพาะมือในสถานที่เกิดเหตุ ทำให้การสืบสวนสอบสวน เชื่อมโยงไปสู่ผู้เสียชีวิตได้ง่ายขึ้น นอกจากนี้ยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในงานนิติวิทยาศาสตร์ และกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทยได้อีกด้วย

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างส่วนสูงกับความยาวของนิ้วกลางในประชากรไทย
- 2) เพื่อสร้างสมการถดถอยใช้ในการคาดคะเนส่วนสูงจากความยาวของนิ้วกลางในประชากรไทย

กรอบแนวคิดการวิจัย

ทบทวนวรรณกรรม

1) ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

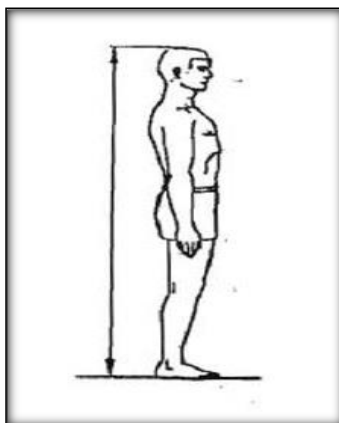
Bureau of Public Health Administration (2014) ให้คำจำกัดความของ การระบุบุคคล คือ การใช้ข้อมูลหลักฐานที่ตรวจพบให้เกิดประโยชน์ต่อการสันนิษฐานว่าบุคคลหรือศพนั้นคือใคร รวมไปถึงกรณีที่ต้องการเปรียบเทียบเพื่อพิสูจน์เพิ่มเติมต่อไปอีกว่า บุคคลหรือศพนั้นคือคนคนเดียวกับบุคคลที่สงสัยหรือไม่ นอกจากนี้ Office of Public Health System Development (2008) ได้กล่าวถึงเอกลักษณ์บุคคล คือ ลักษณะ ตำหนิ ซึ่งสามารถแสดงถึงความเฉพาะตัวของบุคคลคนนั้น ทำให้แยกบุคคลนั้นออกจากบุคคลอื่นได้ ส่วนการพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคล คือกระบวนการตรวจและเก็บเอกลักษณ์บุคคลของบุคคลนิรนามหรือศพที่ต้องสงสัย แล้วนำมาเปรียบเทียบกับข้อมูลของบุคคลที่ถูกกล่าวอ้างว่าเป็นคนเดียวกันสำหรับใช้ยืนยันว่าเป็นคน ๆ นั้นหรือไม่ การพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคลมีความสำคัญมากในทางนิติเวชศาสตร์และการสืบสวนสอบสวนเพราะการสืบสวนสอบสวนจะเกิดขึ้นได้ยาก ถ้าไม่มีข้อมูลที่จะบ่งชี้ถึงตัวบุคคลที่เสียหายหรือศพ ทั้งนี้ยังมีความจำเป็นในกรณีที่มีการตายพร้อมกันเป็นจำนวนมากและกรณีภัยพิบัติด้วย

Rojanasunand (2001) กล่าวไว้ว่า การพิสูจน์บุคคลจากโครงกระดูก ซึ่งศพที่ยากที่สุดในการหาสาเหตุการเสียชีวิต และในการพิสูจน์บุคคลคือ ศพที่เหลือเพียงโครงกระดูกบางที่ก็ครบทุกส่วน หรือบางที่ก็พบบางชิ้นส่วน ซึ่งเวลานำมาพิสูจน์บุคคลมีหลักการใหญ่ ๆ คือ แยกประเภทของกระดูกว่าเป็นของ

สิ่งมีชีวิตชนิดใด เชื้อชาติ เพศ รูปร่าง อายุ ความสูง เสียชีวิตมานานเท่าใด และการศึกษาเปรียบเทียบกับข้อมูลก่อนตายของบุคคลที่สงสัยว่าเป็นเหยื่อที่เหลือเพียงกระดูก

Suksiri (2019) ได้กล่าวถึงการเจริญเติบโตของมนุษย์ในด้านส่วนสูง ในผู้หญิงจะหยุดการเจริญเติบโตเมื่ออายุประมาณ 18 ปี ส่วนผู้ชายจะหยุดการเจริญเติบโตอายุประมาณ 20 ปี

Intaranon (2012) ได้กล่าวถึงการวัดส่วนสูงไว้ดังนี้ การวัดส่วนสูงใช้เครื่องมือที่ใช้วัดเรียกว่า แอนโทรโปมิเตอร์ (Anthropometer) โดยให้ผู้ถูกทดสอบยืนตรง เท้าทั้งสองชิดกันเพื่อให้น้ำหนักตัวกระจายบนเท้าทั้งสองเท่ากัน แล้วจึงเลื่อนแขนของแอนโทรโปมิเตอร์มาไว้บนศีรษะของผู้ทดสอบเพื่อวัดระยะตามแนวตั้ง จากพื้นที่ยืนไปยังแขนของแอนโทรโปมิเตอร์ แสดงดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 การวัดส่วนสูง

ที่มา: Intaranon (2012)

Balachandran and Vaswani (2017) ได้ศึกษาเรื่อง Estimation of Stature from the Length of the Right Index Finger in a Population in an Area in Dakshina Kannada and Sexual Dimorphism Exhibited จากกลุ่มตัวอย่าง 500 คน ทำการศึกษาวัดความยาวของนิ้วชี้จากส่วนกลางของรอยพับของโคนนิ้วไปจนถึงปลายนิ้ว แสดงดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3

การวัดความยาวนิ้วชี้

ที่มา: Balachandran and Vaswani (2017)

Silpcharu (2017) ได้กล่าวถึงสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficient) ไว้ดังนี้ การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามว่ามีความสัมพันธ์กันหรือไม่ และสัมพันธ์กันอย่างไร ความสัมพันธ์อาจเป็นไปในทิศทางเดียวกัน หรือ

ทิศทางตรงกันข้ามก็ได้ ซึ่งความสัมพันธ์ของตัวแปรและทิศทางของความสัมพันธ์นั้น สามารถทราบได้จากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation of Coefficient: r)

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ จะมีค่าอยู่ระหว่าง -1 ถึง 1 ค่าสูงสุด ถ้ามีค่าเป็น 1 แสดงว่าตัวแปรนั้นมีความสัมพันธ์กันอย่างมากที่สุด และถ้าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ มีค่าเป็น 0 แสดงว่าตัวแปรนั้นไม่มีความสัมพันธ์กันเลย ถ้าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เป็นค่าบวก แสดงว่าตัวแปรมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกัน ถ้าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เป็นลบ แสดงว่าตัวแปรนั้นมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางตรงกันข้าม การวิเคราะห์สหสัมพันธ์อย่างง่าย เป็นการวัดความสัมพันธ์ของตัวแปร 2 ตัวแปร ว่ามีความสัมพันธ์กันมากน้อยเพียงใด มีสูตรดังนี้

$$r = \frac{n \sum xy - (\sum x)(\sum y)}{\sqrt{[n \sum x^2 - (\sum x)^2][n \sum y^2 - (\sum y)^2]}}$$

เมื่อ r = ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง x , y

x = ตัวแปรที่ 1

y = ตัวแปรที่ 2

n = จำนวนตัวอย่าง

Vanichbuncha (2009) ได้ให้ ความหมายของค่า r ไว้ดังนี้

1. ค่า r เป็นลบ แสดงว่า X และ Y มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้าม คือ ถ้า X เพิ่มขึ้น Y จะลด แต่ถ้า X ลด Y จะเพิ่ม
2. ค่า r เป็นบวก แสดงว่า X และ Y มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน คือ ถ้า X เพิ่มขึ้น Y จะเพิ่มขึ้น แต่ถ้า X ลด Y จะลดลงด้วย
3. ถ้า r มีค่าเข้าใกล้ 1 หมายถึง X และ Y สัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน และมีความสัมพันธ์กันมาก
4. ถ้า r มีค่าเข้าใกล้ -1 หมายถึง X และ Y สัมพันธ์กันในทิศทางตรงข้าม และมีความสัมพันธ์กันมาก
5. ถ้า $r=0$ แสดงว่า X และ Y ไม่มีความสัมพันธ์กันเลย
6. ถ้า r เข้าใกล้ 0 แสดงว่า X และ Y มีความสัมพันธ์กันน้อย

2) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

Pooreepatpong et al., (2014) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินส่วนสูงของคนไทยในปัจจุบัน จากความยาวของกระดูกยาว บทความนี้นำเสนอสมการประเมินส่วนสูงคนไทยในปัจจุบัน จากความยาวของกระดูกยาวส่วนแขนขา ที่ได้จากการศึกษาร่างมนุษย์ชาวไทยปัจจุบัน (วัยผู้ใหญ่) จำนวน 275 ร่าง อายุระหว่าง 25-97 ปี ที่เจ้าของร่างได้บริจาคเพื่อการศึกษาแก่ภาควิชากายวิภาคศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล โดยการวิเคราะห์ทางสถิติด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ (Microsoft Excel 2003 และ Minitab 14) เพื่อศึกษาสถิติพรรณนาทดสอบความสัมพันธ์ (ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05) และวิเคราะห์การถดถอย ระหว่าง 2 ตัวแปร คือ ส่วนสูงของมนุษย์กับความยาวของกระดูกยาวส่วนแขนขา จำนวน 6 ชิ้น ได้แก่ Humerus, Radius, Ulna, Femur, Tibia และ Fibula ทั้งนี้การศึกษาจะจัดแบ่งข้อมูลออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ เพศชาย เพศหญิง และรวมเพศ (เพศชาย+เพศหญิง) เพื่อหาสมการประเมินส่วนสูงของแต่ละกลุ่มและเป็นประโยชน์ต่อการใช้งานต่อไป ผลการศึกษาพบว่าความยาวของกระดูกยาวส่วนแขนขาทั้ง 6 ชิ้น มีความสัมพันธ์กับส่วนสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเมื่อวิเคราะห์การถดถอยเพื่อหาสมการประเมินส่วนสูง พบว่ากระดูกส่วนขาและแขนที่ต่อกัน 2 ชิ้น โดยเฉพาะกระดูก

Femur (max) + Tibia (max) มีค่าความแม่นยำในการใช้ประเมินมากกว่ากระดูกชิ้นเดียว ส่วนกระดูกชิ้นเดียวที่มีค่าความแม่นยำในการใช้ประเมินส่วนสูงมากที่สุด คือกระดูก Femur นอกจากนั้น ยังพบว่าในเพศชายกระดูกแขนสามารถใช้ประเมินส่วนสูงได้ดีกว่ากระดูกส่วนขา (ยกเว้น Femur) ในขณะที่เพศหญิงความยาวของกระดูกส่วนขาสามารถใช้ประเมินส่วนสูงได้ดีกว่ากระดูกส่วนแขน

Kumar and AN Urs (2017) ได้ศึกษาถึงความสัมพันธ์ความสูงจากความยาวของนิ้วชี้ (Study of Correlation of Index Finger Lengths and Stature) ศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างประชากรในเขตมัยซอร์ รัฐกรณฏกะ ประเทศอินเดีย จำนวน 200 คน เพศชาย 100 คน และเพศหญิง 100 คน มีอายุระหว่าง 21-30 ปี ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลความยาวของนิ้วชี้ เพื่อระบุความสูงของบุคคลจากกลุ่มตัวอย่างดังกล่าว โดยในการเก็บข้อมูลได้ใช้เครื่องเวอร์เนียร์ คาลิปเปอร์ วัดความยาวของนิ้วชี้ และใช้เครื่องวัดส่วนสูงวัดความสูงของแต่ละบุคคล จากนั้นจึงทำการวิเคราะห์สถิติโดยใช้โปรแกรม SPSS ผลการศึกษาพบว่า ค่าเฉลี่ยความสูงของเพศชายสูงกว่าเพศหญิงอย่างมีนัยสำคัญ และค่าเฉลี่ยความยาวนิ้วชี้มือขวาและนิ้วชี้มือซ้ายของเพศชายยาวกว่าของเพศหญิงทั้งสองข้าง อย่างมีนัยสำคัญ ตามลำดับดังนี้ เพศชายเท่ากับ 8.72 ซม. 8.67 ซม. และเพศหญิงเท่ากับ 8.19 ซม. 8.11 ซม. ความสูงและความยาวของนิ้วของมือทั้งสองข้าง มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และสามารถแสดงความสัมพันธ์เชิงเส้นระหว่างความสูงและความยาวของนิ้วชี้ทั้งสองข้างของเพศชายและเพศหญิงได้ สามารถใช้เป็นแนวทางในการช่วยยืนยันบุคคลกรณีที่พบเพียงชิ้นส่วนของนิ้วมือและยังไม่ทราบตัวบุคคล

Shahina, B Jatti, and others. (n.d.) (2014) ได้ทำการวิจัยเรื่อง Estimation of Stature from Index Fingers Length in Davangere District การศึกษานี้ ได้ดำเนินการโดยการวัดนิ้วชี้และความสูงของร่างกายของนักศึกษาแพทย์ 250 คน (ชาย 125 คนและหญิง 125 คน) อายุระหว่าง 18-25 ปี ซึ่งดำเนินการศึกษาในภาควิชานิติเวชวิทยาและนิติพิษวิทยา สถาบันวิทยาศาสตร์การแพทย์และศูนย์วิจัย SSIMS & RC (SS Institute of Medical Sciences & Research Centre) เขตทาว์นคิรี เมือง Belgaum รัฐ Karnataka ประเทศอินเดีย นำข้อมูลมาวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างนิ้วชี้และความสูงของร่างกายของบุคคล และนำมาวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) รวมถึงสมการการถดถอย ทั้งนี้ได้ข้อสรุปว่ามีความสัมพันธ์ระดับปานกลางระหว่างความยาวนิ้วชี้และความสูงของบุคคลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการศึกษาที่ได้ในครั้งนี้ยังเป็นประโยชน์ต่อนักมานุษยวิทยาและผู้เชี่ยวชาญด้านนิติวิทยาศาสตร์อีกด้วย

ระเบียบวิธีวิจัย

1) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษานี้ทำการเก็บข้อมูลความยาวของนิ้วกลาง และส่วนสูง จากประชากรไทยอายุระหว่าง 20-29 ปี สุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงจากนักเรียนนายร้อยตำรวจ จำนวน 200 คน และแบ่งเป็น 2 กลุ่ม (cluster) คือ เพศชาย 100 คน และเพศหญิง 100 คน โดยกำหนดเกณฑ์คัดเข้าของกลุ่มตัวอย่างที่จะเข้าร่วมวิจัย ดังนี้ (1) เป็นนักเรียนนายร้อยตำรวจและมีสัญชาติไทย อายุ 20 - 29 ปี (2) มีส่วนสูง 160 เซนติเมตรขึ้นไป (3) ไม่เคยมีประวัติการผ่าตัด และไม่มี ความผิดปกติของกระดูกสันหลัง ขา และนิ้วกลาง (4) สามารถยืนได้เองโดยไม่ต้องใช้เครื่องพยุง และ (5) ให้ความร่วมมือและยินยอมเข้าร่วมการวิจัย

2) การเก็บรวบรวมข้อมูล

(1) คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่จะเข้าร่วมวิจัยตามเกณฑ์คัดเข้า งานวิจัยนี้ได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ เลขที่ 630413-006 โดยก่อนทำการเก็บข้อมูล กลุ่มตัวอย่างจะได้รับการชี้แจงข้อมูลการวิจัยและลงนามยินยอมตอบรับเข้าร่วมการวิจัย

(2) ชักประวัติและกรอกข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างตามแบบบันทึกข้อมูลส่วนตัว

(3) วัดส่วนสูงของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้เครื่องวัดส่วนสูงแบบติดผนัง โดยให้กลุ่มตัวอย่างยืนด้วยเท้าเปล่า ให้เท้าทั้ง 2 ข้างชิดติดกัน ตัวตรง ให้ศีรษะ แขนหลัง ก้น น่อง และส้นเท้าชิดติดกับผนัง สายตามองตรงไปข้างหน้าในระดับ Frankfort Plane วัดส่วนสูงโดยเลื่อนแผ่นวัดระดับความสูงลงมาชิดกับจุดสูงสุดของศีรษะ หรือกระหม่อม จากนั้นทำการบันทึกข้อมูลลงในแบบบันทึกข้อมูล แสดงดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4 การวัดส่วนสูง

(4) วัดความยาวนิ้วกลางของมือทั้งสองของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้เวอร์เนียคาลิเปอร์แบบดิจิทัลขนาดความยาว 6 นิ้ว โดยให้กลุ่มตัวอย่างหงายฝ่ามือขึ้นและวางบนพื้นที่แบนราบวัดระยะจากปลายนิ้วกลางถึงจุดกึ่งกลางของโคนนิ้วหรือตรงรอยพับขอบฝ่ามือ จากนั้นทำการบันทึกข้อมูลลงในแบบบันทึกข้อมูล แสดงดังภาพที่ 5

ภาพที่ 5 การวัดความยาวของนิ้วกลาง

3) เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย เครื่องวัดส่วนสูงแบบติดผนัง ซึ่งผ่านการรับรองจากสำนัก
สาขาช่างวัดวัดเขต 0-3 นครปฐม และเวอร์เนียร์คาลิปเปอร์แบบดิจิทัล (Digital Vernier Caliper) ยี่ห้อ
Mitutoyo, Model No. CD-6" ASX, Serial No. 500-196-30, Cert. No. A19217442

4) การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ (Statistic package for the social
science: SPSS) สถิติที่ใช้สำหรับการวิจัยนี้ ประกอบด้วย

(1) สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ได้แก่ ค่าสูงสุด, ค่าต่ำสุด, ค่าร้อยละ, ค่าเฉลี่ย
และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

(2) สถิติเชิงอ้างอิง (Inference Statistics) ได้แก่ สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ในการหา
ความสัมพันธ์ระหว่างความยาวของนิ้วกลางกับส่วนสูง และวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้น เพื่อสร้างสมการ
คาดคะเนส่วนสูง โดย ตัวแปรอิสระ คือ ความยาวของนิ้วกลาง ส่วนตัวแปรตาม คือ ส่วนสูง และตัวแปร
ควบคุม คือ เกณฑ์คัดเข้า ประกอบด้วย ส่วนสูง 160 เซนติเมตรขึ้นไป ไม่มีประวัติการผ่าตัด และไม่มี ความ
พิการของกระดูกสันหลัง ขา และนิ้วกลาง และสามารถยืนได้เองโดยไม่ต้องใช้เครื่องพยุง

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป

การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนนายร้อยตำรวจ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ
จำนวน 200 คน โดยใช้ค่าความถี่ และค่าร้อยละ รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (n)	ร้อยละ (%)
เพศ		
ชาย	100	50
หญิง	100	50
รวม	200	100

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ค่าสถิติต่ำสุด สูงสุด ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความยาว
นิ้วกลางและส่วนสูง

การวิเคราะห์ข้อมูลค่าต่ำสุด สูงสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความยาวนิ้วกลางและ
ส่วนสูง ของกลุ่มตัวอย่างมีรายละเอียดดังตารางที่ 2 – 5

ตารางที่ 2 ค่าสถิติต่ำสุด สูงสุด ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความยาวนิ้วกลางเพศชาย และเพศหญิง

ค่าสถิติ	ความยาวนิ้วกลาง (เซนติเมตร)			
	เพศชาย		เพศหญิง	
	ขวา	ซ้าย	ขวา	ซ้าย
ต่ำสุด – สูงสุด	7.11-9.81	7.12-9.73	6.97-8.65	6.86-8.57
ค่าเฉลี่ย	8.26	8.23	7.84	7.76
ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	0.48	0.47	0.39	0.40

ตารางที่ 3 ค่าสถิติต่ำสุด สูงสุด ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความยาวนิ้วกลางกรณีทั้งสองเพศ

ค่าสถิติ	ความยาวนิ้วกลาง (เซนติเมตร)	
	ขวา	ซ้าย
ต่ำสุด – สูงสุด	6.97-9.81	6.86-9.73
ค่าเฉลี่ย	8.05	7.99
ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	0.49	0.50

ตารางที่ 4 ค่าสถิติต่ำสุด สูงสุด ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของส่วนสูงเพศชายและ เพศหญิง

ค่าสถิติ	ส่วนสูง (เซนติเมตร)	
	เพศชาย	เพศหญิง
ต่ำสุด – สูงสุด	160-186	160-176
ค่าเฉลี่ย	172	164
ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	5.56	3.66

ตารางที่ 5 ค่าสถิติต่ำสุด สูงสุด ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของส่วนสูงกรณีทั้งสองเพศ

ค่าสถิติ	ส่วนสูง (เซนติเมตร)
ต่ำสุด – สูงสุด	160-186
ค่าเฉลี่ย	168
ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	6.32

ส่วนที่ 3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความยาวนิ้วกลางกับส่วนสูง

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความยาวนิ้วกลางกับส่วนสูงของกลุ่มตัวอย่างที่ โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Correlation : r) มีรายละเอียดดังตารางที่ 6 - 7

ตารางที่ 6 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ระหว่างความยาวนิ้วกลางกับส่วนสูงของเพศชายและเพศหญิง

ตัวแปร	ส่วนสูง	
	Pearson Correlation (r)	
	เพศชาย	เพศหญิง
ความยาวนิ้วกลางข้างขวา	0.521**	0.399**
ความยาวนิ้วกลางข้างซ้าย	0.552**	0.376**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 6 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างความยาวนิ้วกลางข้างขวาและข้างซ้ายกับส่วนสูงของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า

1. กลุ่มตัวอย่างเพศชาย

ความยาวนิ้วกลางข้างขวามีความสัมพันธ์กับส่วนสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ 0.521

ความยาวนิ้วกลางข้างซ้ายมีความสัมพันธ์กับส่วนสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ 0.552

2. กลุ่มตัวอย่างเพศหญิง

ความยาวนิ้วกลางข้างขวามีความสัมพันธ์กับส่วนสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ 0.399

ความยาวนิ้วกลางข้างซ้ายมีความสัมพันธ์กับส่วนสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ 0.376

ตารางที่ 7 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ระหว่างความยาวนิ้วกลางกับส่วนสูงกรณีทั้งสองเพศ

ตัวแปร	ส่วนสูง
	Pearson Correlation (r)
ความยาวนิ้วกลางข้างขวา	0.608**
ความยาวนิ้วกลางข้างซ้าย	0.635**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 7 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างความยาวนิ้วกลางข้างขวาและข้างซ้ายกับส่วนสูงของกลุ่มตัวอย่างทั้งสองเพศ พบว่า ความยาวนิ้วกลางข้างขวามีความสัมพันธ์กับส่วนสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ 0.608 และความยาวนิ้วกลางข้างซ้ายมีความสัมพันธ์กับส่วนสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ 0.635

ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความยาวนิ้วกลางกับส่วนสูงมีความสัมพันธ์กัน ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า ความยาวนิ้วกลางสามารถนำมาใช้เป็นตัวคาดคะเนความสูงได้ ซึ่งผู้วิจัยจะได้สร้างสมการคาดคะเนความสูงจากความยาวของนิ้วกลาง ด้วยการวิเคราะห์สมการถดถอย (Regression analysis) ในตอนต่อไป

ส่วนที่ 4 การวิเคราะห์สมการถดถอยการคาดคะเนส่วนสูงจากความยาวนิ้วกลาง

การวิเคราะห์สมการถดถอยการคาดคะเนส่วนสูงจากความยาวนิ้วกลาง ของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นอย่างง่าย (Simple Linear Regression Analysis) รายละเอียดดังตารางที่ 8 – 13

ตารางที่ 8 การวิเคราะห์สมการถดถอยการคาดคะเนส่วนสูงจากความยาวนิ้วกลางข้างขวาของเพศชาย

ตัวแปร	R	R ²	Adj R ²	B	Bata	Sig
ความยาวนิ้วกลางข้างขวา	0.521	0.271	0.264	5.990	0.521	0.000*
A (Constant) = 123.087 S.E. = 4.773 F = 36.480						

*** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

การวิเคราะห์การถดถอย (Regression analysis) ของสมการคาดคะเนส่วนสูงจากความยาวของนิ้วกลางข้างขวาของเพศชาย พบว่า ความยาวนิ้วกลางข้างขวาของเพศชายมีความสัมพันธ์เชิงเส้นกับส่วนสูงจริง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และสามารถสร้างสมการถดถอยเชิงเส้นสำหรับการคาดคะเนส่วนสูงจากความยาวนิ้วกลางข้างขวา ได้ดังนี้

$$S = 123.087 + (5.990 * \text{Right}) \dots\dots\dots (1)$$

จากผลการวิเคราะห์ข้างต้น พบว่าสมการถดถอยมีค่า R² เท่ากับ 0.271 หรือร้อยละ 27.1 หมายความว่า ตัวแปรอิสระ (ความยาวของนิ้วกลางข้างขวา) ที่อยู่ในสมการถดถอยมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรตาม (ส่วนสูง) ร้อยละ 27.1 ที่เหลืออีกร้อยละ 72.9 เป็นผลเนื่องจากตัวแปรอื่น กล่าวได้ว่า ความยาวของนิ้วกลางข้างขวาของเพศชาย สามารถทำนายส่วนสูงของเพศชายได้อย่างมีนัยสำคัญ โดยสามารถทำนายได้ร้อยละ 27.1

ตารางที่ 9 การวิเคราะห์สมการถดถอยการคาดคะเนส่วนสูงจากความยาวนิ้วกลางข้างซ้ายของเพศชาย

ตัวแปร	R	R ²	Adj R ²	B	Bata	Sig
ความยาวนิ้วกลางข้างซ้าย	0.522	0.305	0.298	6.533	0.552	0.000*
A (Constant) = 118.777 S.E. = 4.663 F = 42.948						

*** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

การวิเคราะห์การถดถอย (Regression analysis) ของสมการคาดคะเนส่วนสูงจากความยาวของนิ้วกลางข้างซ้ายของเพศชาย พบว่า ความยาวนิ้วกลางข้างซ้ายของเพศชายมีความสัมพันธ์เชิงเส้นกับส่วนสูงจริง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และสามารถสร้างสมการถดถอยเชิงเส้นสำหรับการคาดคะเนส่วนสูงจากความยาวนิ้วกลางข้างซ้าย ได้ดังนี้

$$S = 118.777 + (6.533 * \text{Left}) \dots\dots\dots (2)$$

จากผลการวิเคราะห์ข้างต้น พบว่าสมการถดถอยมีค่า R^2 เท่ากับ 0.305 หรือร้อยละ 30.5 หมายความว่า ตัวแปรอิสระ (ความยาวของนิ้วกลางข้างซ้าย) ที่อยู่ในสมการถดถอยมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรตาม (ส่วนสูง) ร้อยละ 30.5 ที่เหลืออีกร้อยละ 69.5 เป็นผลเนื่องจากตัวแปรอื่น กล่าวได้ว่า ความยาวของนิ้วกลางข้างซ้ายของเพศชาย สามารถทำนายส่วนสูงของเพศชายได้อย่างมีนัยสำคัญ โดยสามารถทำนายได้ร้อยละ 30.5

ตารางที่ 10 แสดงการวิเคราะห์สมการถดถอยการคาดคะเนส่วนสูงจากความยาวนิ้วกลางข้างขวาของเพศหญิง

ตัวแปร	R	R^2	Adj R^2	B	Bata	Sig
ความยาวนิ้วกลางข้างขวา	0.399	0.160	0.151	3.718	0.399	0.000*
A (Constant) = 134.989 S.E. = 3.376 F = 18.600						

*** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

การวิเคราะห์การถดถอย (Regression analysis) ของสมการคาดคะเนส่วนสูงจากความยาวของนิ้วกลางข้างขวาของเพศหญิง พบว่า ความยาวนิ้วกลางข้างขวาของเพศหญิงมีความสัมพันธ์เชิงเส้นกับส่วนสูงจริง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และสามารถสร้างสมการถดถอยเชิงเส้นสำหรับการคาดคะเนส่วนสูงจากความยาวนิ้วกลางข้างขวา ได้ดังนี้

$$S = 134.989 + (3.718 * \text{Right}) \dots\dots\dots (3)$$

จากผลการวิเคราะห์ข้างต้น พบว่าสมการถดถอยมีค่า R^2 เท่ากับ 0.160 หรือร้อยละ 16.0 หมายความว่า ตัวแปรอิสระ (ความยาวของนิ้วกลางข้างขวา) ที่อยู่ในสมการถดถอยมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรตาม (ส่วนสูง) ร้อยละ 16.0 ที่เหลืออีกร้อยละ 84.0 เป็นผลเนื่องจากตัวแปรอื่น กล่าวได้ว่า ความยาวของนิ้วกลางข้างขวาของเพศชาย สามารถทำนายส่วนสูงของเพศชายได้อย่างมีนัยสำคัญ โดยสามารถทำนายได้ร้อยละ 16.0

ตารางที่ 11 แสดงการวิเคราะห์สมการถดถอยการคาดคะเนส่วนสูงจากความยาวนิ้วกลางข้างซ้ายของเพศหญิง

ตัวแปร	R	R^2	Adj R^2	B	Bata	Sig
ความยาวนิ้วกลางข้างซ้าย	0.376	0.142	0.133	3.440	0.376	0.000*
A (Constant) = 137.428 S.E. = 3.411 F = 16.181						

*** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

การวิเคราะห์การถดถอย (Regression analysis) ของสมการคาดคะเนส่วนสูงจากความยาวของนิ้วกลางข้างซ้ายของเพศหญิง พบว่า ความยาวนิ้วกลางข้างซ้ายของเพศหญิงมีความสัมพันธ์เชิงเส้นกับส่วนสูงจริง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และสามารถสร้างสมการถดถอยเชิงเส้นสำหรับการคาดคะเนส่วนสูงจากความยาวนิ้วกลางข้างซ้าย ได้ดังนี้

$$S = 137.428 + (3.440 * \text{Left}) \dots\dots\dots (4)$$

จากผลการวิเคราะห์ข้างต้น พบว่า สมการถดถอยมีค่า R^2 เท่ากับ 0.142 หรือร้อยละ 14.2 หมายความว่า ตัวแปรอิสระ (ความยาวของนิ้วกลางข้างซ้าย) ที่อยู่ในสมการถดถอยมีอิทธิพลต่อการ

เปลี่ยนแปลงของตัวแปรตาม (ส่วนสูง) ร้อยละ 14.2 ที่เหลืออีกร้อยละ 85.8 เป็นผลเนื่องจากตัวแปรอื่น กล่าวได้ว่า ความยาวของนิ้วกลางข้างซ้ายของเพศหญิง สามารถทำนายส่วนสูงของเพศหญิงได้อย่าง มีนัยสำคัญ โดยสามารถทำนายได้ร้อยละ 14.2

ตารางที่ 12 แสดงการวิเคราะห์สมการถดถอยการคาดคะเนส่วนสูงจากความยาวนิ้วกลางข้างขวา กรณีทั้งสองเพศ

ตัวแปร	R	R ²	Adj R ²	B	Bata	Sig
ความยาวนิ้วกลางข้างขวา	0.608	0.370	0.367	7.875	0.608	0.000*
A (Constant) = 104.973 S.E. = 5.026 F = 116.192						

*** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

การวิเคราะห์การถดถอย (Regression analysis) ของสมการคาดคะเนส่วนสูงจากความยาวของ นิ้วกลางข้างขวากกรณีทั้งสองเพศ พบว่า ความยาวนิ้วกลางข้างขวามีความสัมพันธ์เชิงเส้นกับส่วนสูงจริง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และสามารถสร้างสมการถดถอยเชิงเส้นสำหรับการคาดคะเนส่วนสูง จากความยาวนิ้วกลางข้างขวา ได้ดังนี้

$$S = 104.973 + (7.875 * \text{Right}) \dots\dots\dots (5)$$

จากผลการวิเคราะห์ข้างต้น พบว่า สมการถดถอยมีค่า R² เท่ากับ 0.370 หรือร้อยละ 37.0 หมายความว่า ตัวแปรอิสระ (ความยาวของนิ้วกลางข้างขวา) ที่อยู่ในสมการถดถอยมีอิทธิพลต่อการ เปลี่ยนแปลงของตัวแปรตาม (ส่วนสูง) ร้อยละ 37.0 ที่เหลืออีกร้อยละ 63.0 เป็นผลเนื่องจากตัวแปรอื่น กล่าวได้ว่า ความยาวของนิ้วกลางข้างขวากกรณีไม่ระบุเพศ สามารถทำนายส่วนสูงได้อย่างมีนัยสำคัญคือ สามารถทำนายได้ร้อยละ 37.0

ตารางที่ 13 แสดงการวิเคราะห์สมการถดถอยการคาดคะเนส่วนสูงจากความยาวนิ้วกลางข้างซ้าย กรณีทั้งสองเพศ

ตัวแปร	R	R ²	Adj R ²	B	Bata	Sig
ความยาวนิ้วกลางข้างซ้าย	0.635	0.403	0.400	8.099	0.635	0.000*
A (Constant) = 103.582 S.E. = 4.891 F = 133.877						

*** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

การวิเคราะห์การถดถอย (Regression analysis) ของสมการคาดคะเนส่วนสูงจากความยาวของ นิ้วกลางข้างซ้ายกรณีทั้งสองเพศ พบว่า ความยาวนิ้วกลางข้างซ้ายมีความสัมพันธ์เชิงเส้นกับส่วนสูงจริง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และสามารถสร้างสมการถดถอยเชิงเส้นสำหรับการคาดคะเนส่วนสูง จากความยาวนิ้วกลางข้างซ้าย ได้ดังนี้

$$S = 103.582 + (8.099 * \text{Left}) \dots\dots\dots (6)$$

จากผลการวิเคราะห์ข้างต้น พบว่า สมการถดถอยมีค่า R² เท่ากับ 0.403 หรือร้อยละ 40.3 หมายความว่า ตัวแปรอิสระ (ความยาวของนิ้วกลางข้างซ้าย) ที่อยู่ในสมการถดถอยมีอิทธิพลต่อการ เปลี่ยนแปลงของตัวแปรตาม (ส่วนสูง) ร้อยละ 40.3 ที่เหลืออีกร้อยละ 59.7 เป็นผลเนื่องจากตัวแปรอื่น

กล่าวได้ว่า ความยาวของนิ้วกลางข้างซ้ายกรณีทั้งสองเพศ สามารถทำนายส่วนสูงได้อย่างมีนัยสำคัญคือ สามารถทำนายได้ร้อยละ 40.3

สรุปและอภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างส่วนสูงกับความยาวของนิ้วกลาง และสร้างสมการถดถอยใช้ในการคาดคะเนส่วนสูงจากความยาวของนิ้วกลางของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ซึ่งผู้วิจัยจะสรุปอภิปรายผลเฉพาะในประเด็น ดังนี้

1. ความยาวนิ้วกลางทั้งข้างขวาและข้างซ้ายของเพศชาย มีความสัมพันธ์กับส่วนสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ 0.521 และ 0.552 ตามลำดับ ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า ความยาวนิ้วกลางของเพศชายทั้งสองข้างมีความสัมพันธ์กับส่วนสูงในระดับปานกลางขึ้นไปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และเป็นไปในทิศทางบวก กล่าวคือ เมื่อความยาวของนิ้วกลางสูงขึ้น ส่วนสูงของกลุ่มตัวอย่างจะผันแปรตามไปในทิศทางเดียวกัน ในลักษณะที่เป็นความสัมพันธ์ของ 2 ตัวแปร จึงกล่าวได้ว่า สัดส่วนร่างกายของเพศชายที่เป็นส่วนของความยาวนิ้วกลางมีความสัมพันธ์กับส่วนสูง และแสดงถึงแนวโน้มว่าความยาวนิ้วกลางของเพศชายสามารถนำมาใช้เป็นตัวคาดคะเนส่วนสูงได้ ด้วยการสร้างสมการคาดคะเนส่วนสูงจากความยาวของนิ้วกลาง เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการพิสูจน์เอกลักษณ์ของบุคคลได้

2. ความยาวนิ้วกลางทั้งข้างขวาและข้างซ้ายของเพศหญิงมีความสัมพันธ์กับส่วนสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ 0.399 และ 0.376 ตามลำดับ ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า ความยาวนิ้วกลางของหญิงทั้งสองข้างมีความสัมพันธ์กับส่วนสูงอย่างมีนัยสำคัญ แต่เป็นไปในลักษณะที่มีความสัมพันธ์กันค่อนข้างต่ำและเป็นไปในทิศทางบวก กล่าวคือเมื่อความยาวของนิ้วกลางสูงขึ้น ส่วนสูงจะผันแปรตามไปในทิศทางเดียวกัน ในลักษณะที่เป็นความสัมพันธ์ของ 2 ตัวแปร จึงกล่าวได้ว่า สัดส่วนร่างกายของเพศหญิงที่เป็นส่วนของความยาวนิ้วกลาง มีความสัมพันธ์กับส่วนสูง และแสดงถึงแนวโน้มว่าความยาวนิ้วกลางของเพศหญิงสามารถนำมาใช้เป็นตัวคาดคะเนส่วนสูงได้ด้วยการสร้างสมการคาดคะเนส่วนสูงจากความยาวของนิ้วกลาง เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการพิสูจน์เอกลักษณ์ของบุคคลได้

3. ความยาวนิ้วกลางทั้งข้างขวาและข้างซ้ายกรณีทั้งสองเพศมีความสัมพันธ์กับส่วนสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ 0.608 และ 0.635 ตามลำดับ ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า ความยาวนิ้วกลางทั้งสองข้างของทั้งสองเพศมีความสัมพันธ์กับส่วนสูงในระดับค่อนข้างสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และเป็นไปในทิศทางบวก กล่าวคือ เมื่อความยาวของนิ้วกลางสูงขึ้น ส่วนสูงของกลุ่มตัวอย่างจะผันแปรตามไปในทิศทางเดียวกัน ในลักษณะที่เป็นความสัมพันธ์ของ 2 ตัวแปร จึงกล่าวได้ว่า สัดส่วนร่างกายกรณีทั้งสองเพศที่เป็นส่วนของความยาวนิ้วกลางมีความสัมพันธ์กับส่วนสูง และแสดงถึงแนวโน้มว่าความยาวนิ้วกลางกรณีทั้งสองเพศ สามารถนำมาใช้เป็นตัวคาดคะเนส่วนสูงได้ด้วยการสร้างสมการคาดคะเนความสูงจากความยาวของนิ้วกลาง เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการพิสูจน์เอกลักษณ์ของบุคคลได้

4. ความยาวนิ้วกลางข้างขวาและข้างซ้ายของเพศชาย สามารถทำนายส่วนสูงของเพศชายได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยทำนายได้ร้อยละ 27.1 และ 30.5 ตามลำดับ ส่วนร้อยละที่เหลืออาจเนื่องจากตัวแปรอื่น ๆ เช่น ตัวแปรที่มีผลต่อความยาวของนิ้วกลาง และส่วนสูง ได้แก่ กรรมพันธุ์ การออกกำลังกาย

กำลังกาย การใช้งานนิ้วมือและขา เป็นต้น โดยความยาวนิ้วกลางข้างซ้ายสามารถทำนายส่วนสูงได้ดีกว่าความยาวนิ้วกลางข้างขวาเล็กน้อย ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า ความยาวนิ้วกลางของเพศชายทั้งสองข้างสามารถทำนายส่วนสูงของเพศชายได้ โดยเฉพาะความยาวนิ้วกลางข้างซ้ายของเพศชาย สามารถทำนายส่วนสูงได้ถึงร้อยละ 30.5 เป็นการแสดงให้เห็นว่า กรณีพบความยาวของนิ้วกลางข้างขวา และข้างซ้ายของเพศชาย หากต้องการที่จะคำนวณเพื่อคาดคะเนส่วนสูงของเพศชายจากชิ้นส่วนกระดูกนิ้วมือข้างขวาและข้างซ้ายดังกล่าว นั้น ควรพิจารณานำความยาวกระดูกนิ้วกลางข้างซ้ายของเพศชายมาคำนวณเพื่อคาดคะเนส่วนสูง เพราะถือว่ามีความแม่นยำในระดับที่ดีกว่าการคำนวณเพื่อคาดคะเนความสูงจากนิ้วกลางข้างขวา แต่อย่างไรก็ตาม ความยาวของนิ้วกลางทั้งสองข้างก็ถือว่าสามารถนำมาคำนวณเพื่อคาดคะเนความสูงของเพศชายได้ในระดับหนึ่ง เพราะผลการทดสอบทางสถิติพบว่า ความยาวของนิ้วกลางทั้งสองข้างของเพศชายสามารถทำนายส่วนสูงของเพศชายได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีค่าประสิทธิภาพการทำนายไม่สูง และถือว่ายังมีโอกาสผิดพลาดจากการทำนายสูง

5. ความยาวนิ้วกลางข้างขวาและข้างซ้ายของเพศหญิง สามารถทำนายส่วนสูงของเพศหญิงได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยทำนายได้ร้อยละ 16.0 และ 14.2 ตามลำดับ ส่วนร้อยละที่เหลืออาจเนื่องจากตัวแปรอื่น ๆ เช่น ตัวแปรที่มีผลต่อความยาวของนิ้วกลาง และส่วนสูง ได้แก่ กรรมพันธุ์ การออกกำลังกาย การใช้งานนิ้วมือและขา เป็นต้น โดยความยาวของนิ้วกลางข้างขวาสามารถทำนายส่วนสูงได้ดีกว่าความยาวนิ้วกลางข้างซ้ายเล็กน้อย ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า ความยาวนิ้วกลางของเพศหญิงทั้งสองข้างสามารถทำนายส่วนสูงของเพศหญิงได้ โดยเฉพาะความยาวนิ้วกลางข้างขวาของเพศหญิง สามารถทำนายความสูงได้ร้อยละ 16.0 อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาประสิทธิภาพการทำนายจากค่าสถิติที่พบ จะเห็นว่ามีความมีประสิทธิภาพการทำนายค่อนข้างต่ำ จึงไม่ควรที่จะนำความยาวนิ้วกลางของเพศหญิงทั้งข้างขวาและข้างซ้ายมาคำนวณเพื่อคาดคะเนส่วนสูงของเพศหญิง

6. ความยาวนิ้วกลางข้างขวาและข้างซ้ายกรณีทั้งสองเพศ สามารถทำนายส่วนสูงได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยทำนายได้ร้อยละ 37.0 และ 40.3 ตามลำดับ ส่วนร้อยละที่เหลืออาจเนื่องจากตัวแปรอื่น ๆ เช่น ตัวแปรที่มีผลต่อความยาวของนิ้วกลาง และส่วนสูง ได้แก่ กรรมพันธุ์ การออกกำลังกาย การใช้งานนิ้วมือและขา เป็นต้น โดยความยาวนิ้วกลางข้างซ้ายสามารถทำนายส่วนสูงได้ดีกว่าข้างขวาเล็กน้อย ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า ความยาวนิ้วกลางทั้งสองข้างของกรณีทั้งสองเพศสามารถทำนายส่วนสูงได้ โดยเฉพาะความยาวนิ้วกลางข้างซ้ายที่สามารถทำนายส่วนสูงได้ถึงร้อยละ 40.3 เป็นการแสดงให้เห็นว่า กรณีพบความยาวของนิ้วกลางข้างขวาและข้างซ้ายของกรณีทั้งสองเพศ หากต้องการที่จะคำนวณเพื่อคาดคะเนส่วนสูงของบุคคลจากชิ้นส่วนกระดูกนิ้วมือข้างขวาและข้างซ้ายที่พบควรพิจารณานำความยาวกระดูกนิ้วกลางข้างซ้ายมาคำนวณเพื่อคาดคะเนส่วนสูง เพราะถือว่ามีความแม่นยำในระดับที่ดีกว่าการคำนวณเพื่อคาดคะเนส่วนสูงจากนิ้วกลางข้างขวา แต่อย่างไรก็ตาม ความยาวของนิ้วกลางทั้งสองข้างก็ถือว่าสามารถนำมาคำนวณเพื่อคาดคะเนส่วนสูงได้ในระดับหนึ่ง เพราะผลการทดสอบทางสถิติ พบว่าความยาวของนิ้วกลางทั้งสองข้างกรณีทั้งสองเพศ สามารถทำนายส่วนสูงได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีประสิทธิภาพการทำนายในระดับพอสมควร แต่ยังมีโอกาสผิดพลาดจากการทำนาย และถือว่าเป็นสมการการทำนายที่ดีที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับกรณีที่ทราบหรือระบุเพศ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากผลการวิจัย

1.1 จากผลการวิจัยที่พบว่า ความยาวนิ้วกลางข้างขวาและข้างซ้ายของเพศชาย เพศหญิง และกรณีทั้งสองเพศมีความสัมพันธ์กับส่วนสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่า ความยาวของกระดูกนิ้วกลางมีความสัมพันธ์กับส่วนสูง สามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางเบื้องต้นในการพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคลในด้านส่วนสูงที่สัมพันธ์กับความยาวนิ้วกลาง กรณีพบชิ้นของกระดูกนิ้วกลางของผู้เสียชีวิตของเพศชาย เพศหญิง และกรณีทั้งสองเพศ

1.2 จากผลการวิจัยที่พบว่า สมการถดถอยการคาดคะเนส่วนสูงจากความยาวนิ้วกลางของเพศชาย เพศหญิง และกรณีทั้งสองเพศ ทำนายส่วนสูงได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ถึงแม้ประสิทธิภาพการทำนายอาจไม่สูงมากนัก แต่ก็สามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางเบื้องต้นในการคำนวณเพื่อคาดคะเนส่วนสูงของเพศชาย เพศหญิง และกรณีทั้งสองเพศได้ โดยควรวิเคราะห์ร่วมกับการตรวจเอกลักษณ์วิธีอื่น ๆ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับการพิสูจน์ความสูงของบุคคลจากกระดูกชิ้นส่วนอื่น ๆ ของร่างกาย

2.2 ควรใช้วิธีการศึกษาในลักษณะการวิเคราะห์ร่วมหลายตัวแปร เพื่อให้สมการถดถอยการคาดคะเนส่วนสูงของบุคคลจากความยาวนิ้วหรือความยาวกระดูกส่วนอื่น ๆ สามารถทำนายส่วนสูงของบุคคลได้อย่างแม่นยำมากยิ่งขึ้น

2.3 เนื่องจากงานวิจัยนี้ เป็นการเก็บข้อมูลจากประชากรไทย ในการนำผลการวิจัยไปใช้กับกลุ่มประชากรอื่น ๆ อาจทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนได้ ผู้วิจัยจึงขอแนะนำว่า ในการคาดคะเนส่วนสูงของกลุ่มประชากรใด จึงควรเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มประชากรนั้น ๆ เพื่อจะได้ค่าส่วนสูงที่มีความแม่นยำ และคลาดเคลื่อนน้อยที่สุด

เอกสารอ้างอิง

- Balachandran, M. and Vaswani, V. (2017). *Estimation of Stature from the Length of the Right Index Finger in a Population in an Area in Dakshina Kannada and Sexual Dimorphism Exhibited*. <https://juniperpublishers.com/jfs/ci/pdf/JFSCI.MS.ID.555659.pdf>
- Bureau of Public Health Administration. (2014). *The Handbook of Forensic Medicine Practitioner (for physicians and medical personnels)*. Ministry of Public Health. (In Thai).
- Intaranon, K. (2012). *Ergonomics* (2nd ed). Chulalongkorn University Book Center. (In Thai).
- Kumar, P. and AN Urs, R. (2017). *Study of Correlation of Index Finger Lengths and Stature*. <https://www.researchgate.net/publication/313447191>
- Noakam, S. (2013). *Estimation of stature from cephalofacial measurement in Thai population*. http://library.cmu.ac.th/digital_collection/etheses/index.php (In Thai).
- Office of Public Health System Development. (2008). *The handbook of Autopsy*. Printing Cooperative of Thailand. (In Thai).

- Pooreepatpong, N. et al. (2014). *Estimating the stature of modern Thais from their long bones*. <https://www.tci-thaijo.org/index.php/damrong/article/view/20720/17995> (In Thai).
- Rojanasunand, P. (2001). *Forensic Medicine Autopsy* (3rd ed). Octoberprint. (In Thai).
- Shahina, B Jatti V., and others. (n.d.). (2014). *Estimation of Stature from Index Fingers Length in Davangere District*. <https://www.researchgate.net/publication/280921563>
- Silpcharu, T. (2017). *Research and analysis of statistical data with SPSS and AMOS* (17th ed). S.R. Print Mass Product. (In Thai).
- Sreewichai, U. (2012). *Estimating stature from percutaneous length of tibia and ulna in Thai population*. http://www.thapra.lib.su.ac.th/objects/thesis/fulltext/snamcn/Utiti_Sreewichai/fulltext.pdf (In Thai).
- Suksiri, K. (2019). *Young teenagers*. <http://www.korat7.go.th/web/images/stories/01-KORAT7/1.pdf> (In Thai).
- Vanichbuncha, K. (2009). *Using SPSS for windows to analyze data* (10th ed). Chulalongkorn University Book Center. (In Thai).

ประวัติผู้เขียน

คำนำหน้า ชื่อ-สกุล	พันตำรวจโทหญิง สุจารี บุรณาภา *
ตำแหน่ง/สถานะ	นักศึกษาปริญญาโท
ที่อยู่หน่วยงาน/สังกัด	โรงเรียนนายร้อยตำรวจ ตำบลสามพราน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม 73110
ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์	sjrburanapha@gmail.com
คำนำหน้า ชื่อ-สกุล	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พันตำรวจเอก ดร.ธิติ มหาเจริญ
ตำแหน่ง/สถานะ	ผู้ช่วยศาสตราจารย์
ที่อยู่หน่วยงาน/สังกัด	คณะนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ ตำบลสามพราน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม 73110
ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์	m_thiti@yahoo.com
คำนำหน้า ชื่อ-สกุล	พันตำรวจตรี ดร.ปริญญา สีลานันท์
ตำแหน่ง/สถานะ	อาจารย์
ที่อยู่หน่วยงาน/สังกัด	คณะนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ ตำบลสามพราน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม 73110
ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์	parinya.se@rpca.ac.th

* ผู้ประพันธ์บรรณกิจ (Corresponding Author)

การเปรียบเทียบประสิทธิภาพและประสิทธิผลระหว่าง ผงถ่านกัมมันต์ในสารชำระล้าง กับ Wet Powder ในการตรวจเก็บรอยลายนิ้วมือแฝงบนเทปกาว Comparison of Efficiency and Effectiveness between Activated Carbon in Dishwashing Liquid and Wet Powder that using to Develop Latent Fingerprints on Tapes

กษิดิศ ฉันทวัฒน์ และ วรวัช วิชชุวานิชย์
คณะนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

Kasidis Chantawat and Woratouch Witchuwanich
Faculty of Forensic Science, Royal Police Cadet Academy

Received September 07, 2022 | Revised December 08, 2022 | Accepted December 31, 2022

บทความวิจัย (Research Article)

บทคัดย่อ

งานวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาน้ำยาตรวจเก็บรอยลายนิ้วมือแฝงบนด้านเหนียวของเทปกาวจากผงถ่านกัมมันต์ และศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิภาพและประสิทธิผลกับการใช้ Wet Powder ซึ่งเป็นสารเคมีสำเร็จรูปที่นำเข้าจากต่างประเทศ การเปรียบเทียบประสิทธิภาพผลกระทำโดยการทดลองตรวจเก็บรอยลายนิ้วมือแฝงบนด้านเหนียวของเทปกาว 3 ชนิด ได้แก่ เทปใส เทปแลคซัน และเทปกาวปิดกล่อง จากนั้นทำการเปรียบเทียบด้วยการให้ค่าคะแนนตามเกณฑ์โดยผู้เชี่ยวชาญด้านการตรวจพิสูจน์ลายนิ้วมือแฝง และการเปรียบเทียบประสิทธิภาพกระทำโดยการจัดการสัมภาษณ์ (Interview) โดยมีอาสาสมัครเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการตรวจเก็บรอยลายนิ้วมือแฝงเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จากการวิจัยพบว่า น้ำยาตรวจเก็บรอยลายนิ้วมือแฝงบนด้านเหนียวของเทปกาวจากผงถ่านกัมมันต์ สามารถทำให้รอยลายนิ้วมือแฝงบนด้านเหนียวของเทปกาวทั้ง 3 ชนิด ปรากฏขึ้นได้เมื่อผสมน้ำยาในอัตราส่วนที่เหมาะสม อีกทั้งยังมีประสิทธิผลที่ทัดเทียมกับการใช้ Wet Powder และมีประสิทธิภาพมากกว่าการใช้ Wet Powder

คำสำคัญ : ผงถ่านกัมมันต์, รอยลายนิ้วมือแฝง, เทปกาว

Abstract

The objectives of this research are the comparison of efficiency and effectiveness between activated carbon in dishwashing liquid and wet powder that used applied to collect the latent fingerprints on adhesive side of three different types of tapes. Comparison of effectiveness of solution and wet powder by rating scale by expert from Latent

Fingerprint Department then compare the efficiency by interview method between expert from crime scene department. The result of this research showed the activated carbon in dishwashing liquid in properly formulas have no significantly different effectiveness with wet powder on clear tape, leak seal tape and box sealing tape and have more efficiency than wet powder

Keyword : Activated Carbon, Latent Fingerprints, Adhesive Tape

บทนำ

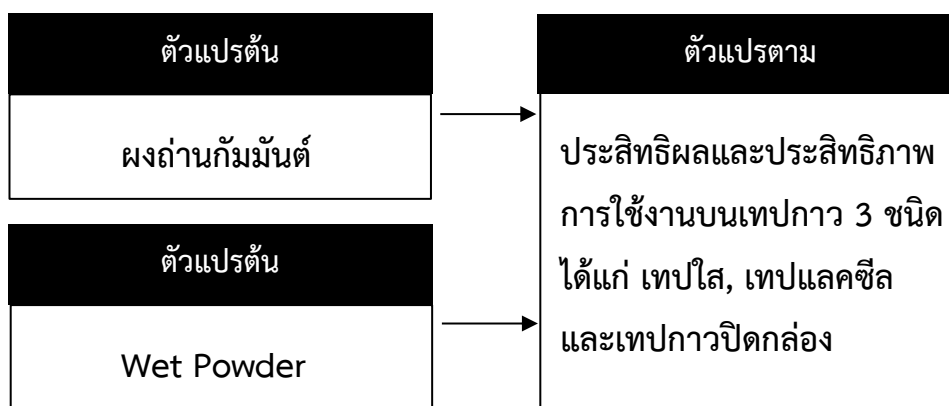
การตรวจเก็บรอยลายนิ้วมือผงบนด้านเหนียวของเทปกาวซึ่งจัดว่าเป็นพื้นผิวที่มีความยากในการตรวจเก็บอย่างมาก ปัจจุบัน สำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ หน่วยงานภายใต้สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบงานนิติวิทยาศาสตร์ในประเทศไทย ได้ทำการตรวจเก็บลายนิ้วมือผงบนด้านเหนียวของเทปกาวด้วยการใช้น้ำยา Wet Powder ในการตรวจเก็บ ซึ่ง Wet Powder เป็นสารเคมีสำเร็จรูป ที่เข้าถึงได้ยากเพราะต้องนำเข้าจากต่างประเทศผ่านทางบริษัทตัวแทนจำหน่ายและมีราคาสูง จึงได้มีการพัฒนาสารเคมีเพื่อเข้ามาทดแทนการใช้ Wet Powder แต่สารเคมีในงานวิจัยเหล่านั้นก็ยังจำเป็นต้องอาศัยวัสดุที่ต้องนำเข้าจากต่างประเทศอยู่ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาน้ำยาตรวจเก็บรอยลายนิ้วมือผงบนด้านเหนียวของเทปกาวจากวัสดุที่สามารถหาได้ทั่วไปและมีราคาถูกกว่าการนำเข้า Wet Powder

ผงถ่านกัมมันต์ (Powdered Activated Carbon) คือ ผงที่เกิดจากการนำถ่านไปผ่านกระบวนการกระตุ้นด้วยสารเคมีหรือวิธีการทางกายภาพ เพื่อให้โครงสร้างทางกายภาพของถ่านมีรูพรุนหรือรอยแตกขนาดเล็กในระดับนาโนเมตรจำนวนมาก มีประโยชน์ในอุตสาหกรรมยารักษาโรค สารเคมี ยางรถยนต์ โครงสร้างอาคาร บำบัดน้ำเสีย และการกรองน้ำ ซึ่งองค์ประกอบและกระบวนการการผลิตผงถ่านกัมมันต์มีความสอดคล้องกับผงฝุ่นดำปัดรอยลายนิ้วมือผงจากแอลบดำ ในงานวิจัยของ Thongthammachad (2018) ที่ได้นำแอลบดำซึ่งเป็นวัสดุที่มีคาร์บอนเป็นองค์ประกอบหลักมาทำการบดแล้วร่อนด้วยตะแกรงขนาด 400 mesh มาเก็บรอยลายนิ้วมือผงบนพื้นผิวไม่มีรูพรุนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงองค์ประกอบกระบวนการผลิต ของผงถ่านกัมมันต์และผงฝุ่นดำปัดรอยลายนิ้วมือผงจากแอลบดำ ทำให้เห็นว่าผงทั้งสองชนิดนั้นเป็นผงชนิดเดียวกัน และถึงแม้การวิจัยของ Thongthammachad (2018) จะใช้ผงฝุ่นจากแอลบทำให้รอยลายนิ้วมือผงบนพื้นผิวไม่มีรูพรุนปรากฏขึ้น แต่ผู้วิจัยยังคงเลือกใช้ผงถ่านกัมมันต์ มาเป็นส่วนผสมหลักในการเตรียมน้ำยาตรวจเก็บรอยลายนิ้วมือผงบนด้านเหนียวของเทปกาว ซึ่งเป็นพื้นผิวคนละชนิดกับการวิจัยของ Thongthammachad (2018) ด้วยเหตุผลด้านความสอดคล้องกันในด้านองค์ประกอบและกระบวนการในการผลิตของผงฝุ่นดังที่กล่าวไปในข้างต้น เนื่องจากพื้นผิวไม่มีรูพรุนและพื้นผิวด้านเหนียวของเทปกาวนั้น อาศัยหลักการเดียวกันในการทำให้รอยลายนิ้วมือผงปรากฏขึ้น คือ การเข้าไปจับตัวกับไขมันที่อยู่บนพื้นผิวของอนุภาคเล็ก ซึ่งจะพบการประยุกต์ใช้ลักษณะนี้ ในการวิจัยของ Loungaroon (2018) ที่นำผงฝุ่นดำที่ใช้ในการตรวจเก็บรอยลายนิ้วมือผงบนพื้นผิวไม่มีรูพรุน มาเป็นส่วนผสมหลักในการเตรียมน้ำยาตรวจเก็บรอยลายนิ้วมือผงบนด้านเหนียวของเทปกาว เช่นเดียวกับงานวิจัยนี้

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อพัฒนาน้ำยาที่ใช้ในการตรวจเก็บรอยลายนิ้วมือแฝงบนด้านเหนียวของเทปขาวจากผงถ่านกัมมันต์และสารชำระล้าง ให้สามารถทำให้รอยลายนิ้วมือแฝงบนด้านเหนียวของเทปขาวปรากฏขึ้นได้
- 2) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิผลของการใช้น้ำยาตรวจเก็บรอยลายนิ้วมือแฝงบนด้านเหนียวของเทปขาวจากผงถ่านกัมมันต์ที่พัฒนาขึ้นกับการใช้ Wet Powder
- 3) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิภาพของการใช้น้ำยาตรวจเก็บรอยลายนิ้วมือแฝงบนด้านเหนียวของเทปขาวจากผงถ่านกัมมันต์ที่พัฒนาขึ้นกับการใช้ Wet Powder

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย การศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิผลและประสิทธิภาพของการใช้น้ำยาตรวจเก็บรอยลายนิ้วมือแฝงบนด้านเหนียวของเทปขาวจากผงถ่านกัมมันต์และ Wet Powder

บททวนวรรณกรรม

1) รอยลายนิ้วมือแฝง

รอยลายนิ้วมือแฝง (latent fingerprint) เป็นรอยลายนิ้วมือที่เกิดขึ้นจากเหงื่อที่ขับออกทางต่อมเหงื่อที่อยู่บนเส้นขนของลายนิ้วมือแล้วจะติดอยู่ที่วัตถุ ซึ่งโดยทั่วไป การตรวจเก็บรอยลายนิ้วมือแฝงในสถานที่เกิดเหตุจะมีวิธีการตรวจเก็บที่แตกต่างกันไปในแต่ละพื้นผิวที่มีรอยลายนิ้วมือประทับอยู่ ดังนี้

1.1 พื้นผิวแบบไม่มีรูพรุน (non-porous) คือ พื้นผิวที่จะไม่มีการดูดซับความชื้น ส่วนมากจะมีพื้นผิวที่มีลักษณะมันเงา เช่น โลหะ กระจก พลาสติก ฯลฯ รอยลายนิ้วมือแฝงที่ติดอยู่บนพื้นผิวชนิดนี้ จะเกิดความเสียหายได้ง่าย เนื่องจากรอยลายนิ้วมือแฝงจะอยู่ที่พื้นผิวชั้นนอกสุดของพื้นผิวเท่านั้น ส่วนมากจะใช้วิธีการตรวจเก็บด้วยการปัดด้วยผงฝุ่น หรือการใช้สารเคมี เช่น การย้อมสารเรืองแสง หรือการย้อมสารเคมี Amido Black เป็นต้น

1.2 พื้นผิวแบบมีรูพรุน (porous) เป็นพื้นผิวที่โดยทั่วไปจะดูดซับความชื้น เช่น กล่องกระดาษ เอกสาร หนังสือ ฯลฯ โดยรอยลายนิ้วมือที่ติดอยู่บนพื้นผิวชนิดนี้จะถูกดูดซับเข้าไปในพื้นผิว ส่วนมากจะใช้การตรวจเก็บรอยลายนิ้วมือแฝงด้วยการใช้สารเคมีเข้าไปจับตัวกับกรดอะมิโน ซึ่งเป็นสิ่งที่หลงเหลืออยู่จากการที่รอยลายนิ้วมือถูกพื้นผิวดูดซับ

1.3 พื้นผิวแบบกึ่งรูพรุน (semi-porous) เป็นพื้นผิวที่มีความเฉพาะตัว กล่าวคือ เป็นพื้นผิวที่ทั้งดูดซับและไม่ดูดซับความชื้นจากรอยลายนิ้วมือ เช่น เทปกาว กล่องกระดาศเคลือบมัน ฯลฯ จะใช้วิธีการปิดด้วยผงฝุ่นบนพื้นผิวกึ่งรูพรุนที่มีลักษณะเรียบมัน นอกจากนี้พื้นผิวชนิดที่มีความเหนียว เช่น ด้านเหนียวของเทปกาว ยังจัดว่าเป็นพื้นผิวแบบกึ่งรูพรุนอีกด้วย ซึ่งจะมีวิธีในการตรวจเก็บรอยลายนิ้วมือแฝงที่แตกต่างออกไป (U.S. Department of Justice, 2014, p. 7(4))

2) พื้นผิวชนิดที่มีความเหนียว

พื้นผิวชนิดที่มีความเหนียว เช่น ด้านเหนียวของเทปกาวชนิดต่าง ๆ เป็นพื้นผิวที่มีโอกาสอย่างมากที่จะมีรอยลายนิ้วมือแฝงติดอยู่จากการตัดหรือดึงชิ้นส่วนของเทปกาวออกจากม้วนเทป ซึ่งการตรวจหาและเก็บรอยลายนิ้วมือแฝงบนพื้นผิวชนิดที่มีความเหนียวนี้จะต้องใช้ความระมัดระวังมากเป็นพิเศษ เพราะพื้นผิวชนิดนี้เป็นพื้นผิวที่นับว่ามีความยากอย่างมากในการตรวจเก็บรอยลายนิ้วมือแฝง เนื่องด้วยตัวพื้นผิวมีลักษณะเหนียว และสามารถติดกับวัตถุหรือมือของผู้ตรวจเก็บ ซึ่งอาจสร้างความเสียหายให้กับรอยลายนิ้วมือที่เป็นพยานวัตถุในคดีได้ จึงไม่สามารถใช้การปิดด้วยผงฝุ่นหรือสารเคมีย้อมสีแบบที่ใช้กับพื้นผิวกึ่งรูพรุนทั่วไปได้ เพราะองค์ประกอบของพื้นผิวดังกล่าวไม่ได้เป็นเพียงพื้นผิวกึ่งรูพรุนธรรมดา แต่มีกาวเคลือบอยู่บนพื้นผิวอีกชั้นหนึ่ง จึงต้องอาศัยน้ำยาตรวจเก็บที่ใช้กับพื้นผิวชนิดที่มีความเหนียวโดยเฉพาะ (Stoilovic and Lennard, 2012, p. 107) ซึ่งน้ำยาตรวจเก็บรอยลายนิ้วมือแฝงบนพื้นผิวชนิดที่มีความเหนียวที่ใช้ในสำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจในปัจจุบัน คือ Wet Powder

3) Wet Powder

Wet Powder เป็นสารเก็บรอยลายนิ้วมือแฝงบนด้านเหนียวของเทปกาวชนิดเดียวกับ Sticky Side powder แต่ผู้ผลิตได้ทำการผสมให้พร้อมใช้งานเรียบร้อยแล้ว ซึ่งมีส่วนผสมระหว่าง ผงฝุ่นดำกับสารลดแรงตึงผิวและน้ำกลั่น ซึ่งสารลดแรงตึงผิวนี้นเองที่เป็นตัวกลางในการนำผงฝุ่นดำเข้าไปเกาะติดกับส่วนที่เป็นไขมันของรอยลายนิ้วมือแฝง การใช้งานจะต้องใช้แปรงขนนุ่มทาลายาลงบนพื้นผิวที่ต้องการตรวจเก็บ จากนั้นล้างออกด้วยวิธีการปล่อยน้ำไหลผ่าน จึงจะทำให้รอยลายนิ้วมือแฝงปรากฏขึ้น ในปัจจุบัน Wet Powder เป็นสารเคมีที่ต้องนำเข้าจากต่างประเทศ และมีราคาที่สูง (Stoilovic and Lennard, 2012, p. 108)

ในการวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ทำการเตรียมน้ำยาตรวจเก็บรอยลายนิ้วมือแฝงบนด้านเหนียวของเทปกาวจากการผสมผงถ่านกัมมันต์กับสารลดแรงตึงผิวชนิดประจุลบที่พบได้อยู่ในสารชำระล้างเช่นเดียวกับการวิจัยของ Loungaroon (2018)

4) สารลดแรงตึงผิวชนิดประจุลบ

สารลดแรงตึงผิวชนิดประจุลบ (Anionic Surfactants : ANC) เป็นสารเคมีที่มีโครงสร้างโมเลกุลแบบแอมฟิพาติก (Amphipathic) ประกอบด้วย ส่วนที่ชอบน้ำ (Hydrophilic) และไม่ชอบน้ำ (Hydrophobic) ซึ่งถูกใช้อย่างกว้างขวางในผลิตภัณฑ์สารชำระล้าง (Caracciolo, Cardoni, Pescatore and Patrolecco, 2017)

Loungaroon (2018) ได้ใช้สารชำระล้างเป็นส่วนผสมในการเตรียมน้ำยาตรวจเก็บรอยลายนิ้วมือแฝงบนด้านเหนียวของเทปกาว เพราะต้องการใช้สารลดแรงตึงผิวชนิดประจุลบที่อยู่ในสารชำระล้างเป็นตัวกลางช่วยนำพาผงฝุ่นไปเกาะติดกับรอยลายนิ้วมือแฝงบนด้านเหนียวของเทปกาว ดังนั้นผู้วิจัยจึงเล็งเห็น

ถึงคุณสมบัติดังกล่าวของสารลดแรงตึงผิวชนิดประจุลบที่มีอยู่ในสารชำระล้างจำพวกน้ำยาล้างจานเป็นส่วนผสมในน้ำยาตรวจเก็บรอยลายนิ้วมือแฝงบนด้านเหนียวของเทปกาวจากผงถ่านกัมมันต์เช่นกัน

5) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

Kesorn (2014) พัฒนาการตรวจเก็บลายนิ้วมือแฝงบนด้านเหนียวของเทปกาวโดยใช้สารเคมีที่ทำขึ้นเอง ได้แก่ ผงฟูลด้า H_2O Photo-flo และ Sodium Lauryl ether Sulfate ผลการทดลองพบว่า รอยลายนิ้วมือแฝงที่ปรากฏขึ้นมาด้วยวิธีการดังกล่าวนี้มีคุณภาพที่ใกล้เคียงกับรอยลายนิ้วมือแฝงที่ปรากฏขึ้นจากการใช้สารเคมีที่นำเข้ามาจากต่างประเทศ

Loungaroon (2018) ได้ทำการศึกษาวิธีการเก็บรอยลายนิ้วมือแฝงบนด้านเหนียวของเทปกาว 3 ชนิดด้วยสารเคมีที่เตรียมขึ้นมาจากการผสมสารชำระล้าง น้ำกลั่น และ ผงฟูลด้า ในอัตราส่วนที่แตกต่างกัน 3 สูตร แล้วนำมาใช้เก็บรอยลายนิ้วมือแฝงบนด้านเหนียวของเทปกาว เปรียบเทียบกับการใช้ Wet Powder ผลการทดลองพบว่า การใช้อัตราส่วนสารเคมี สารชำระล้าง 10 ml น้ำกลั่น 10 ml และ ผงฟูลด้า 15 g สามารถเก็บรอยลายนิ้วมือแฝงได้มีประสิทธิภาพมากที่สุดเมื่อเทียบกับสูตรอื่น

Thongthammachad (2018) ได้พัฒนาผงฟูลด้าจากแอลกอฮอล์ซึ่งเป็นวัสดุที่สามารถหาได้ง่ายในประเทศไทย ด้วยวิธีการบด ร่อน และอบ มาทำการศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิภาพกับผงฟูลด้าที่นำเข้ามาจากต่างประเทศ บนพื้นผิวเรียบไม่มีรูพรุน 3 ชนิด ได้แก่ กระดาษ พลาสติก และโลหะ ผลการวิจัยพบว่า ผงฟูลด้าที่ผลิตขึ้นจากแอลกอฮอล์นี้มีคุณภาพใกล้เคียงกับผงฟูลด้าที่นำเข้ามาจากต่างประเทศ

Kaur et al., (2020) ได้ทำการศึกษาการเก็บรอยลายนิ้วมือแฝงบนที่ถูกละอองในน้ำ บนพื้นผิวไม่มีรูพรุน 2 ชนิด คือ แผ่นกระจกและแผ่นอลูมิเนียม ด้วยการใช้น้ำ Small Partical Reagent ที่มีส่วนผสมจากผงถ่านกัมมันต์ โดยการสร้างสภาพการถูกละอองของรอยลายนิ้วมือแฝงนั้น จะทำการเช็ดรอยลายนิ้วมือแฝงในน้ำตัวอย่างที่เตรียมขึ้นโดยจำลองสภาพมาจากน้ำทะเลและน้ำจากทะเลสาบน้ำจืด จากผลการทดลองทำให้ทราบว่า การใช้ SPR ที่มีส่วนผสมจากผงถ่านกัมมันต์นั้นสามารถใช้เก็บรอยลายนิ้วมือที่เปียกน้ำได้จริง และทั้งมีประสิทธิภาพอย่างมากในกรณีรอยลายนิ้วมือแฝงถูกละอองในน้ำจากบ่อน้ำจืดอีกด้วย

ระเบียบวิธีวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ เป็นการดำเนินการวิจัยแบบแผนขั้นตอนเชิงอธิบาย (Explanatory Sequential Design) ซึ่งเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) โดยเริ่มจากการดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการวิจัยแบบการทดลอง (Experimental Design) แล้วจึงดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์ (Interview)

1) การดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณ

(1) การพัฒนาน้ำยา เพื่อให้ได้สูตรที่เหมาะสมสำหรับการเตรียมน้ำยาตรวจเก็บรอยลายนิ้วมือแฝงบนด้านเหนียวของเทปกาวจากผงถ่านกัมมันต์ ผู้วิจัยทดลองปรับอัตราส่วนของน้ำยาด้วยการเพิ่มและลดปริมาณผงถ่านกัมมันต์ในน้ำยารั้งละ 1 g แล้วทำการสังเกตลักษณะทางกายภาพและทดลองใช้ตรวจเก็บรอยลายนิ้วมือแฝงบนด้านเหนียวของเทปกาว โดยในการพัฒนาสูตรที่เหมาะสมนี้ จะใช้สูตรน้ำยาจากงานวิจัยของ Loungaroon (2018) ในอัตราส่วน ผงฟูลด้า 10 g น้ำกลั่น 10 ml สารชำระล้าง 10 ml ซึ่งเป็นสูตรตั้งต้น โดยเปลี่ยนจากการใช้ผงฟูลด้าเป็นผงถ่านกัมมันต์

(2) การเปรียบเทียบประสิทธิผล ทำการเปรียบเทียบประสิทธิผลระหว่างการใช้งานน้ำยาตรวจเก็บรอยลายนิ้วมือแฝงบนด้านเหนียวของเทปกาวจากผงถ่านกัมมันต์ทั้ง 3 สูตร ที่ได้จากขั้นตอนก่อน

หน้ากับการใช้ Wet Powder กระทำโดยการทดลองใช้ตรวจเก็บรอยลายนิ้วมือแฝงบนด้านเหนียวของเทปกาว 3 ชนิด ได้แก่ เทปใส, เทปแลคซัน และเทปกาวปิดกล่อง โดยมีขั้นตอนการทดลอง ดังนี้

2.1 เตรียมน้ำยาตรวจเก็บรอยลายนิ้วมือแฝงบนด้านเหนียวของเทปกาวจากผงถ่านกัมมันต์ และสารชำระล้าง

2.1.1 ผู้วิจัยทำการร่อนผงถ่านกัมมันต์ด้วยตาข่ายร่อนด้วยความถี่ของตาข่ายร่อนขนาด 400 mesh เพื่อให้อนุภาคของผงฝุ่นดำมีขนาดเล็กมากพอที่จะเข้าไปจับกับไขมันบนรอยลายนิ้วมือแฝง

2.1.2 การเตรียมน้ำยา ผู้วิจัยอ้างอิงกระบวนการการเตรียมน้ำยาจากการวิจัยของ Loungaroon (2018) โดยทำการเทผงถ่านที่ผ่านการร่อน, น้ำกลั่น และสารชำระล้าง ลงไปในขวดยาพลาสติก จากนั้นทำการเขย่าเพื่อทำการผสมส่วนผสมทั้ง 3 ให้เข้ากัน โดยในขั้นตอนนี้เตรียมน้ำยาที่มีอัตราส่วนที่แตกต่างกัน 3 สูตร ตามผลการทดลองในข้อ (1) การพัฒนาน้ำยา ได้แก่

สูตร A ผงถ่านกัมมันต์ 4 g, น้ำกลั่น 10 ml และ สารชำระล้าง 10 ml

สูตร B ผงถ่านกัมมันต์ 5 g, น้ำกลั่น 10 ml และ สารชำระล้าง 10 ml

สูตร C ผงถ่านกัมมันต์ 6 g, น้ำกลั่น 10 ml และ สารชำระล้าง 10 ml

2.2 การเตรียมตัวอย่าง

2.2.1 ทำการตัดเทปใส ขนาดยาวประมาณ 5 cm

2.2.2 ทำการประทับลายนิ้วมือด้วยนิ้วหัวแม่มือซ้ายของผู้วิจัย บนเทปใส เพื่อลดผลกระทบจากตัวแปรแทรกซ้อนในด้านขนาดของแรงที่ใช้ประทับรอยลายนิ้วมือแฝงและด้านความแตกต่างของลายนิ้วมือของแต่ละตัวอย่าง ให้มีผลต่อการวิจัยให้น้อยที่สุด ผู้วิจัยจึงใช้ลายนิ้วมือจากนิ้วหัวแม่มือซ้ายของผู้วิจัยในทุกตัวอย่างในการวิจัย ก่อนการประทับนิ้วมือ ผู้วิจัยได้นำนิ้วมือสัมผัสใบหน้าที่มีความมันทุกครั้ง เพื่อให้เกิดความใกล้เคียงกันของรอยลายนิ้วมือบนตัวอย่างเทปกาวในทุกตัวอย่างมากที่สุด และทำการประทับนิ้วมือบนเทปกาวที่เครื่องชั่ง โดยกดประทับนิ้วมือด้วยน้ำหนัก 1,000 – 1,050 g เพื่อควบคุมขนาดของแรงกดประทับให้ใกล้เคียงกันมากที่สุดในทุกตัวอย่าง

2.3 การตรวจเก็บรอยลายนิ้วมือแฝง

2.3.1 ทาน้ำยาที่เตรียมขึ้นลงบนตัวอย่างเทปใสด้วยพู่กันจีน

2.3.2 นำตัวอย่างเทปใสที่ผ่านการทาน้ำยา มาล้างด้วยน้ำสะอาดด้วยวิธีการเปิดน้ำไหลผ่านจนกระทั่งน้ำยาส่วนที่เกินจากบริเวณรอยลายนิ้วมือถูกชะล้างออกไปและเห็นเป็นรอยลายนิ้วมือ

2.3.3 นำเทปใสปิดทับรอยลายนิ้วมือที่ตรวจพบบนด้านเหนียวของเทปกาว เพื่อป้องกันการเสื่อมสภาพ

2.3.4 เพื่อลดผลกระทบจากตัวแปรแทรกซ้อนในด้านระยะเวลาการเกิดของรอยลายนิ้วมือ ผู้วิจัยดำเนินการในข้อ 2.2 การเตรียมตัวอย่าง และ 2.3 การตรวจเก็บรอยลายนิ้วมือแฝง ต่อเนื่องกันทันที โดยดำเนินขั้นตอนการเตรียมตัวอย่างและการตรวจเก็บด้วยเทปที่ละชนิด เริ่มจากเทปใส จากนั้นเริ่มดำเนินการขั้นตอนการเตรียมตัวอย่างและตรวจเก็บใหม่อีกครั้งตั้งแต่ต้น โดยเปลี่ยนชนิดเทปจากเทปใส เป็นเทปแลคซัน และเทปกาวปิดกล่อง ตามลำดับ จากนั้นทำการทดลองซ้ำใหม่อีกครั้งเช่นกัน โดยเปลี่ยนชนิดน้ำยา

เมื่อดำเนินการเก็บรอยลายนิ้วมือแฝงบนด้านเหนียวของเทปกาว 3 ชนิด ด้วยน้ำยาตรวจเก็บรอยลายนิ้วมือแฝงบนด้านเหนียวของเทปกาวจากผงถ่านกัมมันต์ทุกสูตรและ Wet Powder ที่

นำเข้าจากต่างประเทศเรียบร้อยแล้ว ทำการทดลองทั้งหมดซ้ำอีก 2 ครั้ง รวมทั้งสิ้น 3 ครั้ง เพื่อความแม่นยำในการวิจัย

2.4 การเปรียบเทียบประสิทธิภาพ

ผู้วิจัยนำรอยลายนิ้วมือแฝงที่เก็บได้จากการทดลอง ส่งให้ผู้เชี่ยวชาญกลุ่มงานตรวจพิสูจน์ลายนิ้วมือแฝง สำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ทำการประเมินรอยลายนิ้วมือแฝงที่ปรากฏขึ้นโดยการใช้ค่าคะแนนรอยลายนิ้วมือแฝงจากการประเมินการปรากฏขึ้นของรอยลายนิ้วมือแฝง โดยมีเกณฑ์การให้ค่าคะแนน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงเกณฑ์การให้ค่าคะแนนรอยลายนิ้วมือแฝงที่ตรวจเก็บได้จากการทดลอง

ค่าคะแนน	แหล่งข้อมูล
0	ไม่ปรากฏรอยลายนิ้วมือแฝง
1	ลายเส้นเลือน ไม่ชัดเจน มีจุดลักษณะสำคัญพิเศษน้อยกว่า 10 จุดไม่สามารถใช้ชี้เฉพาะบุคคลได้
2	มีจุดลักษณะสำคัญพิเศษมากกว่า 10 จุด เห็นรายละเอียดของลายเส้นได้ แต่ไม่ชัดเจนในบางส่วน นับเส้นลายนิ้วมือได้ยากลำบาก
3	มีลักษณะสำคัญพิเศษมากกว่า 10 จุด ลายนิ้วมือปรากฏชัดเจน ลายเส้นคมชัด รายละเอียดชัดเจน สามารถมองเห็นและนับเส้นลายนิ้วมือได้อย่างชัดเจน

เกณฑ์การให้ค่าคะแนนรอยลายนิ้วมือแฝงที่ตรวจเก็บได้จากการทดลองนี้ อ้างอิงจากเกณฑ์การให้ค่าคะแนนรอยลายนิ้วมือแฝงจากการวิจัยของ Loungaroon (2018)

(3) การวิเคราะห์ข้อมูล : สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 สถิติในเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) จะทำโดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean : $\bar{X}$) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.)

3.2 สถิติเชิงอ้างอิง (Inferential Statistics) ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบข้อตกลงเบื้องต้นทางสถิติ พบว่าข้อมูลในการวิจัยนี้ละเมิดข้อตกลงเบื้องต้นทางสถิติมีพารามิเตอร์ ผู้วิจัยจึงใช้สถิติแบบไร้พารามิเตอร์ (Nonparametric Statistics) The Wilcoxon Match Pairs Test ซึ่งเป็นสถิติ ที่ใช้ในการพิจารณาขนาดความแตกต่างของข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐาน

2) การดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ

การดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) กระทำด้วยการสัมภาษณ์ (Interview) ผู้เชี่ยวชาญด้านการตรวจเก็บรอยลายนิ้วมือแฝง 3 ท่าน ที่ผ่านการทดลองเตรียมและใช้น้ำยาตรวจเก็บรอยลายนิ้วมือแฝงบนด้านเหนียวของเทปกาวจากผงดำนกัมมันต์ ตรวจเก็บรอยลายนิ้วมือแฝงบนด้านเหนียวของเทปกาวในการปฏิบัติจริงมาแล้ว

(1) เครื่องมือในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้แบบการสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย โดยผู้วิจัยจะใช้คำถามที่มีลักษณะแบบปลายเปิด โดยมีรายละเอียดครอบคลุมถึงนิยามของประสิทธิภาพการใช้งานน้ำยาตรวจเก็บรอยลายนิ้วมือแฝงบนด้านเหนียวของเทปกาว

(2) การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย

2.1 กำหนดประเด็นคำถาม กำหนดจากการพิจารณาถึงนิยามของประสิทธิภาพการใช้น้ำยาตรวจเก็บรอยลายนิ้วมือแฝงบนด้านเหนียวของเทปกาว

2.2 การคัดเลือกอาสาสมัครผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยทำการประกาศรับอาสาสมัครผู้ดำรงตำแหน่ง นักวิทยาศาสตร์ ปฏิบัติหน้าที่ในงานตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ สำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ เพื่อเข้าร่วมการวิจัย โดยให้อาสาสมัครเดินทางมา ณ สถานที่ทำการวิจัย (อาคารปฏิบัติการตรวจพิสูจน์รอยลายนิ้วมือแฝง พิสูจน์หลักฐานจังหวัดปทุมธานี) เพื่อศึกษาและทดลองใช้น้ำยาตรวจเก็บรอยลายนิ้วมือแฝงบนด้านเหนียวของเทปกาวจากผงถ่านกัมมันต์ และทำการสัมภาษณ์ (Interview)

2.3 ศึกษาและทดลองใช้น้ำยาที่เตรียมขึ้นจากผงถ่านกัมมันต์ อาสาสมัครจะได้รับข้อมูลผลลัพธ์ของการวิจัยเชิงปริมาณก่อนหน้า และส่วนผสมของน้ำยาตรวจเก็บรอยลายนิ้วมือแฝงบนด้านเหนียวของเทปกาว ซึ่งประกอบไปด้วย ผงถ่านกัมมันต์ น้ำกลั่น และสารชำระล้าง เพื่อให้อาสาสมัครได้ทำการทดลองเตรียมและใช้น้ำยาตรวจเก็บรอยลายนิ้วมือแฝงบนด้านเหนียวของเทปกาวจากผงถ่านกัมมันต์

2.4 การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยทำการถามคำถามในประเด็นที่กำหนดขึ้น เพื่อรับฟังความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ รวบรวมประเด็นต่าง ๆ แล้วจัดทำสรุปประเด็นที่ได้จากการสัมภาษณ์

(3) การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 ทำการแปลงข้อมูลในรูปของเสียงบันทึก ให้เป็นข้อมูลในรูปลายลักษณ์อักษรด้วยการถอดเทปชนิดคำต่อคำ (Transcribing Interview) โดยไม่มีการข้ามข้อความหรือประโยค เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน

3.2 พิจารณาข้อมูล เพื่อหารายละเอียดสำคัญโดยเฉพาะข้อมูลที่เกิดขึ้นซ้ำในการสัมภาษณ์ รวมถึงความเห็นที่สอดคล้องหรือแตกต่างกันที่เกิดขึ้นในการสัมภาษณ์ เพื่อกำหนดเป็นประเด็นในการวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอด้วยความถี่ (Frequency)

ผลการวิจัย

1) ผลการวิจัยเชิงปริมาณ

(1) การพัฒนาน้ำยา

จากการทดลองพัฒนาสูตรที่เหมาะสมสำหรับการเตรียมน้ำยาตรวจเก็บรอยลายนิ้วมือแฝงบนด้านเหนียวของเทปกาวจากผงถ่านกัมมันต์ นั้น ผู้วิจัยได้สูตรที่เหมาะสมที่สามารถใช้ในการตรวจเก็บได้ อีกทั้งยังทำให้อายุของน้ำยาตรวจเก็บรอยลายนิ้วมือแฝงบนด้านเหนียวของเทปกาวปรากฏขึ้นมาได้ ทั้งหมด 3 สูตร ได้แก่

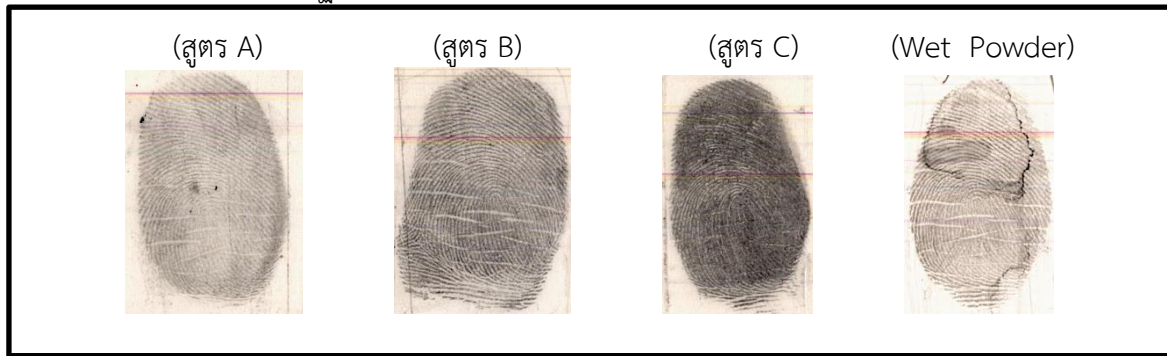
สูตร A ผงถ่านกัมมันต์ 4 g, น้ำกลั่น 10 ml, สารชำระล้าง 10 ml

สูตร B ผงถ่านกัมมันต์ 5 g, น้ำกลั่น 10 ml, สารชำระล้าง 10 ml

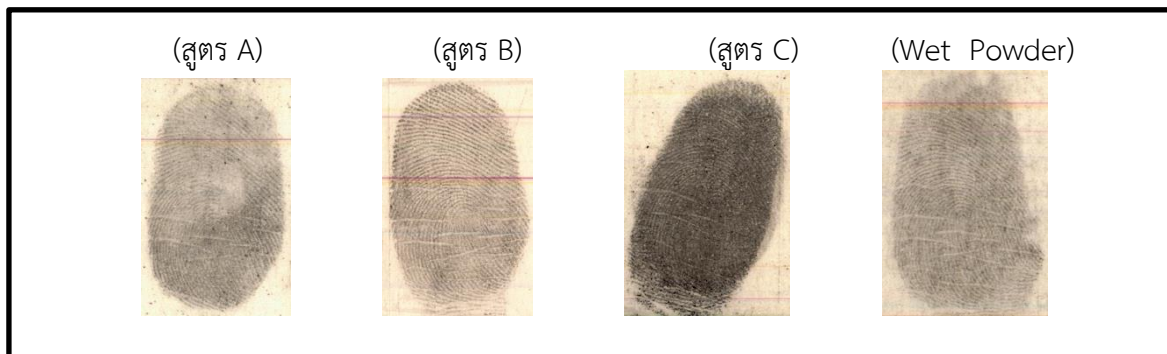
สูตร C ผงถ่านกัมมันต์ 6 g, น้ำกลั่น 10 ml, สารชำระล้าง 10 ml

(2) การทดลองตรวจเก็บรอยลายนิ้วมือแฝงบนด้านเหนียวของเทปกาว

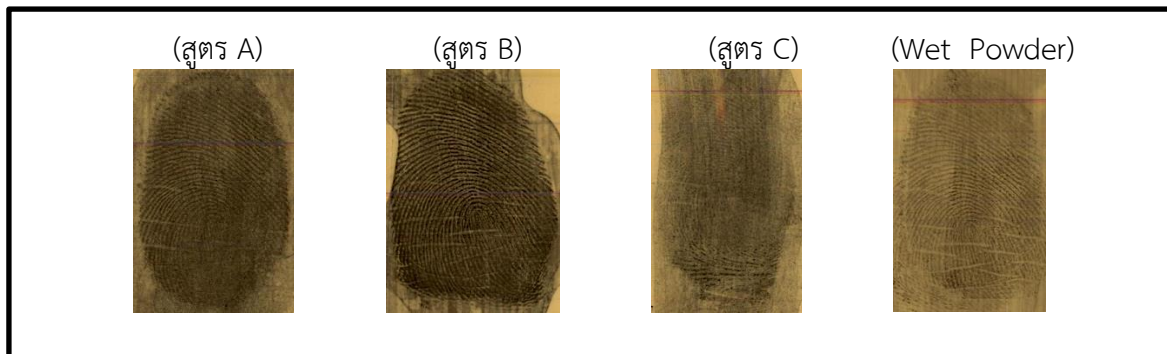
จากการทดลองตรวจเก็บรอยลายนิ้วมือแฝงบนด้านเหนียวของเทปกาว 3 ชนิด ได้แก่ เทปใส เทปแลคซีล และ เทปกาวปิดกล่อง ด้วยน้ำยาตรวจเก็บรอยลายนิ้วมือแฝงบนด้านเหนียวของเทปกาวจากผงถ่านกัมมันต์ ทั้ง 3 สูตร และการใช้ Wet Powder นั้น พบว่า น้ำยาตรวจเก็บรอยลายนิ้วมือแฝงบนด้านเหนียวของเทปกาวจากผงถ่านกัมมันต์ ทั้ง 3 สูตร และ Wet Powder นั้นสามารถทำให้รอยลายนิ้วมือแฝงบนด้านเหนียวของเทปกาวปรากฏขึ้นบนเทปทั้ง 3 ชนิดได้ ดังภาพที่ 1, 2 และ 3

ภาพที่ 2 รอยลายนิ้วมือแฝงที่เก็บได้จากด้านเหนียวของเทปใส

ภาพที่ 3 รอยลายนิ้วมือแฝงที่เก็บได้จากด้านเหนียวของเทปแลคซีล

ภาพที่ 4 รอยลายนิ้วมือแฝงที่เก็บได้จากด้านเหนียวของเทปกาวปิดกล่อง

(3) การเปรียบเทียบประสิทธิภาพ

รอยลายนิ้วมือแฝงบนด้านเหนียวของเทปกาวที่ถูกทำให้ปรากฏขึ้นด้วยน้ำยาตรวจเก็บรอยลายนิ้วมือแฝงบนด้านเหนียวของเทปกาวจากผงถ่านกัมมันต์ ทั้ง 3 สูตร และ Wet Powder มาให้ค่าคะแนนโดยผู้เชี่ยวชาญด้านการตรวจพิสูจน์ลายนิ้วมือแฝง กลุ่มงานตรวจพิสูจน์ลายนิ้วมือแฝง สำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ เมื่อได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการ หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จึงทำการเปรียบเทียบระดับประสิทธิภาพจากเกณฑ์ช่วงคะแนน ได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ ระดับประสิทธิผลของ ค่าคะแนนของรอยลายนิ้วมือแฝงบนด้านเหนือของเทปกาวในการทดลอง

เทป - น้ำยา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับประสิทธิผล
เทปใส - น้ำยาสูตร A	3	0	สูง
เทปใส - น้ำยาสูตร B	3	0	สูง
เทปใส - น้ำยาสูตร C	2.93	0.26	สูง
เทปใส - Wet Powder	3	0	สูง
เทปแลคซึล - น้ำยาสูตร A	2.87	0.35	สูง
เทปแลคซึล - น้ำยาสูตร B	3	0	สูง
เทปแลคซึล - น้ำยาสูตร C	2.33	0.49	ปานกลาง
เทปแลคซึล - Wet Powder	2.87	0.35	สูง
เทปกาวปิดกล่อง - น้ำยาสูตร A	2.93	0.26	สูง
เทปกาวปิดกล่อง - น้ำยาสูตร B	3	0	สูง
เทปกาวปิดกล่อง - น้ำยาสูตร C	2.33	0.72	ปานกลาง
เทปกาวปิดกล่อง - Wet Powder	2.87	0.35	สูง

(4) การทดสอบสมมติฐาน

การทดสอบสมมติฐานในการวิจัยนี้ ทำการทดสอบตามการแบ่งสมมติฐาน ดังนี้

H_0 : ประสิทธิภาพของการใช้น้ำยาทั้งสองชนิดบนเทปกาวไม่แตกต่างกัน

H_1 : ประสิทธิภาพของการใช้น้ำยาทั้งสองชนิดบนเทปกาวแตกต่างกัน

ได้ผลการทดสอบสมมติฐานดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงผลการทดสอบสมมติฐานด้วย สถิติ The Wilcoxon Match Pairs Test

เทป	สูตรน้ำยา	Sig.
เทปใส	สูตร A - Wet Powder	1.000
เทปใส	สูตร B - Wet Powder	1.000
เทปใส	สูตร C - Wet Powder	0.317
เทปแลคซึล	สูตร A - Wet Powder	1.000
เทปแลคซึล	สูตร B - Wet Powder	0.157
เทปแลคซึล	สูตร C - Wet Powder	0.011*
เทปกาวปิดกล่อง	สูตร A - Wet Powder	0.564
เทปกาวปิดกล่อง	สูตร B - Wet Powder	0.157
เทปกาวปิดกล่อง	สูตร C - Wet Powder	0.033*

significant level at 0.05

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ประสิทธิภาพของการตรวจเก็บรอยลายนิ้วมือแฝงบนเทปใส การเปรียบเทียบค่าคะแนนระหว่างน้ำยาตรวจเก็บรอยลายนิ้วมือแฝงบนด้านเหนียวของเทปขาวจากผง ถ่านกัมมันต์ทั้ง 3 สูตร กับ Wet Powder นั้น ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในระดับ 0.05 จึงยอมรับ H_0

บนเทปแลคซันและเทปขาวปิดกล่อง การเปรียบเทียบค่าคะแนนระหว่างน้ำยาตรวจเก็บรอยลายนิ้วมือแฝงบนด้านเหนียวของเทปขาวจากผงถ่านกัมมันต์ สูตร C กับ Wet Powder นั้น มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในระดับ 0.05 จึงปฏิเสธ H_0 และยอมรับ H_1

2) ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยได้นำน้ำยาตรวจเก็บรอยลายนิ้วมือแฝงบนด้านเหนียวของเทปขาวจากผงถ่านกัมมันต์ ไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการตรวจเก็บรอยลายนิ้วมือแฝง ซึ่งเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่และความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติ ในหน้างานการตรวจสถานที่เกิดเหตุของสำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และทำการสัมภาษณ์จากถอดเทปและพิจารณาข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ทำให้ผู้วิจัยสามารถสรุปประเด็นและประมวลผลข้อเท็จจริงด้านประสิทธิภาพ โดยการเชื่อมโยงหลักการ แนวคิด แนวทางปฏิบัติ ระเบียบหรือคำสั่งที่เกี่ยวข้อง แยกตามประเด็นสำคัญ ได้แก่ การเข้าถึง, การเตรียมใช้งาน, การใช้งาน และผลลัพธ์ ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงการสรุปประเด็นจากการสัมภาษณ์ เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพในการวิจัย

ประเด็น ประสิทธิภาพ	น้ำยา	ผลจากการสัมภาษณ์		จำนวน ผู้เชี่ยวชาญ ผู้เห็นด้วย (คน)
		น้ำยาตรวจเก็บรอยลายนิ้วมือแฝงบน ด้านเหนียวของเทปขาวจาก ผงถ่านกัมมันต์	Wet Powder	
การเข้าถึง		ส่วนผสมสามารถหาซื้อได้ทั่วไป	ต้องนำเข้าจากต่างประเทศ	(3)
		ราคาถูก	ราคาสูง	(3)
การเตรียมใช้ งาน		ต้องมีการเตรียมน้ำยาก่อนการใช้งาน	สามารถใช้ได้ทันที	(3)
การใช้งาน		การตรวจเก็บรอยลายนิ้วมือแฝงบน ด้านเหนียวของเทปขาวด้วยน้ำยา ตรวจเก็บรอยลายนิ้วมือแฝงบนด้าน เหนียวของเทปขาวจากผงถ่านกัม มันต์ สามารถล้างคราบน้ำยาส่วนเกิน ออกได้ง่าย สามารถมองเห็นรอย ลายนิ้วมือได้อย่างชัดเจน	การตรวจเก็บรอยลายนิ้วมือ แฝงบนด้านเหนียวของเทป ขาวด้วย Wet Powder สามารถล้างคราบน้ำยา ส่วนเกินออกได้ง่าย สามารถ มองเห็นรอยลายนิ้วมือได้อย่าง ชัดเจน	(3)

ประเด็น ประสิทธิภาพ	ผลจากการสัมภาษณ์		จำนวน ผู้เชี่ยวชาญ ผู้เห็นด้วย (คน)
	น้ำยา	น้ำยาตรวจเก็บรอยลายนิ้วมือแฝงบน ด้านเหนียวของเทปขาวจาก ผงถ่านกัมมันต์	Wet Powder
ผลลัพธ์		รอยลายนิ้วมือแฝงบนด้านเหนียวของ เทปขาวปรากฏขึ้นนั้นมีลายเส้นที่ คมชัดและชัดเจนเช่นเดียวกับ Wet Powder	รอยลายนิ้วมือแฝงบนด้าน เหนียวของเทปขาวที่ปรากฏ ขึ้นนั้นมีลายเส้นที่คมชัดและ ชัดเจน

สรุปและอภิปรายผล

ในขั้นตอนการพัฒนาสูตรที่เหมาะสมสำหรับการเตรียมน้ำยาตรวจเก็บรอยลายนิ้วมือแฝงบนด้านเหนียวของเทปขาวจากผงถ่านกัมมันต์ มีสูตรที่เหมาะสมสำหรับการเตรียมน้ำยาตรวจเก็บรอยลายนิ้วมือแฝงบนด้านเหนียวของเทปขาวจากผงถ่านกัมมันต์ คือ ผงถ่านกัมมันต์น้ำหนักระหว่าง 4-6 g ใน น้ำกลั่น 10 ml และ สารชำระล้าง 10 ml จากนั้นทำการทดลองตรวจเก็บรอยลายนิ้วมือแฝงบนด้านเหนียวของเทปขาวจากผงถ่านกัมมันต์ ด้วยน้ำยาตรวจเก็บรอยลายนิ้วมือแฝงบนด้านเหนียวของเทปขาวจากผงถ่านกัมมันต์ที่พัฒนาขึ้น 3 สูตร

ผลการเปรียบเทียบประสิทธิภาพของการตรวจเก็บรอยลายนิ้วมือแฝงบนด้านเหนียวของเทปขาว 3 ชนิด ด้วย น้ำยาตรวจเก็บรอยลายนิ้วมือแฝงบนด้านเหนียวของเทปขาวจากผงถ่านกัมมันต์ 3 สูตร และ Wet Powder ผลที่ได้คือ บนเทปทั้ง 3 ชนิด น้ำยาสูตร B มีค่าเฉลี่ยของคะแนนสูงที่สุด ซึ่งสูงกว่า Wet Powder

จากการทดสอบสมมติฐาน ค่าคะแนนของรอยลายนิ้วมือแฝงบนด้านเหนียวของเทปใสที่ตรวจเก็บด้วยน้ำยาตรวจเก็บรอยลายนิ้วมือแฝงบนด้านเหนียวของเทปขาวจากผงถ่านกัมมันต์ทั้ง 3 สูตร กับ Wet Powder นั้นไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ในเทปแลคซันและเทปขาวปิดกล่อง ค่าคะแนนของรอยลายนิ้วมือแฝงที่ตรวจเก็บด้วยน้ำยาตรวจเก็บได้จากการใช้น้ำยาตรวจเก็บรอยลายนิ้วมือแฝงบนด้านเหนียวของเทปขาวจากผงถ่านกัมมันต์สูตร C และ Wet Powder นั้นมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของคะแนนร่วมด้วย สรุปได้ว่า น้ำยาตรวจเก็บรอยลายนิ้วมือแฝงบนด้านเหนียวของเทปขาวสูตร C นั้นมีประสิทธิภาพที่น้อยกว่า Wet Powder โดยสาเหตุน่าจะเกิดจากปริมาณผงถ่านที่มากเกินไป ทำให้น้ำยาสูตร C มีความเข้มข้นที่มากกว่า จึงทำให้ไม่สามารถล้างน้ำยาส่วนเกินออกได้หมด ส่งผลให้ไม่เกิดคอนทราสต์ (Contrast) ที่ชัดเจนของลายเส้นแต่กรณีเทปใส น้ำยาสูตร C มีประสิทธิภาพที่ไม่แตกต่างกับการใช้ Wet Powder ผู้วิจัยเชื่อว่า เนื่องจากการวิจัยนี้ ผู้วิจัยนำเทปขาวที่ทำการทดลองไปเก็บรักษาไว้บนแผ่นเก็บวัตถุพยานรอยลายนิ้วมือแฝง ซึ่งเป็นกระดาษสีขาว และพื้นผิวของเทปใสมีลักษณะที่โปร่งใส เมื่อเทปใสถูกนำไปวางบนแผ่นเก็บวัตถุพยานรอยลายนิ้วมือแฝง จึงทำให้เห็นสีของเส้นร่องเป็นสีขาวตามสีของแผ่นเก็บวัตถุพยานรอยลายนิ้วมือแฝง ซึ่งต่างกับเทปแลคซันและเทป

การปิดกล่องที่มีลักษณะทึบแสงเป็นสีครีมและสีน้ำตาล จึงทำให้รอยลายนิ้วมือแฝงบนเทปใส่นั้น เกิดคอนทราสต์ (Contrast) ของลายเส้นที่ชัดเจนกว่า

การเปรียบเทียบประสิทธิภาพที่กระทำโดยการสัมภาษณ์อาสาสมัครผู้เชี่ยวชาญด้านการตรวจเก็บรอยลายนิ้วมือแฝง เมื่อพิจารณาข้อมูลจากการจัดการสัมภาษณ์ สามารถแบ่งหมวดหมู่ของประเด็นของข้อมูลการเปรียบเทียบประสิทธิภาพจากการจัดการสัมภาษณ์ ออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการเข้าถึงน้ำยา, ด้านการเตรียมน้ำยา, ด้านการใช้งาน และด้านผลลัพธ์

ด้านการเข้าถึงน้ำยา น้ำยาตรวจเก็บรอยลายนิ้วมือแฝงบนด้านเหนียวของเทปขาวจากผงถ่านกัมมันต์ นั้นสามารถเข้าถึงได้ง่ายกว่า Wet Powder เนื่องจาก ส่วนผสมของการเตรียมน้ำยาตรวจเก็บรอยลายนิ้วมือแฝงบนด้านเหนียวของเทปขาวนั้น สามารถหาซื้อได้ทั่วไปและมีราคาที่ไม่สูง ซึ่งต่างกับ Wet Powder ที่ต้องนำเข้าจากต่างประเทศ มีราคาที่สูง

ด้านการเตรียมน้ำยา น้ำยาตรวจเก็บรอยลายนิ้วมือแฝงบนด้านเหนียวของเทปขาวจากผงถ่านกัมมันต์ มีขั้นตอนที่มากกว่าการเตรียม Wet Powder เพราะต้องมีการตวงและผสมส่วนผสมก่อนจึงจะได้ น้ำยาที่พร้อมใช้งาน

ด้านการใช้งาน น้ำยาตรวจเก็บรอยลายนิ้วมือแฝงบนด้านเหนียวของเทปขาวจากผงถ่านกัมมันต์ สามารถทาและล้างน้ำยาส่วนเกินออกได้ได้ง่ายเช่นเดียวกับ Wet Powder

ด้านผลลัพธ์ น้ำยาตรวจเก็บรอยลายนิ้วมือแฝงบนด้านเหนียวของเทปขาวจากผงถ่านกัมมันต์ นั้นสามารถทำให้รอยลายนิ้วมือแฝงบนเทปขาวปรากฏขึ้นมาได้เช่นเดียวกับ Wet Powder รอยลายนิ้วมือแฝงที่ถูกทำให้ปรากฏขึ้นด้วยน้ำยาตรวจเก็บรอยลายนิ้วมือแฝงบนด้านเหนียวของเทปขาวจากผงถ่านกัมมันต์ นั้น มีลายเส้นที่คมชัด สามารถมองเห็นได้อย่างชัดเจนด้วยตาเปล่า ซึ่งความคมชัดของลายเส้นนี้นั้นมีความคมชัดที่ทัดเทียมกับลายเส้นของรอยลายนิ้วมือแฝงที่ถูกทำให้ปรากฏขึ้นด้วย Wet Powder อีกด้วย

จากการเปรียบเทียบประสิทธิภาพทั้ง 3 ด้านระหว่าง การใช้ น้ำยาตรวจเก็บรอยลายนิ้วมือแฝงบนด้านเหนียวของเทปขาวจากผงถ่านกัมมันต์ กับการใช้ Wet Powder ในการตรวจเก็บรอยลายนิ้วมือแฝงบนด้านเหนียวของเทปขาว น้ำยาตรวจเก็บรอยลายนิ้วมือแฝงบนด้านเหนียวของเทปขาวจากผงถ่านกัมมันต์ มีประสิทธิภาพทัดเทียมการใช้ Wet Powder ซึ่งน้ำยาแต่ละชนิดต่างมีข้อดีและข้อเสียที่แตกต่างกัน สามารถนำมาใช้ทดแทนหรือเลือกใช้ให้เหมาะสมกับความต้องการในสถานการณ์ที่ต่างๆได้

ข้อเสนอแนะ

1. ควรศึกษาความแตกต่างระหว่างสูตร A และ B เพื่อพัฒนาสูตรที่เหมาะสมซึ่งมีความละเอียดของความเข้มข้นที่ละเอียดขึ้น
2. ควรศึกษาประสิทธิภาพของน้ำยาตรวจเก็บรอยลายนิ้วมือแฝงบนด้านเหนียวของเทปขาวกับตัวอย่างรอยลายนิ้วมือแฝงที่ถูกเตรียมขึ้นมา ในระยะเวลาก่อนการตรวจเก็บที่แตกต่างกัน
3. ควรศึกษาผลกระทบของระยะเวลาระหว่างขั้นตอนการเตรียมน้ำยาและขั้นตอนการตรวจเก็บที่มีผลต่อประสิทธิภาพของการใช้น้ำยาตรวจเก็บรอยลายนิ้วมือแฝงบนด้านเหนียวของเทปขาว

เอกสารอ้างอิง

Caracciolo A. B., Cardoni M., Pescatore T., Patrolecco L. (2017). *Characteristics and environmental fate of the anionic surfactant sodium lauryl ether sulphate (SLES)*

- used as the main component in foaming agent for mechanized tunnelling. Environmental Pollution. 226, pp. 94-103.*
- Kaur, K., Shamar, T., Kaur, R., (2020). Development of Submerged Latent Fingerprint on Non-Porous Substrates with Activated Charcoal based Small Partical Reagent. *Indian Journal of Forensic Medicine Toxicology. 14(3), pp. 387-394.*
- Kesorn, B. (2014). *Development of Reagent for The Detection of Latent Fingerprints on The Adhesive side of Adhesive Tapes* [Master's Thesis, Silpakorn University]. Silpakorn University Respository (SURE). <http://www.sure.su.ac.th/xmlui/handle/123456789/11952>. (In Thai).
- Loungaroon, U. (2018). *Detection of Latent Fingerprints on Adhesive side of Tape by using Black Powder with Dishwashing* [Master's Thesis, Silpakorn University]. Silpakorn University Respository (SURE). <http://www.sure.su.ac.th/xmlui/handle/123456789/24540>. (In Thai).
- Stoilovic, Milutin, Lennard, Chris. (2012). *Fingermark Detection & Enhancement Incorporating Light Theory and General Forensic Application of Optical Enhancement Techniques*. Forensic service, Australian Federal Police.
- Thongthammachad, R. (2018). *The Development of Fingerprint Powder Made from Black Rice Husk for Detecting Latent Fingerprints on Different Type of Surfaces* [Master's Thesis, Royal Police Cadet Academy]. Forensic RPCA. https://drive.google.com/file/d/1r_e_6Y1bBU4Jk44sqk-fvtQ_6mb_9Bcs/view. (In Thai).
- U.S. Department of Justice. (2014). *The Fingerprint Sourcebook*. Office of Justice Programs.

ประวัติผู้เขียน

คำนำหน้า ชื่อ-สกุล	สืบตำรวจเอก กษิตศ ฉันทวัฒน์*
ตำแหน่ง/สถานะ	นักศึกษาลักสูตรวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต
ที่อยู่หน่วยงาน/สังกัด	คณะนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ ตำบลสามพราน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม 73110
ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์	poonkasidis@hotmail.com
คำนำหน้า ชื่อ-สกุล	รองศาสตราจารย์ พันตำรวจเอก วรวัช วิชชุวานิชย์
ตำแหน่ง/สถานะ	อาจารย์ (สบ 5) คณบดีคณะนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ
ที่อยู่หน่วยงาน/สังกัด	คณะนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ ตำบลสามพราน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม 73110
ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์	woratouch_w@yahoo.com

* ผู้ประสานฉบับบรรณกิจ (Corresponding Author)

การพัฒนางานพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์กับสภาพปัญหาในการดำเนินคดีฆาตกรรม Developing the Forensic Evidence and Problem in Murder Prosecution

วริญา ธงภักดิ์¹ และ นพรุจ ศักดิ์ศิริ²

¹ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

² คณะสังคมศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

Wariya Thongpagde¹ and Noparuj Saksiri²

¹ Faculty of Science, Silpakorn University

² Faculty of Social Science, Royal Police Cadet Academy

Received July 19, 2022 | Revised December 15, 2021 | Accepted December 31, 2022

บทความวิชาการ (Academic Article)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับคดีฆาตกรรมจำนวน 40 คดี โดยอาศัยวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุป มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อผลสำเร็จในการดำเนินคดีฆาตกรรม และ 2) การพัฒนางานพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ ในคดีฆาตกรรม ผลการศึกษาพบว่า สภาพปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อผลสำเร็จในการดำเนินคดีฆาตกรรมมี 5 ประการ คือ 1) พฤติการณ์แห่งคดีไม่ชัดเจน (ฆาตกรรม ฆ่าตัวตาย หรืออุบัติเหตุ) 2) พยานหลักฐานไม่เพียงพอ 3) หาดศพผู้ตายไม่พบ 4) การไม่สามารถสืบสวนหาตัวคนร้ายมาดำเนินคดีได้ และ 5) สภาพปัญหา การพิจารณาคดีในชั้นศาล โดยการพัฒนาการพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์คดีฆาตกรรม ประกอบด้วย 1) การพิจารณาสภาพปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อผลสำเร็จในการดำเนินคดีควบคู่กับ 2) การพัฒนาระบบการบริหารจัดการทรัพยากรงานสอบสวน งานพิสูจน์หลักฐานฯ และงานนิติเวชของสำนักงาน ตำรวจแห่งชาติ 3) การพัฒนากระบวนการยุติธรรมทางอาญา และ 4) การแก้ไขปรับปรุงประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญา

คำสำคัญ: การพัฒนา, งานพิสูจน์หลักฐาน, นิติวิทยาศาสตร์, สภาพปัญหา, การดำเนินคดี, คดีฆาตกรรม

Abstract

This research is a qualitative research method by data analysis from 40 murder cases to the conclusion. The aims of this research were to study 1) Obstacle problems that affected a successful result murder prosecution and 2) Developing the forensic evidence in murder cases. The research found five obstacle problems that affected a successful result 1) Unclear circumstances whether it was a murder, suicide, or an accident. 2) Insufficient evidence 3) Deceased's body could not be found 4) Inability to investigate the criminal to prosecute and 5) Problem of proving the truth in court. Developing the forensic evidence in the murder case consisted of 1) Considering obstacle problems that affected a success result murder prosecution together with 2) Developing the resource management system of inquiry work, forensic science, and forensic medicine at the Royal Thai police. 3) Developing the criminal justice and 4) Modifying the criminal procedure code.

Keywords: Developing, Forensic Science, Evidence, Investigation, Problem, Prosecution, Murder cases

บทนำ

“การฆาตกรรม (Murder)” เป็นการกระทำที่กระทบต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนอย่างร้ายแรงและเป็นความผิดอาญาต่อแผ่นดินที่กฎหมายบัญญัติให้มีโทษสูงที่สุดถึงขั้นประหารชีวิต จากข้อมูลทางสถิติในคดีอาญาทั่วประเทศของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ระหว่าง พ.ศ. 2561 ถึง พ.ศ. 2563 พบว่า ประเทศไทยมีคดีฆาตกรรมหรือคดีฆ่าผู้อื่น (คดีอุกฉกรรจ์) เกิดขึ้นมากกว่าคดีอาญาประเภทความผิดอื่นและปัญหาที่ตามมาในคดีฆาตกรรม คือ การพิสูจน์ว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดจริงหรือไม่ ซึ่งเมื่อพิจารณาจากข้อมูลทางสถิติของสำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาในระหว่างปี พ.ศ. 2546 จนถึงปัจจุบันพบว่า มีจำเลยผู้ไม่ได้กระทำความผิดที่ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ถอนฟ้องหรือศาลพิพากษาให้ยกฟ้องมาใช้สิทธิขอรับค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายอันเกิดจากความเสียหายในคดีอาญามีจำนวนมากถึง 12,493 ราย ซึ่งมีจำเลยผู้บริสุทธิ์ที่ได้รับอนุมัติจ่ายค่าทดแทนฯ จำนวน 2,549 ราย (ร้อยละ 20 ของผู้ใช้สิทธิขอรับฯ) เป็นจำนวนเงินถึง 550,898,884.82 บาท (ห้าร้อยห้าสิบล้านแปดแสนเก้าหมื่นแปดพันแปดร้อยแปดสิบสี่บาทแปดสิบสองสตางค์) หมายความว่าเมื่อหลายสิบปีที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันยังคงมีผู้บริสุทธิ์ตกเป็นจำเลยในคดีอาญาอย่างต่อเนื่อง ทำให้รัฐต้องสูญเสียงบประมาณเพื่อเยียวยาความเสียหายเป็นจำนวนมาก ยิ่งไปกว่านั้นจำเลยผู้บริสุทธิ์ต้องสูญเสียทั้งอิสรภาพและโอกาสในชีวิตที่ควรจะได้รับ หากไร้ซึ่งทุนทรัพย์หรือขาดคนให้ความช่วยเหลือก็ยิ่งยากต่อการแสวงหาพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนเอง การเยียวยาความเสียหายจึงเป็นการแก้ปัญหาจากปลายเหตุที่สะท้อนถึงความผิดพลาดของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

แม้ปัจจุบันงานพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ได้รับการยอมรับและถูกนำมาใช้ค้นหาความจริงในคดีฆาตกรรมอย่างแพร่หลาย ทั้งมีความพยายามพัฒนาการตรวจพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ให้มีประสิทธิภาพและแม่นยำมากขึ้น แต่เนื่องจากคดีฆาตกรรม (Murder cases) แต่ละคดีมีเหตุจูงใจและความซับซ้อนแตกต่างกัน บางคดีตำรวจสามารถคลี่คลายคดีได้อย่างรวดเร็ว ขณะที่บางคดียังคงเป็นปริศนาไม่

สามารถนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้ ที่ผ่านมามีการนำนิติวิทยาศาสตร์มาใช้พิสูจน์หลักฐานในคดีฆาตกรรมแต่ก็ยังเป็นที่เคลือบแคลงสงสัยแก่สังคมว่าสามารถพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของจำเลยได้อย่างแท้จริงหรือไม่ เช่น คดีสองนักท่องเที่ยวยาวอังกฤษถูกฆาตกรรมที่เกาะเต่าที่แม้มีการนำนิติวิทยาศาสตร์มาใช้โดยการตรวจพิสูจน์สารพันธุกรรมจากผู้ต้องสงสัยจนพบว่าตรงกับจำเลยชาวพม่าสองคน แต่พฤติการณ์แห่งคดีมีความซับซ้อนเนื่องจากมีผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่าย คดีนี้จึงเต็มไปด้วยคำถามถึงความโปร่งใสในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ เนื่องจากไม่มีแพทย์นิติเวชร่วมเก็บหลักฐานทันทีหลังเกิดเหตุ แต่กลับรอให้เวลาผ่านไปแล้ว 7 วัน และยังมีการเคลื่อนย้ายร่างผู้เสียชีวิตจากที่เกิดเหตุอีกด้วย (พรทิพย์ โจนสุนันท์, 2557) คดีนี้ จึงเป็นที่เคลือบแคลงสงสัยของสังคมว่าแท้จริงแล้วพม่าทั้งสองคนเป็นผู้กระทำความผิดจริงหรือเป็นแพะรับบาป ส่วนในคดีนางสาววันวิภาดา ยาวีราข (น้องหญิง) ประสบอุบัติเหตุรถมอเตอร์ไซด์ที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาซึ่งพฤติการณ์แห่งคดีเป็นที่สงสัยว่าเป็นการฆาตกรรมแต่ศาลชั้นต้นยกฟ้องเพราะไม่มีหลักฐานชัดเจนว่าถูกทำร้าย เมื่อนำคดียื่นอุทธรณ์ศาลกลับพิพากษาลงโทษจำเลยในความผิดฐานฆ่าผู้อื่นเนื่องจากศาลอุทธรณ์เห็นว่าพยานหลักฐานของจำเลยมีข้อพิรุธหลายประการ ฯลฯ ยิ่งในคดีฆาตกรรมที่พฤติการณ์แห่งคดีไม่ชัดเจนว่าเป็นการฆาตกรรมหรือการฆ่าตัวตายก็ยิ่งทำให้เป็นอุปสรรคต่อการพิสูจน์หลักฐานมากขึ้น เช่น คดีนายห้างทองที่เป็นประเด็นถกเถียงว่าเป็นการฆ่าตัวตายหรือถูกฆาตกรรมทำให้มีการผ่าชันสูตรศพมากกว่าสองครั้งและยังเชิญผู้เชี่ยวชาญด้านดีเอ็นเอ (DNA) และคราบเลือดจากประเทศอังกฤษมาร่วมให้ความเห็นอีกด้วยจนได้ข้อสรุปว่าเป็นการฆาตกรรม แต่กรณียังเป็นที่น่าสงสัยหลายประการจนเป็นเหตุให้ศาลยกฟ้องจำเลยในเวลาต่อมา ฯลฯ (อรรถพล แซ่มสุวรรณวงศ์, 2545)

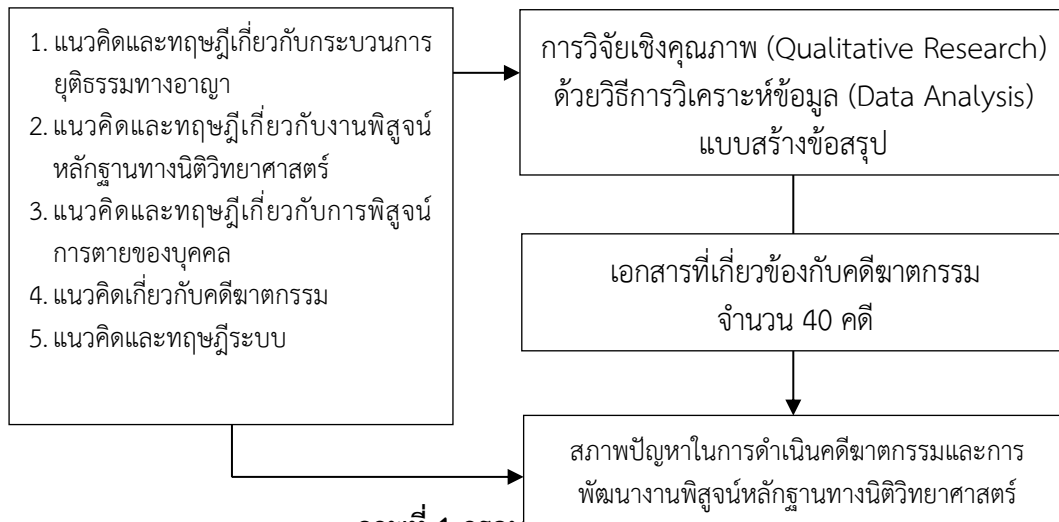
ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตถึงสภาพปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อผลสำเร็จในการดำเนินคดีฆาตกรรมว่า ส่วนหนึ่งเกิดจากลักษณะของคดีฆาตกรรมที่มีความยากกว่าคดีอาญาประเภทความผิดอื่น เนื่องจากผู้เสียหายในคดีฆาตกรรม คือ คนตายที่ไม่สามารถบอกเล่าและให้การเป็นพยานชี้ตัวผู้กระทำความผิดได้ ประกอบกับสถานที่เกิดเหตุมักอยู่ในที่รโหฐาน มิดชิด ลับตาคน และมักไม่มีบุคคลรู้เห็น ทำให้ขาดประจักษ์พยานทั้งก่อนขณะหรือหลังเกิดเหตุ และหากผู้กระทำความผิดมีพฤติการณ์หลบหนีหรือปกปิดการกระทำของตนหรือไม่ยอมรับสารภาพด้วยแล้ว ยิ่งยากต่อการค้นหาความจริงแห่งคดี ซึ่งจากแนวคิดทฤษฎีระบบ (System theory) คดีฆาตกรรมถือเป็นผลผลิตของระบบ (Output) ที่สะท้อนปัญหาทั้งในด้านทรัพยากรและการบริหารจัดการระบบด้วย ดังแนวคิดของอิวานชีวิช และคณะ (Ivancevich and others, 1989) ที่กล่าวว่า ผลผลิตของระบบเกิดจากการนำปัจจัยนำเข้า (Input) มาจัดกระทำผ่านกระบวนการ (Process) ให้เกิดผลผลิตขึ้น (Output) และให้ความสนใจกับผลสะท้อนกลับ (Feedback) จากสภาพแวดล้อมของระบบ (Environment) ดังนั้นในการศึกษาการพัฒนางานพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในคดีฆาตกรรมจึงต้องศึกษาจากคดีฆาตกรรมซึ่งเป็นผลผลิตของระบบ (Output)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อผลสำเร็จในการดำเนินคดีฆาตกรรม
- 2) เพื่อศึกษาการพัฒนางานพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในคดีฆาตกรรม

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) จากอาศัยแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา งานพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ การพิสูจน์การตายของบุคคล แนวคิดเกี่ยวกับคดีฆาตกรรม และแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับระบบ และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับคดีฆาตกรรมจำนวน 40 คดี โดยอาศัยวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis) แบบสร้างข้อสรุป

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ทบทวนวรรณกรรม

1) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

กระบวนการยุติธรรมทางอาญา คือ การดำเนินการของหน่วยงานต่าง ๆ ในการบังคับใช้กฎหมายทางอาญา ได้แก่ หน่วยงานตำรวจ พนักงานอัยการ ทนายความ ศาล ฯลฯ เพื่ออำนวยความยุติธรรมให้เกิดขึ้นในการปฏิบัติตามกฎหมายโดยกระบวนการยุติธรรมทางอาญามีการแบ่งแยกองค์กรที่ใช้อำนาจและมีการกำหนดมาตรการ วิธีการ และกลไกการตรวจสอบถ่วงดุลซึ่งกันและกัน เพื่อเปิดให้องค์กรอื่นได้ตรวจสอบและยับยั้งการใช้อำนาจโดยมิชอบได้ (Thanachai Seeviroonchai, 2011) ในการพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในคดีฆาตกรรมถือเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่อาศัยการบังคับใช้กฎหมาย กลไกการตรวจสอบถ่วงดุลและการวินิจฉัยชี้ขาดให้เป็นไปตามกฎหมาย ประกอบด้วย 3 กระบวนการ คือ กระบวนการในชั้นสืบสวนสอบสวน ชั้นสั่งคดี ชั้นพิจารณาคดีและสืบพยาน

2) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับงานพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์

นิติวิทยาศาสตร์ในความหมายของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ คือ การนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์ทุกสาขา มาประยุกต์ใช้เพื่อประโยชน์แห่งกฎหมาย โดยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131/1 บัญญัติว่า “ในกรณีที่ต้องใช้พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงตามมาตรา 131 ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจให้ทำการตรวจพิสูจน์บุคคล วัตถุ หรือเอกสารใด ๆ โดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ได้....” เมื่อมีคดีฆาตกรรมเกิดขึ้น พนักงานสอบสวนต้องมีคุณสมบัติ คือ มีความเชี่ยวชาญและรอบคอบในการรวบรวมพยานหลักฐานในที่เกิดเหตุ สามารถใช้ดุลพินิจในการตรวจพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ได้ตามมาตรา 131/1

3) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพิสูจน์การตายของบุคคล

การพิสูจน์การตายของบุคคล โดยการชันสูตรพลิกศพมีวัตถุประสงค์เพื่อทราบข้อเท็จจริงตามที่เป็นจริงในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 154 ว่าผู้ตายคือใคร ตายที่ไหน ตายเมื่อใด เหตุที่ตาย พฤติการณ์ที่ตาย หมายถึง การตายที่เป็นกลุ่มของการตายโดยผิดธรรมชาติมี 5 ประการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 148 ที่บัญญัติให้ต้องมีการสอบสวนและชันสูตรพลิกศพ คือ ชำตัวตาย (Suicide) ถูกผู้อื่นทำให้ตาย (Homicide) ถูกสัตว์ทำให้ตาย (Animal caused) ตายโดยอุบัติเหตุ (Accident) และการตายโดยยังมีปรากฏเหตุ (Unexpected death) และถ้าตายโดยคนทำร้าย ให้กล่าวว่ามีใคร หรือสงสัยว่าใครเป็นผู้กระทำความผิดเท่าที่จะทราบได้

4) แนวคิดเกี่ยวกับคดีฆาตกรรม

ตามประมวลกฎหมายอาญา การฆ่าตัวตายไม่ถือเป็นความผิดอาญา ส่วนการถูกผู้อื่นทำให้ตายไม่ว่าจะโดยเจตนา ไม่เจตนา หรือประมาทล้วนเป็นความผิดอาญาทั้งสิ้น เนื่องจากในการฆ่าตัวตายและการฆาตกรรม ส่วนใหญ่จะกระทำโดยมิตชิตและส่วนมากจะเป็นที่รู้โหล่นจึงค่อนข้างยากที่จะมีพยานบุคคลเห็น ดังนั้น ในการพิจารณาว่าเป็นการฆ่าตัวตายหรือฆาตกรรมนั้น นอกจากสภาพศพและสถานที่เกิดเหตุ เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องพิจารณาพยานหลักฐานอื่นประกอบในการบ่งชี้ถึงสาเหตุการฆ่าตัวตายหรือฆาตกรรม โดยใช้หลักเหตุผลในการพิจารณาพยานหลักฐานแต่ละอย่างด้วยความรอบคอบ ระมัดระวัง และอยู่บนพื้นฐานของวิทยาศาสตร์ คือ สามารถพิสูจน์ได้และความเป็นธรรมชาติของพยานหลักฐานนั้น เพราะหากวินิจฉัยผิดว่าเป็นการฆ่าตัวตายก็จะส่งผลในการทางกฎหมายในกระบวนการสอบสวนเพื่อหาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษเป็นอันสิ้นสุด เป็นต้น

5) แนวคิดและทฤษฎีระบบ

ระบบ หมายถึง องค์ประกอบหรือระบบย่อยมีปฏิสัมพันธ์กันเพื่อปฏิบัติหน้าที่หรือทำกิจกรรมบางอย่างร่วมกันเพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์ของระบบใหญ่ที่เป็นภาพรวม ซึ่งมีการจัดระเบียบความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ที่รวมกันอยู่ในโครงการหรือกระบวนการนั้น เป็นกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่ใช้ในการวางแผนและดำเนินการเพื่อให้บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ บิทเทล (Bittel, 1978) รองศาสตราจารย์แห่งมหาวิทยาลัยเจมส์ เมดิสัน (James Madison University) ระบุว่า กรอบโครงสร้างพื้นฐานของระบบ ประกอบด้วยโครงสร้างหลัก 5 ส่วน คือ ส่วนป้อนข้อมูลเข้า (Input) ส่วนกระบวนการ (Process) ส่วนป้อนข้อมูลออกหรือผลผลิต (Output) ส่วนผลย้อนกลับ (Feedback) และส่วนสภาพแวดล้อมของระบบนั้นด้วย โดยระบบจำแนกออก เป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) ระบบปิด (Closed System) เป็นแนวคิดพื้นฐานจากทางด้านวิทยาศาสตร์กายภาพ ซึ่งเป็นระบบที่ไม่คำนึงถึงผลกระทบจากสิ่งแวดล้อม ระบบปิดที่สมบูรณ์จะเป็นระบบที่ไม่มีการรับพลังงานจากภายนอก ซึ่งมีลักษณะเชิงอุดมคติ แนวคิดระบบปิดสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการศึกษาองค์กรได้ค่อนข้างน้อยมาก 2) ระบบเปิด (Open System) เป็นระบบที่ยอมรับหรือคำนึงถึงผลกระทบจากความสัมพันธ์ของระบบกับสิ่งแวดล้อม ลักษณะของระบบเปิดประกอบด้วย ป้อนข้อมูลเข้า กระบวนการแปรสภาพ และผลผลิต

6) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การรวบรวมพยานหลักฐานคดีฆาตกรรมนายปรีณ สัมพันธ์พันธ์ พบว่า พยานหลักฐานที่พนักงานสอบสวนรวบรวมมาไม่ว่าพยานบุคคล พยานเอกสาร และพยานวัตถุ ศาลรับฟังทั้งสิ้น (Pongthep Chancharoen, 2010) การรวบรวมพยานหลักฐาน คดีฆาตกรรมนางสาวเจนจิรา พลอยอุ้นศรี พบว่า ศาลมิได้เชื่อพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์มากกว่าพยานหลักฐานอื่น แต่พบว่าศาลเชื่อมโยง

พยานหลักฐานทุกชนิดเข้าด้วยกัน (Prasit Noppakat, 2010) การรวบรวมพยานหลักฐานศึกษากรณีคดีฆาตกรรมนางสาวเชอร์รี่แอน ดันแคน พบว่า ศาลใช้หลักการค้นหาความจริงโดยพยานหลักฐานทั้งฝ่ายโจทก์และจำเลยซึ่งต้องเป็นพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นที่มีได้เกิดขึ้นจากการจงใจ มีค่านับสัญญา ชูเชิญหลอกลวงหรือโดยมิชอบประการอื่น (Natsakon Atchanasuphat, 2011) และโครงการพัฒนาประสิทธิภาพการอำนวยความสะดวกของสำนักงานตำรวจแห่งชาติให้กับประชาชนด้านการรวบรวมพยานหลักฐานและการพิสูจน์หลักฐาน (Patchara Sinloyma et al, 2012) พบว่า ปัญหาอุปสรรคในการอำนวยความสะดวกของสำนักงานตำรวจแห่งชาติด้านการรวบรวมพยานหลักฐานและการพิสูจน์หลักฐาน ได้แก่ 1) ปัญหาองค์กร สำนักงานตำรวจแห่งชาติ 2) ปัญหาบุคลากรขาดประสบการณ์ และขาดแคลน 3) ปัญหาขาดแคลนเครื่องมือเครื่องใช้ 4) ปัญหาข้อกฎหมายให้ดุลพินิจแก่พนักงานสอบสวนมากเกินไป และ 5) ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานหรือองค์กรอื่น

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับคดีฆาตกรรมจำนวน 40 คดี โดยอาศัยวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis) แบบสร้างข้อสรุป มีขั้นตอนดังนี้

1. สืบค้นและศึกษาเอกสารจากการสืบค้นสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (e-book) และเอกสารประเภทสื่อออนไลน์ โดยแบ่งออกเป็นเอกสารขั้นต้นและเอกสารชั้นรอง ดังนี้

1) เอกสารขั้นต้น (Primary Data) ได้แก่ เป็นข้อมูลที่ยังไม่ได้ผ่านการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ เอกสาร หนังสือ บทความทางวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง คำพิพากษากฎีกา และสื่อหรือสิ่งพิมพ์ออนไลน์ที่เกี่ยวข้องกับคดีฆาตกรรม

2) เอกสารชั้นรอง (Secondary Data) ได้แก่ เป็นเอกสารที่มีการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบต่าง ๆ คือ ตำราทางวิชาการ บทความทางวิชาการ งานวิจัย หรืองานวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

2. เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับคดีฆาตกรรมจำนวน 40 คดี โดยคัดเลือกจากหลักเกณฑ์ ดังนี้

1) ความจริง (Authenticity) เป็นเอกสารที่ให้ข้อมูลที่แท้จริง (Origin) มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการวิจัย

2) ความถูกต้องน่าเชื่อถือ (Credibility) เป็นเอกสารที่ไม่มีข้อมูลที่ผิดพลาด บิดเบือนหรือคลาดเคลื่อนไปจากความเป็นจริง และมีแหล่งที่มา

3) การเป็นตัวแทน (Representativeness) เป็นเอกสารประเภทสื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (e-book) และเอกสารประเภทสื่อออนไลน์ที่เกี่ยวข้องกับคดีฆาตกรรมที่มีลักษณะความเป็นตัวแทน 2 ระดับ โดยระดับแรก เอกสารที่เลือกศึกษาสามารถใช้แทนหรือเป็นแบบฉบับที่แทนเอกสารประเภทเดียวกันและระดับที่สอง ข้อมูลในเอกสารเป็นข้อมูลที่เป็นตัวแทนของการศึกษาได้

4) ความหมาย (Meaning) เป็นเอกสารที่มีความชัดเจนและสามารถที่จะเข้าใจได้ง่าย มีข้อมูลที่เป็นนัยสำคัญหรือจะสร้างความหมายให้กับงานวิจัยได้ (Chalermlarp Thongart, 2011)

3. วิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยด้วยวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis) แบบสร้างข้อสรุปจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับคดีฆาตกรรมจำนวน 40 คดี ตามวัตถุประสงค์การวิจัยโดยอาศัยแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อผลสำเร็จในการดำเนินคดีฆาตกรรม ผลการศึกษาแบ่งเป็น 3 ส่วน คือ นิติวิทยาศาสตร์กับคดีฆาตกรรมจากอดีตถึงปัจจุบัน การพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในคดีฆาตกรรม และสภาพปัญหาในการดำเนินคดีฆาตกรรม และ 2) การพัฒนาการพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในคดีฆาตกรรม ผลการวิจัยประกอบด้วย 2 ส่วน ดังนี้

1. สภาพปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อผลสำเร็จในการดำเนินคดีฆาตกรรม

1.1 นิติวิทยาศาสตร์กับคดีฆาตกรรมจากอดีตถึงปัจจุบัน

ผลการศึกษาพบว่า ในคดีฆาตกรรมมีการนำวิทยาศาสตร์มาใช้พิสูจน์หลักฐานเป็นเวลานานแล้ว นับตั้งแต่คดีฆาตกรรมดอริท ฟอนฮาเฟิน (Aththaphon Chamasuwanwong, 2002) เกิดขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2511 โดยมีการตรวจพิสูจน์ลักษณะของฟันและพิมพ์ลายนิ้วมือเพื่อยืนยันเอกลักษณ์บุคคลของผู้ตายและมีการพิสูจน์ลายเซ็นในเช็ค ตลอดจนการตรวจอาวุธปืน หัวกระสุนปืนและปลอกกระสุนปืนเพื่อพิสูจน์ความผิดคนร้าย หรือในคดีฆาตกรรมสุชาดา เดชศิริกุลชัย ที่เกิดขึ้นปี พ.ศ. 2534 ซึ่งมีการตรวจลายพิมพ์นิ้วมือเพื่อกันหาว่าผู้ตายเป็นใคร มาจากไหน หรือในคดีฆาตกรรมสยามลมีการนำหลักนิติวิทยาศาสตร์มาใช้วิเคราะห์ที่เกิดเหตุจากรอยเลือด เป็นต้น ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2541 พบว่าในคดีฆาตกรรม เจนจิรา พลอยอุ้งศรี มีการพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ด้วยวิธีการนำเทคโนโลยีการตรวจสอบสารเคมีดีเอ็นเอ (Deoxyribonucleic Acid หรือ DNA) มาใช้ในการพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคลโดยนำชิ้นเนื้อที่ได้จากบ่อเกรอะและกะโหลกศีรษะที่พบในแม่น้ำบางปะกง มาตรวจดีเอ็นเอ (DNA) และยังนำการพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์มาเพื่อยืนยันว่าเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยกระทำความผิดตามฟ้องหรือไม่อีกด้วย เช่น การตรวจดีเอ็นเอที่พบในศพผู้ตายเปรียบเทียบกับดีเอ็นเอของผู้ต้องสงสัยในคดีฆาตกรรมเบญจภรณ์ ผิวม่วง หรือสองนักท่องเที่ยวยาวอังกฤษ (ฮันน่าและเดวิด) ฯลฯ สรุปได้ว่าการดำเนินคดีฆาตกรรมล้วนมีการนำนิติวิทยาศาสตร์มาใช้ในการพิสูจน์หลักฐาน เช่น การพิสูจน์ลายมือ การตรวจลายพิมพ์นิ้วมือ การตรวจเขม่าดินปืน ปลอกกระสุนปืน หรือการตรวจดีเอ็นเอ ฯลฯ มีเพียงไม่กี่คดีเท่านั้นที่อาศัยพยานบุคคลในการพิสูจน์ความผิด และหากใช้พยานบุคคลเป็นหลักก็มักมีปัญหาในการพิจารณาตัดสินในชั้นศาล เช่น คดีฆาตกรรมเซอร์แอน ดันแคน ที่ต่อมาพบว่าพยานบุคคลให้การเท็จหรือคดีฆาตกรรมเกษม คงตุก ที่พบความจริงว่าจำเลยถูกสอบสวนโดยการทรมานให้รับสารภาพว่ากระทำความผิด เป็นต้น อย่างไรก็ตาม นับแต่อดีตจนถึงปัจจุบันการสอบสวนพยานบุคคลมีความสำคัญและจำเป็นต่อการสืบสวนสอบสวน แม้ต่อมาจะมีกล้องวงจรปิดแต่ก็มีข้อจำกัดคือ ไม่สามารถบอกเล่าเรื่องราวหรือหาเบาะแสของผู้ต้องสงสัยได้ทุกคดี ขณะที่พยานบุคคลสามารถบอกเล่าเรื่องราวความสัมพันธ์ระหว่างผู้ตายกับผู้ต้องสงสัยที่เป็นประโยชน์ต่อรูปคดีได้ซึ่งกล้องวงจรปิดไม่สามารถทำได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากเป็นการฆาตกรรมที่มีความซับซ้อน เช่น การจ้างวานในคดีฆาตกรรมสยามล ลาก่อเกียรติ, แสงชัย สุนทรวัฒน์, สายันต์ จันทรา หรือกรณีวางยาพิษในคดีฆาตกรรมราตรี หนูสิงห์ เป็นต้น ซึ่งหากเจ้าหน้าที่ตำรวจนำพยานหลักฐานหลาย ๆ อย่างมาประกอบร่วมกันก็จะทำให้การพิสูจน์ความจริงมีความแม่นยำและน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

1.2 การพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในคดีฆาตกรรม

จากแนวคิดและทฤษฎีการพิสูจน์การตายของบุคคล คือ เมื่อมีการตายของบุคคลเกิดขึ้นการค้นหาความจริงเกี่ยวกับสาเหตุการตายมีความสำคัญอย่างยิ่งทั้งต่อตัวผู้ตายและผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่ กฎหมายบัญญัติให้ต้องมีการสอบสวนและชันสูตรพลิกศพการตายโดยผิดธรรมชาติมี 5 ประการ คือฆ่าตัวตาย (Suicide) ถูกผู้อื่นทำให้ตาย (Homicide) ถูกสัตว์ทำให้ตาย (Animal caused) ตายโดยอุบัติเหตุ (Accident) และการ

ตายโดยยังมีปรากฏเหตุ (Unexpected death) การชันสูตรพลิกศพเป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนเป็นผู้รับผิดชอบหลักในการรับแจ้งเรื่องดำเนินการ ติดตามผู้เกี่ยวข้องให้มาร่วมทำการชันสูตรซึ่งอาจเป็นแพทย์นิติเวช หรือพนักงานอัยการและพนักงานฝ่ายปกครองด้วยแล้วแต่กรณีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 นอกจากนี้ จากแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131/1 บัญญัติว่าในกรณีที่จำเป็นต้องใช้พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงตามมาตรา 131 ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจให้ทำการตรวจพิสูจน์บุคคล วัตถุ หรือเอกสารใด ๆ โดยวิธีการทางนิติวิทยาศาสตร์ได้ ในกรณีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินสามปี หากการตรวจพิสูจน์ตามวรรคหนึ่ง จำเป็นต้องตรวจเก็บตัวอย่างเลือด เนื้อเยื่อ ผิวหนัง เส้นผมหรือขน น้ำลาย ปัสสาวะ อุจจาระ สารคัดหลั่ง สารพันธุกรรมหรือส่วนประกอบของร่างกายจากผู้ต้องหา ผู้เสียหายหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง ให้พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบมีอำนาจให้แพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญดำเนินการตรวจดังกล่าวได้ (Office of the council of state, 2005)

การถูกฆาตกรรมถือเป็นการตายโดยผิดธรรมชาติและเป็นผลแห่งการกระทำผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินสามปีซึ่งกฎหมายบัญญัติไว้ให้ทำการสอบสวน การพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ และการชันสูตรพลิกศพ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทราบว่าผู้ตายเป็นใคร (Identification) ตายที่ไหน (Scene Investigation) ตายเมื่อใด (Time since Death) เหตุและพฤติการณ์ที่ตายเป็นอย่างไร (Cause and Manner of Death) ถ้าตายโดยคนทำร้าย ให้กล่าวว่าใครหรือสงสัยว่าใครเป็นผู้ทำให้ตายเท่าที่จะทราบได้ และหากการชันสูตรพลิกศพไม่แล้วเสร็จห้ามมิให้พ้องคดี ผลการศึกษาพบว่า เมื่อมีการฆาตกรรมเกิดขึ้นมีการนำการพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์มาใช้ในการกระบวนการดำเนินคดีแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน นับตั้งแต่การตรวจสถานที่เกิดเหตุ การพิสูจน์หลักฐาน และการชันสูตรพลิกศพ เพื่อให้ทราบว่าผู้ตายเป็นใคร ซึ่งในเบื้องต้นเจ้าหน้าที่ฯ พิจารณาจากทรัพย์สินส่วนตัวของผู้ตาย เอกสารส่วนบุคคล หรืออาจสอบถามจากบุคคลที่รู้จักผู้ตาย เช่นญาติพี่น้อง คนรู้จัก เพื่อน ฯลฯ แต่หากไม่มีพยานหลักฐานดังกล่าว เช่น ศพผู้ตายไม่มีทรัพย์สินหรือเอกสารติดตัว หรือผู้ตายถูกนำศพมาทิ้งในที่ห่างไกลผู้คน หรือมีการอำพรางคดีโดยทำลายหลักฐานเพื่อไม่ให้ทราบว่าผู้ตายเป็นใครมาจากไหน เจ้าหน้าที่ฯ ก็จะพิจารณาจากรูปพรรณสัณฐาน สีผิว ตาหนี แผลเป็น ลายสัก ฯลฯ ไปจนถึงการนำนิติวิทยาศาสตร์มาพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคลนับตั้งแต่พิมพ์ลายนิ้วมือ ลักษณะฟัน หรือดีเอ็นเอ ฯลฯ ตัวอย่างเช่นคดีฆาตกรรมดอริท ฟอนฮาเฟินที่นอกจากพิจารณาลักษณะภายนอก เช่น รูปร่างหน้าตา สีผม ผิวหนังที่สามารถบอกในขั้นต้นว่าเป็นเชื้อชาติยุโรปแล้ว ยังใช้ลักษณะฟันและการพิมพ์ลายนิ้วมือในการพิสูจน์ตัวบุคคลอีกด้วยหรือคดีฆาตกรรมจูเซปเป เดอ สเตฟานี ที่ตำรวจตั้งต้นสืบหาจากลายสักบนร่างกายที่เป็นลายพิเศษเฉพาะชาวต่างชาติ และประกาศหาญาติผ่านสื่อออนไลน์เพื่อตรวจเทียบดีเอ็นเอจนในที่สุดก็ทราบว่าผู้ตายเป็นใคร เป็นต้น

ในคดีฆาตกรรม เจ้าหน้าที่มักพบศพภายหลังเวลาเกิดเหตุหรือสถานที่ที่พบศพอาจไม่ใช่สถานที่ที่ผู้ตายเสียชีวิตทำให้ไม่ทราบเวลาหรือสถานที่เกิดเหตุที่แท้จริง ณ เวลาหรือสถานที่ที่พบศพ เจ้าหน้าที่ฯ จึงอาศัยการวิเคราะห์จากพยานหลักฐานเพื่อประเมินสถานที่เกิดเหตุและเวลาตายซึ่งจากการศึกษาพบว่า เจ้าหน้าที่ฯ วิเคราะห์จากสภาพศพ สถานที่พบศพ คราบเลือด หยดเลือด ร่องรอยการต่อสู้ การชันสูตรพลิกศพ การผ่าศพ คำรับสารภาพ พยานบุคคล กล้องวงจรปิด หรือวิเคราะห์จากการลำดับเหตุการณ์วงจรชีวิตผู้ตาย ฯลฯ แล้วแต่กรณี นอกจากนี้ ในส่วนของการพิสูจน์หลักฐานเกี่ยวกับสาเหตุและพฤติการณ์ที่ตายพบว่า ส่วนใหญ่เจ้าหน้าที่ฯ พิจารณาจากสภาพศพ สถานที่พบศพ ลักษณะบาดแผล การชันสูตรพลิกศพ ฯลฯ ทั้งนี้ พนักงานสอบสวนและแพทย์นิติเวชต่างต้องสอบสวนข้อเท็จจริงอย่างละเอียดจากญาติหรือพยานบุคคลประกอบการชันสูตรพลิกศพเพื่อให้ทราบว่า การตายนั้นเป็นผลจากการกระทำผิดอาญาหรือไม่ ใครคือผู้ต้องสงสัยในคดี เพราะการ

ชั้นสูตรพลิกศพหรือการพิจารณาจากพยานหลักฐานไม่เพียงพอที่จะสรุปเหตุและพฤติการณ์ที่ตายได้ เช่น ในคดีจ้างวานที่มีผู้ร่วมกระทำความผิดมากกว่าหนึ่งคน หรือในคดีชู้สาวที่มีเรื่องราวความสัมพันธ์ระหว่างผู้ตาย กับผู้ต้องสงสัยหรือคดีวางยาพิษที่การชันสูตรพลิกศพหรือการผ่าศพมักไม่พบสารพิษในร่างกายแต่ญาติเป็นผู้ให้ ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ทางคดี ฯลฯ จึงสามารถเชื่อมโยงไปยังผู้ต้องสงสัยได้

เมื่อทราบว่าผู้ตายเป็นใคร มาจากไหน เหตุและพฤติการณ์ที่ตายเกิดจากการฆาตกรรมแล้ว ต่อมา คือการสืบสวนสอบสวนเพื่อนำผู้ต้องสงสัยมาดำเนินคดี โดยอาศัยพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ที่ได้ จากการตรวจสถานที่เกิดเหตุ การพิสูจน์หลักฐาน และการชันสูตรพลิกศพ ประกอบพยานหลักฐานอื่น เช่น กล้องวงจรปิด พยานบุคคล ฯลฯ พร้อมทั้งการตั้งประเด็นการสอบสวน การตัดประเด็นที่ไม่เกี่ยวข้องออก การสอบสวนพยานบุคคลหรือเทคโนโลยีสารสนเทศ ประวัติอาชญากร การลงพื้นที่ค้นหา หรือการอาศัยสื่อ รูปแบบต่าง ๆ เพื่อสืบหาเบาะแสผู้ต้องสงสัย เป็นต้น เมื่อนำตัวผู้ต้องสงสัยมาดำเนินคดีได้แล้ว ต้องสามารถ เชื่อมโยงพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์และความผิดของผู้ต้องสงสัยได้ด้วย

1.3 สภาพปัญหาในการดำเนินคดีฆาตกรรม

คดีฆาตกรรมแต่ละคดีมีพฤติการณ์แห่งคดีและสภาพปัญหาที่แตกต่างกัน แม้การพิสูจน์หลักฐาน ทางวิทยาศาสตร์ และการชันสูตรพลิกศพ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทราบว่าผู้ตายเป็นใคร (Identification) ตายที่ไหน (Scene Investigation) ตายเมื่อใด (Time since Death) เหตุและพฤติการณ์ที่ตายเป็นอย่างไร (Cause and Manner of Death) ใครหรือสงสัยว่าใครเป็นผู้ทำให้ตาย อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติ เจ้าหน้าที่ตำรวจใช้การสืบสวนสอบสวนเพื่อให้ทราบข้อเท็จจริงแห่งคดีด้วย เช่น การสอบถามจากพยาน ผู้เห็นเหตุการณ์ หรือกล้องวงจรปิด หรือพยานหลักฐานอื่น เป็นต้น

การศึกษาสภาพปัญหาในคดีฆาตกรรมจำนวน 40 คดี พบว่า สภาพปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อ ผลสำเร็จในการดำเนินคดีฆาตกรรมมี 5 ประการ คือ 1) พฤติการณ์แห่งคดีไม่ชัดเจน (การฆาตกรรม ฆ่าตัว ตาย หรืออุบัติเหตุ) 2) พยานหลักฐานไม่เพียงพอ 3) หาศพผู้ตายไม่พบ 4) การไม่สามารถสืบสวนหาตัว คนร้ายมาดำเนินคดีได้ และ 5) สภาพปัญหาการพิจารณาคดีในชั้นศาล โดยสามารถอธิบายสภาพปัญหาใน การดำเนินคดีฆาตกรรมจาก 3 ส่วน คือ สภาพปัญหาจากการพิสูจน์หลักฐานเกี่ยวกับผู้ตาย สภาพปัญหา จากการสืบสวนสอบสวนหาตัวผู้กระทำความผิด และสภาพปัญหาในการพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของ ผู้ต้องหา มีรายละเอียด ดังนี้

1.3.1 สภาพปัญหาจากการพิสูจน์หลักฐานเกี่ยวกับผู้ตาย เนื่องจากกฎหมายบัญญัติไว้ให้ทำ การสอบสวนและชันสูตรพลิกศพเพื่อให้ทราบว่าผู้ตายเป็นใคร ตายที่ไหน ตายเมื่อใด เหตุและพฤติการณ์ที่ ตายเป็นอย่างไร ถ้าตายโดยคนทำร้ายให้กล่าวว่าใครหรือสงสัยว่าใครเป็นผู้ทำให้ตายเท่าที่จะทราบได้จาก การศึกษาพบว่าในคดีฆาตกรรมกว่า 20 คดี เป็นศพไม่ทราบชื่อ หรือสภาพศพถูกทำลายจนไม่สามารถบอก เอกลักษณะบุคคล หรือในที่พบศพไม่มีเอกสารใด ๆ จึงไม่สามารถทราบจากเอกสารหลักฐานส่วนบุคคล ญาติ หรือคนรู้จักในที่พบศพ เจ้าหน้าที่จึงนำพยานหลักฐานจากการตรวจสถานที่เกิดเหตุ การพิสูจน์หลักฐาน การ ชันสูตรพลิกศพ และการสืบสวนสอบสวน เช่น การสอบถามจากบุคคล ค้นหาจากฐานข้อมูลกรมการ ปกครอง ข้อมูลสารสนเทศคนหายและศพนิรนาม ฯลฯ เพื่อพิสูจน์จนทราบว่าผู้ตายคือใคร ตายที่ไหน ตาย เมื่อใด ซึ่งการพิสูจน์หลักฐานเกี่ยวกับผู้ตายที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินคดีพบปัญหา 3 ประการ คือ เหตุ และพฤติการณ์การตายไม่ชัดเจน พยานหลักฐานไม่เพียงพอ และหาศพผู้ตายไม่พบ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1) ปัญหาการพิสูจน์หลักฐานเกี่ยวกับเหตุและพฤติการณ์การตายระหว่างการฆาตกรรม อุบัติเหตุ หรือการฆ่าตัวตาย เช่น คดีฆาตกรรมทางท้องที่เป็นประเด็นถกเถียงในทางการพิสูจน์หลักฐานทาง

นิติวิทยาศาสตร์เนื่องจากผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็นไม่ตรงกันและเป็นคดีศาลยกฟ้องจำเลย หรือคดีฆาตกรรม วัชรที่ผลการชันสูตรพลิกศพของแพทย์นิติเวชสองสถาบันให้ความเห็นไม่ตรงกัน กล่าวคือ สถาบันหนึ่งเห็นว่าเป็นการฆ่าตัวตาย ขณะที่อีกแห่งหนึ่งเห็นว่าเป็นการฆาตกรรมและเป็นคดีที่ศาลยกฟ้องจำเลยเพราะ พยานหลักฐานไม่เพียงพอ หรือคดีฆาตกรรมนั้นทวรณ วิชัยกุล ด้วยการวางยาพิษซึ่งแพทย์ให้ความเห็นว่า น้ำท่วมปอด ขณะที่พนักงานสอบสวนเห็นว่าเกิดจากอุบัติเหตุจมน้ำหรือโรคประจำตัว จนกระทั่งคนร้าย สารภาพหลังจากที่ญาติผู้ตายร้องขอให้ทำการสืบสวนสอบสวนอีกครั้ง เมื่อปรากฏเป็นข่าวจึงทำให้ ครอบครัวและผู้เสียหายอีกคดีหนึ่งเข้าร้องเรียนกับตำรวจด้วยพฤติการณ์เดียวกันโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจ สรุปว่าเป็นอุบัติเหตุจมน้ำตายจนในครั้งนั้นไม่สามารถดำเนินคดีกับคนร้ายได้ เป็นต้น

2) สภาพปัญหาที่เกิดจากพยานหลักฐานไม่เพียงพอ เนื่องจากในสถานที่เกิดเหตุหรือสถานที่ พบศพไม่ปรากฏว่ามีพยานหลักฐานเพียงพอในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงต่าง ๆ หรือในทางการสืบสวนสอบสวน ไม่พบประวัติใด ๆ หรือเบาะแสที่เป็นประโยชน์ต่อคดี และไม่สามารถติดตามญาติผู้ตายมาตรวจเก็บ ดีเอ็นเอเปรียบเทียบกันได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากผู้ตายถูกนำศพไปทิ้งในที่ห่างไกลจากภูมิลำเนาประกอบ กับสภาพศพไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าผู้ตายเป็นใคร มาจากไหน ทำให้ในที่สุดผู้ตายต้องกลายเป็นศพนิรนาม เช่น คดีฆาตกรรมสุภาพ เดชไทย เป็นต้น

3) สภาพปัญหาที่เกิดจากการหาศพผู้ตายไม่พบ แม้รู้ว่าผู้ตายเป็นใคร มาจากไหน ประมาณได้ ว่าตายเมื่อใด และพอจะทราบว่าเป็นคนทำ ก็เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินคดีและพิสูจน์ความบริสุทธิ์หรือ ความผิดของผู้ต้องสงสัย เนื่องจากไม่สามารถนำศพผู้ตายที่เป็นพยานหลักฐานเชื่อมโยงไปยังการกระทำ ความผิดและผู้ต้องสงสัยได้ เช่น คดีฆาตกรรมสามารถ นุ่มจ้อย และภรรยา, จันทรยานุช จำปา หรือนันทิยา แสงอุไร เป็นต้น

1.3.2 สภาพปัญหาจากการสืบสวนสอบสวนหาผู้กระทำผิด เนื่องจากคดีฆาตกรรมเป็นการตาย โดยคนทำร้ายในการชันสูตรพลิกศพให้กล่าวว่าใครหรือสงสัยว่าใครเป็นผู้ทำให้ตายเท่าที่จะทราบได้ซึ่งใน 40 คดีพบว่าประมาณ 5 คดีเท่านั้นที่ทราบว่าใครคือผู้ต้องสงสัยโดยไม่มีการตั้งประเด็นสืบสวนสอบสวนเพิ่มเติม ว่าใครคือผู้กระทำผิด ได้แก่ คดีฆาตกรรมละโอ ทวี, เกษม คงตุก, พิชัย ทองใบ, วัชร สมบอง และนริกันต์ ยาวีราช ดังนั้น ในคดีฆาตกรรมที่ศึกษาส่วนใหญ่ต้องอาศัยการสืบสวนสอบสวนเพื่อให้ทราบว่าใครคือคนร้าย ในการติดตามตัวคนร้ายมาดำเนินคดีและพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์กฎหมายบัญญัติให้พนักงานสอบสวน รวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดเท่าที่สามารถทำได้เพื่อประสงค์ทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหาเพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำความผิด (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131) จากการศึกษาพบว่าในทางการสืบสวนเจ้าหน้าที่ฯ มีวิธีการที่หลากหลาย ไม่มีกฎหมายตายตัวที่จะได้เบาะแส คนร้ายนับตั้งแต่การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของผู้ตาย ปมขัดแย้ง ตลอดจนตั้งประเด็นการสอบสวนและค่อย ๆ ตัดประเด็นที่ไม่เกี่ยวข้องออกไป เช่น คดีฆาตกรรมสยามล ลาก่อเกียรติ, แสงชัย สุนทรวัฒน์ หรืออรรถสิทธิ์ ลีเลิศยุทธ์ ฯลฯ หรือการได้เบาะแสจากคดีอื่น ข้อมูลประวัติอาชญากร คำบอกเล่าของญาติผู้ตาย สื่อหรือ ข่าวสารต่าง ๆ หรือพยานวัตถุที่น่าจะเกี่ยวข้อง เช่น ถูกระดากเขียนเลขห้องที่เป็นเบาะแสในคดีฆาตกรรม แสงชัย สุนทรวัฒน์ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ในการสืบสวนสอบสวนหาคนร้ายก็ยังคงมีข้อผิดพลาดซึ่งพบปัญหา ดังนี้

1) ในคดีฆาตกรรมบางคดีที่เจ้าหน้าที่ฯ ขาดข้อมูลในการสรุปว่าเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย การสอบสวนถึงประวัติความสัมพันธ์ของผู้ตาย ลำดับเหตุการณ์ชีวิตของผู้ตายก่อนเสียชีวิตหรือสอบถามจากญาติ ผู้ตายเพิ่มเติมโดยละเอียด การไม่สืบสวนสอบสวนเพิ่มเติมอย่างรอบคอบในการสรุปว่าเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย

เป็นการฆ่าตัวตาย ฆาตกรรม หรืออุบัติเหตุย่อมกระทบถึงการรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อติดตามผู้กระทำผิดมาดำเนินคดี เช่น คดีฆาตกรรมนันทวรรณ วิชัยกุล และครอบครัว คู่ยแคะ หรือคดีฆาตกรรมวัชร สมปอง ฯลฯ

2) ในคดีฆาตกรรมบางคดีที่เจ้าหน้าที่ฯ ขาดข้อมูลในการสรุปว่าใคร คือ ผู้ต้องสงสัย ไม่ทำการสอบสวนประวัติผู้ตาย ความสัมพันธ์ หรือลำดับเหตุการณ์ชีวิตของผู้ตายก่อนเสียชีวิตโดยละเอียด ทำให้ตั้งประเด็นการสอบสวนแคบเกินไปจนไม่สามารถนำตัวคนร้ายมาพิสูจน์ความผิดได้แต่กลับจับผู้บริสุทธิ์มาดำเนินคดีแทน เช่น การด่วนสรุปความสัมพันธ์ของเบญจภรณ์ ผิวผ่องกับแฟนหนุ่ม หรือเพื่อนผู้ตายที่ปรากฏตัวและเต็มใจให้ข้อมูลเท่านั้น หากทำการสืบสวนสอบสวนโดยละเอียดและติดตามคดีอย่างต่อเนื่องก็อาจจะทำให้ทราบความจริงได้ เช่นเดียวกับคดีฆาตกรรมเชอรีแอน ดันแคน ที่หากไม่มีพยานบุคคลเข้าให้เบาะแสพร้อมนาฬิกาข้อมือของผู้ตาย ผู้บริสุทธิ์ก็คงไม่ได้รับอิสรภาพ หรือคดีฆาตกรรมสองเด็กหญิงแฮมตันดซึ่งเป็นคดีที่เต็มไปด้วยพยานหลักฐานและดูจะไม่น่ามีความซับซ้อนใด ๆ แต่พยานหลักฐานกลับไม่น่าเชื่อถือ และไม่สามารถดำเนินคดีกับคนร้ายได้ เป็นต้น

3) ในคดีฆาตกรรมที่เต็มไปด้วยพยานหลักฐานแต่ในทางสืบสวนสอบสวนกลับไม่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินคดี เนื่องจากความล่าช้าในการพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ หรือการเก็บพยานหลักฐานบางอย่างเสียหาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากคนร้ายไม่เคยมีประวัติอาชญากรก็อาจเป็นอุปสรรคในการสืบสวนสอบสวนของเจ้าหน้าที่ฯ ให้มีความต่อเนื่อง เช่น คดีฆาตกรรมเบญจภรณ์ ผิวผ่อง คดีฆาตกรรมสองเด็กหญิงแฮมตันด ฯลฯ

4) ปัญหาการตรวจสอบประวัติอาชญากรและพยานหลักฐานโดยละเอียด แม้มีหลักฐานจากกล้องวงจรปิดและทราบว่าคนร้ายมีรูปพรรณสัณฐานอย่างไร คนร้ายที่ร่องรอยพยานหลักฐานไว้ในที่เกิดเหตุแต่ไม่สามารถนำตัวมาดำเนินคดีได้ เช่น คดีฆาตกรรมภานุภักดิ์ จันสิง ซึ่งมีบุคคลให้เบาะแสเกี่ยวกับคนร้ายหลังจากนำเสนอผ่านรายการเรื่องจริงผ่านจอ ต่อมาเมื่อจับตัวคนร้ายได้กลับพบประวัติอาชญากรภายหลัง

5) ปัญหาพยานหลักฐานไม่เชื่อมโยงกับผู้ต้องสงสัย เช่น การตรวจพิสูจน์ดีเอ็นเอไม่พบความเชื่อมโยงกับคดีเนื่องจากความล่าช้าในการนำตัวผู้ต้องสงสัยมาตรวจพิสูจน์ทำให้มีการหลบหนี หรือเดินทางออกนอกสถานที่ หรือการตั้งประเด็นการสอบสวนผิดพลาดทำให้ผลดีเอ็นเอไม่เชื่อมโยงไปยังผู้ต้องสงสัย เช่น คดีฆาตกรรมฮันน่าห์และเดวิด หรือคดีฆาตกรรมเบญจภรณ์ ผิวผ่อง เป็นต้น

1.3.3 สภาพปัญหาในการพิสูจน์ความบริสุทธิ์หรือความผิดของผู้ต้องหา จากการศึกษาพบว่า หากเจ้าหน้าที่ฯ ทราบว่าผู้ต้องสงสัยเป็นใครและสามารถจับกุมผู้ต้องสงสัยได้ ส่วนใหญ่พยานหลักฐานต่าง ๆ จะสามารถเชื่อมโยงและพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหาได้ อย่างไรก็ตาม พบปัญหาเกี่ยวกับการพิสูจน์ความบริสุทธิ์หรือความผิดของผู้ต้องหา ดังนี้

1) ในบางคดี แม้เจ้าหน้าที่ทราบว่าจำเลยเป็นใครและสามารถจับกุมจำเลยได้แต่มีปัญหาในการพิสูจน์ความผิดของจำเลยในชั้นศาล เนื่องจากพยานหลักฐานไม่เพียงพอหรือพยานหลักฐานที่เก็บรวบรวมได้ทั้งจากสถานที่เกิดเหตุหรือจากตัวศพไม่สามารถเชื่อมโยงไปยังจำเลยได้เนื่องจากเกิดความเสียหาย สูญสลาย เช่น โคนเส้นผมเน่าเปื่อย ขึ้นรา ลายพิมพ์นิ้วมือแฝงที่เกิดจากบุคคลหลายคนในคดีฆาตกรรมสองพี่น้องแฮมตันดที่มีการเก็บรวบรวมพยานหลักฐาน 2 ครั้ง ต่างเวลากัน ข้อมูลไม่ตรงกัน ทำให้พยานหลักฐานมีน้ำหนักไม่มากพอ ขาดความน่าเชื่อถือเป็นเหตุให้ศาลฎีกายกฟ้องหรือกรณีหาศพผู้ตายไม่พบ เช่น คดีฆาตกรรมสามารณ นุ่มจ้อยและภรรยา หรือคดีฆาตกรรมนันทิยา แสงอุไร ฯลฯ ทำให้ไม่สามารถพิสูจน์เชื่อมโยงพยานหลักฐานจากศพกับจำเลยได้แม้จำเลยกระทำความผิดจริงและจับตัวได้

2) ปัญหาไม่มีผู้ต้องหาในการพิสูจน์ มี 2 กรณี คือ *กรณีแรก* ไม่ทราบตัวผู้ต้องหา ไม่ทราบว่าใครเป็นผู้กระทำ พยานหลักฐานไม่สามารถบอกได้ ทำให้ไม่สามารถติดตามใครมาดำเนินคดีได้ เช่น

คดีนี้มา ตามประกอบ คดีชื่อย่อ นันต์ อาจวิชัย และจันทรยานุช จำปา เป็นต้น *กรณีที่สอง* คือ ทราบว่า ผู้ต้องหาเป็นใครแต่ไม่สามารถจับกุมมาพิสูจน์ความผิดได้ เนื่องจากมีพฤติการณ์หลบหนีไม่ให้จับกุมโดยง่าย เช่น คดีฆาตกรรมพลอยนรินทร์ พลีผล หรือคดีฆาตกรรมภานุภักดิ์ จันสิง เป็นต้น

2. การพัฒนางานพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในคดีฆาตกรรม

จากแนวคิดทฤษฎีระบบ (System theory) คดีฆาตกรรมถือเป็นผลผลิตของระบบ (Output) ที่สะท้อนปัญหาทั้งในด้านทรัพยากรและการบริหารจัดการระบบ ดังแนวคิดของอิวานชีวิช และคณะ (Ivancevich and others, 1989) ที่กล่าวว่า ผลผลิตของระบบเกิดจากการนำปัจจัยนำเข้า (Input) มาจัดกระทำผ่านกระบวนการ (Process) ให้เกิดผลผลิตขึ้น (Output) และให้ความสนใจกับผลสะท้อนกลับ (Feedback) จากสภาพแวดล้อมของระบบ (Environment) ดังนั้น การพัฒนางานพิสูจน์หลักฐานฯ จึงเริ่มศึกษาจากคดีฆาตกรรมซึ่งเป็นผลผลิตของระบบ (Output) ควบคู่กับข้อพิจารณา 3 ประการ ดังนี้

ประการแรก เนื่องจากการสอบสวน งานพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ และงานนิติเวช สำนักงานตำรวจแห่งชาติ เป็นองค์กรที่ต้องอาศัยทรัพยากรในการบริหารงานเพื่อขับเคลื่อนองค์กรปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย เมื่อพิจารณาตามหลัก 4M พบว่า ในด้านบุคลากร (Man) หากขาดทักษะความรู้และประสบการณ์ในการเก็บรวบรวมพยานหลักฐานตามหลักห่วงโซ่วัตถุพยานก็ทำให้ลดคุณค่าและความน่าเชื่อถือของวัตถุพยานได้ ในด้านงบประมาณ (Money) หากมีไม่เพียงพอย่อมกระทบต่อการขับเคลื่อนและการบริหารจัดการงานให้มีประสิทธิภาพ ส่วนในด้านวัสดุอุปกรณ์ (Material) หากไม่ทันสมัยย่อมทำให้การเก็บรักษาวัตถุพยานไม่ได้มาตรฐานนำมาซึ่งการปนเปื้อนวัตถุพยาน การมีเครื่องมือวัสดุอุปกรณ์ที่ทันสมัยจะช่วยให้การปฏิบัติหน้าที่มีความรวดเร็ว การเก็บรายละเอียดของพยานหลักฐานมีความครบถ้วน ถูกต้องแม่นยำ และเกิดข้อผิดพลาดน้อย (Prapat Kontroong, 2018) และในด้านวิธีการ (Method) หากขาดการวางแผนการทำงานหรือขาดเทคนิควิธีการปฏิบัติงานแบบมืออาชีพ นับตั้งแต่การ

รักษาสถานที่เกิดเหตุ การเก็บรวบรวมพยานหลักฐานไปจนถึงการนำวัตถุพยานส่งตรวจทางห้องปฏิบัติการ ย่อมทำให้เกิดความเสี่ยงต่อห่วงโซ่การครอบครองวัตถุพยาน (Chain of custody) ส่งผลให้พยานหลักฐาน ขาดความน่าเชื่อถือ ดังนั้น การพัฒนางานพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในคดีฆาตกรรมจึงพิจารณา สภาพปัญหาในคดีฆาตกรรมประกอบการบริหารจัดการทรัพยากรตามแนวคิดทฤษฎีระบบต่อไป

ประการที่สอง เนื่องจากระบบการยุติธรรมอาญาของไทยแยกการสอบสวนออกจาก การฟ้องร้องและแยกการฟ้องร้องจากการพิจารณาพิพากษาคดี ทำให้พนักงานอัยการและศาลไม่สามารถ ตรวจสอบการปฏิบัติงานและไม่สามารถตรวจสอบเส้นทางการได้มาซึ่งพยานหลักฐานของพนักงาน สอบสวนได้ เช่น พยานหลักฐานที่ได้มานั้นได้มาอย่างไร ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ มีการสร้างพยาน หลักฐานเท็จหรือไม่ หรือมีบุคคลอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องเข้าแทรกแซงจนทำให้เกิดการปลอมปนของวัตถุพยาน หรือไม่ เพียงใด ฯลฯ เมื่อพยานหลักฐานเหล่านั้นถูกนำเข้าสู่กระบวนการพิจารณา และหากศาลเห็นว่าการ พิสูจน์ความจริงยังมีความน่าสงสัยตามสมควรก็ย่อมมีคำสั่งยกฟ้องโดยยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้ จำเลย ดังสุภาษิตที่ว่าปล่อยตัวผู้ต้องสงสัยไปสิบคนดีกว่านำผู้บริสุทธิ์มาลงโทษเพียงคนเดียว ซึ่งจากแนวคิด นี้ ย่อมทำให้ปล่อยตัวผู้ต้องสงสัยที่กระทำผิดจริงไปด้วยก็ได้ กระบวนการยุติธรรมทางอาญาจึงไม่สามารถ พิสูจน์ความผิดของผู้ต้องสงสัยเพื่อนำตัวมาลงโทษได้ ทั้งที่เป็นผู้กระทำความผิดจริง ทำให้สุดท้ายผู้กระทำ ความผิดก็ไม่ได้รับการลงโทษและถูกปล่อยตัวกลับสู่สังคมเพื่อรอเวลาและโอกาสในการกระทำความผิด ต่อไป เมื่อเป็นเช่นนี้ ปัญหาที่เกิดจากระบบการยุติธรรมทางอาญาย่อมกระทบถึงระบบงานพิสูจน์ หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ ดังนั้น การพัฒนางานพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในคดีฆาตกรรมจึง พิจารณายึดโยงสภาพปัญหาในคดีฆาตกรรมกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาทั้งในชั้นสอบสวน ชั้นสั่งคดี และในชั้นพิจารณาคดีและสืบพยาน

ประการสุดท้าย กฎหมายที่ไม่ทันสมัยย่อมเป็นอุปสรรคต่อการพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ ให้มีประสิทธิภาพ ดังปรากฏตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131 ที่บัญญัติว่า “ให้ พนักงานสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดเท่าที่สามารถจะทำได้เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริง และพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหา เพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิด หรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา” ประกอบกับระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่ทำให้พนักงานสอบสวน สามารถใช้ดุลพินิจที่จะเรียกเจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐานเข้ามาช่วยเหลือในการรวบรวมพยานหลักฐานและใน คดีฆาตกรรมที่จำเป็นต้องเก็บพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ มาตรา 131/1 บัญญัติว่า “ในกรณีที่จำเป็นต้อง ใช้พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงตามมาตรา 131 ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจ ให้ทำการตรวจพิสูจน์บุคคล วัตถุหรือเอกสารใด ๆ โดยวิธีทางวิทยาศาสตร์ได้...” เป็นต้น จึงอาจกล่าวได้ ว่ากฎหมายบัญญัติให้อำนาจพนักงานสอบสวนใช้ดุลพินิจอย่างกว้างขวางแต่กลับมีกลไกตรวจสอบถ่วงดุล ที่ขาดประสิทธิภาพ แม้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญายกย่องให้พนักงานอัยการมีอำนาจในการ ตรวจสอบการใช้ดุลพินิจของพนักงานสอบสวน แต่ในทางปฏิบัติพนักงานอัยการสามารถตรวจสอบ ข้อเท็จจริงในคดีจากพยานหลักฐานที่ปรากฏในสำนวนที่พนักงานสอบสวนส่งให้เท่านั้น จึงมิได้มีส่วนรู้เห็น ในขั้นตอนการทำงานของพนักงานสอบสวน ยิ่งในคดีฆาตกรรมที่ไม่ใช่การวิสามัญฆาตกรรม กฎหมายก็ ไม่ได้บัญญัติให้พนักงานอัยการต้องมีหน้าที่ร่วมชั้นสุตรพลักศพกับพนักงานสอบสวนและแพทย์นิติเวช ดังนั้น การพัฒนางานพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในคดีฆาตกรรมจึงพิจารณาสภาพปัญหาใน คดีฆาตกรรมประกอบการแก้ไขปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้มีความทันสมัยอีกด้วย

อภิปรายผล

จากการศึกษา 1) สภาพปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อผลสำเร็จในการดำเนินคดีฆาตกรรม และ 2) การพัฒนางานพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในคดีฆาตกรรม อภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. สภาพปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อผลสำเร็จในการดำเนินคดีฆาตกรรมจำนวน 40 คดี พบว่าสภาพปัญหา 5 ประการ ประกอบด้วย สภาพปัญหาการสืบสวนสอบสวนหาผู้กระทำผิดมากที่สุดร้อยละ 29 ของสภาพปัญหาด้านผลผลิตทั้งหมด รองลงมาคือ สภาพปัญหาการพิสูจน์หลักฐานเกี่ยวกับผู้ตาย ได้แก่ พฤติการณ์แห่งคดีไม่ชัดเจนว่าเป็นการฆาตกรรม ฆ่าตัวตายหรืออุบัติเหตุร้อยละ 20 ของสภาพปัญหาด้านผลผลิตทั้งหมด ส่วนพยานหลักฐานไม่เพียงพอเท่ากับกรณีหาศพผู้ตายไม่พบร้อยละ 18 ของสภาพปัญหาด้านผลผลิตทั้งหมด และสภาพปัญหาการพิสูจน์ความบริสุทธิ์หรือความผิดของจำเลยในชั้นศาลร้อยละ 15 ของสภาพปัญหาด้านผลผลิตทั้งหมด ถือเป็นข้อค้นพบด้านผลผลิตของระบบ (Output) ที่แตกต่างจากงานวิจัยอื่น

2. จากสภาพปัญหาในคดีฆาตกรรมทั้ง 5 ประการข้างต้น สะท้อนสภาพปัญหาเชิงระบบที่สอดคล้องกับงานวิจัยอื่นในด้านสภาพแวดล้อมของระบบ (Environment) ตามหลักกระบวนการยุติธรรมทางอาญา พบว่าสอดคล้องกับงานวิจัยของธนาชัย ศรีวิรุฬห์ชัย (2554) เรื่อง ปัญหาการตรวจสอบถ่วงดุลการตรวจสอบ: ศึกษาคดีฆาตกรรมซึ่งมีใช้กรณีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 บรรดาสาม ได้แก่ สภาพปัญหาในชั้นสั่งคดีสอดคล้องกับปัญหาการตรวจสอบถ่วงดุลการทำงานของพนักงานสอบสวนกับพนักงานอัยการ กล่าวคือ เนื่องจากกระบวนการยุติธรรมในชั้นก่อนพิจารณาของประเทศไทยกำหนดให้การสอบสวนแยกจากการฟ้องร้องโดยเด็ดขาด กระบวนการรวบรวมพยานหลักฐานจึงอยู่ในอำนาจของพนักงานสอบสวนทั้งสิ้น การตรวจสอบโดยอัยการนั้นจะเริ่มขึ้นก็ต่อเมื่อพนักงานสอบสวนทำสำนวนสอบสวนเสร็จสิ้นและส่งสำนวนมาเพื่อให้มีคำสั่งพนักงานอัยการจึงสามารถตรวจสอบได้เพียงเนื้อหาตามสำนวนสอบสวนที่พนักงานสอบสวนจัดทำขึ้นเท่านั้น ในทางปฏิบัติพนักงานอัยการจึงมีคำสั่งตามที่พนักงานสอบสวนให้ความเห็นมาทั้งหมด ในปัจจุบันจึงยังไม่มีกระบวนการตรวจสอบถ่วงดุลการทำหน้าที่ของพนักงานสอบสวนอย่างแท้จริง นอกจากนี้ สภาพปัญหาในชั้นพิจารณาคดีและสืบพยานยังสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐ สมบูรณ์ (2551) เรื่อง การมีส่วนร่วมของทนายความในการค้นหาพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในการดำเนินคดีอาญา ได้แก่ ปัญหาการค้นหาพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ที่นำมาประยุกต์ใช้ในคดีอาญาที่กฎหมายกำหนดไว้ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐในการค้นหาความจริงและหลักฐานอันเป็นความลับของทางราชการที่ไม่อาจเปิดเผยข้อมูลดังกล่าวได้ ทำให้เกิดอุปสรรคในการทำงานของทนายความ

3. การพัฒนางานพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในคดีฆาตกรรมจากแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องประกอบสภาพปัญหาในคดีฆาตกรรมจำนวน 40 คดี พบว่า การพัฒนางานพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์คดีฆาตกรรมประกอบด้วย 1) การพิจารณาสภาพปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อผลสำเร็จในการดำเนินคดีควบคู่กับ 2) การพัฒนาระบบการบริหารจัดการทรัพยากรงานสอบสวน งานพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์และงานนิติเวชของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ 3) การพัฒนาระบบกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และ 4) การแก้ไขปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของพัชรา สินลอยมา (2555)

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านการบริหารจัดการทรัพยากร ด้านกฎหมาย และด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีรายละเอียด ดังนี้

1. ด้านการบริหารจัดการทรัพยากร

1) สำนักงานตำรวจแห่งชาติและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมสนับสนุนในการพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพ สร้างความภาคภูมิใจในอาชีพ ความรักในงาน และสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน อาทิ การส่งบุคลากรในระดับปฏิบัติการไปอบรมศึกษาดูงานในประเทศที่มีความเชี่ยวชาญด้านการพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ หรือจัดอบรมเสริมด้วยระบบออนไลน์โดยอาศัยองค์ความรู้ในระดับนานาชาติ ฯลฯ

2) สำนักงานตำรวจแห่งชาติและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสร้างจิตสำนึกให้บุคลากรทำงานด้วยความเสียสละ มุ่งผลสัมฤทธิ์ให้เกิดความเป็นธรรมแก่ประชาชนทั้งในระดับบุคคล ระดับครอบครัว ระดับชุมชน และในระดับสังคม

3) สำนักงานตำรวจแห่งชาติควรสร้างมาตรฐานในการจัดสรรทรัพยากรให้มีความสะดวกรวดเร็ว ครอบคลุม และเพียงพอแก่ทุกหน่วยงานและทุกสถานีตำรวจ โดยคำนึงถึงความประหยัด คุ่มค่าในการใช้ทรัพยากรให้ตอบสนองการดำเนินงานทั้งกรณีปกติและกรณีจำเป็นเร่งด่วน

4) สำนักงานอัยการสูงสุดผลักดันให้พนักงานอัยการทำงานเชิงรุกร่วมกับพนักงานสอบสวนในคดีฆาตกรรม นับตั้งแต่การรับคดี การตรวจที่เกิดเหตุ รวบรวมพยานหลักฐาน การทำสำนวน ฯลฯ

5) สภานายความสนับสนุนส่งเสริมให้ทนายความมีบทบาทในการแสวงหาพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์และช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายในคดีฆาตกรรม

2. ด้านกฎหมาย

เนื่องจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาส่วนใหญ่บัญญัติขึ้นเพื่อให้อำนาจหน้าที่แก่พนักงานสอบสวนนำไปปฏิบัติ ทำให้พนักงานสอบสวนมีภาระหน้าที่รับผิดชอบมากเกินไป เมื่อคดีมีจำนวนมากทำให้พนักงานสอบสวนไม่อยากทำงานสอบสวน หลายคดีหากประชาชนไม่สามารถแสวงหาพยานหลักฐานได้เองก็จะลงบันทึกประจำวันไว้ ไม่อยากรับเป็นคดี เพราะการทำคดีเป็นงานหนัก มีหลายขั้นตอนต้องติดต่อประสานงานกับหลายฝ่าย และต้องรับผิดชอบคนเดียวจนกว่าคดีจะแล้วเสร็จ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ล้าสมัยจึงเป็นสาเหตุสำคัญที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาระบบ ดังนั้นควรพิจารณาแก้ไขปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในภาค 2 สอบสวน ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1) สำนักงานตำรวจแห่งชาติร่วมกับกระทรวงยุติธรรม ศาล สำนักงานอัยการสูงสุด และสภานายความแก้ไขปรับปรุงอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบระหว่างพนักงานสอบสวน แพทย์นิติเวช พนักงานอัยการ เจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐาน และทนายความ ควบคู่ไปกับการพิจารณาสภาพปัญหาของระบบงานพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ฯ ให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน

2) สำนักงานตำรวจแห่งชาติร่วมกับกระทรวงยุติธรรม ศาล สำนักงานอัยการสูงสุด และสภานายความพัฒนากลไกการตรวจสอบถ่วงดุล (Check and Balance) นับตั้งแต่การรับคดี การตรวจสถานที่เกิดเหตุ การรวบรวมพยานหลักฐาน การครอบครองพยานหลักฐาน (Chain of custody) การตรวจพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ การสอบสวน และการเลือกพยานหลักฐานมาใช้กับสำนวนการสอบสวน

ในคดีฆาตกรรม โดยคำนึงถึงการกำหนดกรอบเวลาที่เหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่พนักงานอัยการ
สั่งสอบเพิ่มเติมหรือสั่งให้พนักงานสอบสวนค้นหาพยานหลักฐานที่สำคัญแห่งคดีเพิ่มเติมในคดีฆาตกรรม

3. ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

1) สำนักงานตำรวจแห่งชาติประสานความร่วมมือกับกระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและ
นวัตกรรมสนับสนุนส่งเสริมให้คนไทยทำวิจัยเพื่อพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีด้านการสืบสวนสอบสวน
ตลอดจนการพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์

2) สำนักงานตำรวจแห่งชาติร่วมกับกระทรวงยุติธรรม ศาล และสำนักงานอัยการสูงสุดนำ
นวัตกรรมที่ทันสมัยมาช่วยในการปฏิบัติงานเพื่อให้ประชาชนเข้าถึงสิทธิการสอบสวนและกระบวนการ
ยุติธรรมทางอาญาด้วยความสะดวกรวดเร็ว

ข้อเสนอแนะการวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรวิจัยสภาพปัญหา และประสิทธิภาพของเทคโนโลยีและนวัตกรรมการสืบสวนสอบสวน และ
การพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์จากต่างประเทศ เพื่อพัฒนาต่อยอดนวัตกรรมดังกล่าวทั้งในเชิง
ปฏิบัติการภายในประเทศและเชิงพาณิชย์ระหว่างประเทศ

2. ควรวิจัยเพื่อศึกษาความคิดเห็นเพื่อประเมินความเป็นไปได้ในการวางระบบและการพัฒนา
ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เพื่อเก็บเป็นประวัติอาชญากร และนำมาใช้อย่างเป็นรูปธรรมเพื่อประโยชน์ในงานสืบสวน
สอบสวนเช่นเดียวกับลายพิมพ์นิ้วมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กระทรวง
สาธารณสุข และกระทรวงยุติธรรม

3. ควรวิจัยสภาพปัญหาและประสิทธิภาพในการตรวจสอบถ่วงดุล (Check and Balance)
ระหว่างพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการนับตั้งแต่การรับคดี การตรวจที่เกิดเหตุ การครอบครอง
วัตถุพยาน การสอบสวน การพิสูจน์หลักฐาน ฯลฯ จากหน่วยงานภายนอก

4. ควรวิจัยการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานของศาลในคดีฆาตกรรมกรณีที่เกิดเหตุในแต่ละสถาบัน
ให้ความเห็นไม่ตรงกันทั้งจากในประเทศและจากต่างประเทศ

5. ควรวิจัยถึงความเป็นไปได้ในการก่อตั้งหน่วยงานทางนิติวิทยาศาสตร์จากภาคเอกชน ตลอดจน
แนวทางการกำหนดมาตรฐานการรักษาสถานที่เกิดเหตุ การเก็บพยานหลักฐาน การครอบครองพยาน
หลักฐาน (Chain of custody) การตรวจรายงานผลการตรวจพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ หรือ
การชันสูตรพลิกศพ ฯลฯ สำหรับหน่วยงานทางนิติวิทยาศาสตร์จากภาคเอกชน

เอกสารอ้างอิง

- Atchanasuphat, N. (2011). **Gathering of evidence: case study of Miss Cherry Ann Duncan's murder**. Research Report. Royal Police Cadet Academy, Nakorn Pathom.
(In Thai).
- Bittel, L. R. (1978). **Encyclopedia of Professional Management, An authoritative guide to the profitable practice of management**. US: McGraw-Hill Inc.
- Chamasuwanwong, A. (2002). **Forensic Science 4 for Investigation**. 4th Edition. Bangkok: T.C.G.Printing. (In Thai).

- Chancharoen, P. (2010). **Gathering of evidence: case study of Mr.Preena Leepatanaphan' s murder**. Research Report. Royal Police Cadet Academy, Nakorn Pathom. (In Thai).
- Ivancevich and others. (1989). Appraising Management Talent in Acquired Organizations: A Four-Tiered Recommendation. **Trade Journal**, 12 (2).
- Kontroong, P. (2018). **Inquiry Section**. Nontaburi: The office of the Sukhothai Thammathirat Open University Press. (In Thai).
- Noppakat, P. (2010). **Gathering of evidence: case study of Miss Janejira Ploygrapesri' s murder**. Research Report. Royal Police Cadet Academy, Nakorn Pathom. (In Thai).
- Office of the council of state. (2005). **The Criminal Procedure Code Section 131**. Bangkok: Athataya co., ltd. (In Thai).
- Rights and Liberties Protection Department. (2021). **Statistics of financial assistance to victims and defendants in criminal cases**. Retrieved January 9, 2021. from <https://www.rlpd.go.th>. (In Thai).
- Rojanasunan, P. (2014). " **Dr.Porntip" Suspicious of the Koh Tao case without a forensic doctor collecting evidence indicating that the DNA of the father cannot confirm the innocence of the child**. Retrieved January 5, 2021. from <https://mgronline.com/online/section/detail/9570000116070>. (In Thai).
- Seeviroonchai, Th. (2011). **Check and balance problems in staying inquiry : studying in murder cases not related to section 150 paragraphs 3 of the criminal procedure code**. Master of Laws Thesis, Thammasat University, Bangkok. (In Thai).
- Sinloyma, P. et al. (2012). **Improving the Efficiency of evidence collection and forensic processing systems of the Royal Thai Police to enhance the Administration of Justice for The Public**. Research Project. Thailand Science Research and Innovation (TSRI), Bangkok. (In Thai).
- Somboon, N. (2008). **Lawyer Participation in Gathering Forensic Evidence for Criminal Proceedings**. Master of Laws Thesis, Ramkhamhaeng University, Bangkok. (In Thai).
- Thongart, Ch. (2011). **Document Research Method**. Retrieved January 11, 2021. from <https://www.gotoknow.org/posts/423582>. (In Thai).
- Thongpagde, W. (2022). **Developing the Forensic Evidence's Work System in Murder Cases**. Doctor of Philosophy FORENSIC SCIENCE AND CRIMINAL JUSTICE Thesis, Silpakorn University, Bangkok. (In Thai).

ประวัติผู้เขียน

คำนำหน้า ชื่อ-สกุล นางสาววิญา ธงภักดิ์*
ตำแหน่ง/สถานะ นักศึกษาปริญญาเอก
ที่อยู่หน่วยงาน/สังกัด คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ถนนราชมรรคาใน
อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม 73000
ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ wariya.thp@gmail.com

คำนำหน้า ชื่อ-สกุล รองศาสตราจารย์ พันตำรวจเอก ดร.นพรุจ ศักดิ์ศิริ
ตำแหน่ง/สถานะ อาจารย์
ที่อยู่หน่วยงาน/สังกัด คณะสังคมศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ ตำบลสามพราน
อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม 73110
ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ noparuj@hotmail.com

* ผู้ประพันธ์บรรณกิจ (Corresponding Author)

การยกระดับศักดิ์กฎหมายเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานด้านการติดตามคนหาย การพิสูจน์คนนิรนามและศพนิรนามของประเทศไทย Improvement of law hierarchy to support missing person finding operation and unclaimed and unidentified body identification process in Thailand

อมรเทพ พลศึก¹ ดวงกมล เผือกขาว² และ สันติ สิลัยรัตน์³

^{1,2}สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กระทรวงยุติธรรม

³คณะแพทยศาสตร์วชิรพยาบาล มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช

Amornthap Phonrasuek¹, Duangkamon Phuakkhaw², and Santi Silairatana³

^{1,2} Central Institute of Forensic Science

³ Faculty of Medicine Vajira Hospital, Navamindradhiraj University

Received September 15, 2022 | Revised December 19, 2022 | Accepted December 31, 2022

บทความวิชาการ (Academic Article)

บทคัดย่อ

สถานการณ์คนหายที่ผ่านมามีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น จึงจำเป็นที่จะต้องมีการในการดำเนินการและมีขั้นตอนที่ชัดเจนในการปฏิบัติงานเพื่อติดตามหาคนหาย รวมถึงกระบวนการรับแจ้งเหตุคนหายของพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ต้องมีความตระหนักถึงผลกระทบที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อชีวิตและร่างกายของบุคคล โดยมูลเหตุแห่งการหายไปในแต่ละคดีนั้นมีความแตกต่างกันทั้งในเรื่องเชิงพฤติกรรมของบุคคล รวมถึงอาการป่วยหรือความบกพร่องทางร่างกายที่อาจจะส่งผลต่อการหายตัวไปได้เช่นกัน หรือแม้แต่ในทางคดีก็สามารถที่จะอนุมานได้ว่าบุคคลที่ได้มีการแจ้งหายไปในนั้นอาจพบเป็นศพในภายหลังเนื่องจากมูลเหตุจากการถูกละเมิด การฆ่าตัวตาย หรือการหายตัวไปด้วยความสมัครใจโดยไม่ทราบสาเหตุ สิ่งเหล่านี้ในทางปฏิบัติได้มีระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสนับสนุนการปฏิบัติงานติดตามคนหายและการพิสูจน์คนนิรนามและศพนิรนาม พ.ศ. 2564 ถือได้ว่าเป็นกฎหมายในระดับอนุบัญญัติซึ่งการยกระดับศักดิ์ทำให้หลักทางกฎหมายเกิดประโยชน์ต่อภาคประชาชนและเอื้อประโยชน์ในการอำนวยความสะดวกเกิดการบูรณาการอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งยังเป็นการสร้างโอกาสในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมและเกิดความน่าเชื่อถือในภาคประชาชนอีกด้วย

คำสำคัญ: ยกระดับศักดิ์กฎหมาย, การติดตามคนหาย, การพิสูจน์คนนิรนาม, ศพนิรนาม

Abstract

The increasing incidence of missing person in Thailand over the past few years indicates that improvement in measures and operating procedures of finding the missing is utterly needed. The personnel responsible for registering the missing report must be vigilant to not only the possibility of adverse events that might happen to the individual reported but also any unusual behavioral and psychosocial factors that could be the clue

to disappearance because in the case of crime the person reported to be missing may be later found dead from murder. According to the Regulations of the Office of the Prime Minister to provide support of missing person finding operation and identification of unclaimed and unidentified bodies, 2564. However the aforementioned regulations are considered as the subordinate legislation in the hierarchy of law which can never be contradicted to the law of higher hierarchy, i.e. an act, so some activities and processes that required mutual cooperation from other disciplines and organizations are inevitably delayed or even restricted by law which in turn resulting in unpunctual operation and disadvantages to the person or victim. Improvement of the missing person-related law hierarchy to ease up the operating process may bring about positive impact to overall justice, system integration efficiency, opportunities to reach the judicial process which in turns increases reliability and endorsement of the organization by the public.

Keywords: law hierarchy improvement, missing person finding operation, unclaimed person identification, unidentified body

บทนำ

เหตุการณ์คนหายที่เกิดขึ้นในประเทศไทยในปัจจุบันถือได้ว่าเป็นเรื่องใกล้ตัวที่ทุกคนควรตระหนักและให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก เนื่องด้วยปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดคนหายนั้นมีหลายปัจจัยที่เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพแวดล้อมทางสังคม วิถีการดำรงชีวิตต่าง ๆ ตลอดจนภัยธรรมชาติที่เกิดขึ้น โดยจะสังเกตได้ว่าปัญหาคนหายล้วนมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมคนต่าง ๆ ในสังคมไทย ซึ่งข้อสันนิษฐานในการหายตัวไปในคดีมีหลากหลายสาเหตุไม่ว่าจะเป็นบุคคลหายอาจได้รับอันตราย ถูกล่อลวง ถูกลักพาตัว เกี่ยวกับทางการเมือง พลัดหลงทาง สัมผัสใจหายและหายไปไม่ทราบสาเหตุ ปัญหาคนหายจึงมีความเชื่อมโยงที่มีความสัมพันธ์กับคนนิรนามและคนหายอาจกลายเป็นศพนิรนามในภายหลังได้ โดยหลักขั้นตอนในการแจ้งคนหายในอดีตนั้นมีความยากลำบากสำหรับประชาชนที่จะต้องเดินทางไปแจ้งความ ณ สถานีตำรวจในท้องที่เกิดเหตุ อีกทั้งในเรื่องการที่เจ้าหน้าที่ให้สามารถแจ้งความหายได้ภายหลังจากที่หายไปแล้ว 24 ชั่วโมง ทำให้กระบวนการในการติดตามหาคนหายในอดีตเป็นไปด้วยความล่าช้าและส่งผลให้อาจทำให้เกิดความสูญเสียที่มีผลต่อชีวิตครอบครัว สะท้อนให้เห็นถึงการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมที่เป็นไปด้วยความยากลำบาก ขาดระบบขั้นตอนการดำเนินงานและกฎหมายที่มีหลักปฏิบัติที่ชัดเจนที่อาศัยเพียงแต่ดุลพินิจในการรับเรื่องของเจ้าหน้าที่เท่านั้น ตลอดจนการเตรียมพยานหลักฐานและข้อมูลต่าง ๆ สำหรับใช้ในการแจ้งหายในอดีตมีความยุ่งยากซับซ้อนและยากต่อการรวบรวมพยานหลักฐานในการนำไปใช้ในการติดตามคดี

ดังนั้นขั้นตอนและกระบวนการในการปฏิบัติงานในการติดตามหาคนหายจึงมีความยากในการสืบหาตัวบุคคลตลอดจนการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ในการติดตามหาคนหายอาจต้องใช้งบประมาณสูง ทำให้การดำเนินการติดตามคนหายเป็นไปด้วยความยากลำบาก ถึงแม้ว่าที่ผ่านมาจะมีมาตรการเชิงรุกและเชิงรับไม่ว่าจะเป็นการออกมาตรการป้องกันหรือขั้นตอนวิธีการดำเนินการ ก็ยังไม่สามารถที่จะลดจำนวนสถิติคนหายที่ยังไม่สามารถพบตัวได้ นำไปสู่การแก้ไขปัญหาที่จะต้องได้รับความร่วมมือกันจากทุกฝ่าย ปัญหาคนหายในปัจจุบัน จำเป็นที่จะต้องมีการดำเนินการและมีขั้นตอนที่ชัดเจนในการปฏิบัติงานเพื่อติดตามหาคนหาย รวมถึงกระบวนการรับแจ้งเหตุคนหายของพนักงานเจ้าหน้าที่ต้องมีความตระหนักถึงผลกระทบที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อชีวิตและร่างกายของบุคคล โดยมูลเหตุแห่งการหายไปในแต่ละ

คดีนั้นมีความแตกต่างกันทั้งในเรื่องเชิงพฤติกรรมของบุคคล รวมถึงอาการป่วยหรือความบกพร่องทางร่างกายที่อาจจะส่งผลต่อการหายตัวไปได้เช่นกัน หรือแม้แต่ในทางคดีก็สามารถที่จะอนุมานได้ว่าบุคคลที่ได้มีการแจ้งหายไปแล้วนั้น อาจพบเป็นศพในภายหลังเนื่องจากมูลเหตุจากการถูกละเมิด การฆ่าตัวตาย หรือการหายตัวไปด้วยความสมัครใจโดยไม่ทราบสาเหตุ สิ่งเหล่านี้ในทางปฏิบัติได้มีระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสนับสนุนการปฏิบัติงานติดตามคนหาย และการพิสูจน์คนนิรนามและศพนิรนาม พ.ศ. 2564 ถือได้ว่าเป็นกฎหมายในระดับอนุบัญญัติที่จะขัดแย้งกับกฎหมายชั้นพระราชบัญญัติหรือพระราชกำหนดไม่ได้ โดยข้อกำหนดและกฎเกณฑ์ที่ปรากฏมุ่งเน้นในด้านการสนับสนุนในการติดตามคนหาย การพิสูจน์คนนิรนามและศพนิรนาม ซึ่งจะต้องมีการพิจารณาว่าในทางปฏิบัติแล้วกฎหมายที่มีอยู่สามารถนำไปใช้บังคับได้หรือไม่ และสามารถช่วยให้งานบรรลุผลสำเร็จได้มากน้อยเพียงใด มีปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติอย่างไร ที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนหากมีการร่างกฎหมายขึ้นเพื่อให้เกิดอำนาจบังคับใช้ในทางปฏิบัติจะส่งผลดีมากกว่าน้อยเพียงใด จึงควรมีการพิจารณาในมิติต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องผลกระทบที่มีผลต่อทางปฏิบัติงาน สังคม ประชาชน หน่วยงานภาครัฐ และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่การนำไปใช้ในการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม เสมอภาค เท่าเทียมและทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้อย่างสะดวกรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ โดยบทความนี้จะแสดงให้เห็นถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องด้านคนหาย คนนิรนาม และศพนิรนาม ในต่างประเทศ และกฎหมายไทยที่มีรูปแบบขั้นตอน วิธีการในการดำเนินการ และการวิเคราะห์ถึงความจำเป็นในการยกระดับศักดิ์กฎหมายด้านคนหาย คนนิรนาม และศพนิรนามที่มีความสอดคล้องกับบริบทของหลักการปฏิบัติงานในประเทศไทยให้มีความพร้อมในการรับมือกับวิกฤติการณ์คนหาย คนนิรนามและศพนิรนามในประเทศไทยที่จะเกิดขึ้นในอนาคต (CIR., 2022)

กฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องกับการติดตามคนหาย คนนิรนามและศพนิรนาม

ในบริบทของกฎหมายในประเทศไทยที่ได้มีการนำมาใช้เพื่อดำเนินการด้านการติดตามคนหาย คนนิรนามและศพนิรนามในปัจจุบันได้มี ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสนับสนุนการปฏิบัติงานติดตามคนหาย และการพิสูจน์คนนิรนามและศพนิรนาม พ.ศ. 2564 ซึ่งหากเปรียบเทียบกับสมัยก่อนที่ยังไม่มีการนำระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีฯ มาบังคับใช้ ก็จะต้องดำเนินการตามระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีเรื่องคนหายพลัดหลงและประมวลวิธีพิจารณาความอาญาประกอบ โดยวิธีดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวกับคนหายพลัดหลงตามระเบียบการตำรวจ ลักษณะ 14 ข้อ 405 ได้กำหนดถึงขั้นตอนการปฏิบัติเมื่อมีผู้มาแจ้งความเกี่ยวกับคนหายพลัดหลง โดยให้เจ้าหน้าที่ดำเนินการรับแจ้งและลงรายงาน หรือบันทึกข้อความไว้เป็นหลักฐาน แล้วให้มีการกรอกรายละเอียดคำหิรูปพรรณสัณฐานของคนหายทันทีตามแบบที่กำหนดไว้ (วท.12/1-ต.326) และให้เจ้าหน้าที่ดำเนินการซักถามรายละเอียด ข้อมูลที่เป็นสาเหตุการหายของบุคคล ไม่ว่าจะเป็นวันที่หาย เวลา สถานที่ พฤติกรรมต่าง ๆ คำบอกกล่าว หรือแม้กระทั่งบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับคนหาย เพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลสำหรับการดำเนินการติดตามหาคนหายต่อไป ในส่วนนี้หากพิจารณาถึงระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีคนหายพลัดหลงฯ จะเห็นได้ว่า ไม่มีข้อกำหนดใดที่บัญญัติให้ต้องแจ้งความคนหายเมื่อครบกำหนด 24 ชั่วโมง กล่าวคือ ในปัจจุบันสามารถที่จะแจ้งความคนหายได้ทันที เพราะการดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องคนหายนั้นถือเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นเร่งด่วนเนื่องจากเราไม่อาจทราบได้ว่าจะเกิดอันตรายต่อคนหายหรือไม่ หากเป็นกรณีเด็กหายอาจนำไปสู่การถูกลักพาตัวเพื่อการค้ามนุษย์ หรือ กรณีคนป่วยคนชราพลัดหลงถือเป็นเรื่องจำเป็นที่จะต้องดำเนินการติดตามค้นหาเนื่องจากบุคคลเหล่านี้ไม่สามารถที่จะช่วยเหลือตัวเองได้ จึงต้องมีการดำเนินการเพื่อประสานกับหน่วยงาน

ที่เกี่ยวข้องทำการประชาสัมพันธ์เพื่อนำตัวบุคคลเหล่านี้กลับคืนสู่ญาติพี่น้องที่เกี่ยวข้องเป็นการช่วยลดภาระทางสังคมในทางอ้อม เช่น ปัญหาคนเร่ร่อน ปัญหาคนขอทาน ปัญหาผู้ป่วยเรื้อรังวิกลจริต ฯลฯ โดยปัญหาเหล่านี้นำไปสู่ปัญหาคมนิรนามที่เกิดขึ้น รวมไปถึงหากคนนิรนามเหล่านี้ เสียชีวิตก็จะกลายเป็นศพนิรนามที่ไร้ญาติมารับไปประกอบพิธีกรรม และเนื่องจากเป็นศพนิรนามที่ไม่ทราบชื่อ นามสกุล ไม่ทราบแหล่งที่อยู่ จึงถือเป็นกรณีในทางคดีที่ไม่อาจทำลายศพได้และจะต้องมีการนำสืบต่อไปว่าศพนั้นเป็นใคร สาเหตุการตายเกิดจากอะไร และมีการนำศพไปฝังไว้เพื่อทำการเก็บรักษาสภาพศพเพื่อใช้ในการยืนยันตัวบุคคลต่อไปในอนาคต หากมีญาติหรือผู้เกี่ยวข้องติดตามหาคนหาย หรือสงสัยว่าบุคคลดังกล่าวเสียชีวิตไปแล้วหรือไม่ ก็สามารถนำมาตรวจสอบสารพันธุกรรมเพื่อหาความสัมพันธ์ทางสายโลหิตได้ ดังนั้นในการเก็บข้อมูลของคนนิรนามและศพนิรนามเพื่อการติดตามหาในภายหลังจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญและควรมีมาตรการหรือทิศทางเพื่อเป็นกรอบแนวทางในการดำเนินการติดตามหาคนหายในอนาคต (Code of Police Regulations, 2001)

จากสภาพปัญหาที่พบในการปฏิบัติงานด้านการติดตามคนหาย คนนิรนามและศพนิรนามในประเทศไทย พบว่า ยังขาดศูนย์กลางข้อมูลคนหายและศพนิรนาม เพื่อนำมาใช้ในการบริหารจัดการ รวมถึงข้อมูลต่าง ๆ จากหลากหลายหน่วยงานยังไม่เป็นชุดข้อมูลเดียวกันและยังกระจายกระจายไม่เป็นระบบฐานข้อมูลเดียวกัน ทำให้ประชาชนเกิดความยากลำบากในการเข้ามาติดต่อเพื่อแจ้งข้อมูลคนหาย กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทำให้เกิดความล่าช้าในการดำเนินการติดตามซึ่งนำไปสู่ปัญหาคอนหายที่เพิ่มมากขึ้น และบางครั้งปัญหาทางครอบครัว ปัญหาภาระค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในการติดตามหาบุคคลนั้นจะต้องใช้ทุนทรัพย์จำนวนมากทำให้ญาติผู้ติดตามหาคนหายไม่มีทุนทรัพย์มากพอเพื่อใช้ในการดำเนินการตามหาส่งผลให้เกิดเป็นปัญหาระยะยาวขึ้นในสังคมและจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการออกมาตรการเพื่อเอื้อประโยชน์ให้กับประชาชนในการติดตามหาญาติผู้สูญหายต่อไป โดยระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสนับสนุนการปฏิบัติงานติดตามคนหาย และการพิสูจน์คนนิรนามและศพนิรนาม พ.ศ. 2564 ถือได้ว่าเป็นระเบียบกฎหมายที่สนับสนุนการทำงานให้กับหน่วยงานภาครัฐที่เปิดช่องให้ประชาชนสามารถดำเนินการแจ้งบุคคลหายผ่านหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ ตามระเบียบสำนักนายกฯ ดังกล่าวมีสาระสำคัญอยู่ที่ข้อ 14 ถึง ข้อ 21 ซึ่งได้มีการกำหนดถึงการให้หน่วยงานของรัฐได้รับแจ้งว่ามีคนหาย พบคนนิรนามหรือพบศพนิรนาม ให้มีการแจ้งประสานข้อมูลพร้อมทั้งรายละเอียดต่าง ๆ ให้กับหน่วยงานที่รับผิดชอบทราบ เพื่อดำเนินการจัดส่งข้อมูลนั้นไปยังสถานีตำรวจใกล้เคียงสำหรับดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ทันที จะเห็นได้ว่าระเบียบข้อกำหนดนั้นเป็นข้อกำหนดเชิงสนับสนุนการปฏิบัติงานซึ่งจะต้องอาศัยความร่วมมือกันในทุก ๆ ฝ่ายของภาครัฐและภาคประชาสังคม เพื่อเอื้อประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนผู้มาติดต่อแจ้งบุคคลสูญหาย โดยหน่วยงานภาครัฐและภาคประชาสังคมก็ต้องได้รับข้อมูลเพื่อใช้ในการประสานงานในการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

จะเห็นได้ว่า ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสนับสนุนการปฏิบัติงานติดตามคนหาย และการพิสูจน์คนนิรนามและศพนิรนาม พ.ศ. 2564 ยังเป็นข้อกฎหมายที่ยังไม่เป็นสภาพบังคับให้หน่วยงานแต่ละหน่วยงานมีอำนาจหรือหน้าที่ ที่จะต้องปฏิบัติตาม กล่าวคือ หากระเบียบดังกล่าวเป็นเพียงข้อกำหนดขึ้นมาเพื่อสนับสนุน และหน่วยงานอื่นมองว่าไม่ใช่ภารกิจหลักของหน่วยงานของตนเองก็ย่อมทำให้การดำเนินการในการทำงานเป็นไปด้วยความล่าช้าเช่นเดิมอย่างในอดีตที่ผ่านมา การยกระดับศักดิ์กฎหมายจึงเป็นแนวความคิดที่จะให้เกิดความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและภาคประชาสังคมอย่างเป็นรูปธรรม เกิดภาระหน้าที่ที่รับผิดชอบของแต่ละหน่วยงานที่จะต้องดำเนินการเพื่อเอื้อประโยชน์ให้กับ

ประชาชนเป็นสำคัญ ไม่เป็นการมองว่างานที่ทำเป็นหน้าที่ของหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งที่จะต้องดำเนินการเพียงหน่วยงานเดียวเท่านั้น ทั้งนี้ในเรื่องการติดตามคนหาย การพิสูจน์คนนิรนามและศพนิรนาม เป็นภารกิจที่จะต้องอาศัยความร่วมมือในทุกภาคส่วนเพราะในทางการปฏิบัติจำเป็นที่จะต้องใช้องค์ความรู้ และข้อมูลจากหลาย ๆ หน่วยงานมาประกอบกัน รวมถึงการข่าวจากภาคประชาสังคม การประชาสัมพันธ์ การลงพื้นที่เพื่อให้ได้เบาะแสและข้อมูลของผู้ที่จะตามหา การตามหาคนหายเป็นภารกิจหน้าที่ที่จะต้องใช้ทุนทรัพย์และทรัพยากรค่อนข้างสูงเพราะผู้ปฏิบัติงานไม่อาจทราบได้เลยว่า ผู้หายจะคงยังมีชีวิตอยู่หรือไม่ หากกรณีพบศพต้องสงสัยก็ต้องใช้ระยะเวลาสำหรับการตรวจพิสูจน์ หรือแม้กระทั่งการพบบุคคลนิรนาม พลัดถิ่นก็จำเป็นต้องหาเบาะแสเพื่อให้ทราบข้อมูลชื่อ ภูมิลำเนาของคนนิรนามในการติดตามหาญาติที่เกี่ยวข้องต่อไป ในบริบทของกฎหมายไทยในปัจจุบันการนำ ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสนับสนุนการปฏิบัติงานติดตามคนหาย และการพิสูจน์คนนิรนามและศพนิรนาม พ.ศ. 2564 จึงต้องมีการยกระดับศักดิ์กฎหมายให้สูงขึ้นที่มีผลสภาพบังคับใช้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรง รวมถึงการศึกษาผลกระทบทางกฎหมายที่จะนำไปใช้ในทางปฏิบัติต่อไปในอนาคต

กฎหมายต่างประเทศด้านคนหาย คนนิรนามและศพนิรนาม

การดำเนินการด้านคนหาย คนนิรนามและศพนิรนามของประเทศไทยได้มีการดำเนินการขับเคลื่อนภารกิจงานตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการสนับสนุนการปฏิบัติงานติดตามคนหาย และการพิสูจน์คนนิรนามและศพนิรนาม พ.ศ. 2564 ซึ่งได้มีการเทียบเคียงกับกฎหมายในต่างประเทศพบว่า มีข้อกฎหมายต่างประเทศที่มีการดำเนินการในลักษณะที่สอดคล้องกัน ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องการรับแจ้ง จัดเก็บ รวบรวม และประสานข้อมูลเกี่ยวกับคนหาย คนนิรนาม และศพนิรนามจากหน่วยงานของรัฐ องค์กรเอกชน และประชาชน การช่วยเหลือ สนับสนุน และประสานงานการติดตามคนหาย การพิสูจน์คนนิรนามและศพนิรนามแก่หน่วยงานของรัฐ รวมทั้งเผยแพร่ข้อมูลเพื่อเป็นช่องทางในการช่วยเหลือและสนับสนุน อาทิเช่น พระราชบัญญัติบุคคลสูญหายและศพไม่ทราบชื่อ พ.ศ. 2562 (Missing Persons and Unidentified Remains Act of 2019 in U.S.A.) ของประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นกฎหมายมหาชน มาตรา 116 ถึง มาตรา 277 ได้มีการตราพระราชบัญญัติขึ้นโดยวุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎรของสหรัฐอเมริกาในสภาองเกรส โดยมีที่มาจากการเกิดผลกระทบจากการที่มีผู้เสียชีวิตเป็นจำนวนมากจากเหตุการณ์ผู้อพยพที่พยายามลักลอบหนีข้ามพรมแดนระหว่างท่าเรือสำคัญต่าง ๆ ในประเทศสหรัฐฯ และเม็กซิโก (Government Publishing Office. 2019) โดยได้มีการบัญญัติจัดสรรให้มีการใช้เงินทุนเพื่อการดำเนินการด้านระบบสำหรับติดตามบุคคลสูญหายและศพนิรนามของสหรัฐอเมริกา (NamUs : the National Missing and Unidentified Persons System) โดยในระบบจะประกอบด้วยรายละเอียดภาพของคนหายและศพนิรนาม ซึ่งบุคคลทั่วไปสามารถเข้ามาสืบค้นในการติดตามหาคนหายที่สงสัยว่าอาจกลายเป็นศพในภายหลังหรือแม้กระทั่งกฎหมายประเทศอิตาลี ก็ได้มีขั้นตอนวิธีการในการบริหารจัดการด้านศพนิรนาม (THE MANAGEMENT OF UNIDENTIFIED BODIES OR HUMAN REMAINS UNDER ITALIAN LAW) ซึ่งเป็นการบริหารจัดการศพนิรนามหรือซากศพที่ไม่ได้ระบุตัวตนศพไม่ทราบชื่อ โดยภายใต้กฎหมายอิตาลีได้กำหนดไว้ว่าเมื่อพบศพหรือซากศพที่ไม่ปรากฏชื่อต้องแจ้งเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานตุลาการ ตำรวจหรือสาธารณสุขที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ทันที เพื่อที่จะนำศพไปเปิดเผยในการค้นหาบุคคลในที่สาธารณะ เรียกว่า deposito di riconoscimento ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของขั้นตอนใน

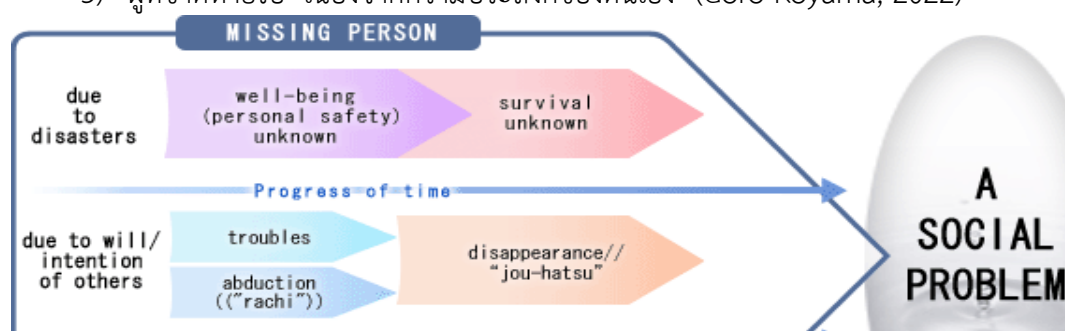
การระบุตัวบุคคลและในระบบนี้ยังสามารถประยุกต์ใช้ในการติดตามหาคนหายที่กลายเป็นศพได้อีกด้วย (Regulation on the Mortuary Police, 1990)

นอกจากนี้ในประเทศญี่ปุ่นการติดตามหาคนหายสามารถทำได้ยากเนื่องจากประเทศญี่ปุ่นเจ้าหน้าที่ตำรวจไม่มีสิทธิ์ไปตามหาตัวคนที่สมัครใจหายหรือหนีออกจากบ้าน ซึ่งกรณีดังกล่าวถือเป็นเรื่องของสิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคล การติดตามหาบุคคลจึงเป็นเรื่องยากเพราะมีกฎหมายป้องกันการส่งต่อข้อมูลส่วนตัวและรูปภาพ (Personal Data Protection Act) ทำให้เวลาที่มีการแจ้งคนหายเพื่อค้นหาข้อมูลจึงทำได้ยากสำหรับบุคคลทั่วไปที่จะติดตามหา โดยที่ประเทศญี่ปุ่นจะมีหน่วยงานให้การสนับสนุนในการติดตามหาคนหาย (Missing Person Search and Regional Safety Support Association of Japan) เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ให้การสนับสนุนในการติดตามหาคนหายที่เกิดจากสมาชิกในครอบครัวหายตัวไปด้วยสมัครใจหรือหายไปโดยไม่ทราบสาเหตุ ข้อสังเกตที่พบเห็นโดยทั่วไป คือ กฎหมายสำหรับการติดตามหาคนหายในญี่ปุ่นจะต้องมีรายงานไปยังศาลที่มีเขตอำนาจจากเจ้าหน้าที่ของภูมิลำเนาที่อยู่ของบุคคลที่สูญหายนั้น ตัวอย่างเช่น หากคุณอาศัยอยู่ในนางาซากิและลูกชายของคุณหายตัวไปในโตเกียว คุณจะต้องดำเนินการในเขตอำนาจศาลในพื้นที่นั้นๆ นอกจากนี้ในการติดตามหาคนหายในญี่ปุ่นยังมีระบบเอกสารพลเมือง 2 ระบบ คือ Juminhyo residence records และ Koseki family registry records โดยระบบ Juminhyo residence records นั้นหากมีการย้ายออกจากพื้นที่ภูมิลำเนา ศาลากลางท้องถิ่นก็จะทำการลบข้อมูลจากภูมิลำเนาเดิมหลังจากย้ายออกเป็นเวลา 5 ปี ซึ่งแตกต่างจากระบบ Koseki family registry records ที่เป็นระบบเอกสารที่ครอบคลุมบันทึกการเปลี่ยนแปลงข้อมูลบุคคลที่สำคัญต่าง ๆ ของคนญี่ปุ่นมีรายละเอียดการเกิด การรับเลี้ยงบุตรบุญธรรม การแต่งงาน การหย่าร้าง และการตาย ฯลฯ อย่างไรก็ตามบุคคลทั่วไปไม่สามารถเข้าถึงระบบบันทึกของโคเซกิได้ หากไม่ดำเนินการหาข้อมูลจาก Honseki เสียก่อน ซึ่งข้อมูลของ Honseki หมายถึง ภูมิลำเนาตามกฎหมายที่จะนำไปสู่รายละเอียดต่าง ๆ ของบุคคลที่กำลังตามหา รวมถึงแผนภูมิลำดับวงศ์ตระกูล ประวัติที่อยู่ สถานะการดำรงชีวิต และอื่น ๆ เป็นต้น ทั้งนี้ในการค้นหาคนหายในญี่ปุ่นได้มีการแบ่งประเภทความยาก-ง่าย ในการติดตามหาคนหาย ไว้ดังนี้

1. เป้าหมายที่ high-profile - เป้าหมายที่ low-profile
2. มีเหตุผลทางกฎหมาย - ไม่มีเหตุผลทางกฎหมาย
3. เจื่อนง่ายน้อย - เจื่อนง่ายมากมาย
4. กรณีระหว่างประเทศ - กรณีในประเทศ
5. คนหายหรือคนหนี - คนธรรมดา

จากกรณีข้างต้นจะเห็นได้ว่าการค้นหาคนหายของประเทศญี่ปุ่นนั้นมียอดประกอบหลากหลายปัจจัยในการติดตามหาคนหายซึ่งจะต้องมีการพิจารณาถึงลำดับความยากง่าย เป็นกรณีที่มีความเกี่ยวข้องกับคดีด้วยหรือไม่ หรือการหายตัวไปจะต้องมีการดำเนินการร่วมกับหน่วยงานอื่นๆ เพื่อทำการประสานติดตามหาตัวคนหายให้พบ โดยสาเหตุการหายไปต่างๆ ก็อาจนำไปสู่การที่คนหายพบเป็นศพนิรนามในภายหลังก็ได้ จึงได้มีการแยกประเภทถึงลักษณะของมูลเหตุการหายไปเป็น 3 ประเด็น ดังนี้

- 1) ผู้ที่หายไป "เนื่องจากภัยพิบัติ"
- 2) ผู้ที่หายไป "เนื่องจากความประสงค์ของคนอื่น"
- 3) ผู้ที่ขาดหายไป "เนื่องจากความประสงค์ของตนเอง" (Goro Koyama, 2022)

ภาพที่ 1 การจำแนกมูลเหตุการหาย

ในการตามหาคนหายมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกับปัญหาทางสังคมในวงกว้าง ไม่ว่าจะเป็นการหายไปที่เกิดจากภัยพิบัติก็มีความสัมพันธ์กับเรื่องความปลอดภัยส่วนบุคคล และการไม่สามารถเอาตัวรอดจากเหตุการณ์ภัยพิบัติได้ ก็นำไปสู่การหายตัวไปจากภัยพิบัติ หรือแม้แต่การหายไปที่เกิดจากบุคคลอื่นก็มีความสัมพันธ์ที่อาจเกิดจากบุคคลที่สาม ไม่ว่าจะเป็นการถูกลักพาตัว การถูกนำไปใช้แรงงานค้ามนุษย์ รวมถึงการหายตัวไปโดยสมัครใจ เช่น การหนีออกจากบ้าน การหนีตามคนรู้จักหรือคนแปลกหน้า หรือการหลบหนีลี้ภัย นำไปสู่การหายสาบสูญ เป็นต้น

บทวิเคราะห์

กฎหมายไทยและต่างประเทศในด้านการติดตามคนหาย พิสูจน์คนนิรนามและศพนิรนามนั้น หากพิจารณาจากสภาพปัญหาและประเด็นของการหายไปในแต่ละกรณีนั้นจะเห็นได้ว่า คนหายที่ได้หายไปจากภูมิลำเนาเดิมนั้นอาจกลายเป็นคนนิรนามหรือพบเป็นศพนิรนามในภายหลังได้ ซึ่งกระบวนการในการติดตามหาคนหายในบริบทกฎหมายไทยนั้นในปัจจุบันสามารถที่จะดำเนินการแจ้งความคนหายกับเจ้าหน้าที่ตำรวจในพื้นที่ได้โดยไม่ต้องรอให้ครบ 24 ชั่วโมงก่อน ซึ่งผู้แจ้งบุคคลหายก็จะต้องมีการดำเนินการเตรียมข้อมูลของคนหายเบื้องต้นไม่ว่าจะเป็นข้อมูลด้านรูปพรรณสัณฐาน ลักษณะรูปร่างหน้าตา ภาพถ่ายที่เป็นปัจจุบัน เสื้อผ้าที่คนหายสวมใส่ครั้งสุดท้าย ตลอดจนพฤติกรรมของคนหายก่อนหายตัวไปสำหรับนำไปใช้เป็นเบาะแส เช่น มีการส่งข้อความ หรือพบจดหมายหรือไม่ สุขภาพของคนหายมีอาการที่ผิดปกติหรือเจ็บป่วยที่เกี่ยวข้องกับโรคทางสมองหรือไม่อย่างไร ซึ่งข้อมูลต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนเป็นประโยชน์ต่อพฤติการณ์ในการสืบหาเบาะแสของคนหายได้ในเบื้องต้น แต่ทั้งนี้ในการบริหารจัดการด้านการติดตามคนหายในประเทศไทยยังขาดกฎหมายที่มีผลสภาพบังคับให้หน่วยงานให้มีหน้าที่รับผิดชอบเพื่อเอื้อต่อความสะดวกรวดเร็วในการดำเนินการด้านการติดตามคนหายให้มีประสิทธิภาพ ตอบโจทย์ของการทำงานเชิงบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชนและภาคประชาสังคมได้ ซึ่งข้อกฎหมายการติดตามหาคนหายในปัจจุบันของประเทศไทยเมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศแล้วจะเห็นได้ว่าในต่างประเทศปัญหาคคนหายก็ถือเป็นปัญหาสำคัญที่จะต้องเร่งดำเนินการแก้ไขให้ตรงจุดและมีข้อสังเกตว่าระบบในการบริหารจัดการแต่ละประเทศนั้นล้วนเป็นปัญหาอุปสรรคในการทำงาน เพราะการเข้าถึงข้อมูลบุคคลที่ยากและล่าช้า ก็อาจส่งผลกระทบต่อบุคคลผู้สูญหายได้ หากแม้แต่การจะตราหรือร่างพระราชบัญญัติขึ้น ก็อาจเป็นช่องทางที่ส่งผลกระทบต่อเรื่องสิทธิมนุษยชนในการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคล รวมถึงการเผยแพร่ข้อมูลต่าง ๆ จึงมีความจำเป็นต้องนำประเด็นการยกระดับศักดิ์กฎหมายนี้ขึ้นมาเป็นประเด็นสำคัญในการหารือเพื่อหาแนวทางแก้ไขหาทางออกเกี่ยวกับการออกกฎหมายเพื่อเอื้อต่อการปฏิบัติงานให้เป็นไปอย่างมีรูปแบบและเป็นรูปธรรมที่ไม่ขัดกับหลักกฎหมายอื่นรวมถึงหลักกฎหมายสิทธิมนุษยชนด้วย

ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสนับสนุนการปฏิบัติงานติดตามคนหายและการพิสูจน์คนนิรนามและศพนิรนาม พ.ศ. 2564 หากพิจารณาในข้อกฎหมายที่กำหนดไว้จะเห็นได้ว่า บทบัญญัติจะมุ่งเน้นในเรื่องการกำหนดอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการพัฒนาระบบการติดตามคนหาย พิสูจน์คนนิรนามและศพนิรนาม ซึ่งปัจจุบันประกอบไปด้วย 3 อนุกรรมการในการขับเคลื่อนภารกิจ ดังนี้

1) คณะอนุกรรมการจัดทำนโยบาย แผนแม่บท และแผนปฏิบัติการด้านคนหาย คนนิรนามและศพนิรนาม

2) คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนและจัดทำมาตรฐานการตรวจพิสูจน์ พัฒนาฐานข้อมูลและระบบติดตามคนหาย คนนิรนามและศพนิรนาม

3) คณะอนุกรรมการบูรณาการภารกิจการติดตามคนหาย พิสูจน์คนนิรนามและศพนิรนาม

โดยทั้ง 3 อนุกรรมการ นี้จะต้องทำหน้าที่เป็นอนุกรรมการเพื่อขับเคลื่อนภารกิจต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกและความยุติธรรมในการติดตามหาบุคคลสูญหาย พิสูจน์คนนิรนามและศพนิรนามให้กับสังคม แต่เมื่อมาพิจารณาในข้อกำหนดกฎหมายแล้ว ตามข้อกำหนด ข้อ 13 – 21 ได้มีการกำหนดอำนาจหน้าที่และให้สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กระทรวงยุติธรรม ทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการของ ค.พ.ศ. รวมถึงการให้ความร่วมมือของหน่วยงานภาครัฐและวิธีปฏิบัติ เมื่อหน่วยงานของรัฐได้รับแจ้งว่ามีคนหาย หรือพบคนนิรนาม หรือศพนิรนาม ให้สำนักงานรับจัดเก็บข้อมูลที่ตรวจพิสูจน์ได้และแจ้งข้อมูลดังกล่าวต่อหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องทราบทันที เพื่อดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ต่อไป ซึ่งจะเห็นได้ว่าอำนาจหน้าที่ดังกล่าวเป็นเพียงการสนับสนุนการปฏิบัติงานเท่านั้น ในส่วนนี้สามารถสะท้อนถึงผลกระทบต่อการดำเนินงานที่ส่งผลต่อความล่าช้าในการประสานงาน การปฏิบัติงานร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ การส่งต่อข้อมูลต่าง ๆ ล้วนต้องทำด้วยความระมัดระวัง และจะต้องใช้ระยะเวลาในการตรวจสอบข้อมูลค่อนข้างนาน ทำให้การติดตามคดีต่าง ๆ เกิดความล่าช้าและส่งผลให้ไม่สามารถช่วยเหลือผู้สูญหายได้ทันที รวมถึงขั้นตอนการส่งต่อข้อมูลต่าง ๆ ที่อยู่ในระเบียบสำนักงานกฤษฎีกา ในเชิงการสนับสนุนนั้น ข้อ 21 – 22 ได้มีการกำหนดให้สำนักงานฯ แจ้งข้อมูลที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการเกี่ยวกับคนหาย คนนิรนามและศพนิรนามแก่สำนักงานตำรวจแห่งชาติให้ทราบด้วย และให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในเรื่องข้อมูลเกี่ยวกับคนหายและศพนิรนาม ตลอดจนการพิสูจน์คนนิรนาม รวมถึงให้สำนักงานแจ้งข้อมูลให้หน่วยงานภาครัฐ ภาคประชาสังคมและภาคเอกชนที่ดำเนินการด้านคนนิรนามทราบด้วย ซึ่งกระบวนการขั้นตอนต่าง ๆ เหล่านี้ต้องอาศัยความร่วมมือกันทุกภาคส่วนเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์สูงสุดในการปฏิบัติงานร่วมกัน และการกำหนดแนวทางในการดำเนินการร่วมกัน

นอกจากนี้ในการปฏิบัติงานก็จำเป็นที่จะมีหลักเกณฑ์หรือแนวทางปฏิบัติร่วมกัน ซึ่งแนวทางดังกล่าวก็ได้มีการกำหนดไว้ในระเบียบสำนักงานกฤษฎีกา ข้อ 23 - 25 ที่ได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการ และแบบในการแจ้ง การจัดเก็บ การรวบรวม การประสานข้อมูล และการดำเนินการเกี่ยวกับคนหาย หรือคนนิรนามหรือศพนิรนาม โดยหลักเกณฑ์ดังกล่าวนี้ให้เป็นไปตามที่ ค.พ.ศ. ได้มีการประกาศกำหนด เช่น วิธีปฏิบัติกรณีคนหาย คนนิรนามและศพนิรนาม ซึ่งหลักเกณฑ์ต่าง ๆ นี้หากพิจารณาจากปัญหาคนหาย คนนิรนาม และศพนิรนามที่มีสถิติเพิ่มมากขึ้น สะท้อนให้เห็นว่าหลักเกณฑ์ต่าง ๆ จำเป็นต้องมีการปรับปรุงและพัฒนา รวมถึงการนำหลักข้อกำหนดกฎหมายเหล่านี้ไปบังคับใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องสามารถนำข้อมูลไปใช้ได้ถูกต้องตามหลักมาตรฐานสากล ก่อให้เกิดการบูรณาการระหว่างหน่วยงานอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งหากการนำกฎหมายที่เป็นระเบียบสำนักงานกฤษฎีกา เพียงฉบับเดียวยังไม่เพียงพอต่อการที่จะขับเคลื่อนเพื่อให้เกิดการแก้ปัญหาได้อย่างแท้จริง การแก้ปัญหาในเรื่องคนหาย คนนิรนามและศพนิรนามเหล่านี้ จึงจำเป็นต้องมีการยกระดับศักดิ์กฎหมายให้สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง มีการเชื่อมระบบข้อมูลระหว่างหน่วยงาน การประสานงานที่รวดเร็ว ซึ่งหากมองถึงผลประโยชน์ของประชาชนจะเป็นประโยชน์สูงสุดที่รัฐควรพึงกระทำเพื่อเอื้อความสะดวก

และอำนวยความสะดวก ปรึกษาคนหาย คนนิรนาม และศพนิรนาม ที่เกิดขึ้นจะเป็นเรื่องที่สามารถถูกนำมาบริหารจัดการได้ให้เป็นระบบช่วยให้กระบวนการทำงานของภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคมมีความเข้มแข็ง และขับเคลื่อนภารกิจงานการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ดังนั้น กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับคนหาย คนนิรนามและศพนิรนามในประเทศไทย ที่นำมาใช้สำหรับการปฏิบัติงานจริงได้ ควรจะต้องเอื้ออำนวยความสะดวกให้กับผู้ปฏิบัติ และสอดคล้องกับภารกิจที่เป็น การดำเนินงานเพื่อความผาสุกของประชาชน แม้ในปัจจุบันการดำเนินการอาจจะต้องนำหลักปฏิบัติทางกฎหมายเข้ามาปรับใช้หลายบทบัญญัติ แต่สิ่งที่สำคัญและเป็นหัวใจในการปฏิบัติงานตามภารกิจคนหาย คนนิรนามและศพนิรนามคือความร่วมมือกันทุกภาคส่วน ในการติดตามหาเบาะแสข้อมูล และต้องใช้ องค์ความรู้ในการปฏิบัติหน้าที่ที่มีความหลากหลายไม่ว่าจะเป็นความรู้ด้านการสืบสวนสอบสวน การตรวจ สถานที่เกิดเหตุ การประสานงาน การข่าว การประชาสัมพันธ์ การเก็บข้อมูลเพื่อการสืบสวนสอบสวน และการจัดทำฐานข้อมูลเพื่อเชื่อมโยงข้อมูลสำหรับการสืบค้น หรือแม้กระทั่งความร่วมมือระหว่าง หน่วยงานกับภาคประชาสังคมล้วนเป็นตัวแปรสำคัญที่จะช่วยพัฒนางานและขับเคลื่อนงานให้เกิดผล สำเร็จได้ แต่ทั้งนี้ก็ยังพบข้อจำกัดทางกฎหมายที่ยังไม่เอื้อต่อการปฏิบัติงาน ทำให้งานเป็นไปด้วยความ ยากลำบาก จึงเป็นส่วนที่จะต้องมีการนำมาวิเคราะห์ถึงการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงข้อกฎหมายให้มีความ ยืดหยุ่นต่อการทำงานของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม มีการปรับปรุงรูปแบบ การค้นหาให้มีความกระชับและง่ายต่อการบริหารจัดการข้อมูล เมื่อเทียบกับการบริหารจัดการข้อมูลของ ต่างประเทศ จะเห็นได้ว่าไม่ว่าจะในประเทศญี่ปุ่นหรือสหรัฐอเมริกา ได้มีการจำแนกประเภทบุคคลหาย เป็นกลุ่มใหญ่ ๆ เพื่อง่ายต่อการค้นหาข้อมูลและรวบรวมข้อมูลให้อยู่ในชุดข้อมูลเดียวกัน และหาก ประเทศไทยสามารถยกระดับศักดิ์กฎหมายให้มีการขับเคลื่อนในเรื่องการติดตามคนหาย คนนิรนามและ ศพนิรนามได้ ก็จะได้ชื่อว่าเป็นประเทศแรกในทวีปเอเชีย หรือในโลกที่ได้มุ่งเน้นความสำคัญกับปัญหา คนหายมีการออกและบัญญัติกฎหมายเพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการปฏิบัติงาน ทั้งยังสามารถเป็น ต้นแบบให้กับหน่วยงานภายนอกได้เข้ามาศึกษาเรียนรู้และแลกเปลี่ยนข้อมูลในการปฏิบัติงานด้านคนหาย คนนิรนามและศพนิรนามให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้ในอนาคต

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

อย่างไรก็ตามการปฏิบัติงานด้านการติดตามคนหาย คนนิรนามและศพนิรนาม ที่จะทำให้เกิดผล สัมฤทธิ์ต่อการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพก็จำเป็นที่จะต้องมีการยกระดับศักดิ์กฎหมายที่ให้อำนาจแก่ เจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงาน ซึ่งในอนาคตหากมีการตราหรือร่างพระราชบัญญัติการปฏิบัติงานด้าน คนหาย คนนิรนามและศพนิรนาม ก็จะช่วยให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชน โดยการยกระดับศักดิ์กฎหมาย นี้ควรมีรายละเอียดเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการ ดังนี้

- 1) มีบทบัญญัติเกี่ยวกับหมวดการปฏิบัติงานด้านคนหาย คนนิรนาม และศพนิรนาม
- 2) รับแจ้งคนหาย คนนิรนามและศพนิรนาม ที่ประกอบด้วย การรับแจ้งคนหาย การบันทึกข้อมูล ในระบบ CIR การรับแจ้งคนนิรนาม และการรับแจ้งศพนิรนาม
- 3) มีบทบัญญัติกฎหมายหมวดการตรวจพิสูจน์ การเก็บข้อมูลอัตลักษณ์บุคคล วิธีการตรวจพิสูจน์ และการรายงานผลการตรวจพิสูจน์

- 4) มีบทบัญญัติด้านการเผยแพร่ข้อมูลคนหาย คนนิรนามและศพนิรนามให้สามารถเปิดเผยข้อมูลได้ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด รวมถึงมีช่องทางการเผยแพร่ภาพคนหาย คนนิรนามและศพนิรนามได้
- 5) มีบทบัญญัติด้านการส่งเสริมและพัฒนาองค์กรภาคประชาสังคมและการจัดตั้งกองทุนในการสนับสนุนการปฏิบัติงานด้านการติดตามคนหาย พิสูจน์คนนิรนามและศพนิรนาม
- 6) ควรมีการขับเคลื่อนและผลักดันให้มีการยกย่องพระราชบัญญัติเกี่ยวกับคนหาย คนนิรนามและศพนิรนาม

เอกสารอ้างอิง

- Charles, H. (2014). National institute of justice national missing and unidentified persons system (NamUs) policy manual. Version 1.0. USA.
- CIR. (2022). Statistic of Missing person, Anonymous, Unidentified body.
<https://www.thaimissing.go.th/>
- Code of Police Regulations. (2001). Actions on missing persons.
<http://library.nhrc.or.th/ulib/document/Cover/4001-5000/4601-4700/T04655.pdf>.
- Goro, K. (2022). How to Find Someone in Japan. Retrieved July 10, 2022, from
<https://www.japanpi.com/blog/missing-persons/how-to-find-someone-in-japan/>
- Government Publishing Office. (2019). Missing Persons and Unidentified Remains Act of 2019 in U.S.A./ U.S. (GPO) Publications.
- Regulation on the Mortuary Police. (1990). Regolamento di Polizia Mortuaria 18 Art. 12, D.P.R. 285/1990

ประวัติผู้เขียน

คำนำหน้า ชื่อ-สกุล	ดร.อมรเทพ พลศึก*
ตำแหน่ง/สถานะ	นักนิติวิทยาศาสตร์ชำนาญการ
ที่อยู่หน่วยงาน/สังกัด	สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กระทรวงยุติธรรม อาคารรัฐประศาสนภักดี
ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา ชั้น 8 และชั้น 9
ถนนแจ้งวัฒนะ เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ 10210
ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์	Fss.cifs@gmail.com
คำนำหน้า ชื่อ-สกุล	ดร.ดวงกมล เผือกขาว
ตำแหน่ง/สถานะ	นักนิติวิทยาศาสตร์
ที่อยู่หน่วยงาน/สังกัด	สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กระทรวงยุติธรรม อาคารรัฐประศาสนภักดี
ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา ชั้น 8 และชั้น 9
ถนนแจ้งวัฒนะ เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ 10210
ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์	duangkamon.phua@ku.th
คำนำหน้า ชื่อ-สกุล	นายแพทย์สันติ สิริรัตน
ตำแหน่ง/สถานะ	อาจารย์แพทย์

ปีที่ 8 ฉบับที่ 2: เดือน กรกฎาคม - ธันวาคม 2565
Volume 8 Number 2: July - December 2022

ที่อยู่หน่วยงาน/สังกัด คณะแพทยศาสตร์วชิรพยาบาล มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช
681 แขวงวชิรพยาบาล ดุสิต กรุงเทพฯ 10300
ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ santi@nmu.ac.th

* ผู้ประพันธ์บรรณกิจ (Corresponding Author)

การพัฒนากระบวนการปฏิบัติงานติดตามคนหายในกลุ่มผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อม Development of Operational Procedure on the tracking of missing elderly persons with dementia

นายดำรงศักดิ์ ขวนขวาย

สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กระทรวงยุติธรรม

Damrongsak Kwaunkwai

Central Institute of Forensic Science Thailand, Ministry of Justice

Received September 28, 2022 | Revised December 07, 2022 | Accepted December 31, 2022

บทความวิชาการ (Academic Article)

บทคัดย่อ

บทความนี้นำเสนอการพัฒนากระบวนการปฏิบัติงานติดตามคนหายในกลุ่มผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อมซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดความรวดเร็วในการติดตามคนหายและป้องกันอันตรายจากการสูญหายของผู้สูงอายุ ที่มีภาวะสมองเสื่อม โดยเสนอให้เห็นถึงลักษณะอาการของโรคสมองเสื่อมที่มาจากความผิดปกติทางสมองและส่งผลกระทบต่อพฤติกรรม ความทรงจำ การสื่อสาร และการตัดสินใจของผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อมที่เป็นสาเหตุสำคัญต่อการหายออกไปจากบ้านในกลุ่มผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อม พฤติกรรมของผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อมในช่วงเวลาของการสูญหายที่อาจก่อให้เกิดอันตรายกับตนเองและผู้อื่นได้ ซึ่งจากสถิติของการหายออกไปจากบ้านเป็นระยะเวลามากกว่า 24 ชั่วโมง มีโอกาสเสี่ยงต่อการเกิดอันตรายและการเสียชีวิตมากที่สุด ดังนั้นจึงได้มีแนวคิดริเริ่มในการกำหนดแนวทางการปฏิบัติงานในการติดตามคนหายในกลุ่มผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อม ซึ่งจะนำกลยุทธ์และวิธีการของการติดตามคนหายรวมถึงการรับแจ้งเหตุที่รวดเร็ว ที่เป็นการเพิ่มโอกาสให้พบตัวคนหายในระยะเวลาอันสั้น เพื่อป้องกันอันตรายและพาลกลับคืนสู่ครอบครัวอย่างปลอดภัย

คำสำคัญ: การติดตามคนหาย ผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อม

Abstract

This article presents the development of operational procedure on the tracking of missing elderly with dementia, with the aim of hurry up the tracking of missing persons and preventing the risk to missing persons with dementia. The article also presents symptoms of dementia caused by brain diseases, which affect behavior, memory, communication and decision-making of elderly persons with dementia, which is the main reason why the elderly

with dementia missing from home. The behavior of the elderly persons with dementia may cause harm to themselves and others. According to statistics, missing from home for more than 24 hours poses the greatest risk to dangers and life. Therefore, an idea has been initiated to setup guidelines for the tracking of elderly persons with dementia, introducing strategies and methods for tracking missing persons, including rapid reporting, to increase the chance of finding missing persons in a short period of time. Prevent danger and return home safely.

Keywords: tracking missing persons, elderly persons with dementia

บทนำ

สถานการณ์ปัจจุบันคนหายที่มีภาวะสมองเสื่อมจากสถิติของข้อมูลคนหายที่มีภาวะสมองเสื่อมของมูลนิธิกระจกเงา ในปี พ.ศ. 2563 มีจำนวนคนหายที่มีภาวะสมองเสื่อม 97 ราย ปี พ.ศ.2564 มีจำนวนคนหายที่มีภาวะสมองเสื่อม 133 ราย และจากข้อมูลในปี พ.ศ.2565 จนถึงกันยายน 2565 มีจำนวนคนหายที่มีภาวะสมองเสื่อมแล้ว 113 ราย โดยสังเกตได้ว่าจำนวนคนหายที่มีภาวะสมองเสื่อม มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น และจากข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติ มีรายงานว่าการสร้างประชากรไทยเข้าสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ในปี 2564 ที่ผ่านมา โดยสัดส่วนผู้สูงอายุมีถึงร้อยละ 10 จากการสำรวจประชากรไทยในปี 2560 มีจำนวน 67.6 ล้านคน มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป 11.3 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 16.7 (Jirapraphai, K. and Naumphet, T., 2018) สิ่งที่น่าเป็นห่วง พบว่า 10 % ของผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปมีอาการอัลไซเมอร์ซึ่งเป็นสาเหตุอันดับหนึ่ง (Weerasak, 2019) เนื่องจากไม่สามารถรักษาให้หายขาดได้ และยังพบว่าอาการสมองเสื่อมเป็นภัยเงียบ โดยสามารถเกิดขึ้นได้กับคนอายุน้อยและมักพบในวัยทำงาน สาเหตุมาจากความเครียด เป็นที่ก่อให้เกิดภาวะซึมเศร้า แยกตัวออกจากสังคม ครอบครัว และเพื่อนร่วมงานอาการสมองเสื่อม ซึ่งสามารถแบ่งเป็น 2 แบบ คือ แบบที่รักษาหายขาดและแบบที่รักษาไม่หายขาด โดยอาการสมองเสื่อมที่รักษาหายขาด เช่น เนื้องอกในสมอง โรคไทรอยด์ โรคติดเชื้อ โรคขาดสารอาหารบางชนิด เป็นต้น สำหรับอาการสมองเสื่อม ที่รักษาไม่หายขาดนั้น พบมากที่สุดคือ โรคอัลไซเมอร์ โรคหลอดเลือดสมองตีบ หรือเป็นร่วมกัน (Weerasak, 2019) โดยภาวะการเสื่อมถอยของสมองทำให้มีความผิดปกติด้านความทรงจำและทักษะต่างๆ เช่น อาการหลงลืม สับสนทิศทาง วัน เวลา และสถานที่ ผิดปกติทางด้านอารมณ์และพฤติกรรม (Kantita , 2019) ผลทำให้มีความบกพร่องในการตัดสินใจ รวมทั้งทักษะในการแก้ปัญหาที่เหมาะสม อาการสมองเสื่อมอาจเกิดขึ้นชั่วขณะ เกิดขึ้นอย่างกะทันหัน เกิดการสูญเสียความทรงจำ เป็นเหตุให้เกิดการพลัดหลงหรือหายตัวไป โดยสามารถหายไปได้ขณะดำเนินชีวิตประจำวันตามปกติ เช่น การเดินไปตลาด การออกกำลังกาย ที่สวนสาธารณะทุกวัน หรือไปตามสถานที่คุ้นเคยหรือใกล้บ้าน เมื่อเกิดเหตุการณ์การหายไปนั้น บางรายสามารถกลับสู่ครอบครัวได้อย่างปลอดภัย บางรายถูกนำตัวไปส่งยังสถานสงเคราะห์ต่างๆ อีกส่วนหนึ่งกลายเป็นคนเร่ร่อน หรือบางรายโชคร้ายอาจเกิดอุบัติเหตุหรือถูกทำร้ายร่างกายจนถึงขั้นเสียชีวิต (Weerasak, 2019)

จากความผิดปกติของสมองที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมอาชญากรรมจากภาวะบกพร่องทางสมอง โดยลักษณะอาการของโรคสมองเสื่อมที่มีความบกพร่องของการรับรู้ การคิด การใช้ภาษา การตัดสินใจ ความจำ และพฤติกรรม ซึ่งเป็นสาเหตุต่อการหายออกไปจากบ้านในผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อม (Kantita , 2019) นำมาซึ่งความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุหรือการถูกทำร้ายร่างกายจนถึงขั้นเสียชีวิต ในการติดตามผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อม จึงเข้ามามีบทบาทสำคัญ โดยญาติ ครอบครัวและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน เป็นกุญแจสำคัญที่จะสามารถทำให้การปฏิบัติงานในการติดตามผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จ เนื่องจากก่อนการสูญหายของผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อม ญาติจะสามารถระบุพฤติกรรมและบุคลิกต่างๆที่เกิดขึ้นกับผู้สูญหายได้ ซึ่งเป็นข้อมูลที่สำคัญที่จะทำให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ได้ทราบถึงข้อมูลอย่างละเอียดและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานจะต้องมีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ ในการสัมภาษณ์และการวิเคราะห์ข้อมูลจากญาติของผู้สูญหาย เนื่องจากในบางกรณี ญาติของผู้สูญหาย อาจมีภาวะตกใจ กังวลใจ หรือภาวะอื่นๆ ที่ไม่สามารถให้ข้อมูลได้อย่างครบถ้วน ส่งผลให้การรวบรวมข้อมูลในการติดตามผู้สูญหายมีความคลาดเคลื่อน และส่งผลต่อการปฏิบัติงานในการติดตามค้นหาผู้สูญหายได้ ด้วยเหตุผลดังกล่าว ทำให้ผู้เชี่ยวชาญ สนใจที่จะนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติงานการติดตามคนหายในกลุ่มผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อม โดยเนื้อหาของบทความจะสะท้อนถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจากกลุ่มผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อมที่ทำให้เกิดความตระหนักในการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อมอย่างใกล้ชิด เพื่อป้องกันการสูญหาย และจะนำเสนอแนวทางมาพัฒนากระบวนการทำงานของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน เพื่อก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประโยชน์สูงสุดในการติดตามคนหายในกลุ่มผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อม ทำให้สามารถติดตามผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อมกลับคืนสู่ ญาติและครอบครัวได้สำเร็จ

เนื้อหา

บทความนี้อธิบายถึงการปฏิบัติงานติดตามคนหายในกลุ่มผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานให้เกิดความรวดเร็วในการติดตามคนหายในกลุ่มผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อม ป้องกันอันตรายและพาลกลับคืนสู่ครอบครัวอย่างปลอดภัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

พฤติกรรมของอาการสมองเสื่อม

จากการสืบค้นเกี่ยวกับพฤติกรรมของโรคสมองเสื่อม (Dementia) จากหนังสือจิตวิทยาอาชญากรรม Kantita (2019) หัวข้ออาชญากรรมจากความผิดปกติของสมองที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมอาชญากรรมจากภาวะบกพร่องทางสมอง โดยลักษณะอาการของโรคสมองเสื่อมที่สำคัญ คือ มีความบกพร่องของการรับรู้ การคิด การใช้ภาษา การตัดสินใจ ความจำ และพฤติกรรม ซึ่งมีผลกระทบชัดเจนต่อการทำงานและกิจกรรมทางสังคมรวมถึงความสัมพันธ์กับผู้อื่น ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญและยัง

สัมพันธ์กับความเสี่ยงต่อพฤติกรรมอาชญากรรมได้ ตัวอย่างเช่น มีปัญหาในการตัดสินใจ มีพฤติกรรมทางสังคมที่ไม่เป็นที่ยอมรับ เช่น การพูดจาไม่เหมาะสม มีพฤติกรรมที่ไม่คำนึงถึงความรู้สึกของผู้อื่น เช่น ทำเสียงดังรบกวนผู้อื่น พฤติกรรมเหล่านี้อาจมองดูไม่น่าจะทำให้ก่ออาชญากรรมได้ ดังที่ได้กล่าวแล้วว่าภಾವะนี้อาจไม่ใช่ตัวการโดยตรงให้ก่ออาชญากรรม แต่เป็นเพียงปัจจัยเสริมหรือปัจจัยร่วมที่ส่งผลให้คนแสดงพฤติกรรมอาชญากรรมได้ง่ายขึ้นนอกจากการสืบสนด้านการรับรู้ การคิด การจำ และการตัดสินใจแล้ว ภวะสมองเสื่อมอาจส่งผลให้ผู้ป่วยบางรายมีปัญหาทางด้านอารมณ์ เช่น มีพฤติกรรมเปลี่ยนไปเป็นก้าวร้าว กระวนกระวาย และหงุดหงิดง่ายโดยเฉพาะหากมีการรับรู้ถึงภาวะถูกคุกคาม คนเหล่านี้อาจเกิดพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรงในลักษณะปกป้องตนเองได้ (Defensively aggressive) เช่น โกรธที่ถูกทำให้เจ็บแค้นเพียงเล็กน้อย แต่ตอบโต้ด้วยความรุนแรงกลับไป หรือบางรายอาจมีพฤติกรรมคุกคามทางเพศ เนื่องมาจากความบกพร่องในการตัดสินใจ และไม่สามารถยับยั้งหรือควบคุมพฤติกรรมตนเองได้ หรืออาจมีพฤติกรรมละเมิดต่อกฎหมายเล็กน้อย เช่น บุกรุกที่ของผู้อื่น เพราะสับสนเรื่องเส้นทางและการจดจำ การก่อคดีลักขโมยในร้านค้า เพราะคิดว่าเป็นของของเขาเอง จากความบกพร่องของการคิดและการจำ เป็นต้น แนวทางการจัดการกับผู้ป่วยสมองเสื่อมที่กระทำความผิด หากศาลพิจารณาปล่อยตัวสู่ครอบครัวต้องมั่นใจว่า กลับไปแล้วไม่เป็นอันตรายต่อสังคมแวดล้อมตัวเขา แต่หากมีอาการรุนแรง จำเป็นต้องได้รับการบำบัด ซึ่งแนวทางการรักษาทั่วไปทำได้โดยการไ้ยาร่วมกับการดูแลพฤติกรรมผู้ป่วย โดยผู้ดูแลต้องเข้าใจ ปรับตนเอง และจัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับสภาพปัญหาของผู้ป่วยแต่ละราย

การวิเคราะห์ความสามารถผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อม

การวิเคราะห์อุปนิสัยและพฤติกรรมของคนหาย จากคู่มือการติดตามคนหายประเภทโรคสมองเสื่อม คือการนำข้อมูลอุปนิสัย พฤติกรรม และการแสดงออกของคนหาย มาทำการวิเคราะห์ถึงเบาะแสในการติดตามคนหาย ข้อมูลส่วนนี้มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากพฤติกรรมและการแสดงออกของคนหายจะเชื่อมโยงกับสถานที่ซึ่งคนหายอาจจะพลัดหลงไปดังนี้ (The Mirror Foundation, n.d.)

1) พฤติกรรมการขึ้นรถประจำทางของคนหาย คนหายประเภทโรคสมองเสื่อมที่ครอบครัวไม่เคยพาขึ้นรถประจำทาง หรือไม่เคยปล่อยให้คนหายไปไหนมาไหนตามลำพัง มีความเป็นไปได้ว่า คนหายดังกล่าวจะใช้วิธีการเดินไปเรื่อยๆ เพราะไม่คุ้นเคยในการขึ้นรถ และไม่รู้ว่าจะขึ้นรถประจำทางได้อย่างไร จึงเป็นผลให้คนหายพลัดหลงประเภทนี้ใช้วิธีการเดินเท้าไปยังสถานที่ต่างๆ

2) พฤติกรรมการเดินทางออกนอกบ้าน คนหายประเภทโรคสมองเสื่อมที่ไม่เคยออกจากบ้านไปไหนเลย มีความเป็นไปได้ว่า จะมีพฤติกรรมคุ้นชินกับบ้าน ที่อยู่อาศัยหรือสิ่งปลูกสร้างอื่นๆ ที่มีลักษณะคล้ายกับบ้านที่เคยอยู่ ดังนั้น มีความเป็นไปได้ว่าจะเดินพลัดหลงเข้าบ้านคนอื่น เพราะคนหายนี้ถือว่าเป็นบ้านของตนเอง เนื่องจากมีความคุ้นชินกับสิ่งปลูกสร้างนั้น (The Mirror Foundation, n.d.)

3) คนหายที่ไม่สามารถอ่านออกเขียนได้ คนกลุ่มนี้อาจจะไม่กล้าขึ้นรถประจำทาง เนื่องจากไม่รู้วารถประจำทางคันที่พบเห็น จะมุ่งหน้าไปที่ไหน หรือ อาจจะกำลังเดินไปเรื่อยๆ เพื่อหาทางกลับบ้าน แต่เนื่องจากอ่านหนังสือไม่ได้ จึงคิดว่าสถานที่ต่างๆ ที่ตนเองได้เดินไปเป็นทางกลับบ้าน แต่แท้จริงแล้วกลับกลายเป็นการเดินทางไปเรื่อยๆ โดยไร้จุดหมาย ดังนั้น การวิเคราะห์พฤติกรรมของคนหายจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการประเมินสถานการณ์เบื้องต้นว่าคนหายจะเดินทางพลัดหลงไปที่ใดได้บ้าง (Patchara, 2009)

4) จากข้อมูลการศึกษาเกี่ยวกับคนหายที่มีภาวะสมองเสื่อมของประเทศสหรัฐอเมริกา Rowe et al. (2011) และการศึกษาเกี่ยวกับคนหายที่มีภาวะสมองเสื่อมของประเทศออสเตรเลีย MacAndrew, M. et al. (2018) รูปแบบการหายใช้วิธีการเดินทางเป็นอันดับหนึ่ง การขับรถหายออกไปเป็นอันดับสอง และสุดท้ายการโดยสารรถประจำทาง ผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อมสามารถในการเดินทางไปในระยะที่ไกลสุดคือ 800 กิโลเมตร และการหายไปพร้อมกับยานพาหนะสามารถไปได้ไกลสุด 2,808 กิโลเมตร ซึ่งจากพฤติกรรมของผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อม มีการบกพร่องด้านความทรงจำอาจทำให้เดินพลัดหลงตามถนนหรืออาจเข้าไปในสถานที่ต่างๆ เช่น สถานที่ก่อสร้าง รกร้าง ลับตาคนหรือบริเวณป่า การพบตัวคนหายมีโอกาสดูได้จากสถานที่ที่อยู่ไม่ห่างจากสถานที่สูญหาย และการขับรถหายออกไปสามารถพบคนหายได้ที่รถยนต์หรือบริเวณใกล้เคียง ซึ่งสิ่งสำคัญที่สุดคือระยะเวลาการหาย เพราะหากการสูญหายมีระยะเวลาที่นานหลายวัน จะมีผลต่อการรอดชีวิตของผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อม ในจำนวนผู้ที่รอดชีวิตพบตัวภายในวันถัดไป หากหายออกไปมากกว่า 1 วันโอกาสรอดชีวิตมีเพียงร้อยละ 50 และการสูญหายในระยะเวลา 5 วัน จากจำนวนคนหาย 45 คน พบรอดชีวิตเพียงร้อยละ 20 และสาเหตุที่ทำให้เสียชีวิตเกิดจากโรคประจำตัว การติดเชื้อ การจมน้ำ และการเกิดอุบัติเหตุจากยานพาหนะ ส่วนมากพบว่าจำนวนผู้เสียชีวิตนั้นมีมากกว่าผู้รอดชีวิต

การติดตามคนหายประเภทสมองเสื่อมของประเทศไทย

จากการสืบค้นข้อมูลจากคู่มือการติดตามและการป้องกันเด็กสูญหาย ได้มีการให้ข้อมูลเกี่ยวกับการติดตามคนหายประเภทสมองเสื่อม ในเรื่องลักษณะของอาการสมองเสื่อมและกระบวนการติดตามคนหายกรณีโรคสมองเสื่อม ซึ่งระบุรายละเอียดครอบคลุมสำหรับการปฏิบัติเมื่อผู้ที่มีภาวะสมองเสื่อมสูญหาย (The Mirror Foundation, 2009)

1. การตรวจสอบสถานที่ซึ่งคาดว่าเป็นจุดหมายของคนหาย 1) การตรวจสอบสถานที่คุ้นเคย หรือไปเป็นประจำ โดยการไปค้นหา ณ สถานที่นั้นและสอบถามบุคคลที่อยู่ในบริเวณนั้นว่า หากไม่พบก็อาจให้ข้อมูลภาพถ่ายของคนหายไว้ เพื่อประชาสัมพันธ์ต่อเพราะมีความเป็นไปได้ว่า ในขณะที่ทางครอบครัวไปตรวจสอบนั้น คนหายอาจอยู่ในระหว่างการเดินทาง 2) การตรวจสอบบ้านหลังเก่าหรือที่ทำงานเก่าของคนหาย เนื่องจากคนหายอาจจดจำแต่เรื่องในอดีต จึงมีความเป็นไปได้ว่าจะเดินทางไปยังบ้านเก่าหรือที่ทำงานเก่าของตนเอง

2. การตรวจสอบที่โรงพยาบาลใกล้เคียงกับบริเวณคนหายได้พลัดหลงหายไปทุกแห่ง มีความเป็นไปได้ว่าคนหายอาจจะถูกนำตัวไปรักษาพยาบาลเนื่องจากคนหายประเภทโรคสมองเสื่อม ส่วนใหญ่จะเป็นสูงอายุอาจจะประสบอุบัติเหตุหรือเป็นลมระหว่างการพลัดหลง และถูกนำส่งโรงพยาบาล การตรวจสอบควรจัดลำดับรายชื่อโรงพยาบาลใกล้เคียงทั้งหมด ทั้งของรัฐและเอกชน ตลอดจนโรงพยาบาลในเขตใกล้เคียงทุกแห่ง เมื่อครบครวัคนหายเรียงลำดับรายชื่อโรงพยาบาลใกล้เคียงครบทุกแห่งแล้ว ในกรณีที่ไม่มีประวัติผู้ป่วยที่ใกล้เคียงกับคนหาย ให้ข้อมูลลักษณะรูปร่างของคนหายและเบอร์โทรศัพท์ติดต่อกลับของครอบครัวคนหายไว้เผื่อว่าคนหายอาจจะถูกส่งตัวเข้ารับการรักษาตัวที่โรงพยาบาลแห่งนั้น ในภายหลังเจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาลจะได้ติดต่อกลับมายังครอบครัวได้

3. การตรวจสอบไปยังสถานีตำรวจ เนื่องจากว่าในระหว่างที่หายตัวไปนั้น อาจมีคนพบเห็นคนหาย และนำตัวมาส่งยังสถานีตำรวจ เพื่อประสานงานติดตามครอบครัวต่อไป หรืออีกกรณีหนึ่งคนหายอาจก่อความวุ่นวายแก่บุคคลและถูกควบคุมตัว ในกรณีที่ไม่มีบุคคลที่ใกล้เคียงกับคนหาย ให้ข้อมูลลักษณะรูปร่างของคนหายและเบอร์โทรศัพท์ติดต่อกลับของครอบครัวคนหายไว้เผื่อว่าคนหายอาจจะถูกนำมาควบคุมตัว ที่สถานีตำรวจแห่งนั้น ในภายหลัง เจ้าหน้าที่จะได้ติดต่อกลับมายังครอบครัวได้

4. การตรวจสอบที่อุ้งรถโดยสารประจำทาง กรณีที่สามารถขึ้นรถโดยสารประจำทางเองได้คนหายอาจจะขึ้นรถประจำทาง เพื่อหาทางกลับบ้าน แต่ก็ไม่รู้จุดหมายปลายทางว่าจะเดินทางไปไหน ดังนั้นหากมีความเป็นไปได้ว่าคนหายจะขึ้นรถประจำทาง ครอบครัวคนหายควรตรวจสอบว่ารถประจำทางสายใดบ้างที่ผ่านบริเวณบ้าน

5. การตรวจสอบยังสถานแรกรับคนไร้ที่พึ่ง เป็นอีกสถานที่หนึ่งที่รวบรวมคนหายพลัดหลงที่มีอาการสมองเสื่อม โดยเมื่อทางเจ้าหน้าที่ตำรวจได้รับคนหายไว้ในการดูแล และไม่สามารถติดต่อหาครอบครัวได้ ก็จะนำส่งมายังสถานแรกรับคนไร้ที่พึ่ง

6. การตรวจสอบยังกรมราชทัณฑ์ อาจเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่ทางครอบครัวของคนหายควรดำเนินการตรวจสอบ หลังจากทีลองตรวจสอบตามสถานที่ได้แนะนำในข้างต้นหมดแล้ว เนื่องจากว่าในกรณีที่คนหาย ทำร้ายร่างกายบุคคลอื่น โดยคนหาย อาจหลงผิดว่ากำลังโดนบุคคลดังกล่าวปองร้าย เป็นเหตุให้คนร้าย อาจถูกดำเนินคดีในข้อหาทำร้ายร่างกาย จึงมีความเป็นไปได้ว่า คนหาย อาจถูกควบคุมตัวในเรือนจำ

กรณีศึกษาเกี่ยวกับคนหายที่มีภาวะสมองเสื่อม

ชายไทย 81 ปี ป่วยอัลไซเมอร์ หายตัวจากบ้านตั้งแต่วันที่ 23 สิงหาคม 2564 ทางญาติสงสัยว่าผู้สูญหายอาจตกน้ำ ต่อมาวันที่ 24 สิงหาคม 2564 แจ้งสถานีตำรวจภูธรสบปราบ จังหวัดลำปาง และได้ประสานสมาคมกู้ภัยลำปางจุดสบปราบ ชุดปฏิบัติการค้นหากู้ภัยใต้น้ำที่ลำปาง สมาคมกู้ภัยลำปาง กู้ชีพโรงพยาบาลสบปราบ พร้อมกำลังตำรวจชุดสายตรวจ สถานีตำรวจภูธรสบปราบ รุดไปตรวจสอบ ชุด

ปฏิบัติการค้นหาผู้สูญหายได้นานที่ล่าช้า เพื่อทำการค้นหาผู้สูญหาย ตามจุดที่ได้รับแจ้ง ค้นหาตามแม่น้ำวัง จากจุดเริ่มต้นใช้เวลาค้นหาเกือบ 3 ชั่วโมง จึงพบศพผู้สูญหายห่างจากจุดเกิดเหตุประมาณ 10 กม. ติดอยู่ในพงหญ้ากลางแม่น้ำวัง ผู้ตายมีโรคประจำตัวอัลไซเมอร์ มีประวัติเคยหายตัวไปเมื่อ 4-5 ปีที่แล้ว (Khaosod Online, 2022)

จากกรณีเคสตัวอย่าง พฤติกรรมของอาการสมองเสื่อมและการวิเคราะห์ความสามารถผู้ป่วยสมองเสื่อม จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการประเมินสถานการณ์เบื้องต้น เพื่อนำไปสู่ขั้นตอนการติดตามคนหาย สำหรับประเทศไทยมีการปฏิบัติงานด้านการติดตามคนหายของหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานภาคประชาสังคม เช่น สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ทำหน้าที่รับแจ้งเหตุและสืบสวนติดตามคนหายรวมถึงการหาเบาะแสสำคัญที่เกี่ยวข้อง และ มูลนิธิกระจกเงา ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางประสานงานให้ความช่วยเหลือประชาชน และภาครัฐในการติดตามคนหาย เป็นต้น บทความนี้มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการติดตามคนหายประเภทสมองเสื่อมซึ่งได้นำมาประกอบเป็นส่วนที่สำคัญของบทความนี้

บทวิเคราะห์

จากพฤติกรรมของอาการสมองเสื่อม และการวิเคราะห์ความสามารถผู้ป่วยสมองเสื่อม รวมถึงการติดตามคนหายประเภทสมองเสื่อมของประเทศไทย อาการสมองเสื่อมมีผลทำให้ความสามารถของการใช้ชีวิตประจำวันเปลี่ยนแปลงไปและมีความแตกต่างจากคนปกติทั่วไปด้วยภาวะของความบกพร่องที่สังเกตได้ชัดเจนคือภาวะการหลงลืม การตัดสินใจและภาวะด้านอารมณ์ที่ไม่แน่นอน และยังรวมถึงการปฏิสัมพันธ์กับคนรอบข้างที่อาจก่อให้เกิดความรำคาญและความวุ่นวายได้ ซึ่งปัจจุบันอาการสมองเสื่อมยังทำให้ผู้สูงอายุที่มีอาการนี้หายออกจากบ้านได้บ่อยครั้งตามที่ได้ยินจากข่าวสารยังมีจำนวนการหายเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เพราะการหลงลืมชั่วขณะนั้นอาจใช้ระยะเวลาที่ยาวนานกว่าจะกลับมาจำได้ซึ่งในระหว่างนั้นคนหายอาจมีพฤติกรรมที่ส่งผลเสียต่อคนหายเองอาจทำให้เกิดอุบัติเหตุหรืออันตรายต่อชีวิตและทรัพย์สินได้ ดังนั้นญาติหรือคนใกล้ชิดจำเป็นต้องดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อมมากเป็นพิเศษและต้องคอยสังเกตพฤติกรรมอย่างใกล้ชิด เพราะถ้าเกิดการหายออกจากบ้านจะทำให้ติดตามค้นหาได้ทันทั่วทั้งที่ และสิ่งที่ญาติควรทำเป็นอย่างแรกเมื่อเกิดการหายตัวไปคือการแจ้งคนหายให้รวดเร็วที่สุดและแจ้งข้อมูลโดยรายละเอียดที่สุดเพื่อให้เจ้าหน้าที่ได้วางแผนและเริ่มต้นการค้นหาได้ทันทั่วทั้งที่ การแจ้งเจ้าหน้าที่นั้นจะเป็นประโยชน์ต่อการติดตามค้นหาเนื่องจากการค้นหาของญาติอาจเกิดการละเลยในส่วนของการรายละเอียดที่สำคัญเพราะด้วยภาวะความวิตกกังวลและอาการตกใจ การมีเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความสามารถในการค้นหาร่วมในการค้นหาจะสามารถส่งผลให้เจอตัวคนหายได้มากยิ่งขึ้น

จากกรณีศึกษาสามารถวิเคราะห์ได้ว่า คนหายมีอาการอัลไซเมอร์ซึ่งเป็นอาการประเภทหนึ่งของโรคสมองเสื่อม ได้หายตัวออกจากบ้านไปเป็นระยะเวลา 1 วัน แล้วญาติจึงแจ้งความคนหาย จากข่าวเจ้าหน้าที่มีความเร่งรีบในการติดตามคนหาย ซึ่งมีการประสานหน่วยงานทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการลง

พื้นที่ปฏิบัติการค้นหา ซึ่งมีการวางแผนค้นหาตามจุดเสี่ยงที่สำคัญคือบริเวณแหล่งน้ำในพื้นที่ โดยการค้นหาใช้ระยะเวลาเพียง 3 ชั่วโมง จึงพบคนหายเสียชีวิตอยู่ในแม่น้ำวัง กรณีนี้ทำให้เห็นว่าเมื่อเกิดการสูญหายญาติเว้นระยะเวลาไว้นานถึง 1 วัน ก่อนจะแจ้งคนหายกับเจ้าหน้าที่ จึงทำให้คนหายมีช่วงระยะเวลาที่มากพอจะเกิดอันตรายและอุบัติเหตุได้ ซึ่งถ้าหากมีการแจ้งคนหายในวันที่สูญหายการติดตามคนหายจะมีโอกาสพบตัวได้รวดเร็วมากยิ่งขึ้นจากช่วงที่มีการใช้ทีมปฏิบัติการและใช้ระยะเวลาเพียง 3 ชั่วโมงเท่านั้น ทำให้เห็นว่าความรวดเร็วในการแจ้งคนหายมีความสำคัญต่อชีวิตของคนหายที่มีภาวะสมองเสื่อม

จากเหตุผลดังกล่าวผู้เขียนบทความเห็นควรว่าสามารถพัฒนาการติดตามคนหายที่มีภาวะสมองเสื่อมได้โดยการประยุกต์ใช้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องมากำหนดแนวทางการปฏิบัติงานการติดตามคนหายในกลุ่มผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อม ที่มีกลยุทธ์และวิธีการของการติดตามคนหายรวมถึงการรับแจ้งเหตุที่รวดเร็วเพื่อทำให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นและเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน นำไปสู่หัวข้อการพัฒนากระบวนการปฏิบัติงานติดตามคนหายในกลุ่มผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อม

การพัฒนากระบวนการปฏิบัติงานติดตามคนหายในกลุ่มผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อม

จากระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสนับสนุนการปฏิบัติงานติดตามคนหายและการพิสูจน์คนนิรนามและศพนิรนาม พ.ศ. 2564 ตามระเบียบได้ให้ความหมายเกี่ยวกับคนหาย หมายความว่า บุคคลซึ่งหายไปจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่โดยไม่สามารถติดต่อได้ หรือไม่มีใครรู้แน่ชัดว่าบุคคลนั้นยังมีชีวิตอยู่หรือไม่ ซึ่งความหมายดังกล่าวยังรวมถึงกลุ่มผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อมที่สูญหายด้วยเช่นกัน จึงได้มุ่งเน้นเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ในการติดตามคนหาย การพิสูจน์คนนิรนามและศพนิรนาม ซึ่งมีการผลักดันให้เกิดการพัฒนางานในแต่ละด้านอย่างต่อเนื่อง และอย่างที่ทราบกันดีว่าคนหายที่มีภาวะสมองเสื่อมอาจมีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้น ดังนั้นสิ่งที่สำคัญที่สุดคือการพัฒนาแนวทางขึ้นมาเพื่อรองรับ ดังนั้น การพัฒนากระบวนการปฏิบัติงานติดตามคนหายในกลุ่มผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อมจึงเป็นอีกหนึ่งความสำคัญที่จะให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุที่มีสมองเสื่อมเมื่อเกิดการสูญหาย จึงได้กำหนดแนวทางการปฏิบัติงานติดตามคนหายในกลุ่มผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อม ดังนี้

1. การแจ้งความคนหายทันทีและรวดเร็วที่สุด เพื่อเจ้าหน้าที่ดำเนินการประสานงานได้ทันที
2. การให้ข้อมูลเกี่ยวกับคนหาย เกี่ยวกับรูปพรรณสัณฐาน อัตลักษณ์บุคคล เครื่องแต่งกายและทรัพย์สินติดตัว รวมถึงอาการของคนหายที่สามารถสังเกตได้ชัดเจน เช่น การขากระเผลก ขอบไววายเป็นเสียงดัง หรือการขบพูดคำเดิมๆซ้ำ เป็นต้น
3. เจ้าหน้าที่รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับคนหายจากการรับแจ้ง
4. เจ้าหน้าที่ประสานข้อมูลไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สถานีตำรวจหรือโรงพยาบาลใกล้เคียงจุดที่หายรวมถึงประสานไปยังสถานแรกรับคนไร้ที่พึ่งในพื้นที่

5. จัดตั้งศูนย์บัญชาการและทีมปฏิบัติการติดตามคนหาย ดำเนินการลงพื้นที่ตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุรวบรวมพยานหลักฐาน

6. ปฏิบัติการค้นหาในระยะทางรัศมี 10 กิโลเมตร จากจุดที่พบคนหายครั้งสุดท้าย การปฏิบัติการควรเริ่มต้นภายใน 1 ชั่วโมง หลังจากการสูญหาย

7. ผลการปฏิบัติการติดตามคนหายผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อม
กรณีไม่พบตัวคนหาย

1) ปฏิบัติการค้นหาในระยะทางรัศมี 10 กิโลเมตร จากจุดที่พบคนหายครั้งสุดท้าย ในทุกเส้นทางอีกครั้ง และตรวจสอบเส้นทางที่ยังไม่ได้ค้นหา

2) ติดตามข่าวจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง

3) ประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องในทุกช่องทาง เช่น การใช้สื่อออนไลน์ในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูล เช่น การประชาสัมพันธ์ของมูลนิธิกระจกเงา ผ่านช่องทาง Facebook การเผยแพร่ข้อมูลผ่านระบบฐานข้อมูลกลางในการสืบค้นข้อมูลบุคคลสูญหายและพิสูจน์ศพนินาม

กรณีพบตัวคนหาย

1) เจ้าหน้าที่สัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

2) บันทึกประวัติหายเพื่อเป็นข้อมูลในการค้นหาหากมีการหายซ้ำ

3) นำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการป้องกันการหายซ้ำ เช่น การแจกริชแบรนด์หายไม่หวังของมูลนิธิกระจกเงา และการพัฒนามาเป็น QR Code แบบรีดติดเสื้อ

ภาพที่ 1 แผนผังการพัฒนาระบบการปฏิบัติงานติดตามคนหายในกลุ่มผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อม

จากแนวคิดเกี่ยวกับกำหนดแนวทางการปฏิบัติงานติดตามคนหายในกลุ่มผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อมนั้นสิ่งสำคัญไม่น้อยไปกว่าการติดตามคนหายคือการให้ความรู้และความตระหนักถึงภัยและอันตรายกับญาติและผู้ดูแล รวมถึงการให้ความรู้ในการจัดระเบียบที่อยู่อาศัย และการติดตั้งอุปกรณ์เพื่อเตือนหรือยับยั้งเมื่อคนหายมีความเสี่ยงต่อการหายออกจากบ้าน นอกจากนี้เจ้าหน้าที่ควรได้รับการฝึกอบรมการปฏิบัติงานด้านการติดตามคนหายที่มีภาวะสมองเสื่อมอย่างต่อเนื่อง

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

บทสรุป

จากการวิเคราะห์เบื้องต้นทำให้ทราบถึงสาเหตุการสูญหายของกลุ่มผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อม โดยสาเหตุเกิดจากอาการหลงลืม เกิดการสูญเสียความทรงจำ บกพร่องในการตัดสินใจ และผิดปกติทางด้านอารมณ์และพฤติกรรม เป็นเหตุให้เกิดการสูญหายของกลุ่มผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อม เนื่องจากคนหายในกลุ่มผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อม จะเกิดอาการหลงลืมและไม่สามารถช่วยเหลือตนเอง

ได้ จึงเป็นเหตุให้เกิดแนวคิดในการพัฒนาแนวทางการปฏิบัติงานในการติดตามคนหายในกลุ่มผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อม โดยการติดตามคนหายนั้น จะต้องมีความรวดเร็ว ทันทั่วถึง แม่นยำ และมีประสิทธิภาพ เนื่องจากกลุ่มผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อมมีอาการที่แตกต่างจากคนหายทั่วไป ถ้าดำเนินการติดตามคนหายในกลุ่มผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อมได้โดยเร็ว จะสามารถทำให้ผู้สูงอายุกลุ่มนี้ สามารถเดินทางกลับหาญาติและครอบครัวได้สำเร็จ

ทั้งนี้ผู้เขียนบทความจะนำแนวทางดังกล่าว ไปปฏิบัติและประชาสัมพันธ์เพื่อพัฒนากระบวนการปฏิบัติงานติดตามคนหายกับทางกลุ่มติดตามคนหายและการพิสูจน์ศพนิรนาม กองพัฒนาระบบการติดตามคนหายและการพิสูจน์ศพนิรนาม สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กระทรวงยุติธรรม ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

การพัฒนากระบวนการปฏิบัติงานติดตามคนหายในกลุ่มผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อม เป็นการนำเสนอให้เห็นถึงความสำคัญของการสูญหายของกลุ่มผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อม จึงมุ่งเน้นให้ตระหนักถึงการปฏิบัติเมื่อมีการสูญหาย คือ

- 1) การแจ้งความคนหายต่อเจ้าหน้าที่ให้รวดเร็วที่สุด
- 2) การรวบรวมข้อมูลที่สำคัญจากญาติให้ครบถ้วนสมบูรณ์
- 3) การประสานข้อมูลไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- 4) การปฏิบัติการณ์หาอย่างรวดเร็ว

รวมถึงการการประชาสัมพันธ์ภายในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและประชาชนได้รับรู้ถึงความสำคัญของการสูญหายของกลุ่มผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อม นอกจากนี้การวิเคราะห์พฤติกรรมของคนหายในกลุ่มของผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อม เป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการนำมาพัฒนาต่อไปในอนาคต สำหรับการปฏิบัติงานติดตามคนหายในกลุ่มผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อม

เอกสารอ้างอิง

- Jirapraphai, K. and Naumphet, T. (2018). Press release "What do the statistics say? Elderly, present and future". Retrieved July 13, 2020. from http://www.nso.go.th/sites/2014/Pages/Press_Release/2561/N10-04-61-1.aspx.
- Kantita, S. (2019). Criminal Psychology Criminal Behavioral Analysis, Mental Disorder and Homicide. 1st. Bangkok : Poomkanpim Ltd. (In Thai)
- Khaosod Online. (2022). The 81-year-old eye is suffering from Alzheimer's disease. disappear from home
- MacAndrew, M., Schnitker, L., Shepherd, N., & Beattie, E. (2018). People with dementia

- getting lost in Australia: Dementiarelated missing person reports in the media. Australasian journal on Ageing. 2018(Volume37), Issue3. E97-E103.
- Patchara, S. (2009). People's Guide to Missing Person Tracking. 1st .Nakhon Pathom: Office of the Research Fund. (In Thai).
- Found again as a corpse drowned in the Wang River. Retrieved August 30, 2022. from https://www.khaosod.co.th/around-thailand/news_6582123
- Rowe, M. A., Vandever, S.S., Greenblum, C. A, List, L. N., Fernandez, R. M., Mixson, N. E., & Ahn, H.C. (2011). Persons with dementia missing in the community: Is it wandering or something unique. BMC Geriatrics. 2011, 28(1).
- The Mirror Foundation. (n.d.). Dementia type missing person guide. Retrieved August 30, 2022. from <http://web.backtohome.org/guide5.php>.
- The Mirror Foundation. (2009). Guide to prevent lost children. Retrieved August 30, 2022. from <http://www.backtohome.org/autopagev4/filedownload/manual.pdf>.
- Weerasak, M. (2019). Dementia : Prevention, Assessment and Care. 5th. Bangkok: Parbpim Ltd., part. (In Thai).

ประวัติผู้เขียน

คำนำหน้า ชื่อ-สกุล	นายดำรงศักดิ์ ขวนขวย*
ตำแหน่ง/สถานะ	นักนิติวิทยาศาสตร์ชำนาญการ
ที่อยู่หน่วยงาน/สังกัด	กองพัฒนาระบบการติดตามคนหายและการพิสูจน์ศพนิรนาม สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กระทรวงยุติธรรม ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติฯ ชั้น 8 อาคารรัฐประศาสนภักดี (อาคาร B) ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร 10210
ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์	aodmpic.5456@gmail.com

* ผู้ประพันธ์บรรณกิจ (Corresponding Author)

ข้อเสนอแนะทางการเพิ่มประสิทธิภาพความแม่นยำในขั้นตอนการชี้ตัวผู้ต้องหา Suggested Guidelines for Improving Eyewitness Identification Procedure

ปิยภฤตา แก้วพิกุล

คณะอาชญวิทยาและการบริหารงานยุติธรรม มหาวิทยาลัยรังสิต

Piyakrita Kaewpikul

Faculty of Criminology and Criminal Justice Administration, Rangsit University

Received July 07, 2022 | Revised December 15, 2021 | Accepted December 31, 2022

บทความวิชาการ (Academic Article)

บทคัดย่อ

การชี้ตัวผู้ต้องหาเป็นอีกหนึ่งในขั้นตอนที่สำคัญเนื่องจากเป็นขั้นตอนที่สามารถช่วยยืนยันได้อีกทางว่าผู้ต้องหาที่เจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุมมาด้วยพยานหลักฐานอื่นที่เกี่ยวข้องกับคดีและคำให้การของพยานเป็นผู้กระทำความผิดจริง ไม่ใช่เป็นการจับกุมผิดตัว อย่างไรก็ตาม การชี้ตัวไม่ใช่สิ่งที่ทำได้โดยง่าย เนื่องจากต้องอาศัยความทรงจำของพยาน รวมถึงการปฏิบัติการที่รัดกุมของเจ้าหน้าที่ ดังนั้นจึงนำมาสู่การเสนอแนะแนวทางเพิ่มประสิทธิภาพจากขั้นตอนปฏิบัติเดิมที่มีอยู่ โดยอ้างอิงจากงานวิจัยที่ได้รับการยอมรับในต่างประเทศ จากการวิเคราะห์พบว่าขั้นตอนที่เป็นแนวทางปฏิบัติในปัจจุบันมีความเหมาะสมอยู่แล้ว หากแต่ควรเพิ่มรายละเอียดหรือขั้นตอนบางอย่างเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เช่น การชี้แจงขั้นตอนให้ชัดเจนว่าอาจจะมีหรือไม่มีผู้ต้องหาปรากฏในกลุ่มคนที่มาให้ชี้ตัวก็ได้ (Unbiased Instruction) การปกปิดตัวตนของผู้ต้องหาต่อทั้งผู้ชี้ตัวและเจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินการ (Double-Blind) เป็นต้น

คำสำคัญ: การชี้ตัวผู้ต้องหา, พยานผู้เห็นเหตุการณ์, ข้อเสนอแนะทางการชี้ตัว

Abstract

Identifying the suspect is another important process as it is another step that can help to confirm that the suspect arrested by the police with other evidence and the testimony of witnesses is the real criminal who committed the crime, not just a scapegoat. Identification, however, is not always an easy task as it relies on the memory of witnesses and the attentive operation of the officers. Therefore, it has led to suggestions of ways to increase efficiency of existing procedures based on internationally recognized research. It was found that the current guidelines are appropriate procedures. However, some details or steps should be added or modified to make it more effective, such as using Unbiased Instruction, Double-Blind procedure etc.

Keywords: Identification the suspect, Eyewitness, Guidelines for Eyewitness Identification

บทนำ

ในขั้นตอนการสอบสวนเมื่อเกิดการกระทำความผิดหรือเหตุอาชญากรรมขึ้น มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่เจ้าหน้าที่ตำรวจพนักงานสอบสวนต้องรวบรวมหาพยานหลักฐานที่เพียงพอในการจับกุมตัวผู้กระทำความผิด และถึงแม้ว่ากฎหมายในประเทศไทยจะไม่ได้บังคับให้ขั้นตอนการชี้ตัวผู้ต้องหาเป็นขั้นตอนที่จำเป็นต้องดำเนินการ แต่ทว่าการชี้ตัวผู้ต้องหาถือเป็นขั้นตอนหนึ่งที่สามารถช่วยยืนยันได้อีกทางว่าผู้ต้องหาที่เจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุมมาด้วยพยานหลักฐานอื่นที่เกี่ยวข้องกับคดี รวมถึงคำให้การของพยานกระทำความผิดจริง ไม่ได้เป็นการจับกุมผู้บริสุทธิ์ที่เพียงแค่บังเอิญมีลักษณะใกล้เคียงกับผู้กระทำความผิดตัวจริง ดังนั้น ขั้นตอนการชี้ตัวผู้ต้องหาจึงถือเป็นขั้นตอนสำคัญที่ต้องดำเนินการอย่างรัดกุม และต้องใช้ความพยายามอย่างสูงสุดในหาวิธีเพื่อเพิ่มความแม่นยำในแต่ละขั้นตอนปฏิบัติของการชี้ตัว

ตามประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ 8 บทที่ 8 ว่าด้วยการจัดให้ชี้ตัวและชี้รูปผู้ต้องหา ได้ระบุขั้นตอนการปฏิบัติการชี้ตัวผู้ต้องหาเบื้องต้นไว้เรียบร้อยแล้ว ถึงกระนั้นก็เป็นเพียงแค่แนวทางปฏิบัติ ไม่ใช่ข้อบังคับแต่อย่างใด อีกทั้งการศึกษาวิจัยของ Lerwongrat (2018) ที่วิเคราะห์เปรียบเทียบขั้นตอนการปฏิบัติการชี้ตัวผู้ต้องหาในประเทศไทย และขั้นตอนที่ใช้ในประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ ประเทศนิวซีแลนด์ และประเทศฟิลิปปินส์ ยังพบว่าหลายขั้นตอนควรได้รับการปรับปรุงหรือเพิ่มเติมเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและความแม่นยำในขั้นตอนการชี้ตัวผู้ต้องหามากยิ่งขึ้น ซึ่งในแต่ละประเด็นของการศึกษาวิจัยดังกล่าวที่มีการเสนอให้ปรับปรุงแก้ไขมีความสอดคล้องกับผลการวิจัยในต่างประเทศ อาทิ ประเด็นเกี่ยวกับการชี้แจงขั้นตอนแบบเป็นกลางก่อนเริ่มการชี้ตัวผู้ต้องหา (Unbiased Instruction) การปกปิดตัวตนของผู้ต้องหาต่อทั้งผู้ชี้ตัวและเจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินการ (Double-Blind) เป็นต้น ซึ่งประเด็นต่าง ๆ เหล่านี้มีความสอดคล้องกับหลักจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ของมนุษย์ทั้งสิ้น

หนึ่งในสิ่งที่สำคัญในขั้นตอนการชี้ตัวผู้ต้องหาคือ ความทรงจำของพยานผู้เห็นเหตุการณ์ ซึ่งความทรงจำของมนุษย์มีความซับซ้อนและเปราะบางเป็นอย่างยิ่ง ความทรงจำของพยานผู้เห็นเหตุการณ์ไม่ได้แม่นยำเท่าที่คนส่วนใหญ่เชื่อ อีกทั้งการดึงความทรงจำในแต่ละเหตุการณ์ออกมา ความทรงจำจะไม่ได้ออกมาในรูปแบบการเล่นวิดีโอที่เคย์บันทึกลงไว้ หากแต่การดึงความทรงจำออกมาเป็นกระบวนการสร้างสรรค์ซึ่งเสี่ยงต่อการเกิดข้อผิดพลาดได้ง่าย ๆ เช่น การดึงความทรงจำออกมาจากช่วงเวลาผิดพลาด (Wrong Time Slice Error) หรือการประติดประต่อความทรงจำออกมาจนได้ออกมาเป็นความทรงจำใหม่ที่ไม่เหมือนกับสิ่งที่เกิดขึ้นจริง (Reconstructive Memory) ดังนั้น การแสวงหาแนวทางให้ขั้นตอนดังกล่าวเป็นไปได้อย่างราบรื่นและไม่ติดขัด รวมถึงการพิจารณาข้อผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นในกระบวนการเพื่อที่จะหาวิธีในการจัดการกับข้อผิดพลาดดังกล่าว ถือเป็นสิ่งที่ควรทำเป็นอย่างยิ่ง ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงนำเสนอบทความฉบับนี้ออกมาในแนวทางของการวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างขั้นตอนการชี้ตัวผู้ต้องหาในประเทศไทยที่ระบุไว้ในประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ 8 บทที่ 8 กับคำแนะนำขั้นตอนการดำเนินการที่ได้รับการยอมรับจากงานวิจัยในต่างประเทศ เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาปรับปรุงแก้ไขโดยมุ่งหวังให้เป็นประโยชน์ในแง่ของการเสนอแนวทางการชี้ตัวผู้ต้องหาในประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพและรัดกุมมากยิ่งขึ้น

บททวนวรรณกรรม

แนวทางปฏิบัติขั้นตอนการซื้อตัวผู้ต้องหาของประเทศไทย

ประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ 8 บทที่ 8 ข้อที่ 261 แนะนำแนวทางปฏิบัติในขั้นตอนการซื้อตัวผู้ต้องหา 7 ข้อ สามารถสรุปออกมาได้ดังนี้

1. จัดการไม่ให้ผู้ที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือเจ้าหน้าที่ผู้สืบสวนที่เป็นปฏิปักษ์กับผู้ต้องหาในคดีเข้ามาเกี่ยวข้องระหว่างการซื้อตัว
2. ก่อนขั้นตอนการซื้อตัวผู้ต้องหา พยายามอย่าให้ผู้ที่จะซื้อตัวติดต่อหรือพูดคุยกับบุคคลอื่นที่อาจส่งผลให้เกิดความไม่ยุติธรรมแก่คดี และต้องไม่ให้ผู้ที่จะซื้อตัวได้เห็นผู้ต้องหา/รูปผู้ต้องหา หรือได้ทราบถึงตำหนิรูปพรรณของผู้ต้องหา
3. ผู้ต้องหาและบุคคลอื่นที่จะเข้ามาเป็นตัวล่อในกลุ่มคนที่มาให้ซื้อตัว ต้องมีจำนวนไม่น้อยกว่า 5 คน ทั้งหมดต้องแต่งตัวให้คล้ายกับวันเกิดเหตุ การจัดหาบุคคลอื่นที่จะเข้ามาเป็นตัวล่อในกลุ่มคนที่มาให้ซื้อตัว ต้องพิจารณาให้มีเพศ รูปร่าง ขนาด และอายุคล้ายคลึงกันกับผู้ต้องหา นอกจากนี้ ผู้ต้องหาสามารถเลือกยืนตามตำแหน่งภายในเขตที่จัดขึ้นสำหรับซื้อตัวได้ตามความพอใจ และในกรณีที่ผู้ต้องหาต้องการเปลี่ยนที่เมื่อพยานคนถัดไปกำลังจะเข้ามาทำการซื้อตัว ก็สามารถทำได้เช่นเดียวกัน
4. ก่อนที่พยานจะเข้ามาทำการซื้อตัว เจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินการต้องถามผู้ต้องหาก่อนว่าตามที่จัดเพื่อให้ซื้อตัวนี้เป็นที่พอใจหรือไม่ หรืออยากให้ปรับเปลี่ยนอย่างไร เพื่อจะได้เกิดความยุติธรรมมากที่สุด ในกรณีที่ผู้ต้องหาไม่พอใจหรืออยากให้ปรับเปลี่ยน ก็ดำเนินการให้ตามต้องการ และให้ทำบันทึกไว้เป็นหลักฐาน จากนั้นให้ผู้ต้องหาและเจ้าหน้าที่หรือผู้อื่นที่อยู่ในเหตุการณ์ ขณะนั้น ลงชื่อรับรู้ไว้ว่าเจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินการได้จัดการซื้อตัวเป็นที่พอใจของผู้ต้องหาแล้ว
5. ต้องดำเนินการให้พยานเข้ามาซื้อตัวครั้งละ 1 คนเท่านั้น และขณะทำการซื้อตัว พยานไม่สามารถทำอย่างอื่นนอกเหนือจากการซื้อตัวได้ เช่น การพูดจาหรือแสดงท่าทีเปรียบเปรยผู้ต้องหา นอกจากนี้ ต้องระวังไม่ให้มีผู้ใดพูดหรือแสดงท่าทีที่มีลักษณะไปในเชิงแนะนำพยานให้ซื้อตัว และในขณะที่พยานซื้อตัว เจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินการต้องสังเกตว่าพยานซื้อตัวผู้ต้องหาโดยถูกต้องหรือไม่ หรือมีการแสดงความไม่มั่นใจ ซื้อตัวผิด หรือไม่ซื้อตัว หรือมีเหตุอื่นที่อาจทำให้การดำเนินคดีเป็นไปด้วยความไม่ยุติธรรมต่อผู้ต้องหา เมื่อสังเกตแล้วให้บันทึกไว้เป็นหลักฐาน
6. ต้องพยายามไม่ให้พยานที่ซื้อตัวเสร็จสิ้นแล้วได้มีโอกาสพบเจอหรือไปรวมกับพยานคนอื่นที่ยังไม่ได้ซื้อตัวผู้ต้องหา
7. ภายหลังจากพยานซื้อตัวผู้ต้องหาเสร็จสิ้นแล้ว ให้สอบปากคำพยานในเรื่องที่ได้ซื้อตัวตามลักษณะแห่งการสอบสวน

สำหรับการซื้อตัวผู้ต้องหาสามารถทำแทนการซื้อตัวได้ในกรณีที่มีเหตุจำเป็นที่ทำให้ไม่สามารถซื้อตัวผู้ต้องหาได้ หรือในกรณีที่หลักฐานที่มีอยู่ยังไม่ชัดเจนมากพอที่จะระบุว่าผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำความผิดจริง หรืออาจจะมีเหตุผลอื่น ๆ ก็สามารถซื้อตัวผู้ต้องหาแทนได้ แต่เจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินการต้องพิจารณาว่าถ้าให้ซื้อ

รูปจะไม่ทำให้เกิดการเสียหายแก่ความยุติธรรม โดยประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ 8 บทที่ 8 ข้อที่ 263 ระบุข้อที่ควรกระทำเป็นพิเศษในกรณีที่จะใช้การชี้รู้ผู้ต้องหา สามารถสรุปได้ดังนี้

1. รูปภาพที่จัดมาให้พยานชี้ตัวจะต้องเป็นรูปที่เหมือนหรือคล้ายคลึงกับตัวจริงของผู้ต้องหา ในขณะเวลาที่ผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้กระทำความผิด
2. ทุกรูปภาพที่นำมาคละรวมกัน ต้องไม่มีเครื่องหมายใด ๆ ปรากฏ เพราะอาจส่งผลให้เกิดความไม่ยุติธรรมได้
3. ต้องนำรูปภาพผู้ต้องหาและรูปคนอื่น ๆ ที่เป็นตัวหลอกในการชี้ตัวมาคละให้พยานดูพร้อมกัน ในคราวเดียว จากนั้นให้พยานชี้ตัวว่ารูปภาพใดเป็นรูปภาพของผู้ต้องหา

ทั้งนี้ ขั้นตอนการชี้ตัว/ชี้รู้ผู้ต้องหาที่ระบุข้างต้นเป็นเพียงแค่แนวทางการปฏิบัติเท่านั้น ไม่ใช่เป็นกฎระเบียบข้อบังคับ และไม่มีการระบุไว้อย่างแน่ชัดตามกฎหมายว่าในกรณีที่เจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินการชี้ตัวผู้ต้องหาไม่ปฏิบัติตามขั้นตอนที่วางแนวทางไว้ตามประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีจะเกิดผลอย่างไร มีเพียงแค่การระบุไว้ตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226 ว่ามิให้ใช้กำลังบังคับ จูงใจ หรือกระทำการประการใดให้เกิดการชี้ตัวผู้ต้องหาเพียงเท่านั้น

ปัญหาในขั้นตอนการชี้ตัวผู้ต้องหาของประเทศไทย

Srisung (2022) ระบุว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นในขั้นตอนการชี้ตัวผู้ต้องหาจากการที่เจ้าหน้าที่พนักงานสอบสวนบางกรณีอาจจะละเลยการปฏิบัติตามระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ 8 บทที่ 8 ข้อที่ 261 เนื่องจากเป็นเพียงคำแนะนำในการปฏิบัติ มิใช่เป็นข้อบังคับ อาทิ อาจให้พยานหลาย ๆ คนเข้าไปชี้ตัวผู้ต้องหาพร้อมกัน อาจมีการให้ข้อมูลหรือแสดงภาพถ่ายของผู้ต้องหาให้พยานดูก่อน เป็นต้น ซึ่งหากการชี้ตัวไม่เป็นไปตามระเบียบก็อาจส่งผลให้การชี้ตัวมีความน่าเชื่อถือน้อยลงเมื่อคดีความเข้าสู่ชั้นศาล

นอกจากนี้ Lerwongrat (2018) ระบุว่าแนวทางปฏิบัติในการชี้ตัวและชี้รู้ผู้ต้องหาในประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดียังไม่ชัดเจนและแม่นยำในแง่การพิสูจน์ยืนยันตัวบุคคล ซึ่งงานวิจัยดังกล่าวมีการสรุปเปรียบเทียบแนวทางการปฏิบัติในการชี้ตัวผู้ต้องหาของประเทศไทยเปรียบเทียบกับในต่างประเทศ 4 ประเทศ ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ ประเทศนิวซีแลนด์ และประเทศฟิลิปปินส์ สามารถสรุปปัญหาและแนวทางการแก้ไขตามแบบแนวทางขั้นตอนการปฏิบัติของต่างประเทศออกมาได้ดังนี้

1. แนวทางปฏิบัติในการชี้ตัวผู้ต้องหาของประเทศไทย ไม่มีการแจ้งเตือนพยานก่อนเริ่มการชี้ตัวหรือการทำความเข้าใจกับพยานก่อนการชี้ตัวผู้ต้องหา ซึ่งการแจ้งเตือนดังกล่าวหมายถึง การแจ้งพยานว่า (1) ผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาจจะอยู่หรือไม่อยู่กลุ่มคนที่กำลังจะได้ชี้ตัวก็ได้ (2) เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ดำเนินการก็ไม่ทราบเช่นกันว่าใครเป็นผู้กระทำความผิด (3) กระบวนการชี้ตัวมีความสำคัญเพราะถ้าระบุได้ถูกต้องว่าผู้กระทำความผิดเป็นใครก็จะช่วยลด

ความเสี่ยงไม่ให้ผู้บริสุทธิ์ต้องถูกดำเนินคดี และ (4) กระบวนการสืบสวนจะยังคงดำเนินการต่อถึงแม้พยานจะไม่ได้ชี้ตัวผู้ต้องหา ซึ่งในต่างประเทศอย่าง ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ และประเทศนิวซีแลนด์ มีการกำหนดอย่างชัดเจนว่าให้แจ้งกับพยานก่อนที่จะชี้ตัวผู้ต้องหา

2. แนวทางปฏิบัติในการชี้ตัวผู้ต้องหาของประเทศไทยตามประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี มีการกำหนดห้ามไม่ให้บุคคลที่ไม่เกี่ยวข้องหรือเจ้าหน้าที่ตำรวจที่เป็นปฏิปักษ์กับผู้ต้องหาเข้าร่วมในการชี้ตัว เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความไม่ยุติธรรมต่อผู้ต้องหา รวมถึงป้องกันไม่ให้มีการชี้นำพยานระหว่างการชี้ตัวผู้ต้องหา แต่ก็ไม่อาจไม่ได้รับรู้ถึงข้อจำกัดดังกล่าวไม่ได้ครอบคลุมถึงเจ้าหน้าที่ตำรวจคนอื่นที่มีความเกี่ยวข้องกับคดีหรือรู้ว่าผู้ต้องหาชื่อใคร ซึ่งบุคคลเหล่านี้อาจอาจมีอิทธิพลในการชี้นำพยานในระหว่างการชี้ตัวผู้ต้องหา ซึ่งในต่างประเทศอย่างในประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศอังกฤษ มีการกำหนดชัดเจนว่าห้ามไม่ให้เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้เกี่ยวข้องกับการสืบสวนคดีเป็นผู้ดำเนินการ
3. แนวทางปฏิบัติในการชี้ตัวผู้ต้องหาของประเทศไทยดำเนินการชี้ตัวผู้ต้องหาด้วยการให้ผู้ต้องหาและตัวพยานมาเรียงแถวพร้อม ๆ กัน และการชี้รูปผู้ต้องหาที่ดำเนินการลักษณะเดียวกันโดยการใช้วิธีแสดงรูปภาพของผู้ต้องหาและตัวพยานพร้อม ๆ กัน ซึ่งวิธีการดังกล่าวมีข้อดีตรงที่สะดวกและรวดเร็ว แต่ข้อเสียคือ อาจส่งผลให้พยานไม่ได้พิจารณาอย่างถี่ถ้วนมากพอ เพราะเป็นการเปรียบเทียบระหว่างผู้ต้องหากับตัวพยานคนอื่น ๆ ไม่ใช่เปรียบเทียบระหว่างผู้ต้องหากับความทรงจำของพยาน เพราะฉะนั้นควรใช้วิธีให้พยานดูทีละคน/รูป เมื่อดูเสร็จแล้วให้หน้าคน/รูปดังกล่าวออกไป แล้วเปลี่ยนคน/รูปถัดไปมาให้พิจารณาต่อไป ซึ่งในประเทศสหรัฐอเมริกาก็มีการใช้วิธีการให้ดูทีละคน/รูป เช่นเดียวกัน
4. แนวทางปฏิบัติในการชี้ตัวผู้ต้องหาของประเทศไทย ยังไม่ได้มีกฎหมายระบุชัดเจนว่าให้บันทึกกระบวนการชี้ตัวผู้ต้องหาเป็นวิดีโอ ทั้ง ๆ ที่การบันทึกเป็นวิดีโออาจนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาคดีได้ ซึ่งในประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศอังกฤษมีการกำหนดให้บันทึกวิดีโอระหว่างการดำเนินการชี้ตัวผู้ต้องหา

จากการศึกษาวิจัยของ Lerwongrat (2018) สรุปประเด็นที่ควรปรับปรุงแก้ไขแนวทางปฏิบัติในการชี้ตัวผู้ต้องหาของประเทศไทยได้ออกมา 4 ประเด็นหลัก คือ ควรมีการชี้แจงต่อพยานก่อนเริ่มการชี้ตัวผู้ต้องหา ไม่ควรให้เจ้าหน้าที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับคดีมาเข้าร่วมระหว่างการชี้ตัว ควรนำเสนอกลุ่มคนที่มาให้ชี้ตัวทีละคน/รูป และควรให้มีบันทึกวิดีโอระหว่างการชี้ตัวผู้ต้องหา

แนวทางเพิ่มประสิทธิภาพความแม่นยำในการชี้ตัวผู้ต้องหา

การชี้แจงขั้นตอนแบบเป็นกลางก่อนเริ่มการชี้ตัวผู้ต้องหา (Unbiased Instruction)

จากประเด็นที่การศึกษาวิจัยของ Lerwongrat (2018) ระบุว่าในต่างประเทศมีการชี้แจงผู้ต้องหา ก่อนว่าผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาจจะอยู่หรือไม่อยู่กลุ่มคนที่กำลังจะได้ชี้ตัวก็ได้ สอดคล้องกับการ

ศึกษาวิจัยในต่างประเทศที่พบว่า การชี้แจงกับพยานก่อนว่าในกลุ่มคนที่มาชี้ตัวอาจมีหรือไม่มีผู้ต้องหาก็ได้ จะช่วยลดความเสี่ยงในการชี้ตัวผิด เรียกวินิจฉัยว่า “การชี้แจงขั้นตอนแบบเป็นกลาง” หรือ Unbiased Instruction (Malpass & Devine, 1981; Clark, 2005)

Malpass and Devine (1981) ดำเนินการวิจัยโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบความถูกต้องแม่นยำในการชี้ตัวผู้ต้องหาระหว่างเงื่อนไขที่ชี้แจงขั้นตอนแบบเป็นกลาง (Unbiased Instruction) หรือคือการชี้แจงให้ผู้ชี้ตัวรับทราบก่อนว่าในกลุ่มคนที่มาชี้ตัวอาจจะมีหรือไม่มีผู้ต้องหาอยู่ในกลุ่มนี้ก็ได้ และเงื่อนไขที่ไม่ได้ชี้แจงขั้นตอนแบบเป็นกลาง (Biased Instruction) หรือก็คือไม่มีการชี้แจงใด ๆ นอกจากแบ่งเงื่อนไขด้วยคำชี้แจงก่อนเริ่มการชี้ตัวแล้ว ผู้วิจัยยังแบ่งกลุ่มคนที่มาชี้ตัวออกเป็น 2 แบบ คือ แบบแรก มีคนร้ายตัวจริงอยู่ในกลุ่มคนที่มาชี้ตัวและแบบที่ 2 ไม่มีคนร้ายตัวจริงอยู่ในกลุ่มคนที่มาชี้ตัว ผลการวิจัยพบว่า แบบแรกที่มีคนร้ายตัวจริงอยู่ในกลุ่มคนที่มาชี้ตัว ไม่ว่าการชี้แจงแบบเป็นกลางหรือไม่เป็นกลาง กลุ่มตัวอย่างก็สามารถชี้ตัวคนร้ายได้ถูกต้องไม่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม ประเด็นอยู่ที่แบบที่ 2 ที่ไม่มีคนร้ายตัวจริงอยู่ในกลุ่มคนที่มาชี้ตัว ผลพบว่าในเงื่อนไขที่ไม่ได้ชี้แจงขั้นตอนแบบเป็นกลาง ผู้บริสุทธิ์ที่ไม่ใช่ผู้ร้ายตัวจริง ถูกพยานชี้ตัวว่าเป็นผู้ร้ายถึงร้อยละ 80 หรือก็คือร้อยละ 80 ของกลุ่มตัวอย่างชี้ตัวผิด ในขณะที่เงื่อนไขที่ชี้แจงขั้นตอนแบบเป็นกลาง กลุ่มตัวอย่างชี้ตัวผิดเพียงแค่ร้อยละ 33 เพียงเท่านั้น สอดคล้องกับการศึกษาวินิจฉัยแบบวิเคราะห์ห่อภิมาณ (Meta-analysis) ของ Steblay (1997) เกี่ยวกับการชี้ตัวผู้ต้องหา พบว่า การไม่ชี้แจงขั้นตอนแบบเป็นกลางเพิ่มโอกาสให้กลุ่มตัวอย่างชี้ตัวได้ถูกต้องในกรณีที่มีคนร้ายตัวจริงอยู่ในกลุ่มคนที่มาชี้ตัว แต่ในกรณีที่ไม่มีคนร้ายตัวจริงอยู่ในกลุ่มคนที่มาชี้ตัวก็เพิ่มโอกาสให้กลุ่มตัวอย่างชี้ตัวผู้บริสุทธิ์เช่นเดียวกัน เนื่องจากการไม่ได้บอกก่อนว่าในกลุ่มคนที่มาชี้ตัวอาจจะมีหรือไม่มีผู้ต้องสงสัยก็ได้ เปรียบเสมือนการปิดบังกลุ่มตัวอย่างต้องเลือกใครสักคนในกลุ่มออกมาเพื่อให้ขั้นตอนเสร็จสมบูรณ์ ไม่เปิดโอกาสให้กลุ่มตัวอย่างได้พิจารณาอย่างถี่ถ้วนว่าในกลุ่มคนดังกล่าวมีคนร้ายตัวจริงที่เขาค้นพบได้เคยเห็นว่าเป็นผู้กระทำผิดหรือไม่ สรุปได้ว่าถึงแม้ว่าการไม่ชี้แจงขั้นตอนแบบเป็นกลางจะมีข้อดีที่ช่วยเพิ่มโอกาสให้ชี้ตัวถูกมากขึ้นในกรณีที่คนร้ายตัวจริงอยู่ในกลุ่มคนที่มาชี้ตัว แต่ข้อเสียที่ว่าวิธีการดังกล่าวเพิ่มโอกาสในการชี้ตัวผิดนั้นถือเป็นสิ่งที่รับไม่ได้ในกระบวนการยุติธรรม เพราะในโลกแห่งความเป็นจริงไม่มีทางทราบได้เลยว่าผู้ต้องหาที่ได้รับการจับกุมตัวมาให้ชี้ตัวเป็นคนร้ายตัวจริงหรือเป็นแค่เพียงผู้ที่โชคร้ายที่พยานหลักฐานบังเอิญเอื้อให้เขาดูเหมือนเป็นคนร้าย ด้วยเหตุนี้ การชี้แจงขั้นตอนแบบเป็นกลางจึงเป็นสิ่งที่สมควรกระทำ เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องควรชี้แจงให้ชัดเจนตั้งแต่เริ่มต้นว่าในกลุ่มคนที่มาชี้ตัวนี้อาจจะมีหรือไม่มีผู้ต้องหาก็ได้

การปกปิดตัวตนของผู้ต้องหาต่อทั้งผู้ชี้ตัวและเจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินการ (Double-Blind)

อีกหนึ่งแนวทางที่สามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในขั้นตอนการชี้ตัวผู้ต้องหา คือ การปกปิดตัวตนของผู้ต้องหาต่อทั้งผู้ชี้ตัวและเจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินการ (Double-Blind) ในขั้นตอนการชี้ตัวโดยปกติจะมีเพียงผู้ชี้ตัวเท่านั้นที่ไม่ทราบตั้งแต่แรกว่าใครในกลุ่มคนที่มาชี้ตัวคือผู้ต้องหาตัวจริงที่ถูกจับกุมตัวมา แต่

เจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินการจะทราบก่อนล่วงหน้าว่าผู้ต้องหาคือใครในกลุ่ม วิธีการนี้เรียกว่าวิธีการปกปิดตัวตนของผู้ต้องหาต่อพยานเพียงฝ่ายเดียว (Single-Blind) ปัญหาที่เกิดขึ้นเมื่อใช้วิธีการนี้คือ เจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินการที่ทราบอยู่แล้วว่าใครคือผู้ต้องหา มีแนวโน้มที่จะชี้นำหรือแสดงพฤติกรรมบางอย่างที่ทำให้พยานทราบว่าใครในกลุ่มนั้นเป็นผู้ต้องหา ซึ่งในบางครั้งเจ้าหน้าที่อาจทำไปโดยไม่ตั้งใจหรือไม่รู้ตัว อย่างไรก็ตาม ผู้ชี้ตัวมีโอกาสที่จะคล้อยตามการชี้นำดังกล่าว และชี้ตัวว่าคน ๆ นั้นเป็นผู้ต้องหาแบบที่ไม่ใช่เพราะได้เห็นเขากระทำผิดจริง แต่เป็นเพราะได้รับการชี้นำจากเจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินการ

การศึกษาวิจัยของ Greathouse and Kovera (2009) ระบุว่า เจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินการที่ทราบมาก่อนว่าใครในกลุ่มคือผู้ต้องหา มักบอกให้ผู้ชี้ตัวพิจารณากลุ่มคนที่มาให้ผู้ชี้ตัวอย่างระมัดระวัง อีกทั้งยังมีแนวโน้มที่จะบอกผู้ชี้ตัวให้เลือกใหม่ในกรณีที่ผู้ชี้ตัวชี้คนอื่นที่ไม่ใช่ผู้ต้องหา นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินการยังมีความเสี่ยงที่จะบอกผู้ชี้ตัวตรง ๆ เลยว่าตนเองทราบว่าใครในกลุ่มคือผู้ต้องหา โดยพฤติกรรมเหล่านี้ล้วนเป็นการชี้นำให้ผู้ชี้ตัวเกิดความไม่มั่นใจหรือมีแนวโน้มที่จะคล้อยตามเจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินการทั้งสิ้น

วิธีการแก้ปัญหาคือ ให้ปรับเป็นการใช้วิธีการปกปิดตัวตนของผู้ต้องหาต่อทั้งผู้ชี้ตัวและเจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินการ (Double-Blind) หรือก็คือทั้งผู้ชี้ตัวและเจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินการต้องไม่มีใครทราบก่อนว่าใครในกลุ่มคนที่มาให้ผู้ชี้ตัวคือผู้ต้องหา ซึ่งเมื่อเจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินการไม่ทราบมาก่อนว่าใครคือผู้ต้องหาในกลุ่ม ก็จะไม่มีการแสดงพฤติกรรมใด ๆ ที่สื่อในทางชี้นำผู้ชี้ตัว (Greathouse & Kovera, 2009; Phillips et al., 1999)

การเลือกตัวหลอกในกลุ่มคนที่มาให้พยานชี้ตัวผู้ต้องหา

หลักการพื้นฐานของการเลือกตัวหลอกในกลุ่มคนที่มาให้พยานชี้ตัวผู้ต้องหาคือ ตัวหลอกในกลุ่มคนที่มาให้ผู้ชี้ตัวควรใส่เสื้อคล้ายกันกับผู้ต้องหา โดยไม่ควรโดดเด่นหรือแตกต่างจากผู้ต้องหามาก เพื่อไม่ให้เป็นการดึงความสนใจจากพยานมากเกินไป ควรเลือกตัวหลอกที่มีเชื้อชาติและเพศเดียวกันกับผู้ต้องหา และเจ้าหน้าที่พนักงานสอบสวนต้องเลือกตัวหลอกที่มีรูปร่างลักษณะตรงกันกับคำให้การของพยาน เนื่องจากขั้นตอนการชี้ตัวผู้ต้องหาเปรียบเสมือนการยืนยันอีกครั้งว่าผู้ต้องหาที่ถูกจับกุมตัวมาได้ ตรงกับคนที่พยานเห็นว่าก่อเหตุจริง ๆ ดังนั้น ถ้าเลือกตัวหลอกที่ตรงข้ามกันกับที่พยานให้การ เช่น พยานบอกว่าผิวสีน้ำผึ้งรูปร่างสูงโปร่ง แต่ตัวหลอกที่คัดเลือกมาเป็นคนที่ผิวขาวรูปร่างไม่สูงมาก เมื่อถึงคราวที่พยานต้องชี้ตัว ตัวหลอกคนนั้นก็就会被ตัดออกไปแบบที่พยานไม่ต้องคิดพิจารณาและไม่ต้องเปรียบเทียบกับคนในความทรงจำแต่อย่างใด ด้วยเหตุนี้จึงสรุปได้ว่า การเลือกตัวหลอกที่ตรงกับคำให้การของพยานคือสิ่งที่สำคัญที่สุด

อย่างไรก็ดี คำถามที่เกิดขึ้นคือ เจ้าหน้าที่พนักงานสอบสวนควรเลือกตัวหลอกที่มีรูปร่างหน้าตาเหมือนกันกับผู้ต้องหาตัวจริงที่ถูกจับกุมมาเลยหรือไม่ การศึกษาวิจัยของ Tunnicliff and Clarke (2000)

ให้คำตอบว่าไม่ควร เนื่องจากถึงแม้พยานจะมีความทรงจำที่แม่นยำเกี่ยวกับเหตุการณ์ แต่สิ่งที่ต้องพึงระลึกไว้คือ พยานได้เห็นผู้กระทำผิดเพียงไม่นาน หรือถึงแม้จะนาน ก็เป็นการมองเห็นภายใต้สถานการณ์ที่ตึงเครียด ดังนั้น ก็อาจมีความเป็นไปได้ที่พยานจะแยกไม่ออกว่าใครกันแน่ที่เป็นผู้ร้ายที่ตนเองได้เห็นในกรณีที่ตัวหลอกกับผู้ต้องสงสัยเหมือนกันมากจนเกินไป สรุปได้ว่าควรเลือกตัวหลอกที่ตรงกับคำให้การของพยาน แต่ไม่จำเป็นต้องเลือกให้มีความเหมือนกับผู้ต้องหามากจนเกินไปจนสร้างความสับสนให้พยาน

การนำเสนอรูปถ่ายของผู้ต้องหาต่อพยานทีละรูป (Sequential)

ในกรณีที่เป็นกรณีสืบผู้ต้องหาให้มีการศึกษาวิจัยเพื่อหาคำตอบว่าการนำเสนอรูปผู้ต้องหาให้ผู้ชี้ตัวควรนำเสนอออกมาในลักษณะใด ระหว่างการให้ดูพร้อมกันทุก ๆ รูป เพื่อให้ผู้ชี้ตัวสามารถเปรียบเทียบรูปได้พร้อมกันหรือควรให้ดูรูปผู้ต้องหาทีละรูป การศึกษาวิจัยที่ผ่านมาส่วนใหญ่พบผลไปในทิศทางเดียวกันว่าการนำเสนอรูปผู้ต้องหาทีละรูปจะช่วยลดแนวโน้มในการชี้รูปผิดได้อย่างมีนัยสำคัญ (Lindsay & Wells, 1985; Sporer, 1993) อย่างไรก็ตาม การศึกษาวิจัยแบบวิเคราะห์ห่อภิมาณของ Steblay และคณะ (2001) พบว่า การนำเสนอรูปทีละรูปในกรณีที่มีคนร้ายตัวจริงอยู่ในกลุ่มคนที่มาชี้รูป โอกาสการชี้รูปได้ถูกต้องก็อาจน้อยกว่าการให้ดูทุกรูปพร้อมกันเล็กน้อย แต่ประเด็นคือการนำเสนอรูปทีละรูป ลดโอกาสการชี้รูปผิดลงค่อนข้างมากในกรณีที่ไม่มีคนร้ายตัวจริงอยู่ในกลุ่ม สรุปได้ว่าการนำเสนอรูปทีละรูปช่วยปกป้องผู้บริสุทธิ์จากการชี้รูปผู้ต้องหาผิดพลาด โดยที่ไม่ได้ลดอัตราความถูกต้องแม่นยำในกรณีที่คนร้ายตัวจริงอยู่ในกลุ่ม

สาเหตุที่การนำเสนอรูปผู้ต้องหาแบบทีละรูปสามารถลดแนวโน้มการชี้ตัวผิดได้เนื่องจากวิธีการให้ดูรูปไปทีละรูปเอื้อให้ผู้ชี้ตัวได้เปรียบเทียบผู้ต้องหาที่อยู่ในรูปกับคนร้ายตัวจริงที่อยู่ในความทรงจำอย่างค่อยเป็นค่อยไป ในขณะที่การนำเสนอรูปผู้ต้องหาพร้อมกันทุกรูป ผู้ชี้ตัวมีโอกาสใช้วิธีการเลือกจากคนที่ใกล้เคียงที่สุดจากคนทั้งหมดซึ่งคนดังกล่าวอาจจะใช่หรือไม่ใช่คนร้ายตัวจริงจากในความทรงจำก็ได้ ดังนั้น การชี้รูปผู้ต้องหาหรือแม้กระทั่งการชี้ตัวผู้ต้องหา ควรนำเสนอแบบทีละคนแทนที่จะนำเสนอแบบพร้อม ๆ กัน

บทวิเคราะห์

จากที่กล่าวมาทั้งหมด จึงสามารถวิเคราะห์และเสนอแนะแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการชี้ตัวผู้ต้องหาในประเทศไทยเพิ่มเติมจากประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ 8 บทที่ 8 ข้อที่ 261 แนะนำแนวทางปฏิบัติในขั้นตอนการชี้ตัวผู้ต้องหา 7 ข้อ ได้ออกมาดังนี้

1. จัดการไม่ให้ผู้ที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือเจ้าหน้าที่ผู้สืบสวนที่เป็นปฏิปักษ์กับผู้ต้องหาในคดีเข้ามาเกี่ยวข้องระหว่างการชี้ตัว
 - การที่ไม่ให้ผู้อื่นที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการ รวมถึงคนที่เป็ปฏิปักษ์กับผู้ต้องการเข้ามาแทรกแซงระหว่างการชี้ตัวถือเป็นเรื่องที่เหมาะสม แต่สิ่งที่ควรเพิ่มเติมคือ การปกปิดตัวตน

ของผู้ต้องหาต่อทั้งผู้ชี้ตัวและเจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินการ (Double-Blind) กล่าวคือ นอกจากพยานแล้ว เจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินการก็ควรเป็นเจ้าหน้าที่ที่ไม่ทราบมาก่อนเช่นเดียวกันว่าใครคือผู้ต้องหาที่ถูกจับกุมมาในบรรดากลุ่มคนที่มาให้ชี้ตัว เหตุเพราะต้องการป้องกันอคติหรือพฤติกรรมชี้นำบางอย่างที่เจ้าหน้าที่ที่ทราบก่อน (Single-Blind) อาจจะแสดงออกไปแบบรู้ตัวก็ดีหรือไม่รู้ตัวก็ดี ซึ่งการศึกษาวิจัยของ Greathouse and Kovera (2009) พบว่าพฤติกรรมชี้นำมักเกิดขึ้นกับเจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินการที่ทราบว่าใครคือผู้ต้องหา ในกรณีที่พยานชี้ตัวผิด เช่น ขอให้พยานชี้ตัวใหม่อีกครั้ง หรือบอกว่าตนเองรู้ว่าใครเป็นผู้ต้องหาตัวจริง เป็นต้น

2. ก่อนขั้นตอนการชี้ตัวผู้ต้องหา พยายามอย่าให้ผู้ที่จะชี้ตัวติดต่อหรือพูดคุยกับบุคคลอื่นที่อาจส่งผลให้เกิดความไม่ยุติธรรมแก่คดี และต้องไม่ให้ผู้ที่จะชี้ตัวได้เห็นผู้ต้องหา/รูปผู้ต้องหา หรือได้ทราบถึงคำนิรूपพรรณของผู้ต้องหา

- การพยายามไม่ให้พยานผู้ที่จะชี้ตัวติดต่อหรือพูดคุยกับบุคคลอื่นถือเป็นสิ่งที่ถูกต้องและควรทำ เนื่องจากความทรงจำของมนุษย์มีความเปราะบางและถูกดัดแปลงแก้ไขได้ง่ายมาก การพูดคุยกับบุคคลอื่นซึ่งอาจจะมีข้อมูลเกี่ยวกับคดี ไม่ว่าจะเป็นพยานคนอื่นก็ดีหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับคดีคนอื่น ๆ ก็ดี การพูดคุยแลกเปลี่ยนข้อมูลกับบุคคลเหล่านี้อาจส่งผลให้ความทรงจำดั้งเดิมที่มีอยู่ ถูกปนเปื้อนได้ (Shaw et al., 1995) ส่วนประเด็นเกี่ยวกับการไม่ควรให้พยานได้เห็นตัวหรือเห็นรูปผู้ต้องหา ก่อนเริ่มกระบวนการชี้ตัวก็เป็นเรื่องที่ถูกต้องเช่นเดียวกัน เนื่องจากระหว่างการชี้ตัว พยานจะได้ใช้ความคิดพิจารณาคนที่เห็นตรงหน้ากับคนในความทรงจำมากกว่า

นอกจากนี้ ก่อนการเริ่มกระบวนการชี้ตัวเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ดำเนินการควรใช้วิธีการชี้แจงขั้นตอนแบบเป็นกลางก่อนเริ่มการชี้ตัวผู้ต้องหา (Unbiased Instruction) หรือก็คือ ชี้แจงกับพยานให้ชัดเจนว่าในบรรดากลุ่มคนที่กำลังจะได้ชี้ตัวอาจจะมีหรือไม่มีผู้ต้องหา/ผู้กระทำความผิดอยู่ในนั้นก็ได้อ เพื่อให้พยานเลือกคนที่อยู่ในความทรงจำจริง ๆ ไม่ใช่เลือกเพียงเพราะต้องเลือก หรือเลือกคนที่ตนเองไม่แน่ใจเพียงแต่เห็นว่าใกล้เคียง

3. ผู้ต้องหาและบุคคลอื่นที่จะเข้ามาเป็นตัวหลอกในกลุ่มคนที่มาให้ชี้ตัว ต้องมีจำนวนไม่น้อยกว่า 5 คน ทั้งหมดต้องแต่งตัวให้คล้ายกับวันเกิดเหตุ การจัดหาบุคคลอื่นที่จะเข้ามาเป็นตัวหลอกในกลุ่มคนที่มาให้ชี้ตัว ต้องพิจารณาให้มีเพศ รูปร่าง ขนาด และอายุคล้ายคลึงกันกับผู้ต้องหา นอกจากนี้ ผู้ต้องหาสามารถเลือกยืนตามตำแหน่งภายในเขตที่จัดขึ้นสำหรับชี้ตัวได้ตามความพอใจ และในกรณีที่ผู้ต้องหาต้องการเปลี่ยนที่เมื่อพยานคนถัดไปกำลังจะเข้ามาทำการชี้ตัว ก็สามารถทำได้เช่นเดียวกัน

- การจัดให้ตัวหลอกแต่งตัวคล้ายกันกับผู้ต้องหาและตัวหลอกคนอื่นถือเป็นสิ่งที่ถูกต้อง สำหรับเรื่องเพศ เชื้อชาติ และอายุ ควรเป็นแบบเดียวกันกับคำให้การของพยานว่าผู้ต้องหาที่ได้เห็นมีลักษณะอย่างไร อย่างไรก็ดี ประเด็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับการเลือกตัวหลอกคือ ไม่ควรเลือก

ตัวหลอกที่มีความเหมือนกันกับผู้ต้องหามากจนเกินไป เพียงแค่มีลักษณะตรงกับคำให้การของพยานของเพียงพอ เนื่องจากถึงพยานจะจำได้แม่นยำแต่ก็ทำตาม แต่การต้องมาแยกแยะกลุ่มคนที่มีลักษณะเหมือนกันมากขนาดนั้นก็ยังถือเป็นเรื่องที่ทำได้อยู่ดี ควรทำความเข้าใจว่าการเห็นผู้กระทำความผิดของพยานไม่ได้เห็นในเหตุการณ์หรือบริบทปกติ หากแต่เป็นสถานการณ์ที่มีเรื่องร้ายแรงหรือไม่ปกติเกิดขึ้น

4. ก่อนที่พยานจะเข้ามาทำการชี้ตัว เจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินการต้องถามผู้ต้องหาว่าตามที่จัดเพื่อให้ชี้ตัวนี้เป็นที่พอใจหรือไม่ หรืออยากให้ปรับเปลี่ยนอย่างไร เพื่อจะได้เกิดความยุติธรรมมากที่สุด ในกรณีที่ผู้ต้องหาไม่พอใจหรืออยากให้ปรับเปลี่ยน ก็ดำเนินการให้ตามต้องการ และให้ทำบันทึกไว้เป็นหลักฐาน จากนั้นให้ผู้ต้องหาและเจ้าหน้าที่หรือผู้อื่นที่อยู่ในเหตุการณ์ ณ ขณะนั้น ลงชื่อรับรู้ไว้ว่าเจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินการได้จัดการชี้ตัวเป็นที่พอใจของผู้ต้องหาแล้ว
 - ประเด็นเกี่ยวกับความพอใจของผู้ต้องหาถึงตำแหน่งที่จัดให้ในการชี้ตัว ก็เป็นเรื่องที่เหมาะสมเพื่อให้เกิดความยุติธรรมมากที่สุด อีกทั้งลำดับที่ยื่นอาจไม่ส่งผลกับความทรงจำของพยานมากนัก ถ้าเจ้าหน้าที่ ดำเนินการตามขั้นตอนที่ได้กล่าวไปข้างต้นอย่างครบถ้วน
5. ต้องดำเนินการให้พยานเข้ามาชี้ตัวครั้งละ 1 คนเท่านั้น และขณะทำการชี้ตัว พยานไม่สามารถทำอย่างอื่นนอกเหนือจากการชี้ตัวได้ เช่น การพูดจาหรือแสดงท่าทีเปรียบเปรยผู้ต้องหา นอกจากนี้ ต้องระวังไม่ให้มีผู้ใดพูดหรือแสดงท่าทีที่มีลักษณะไปในเชิงแนะนำพยานให้ชี้ตัว และในขณะที่พยานชี้ตัว เจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินการต้องสังเกตว่าพยานชี้ตัวผู้ต้องหาโดยถูกต้องหรือไม่ หรือมีการแสดงความไม่มั่นใจ ชี้ตัวผิด หรือไม่ชี้ตัว หรือมีเหตุอื่นที่อาจทำให้การดำเนินคดีเป็นไปด้วยความไม่ยุติธรรมต่อผู้ต้องหา เมื่อสังเกตแล้วให้บันทึกไว้เป็นหลักฐาน
 - พยานควรเข้ามาชี้ตัวครั้งละ 1 คน และอย่างที่ได้กล่าวไปข้างต้นว่าควรใช้วิธีปิดกั้นตัวตนของผู้ต้องหาต่อทั้งผู้ชี้ตัวและเจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินการ (Double-Blind) หรือก็คือเจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินการไม่ควรทราบมาก่อนว่าใครคือผู้ต้องหาที่ถูกจับกุมมาในบรรดากลุ่มคนที่มาชี้ตัว เพื่อป้องกันพฤติกรรมขึ้นนำที่อาจมาจากเจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินการ ซึ่งบางครั้งก็อาจมาจากความไม่ตั้งใจหรือไม่รู้ตัว
6. ต้องพยายามไม่ให้พยานที่ชี้ตัวเสร็จสิ้นแล้วได้มีโอกาสพบเจอหรือไปร่วมกับพยานคนอื่นที่ยังไม่ได้ชี้ตัวผู้ต้องหา
 - การพยายามไม่ให้พยานที่ชี้ตัวเสร็จสิ้นแล้วได้พบกับพยานคนอื่นที่ยังไม่ได้ชี้ตัวเปรียบเสมือนการการป้องกันไม่ให้เกิดการปนเปื้อนในความทรงจำ ไม่ให้คำพูดหรือการบอกเล่าของพยานที่ชี้ตัวเสร็จสิ้นแล้วส่งอิทธิพลต่อความทรงจำของพยานที่ยังไม่ได้ชี้ตัว
7. ภายหลังจากพยานชี้ตัวผู้ต้องหาเสร็จสิ้นแล้ว ให้สอบปากคำพยานในเรื่องที่ได้ชี้ตัวตามลักษณะแห่งการสอบสวน
 - การสอบปากคำพยานอาจพิจารณาใช้วิธีการที่เรียกว่า Cognitive Interview ของ Edward and Fisher (1988) ซึ่งเป็นแนวทางการสอบปากคำที่ยึดพยานเป็นศูนย์กลาง หรือ Witness-

Centered approach เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดึงความทรงจำของพยานให้เป็นประโยชน์ต่อการสอบปากคำมากที่สุด

สำหรับขั้นตอนการชี้รูปถ่ายของผู้ต้องตามประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ 8 บทที่ 8 ข้อที่ 263 มีประเด็นและข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. รูปภาพที่จัดมาให้พยานชี้ตัวจะต้องเป็นรูปที่เหมือนหรือคล้ายคลึงกับตัวจริงของผู้ต้องหา ในขณะเวลาที่ถูกล่ามว่าเป็นผู้กระทำความผิด
2. ทุกรูปภาพที่นำมาคละรวมกัน ต้องไม่มีเครื่องหมายใด ๆ ปรากฏ เพราะอาจส่งผลให้เกิดความไม่ยุติธรรมได้
 - สำหรับข้อที่ 1 และ 2 ถือเป็นสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม โดยรูปถ่ายของผู้ต้องหาควรมีความเหมือนหรือคล้ายคลึงกับผู้ต้องหาตัวจริง อีกทั้งรูปทั้งหมดไม่ควรมีเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ใดให้พยานเกิดความไขว้เขว สำหรับการเลือกรูปภาพของตัวหลอกก็ยึดตามหลักการเดียวกันกับการชี้ตัวผู้ต้องหาปกติ กล่าวคือ ควรเลือกตัวหลอกให้ตรงกันกับคำให้การของพยาน เพศ รูปร่าง เชื้อชาติ และอายุตรงกันกับผู้ต้องหา และไม่ควรเลือกตัวหลอกที่เหมือนกันกับผู้ต้องหามากจนเกินไป
3. ต้องนำรูปภาพผู้ต้องหาและรูปคนอื่น ๆ ที่เป็นตัวหลอกในการชี้ตัวมาคละให้พยานดูพร้อมกันในคราวเดียว จากนั้นให้พยานชี้ตัวว่ารูปภาพใดเป็นรูปภาพของผู้ต้องหา
 - สำหรับประเด็นนี้ การนำรูปถ่ายมาให้พยานดูและชี้ตัวในคราวเดียวอาจไม่ใช่วิธีที่เหมาะสมเท่าใดนัก เนื่องจากการชี้ตัวจากภาพถ่ายพร้อมกันในคราวเดียวพยานอาจจะเลือกจากคนที่ใกล้เคียงที่สุดในทั้งหมด มากกว่าที่จะเลือกจากการเปรียบเทียบกับคนในความทรงจำ ดังนั้น การให้พยานดูรูปทีละรูปเพื่อให้พยานได้ค่อย ๆ ใช้ความคิดพิจารณาเปรียบเทียบคนที่เห็นในความทรงจำกับคนที่อยู่ในภาพ อาจเป็นวิธีที่เหมาะสมและช่วยปกป้องผู้บริสุทธิ์จากการชี้รูปผู้ต้องหาผิดพลาด โดยที่ไม่ได้ลดอัตราความถูกต้องแม่นยำในกรณีที่มีคนร้ายตัวจริงอยู่ในกลุ่ม นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินการไม่ควรบอกให้พยานทราบก่อนว่าจะได้ดูรูปถ่ายเพื่อชี้ตัวทั้งหมดกี่รูป มิเช่นนั้นอาจเกิดปัญหาที่ว่าพยานรู้สึกเหมือนถูกบีบให้เลือกสักรูป อย่างในกรณีที่แจ้งก่อนว่ามีกี่รูป แล้วเมื่อใกล้ถึงรูปสุดท้าย พยานยังรู้สึกว่ามีคนที่ใกล้เคียงกับคนที่เขาเคยเห็นว่ากระทำความผิด พยานอาจจะรีบเลือกรูปรองสุดท้ายหรือรูปสุดท้าย เนื่องจากเขารู้สึกว่ารูปกำลังจะหมดแล้ว ไม่ใช่เลือกเพราะเป็นคนที่ตรงกับในความทรงจำ

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยสรุปข้อเสนอแนะแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพความแม่นยำในขั้นตอนการชี้ตัวผู้ต้องหา โดยเริ่มจากก่อนเริ่มกระบวนการ ควรเลือกเจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินการที่ไม่ทราบมาก่อนว่าใครคือผู้ต้องหาที่ถูกจับกุมมาในกลุ่มคนที่มาให้ชี้ตัวเพื่อป้องกันการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมชี้นำ สำหรับการเลือกตัวหลอกไม่ว่า

จะเป็นการชี้ตัวแบบปกติหรือชี้ตัวผ่านรูปถ่าย ก็ควรเลือกตัวหลอกที่ตรงกับคำให้การพยาน มีความเหมือนผู้ต้องหาในส่วนของเพศ เชื้อชาติ และอายุ แต่ไม่ควรจะเลือกตัวหลอกที่เหมือนกันกับผู้ต้องหามากเกินไป เมื่อพยานเข้ามาในห้องดำเนินการชี้ตัวแล้ว เจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินการควรชี้แจงพยานให้รับทราบก่อนว่าในบรรดากลุ่มคนที่กำลังจะได้ชี้ตัวอาจจะมีหรือไม่มีผู้ต้องหา/ผู้กระทำผิดอยู่ในนั้นก็ได้อีก เพื่อให้พยานรู้สึกกดดันหรือรู้สึกเหมือนถูกบีบให้เลือก นอกจากนี้ ในกรณีการชี้ตัวด้วยภาพถ่าย ควรนำเสนอรูปแบบที่ละรูปเพื่อให้พยานพิจารณาเปรียบเทียบคนในความทรงจำกับคนที่เห็นในภาพ อีกทั้งไม่ควรบอกให้พยานทราบก่อนว่ารูปทั้งหมดที่พยานกำลังจะได้ดูมีทั้งหมดกี่รูป

จากที่กล่าวมาทั้งหมด สรุปได้ว่าขั้นตอนการชี้ตัวตามประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีลักษณะที่ 8 บทที่ 8 ส่วนใหญ่ถือว่ามีความถูกต้องเหมาะสมตามงานวิจัยที่ได้รับการยอมรับในต่างประเทศอยู่แล้ว หากแต่เพียงควรเพิ่มเติมขั้นตอนบางอย่างเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และลดข้อผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นให้ได้มากที่สุด

เอกสารอ้างอิง

- Clark, S. E. (2005). A re-examination of the effects of biased lineup instructions in eyewitness identification. *Law and Human Behavior*, 29(5), 575-604.
- Edward G. R., & Fisher, R. P. (1988). The cognitive interview: An innovative technique for questioning witnesses of crime. *Journal of Police and Criminal Psychology*, 4(2), 2-5.
- Greathouse, S. M., & Kovera, M. B. (2009). Instruction bias and lineup presentation moderate the effects of administrator knowledge on eyewitness identification. *Law and Human Behavior*, 33(1), 70-82.
- Lerwongrat, P. (2018). The guideline for developing the process of eyewitness identification. Master of Laws, Chulalongkorn University, Bangkok. (In Thai).
- Lindsay, R. C., & Wells, G. L. (1985). Improving eyewitness identifications from lineups: Simultaneous versus sequential lineup presentation. *Journal of Applied Psychology*, 70(3), 556.
- Malpass, R. S., & Devine, P. G. (1981). Eyewitness identification: Lineup instructions and the absence of the offender. *Journal of Applied Psychology*, 66(4), 482.
- Phillips, M. R., McAuliff, B. D., Kovera, M. B., & Cutler, B. L. (1999). Double-blind photoarray administration as a safeguard against investigator bias. *Journal of Applied Psychology*, 84(6), 940.

- Shaw, J. S., Bjork, R. A., & Handal, A. (1995). Retrieval-induced forgetting in an eyewitness-memory paradigm. *Psychonomic bulletin & review*, 2(2), 249-253.
- Sporer, S. L. (1993). Eyewitness identification accuracy, confidence, and decision times in simultaneous and sequential lineups. *Journal of Applied Psychology*, 78(1), 22.
- Srisung, E. (2022). How to identify the accused - complete legal and guidelines for identifying the suspect. Retrieved July 1, 2022. From <https://srisunglaw.com/การชี้ตัวผู้ต้องหา/>. (In Thai).
- Steblay, N. M. (1997). Social influence in eyewitness recall: A meta-analytic review of lineup instruction effects. *Law and Human Behavior*, 21(3), 283-297.
- Steblay, N., Dysart, J., Fulero, S., & Lindsay, R. C. (2001). Eyewitness accuracy rates in sequential and simultaneous lineup presentations: A meta-analytic comparison. *Law and human behavior*, 25(5), 459-473.
- Tunnicliff, J. L., & Clark, S. E. (2000). Selecting foils for identification lineups: Matching suspects or descriptions?. *Law and Human Behavior*, 24(2), 231-258.

ประวัติผู้เขียน

คำนำหน้า ชื่อ-สกุล	ดร.ปิยภฤตา แก้วพิกุล *
ตำแหน่ง/สถานะ	อาจารย์ประจำ
ที่อยู่หน่วยงาน/สังกัด	คณะอาชญวิทยาและการบริหารงานยุติธรรม มหาวิทยาลัยรังสิต อาคาร 3 (3-308) มหาวิทยาลัยรังสิต เลขที่ 52/347 หมู่บ้านเมืองเอก ถ.พหลโยธิน ต.หลักหก อ.เมือง จ.ปทุมธานี 12000
ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์	piyakrita.k@rsu.ac.th

* ผู้ประพันธ์บรรณกิจ (Corresponding Author)

นโยบายและการดำเนินงานจัดพิมพ์วารสารวิชาการ อาชญวิทยาและนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

นโยบายวารสาร

วารสารวิชาการอาชญวิทยาและนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ ดำเนินการตีพิมพ์บทความที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมอย่างต่อเนื่อง เพื่อกระตุ้นให้เกิดการวิจัย พัฒนางค์ความรู้ในงานด้านอาชญวิทยา นิติวิทยาศาสตร์ กระบวนการยุติธรรม และด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง และเผยแพร่ผลงานวิชาการ องค์ความรู้ของคณาจารย์ นักวิจัย และนักศึกษาให้มีการตีพิมพ์เผยแพร่ในระดับชาติ ซึ่งสามารถนำมาอ้างอิง ประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน ตลอดจนเกิดประโยชน์แก่สังคมโดยรวม กำหนดพิมพ์เผยแพร่ปีละ 2 ฉบับ (ฉบับแรก ประจำเดือนมกราคม ถึง เดือนมิถุนายน และฉบับที่สอง ประจำเดือนกรกฎาคม ถึง เดือนธันวาคม)

วารสารวิชาการอาชญวิทยาและนิติวิทยาศาสตร์ ผ่านการรับรองคุณภาพวารสาร อยู่ในวารสารกลุ่มที่ 2 ของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย Thai-Journal Citation Index Centre (TCI) กองบรรณาธิการของวารสารประกอบด้วย บุคลากรจากสถาบันทั้งภายในและภายนอก มีผู้ทรงคุณวุฒิตำแหน่งทางวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิระดับปริญญาเอก ผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) อ่านพิจารณาบทความ ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญและมีผลงานทางวิชาการอย่างต่อเนื่อง

กระบวนการดำเนินงาน

1. กองบรรณาธิการเปิดรับต้นฉบับจากผู้เขียน
2. กองบรรณาธิการประชุมเพื่อพิจารณาความสอดคล้องของต้นฉบับกับวัตถุประสงค์และขอบเขตของวารสารวิชาการอาชญวิทยาและนิติวิทยาศาสตร์ รวมถึงตรวจสอบความสมบูรณ์ ความถูกต้องในการจัดรูปแบบตามเกณฑ์ของวารสาร และคุณภาพทางด้านวิชาการ
3. กองบรรณาธิการดำเนินการจัดส่งต้นฉบับที่ผ่านการพิจารณาไปยังผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) ในสาขาวิชานั้น ๆ
4. กองบรรณาธิการสรุปผลการประเมินคุณภาพต้นฉบับของผู้ทรงคุณวุฒิและจัดส่งไปยังผู้เขียนเพื่อให้ดำเนินการแก้ไข
5. กองบรรณาธิการตรวจสอบความถูกต้องและคุณภาพของบทความและพิจารณาต้นฉบับวารสารฉบับที่จะจัดพิมพ์
6. คณะทำงานดำเนินการจัดรูปแบบการจัดพิมพ์
7. กองบรรณาธิการตรวจสอบความถูกต้อง ความสมบูรณ์ของวารสารต้นฉบับก่อนทำการจัดพิมพ์
8. คณะทำงานจัดพิมพ์และเผยแพร่วารสาร

เกณฑ์ในการพิจารณาตีพิมพ์

1. ต้นฉบับมีชื่อเรื่องกระชับ ชัดเจน น่าสนใจ

2. เนื้อหาของต้นฉบับมีคุณภาพตามหลักวิชาการในสาขาวิชานั้น ๆ และประกอบด้วยองค์ความรู้ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง
3. เนื้อหาของต้นฉบับมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และขอบเขตของวารสารวิชาการอาชีวศึกษาและนิติวิทยาศาสตร์
4. ต้นฉบับที่ส่งมาเพื่อขอตีพิมพ์ต้องไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใดวารสารหนึ่งมาก่อน หรือไม่อยู่ในระหว่างการเสนอขอตีพิมพ์ในวารสารอื่น
5. เนื้อหาในต้นฉบับทั้งหมดควรเกิดจากการสังเคราะห์โดยผู้เขียนเอง ไม่ได้คัดลอกหรือตัดทอนมาจากผลงานของผู้อื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต หรือปราศจากการอ้างอิงที่เหมาะสม
6. ผู้เขียนต้องเขียนต้นฉบับตามข้อกำหนดการเขียนต้นฉบับบทความก่อนยื่นส่งบทความต่อวารสาร
7. ผู้เขียนต้องแก้ไขความถูกต้องของบทความตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) และกองบรรณาธิการ
8. ผู้เขียนจะได้รับใบตอบรับการตีพิมพ์บทความในวารสาร เมื่อผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) และกองบรรณาธิการ

การพิจารณาบทความ

กองบรรณาธิการจะตรวจพิจารณาบทความเบื้องต้นตามเงื่อนไขและข้อกำหนดที่ระบุไว้ หากไม่ตรงตามหลักเกณฑ์ที่ระบุไว้จะไม่ผ่านการพิจารณา จากนั้นจึงจะส่งบทความที่ผ่านการตรวจให้แก่ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อพิจารณาบทความ ต้นฉบับบทความจะได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) สาขาวิชานั้น ๆ จำนวนอย่างน้อย 2 ท่าน และส่งผลการพิจารณาแก่ผู้เขียน เพื่อปรับปรุง แก้ไขบทความ หรือพิมพ์ต้นฉบับใหม่ แล้วแต่กรณี เมื่อบทความผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ และกองบรรณาธิการแล้ว ผู้เขียนจะได้รับใบตอบรับการตีพิมพ์บทความในวารสาร

ข้อกำหนดการส่งบทความเพื่อพิจารณาในวารสาร

กองบรรณาธิการ ได้กำหนดระเบียบการเขียนต้นฉบับเพื่อให้ผู้เขียนยึดเป็นแนวทางในการส่งต้นฉบับสำหรับพิจารณาการตีพิมพ์ในวารสารวิชาการอาชีวศึกษาและนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ และกองบรรณาธิการสามารถตรวจสอบต้นฉบับก่อนการตีพิมพ์ เพื่อให้วารสารมีคุณภาพสามารถนำไปใช้อ้างอิงประโยชน์ทางวิชาการได้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การเตรียมต้นฉบับ

- 1.1 บทความวิชาการ/บทความวิจัย ความยาว 10-15 หน้า กระดาษ A4
- 1.2 รูปแบบอักษร : TH SarabunPSK ขนาด 16
- 1.3 ระยะห่างบรรทัด : 1.0 บรรทัด
- 1.4 ชนิดของ File นามสกุล : doc./docx.

2. การจัดรูปแบบ

- 2.1 การเว้นระยะขอบและการเว้นระยะห่างระหว่างบรรทัด
 - 2.1.1 ด้านบนเว้นจากขอบ 1.25 นิ้ว

2.1.2 ด้านซ้ายและด้านขวาเว้นจากขอบ 1.1 นิ้ว

2.1.3 ด้านล่างเว้นจากขอบ 1 นิ้ว

2.1.4 ระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1.0 บรรทัด

2.2 ขนาดของต้นฉบับ ให้พิมพ์ต้นฉบับเท่ากับขนาดกระดาษ A4 พิมพ์หน้าเดียว 10-15 หน้า (รวมบทคัดย่อ) โดยใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาดของตัวอักษร รวมทั้งการจัดวางตำแหน่ง ดังนี้

2.2.1 หัวกระดาษหน้าคือประกอบด้วยชื่อวารสารภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ขนาด 11 ชนิดตัวธรรมดา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านขวา และตราสัญลักษณ์โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

2.2.2 หัวกระดาษหน้าคู่ประกอบด้วยปีและฉบับที่พิมพ์ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ขนาด 11 ชนิดตัวธรรมดา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านซ้าย และตราสัญลักษณ์โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

2.2.3 ชื่อเรื่องภาษาไทยและภาษาอังกฤษขนาด 18 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ

2.2.4 ชื่อผู้เขียนภาษาไทยและภาษาอังกฤษขนาด 15 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านขวา ระบุเฉพาะชื่อและนามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้าหรือคุณวุฒิ หากมีมากกว่า 1 คน ให้ใช้ตัวเลขยก (Superscript) กำกับท้ายชื่อ

2.2.5 ชื่อหน่วยงานหรือสังกัดที่ทำวิจัยภาษาไทยและภาษาอังกฤษขนาด 14 ชนิดตัวธรรมดา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านขวา หากมีมากกว่า 1 สังกัด ให้ใช้ตัวเลขยก (Superscript) กำกับหน้าชื่อสังกัดให้ตรงกับกับชื่อเขียนบทความ

2.2.6 หัวข้อบทคัดย่อภาษาไทยขนาด 18 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านซ้าย เนื้อหาบทคัดย่อไทยขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา จัดพิมพ์เป็นแบบ 1 คอลัมน์ บรรทัดแรกย่อหน้า 1 Tab (0.5 นิ้ว) จากขอบกระดาษด้านซ้ายและพิมพ์ให้ชิดขอบทั้งสองด้าน

2.2.7 หัวข้อคำสำคัญภาษาไทย ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านซ้าย อยู่ใต้บทคัดย่อภาษาไทย ถัดไปเป็นคำสำคัญภาษาไทยขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา จำนวน 3-5 คำ เว้นระหว่างคำด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,)

2.2.8 หัวข้อบทคัดย่อภาษาอังกฤษขนาด 18 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านซ้าย เนื้อหาบทคัดย่อภาษาอังกฤษ ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา จัดพิมพ์เป็นแบบ 1 คอลัมน์ บรรทัดแรกย่อหน้า 1 Tab (0.5 นิ้ว) จากขอบกระดาษด้านซ้ายและพิมพ์ให้ชิดขอบทั้งสองด้าน

2.2.9 หัวข้อคำสำคัญภาษาอังกฤษขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านซ้าย อยู่ใต้บทคัดย่อภาษาอังกฤษ ถัดไปเป็นคำสำคัญภาษาอังกฤษขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา 3-5 คำ เว้นระหว่างคำด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,)

2.2.10 หัวข้อหลักภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษขนาด 18 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านซ้าย

2.2.11 หัวข้อย่อยภาษาไทย หรือภาษาอังกฤษขนาด 16 ชนิดตัวหนา บรรทัดแรกย่อหน้า 1 Tab (0.5 นิ้ว) จากอักษรตัวแรกของหัวข้อเรื่อง

2.2.12 เนื้อหาภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา จัดพิมพ์เป็นแบบ 1 คอลัมน์ บรรทัดแรกย่อหน้า 1 Tab (0.5 นิ้ว) จากขอบกระดาษด้านซ้ายและพิมพ์ให้ชิดขอบทั้งสองด้าน

2.2.13 อ้างอิง (References) หัวข้อภาษาไทยและภาษาอังกฤษขนาด 18 ชนิดตัวหนา ชิดขอบซ้าย เนื้อหาภาษาไทยและภาษาอังกฤษขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา ตำแหน่งชื่อผู้เขียนชิดขอบซ้าย

2.2.14 ประวัติผู้เขียน หัวข้อภาษาไทยและภาษาอังกฤษขนาด 18 ชนิดตัวหนา ขีดขอบซ้าย เนื้อหาภาษาไทยและภาษาอังกฤษขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา โดยประกอบไปด้วยคำนำหน้า ชื่อ-สกุล ตำแหน่ง/สถานะ ที่อยู่หน่วยงาน/สังกัด ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์

3. การอ้างอิง

ให้พิมพ์เฉพาะเอกสารที่ปรากฏในบทความ เรียงตามตัวอักษร ใช้การอ้างอิง APA 7 (การอ้างอิง ภาษาอังกฤษใช้เช่นเดียวกับภาษาไทย) หากเอกสารที่อ้างอิงไม่ได้เขียนด้วยภาษาอังกฤษให้แปลอ้างอิงนั้น เป็นภาษาอังกฤษ และวงเล็บท้ายชื่อเรื่องของเอกสารเหล่านั้นว่าต้นฉบับเป็นภาษาใด เช่น (In Thai) เป็นต้น โดยตัวอย่างการเขียนเอกสารอ้างอิงให้ยึดถือรูปแบบตามตัวอย่างดังนี้

3.1 การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

ให้เขียนรายการอ้างอิงเป็นภาษาอังกฤษ กรณีคนไทยให้เขียนเป็นภาษาต่างประเทศ โดยให้ระบุ เฉพาะนามสกุลเท่านั้น ดังนี้

การอ้างอิงในเนื้อหาหน้าข้อความ	การอ้างอิงในเนื้อหาท้ายข้อความ
Srikantaiah & Koeing (2000, pp. 33-45)	(Srikantaiah & Koeing, 2000, pp. 33-45)
Witchuvanit (2021, p. 56)	(Witchuvanit, 2021, p. 56)

3.2 การอ้างอิงท้ายบทความ

1) หนังสือ

ชื่อสกุลผู้แต่ง, ชื่อย่อ. (ปีพิมพ์). ชื่อเรื่อง. ครั้งที่พิมพ์. สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

Chamsuwanawong, A. (2003). *Forensic Science 2 for Criminal Investigation*. 4th Edition. Bangkok: G.B.P.Center. (In Thai).

2) บทความวารสาร

ชื่อสกุลผู้แต่ง, ชื่อย่อ. (ปีพิมพ์). ชื่อบทความ. ชื่อวารสาร, ปีที่ (ฉบับที่), เลขหน้า.

Sanghuansak, S. (2018). Juvenile Delinquency Prevention Strategy in Bangkok Metropolis. *Journal of Criminology and Forensic Science*, 4(2), 1-21. (In Thai).

3) บทความหรือเรื่องจากเว็บไซต์

ชื่อสกุลผู้แต่ง, ชื่อย่อ. (ปีพิมพ์). ชื่อเรื่อง. Retrieved วัน เดือน ปีที่สืบค้น. from ระบุ URL ของเว็บไซต์

Verachart, J. (2010). *Jindamanee: The Thai Open Source Library System*. Retrieved August 16, 2010. from <https://libl.dpu.ac.th/Mpl46>. (In Thai).

4) วิทยานิพนธ์

ชื่อสกุลผู้แต่ง, ชื่อย่อ. (ปีพิมพ์). ชื่อวิทยานิพนธ์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทหรือปริญญาตรี หรือ วิทยานิพนธ์ปริญญาโทหรือปริญญาตรี หลักสูตร ชื่อมหาวิทยาลัยหรือสถาบันการศึกษา, สถานที่ตั้ง.

Tunyaseevee, W. (2019). *Comparative Evaluation of Open Source and Commercial Tools for Digital Forensic*. Master of Science Thesis, Royal Police Cadet Academy, Nakhon Pathom. (In Thai).

5) รายงานการประชุมหรือสัมมนาทางวิชาการ

ชื่อสกุลผู้แต่ง, ชื่อย่อ. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง. ชื่อเอกสารรายงานการประชุม. วัน เดือน ปี. สถานที่จัด. เมืองที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

Thanaraksakul, W., and Phruksaphanrat B., (2009). *Supplier Evaluation Framework Based on Balanced Scorecard with Integrated Corporate Social Responsibility Perspective*. Proceedings of the International Multi Conference of Engineers and Computer Scientists Vol 2. March 18-20, 2009. Hong Kong. (In Thai).

6) หนังสือพิมพ์

ชื่อสกุลผู้แต่ง, ชื่อย่อ. (ปี, เดือนที่พิมพ์). ชื่อบทความ. ชื่อหนังสือพิมพ์, ปีที่(ฉบับที่), เลขหน้าที่ปรากฏของบทความ

Kluger, J. (2008, January 28). Why we love. *Time*, 171, pp. 54-60. (In Thai).

7) สื่ออินเทอร์เน็ต

ชื่อสกุลผู้แต่ง, ชื่อย่อ. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง. สืบค้นเมื่อ วันเดือนปี. เข้าถึงได้จาก URL: <http://>.

Office if the Education Council. (2012). *Professional Standards*. Retrieved December 30, 2018. from <http://www.ksp.or.th/ksp2013/content/viwe.php?mid=36&did=254>.

4. ลำดับหัวข้อในการเขียนต้นฉบับ

การเขียนต้นฉบับกำหนดให้ใช้ภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษเท่านั้น ในกรณีเขียนเป็นภาษาไทย ควรแปลคำศัพท์ภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยให้มากที่สุด ยกเว้นในกรณีที่คำศัพท์ภาษาอังกฤษนั้นเป็นคำเฉพาะที่แปลไม่ได้หรือแปลแล้วไม่ได้ความหมายชัดเจน ให้ใช้คำทับศัพท์ที่ถอดคำในภาษาอังกฤษเดิมให้เป็นภาษาไทยโดยแยกพยางค์ให้ถูกต้องพร้อมทั้งวงเล็บคำศัพท์ภาษาอังกฤษเดิมไว้ด้วย เช่น โซเชียลมีเดีย (Social Media) เป็นต้น ทั้งนี้ให้เขียนในรูปที่อ่านได้สะดวกในภาษาไทยที่ผู้อ่านเข้าใจง่าย ชัดเจน หากใช้คำย่อต้องเขียนคำเต็มไว้ครั้งแรกก่อน

4.1 เนื้อหาต้นฉบับบทความวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ทั้งนี้ผู้เขียนต้องแยกทั้ง 2 ส่วนออกจากกัน และยื่นผ่านระบบวารสารออนไลน์ โดยแบ่งเป็น 2 ไฟล์ ได้แก่

4.1.1 ส่วนเนื้อหา (ไฟล์ที่ 1) ประกอบไปด้วย

1) ส่วนต้นของบทความ ประกอบไปด้วย ชื่อบทความ ชื่อผู้เขียนบทความ สังกัดผู้เขียนบทความ บทคัดย่อ และคำสำคัญ

2) ส่วนเนื้อหาการวิจัย ประกอบไปด้วย บทนำ วัตถุประสงค์ กรอบแนวคิด การวิจัย (ถ้ามี) ทบทวนวรรณกรรม ระเบียบวิธีวิจัย ผลการวิจัย สรุปและอภิปรายผล ข้อเสนอแนะ เอกสารอ้างอิง และ ประวัติผู้เขียน ทั้งนี้สามารถเพิ่มเติมหัวข้ออื่นๆ ได้ตามความเหมาะสม

4.1.2 ส่วนประวัติผู้เขียน (ไฟล์ที่ 2) ประกอบไปด้วย

1) รายละเอียดของบทความ ซึ่งประกอบไปด้วย ชื่อเรื่องภาษาไทย ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษ และประเภทของบทความ

2) ประวัติผู้เขียนบทความทุกคน ซึ่งประกอบไปด้วย คำนำหน้า ชื่อ-สกุล ตำแหน่ง/สถานะ ที่อยู่หน่วยงาน/สังกัด ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ หมายเลขโทรศัพท์ ไลน์

4.2 เนื้อหาต้นฉบับบทความวิชาการ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ทั้งนี้ผู้เขียนต้องแยกทั้ง 2 ส่วนออกจากกัน และยื่นผ่านระบบวารสารออนไลน์ โดยแบ่งเป็น 2 ไฟล์ ได้แก่

4.2.1 ส่วนเนื้อหา (ไฟล์ที่ 1) ประกอบไปด้วย

1) ส่วนต้นของบทความ ประกอบไปด้วย ชื่อบทความ ชื่อผู้เขียนบทความ สังกัดผู้เขียนบทความ บทคัดย่อ และคำสำคัญ

2) ส่วนเนื้อหาทางวิชาการ ประกอบไปด้วย บทนำ เนื้อหา บทวิเคราะห์และบทวิจารณ์ บทสรุปและข้อเสนอแนะ เอกสารอ้างอิง และ ประวัติผู้เขียน ทั้งนี้สามารถเพิ่มเติมหัวข้ออื่นๆได้ตามความเหมาะสม

4.2.2 ส่วนประวัติผู้เขียน (ไฟล์ที่ 2) ประกอบไปด้วย

1) รายละเอียดของบทความ ซึ่งประกอบไปด้วย ชื่อเรื่องภาษาไทย ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษ และประเภทของบทความ

2) ประวัติผู้เขียนบทความทุกคน ซึ่งประกอบไปด้วย คำนำหน้า ชื่อ-สกุล ตำแหน่ง/สถานะ ที่อยู่หน่วยงาน/สังกัด ปรียญวิทยอิเล็กทรอนิกส์ หมายเลขโทรศัพท์ ไลน์

5. การส่งต้นฉบับ

5.1 เขียนต้นฉบับตามระเบียบการเขียนต้นฉบับวารสารวิชาการอาชีวศึกษาและนิติวิทยาศาสตร์

5.2 ส่งไฟล์ผ่านระบบ Online Submission บนเว็บไซต์ของวารสารเท่านั้น โดยให้แนบไฟล์เอกสารต้นฉบับบทความแยกออกเป็น 2 ไฟล์ ได้แก่ (1) ส่วนเนื้อหา และ (2) ส่วนประวัติผู้เขียน ทั้งนี้สามารถศึกษารายละเอียดและดาวน์โหลดเอกสารเพิ่มเติมได้ที่ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/forensic>

ลิขสิทธิ์

ต้นฉบับบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารวิชาการอาชีวศึกษาและนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ ถือเป็นลิขสิทธิ์ของโรงเรียนนายร้อยตำรวจ

ความรับผิดชอบ

เนื้อหาต้นฉบับที่ปรากฏในวารสารเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียน ทั้งนี้ ไม่รวมความผิดพลาดอันเกิดจากเทคนิคการพิมพ์

สอบถามรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่

คณะนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

เลขที่ 90 หมู่ 7 ตำบลสามพราน อำเภอสสามพราน จังหวัดนครปฐม 73110

โทรศัพท์/โทรสาร 0-3431-1110 อีเมล forensic@rpca.ac.th

เว็บไซต์วารสาร <https://www.tci-thaijo.org/index.php/forensic>

เว็บไซต์คณะ <https://forensic.rpca.ac.th/>

ข้อมูลการติดต่อ

กองบรรณาธิการ วารสารวิชาการอาชีวศึกษาและนิติวิทยาศาสตร์
คณะนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ
เลขที่ 90 หมู่ 7 อาคาร 52 ตำบลสามพราน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม 73110
โทรศัพท์และโทรสาร : 034-311-110
อีเมลกองบรรณาธิการ : forensic@rpca.ac.th
เว็บไซต์วารสาร : <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/forensic>
เว็บไซต์คณะนิติวิทยาศาสตร์ : <https://forensic.rpca.ac.th/>
เฟซบุ๊กคณะนิติวิทยาศาสตร์ : facebook.com/ForensicsRPCA